Kryminalny Koszalin

Kryminalny Koszalin

Koszalin 2025

Kryminalny Koszalin

„Kryminalny Koszalin"

Autorzy:
Andrzej Kuczkowski, Dorota Cywińska

Korekta: Joanna Wyrzykowska

Wydawca:
Archiwum Państwowe w Koszalinie
ul. Marii Skłodowskiej-Curie 2
75-803 Koszalin
www.koszalin.ap.gov.pl

Opracowanie graficzne, layout, skład:
VIDOQUE graphic design atelier
Mariusz Król
vidoque@ vidoque.eu

Wykonanie współczesnego planu Koszalina
© ROKART SYSTEM

Druk i oprawa:
Zakład Poligraficzny Normex
Iwona Morawczyńska
ul. Geodetów 8
80-298 Gdańsk

© Copyright by Archiwum Państwowe w Koszalinie

ISBN 978-83-61066-21-7

ARCHIWA PAŃSTWOWE
ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KOSZALINIE

Szanowni Państwo,
publikacja, którą oddajemy w ręce Czytelników, jest wyjątkowa na tle dotychczasowych wydawnictw Archiwum Państwowego w Koszalinie. *Kryminalny Koszalin* przenosi nas w realia międzywojennego miasta, w którym codzienność nie zawsze była spokojna, a ulice tętniły nie tylko życiem, lecz także dramatami, tajemnicami i przestępstwami, o których donosiła ówczesna prasa.

Pomysł stworzenia tej książki zrodził się z inicjatywy pana Andrzeja Kuczkowskiego – pracownika naszego archiwum, muzealnika, archeologa i archiwisty. To właśnie on sięgnął do niemieckojęzycznej prasy wydawanej w USA, by wydobyć z niej zapomniane historie o zbrodniach i występkach, jakie rozgrywały się w dawnym Koszalinie. Ta koncepcja – ukazująca, że doniesienia o przestępstwach mogą stać się punktem wyjścia do prezentacji ciekawych materiałów archiwalnych i nieoczywistych narracji o mieście – stała się dla mnie inspiracją.

Przygotowując niniejszą publikację, Archiwum Państwowe w Koszalinie dołożyło wszelkich starań, aby uwiarygodnić przedstawione wydarzenia poprzez odnalezienie i zaprezentowanie zachowanych źródeł archiwalnych. Zadanie to wymagało ogromnej, niemal detektywistycznej pracy, którą z pasją i zaangażowaniem wykonała pani Dorota Cywińska. Przeszukując różnorodne zespoły archiwalne – dokumenty wytworzone przez instytucje, urzędy i organizacje – odnalazła materiały w interesujący sposób uzupełniające opisywane historie. Dzięki jej wysiłkom możliwe stało się potwierdzenie autentyczności opisywanych osób, miejsc i zdarzeń.

Takie przedsięwzięcie doskonale wpisuje się w misję Archiwum Państwowego w Koszalinie, którego celem jest nie tylko ochrona i udostępnianie dziedzictwa dokumentacyjnego, lecz także jego popularyzacja w sposób nowoczesny i atrakcyjny. Archiwum to nie tylko magazyn przeszłości – to żywa instytucja pamięci, w której każdy dokument staje się kluczem do zrozumienia historii miasta, ludzi i ich losów.

Warto wspomnieć, że wobec braku zachowanych fotografii osób występujących w opisywanych wydarzeniach, postanowiliśmy sięgnąć po nowoczesne środki wyrazu. Aby pobudzić wyobraźnię Czytelników i pomóc im lepiej wczuć się w klimat dawnych opowieści, skorzystaliśmy z możliwości, jakie daje sztuczna inteligencja. Stworzone w ten sposób ilustracje nie pretendują do miana wiernych portretów historycznych – są raczej artystyczną interpretacją, mającą uzupełnić narrację i wprowadzić odbiorcę w atmosferę tamtych lat.

Tematyka podjęta w *Kryminalnym Koszalinie* pozwala spojrzeć na przeszłość naszego miasta z innej, mniej oczywistej perspektywy. Pokazuje, że dawny Koszalin nie był miejscem pozbawionym skazy. Tak jak wszędzie, również tutaj rozgrywały się ludzkie dramaty – historie namiętności, błędów, słabości i upadków. Uświadamia nam to, że życie w przeszłości, w całym swym emocjonalnym i moralnym bogactwie, było podobne do współczesnego – ludzie również popełniali błędy, kierowali się emocjami, ambicjami i lękiem. Ta refleksja zbliża nas do przeszłości, czyniąc ją bardziej ludzką, zrozumiałą i prawdziwą.

Na szczególne uznanie zasługuje także opracowanie graficzne publikacji autorstwa koszalińskiego artysty Mariusza Króla. Po raz kolejny nadał on książce wyjątkową oprawę plastyczną, doskonale oddającą jej charakter. Styl graficzny, inspirowany dawną prasą, wprowadza Czytelnika w klimat przedwojennych gazet i ogłoszeń, sprawiając, że odbiorca ma wrażenie, jakby sam przeglądał

stare numery lokalnych dzienników, śledząc kolejne kryminalne doniesienia z tamtych lat.

Książka składa się z dwóch części. Pierwsza z nich to wytwór wyobraźni pana Andrzeja Kuczkowskiego – pięć opowiadań, w których pojawia się fikcyjna postać detektywa przybywającego do Koszalina, by rozwiązywać lokalne zagadki kryminalne. Druga część ma charakter dokumentacyjny – prezentuje informacje prasowe dotyczące przestępstw oraz wybrane materiały archiwalne, potwierdzające istnienie opisywanych wydarzeń, osób i miejsc. Literacka część stanowi interesujące dopełnienie części źródłowej, tworząc pomost między rzeczywistością historyczną a światem wyobraźni.

Nie mam wątpliwości, że *Kryminalny Koszalin* to publikacja wyjątkowa. Łączy w sobie rzetelność archiwalnego dokumentu z nowoczesną formą narracji i atrakcyjną oprawą graficzną – historię z emocją, fakt z wyobraźnią. To pierwsze tego typu wydawnictwo w Koszalinie, które w tak intrygujący sposób odsłania przeszłość miasta – z dreszczykiem, ale i z refleksją o człowieku.

Życzę Państwu przyjemnej lektury – pełnej odkryć, emocji i refleksji nad tym, jak bliska potrafi być nam historia, nawet ta, która przed laty rozgrywała się na ulicach dawnego Koszalina.

Katarzyna Królczyk
dyrektor Archiwum Państwowego
w Koszalinie

Wstęp

Wszystko zaczęło się od znalezionej przypadkiem notatki, którą zamieściłem również w niniejszym tomie. Według niej w roku 1897 dwie niezamężne panie – Margarete Nitz i Paula Rakoczy – miały porwać i oszpecić twarz kobiety o nazwisku Laske… Treść owej informacji spowodowała, że już nigdy w ten sam sposób nie spojrzałem na zdjęcia dawnego Koszalina. Prowincjonalnego miasteczka, którego centrum zajmowała niewysoka, nieco podupadająca zabudowa, otaczająca zwalistą bryłę ceglanej średniowiecznej świątyni. Zabudowę tę zajmowały liczne sklepy, zakłady usługowe czy warsztaty rzemieślnicze. Byli tam jednak przede wszystkim ludzie. Niektórzy z nich uwiecznieni na owych fotografiach stoją nieruchomo, patrząc z ciekawością w obiektyw aparatu. Rzadko widać na ich twarzach emocje, rzadka jest na nich ekspresja. Długi czas naświetlania błony fotograficznej wymuszał na modelach trwanie w bezruchu, w którym zastygli już na zawsze.

A potem zaczęło się mrówcze przeszukiwanie dawnej prasy w pogoni za kolejnymi informacjami na temat wypadków kryminalnych. Okazało się, że to źródło niezrównane. Prym, oczywiście, wiodła bulwersująca historia fałszywego burmistrza, którą to w roku 1914 żyły niemal całe Niemcy. Historię tę odkrył na nowo i opisał Krzysztof Urbanowicz, niezrównany badacz dziejów Koszalina, dlatego została ona tu z rozmysłem pominięta.

Po kilku dwóch latach tych krótkich notatek prasowych zebrało się kilkaset. Wypadki, pożary, kradzieże, oszustwa, gwałty, morderstwa i nad wyraz dużo samobójstw. Wiele z nich było powtarzanych przez kolejne periodyki, dzięki czemu informacje z Koszalina docierały dość licznie nawet do niemieckojęzycznej prasy wydawanej w USA. Z reguły były to dosłowne przedruki, sporadycznie dodawano kolejne szczegóły. Szczęściem dla badacza tego tematu nader rzadko ukrywano dane sprawców i ich ofiar, a jeżeli tak czyniono, to znaleźć można w nich dokładne określenie miejsca. Nie pozostaje więc nic innego, jak sięgnąć do dawnych ksiąg adresowych miasta...

Odniosłem wówczas wrażenie, że im dalej wydawana była gazeta, tym chętniej publikowano w niej coraz mroczniejsze historie. I z biegiem kilometrów wzmianki o zwichniętych kostkach na oblodzonym bruku zamieniały się w historie o dziecięcych szkieletach znajdowanych w pudłach na kapelusze. Rodzi to jednak pytanie o wiarygodność takich opowieści.

Prezentowany zbiór nie jest pracą naukową. Nie ma na celu analizowania przestępczości w Koszalinie czy skuteczności miejscowych organów ścigania. Jest wyborem subiektywnym. Dlatego trudno jest mi odpowiedzieć na tak często zadawane pytania: czy w Koszalinie był jakiś seryjny morderca i czy w dawnym mieście były jakieś dzielnice, do których po zmroku raczej nie powinno się zapuszczać? Wydaje się, że nie. Jednak do ówczesnej prasy częściej trafiały informacje dotyczące nieszczęść dotykających ludzi uboższych. Tak, jakby prywatność zamożniejszych mieszczan była bardziej szanowana.

Potem narodziła się idea spacerów historycznych śladem zbrodni i występku, które udało się zrealizować dzięki stypendium prezydenta Koszalina w dziedzinie upowszechniania kultury. Przez cały 2023 rok wędrowaliśmy wraz z mieszkańcami po miejscach, które są raczej omijane przez tradycyjne wycieczki. To właśnie te spacery stanowiły prawdziwy impuls do powstania tej książki. Na końcu narodził się on – Andreas Hecht – inspektor berlińskiej policji zesłany na prowincję z powodu swojej wrodzonej niesubordynacji względem przełożonych.

Opuszczając z żalem stolicę nie przypuszczał, że już nigdy do niej nie powróci... Pojawił się nie bez przyczyny. Miał bowiem do spełnienia względem koszalinian jedno ważne zadanie – ożywienie notek kryminalnych i rozbudowanie ich w opowieści, dzięki którym poznamy motyw i wspólnie złapiemy sprawcę…

Podobnie jak przy doborze notatek, także i tu skorzystałem z prawa należnego każdemu autorowi. Pięć opowiadań, które znalazły się w niniejszym tomie, nie jest fabularyzowanymi wersjami autentycznych wydarzeń. Są one jednak nimi inspirowane. Autentyczne wypadki kryminalne stały się punktem wyjścia albo też istotnym elementem narracji. Pojawiają się również osoby, które rzeczywiście mieszkały w Koszalinie. Czy jednak kiedykolwiek miały okazję się spotkać – tego nigdy się nie dowiemy… Mam nadzieję, że wybaczą mi Państwo tę swobodę, wynikającą z pogoni za poznaniem klimatu międzywojennego Koszalina, który tak często podziwiamy na dawnych pocztówkach, a który nadal jest tajemniczy i pełen zagadek.

Publikacja, którą trzymacie Państwo w rękach, nie powstałaby, gdyby nie otwartość pani dyrektor Katarzyny Królczyk oraz zaangażowania i pasji całego zespołu Archiwum Państwowego w Koszalinie, za co serdecznie dziękuję. Nie powstałaby przede wszystkim bez wsparcia ze strony Bogny Buziałkowskiej, która z anielską cierpliwością znosi moje kolejne pomysły i znikanie na długie miesiące w odmętach historii.

Andrzej Kuczkowski

Wprowadzenie

Oddajemy w ręce Państwa publikację szczególną, o konstrukcji jeszcze przez nas dotąd nieproponowanej. Książka ta jest efektem współpracy pracowników naszego archiwum. Andrzej Kuczkowski, pomysłodawca przedsięwzięcia, zaproponował naszemu archiwum wydanie publikacji, na którą składa się pięć opowiadań kryminalnych, będących wytworem wyobraźni autora, oraz kilkadziesiąt krótkich, przetłumaczonych z języka niemieckiego notatek prasowych na temat autentycznych wydarzeń o charakterze kryminalnym, które miały miejsce w Koszalinie (Köslin) na przestrzeni od osiemnastego, przez dziewiętnasty aż po lata trzydzieste dwudziestego wieku.

Moim zadaniem było odszukanie w zasobie Archiwum Państwowego w Koszalinie materiałów na temat osób, miejsc czy wydarzeń występujących w krótkich notatkach prasowych. Wytypowałam osiemdziesiąt takich opowiadań, które udało mi się udokumentować naszymi materiałami. W każdym przypadku wykonałam możliwie najszerszą kwerendę w archiwalnym zasobie; zajęcie pracochłonne, żmudne i czasochłonne, ale fascynujące. Po raz kolejny przekonałam się, że – jak to zawsze podkreślam – „papier potrafi mówić".

W swoich poszukiwaniach wykorzystałam nie tylko materiały z zasobu archiwalnego, ale także przedwojenne książki adresowe Koszalina (Adressbuch der Stadt Köslin) ze zbioru biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie. Zawarte w nich informacje pozwoliły poznać jeśli nie miejsca zdarzenia, to adresy zamieszkania osób występujących w notatkach prasowych.

Niezawodnym zespołem archiwalnym, który od lat wzbogaca prawie wszystkie publikacje koszalińskiego archiwum, jest zespół Akta miasta Koszalina (Magistrat Köslin) z lat 1555-1945. W poprzednich albumach (*200 Twarzy Koszalina, Nieznane Twarze Koszalina*), korzystając z tych materiałów, przedstawialiśmy miejsca, budynki, obiekty. W niniejszej publikacji służą one również do pogłębienia wiedzy o konkretnych ludziach.

Innym, bardzo przydatnym w przybliżaniu postaci występujących w poszczególnych historiach, zespołem jest Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie (Standesamt Köslin) z lat 1874-1928 . Dzięki odnalezionym aktom urodzenia, małżeństwa i przede wszystkim zgonu uzyskaliśmy pełniejszy obraz, a niejednokrotnie opis zaistniałych okoliczności, adresy zamieszkania osób w nich uczestniczących, a także ich wiek oraz wykonywany zawód.

Aby ułatwić odczytywanie aktów stanu cywilnego, na dołączonych czystych drukach nanieśliśmy ich tłumaczenie.

Informacje bardziej ogólne, ale ściśle związane z przedstawionymi historiami, pozyskałam z niezwykle wartościowego zespołu, jakim jest Rejencja Koszalińska (Regierung Köslin) z lat [1579-1815] 1816-1945. Znalazłam tam wiele cennych materiałów dotyczących między innymi funkcjonowania koszalińskiej policji czy prowadzenia różnego rodzaju instytucji opiekuńczych.

Uzupełnieniem całości są karty pocztowe z zespołów archiwalnych Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego oraz Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza. Prezentują one widoki związane pośrednio lub bezpośrednio z opisywanymi miejscami zdarzeń, przenosząc nas równocześnie w klimat dawnego Koszalina.

Poszukiwania informacji o ludziach i zdarzeniach, w których uczestniczyli, pozwoliły mi bliżej poznać przedwojenny Koszalin, właściwie Köslin, jego atmosferę, dzielnice biedoty i ulice zamieszkałe przez bogatych mieszkańców, grzechy i grzeszki przez nich popełnione, a także niejednokrotnie konsekwencje, jakie ponieśli.

Przede wszystkim jednak po raz kolejny przekonałam się jakie bogactwo informacji pozyskać można z wydawałoby się suchych urzędowych dokumentów czy niepozornych książek adresowych i to spostrzeżenie dedykuję rodzinnym archiwistom, genealogom i miłośnikom historii naszego miasta.

Dorota Cywińska

I

Akten

Tajemnica

Beglaubigt

Regierungs-Kanzleisekretär

Tgb: Nr. M V

Köslin

Büro V.

Abteilung I

Abschnitt 2

Nr. 15

11/1254

2183

Abschrift.

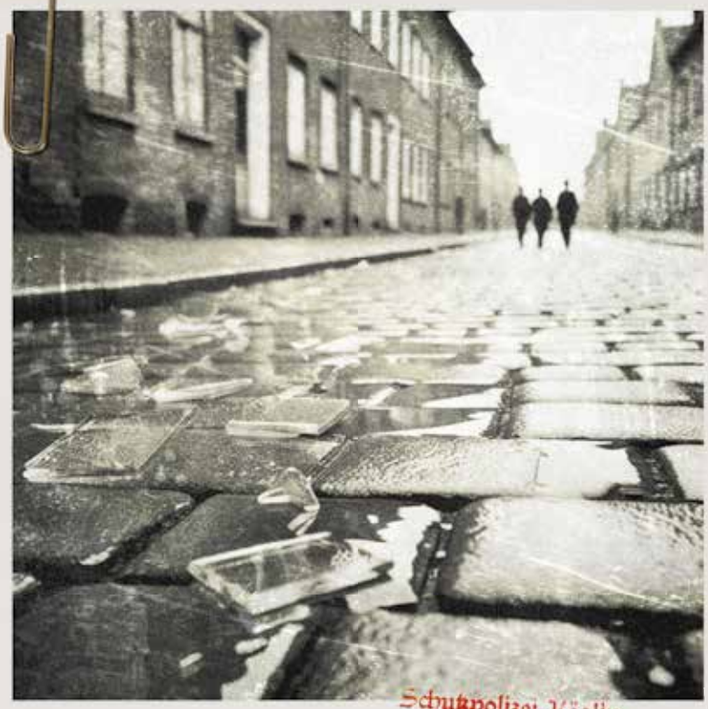

Schutzpolizei Köslin
2. Hundertschaft
Tgb. Nr.

Kommando der
Schutzpolizei Köslin
Tgb. Nr.

reuss. Regierung
KÖSLIN

9708 - 21

Ostatni obraz, jaki zapamiętałem z mojego ukochanego Berlina, to ponury, osmolony wyziewami lokomotyw peron na dworcu Hauptbanhof. Całą resztę pokryła łaskawa mgła zapomnienia. Nie będę rozwodził się nad powodem, dla którego okrutny los, a raczej ślamazarny podpis dowódcy policji komisarza Traugotta von Jagowa, spowodował, że zmuszony zostałem do wyjechania ze stolicy do miasteczka w Prowincji Pomorskiej.

Po krótkim postoju na stacji w portowym Szczecinie mijaliśmy coraz mniej mi znane miejscowości i coraz bardziej obce, lekko pofalowane, porośnięte złotymi łanami krajobrazy.

Długą część podróży przesiedziałem naprzeciw szpakowatego jegomościa, który z półprzymkniętymi oczami, nie odrywając ich od szybko przewracanych stron, zaczytywał się w jakiejś sfatygowanej książce. Po dłuższym czasie dostrzegłem krótki tytuł *Semitica* i nazwisko autora, którym był Paul Anton de Lagarde. W tamtej chwili nie wiedziałem, że jestem świadkiem początków szaleństwa. Szaleństwa, które popchnie całe Niemcy w ramiona garstki bandytów, a którego to obłędu stanę się również częścią, za co przyjdzie mi płacić wysoką cenę jeszcze przez długie dziesięciolecia. Wówczas wydawało mi się, że półprzymknięte, jak u mojego milczącego towarzysza podróży, powieki to oznaka marzycielstwa, pozwalająca spojrzeć na otoczenie pod innym kątem, dającym możliwość dostrzeżenia czegoś nieuchwytnego, a może nawet jakiegoś ukrytego wymiaru. Dopiero po latach zrozumiałem, że była to oznaka raczej zatrucia umysłu, objawiającego się fanatyzmem i pogardą dla wszystkiego, co obce.

Gdybym w tamtej właśnie chwili wiedział, jakich wydarzeń będę świadkiem i jakie tragiczne piętno wywrą na moim życiu... Wiedzieć tego, oczywiście, nie mogłem, a każda godzina przybliżała mnie do mrocznej tajemnicy, skrywającej się pośród ciasnej, niewysokiej zabudowy i brukowanych uliczek tego pomorskiego miasta, które stanie się na najbliższych kilka lat moim domem i więzieniem zarazem.

Po długiej podróży z głową ciężką od hałasu i duchoty wnętrza wagonu, wysiadłem na niewielkiej stacyjce, przed którą stało kilka powozów, zwalista bryła żelaznego tramwaju i lśniący czarny opel adler z opływowymi nadkolami, i z tak charakterystycznym kołem zapasowym mocowanym z tyłu.

W pewnej oddali widniała zabudowa miasteczka, do której prowadziła szeroka, brukowana, obsadzona drzewami aleja. Spośród czarnych i siwych dymów wyzierała imponująca bryła ceglanej świątyni, niegdysiejszy pomnik potęgi Kościoła.

- Dzień dobry, panie inspektorze - stanął przede mną postawny, wysoki mężczyzna. - Nazywam się Stubbe, jestem wachmistrzem policji.

Wszystko wskazywało na to, że wachmistrz Stubbe przed tym, jak włożył niebieski mundur policji, jakiś, i to raczej dłuższy czas, służył w armii, w której nie tylko przyszło mu jedynie stać na warcie przed rozsypującym się fortem...

- Mam pana inspektora zawieźć do pańskiego lokum - nie czekając na powitanie z mojej strony wachmistrz odebrał ode mnie walizki i poprowadził do opla adlera, który okazał się jednym z dwóch aut na stanie koszalińskiej policji i szczególnym powodem do dumy mojego nowego podkomendnego.

Dopiero później miałem poznać historię Stubbego, początkowo niechętnego i nieufnego w stosunku do mnie człowieka, który po kilku miesiącach znajomości (po raz pierwszy od czasów wielkiej wojny) opowiedział obcemu o swoich przeżyciach z okopów Francji. Oszczędzę wam szczegółów tej opowieści, bo chociaż od opisywanych przeze mnie wydarzeń minął już szmat czasu, to żyje jeszcze wdowa Edna Stubbe, której chciałbym oszczędzić przykrości, gdyby rękopis ten nieopatrznie wpadł w jej pulchne palce.

Ruszyliśmy powoli w stronę miasteczka, mijając po drodze kilka wozów, przechodniów i rowerzystów, którzy niespecjalnie zdawali się zwracać uwagę na samochód policyjny. Mój kierowca nie odezwał się ani słowem, co tylko potęgowało dojmujące uczucie osamotnienia i niesprawiedliwości, jaka mnie spotkała. Już za kilka minut gwałtownie ruszyć miał łańcuch wydarzeń, które sprawiły, że rzuciłem się w wir pracy, zapominając na jakiś czas o powodzie, dla którego znalazłem się tyle mil od Berlina.

Najpierw było szarpnięcie, potem uczucie bezwładu i ból ramienia, kiedy z całym impetem uderzyłem w bok kabiny auta. Powoli się rozejrzałem, starając się szybko ocenić sytuację. Samochód stał w poprzek ulicy, wachmistrz Stubbe musiał chyba bardziej ucierpieć ode mnie, bo jego głowa oparta była o kierownicę, po której spływała wąska strużka krwi. Przez szyby dostrzegłem twarze kilku wyraźnie wystraszonych osób.

- Dziecko... - wyszeptał z trudem Stubbe, podnosząc głowę z widocznym trudem.

Mężczyzna powoli dochodził do siebie.

- Co z dzieckiem? - zapytał.

Nie zwracając uwagi na niezrozumiałe słowa Stubbego wygramoliłem się z auta. Haust powietrza sprawił, że wróciło mi trzeźwe myślenie. Spojrzałem na maskę samochodu, przed którą... na moment znowu pociemniało mi w oczach... leżało dziecko, niemowlę raczej... podbiegłem do niego. Ubrane było osobliwie w czerwone szarawary, białą koszulę, na którą narzucona była skórzana kamizeleczka, na głowie zaś miało głęboko wciśnięty fez z czarnym frędzlem.

- Czemu ten fez nie spadł dziecku z głowy... dziecku, w które uderzył samochód... - ta nieco irracjonalna myśl uczepiła się mnie na dłuższą chwilę.

Podszedłem do leżącego niemowlaka, odsuwając jakiegoś natrętnego jegomościa, który zatarasował mi drogę żądny sensacji. Ukląknąłem i chwyciłem na ręce... zimne i całkowicie bezwładne ciało... zalała mnie fala lęku... egoistyczne uczucie, że nie mogłem przewidzieć gorszego dnia w swoim życiu. Gorszego pierwszego dnia w nowym mieście, któremu mam służyć, a nie przyczyniać się do zabijania jego mieszkańców. Coś jednak z wiotkim ciałem w moich dłoniach było nie tak..., było... gumiaste. Spojrzałem nań uważniej, dopiero po dłuższej chwili dotarło do mnie - to, co trzymałem w rękach, nie było, dzięki Bogu, sztywnym martwym ciałem. To tylko wierna jego kopia wykonana z gumy i ubrana w osobliwy turecki strój. Nie to jednak dziwiło mnie najbardziej... w miejscu, gdzie żywy człowiek miałby serce, wbity był maleńki nóż.

Stubbe kilka dni dochodził do siebie po tym niefortunnym wypadku. Z początku nie chciał się dać przekonać, że każdy kierowca będący na jego miejscu postąpiłby podobnie i odruchowo usiłował ominąć noworodka leżącego bez życia na szosie. Mój dobry wachmistrz nie mógł sobie wybaczyć, że przyczynił się do rozległego sińca na moim, wszak jego nowego zwierzchnika, ramieniu. Miałem wrażenie, że nawet mnie unikał.

Rozlokowałem się w nowym mieszkaniu w kamienicy numer 9, leżącej przy głównej ulicy biegnącej ku wsi Rogzow. Obok mnie mieszkała blada jak papier wdowa Luise Döring, która odegrać miała w moim życiu pewną mało chlubną rolę. Na dole znajdowała się wytwórnia czekolady, należąca do Roberta Riedela, a zapachy z niej się rozchodzące spowodowały, że gorąca czekolada, która nigdy nie była moim ulubionym napojem, nader często zaczęła gościć na moim stole. Poza tym lokatorami byli bracia Kattner. Starszy z nich - Max - był kupcem, młodszy zaś - Fritz - bankierem. Moje mieszkanie składało się z dwóch przestronnych i umeblowanych pokoi oraz z niewielkiej, acz niezwykle przytulnej sypialni. W każdym z pomieszczeń stał biały piec kaflowy, a okna wychodziły wprost na ulicę, na której panował większą część dnia dość duży ruch. Nocą zapadała jednak absolutna cisza, przerywana czasami miauczeniem kotów czy szczekaniem psów.

Po paru dniach, kiedy zdawało się, że obaj z wachmistrzem zapomnieliśmy o nieprzyjemnym wydarzeniu z dnia mojego przybycia do Koszalina,

nieopatrznie wypowiedziane przez niego słowa na nowo ożywiły pamięć o tym wypadku i o dziwacznej gumowej lalce, która od tamtej chwili leżała w kącie mojego służbowego gabinetu.

- Wygląda jak kupiec Krumbach... - rzucił pewnego dnia Stubbe.

- Słucham? - spytałem, nie rozumiejąc co czy kogo wachmistrz ma na myśli.

- Lalka, panie inspektorze - stojący przede mną mężczyzna wyprężył się jakby w poczuciu, że zapomniał się, pozwalając sobie na chwilę karygodnej poufałości. - Wygląda jak kupiec Adolf Krumbach.

- Nie rozumiem - oparłem się wygodniej o skórzane oparcie mojego krzesła.

- Pan wybaczy, panie inspektorze - zaczął Stubbe niepewnie. - Adolf Krumbach to kupiec mający kilka sklepów, szanowany obywatel, ale w czasie wielkiej wojny coś się z nim stało niedobrego.

Przymknąłem na chwilę powieki. Z nami wszystkimi, którzy mieli to szczęście albo i nieszczęście przetrwać okopy, stało się coś niedobrego. Nie przerywałem jednak opowieści wachmistrza, który nadto dobrze rozumiał, o czym mogłem w tej chwili pomyśleć.

- Krumbach dosłużył stopnia pułkownika, ponoć był doskonałym dowódcą, a że przed wojną miał liczne kontakty z Turcją, wysłano go na misję do Stambułu. Podobno walczył nawet w trakcie obrony Gallipoli. Zresztą nigdy nie opowiadał, co dokładnie robił ani co widział. Ale wrócił całkiem odmieniony. Z pogodnego i przyjaznego człowieka stał się okrutnikiem i obłudnikiem. Przestał szanować swoich pracowników, których z byle powodu pozbawiał zatrudnienia. Najgorszy los jednakże spotkał jego małżonkę, Annę, którą poślubił krótko przed wyruszeniem do Turcji i którą to wszyscy uważali za najlepszą partię w mieście.

Stubbe przerwał na chwilę, a ja mu cierpliwie pozwoliłem na zebranie myśli.

- Krumbach jakby przestał kochać swoją żonę, zwracać na nią uwagę. Po jakimś czasie zrobiło się jeszcze gorzej. Na twarzy Anny oprócz śladów łez pojawiły się siniaki, ale nigdy nie poskarżyła się nikomu na męża, którego na próżno było wypatrywać ubranego inaczej niż na turecką modłę. Trwało to dość długo, kobieta po prostu gasła w oczach, a jej krewnym coraz trudniej było się z tym wszystkim pogodzić. Jakieś cztery lata temu wszystko się nagle skończyło. Krumbach znów stał się miłym, pracowitym człowiekiem. Pojednał się z wieloma skrzywdzonymi wcześniej osobami, a Anna na nowo rozkwitła.

- Nikt nie zastanawiał się nad powodem tej przemiany? - spytałem.

- Panie inspektorze... - Stubbe zaczął nieco niepewnie. - A po co takich spraw dociekać? Jeżeli na tym świecie dzieje się coś dobrego, to po prostu trzeba się z tego cieszyć, a nie zastanawiać nad powodami. Nie to jest jednak dziwne... lalka leżała na ulicy dokładnie przed wejściem do sklepu należącego do Adolfa Krumbacha...

- Wiecie co, Stubbe - podsumowałem. - Odwiedzimy państwa Krumbachów i porozmawiamy z nimi. Może ktoś zaczął im grozić?

Chociaż Stubbe nie wydawał się tym pomysłem szczególnie zachwycony, przytaknął posłusznie.

Dom Krumbachów, dostojna willa przy Danzigerstrasse, stał w małym oddaleniu od ulicy, oddzielony szpalerem niewysokich, ale tworzących gęstą zasłonę cyprysów. Drzwi otworzyła pomoc domowa, która na widok blach policyjnych lekko pobladła, ale uspokoiła się na wieść, że jesteśmy zainteresowani rozmową z właścicielami domu, a nie z nią.

Anna Krumbach faktycznie była piękną, wręcz dostojną kobietą. Powitała nas ubrana w zieloną suknię. Za chwilę pojawił się jej zagadkowy mąż, w luźnych szarawarach i białej koszuli, przepasany szeroką szarfą. Brakowało jedynie kindżału zatkniętego za pas. Przyjrzał się nam uważnie, a po twarzy przebiegł mu złowrogi cień. A może tylko mi się wydawało?

- Panowie pozwolą, ale mamy z Anną plany, więc możemy poświęcić wam tylko kwadrans - zastrzegł.

- Nie zamierzamy zakłócać państwa spokoju - zapewniłem. - Doszło jednakże do niepokojących wydarzeń, o których powinni państwo wiedzieć.

Moja opowieść nie trwała długo.

- To brednie - stanowczo zaoponował Adolf Krumbach. - Niby jakaś gumowa lalka rzucona na ulicę ma być groźbą w stosunku do mnie?

- Tego nie twierdzę - odpowiedziałem pojednawczo. - Jest to jednak dziwny zbieg okoliczności, nad którym warto się zastanowić. Czy stało się coś w ostatnim czasie, co państwa zaniepokoiło?

- Oczywiście, że nie - zapewnił kupiec.

Anna siedziała w głębokim, pokrytym wzorzystą materią fotelu bacznie obserwując każdy ruch swojego męża.

Adolf wyraźnie stał się nerwowy, usiadł za biurkiem w kącie salonu, chwycił kartkę papieru, pióro w lewą rękę i zaczął pospiesznie coś pisać.

- Panowie, wybaczcie - burknął. - Ale obowiązki mnie wzywają. Zapewniam, że nic nam nie grozi, a panowie zakłócają spokój tego domu.

- Przepraszamy za najście... - rzuciłem pojednawczo. Odprowadzeni przez usłużną pomoc domową opuściliśmy dom kupca i jego żony.

Wówczas, niestety, nie zwróciłem uwagi na pewien istotny szczegół, który mógł ocalić życie ludzkie, a stał się powodem pewnego morderstwa...

- Panie inspektorze... w tym domu jednak nadal chyba dzieje się coś złego... - wachmistrz podzielił się ze mną swoimi wątpliwościami.

- Rzeczywiście, mój drogi Stubbe - odparłem. - Ta lalka przed sklepem Adolfa Krumbacha nie znalazła się przypadkowo. Nie trafiła tylko w odpowiednie, to znaczy kupca, ręce.

Jednakże wydarzenia, które miały miejsce kolejnego dnia, na dłuższy czas odsunęły kwestię małżeństwa Krumbachów na dalszy plan.

Zastanawialiście się kiedyś nad tym, dlaczego złe wydarzenia nie są poprzedzane piorunami, ulewą albo innymi widomymi znakami z nieba? Czemu najgorsze zbrodnie dzieją się w biały dzień, przy pięknej pogodzie, która bardziej niż do oglądania zwłok zachęca do wyjechania nad morze albo jezioro? Ten dzień zaś był szczególnie piękny, zbrodnia szczególnie okrutna, a trup nad wyraz szkaradny.

Wszędzie czuć było oleisty smród spalenizny, nad którym jednak dominował inny, słodkawy i mdlący fetor tak dobrze znany tym, którzy przeżyli

piekło okopów - fetor spalonego ludzkiego ciała. Zwęglony trup leżał pośrodku pokoju, który jednak prawie nie ucierpiał od ognia. Tylko deski podłogi wokół ciała zdążyły się lekko nadpalić. Na stole stała popielniczka wypełniona po brzegi pogiętymi niedopałkami.

- Marta Kunde - poinformował mnie rzeczowo Stubbe, poganiając w międzyczasie dwóch pobladłych policjantów. - Nich mi pan inspektor wybaczy śmiałość, ale nie wydaje mi się, że mamy tu do czynienia z nieszczęśliwym wypadkiem. Za często widywałem takie obrazki pod Ypres. Tak wygląda człowiek oblany benzyną i podpalony, jakby leżał w samym środku kałuży.

Rzeczywiście, trudno tu mówić o zbiegu okoliczności. Nieszczęsna kobieta musiała błyskawicznie stanąć w płomieniach. Nic zaś tak gwałtownie nie płonie jak nafta lub inna podobna do niej ciecz. Obie jednak wyraźnie i specyficznie śmierdzą. Tu tymczasem poza zwyczajnymi zapachami domu nie było czuć niczego niepokojącego. Pomijając trupa...

- Panie inspektorze... - dobiegł mnie zachrypnięty głos jednego z młodych policjantów.

Funkcjonariusz trzymał w ręku zdjęcie Adolfa Krumbacha, który ubrany był w szykowny garnitur i z dumnie uniesioną brodą hardo patrzył w obiektyw aparatu.

Po wczorajszym nerwowym spotkaniu z Krumbachami, które zamiast rozwiać moje wątpliwości tylko je spotęgowało, nakazałem wszystkim czujność tam, gdzie pojawi się owo nazwisko. Coraz bardziej chciałem odpowiedzi na pytanie, co chcą oni ukryć i czego tak się obawiają...?

- Było owinięte w to... - policjant podał mi dziecięcą koszulkę. Taką, w jaką ubiera się niemowlaki wkładane do wózków. Niemowlaki albo gumowe lalki, które je imitują...

Z fasady obskurnej dwupiętrowej kamienicy przy Quebbestrasse 22, w której doszło do tragedii, płatami odchodził tynk. Pod wejściem zebrała się grupka ludzi, którzy nerwowo rozmawiali, zerkając na wychodzących z budynku policjantów.

Chwyciłem za poły stojącego najbliżej mnie mężczyznę i odciągnąłem go na bok.

- Jak się nazywasz? - warknąłem.

- Willi Glienke - odparł wyraźnie wystraszony. - Pracuję w stacji telegrafów...

- Znałeś Martę Kunde? - spytałem.

- Panie inspektorze, każdy ją tu znał...

- Dlaczego w jej rzeczach znalazłem to? - podsunąłem mu przed oczy zdjęcie kupca Krumbacha.

- Ludzie mówili, że mieli romans - odparł po chwili, łapiąc łapczywie powietrze.

Poluźniłem nieco chwyt, żeby młody człowiek mógł poczuć się trochę swobodniej.

- Zresztą Marta Kunde - ciągnął już sam z siebie - ponoć przyjmowała nie tylko jego, ale kilku innych bogatszych panów... jeżeli pan inspektor mnie rozumie.

Po latach spędzonych w zaułkach Berlina, pełnych dziewcząt przyjezdnych z całych Niemiec i lądujących w najbardziej obskurnych lokalach stolicy rozumiałem aż za dobrze.

Doktor Kersten, lekarz powiatowy i człowiek, który na naszą prośbę dokonywał sekcji zwłok, potwierdził nasze wcześniejsze podejrzenia.

- Rzeczywiście, ubranie tej nieszczęsnej kobiety nasączone było jakąś łatwopalną cieczą. Nie mam pewności, co to dokładnie było - lekarz wyglądał na zakłopotanego. - Ale sporządzono ją z niezrównaną dokładnością, która oczywiście wyklucza tu jakikolwiek przypadek. Wystarczyło, że na ubranie spadł tlący się fragment papierosa i momentalnie stanęło całe w płomieniach. Nikt nie byłby w stanie go ugasić i uratować kobiety.

Tym razem zdecydowałem się na rozmowę telefoniczną z samym Adolfem Krumbachem, nie chcąc postawić go w trudnej sytuacji względem żony.

- Panie inspektorze - odparł kupiec po chwili wahania, jaka minęła od mojego pytania na temat natury kontaktów z Martą Kunde. - Faktycznie mieliśmy kilka lat temu przelotny romans. Zrozumiawszy jednak swój błąd i pogodziwszy się z całym światem zerwałem z nią wszelkie kontakty.

Podziękowawszy kupcowi za szczerość odłożyłem zimną słuchawkę telefonu na metalowe widełki. Czułem, że zabrnąłem w ślepy zaułek, w którym dane mi było spędzić kilka kolejnych dni. Do czasu tragedii, która spowodowała kolejne poruszenie...

Stałem nad brzegiem Strumienia Młyńskiego. Dwóch mężczyzn z długimi bosakami zakończonymi żelaznymi hakami wyławiało ciało unoszące się na powierzchni wody, które zaczepiło się o pal sterczący z mulistego dna. Robotnik, który bladym świtem dostrzegł ciało, ponoć na jego widok od razu wytrzeźwiał, a przesłuchującemu go stójkowemu obiecał porzucić wszelkie nałogi.

Doktor Kersten uznał, że praczka Beta Schiewe albo uległa nieszczęśliwemu wypadkowi, albo sama zakończyła swój żywot w odmętach.

Samobójstwo... nigdy nie mogłem pojąć bólu, jaki może popchnąć człowieka do targnięcia się na swoje życie. I chociaż dane mi było doświadczyć prawdziwego piekła, mojego umysłu nie zatruła myśl o zakończeniu własnego żywota. Nigdy też nie miałem wiele współczucia dla osób, które zdecydowały się na ten krok. Dla mnie było to oznaką słabości, tchórzostwa... taką samą, jak podpisanie kapitulacji o 5.20 w wagonie kolejowym na przedpolach Paryża kilkanaście lat temu...

Jednakże to, co odkryliśmy w domu praczki Schiewe, spowodowało, że tajemnica stawała się coraz bardziej zagmatwana i mroczniejsza niż wydawała się na początku. Tuż po wejściu do jej mieszkania nie zwróciłem na to zbytniej uwagi, a przeoczenie to wyrzucałem sobie jeszcze długo po zakończeniu śledztwa. Były to trzy pokaźnych rozmiarów cynkowe baniaki stojące w kącie kuchni. Wszystkie puste, ale po odkręceniu nakrętek po pomieszczeniu rozszedł się ostry, bliżej nieokreślony zapach...

Dopiero po dłuższej chwili zadałem sobie pytanie... po co praczce tyle łatwopalnej cieczy? Na baniakach widniały naklejki „Elert - fabryka mydła i kosmetyków. Sklep firmowy Markt 10".

- W czym mogę panom pomóc? - w mydlarni panował ciężki zapach chemikaliów, który w mniejszym natężeniu zapewne byłby przyjemny. W tym jednakże powodował tylko szybki ból głowy.

- Chcieliśmy zapytać o ten środek - pokazałem mężczyźnie w nienagannie czystym białym fartuchu stojący za ladą cynkowy bukłak znaleziony w mieszkaniu nieszczęsnej praczki.

- Ma pan inspektor problem ze szczurami? - spytał sprzedawca.

- Ze szczurami? - powtórzyłem, nie rozumiejąc.

- Pozwoli pan, że wyjaśnię - uśmiech mówiącego znamionował, że zaraz opowie mi coś, z czego jest szczególnie dumny. - Te małe cholery szczególnie upodobały sobie tereny nad Strumieniem Młyńskim, którego brzegi w wielu miejscach wyłożone są kamieniami. Chowają się pośród nich i zakładają tam gniazda, mnożąc się na potęgę. Wpadliśmy na pomysł, żeby pomiędzy te kamienie nalać benzyny i razem z całą hałastrą spalić, ale okazało się tam tak mokro, że paliwo nie chciało się zająć. Na szczęście, razem z moim nieodżałowanym bratem Franzem, wpadliśmy na pomysł stworzenia mieszanki magnezu i karbidu. Proszę mi wierzyć - nigdy wcześniej nie widziałem, żeby paliła się nawet woda, a razem z nimi wszystkie szkodniki... pół kwarty wystarczy, żeby podpalić kilkanaście metrów brzegu.

- A trzy takie baniaki? - spytałem.

- Trzema baniakami podpali pan całe miasto - odparł cicho sprzedawca, - Mówiłem to zresztą radcy Wittkampowi.

- Radcy Wittkampowi? - powtórzyłem nieznane mi nazwisko.

- Zakupił u mnie tydzień temu trzy baniaki. Miał podobno zlecić wybicie szczurów wzdłuż brzegów Strumienia Młyńskiego w całym mieście. Nikt nie nabywał u mnie takiej ilości.. nie ukrywam, że cena środka była adekwatna do jego skuteczności...

- Z tym Wittkampem to dziwna historia, panie inspektorze... - zaczął Stubbe po wyjściu ze sklepu Elerta.

Nie przerywałem mu, przekonawszy się, że jego spostrzeżenia są nad wyraz pomocne w ocenie sytuacji.

- Przez większość życia był zwykłym robotnikiem, o którym nikt - oprócz rodzonej matki - nie słyszał. Kilka lat temu jednak Krumbachowie wyznaczyli go na sekretarza swojej firmy i obdarzyli hojnym, bajecznym wręcz jak na czasy wielkiego kryzysu, wynagrodzeniem. I wtedy, kiedy

tylu ludzi głodowało, Wittkamp raczej nie narzekał ani na pusty brzuch, ani na pustą kieszeń. Powodziło mu się tak, że jakiś czas temu przejął pewną firmę w Sianowie.

Droga do małego miasteczka, leżącego po drugiej stronie Gollenbergu, upłynęła nam w zupełnej ciszy. O czym myślał Stubbe nie wiem, ale moje myśli zaprzątało nieokreślone uczucie przeoczenia jakiegoś drobnego szczegółu, mogącego przybliżyć mnie do rozwikłania zagadkowych wydarzeń, których głównym bohaterem zdawała się Anna Krumbach i jej nagle odmieniony mąż.

Szczegół ten stał się dla mnie oczywisty zaraz po wejściu do bogato urządzonego salonu w kamienicy Wittkampa w Sianowie. Na honorowym miejscu wisiał portret Krumbachów w pysznej złotej ramie... przy dębowym biurku siedział kupiec Adolf, który podpisywał zapewne jakiś ważny dokument. Za jego plecami stała zaś Anna w zielonej sukni, być może w tej samej, w jakiej miałem okazję zobaczyć ją po raz pierwszy w życiu kilka dni temu.

- Krumbachowie to moi przyjaciele - zaczął wyjaśniać Wittkamp. - Anna zaś była towarzyszką moich młodzieńczych zabaw, gdy tylko jej bona nieco przysnęła na parkowej ławce.

Adolfa Krumbacha trzeba było do aresztu miejskiego doprowadzić siłą, nie obyło się bez prostego sierpowego, który natychmiast ostudził zapał krewkiego kupca. Jego żona Anna, zachowawszy godność, sama udała się za kratki w eskorcie dwóch policjantów.

- Wyszłam za Adolfa z miłości - zaczęła opowiadać, siedząc na twardym krześle w celi aresztu. - Ale pobyt na wojnie zmienił go nie do poznania. Stał się okrutny, gwałtowny i niewybaczający żadnej winy. Życie u jego boku było dla mnie piekłem. Adolf trzymał mnie z dala od wszystkich krewnych i przyjaciół. Kilka lat temu musiał wyjechać w interesach do Sankt Petersburga. Pomimo jego nieobecności nadal wszyscy unikali kontaktowania się ze mną w obawie przed tym, że narażą się na gniew Adolfa. Ale wtedy przypadkiem spotkałam Otto Wittkampa, który wiele lat temu towarzyszył mi czasem w zabawach. Pomógł mi zorganizować w tajemnicy ucieczkę do Szczecina, gdzie miałam zacząć nowe życie. W pociągu zmierzającym ku mojej wolności zdarzył się najdziwniejszy zbieg okoliczności w moim życiu... pociągiem tym jechał bowiem... Paul, brat bliźniak Adolfa... Proszę mi wierzyć, kiedy przypadkiem dostrzegłam tego mężczyznę w wagonie zmierzającym z Gdańska do Szczecina, w pierwszej chwili chciałam uciec, myśląc, że to mój okrutny mąż. Dopiero dobry Otto zdecydował się do niego podejść i porozmawiać. Paul uciekł z rodzinnego domu, kiedy obaj z Adolfem mieli po 15 lat. Nie mógł bowiem znieść tyranii swojego ojca. Pamięć o Paulu została całkowicie w domu zatarta, wszelkie po nim pamiątki wyrzucone, a wypowiadanie jego imienia zakazane. Obaj byli podobni jak dwie krople wody - z jednym wyjątkiem - Paul był leworęczny, Adolf zaś praworęczny.

Westchnąłem głębiej na myśl o tym szczególe, który umknął mi wcześniej, kiedy fałszywy kupiec Krumbach w mojej obecności zaczął pisać lewą, gdy na wszystkich zdjęciach i obrazach pióro trzymał w prawej dłoni.

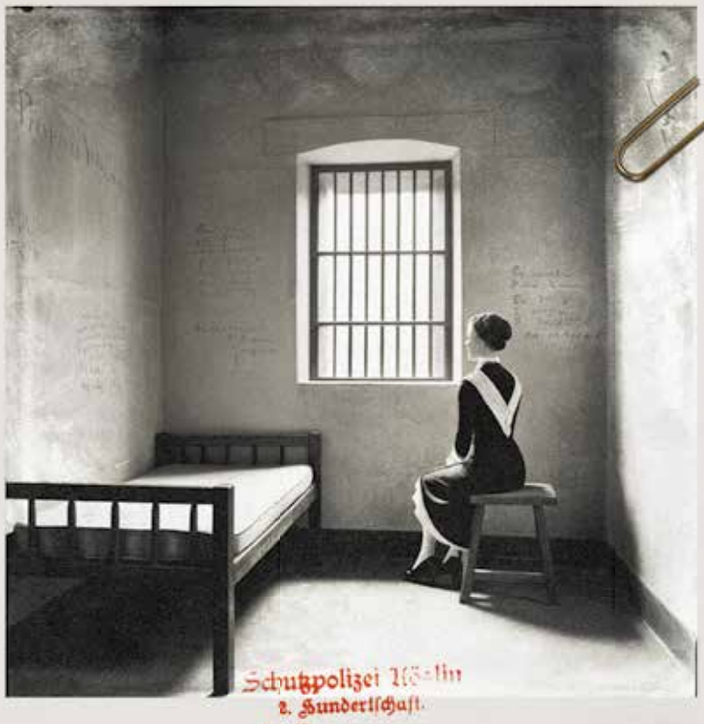

- Szatan mnie wówczas opętał - kontynuowała Anna. - Paulowi się nie powodziło w życiu, stracił z trudem zdobywany majątek, jego dom w Gdańsku był licytowany. Namówiłam go, żeby pozbyć się Adolfa, którego miał zastąpić. Z mojego podszeptu zgodził się na tę zbrodnię. Po powrocie mojego męża otruliśmy go, a jego zwłoki Paul wrzucił do bagna tuż przy drodze na Polanów. Ja tymczasem zaczęłam szczęśliwe życie u boku Paula-Adolfa. Mój mąż pogodził się ze wszystkimi wokół, a jego nagła przemiana wzbudziła jedynie podziw i szacunek. Nikt nie dociekał jej prawdziwych powodów...

Anna sięgnęła po szklankę wody stojącą na taborecie.

- Szczęście nie miało trwać jednak długo... - ciągnęła dalej. - Otto uległ demonowi chciwości i zaczął grozić, że wyjawi światu moją tajemnicę... drogo kosztowało mnie jego milczenie. Tymczasem też do naszych drzwi zapukała Marta Kunde, z którą mój prawdziwy mąż lata temu miał romans. Nieszczęsna kobieta zażądała, aby Adolf ponownie się nią zainteresował i żeby znowu zaczął łożyć na jej utrzymanie. Poprosiłam wtedy Otto jeszcze raz o pomoc. Kupił wówczas środek służący tępieniu szczurów i namówił Bertę Schiewe, której Marta Kunde dawała swoje ubrania do prania, żeby nasączyła je w tym roztworze. Oboje wiedzieliśmy, że Marta pali olbrzymie ilości papierosów, dzięki czemu prędzej czy później nastąpi pożar...

Anna ukryła twarz w dłoniach... i to właśnie ten obraz utkwił mi w pamięci, kiedy patrzyłem, jak bezwładne ciało Anny Krumbach w brudnej szarej sukni zwisa z więziennej szubienicy. Już nigdy nie mogłem sobie przypomnieć jak wyglądała jej twarz...

Polizei-Präsidium
Abteilung

POLIZEIPRÄSIDENT KÖSLIN I/PR.

Verwaltung der Schutzpolizei
bei der Regierung Köslin.
I. Schutzpol. 7 Tgb. Nr. ..... V. A.

II

Akten

Pudło
na kapelusze

Magistrat Köslin, den ten 19
Eingegangen
Büro
Ab an V. 1 Uhr mittag.

Landrat

Köslin

September

Büro V.

508-14

Abteilung V.

Abschnitt 4

Nr. 153

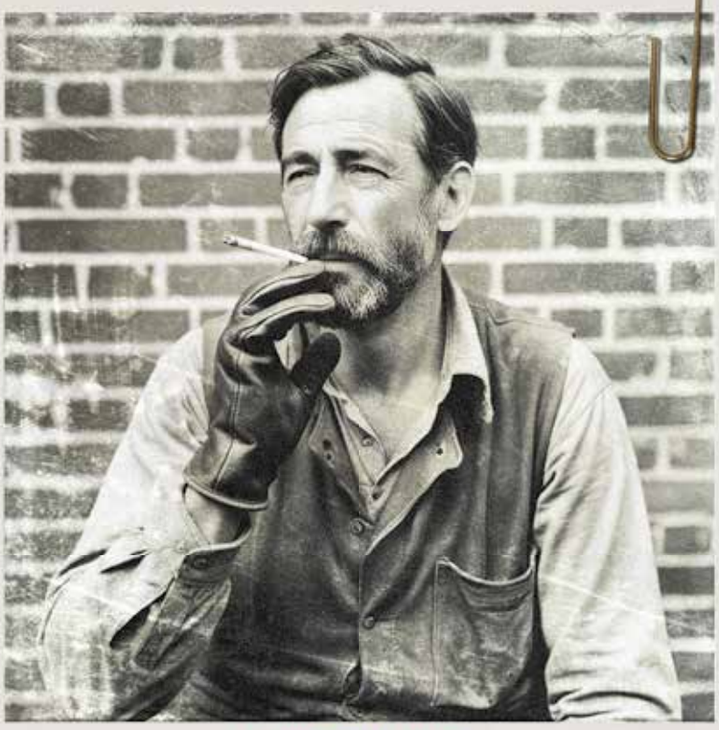

Schutzpolizei Köslin
2. Hundertschaft
Tgb. Nr.

Kommando der
Schutzpolizei Köslin
Tgb. Nr.

Mieliście kiedyś wrażenie, że to, na co patrzycie, mimo że składa się z rzeczy realnych i codziennych, nie pasuje do siebie..., że obraz przed waszymi oczami nigdy nie powinien zaistnieć...?

Takie wrażenie odniosłem właśnie tego ranka, kiedy pojawiliśmy się (wraz z wachmistrzem Stubbe) w nieciekawym domu, położonym tuż przy brukowanej drodze prowadzącej z miasta w stronę Polanowa, o którym słyszałem już wiele dobrego, zwłaszcza o jego położeniu u stóp pasma wzgórz, dominujących nad jego zabudową. Na równi z urodą miasteczka znana była, z jak najgorszej strony, również droga prowadząca do niego.

Dom, pod który podjechaliśmy, był dość zaniedbany. Jejmość, którą przez szacunek jej pamięci nazwę wdową W., posiadała ów podupadły budynek i utrzymywała się z wynajmu dwóch niewielkich pokoi na poddaszu. Nie odbiegały zbytnio od ogólnego stanu posiadłości i zrobiły na mnie jak najgorsze wrażenie.

- Mieszkali u mnie Polacy... - wdowa W. zdawała się wyczytać moje niezbyt pochlebne myśli na temat stanu pokoi. Tak, jakby wynajmowanie ich robotnikom sezonowym miało w tym przypadku jakiekolwiek znaczenie.

Rozejrzałem się po wnętrzu. Pod ścianą stało niewielkie łóżko z metalową ramą, nakryte brązowym kocem z dziurą pośrodku. Naprzeciwko dwudrzwiowa szafa, w której jedne drzwiczki smętnie zwisały na zawiasie. Obok zaś znajdowała się toaletka, a na niej sporych rozmiarów ceramiczna misa z ukruszonym brzegiem i wysoki dzban malowany w niebieskie kwiaty.

Te ostatnie w sumie stanowiły jedyny barwny element przygnębiającego wnętrza i nadawały mu odrobinę optymizmu. Podszedłem do niewielkiego brudnego okna. Na parapecie leżało parenaście martwych much, wokół których pracowicie uwijał się długonogi pająk. Przetarłem ręką szybę. Ukazał mi się widok na ogród rozciągający się za domem. W odróżnieniu od domu, a szczególnie pokoju na wynajem, był bardzo zadbany. Szeroka alejka, wysypana drobnym żwirem, prowadziła od tylnego wejścia przez całą jego długość. Po obu stronach rosły rozłożyste krzewy białych róż, za nimi zaś rzędy jabłoni. Na końcu ogrodu alejka dzieliła się na dwie ścieżki, otaczające mały okrągły placyk, pośrodku którego rósł krzak. Musiałem chwilę przyjrzeć się, żeby rozpoznać w nim krzew czerwonej róży. Nie był zwyczajny... gałęzie, liście i kwiaty miał zupełnie czarne, i tylko kształt tych ostatnich zdradzał gatunek, do którego należał.

- Co się stało róży? - zapytałem, przerywając pełną napięcia ciszę.

- To demon... - odparła drżącym głosem wdowa W.

Przymknąłem powieki... przypomniałem sobie chwilę, kiedy sam o mały włos nie uwierzyłem w fizyczną obecność sił zła na ziemi. Prowadziłem wtedy sprawę szajki Szweda Igelströma. Kiedy odkryliśmy jego kryjówkę siedział właśnie w przebraniu z koźlej skóry wśród opiumowych palenisk. Narkotyczne wyziewy powodowały, że włóczędzy zaciągani przed jego oblicze zaczynali dostrzegać w nim samego szatana i posłusznie wykonywać jego rozkazy. Wtedy też na długą chwilę zrodziło się we mnie przekonanie, że postać, którą przyciskałem kolanem do ziemi i próbowałem skuć, nie jest człowiekiem. Pozwoliłem sobie wówczas na moment słabości, która o mało nie zakończyła się ucieczką Igelströma. Na szczęście udało się go skrępować, a mnie samego musiano wyprowadzić na świeże powietrze, gdzie długo dochodziłem do siebie.

Nie skomentowałem na razie uwagi naszej gospodyni, bo nie wydała mi się istotna. Zapytałem was na samym początku, czy mieliście wrażenie, że pewne rzeczy, chociaż prawdziwe i realne, nie pasują do siebie? Co mogło nie pasować w tym pokoju... łóżko, szafa, toaletka, brudne okno. Wszystko to było na swoim miejscu, równie realne było to, co wachmistrz Stubbe położył na łóżku o metalowej ramie, która cicho jęknęła. Zwykłe pudło na damski kapelusz, okrągłe i wysokie, wykonane ze sklejki powleczonej płótnem. To, co nie pasowało do całości tego pokoju, znajdowało się w owym pudle. Były to ludzkie kości...

- Opowiedz mi o mężu tej kobiety - poprosiłem Stubbego, kiedy wróciliśmy już na posterunek.

- Służył w piechocie w stopniu feldfebla - Stubbe wbił oczy w deski podłogi, jakby miał tam napisany życiorys mężczyzny. - Podobno na początku wojny bardzo często pisał do żony z okopów. Pisał o wszystkim, o tęsknocie, miłości, strachu i o tym, że wszędzie wokół jest śmierć..., a potem przestał. Odchodziła od zmysłów, nie wiedząc czy jeszcze żyje i co się z nim dzieje. Mijały tygodnie, potem miesiące bez wieści z frontu. W końcu nadeszła krótka depesza z dowództwa regimentu, w którym służył, że jej mąż zaginął w trakcie akcji wojskowej w Czarnogórze. Dla wszystkich było to zaskoczenie, wiadomym było bowiem, że pułk składający się

z pomorskich poborowych, noszących na naramiennikach tak charakterystyczne czerwone cyfry „54", walczył w okopach Francji. Mieliśmy nigdy się nie dowiedzieć, co ów nieszczęśnik robił tak daleko od swojej jednostki macierzystej, na dzikich Bałkanach. Minęły lata, a nie odnalazł się ani człowiek, ani nie dotarła do Koszalina żadna o nim wiadomość.

- Mój drogi Stubbe, musimy porozmawiać z naszą wdową i wyjaśnić, skąd wziął się szkielet dziecka w jej domu...

Wdowa W. siedziała sztywno naprzeciwko nas, splecione dłonie ściskała tak mocno aż pobielały jej kłykcie. Odczekaliśmy chwilę zanim zaczęliśmy rozmowę.

- Opowiedzcie coś o tym człowieku... - zacząłem.

- A co tu dużo gadać - siedząca przede mną kobieta była wyraźnie niezadowolona. - Ot, przyjechał spod Gniezna. Tak gadał... Normalny był, płacił na czas, z nikim się nie spotykał. Czasami wypił butelkę piwa, ale nigdy go pijanego nie widziałam. Najmował się do wszystkiego, gdzie potrzeba było silnych rąk. Sama go widziałam jak pchał wózek z bagażami na dworcu albo kopał doły pod nowe rury. Milczek... od razu wiedziałam, że musi w nim siedzieć coś niedobrego...

Puściłem mimo uszu uwagę kobiety. Długie lata pracy w policji utwierdziły mnie w przekonaniu, że im bardziej zwyczajny wygląd sprawcy, tym bardziej mroczna natura występku.

- Od kiedy u was mieszkał? - spytałem, korzystając z chwilowej przerwy w opowieści.

Kobieta potarła dłońmi o fartuch na kolanach, zastanawiając się nad odpowiedzią dłuższą chwilę.

- Będzie od jakichś dwóch lat... tak, w lutym minęły dwa lata... nie ma go od tygodnia... Dlatego też zajrzałam do jego pokoju... i jak tylko znalazłam to szkaradztwo, od razu was zaalarmowałam.

- Czy ktoś jeszcze wynajmował u was pokoje? - zapytałem.

- Taaak... - kobieta wydała się lekko zmieszana. - Od trzech lat, z Meklemburgii, w papierni przy Fabrikstrasse pracował. Zniknął jakieś pół roku temu...

- Zniknął? - podjąłem wątek nad wyraz zainteresowany.

Kobieta była wyraźnie zła na samą siebie za to, że za dużo powiedziała.

- Wyjechał bez uprzedzenia. Powiem panu, inspektorze, że bardzo mnie to zdziwiło. Porządny człowiek, bogobojny, grzeczny.

Kobieta lekko się zarumieniła.

- Nawet z początku maślane oczy do mnie robił, alem go pognała... porządna jestem! - wdowa uderzyła się zaciśniętymi dłońmi w piersi. - Od tego czasu nie zaczepiał mnie, tylko się grzecznie kłaniał i szedł w swoją stronę, rudzielec jeden. Nawet bałam się, że między nimi jakieś niesnaski będą. Wie pan, inspektorze, ten spod Gniezna to nie dość, że Polak, to jeszcze pewnie katolik..., a wie pan, jak to z nimi bywa...

Skierowane ku górze oczy wymownie świadczyły, co kobieta sądzi o Polakach, tym bardziej katolikach.

- Nic się jednak złego nie działo - kontynuowała. - Słyszałam nawet, jak czasami ze sobą rozmawiają... nigdy nie podnieśli na siebie głosu...,

ale też nigdy nie widziałam ich razem. Zawsze wychodzili i wracali o różnych porach, czasami nawet nocą.

Uśmiechnąłem się do własnych myśli. Grzech ulegania podsłuchiwaniu był równie silny u posługaczek, jak i u baronowych. Dzięki temu jednak zyskałem przez lata całą armię doskonałych świadków.

- Nie, żebym podsłuchiwała... - kobieta za późno się zreflektowała.

- Oczywiście - zapewniłem, uspokajając ją.

Pożegnaliśmy się z wdową i ruszyliśmy Rogzower Allee ku miastu.

- Drogi Stubbe, to chyba nie jest przypadek, kiedy na jednym poddaszu znika jeden człowiek, po kilku miesiącach kolejny, a nawet gdyby uznać to za zrządzenie losu, to szkielet dziecka w pudle na kapelusze takowym na pewno już nie jest. Zacznijmy od owego Meklemburczyka.

Kolejny poranek przywitał nas rzęsistym deszczem. Schowani pod parasolami ruszyliśmy wąską Fabrikstrasse ku papierni. Po obu stronach lśniącego od deszczu bruku ciągnął się szpaler nieciekawych szarych kamienic. Obok tej z numerem 44 poczułem jak napinają mi się mięśnie. To właśnie w tym miejscu jakiś czas temu, w dniu, kiedy pogoda była bliźniaczo podobna do obecnej, niejaki Burchard pracujący w wędzarni Waldemanna pośliznął się fatalnie na chodniku i roztrzaskał czaszkę. Ostrożnie minąłem feralne miejsce.

Na teren fabryki wchodziło się przez otwarte drewniane wrota, osadzone na masywnych betonowych słupach, cały teren ogrodzony był płotem, którego stan jednak sugerował, że nie stanowi on realnej przeszkody. Weszliśmy na brukowany plac otoczony ze wszystkich stron budynkami. Było tam kilka dużych hal, mniejsze budynki o trudnych do ustalenia dla mnie funkcjach. Większość z nich była ceglana, kilka pokryto tynkiem, a jedynie gdzieniegdzie widać było rozpadające się drewniane szopy. Tu i tam stały puste wozy, kręciło się też trochę ludzi w brudnych skórzanych fartuchach.

- Jeszcze kilka lat temu nie wszedłby pan na ten teren - z zamyślenia wyrwał mnie tubalny głos. - Po wielkiej wojnie musieliśmy zamknąć podwoje. Lasy, z których sprowadzaliśmy drewno na nasze wyroby, znalazły się nagle za granicami Niemiec.

Zbliżał się do nas postawny jegomość z dużym wąsem, w nieco znoszonym, ale nienagannie dopasowanym garniturze. Jeżeli uznał mnie i Stubbego za potencjalnych kontrahentów, to na pewno robił wrażenie wiarygodnego.

- Na szczęście najgorsze za nami. W halach mogą panowie zobaczyć nowe maszyny, a nasz papier jest najwyższej jakości. Muszę wspomnieć, że właśnie dzisiaj bardzo duży jego transport wyruszył na pokładzie statku z Kołobrzegu do Królewca.

Nieznajomy uścisnął nam serdecznie dłonie.

- Czym mogę służyć? - zapytał, a rozpoznawszy Stubbego na chwilę spoważniał. - Panowie może po zamówienie?

- Chcieliśmy dowiedzieć się czegoś o waszym byłym pracowniku, niejakim Kothe - odparłem. - Zaginął jakieś pół roku temu.

Nieznajomy zamyślił się chwilę.

- Nie przypominam sobie - mężczyzna wpatrywał się w coś za moimi plecami. - Na pewno więcej dowiecie się w naszym biurze.

Wskazał ręką budynek stojący nieco w głębi. Biuro, do którego nas ostatecznie skierowano, było dużym pomieszczeniem. Wszystkie ściany zastawiono drewnianymi, ciężkimi regałami wypełnionymi dokumentami, a wnętrze cuchnęło dymem tytoniowym i stęchlizną.

Za podniszczonym biurkiem siedział na oko trzydziestopięcioletni, chudy i blady jak płótno mężczyzna, któremu na pewno wyszłoby na dobre otwarcie okna i wyjazd od czasu do czasu do Mielna celem zażycia świeżego powietrza.

- Poszukujemy informacji o niejakim Georgu Kothe - zacząłem, zajmując miejsce na krześle naprzeciwko pracownika papierni. Stubbe tymczasem dreptał wzdłuż regałów i co chwila, jakby od niechcenia, wyciągał teczkę z jakimiś dokumentami, udając, że je przegląda. Wyraźnie nie podobało się to naszemu rozmówcy, widać było, że czuł się on niekomfortowo we własnym biurze. O taki efekt nam jednak właśnie chodziło.

- A czemu policja zaczęła się nim interesować? - spytał buchalter, nerwowo spoglądając na Stubbego. - Kothe zniknął pół roku temu. Nic złego nie zrobił, nic nie zginęło, z nikim nie popadł w konflikt.

- A możecie mi go opisać? - poprosiłem, nie zważając na pytanie mężczyzny.

- Niczym się nie wyróżniał, zdarzało mu się czasami nie pojawiać w pracy, ale nikt na niego nie narzekał. Jakiś czas przed zniknięciem pas transmisyjny wciągnął mu rękaw od koszuli. Gdyby nie to, że nosił za pasem nóż i szybko go odciął, straciłby więcej niż mały palec u lewej dłoni.

- Ale jak wyglądał?

- Dość postawny, lekko utykał na jedną nogę, był rudy i miał sumiasty wąs.

- Kiedy dokładnie zniknął ten człowiek? - spytałem.

Buchalter wpatrywał się dłuższą chwilę w okno, za którym widać było mokry plac fabryczny. Wjechał tam właśnie z ogłuszającym łoskotem wóz wypełniony drewnem.

- Kilka dni przed tym, jak zaginęła mała Lisabetha.

- Mała Lisabetha...? - spytałem i od razu stanęło mi przed oczami makabryczne znalezisko z pewnego poddasza w Rokosowie.

- Córka naszego głównego inżyniera - odparł buchalter. - Zwykła przesiadywać nad rzeką za halami. Ale pewnego dnia stamtąd nie wróciła. Szukali jej wszyscy pracownicy papierni, całą noc przy pochodniach chodziliśmy wzdłuż brzegów. Wszystko na próżno, ani śladu... Jej ojciec szalał z rozpaczy. Kilka tygodni później zginął porażony prądem. Nie chcę go oceniać, ale myślę, że on szukał tej śmierci.

Buchalter umilkł, wpatrując się zasępiony w blat biurka.

Wyszliśmy w milczeniu z jego biura.

- Myśli pan inspektor, że znaleźliśmy właśnie małą Lisabethę? - spytał Stubbe zaraz za bramą.

- Coś mi nie pasuje w tych dwóch mężczyznach, wynajmujących pokoje u wdowy - odpowiedziałem. - Nie dają mi spokoju.

- Myśli pan, że nasz Meklemburczyk porwał dziewczynkę, a jej zwłoki ukrył w pudle?

- Nie sądzę, żeby tak było, smród na pewno zaalarmowałby gospodynię. Dlaczego też porywacz znikałby z całym dobytkiem przed zbrodnią, a nie po niej? Musiałby przecież gdzieś się schronić, a nie sądzę, że okoliczne lasy zimą się do tego nadają. No i najważniejsze - czemu ofiarę trzymałby w pudle na kapelusze jego współlokator? Tylko pod warunkiem, że był jego wspólnikiem, a nic na to nie wskazuje.

Zatopieni w myślach dotarliśmy do lazaretu, gdzie w jednej z sal urządzono kostnicę. Nad metalowym stołem, na którym w porządku anatomicznym starannie ułożono odkryty szkielet, pochylał się doktor Kersten.

- Co udało się panu ustalić, doktorze? - zapytałem bez zbędnych uprzejmości. Wnętrze tego pomieszczenia zawsze przyprawiało mnie o nieprzyjemne dreszcze. Dlatego też rozmowy tu prowadzone starałem się ograniczać do minimum.

- Niewiele - odparł lekarz, nie podnosząc wzroku znad szczątków. - Trudno mi ustalić płeć tego dziecka. Wie pan, panie inspektorze, do pewnego okresu życia kości u dziewcząt i chłopców rozwijają się podobnie, nie wykazując cech szczególnych. O ile z biegiem czasu szkielet mężczyzny - że się tak wyrażę - tężeje, a kobiety pozostaje smukły, o tyle u dzieci budowa kości jest podobnie delikatna.

- A co było przyczyną śmierci? - zapytałem.

- Na to pytanie również nie jestem w stanie panu odpowiedzieć, inspektorze - doktor zerknął na mnie nieco rozczarowany. - Śmierć, niestety, nie zostawiła na kościach żadnego śladu.

Za każdym razem niepokoiła mnie fascynacja doktora Kerstena śmiercią, a raczej zmarłymi. I chociaż nie dało się zauważyć w tym niczego perwersyjnego czy nawet niestosownego, to owa skrupulatność i opanowanie w kontakcie z martwymi ciałami przyprawiały mnie o mrowienie karku.

Dopiero po latach miałem dowiedzieć się, że lekarz powiatowy Kersten stracił w nieszczęśliwym wypadku synka. W wypadku, który on sam zresztą miał spowodować. Po tej tragedii na kilka lat popadł w obłęd. Później zaś, już do końca życia, przejawiał obsesję na punkcie zgonów dzieci. Wiele osób zerwało z nim kontakty, upatrując w nim niebezpiecznego szaleńca.

- Popytajcie, Stubbe, o tego Polaka u właścicieli fabryk i zakładów - poprosiłem, gdy wyszliśmy z zimnego królestwa śmierci. - Skoro tyle czasu mieszkał w tym mieście, na pewno więcej osób go zatrudniało. Może dowiecie się czegoś więcej?

Stubbe kiwnął głową i ruszył przed siebie. Cieszyłem się, że mam takiego człowieka jak Stubbe za podwładnego. Pochodząc z tego miasta i pracując w miejscowej policji od wielu lat cieszył się o wiele większym zaufaniem niż ja kiedykolwiek będę mógł się poszczycić.

Musiały minąć aż trzy dni zanim wachmistrz wrócił zdać raport ze swoich wywiadów. Jak zwykle trudno było cokolwiek wyczytać z jego miny.

- Polak nazywał się Stanisław Kowalczyk i faktycznie pochodził spod Gniezna - zaczął, zerkając do swojego notatnika. - Najmował się wszędzie, gdzie akurat brakło rąk do pracy. Podobno nie pogardził żadnym zajęciem. Widywany był w zakładzie Oskara Nöhrke, przy budowie wozów, nosił worki z mąką u piekarza Gruhlkego, rozładowywał beczki w browarze

Aschera, pracował w wytwórni octu Carla Bertinettiego, sprzątał u golibrody Sassego, ładował cegły w cegielni Loecka.

Stubbe przerwał na chwilę.

- Pracował też w rzeźni miejskiej, tego dnia, kiedy przywlekli konia od kupca Philippsborna z Mühlentorstrasse 9 - ciągnął dalej wachmistrz. - Pamięta pan, inspektorze.

Siknąłem głową, bo o sprawie było głośno jeszcze długie tygodnie po całym wydarzeniu. Jeden z koni zaatakował kupca, którego znaleziono nieprzytomnego w boksie zwierzęcia. Nieszczęśnik tylko cudem uszedł z życiem, ale od czasu wypadku miał problemy z mówieniem. Co niektórzy kwitowali to uśmiechem, bo kupiec nie był zbyt poważany pośród sąsiadów. Konia w końcu udało się okiełznać i doprowadzić do rzeźni. Przed samym wejściem do niej znowu zerwał się z uwięzi i poturbował dotkliwie jeszcze trzech miejscowych czeladników.

- Ale to jeszcze nie wszystko... - Stubbe nieco teatralnie zawiesił głos.

Podniosłem brwi pytająco, nie chcąc zbytnio ponaglać mojego wachmistrza.

- Wiele osób potwierdzało mi jedno - kiedy Kowalczyk pojawiał się u nich, działy się dziwne rzeczy.

- Dziwne?

- W wytwórni octu skażeniu uległa partia produktu. Podobno smród był nie do wytrzymania. Kowalczyk miał wtedy stwierdzić, że bezpański pies wpadł do kadzi. Tylko że właściciel zapewnia, że żadne zwierzę nie jest w stanie dostać się do środka, chyba że ktoś je wpuści. W rzeźni miejskiej jeden z czeladników odkrył, że nasz Polak wyrzucił dużo bardzo dobrego mięsa. Nie dało się już go odzyskać, bo obsiadły je muchy. Z kolei golibroda zarzekał się, że tuż po tym, jak Kowalczyk skończył pracować u niego, zniknął cały worek ściętych włosów. I jeszcze jedno... wszyscy podkreślali to samo. Człowiek ów, niezależnie od pogody czy pory roku, nosił skórzane rękawiczki. Nawet w największy upał. Podobno tłumaczył to okropnymi poparzeniami, jakich miał doznać na froncie. Jednak jeden z tragarzy na dworcu widział, jak pewnego dnia ściąga te rękawiczki, żeby wytrzeć dłonie od potu, i jest pewien, że skóra była zdrowa i jędrna. Kowalczyk miał bardzo zezłościć się, kiedy odkrył, że tamten mu się przygląda. A najciekawsze jest to, panie inspektorze, że ów Kowalczyk został znaleziony martwy pod murami miejskimi.

- No cóż, nie pozostaje nam nic innego jak wrócić do doktora Kerstena i przyjrzeć się zmarłemu - zadecydowałem. - Ale najpierw musimy odwiedzić naszą nieszczęsną wdowę przy Rogzower Allee.

Kobieta widocznie nie spodziewała się kolejnej wizyty policjantów w swoim domu, uznając tę makabryczną sprawę za zamkniętą. Wpuściła nas z wyraźną niechęcią.

- Chciałem zapytać o krzak czerwonej róży - odezwałem się, nie przyjmując oschłego zaproszenia do zajęcia miejsca przy stole w jadalni.

- Róży? - kobieta wyraźnie była zaskoczona.

- Widzieliśmy, że cały ogród zawdzięcza pani nieskazitelny wygląd. Oprócz tego krzaka. Kiedy zaczął więdnąć?

- Jakieś pół roku temu - odparła po chwili namysłu wdowa.

Kobieta przestała kryć swoje niezadowolenie, kiedy oznajmiłem jej, że następnego dnia pojawię się z dwoma ludźmi, którzy rozkopią ziemię wokół krzewu. Dopiero jednak kilkanaście godzin później miałem przekonać się, że sprawdzą się moje najgorsze przeczucia.

Noc minęła mi niespokojnie. Rzadko kiedy zapamiętywałem sny. Ten był jednak niezwykle wyrazisty. Śniła mi się mała Lisabetha, a przynajmniej dziewczynka w jej wieku. Widziałem jak wpada do rzeki na tyłach papierni, jak jakaś ręka ze śladami poparzeń wciąga ją pod powierzchnię. Widziałem mężczyznę w ociekającym wodą płaszczu, niosącego martwą Lisabethę wzdłuż niewielkich domów stojących wzdłuż Rogzower Allee. Zobaczyłem, jak oprawca wnosi wiotkie ciałko na poddasze, kładzie je na łóżku obok otwartego pudła na kapelusze. Po czym łamie z obrzydliwym trzaskiem nogi i ręce dziewczynki, żeby zmieściła się w makabrycznej trumnie.

Obudziłem się zlany potem, a odgłos łamanych kości i widok trupa wpychanego do pudła na kapelusze miał zostać ze mną jeszcze na długie miesiące.

Wczesnym rankiem stawiliśmy się przy więdnącym krzaku czerwonej róży. Wszystkie kwiaty były niemalże czarne i kruche niczym pergamin. Również większość liści było pożółkłych i pozwijanych w ruloniki.

Dwóch stójkowych zaczęło kopać wokół krzaka, sypiąc ziemię na alejkę ogrodową, pokrytą drobnym białym żwirem. Byłem przekonany, że właścicielka domu patrzy na nas nienawistnie z któregoś z okien przesłoniętych firaną.

Z zamyślenia wyrwał mnie głośny stuk metalu o metal.

- Panie inspektorze - odezwał się podniecony Schlichting, młody policjant. Wówczas jeszcze nie miałem pojęcia, jaki tragiczny los wkrótce go spotka... - Tu coś jest!

Wspólnymi siłami wydobyliśmy dużą i lekko przeżartą rdzą kankę na mleko. Pokrywa dość łatwo ustąpiła, a chwilę potem wydobył się ze środka opar niezwykłego smrodu.

Schlichting ostrożnie zaczął wyjmować ze środka zawartość i układać kolejne przedmioty u moich nóg. Był tam słoik z bliżej nieokreśloną

jasną mazią, peruka z krótkich włosów, kilka par rękawiczek, dwie szklane butelki z ciemną cieczą, kilka szmat i jakieś zwinięte papierowe kartki związane czerwoną tasiemką.

Na samym dnie znajdował się stłuczony pękaty słoik, z którego wyciekła substancja, będąca źródłem niezwykłego fetoru. Stójkowy odwrócił kankę, która - jak się okazało - miała całkowicie dziurawe dno.

- To jakiś kwas, inspektorze - rozstrzygnął Schlichting. - Sądzę, że to zatruło biedną różę.

- To też odpowiedź na zagadkę, ale muszę najpierw zobaczyć jeszcze raz zwłoki naszego tajemniczego Polaka.

Kostnica powitała nas zwyczajowym chłodem i mdlącym zapachem śmierci. Doktor Kersten zaprowadził mnie do metalowego stołu, na którym leżały zwłoki.

- Zdaje się, że zmarł z przyczyn naturalnych - zaczął lekarz powiatowy.

- Czy u lewej dłoni brakuje mu małego palca? - zapytałem.

Lekarz zdał się lekko zaskoczony. Jednak zanim zdążył cokolwiek powiedzieć drzwi od kostnicy otworzyły się z hukiem i wpadło do środka dwóch policjantów, bezceremonialnie wlokąc między sobą klnącą wdowę.

- Poprosiłem tu panią - zacząłem, kiedy kobieta nieco się uspokoiła w konfrontacji ze śmiercią. - Żeby była tak łaskawa i zidentyfikowała zwłoki.

Wdowa spojrzała na mnie wytrzeszczonymi oczyma.

- To ten Polak - powiedziała bez wahania.

Skinąłem głową.

- Stubbe, wyprowadź, proszę, naszą przemiłą gospodynię - uśmiechnąłem się złośliwie. - Raczy pani poświęcić mi nieco czasu. Za chwilę poproszę panią, żeby zidentyfikowała kolejne zwłoki.

Stubbe i doktor Kersten byli wyraźnie poruszeni. Nie uprzedziłem ich bowiem, że pojawi się w kostnicy kolejny trup. Ale żadne zwłoki nie przybyły, żadne też nie zniknęły. Podszedłem do zimnej cielesnej powłoki nieznanego mi wcześniej mężczyzny. Nałożyłem mu perukę rudych włosów i przykleiłem sumiaste wąsy.

- Przyprowadźcie naszą wdowę - poprosiłem.

- Toż to Meklemburczyk, ten, co to zaginął pół roku temu! - wykrzyknęła kobieta.

- Tak też myślałem... - uśmiechnąłem się delikatnie.

- Niech mi pan inspektor wyjaśni - poprosił Stubbe.

- Dwaj mężczyźni, którzy wynajmowali poddasze przy Rogzower Allee, to ten sam człowiek... - zacząłem. - Nie wiem, jakie mroczne siły go opętały i popchnęły do porwania Lisabethy. Mam wielką nadzieję, że szybko zakończył jej cierpienia. Jego nagłe zniknięcie tuż przed zaginięciem dziewczynki to był sprytny wybieg. Nawet gdyby ktoś połączył te fakty i tak odszukanie zbiega byłoby niemożliwe.

- Dlaczego? - spytał zdziwiony wachmistrz.

- Bo ten człowiek został nie tylko w Koszalinie, ale nawet na tym samym poddaszu, jako Polak spod Gniezna. Dzięki temu, że pracował w tylu miejscach, miał dostęp do różnych rzeczy. Od golibrody wziął włosy, z których zrobił rudą perukę i wąsy Meklemburczyka. Brak palca, który

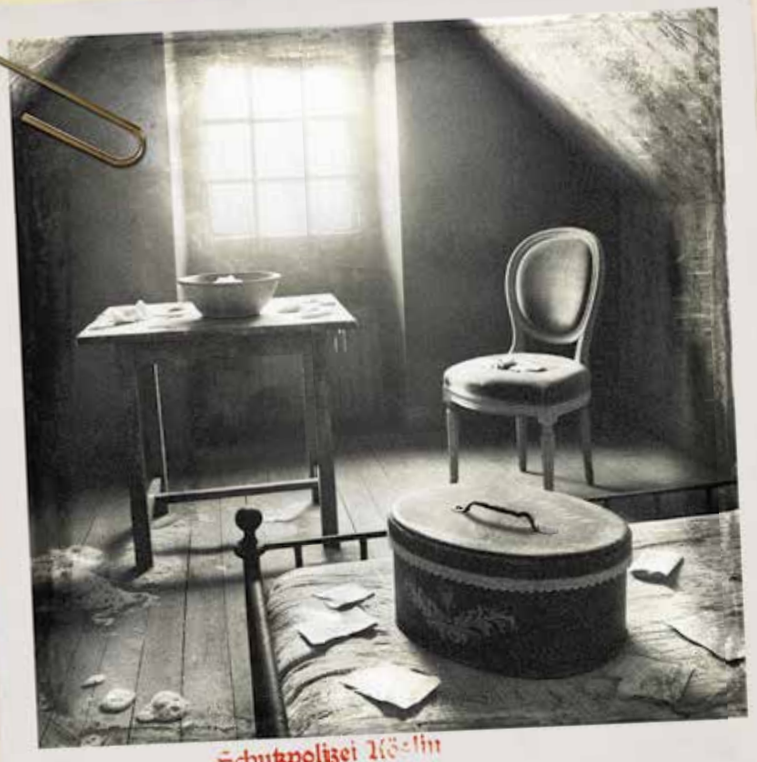

stracił w pasie transmisyjnym papierni, musiał ukrywać jednak pod rękawiczkami. Utykał jako pracownik papierni, jako robotnik dniówkowy chodził normalnie. Swoje zdobycze zakopał potem pod krzewem róży, na który miał doskonały widok ze swojego okna. Jednak jeden ze słoików pękł, a jego zawartość zatruła roślinę. Pamiętasz, co o nim mówiono w rzeźni i w wytwórni octu?

- Tak, że wyrzucił dobre mięso i zepsuł dużą partię octu.

- Sądzę, że w rzeźni pozbył się tego, co odciął z ciała Lisabethy, a w kadzi z octem wygotował kości. Dzięki temu pozbył się resztek mięśni i tkanek, a kości po prostu wrzucił do pudła na kapelusze.

- Ale wdowa słyszała, jak rozmawiają - przypomniał sobie wachmistrz.

- To kolejny diabelski wybieg, udawał po prostu, żeby wzbudzić przeświadczenie, że na poddaszu zamieszkuje dwóch ludzi. Kiedy tak naprawdę był tylko jeden.

Widziałem jak Stubbe w miarę tego, jak wyjaśniałem mu zawiłości tej sprawy, blednie...

Der Polizeipräsident zu Berlin
Abteilung III 3a 2
Der Polizeipräsident
Abteilung III 3a 2
(Hauptbekleidungskammer d. Schutzpolizei Berlin)
Löffler

POLIZEIPRÄSIDENT

III

Akten

Diabeł
i trumna

Der Polizeipräsident
Abteilung III Sa
(Hauptbekleidungskammer d. Schutzpolizei Berlin)

Der Polizeipräsident zu [illegible] Abteilung III

Köslin

Februar 19.

Büro V.

Abteilung V.

Abschnitt 2.

Nr. 10.

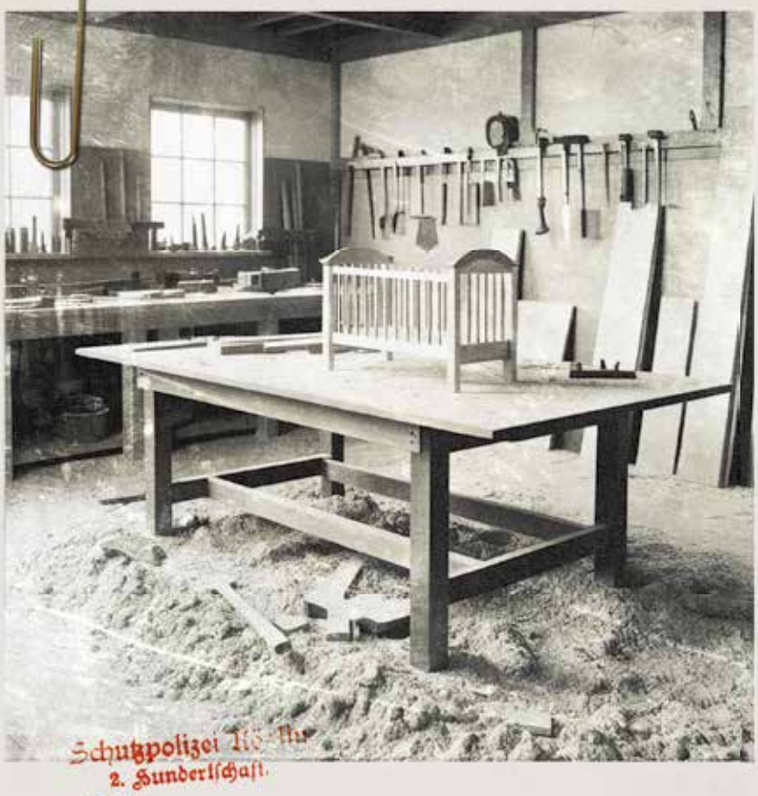

Zapach świeżego tuszu drukarskiego i papieru zmieszał się z aromatem kawy, ciastka cynamonowego i egipskiego papierosa, które wbrew moim wcześniejszym obawom, były dostępne w tutejszym sklepie z towarami kolonialnymi. Sklep prowadził jowialny i nad wyraz gadatliwy pan Ludwig Grabowsky. Od pierwszej wizyty raczył mnie opowieściami o wycieczkach do krajów Lewantu, które odbył w młodzieńczych latach na pokładach parowców Norddeutschen Lloyd z wymalowanymi na kominach skrzyżowanymi kotwicą i kluczem, który to symbol rozpoznawalny był w największych portach całego świata. Pan Grabowsky ze szczególnym rozrzewnieniem wspominał przygodę w hotelu w Fezie, w którym to pewnego razu obudził się w towarzystwie nieznajomej śniadolicej piękności oraz jadowitego węża.

Dopiero później dowiedziałem się od mojego dobrego Stubbego, że pan Grabowsky najdalej w swoim życiu był w Gdańsku, gdzie faktycznie widział prom Norddeutschen Lloyd. Inspiracje opowieści czerpał z tanich czytadeł sensacyjnych. Wszyscy jednak wybaczali powszechnie lubianemu kupcowi kolonialnemu tę słabość do ubarwiania sobie życiorysu.

Otworzyłem gazetę na czwartej stronie, gdzie z reguły znajdował się dział wiadomości z bliższych i dalszych stron. Berlin... samobójstwo guwernantki S. po tym, jak pilnowane przez nią dziecko wdrapało się na parapet otwartego okna i runęło z drugiego piętra na brukowaną ulicę. Wrocław... zatrzymana szajka złodziei okradających żydowskich jubilerów. Hamburg... zabójstwo młodej kobiety w czasie kłótni z narzeczonym... To wszystko działo się daleko, całe zło tego świata było nierealne i nie zagrażało malutkiemu wszechświatowi prowincjonalnego miasteczka, otoczonego rozsypującym się średniowiecznym murem, za którym rozciągały się pola uprawne. Tu zło nie miało po prostu wstępu... To, jak nieprawdziwe było to wrażenie, boleśnie uświadamiał mi każdy kolejny dzień spędzony w Koszalinie. Szczególnie zaś ten dzień miał przynieść wiadomość o straszliwym znalezisku. Miało się stać początkiem wydarzeń, które zaprowadziły mnie w miejsce, do którego wcale nie chciałem dotrzeć...

Zanim do mojej świadomości dotarł głos Stubbego, musiała minąć dłuższa chwila, potrząsnąłem głową, odganiając myśli na temat natury

ludzkiej. Przyjrzałem się mojemu wachmistrzowi. W jego zachowaniu coś było nie tak. Stubbe błądził wzrokiem po stoliku, na którym stała filiżanka z parującą kawą i talerzyk z ciastkiem cynamonowym. Ten mężczyzna, który przetrwał rzeź pod Verdun i gołymi rękoma zabił trzech Francuzów, rozrywając im gardła, czegoś się bał.

- Stubbe...? - zacząłem.

- Pan inspektor wybaczy, że przeszkadzam w lekturze... - nasze oczy na chwilę się spotkały, ale wachmistrz szybko znowu uciekł wzrokiem w bok.

- Stubbe, człowieku, zlituj się i mów...

- Niech pan inspektor dopije kawę, bo chyba nie za szybko będziemy mieli okazję usiąść przy stoliku w restauracji.

Rozejrzałem się odruchowo po wnętrzu, jakby słowa Stubbego miały spowodować, że miejsce to, do którego już zdążyłem się przyzwyczaić, a nawet nieco polubić, miało rozpaść się w wyniku jakiejś kosmicznej katastrofy. Nic takiego jednak się nie wydarzyło, a kilkanaście osób siedzących przy stolikach zajętych było nadal jedzeniem, piciem kawy albo rozmowami.

Wierzycie w legendy...? Ludowe bajania o strachach, zmorach i dziwach? Pamiętam jak mama opowiadała mnie i mojemu bratu o miejscach, w których straszy. O ludziach, których ognik zwabił na zdradliwe bagna. O zjawie, która w nocy pojawia się przy drodze. Czy o bezgłowym jeźdźcu, który przewodzi korowodowi potępionych dusz. Dopiero potem zrozumiałem, że opowieści te miały głębszy cel. Było nim przekazywanie mądrości starszych młodszemu pokoleniu, a pod postacią wszelkich straszydeł kryło się nic innego jak realne zagrożenie, czyhające na bagnach czy w lasach. Tym zaś sposobem ostrzegano po prostu przed miejscami niebezpiecznymi i przygotowywano do radzenia sobie z trudnościami. Za chwilę miałem usłyszeć nową legendę, która jednak zmaterializowała się w postaci pewnych zwłok...

Popatrzyłem wyczekująco na Stubbego.

- Panie inspektorze - zaczął niepewnie. - Mamy trupa.

Żadna to sensacja, a w miasteczku tej wielkości spodziewać się można chociaż jednych zwłok na kwartał. Zaniepokoił mnie jednak sposób, w jaki wachmistrz wypowiedział słowo „trup". Szczególnie u osoby, która po piekle okopów pod Verdun nie powinna reagować tak mocno na widok martwego człowieka.

Czekałem cierpliwie na dalszą część opowieści, nie chcąc poganiać rozmówcy.

- Pan inspektor wie, gdzie tuż pod szczytem Gollenbergu od szosy na Sianów odchodzi droga w lewo prowadząca do pomnika z krzyżem i wieży widokowej?

Skinąłem głową, przypominając sobie jeden z pierwszych tygodni spędzonych w Koszalinie, kiedy namówiony przez Stubbego udałem się na wycieczkę na gollenberski szczyt. Muszę przyznać, że miejsce to urzekło mnie od samego początku. Żeliwny krzyż posadowiony na wysokim kamiennym postumencie, wyniosła ceglana wieża i restauracja w przyklejonym do niej budynku otoczone gęstym lasem. Urokliwe miejsce pełne ulotnej

atmosfery. W kolejnych tygodniach niejednokrotnie w samotności udawałem się pieszo lub wynajętym powozem na ową górę. Nieco później Stubbe uraczył mnie również opowieściami na temat jej historii. Dowiedziałem się wówczas o zjawach, które miały wydeptywać trawę wokół pewnego stawu, o zamku na szczycie i mieszkającym w nim złym czarowniku, o smoku i rodzie olbrzymów. Stubbe opowiedział mi również z przejęciem o tym, jak będąc uczniem gimnazjum wziął udział w wykopaliskach, które prowadził jego nauczyciel historii Paul Schulz. Odkryli wówczas liczne ludzkie szkielety i fundamenty średniowiecznej kaplicy. I chociaż Schulz nie zaszczepił w przyszłym wachmistrzu szczególne wielkiego zainteresowania historią, to spowodował, że wachmistrz już do końca życia szczególnym szacunkiem darzył osoby mające, niezależnie w jakiej dziedzinie, dużą wiedzę. Zawsze z chęcią z nimi rozmawiał i lubił dowiadywać się nowych rzeczy, które - jak się potem okazywało - nierzadko przydawały mu się w prowadzonych sprawach.

- Rano na rozwidleniu tych dróg - ciągnął dalej wachmistrz - znaleziono zwłoki.

Przymknąłem lekko powieki.

- Znamy tożsamość zmarłego? - zapytałem.

- Tak, Werner, wytwórca trumien.

Nazwisko nic mi nie mówiło. Zachowanie Stubbego dowodziło, że z tą śmiercią wiąże się zagadka, której rozwikłanie na razie nie wydawało się możliwe.

- Wiemy jak zginął?

- Tak.

- To może znamy też sprawcę?

- W zasadzie to chyba tak... - Stubbemu uwiązł głos w gardle.

- No... ?

- Diabeł - wyszeptał wachmistrz.

Wziąłem głębszy oddech. Znałem wachmistrza Stubbego już jakiś czas. Zdołał zdobyć moje zaufanie i sprawił, że perspektywa spędzenia w tym miejscu co najmniej kilku kolejnych lat stała się mniej przytłaczająca niż w chwili, kiedy odjeżdżałem z Berlina Hauptbahnhof. Dlatego też nie roześmiałem się ani nie zacząłem wrzeszczeć, jak miał to w zwyczaju mój pierwszy dowódca, niezapomniany i od kilku lat nieodżałowany major Gundlach-Dohna, uczestnik wojny z Francją roku siedemdziesiątego, straszliwy tyran i awanturnik, którego na równi bali się i przestępcy, i podlegli mu stróżowie prawa.

Splotłem palce i lekko nachyliwszy się apytałem:

- Możesz mi to dokładniej opisać?

Już wkrótce zobaczyłem zwłoki nieszczęsnego stolarza i na moment uwierzyłem w sprawcę pochodzącego z zaświatów. I to raczej z mrocznej ich części...

Na cementowanym postumencie w ponurym wnętrzu prosektorium miejskiej kostnicy leżały nagie zwłoki mężczyzny. Z racji tego, że denat położony był plecami do góry, nie mogłem ocenić w tej chwili jego wieku. Na plecach miał straszliwe rany zadane w przypływie jakiejś furii. Szerokie

szramy o mocno poszarpanych brzegach biegły od karku niemalże po pośladki. Po obu stronach kręgosłupa ziało po pięć bruzd, w których tkwiła krwista miazga.

- Jeżeli pan inspektor zapytałby mnie o powód zgonu - odezwał się szpakowaty mężczyzna ubrany w gumowy fartuch, stojący w kącie sali - powiedziałbym, że to niedźwiedź. Ale jak sądzę zwierzęcia tego na próżno szukać w pomorskich lasach.

- Nie słyszeliśmy, żeby jakiś niedźwiedź uciekł z cyrku czy z cygańskiego taboru - dodał cicho Stubbe.

- Ale te rany nie spowodowały ani śmierci nieszczęśnika, a nawet nie zostały mu zadane za życia. Nie wyciekła z nich bowiem ani kropla krwi, a jak wiemy w chwili zgonu płyn ten przestaje krążyć w żyłach, momentalnie zastygając. Rany zadane pośmiertnie nie krwawią.

Spojrzałem na mężczyznę w fartuchu. Był to doktor Kersten, lekarz ze szpitala powiatowego, który wykonywał obdukcję wszystkich zmarłych w nie do końca jasnych okolicznościach. Zajęcie to powodowało, że doktor miał podobno specyficzne poczucie humoru, ale w obliczu śmierci zachowywał daleko idącą powściągliwość, a do badanych przez siebie zwłok podchodził z niezwykłym pietyzmem.

Nie zadawałem kolejnych pytań, czekałem aż lekarz sam będzie kontynuował swoje wyjaśnienia.

- Na krawędziach ran dostrzegłem niewielkie drobiny rdzy. Sądzę więc, że zadano je jakimiś ostrymi żelaznymi narzędziami - doktor lekko przymknął oczy. - Ale śmierć spowodowały kamienie.

- Kamienie... ? - spytałem.

- Tak, ktoś przemocą zmusił tego nieszczęśnika do połknięcia prawie dwóch kilogramów niewielkich kamieni. Na tyle małych, że ofiara mogła bez większych trudności połknąć każdy z nich. Ale ilość spowodowała obrażenia wewnętrzne, a w konsekwencji zgon. Sądzę, że nikt przy zdrowych zmysłach z własnej woli nie odważyłby się na taką formę targnięcia się na własne życie. Poza tym wokół ust denata są liczne małe zasinienia. Ktoś trzymał na nich dłoń, zmuszając biedaka do ich przełknięcia. To jeszcze nie wszystko...

50 000.
F. 46.

Mężczyzna wyciągnął ku nam emaliowaną miseczkę napełnioną niewielkimi czerwonawymi kamieniami. Na większości z nich były niewielkie ciemne plamki.

- Co to, krew? - spytałem.

- Nie, panie inspektorze - odparł lekarz. - Myślałem, że może to być farba, ale to jest coś innego. Na razie nie potrafię powiedzieć, która substancja mogła pozostawić takie ślady.

- Skoro ktoś w tak okrutny sposób uśmierca innego człowieka, jaki cel ma w okaleczeniu zwłok? - spytałem.

- Inspektorze - lekarz przeszył mnie świdrującym spojrzeniem. - Na to medycyna nie zna odpowiedzi, a ja proszę, żeby to pan znalazł rozwiązanie tej zagadki przed tym jak ten zwyrodnialec zamorduje kogoś innego.

Chłód dnia podziałał na mnie kojąco, stanęliśmy ze Stubbem przed miejską kostnicą. Wyciągnąłem paczkę papierosów, zapaliliśmy w milczeniu.

- Stubbe, wspomniałeś coś o diable... - zacząłem ostrożnie.

- Pan inspektor wybaczy - Stubbe wbił wzrok w ziemię. - Ale od lat mówi się, że tam, gdzie od traktu sianowskiego wiedzie droga na szczyt gollenberski, diabeł pojawia się pod postacią kozła i woźniców dusi.

Odnosiłem wrażenie, że czasami Stubbe wstydził się swojego urojonego nieco prowincjonalizmu. Zupełnie niepotrzebnie, nikt bowiem tak jak on nie znał tego miasta i jego mieszkańców. Wiedza ta niejednokrotnie miała okazać się niezbędna w prowadzeniu kolejnych śledztw.

- Czy Werner miał jakąś rodzinę? - zapytałem.

- Tak, żonę i dwójkę małych dzieci - odparł wachmistrz.

- Chodź, Stubbe, miejmy to już za sobą.

Kamienica przy Am Runden Teich 18 była typowym szarym, brudnym budynkiem. Z fasady odpadały płaty tynku, ukazując czerwone cegły. Przeszliśmy przez bramę, przy której widniała podniszczona emaliowana tablica z reklamą zakładu specjalizującego się w wyrabianiu trumien. Na tyłach domu stało kilka szop oraz duży budynek gospodarczy wymurowany z surowej cegły, całe podwórze wysypane było drobnymi kamieniami, które chrzęściły donośnie pod naszymi stopami. Królestwo Wernera, naszej tragicznej ofiary.

- Męża nie ma - z kamienicy wyszła do nas kobieta w brudnym fartuchu. Zaczerpnąłem głęboko powietrza przesyconego trocinami i żywicą.

- Pani Werner, nie przychodzę do pani męża... - zacząłem.

Przez szacunek dla wdowy spuszczę zasłonę milczenia na kilka chwil, które nastąpiły potem. Kobieta wyciągnęła z kieszeni fartucha brązową fiolkę, odkręciła wieczko i szybko połknęła wysypane na dłoń białe pastylki.

- Mój mąż planował porzucić wykonywanie trumien. Ostatnio zwykł mawiać „Szczęśliwy jest ten, kto robi kołyski, a nie trumny" - pani Werner usiadła na stosie desek złożonych pod ścianą budynku gospodarczego. - Przez ostatnie miesiące miał zamówienia tylko na cztery sztuki. Widziałam jak zajął się robieniem mebli.

- Tylko cztery? - zainteresowałem się.

Pani Werner przytaknęła.

- Proszę mi wybaczyć, ale to niewiele jak na kogoś, kto na szyldzie ma wypisane ich wyrabianie.

Kobieta lekko się zmieszała.

- Mąż nigdy nie wtajemniczał mnie w szczegóły prowadzonych interesów. Nigdy nam nie brakło pieniędzy. Mówił, że już nie chce obcować ze śmiercią i że znalazł kilku bogatych klientów, od których pobrał sowite zaliczki na meble.

Weszliśmy do jednej z szop. Pod ścianami stało kilka desek, a na podłodze leżało nieco trocin. Jeżeli faktycznie Werner miał dostać kilka miesięcy temu zaliczki na wykonanie mebli do bogatych domów w warsztacie, powinien piętrzyć się materiał i stać już kilka komód czy kredens. Tymczasem wyglądało na to, że od dłuższego czasu w tym miejscu nic nie powstało. Przemyślenia na razie pozostawiłem dla siebie, nie chcąc dodawać wdowie kolejnych trosk.

- Czy mąż mówił, dla kogo wykonywał ostatnie trumny?

- I tak, i nie... - odparła kobieta, rozglądając się bezradnie po szopie, w której już nigdy nie miał rozlec się dźwięk narzędzi jej męża. - Franz nigdy nie zdradzał nazwisk swoich zleceniodawców, ale miał zwyczaj, że każdego wieczoru po sprzedaniu kolejnej trumny otwierał butelkę gdańskiej wódki i wypijał jeden kieliszeczek do kolacji. Wymieniał wówczas jeden jedyny raz nazwisko zmarłego, życząc jego duszy wiecznego spokoju.

- Pamięta pani ostatnie cztery nazwiska?

- Wittkamp... - kobieta na chwilę się zamyśliła - Beifuss, Jahn, Schwerdtfeger...

- Wittkamp to kupiec z Sianowa - referował mi Stubbe po pożegnaniu wdowy Werner. - Beifuss pracował na poczcie, Heinrich Jahn to robotnik, a ten ostatni... Schwerdtfeger, to nauczyciel gimnazjalny. Kupiec Wittkamp, zamieszany jakiś czas temu w aferę małżeństwa Krumbachów, został zamordowany, a sprawcy nie udało nam się złapać, pozostała trójka zginęła w wypadkach.

Stubbe uciął w pół zdania.

- Panie inspektorze - wachmistrz był wyraźnie poruszony. - Oni wszyscy dokonali swojego żywota w gollenberskich lasach...

Mój podkomendny opowiedział mi z detalami historię czterech nieszczęśników. Wittkamp, jak się okazało, to ofiara własnej lekkomyślności. Oto bowiem pewnego dnia człowiek ów podjąć miał z powiatowej kasy oszczędności - sto marek w złocie. Powrót do Sianowa poprzedził wizytą w jednej z koszalińskich gospód, gdzie rozochocony napitkiem jął głośno przechwalać się owym faktem. Kiedy został znaleziony następnego poranka przy sianowskim trakcie, z jego czaszki została tylko krwawa miazga.

- Siła uderzenia konarem była tak wielka, że kawałki kory znaleźliśmy wbite w mózg nieszczęśnika.

- A pozostała trójka?

- Beifussa ukąsiła żmija - wyjaśniał Stubbe. - Miał ślady na kostce. Na Jahna spadły z przejeżdżającego wozu źle zabezpieczone belki, które po prostu zmiażdżyły nieszczęśnika. A Schwerdtfegera zmasakrował jeleń, całe ciało miał poszarpane czymś, co doktor Kersten uznał za rogi.

F. 46.

- Ktoś widział te wypadki?

Stubbe zastanowił się przez chwilę.

- W zasadzie nie, panie inspektorze. Przyczyny śmierci ustalił lekarz, wykonując obdukcję.

- Czy w tym czasie zmarło więcej osób w tym przeklętym lesie?

- Nie, panie inspektorze - zapewnił mnie wachmistrz.

- W ciągu kilku miesięcy w lesie gollenberskim następują cztery zgony, z czego jeden jest na pewno morderstwem. Wszystkim tym zmarłym trumny przygotowuje jeden człowiek, Werner, który sam pada ofiarą jakiegoś zwyrodnialca i jego zmasakrowane ciało również zostaje znalezione w tym samym lesie. Zacznijmy od wizyty w kasie powiatowej, gdzie wypłacając marki w złocie Wittkamp dopełnił swojego losu.

Wnętrze budynku było wyłożone marmurowymi płytami, w których odbijało się światło z mosiężnych żyrandoli, sufit wysokiej sali opierał się na czterech masywnych czworokątnych filarach.

- Czym mogę panom służyć? - kierownik banku był niewysokim, szpakowatym mężczyzną, lekko pochylonym do przodu i z drucianymi okularami na nosie. Wyraźne pobladł na widok policyjnej blachy.

- Wittkamp, kupiec z Sianowa... - zawiesiłem głos.

- Tak, słyszałem, tragiczne wydarzenie, tragiczne! - kierownik jeszcze bardziej się przygarbił.

- Beifuss, Jahn, Schwertdfeger - wymieniałem nazwiska trzech kolejnych ofiar. - Mówią wam coś te nazwiska?

- Panowie wybaczą - odparł kierownik. - Ale z usług naszego banku korzysta niemalże sześć tysięcy osób. Trudno, abym spamiętał wszystkich. Mogę znać powód zainteresowania tymi osobami?

- Proszę o udostępnienie ksiąg za ostatnie pół roku - zażądałem zdecydowanie.

Mężczyzna stojący przed nami, chociaż wydawało się to niemożliwe, pobladł jeszcze bardziej. Wertowanie kilku opasłych, oprawionych w grubą skórę ksiąg, stanowiących rejestr wszystkich transakcji klientów banku, zajęło nam trzy dni. Każda karta zawierała informacje o wysokości wpłaty lub wypłaty, nazwisko, datę, czasami jakiś dopisek kasjera. Interesowały nas, oczywiście, tylko cztery nazwiska.

W międzyczasie do gabinetu w ratuszu wezwał mnie burmistrz Oskar Romann. Nie będę zagłębiał się w szczegóły tego mało przyjemnego spotkania, które trwało około kwadransa i przebiegało w bardzo napiętej atmosferze. Burmistrz z całą stanowczością zaprezentował moją przyszłość jako co najwyżej zawiadowcy na podrzędnej stacyjce w razie braku szybkich rezultatów prowadzonego dochodzenia i odnalezienia winnego mordów, którymi zaczął żyć cały Koszalin. Byłem pewien, że nie były to czcze pogróżki... Trzy dni, zamknięci ze Stubbem na komisariacie, wertowaliśmy księgi kasy. Wynotowywaliśmy wszystkie operacje poczynione przez czworo ludzi: Wittkampa, Beifussa, Jahna, Schwertdfegera. Przy ich nazwiskach z reguły widniały mniejsze kwoty, ale zdarzały się również i transakcje na ponad 200 marek. Po trzech dniach, prawie bez snu, napędzani jedynie mocną kawą i papierosami, zakończyliśmy. Spojrzałem na kilka kartek zapisanych moim nieco niedbałym pismem i równymi niczym szpaler wojska linijkami zapełnionymi przez Stubbego.

Przyjrzałem się datom transakcji. Nie było w nich żadnej powtarzalności, nie było podobieństwa kwot, nic nie wskazywało na jakiekolwiek powiązania pomiędzy tą czwórką. Nic ponadto, że byli stałymi klientami kasy oszczędnościowej.

- Panie inspektorze - głos wachmistrza wyrwał mnie z lekkiego letargu. - Chyba coś mam...

- Mówże Stubbe, na Boga! - popędziłem.

- Daty, panie inspektorze.

- Co z nimi?

- Cała nasza czwórka wypłaciła znaczniejsze niż wcześniej kwoty w dniu swojej śmierci.

Pochwaliłem z całego serca spostrzegawczość wachmistrza, dzięki któremu wizja spędzenia reszty życia w sztywnym mundurze kolejarskim znacząco się oddaliła.

- Złóżmy wizytę naszemu dobremu kierownikowi kasy pożyczkowej.

Stojący przed nami kierownik kasy oszczędnościowej z przesadną wręcz służalczością bezradnie rozłożył ręce w geście niemożności udzielenia nam jakichkolwiek wyjaśnień, mogących pomóc w rozwikłaniu zagadki.

- Od kiedy jest pan tu kierownikiem? - spytałem bez ogródek.

- Kilka miesięcy, panie inspektorze - odparł nerwowo mężczyzna.

- Kilka, to znaczy ile? - powoli traciłem cierpliwość.

- Pięć, panie inspektorze.

Popatrzyłem na mężczyznę. Kiwnąłem głową i już miałem wyjść z budynku, kiedy podszedł do mnie jeden z pracowników.

- Pana kierownika to z samego Szczecina polecili, nawet dzwonili do nas w tej sprawie! - powiedział usłużnie.

Gdyby można było zabijać wzrokiem, to właśnie w tej chwili młody mężczyzna z mocno przylizanymi włosami i w nieco przybrudzonym garniturze padłby martwy, a ja byłbym, czwarty raz w życiu, świadkiem morderstwa.

Poza wiele mówiącą miną kierownika nic się jednak takowego nie stało. Już wkrótce jednak ten drobny incydent miał się stać dla nas początkiem końca sprawy.

- Panie inspektorze - głos w telefonie pomimo trzasków i szumów był dość wyraźny. - Powtarzam raz jeszcze - nikt o takim nazwisku nigdy u nas nie pracował, tym bardziej nikt z prowincjonalnej kasy nie dzwonił do Koszalina, aby go polecić.

Podziękowałem mojemu rozmówcy i odłożyłem słuchawkę.

Kierownik kasy powiatowej, czy kimkolwiek był człowiek siedzący na drewnianym krześle w celi aresztu miejskiego, miał spuszczoną głowę i twarz ukrytą w dłoniach.

- Jeżeli nie zaczniesz mówić, kanalio, zostawię cię samego z wachmistrzem, a on pokaże ci wszystkie ciosy, jakich nauczył się w okopach pod Ypres... - zawiesiłem głos.

- Nazywam się Hans Rogge - zaczął prawie szeptem przesłuchiwany. - Jakieś pół roku temu przeczytałem ogłoszenie, że powiatowa kasa pożyczkowa w Koszalinie poszukuje kierownika. Zadzwoniłem, podając się za dyrektora kasy pożyczkowej ze Szczecina, i nakazałem powierzenie tego stanowiska człowiekowi, który przybędzie za trzy dni do Koszalina i przedstawi się jako Heydebreck. Tak też się stało, a ja rozpocząłem pracę w tym mieście.

- A co z ofiarami...? - spytałem, przerywając Roggemu.

- Jako kierownik miałem pełen wgląd w księgę transakcji - zaczął wyjaśniać popędzony siarczystym policzkiem. - Przez pół roku poznałem nieco naszych stałych klientów. Słuchałem uważnie wszelkich plotek. Dowiedziałem się, kto za często zagląda do kieliszka i kto nieuważnie nosi przy sobie większe sumy. Spotkałem też wytwórcę trumien Wernera. Wiele lat temu nie był on takim dobrym człowiekiem, za jakiego się podawał. Poznaliśmy się przed laty w więzieniu w Koronowie, gdzie odbywaliśmy karę twierdzy za swoje przewiny. Kiedy opuściliśmy mury dawnego klasztoru, rozstaliśmy się, jak nam się wydawało, na zawsze. Dopóki los nie rzucił nas do tego samego miasta i znowu w objęcia występku.

- Do rzeczy! - traciłem powoli cierpliwość.

- Umówiliśmy się, że będę informował Wernera o znaczniejszych wypłatach ludzi, którzy lubili dłuższe godziny spędzać w lokalach Dungesa, Ratzlaffa czy Kellera. Z kolei on miał wyczekiwać dogodnej okazji, aby napaść i upozorować nieszczęśliwy wypadek albo po prostu ogłuszyć pijanego bez świadków i zabrać mu pieniądze, którymi potem dzieliliśmy się po równo.

Rogge na chwilę zawiesił głos.

- I dlatego zamordowałeś Wernera? - spytałem oschle.

Mężczyzna spojrzał na mnie gwałtownie zapuchniętymi oczami.

- Werner nie żyje? - wydawał się autentycznie zaskoczony.

Stubbe trzasnął fałszywego kierownika w twarz otwartą dłonią. Głowa aresztowanego odskoczyła w bok.

- Wystarczy, Stubbe! - warknąłem. - Ktoś zmusił go do zeżarcia dwóch kilogramów kamieni...

Rogge spojrzał na mnie mrugając nerwowo oczami.

- Nic nie rozumiem... panie inspektorze, nic nie rozumiem...

Wyszliśmy z celi, zostawiając pojękującego Roggego samego z własnymi, mam nadzieję niewesołymi, myślami.

- Skoro nie fałszywy kierownik, to kto pozbawił życia naszego trumniarza? - spytałem raczej samego siebie niż Stubbego.

Wachmistrz popatrzył na mnie niepewnie, jakby był przekonany, że oczekuję od niego wiążącej odpowiedzi na to pytanie, a jego milczenie mogło świadczyć o braku spostrzegawczości, tak u policjanta ważnej.

- Nic to, Stubbe - przerwałem kłopotliwe milczenie. - Niczego już nie wymyślimy. Wracajcie do żony.

Wachmistrz odetchnął z wyraźną ulgą.

Wyszedłem w zapadający zmrok. Szczególną przyjemność zacząłem czerpać z coraz dłuższych spacerów wzdłuż niewielkiej rzeczki przepływającej przez miasto i prostym nurtem zmierzającej ku Morzu Wschodniemu. Szedłem, jak zwykle, wąską ścieżką pośród wysokich traw porastających oba brzegi, tuż za zwalistą bryłą młyna. Po prawej stronie widziałem światła w oknach coraz rzadszej zabudowy miasta. Pomiędzy nimi zauważyłem otwarte drzwi do dużej, jasno oświetlonej w środku szopy, w której uwijał się jakiś mężczyzna. Podszedłem do niego i ukłoniłem się. Pracujący w szopie okazał się stolarzem, Augustem Lambrechtem, dość leciwym już rzemieślnikiem, którego wyroby były znane nie tylko w Koszalinie.

Szpakowaty mężczyzna siedział na trójnogim zydlu i z pieczołowitością godną mistrza pokrywał stojącą przed nim komodę z surowego drewna brązową politurą. Od czasu do czasu z wąskiego pędzla spadało kilka drobnych kropli rozchlapując się w brązowe plamy u stóp rzemieślnika.

Spojrzałem jak zaczarowany na to zwyczajne zjawisko. Nagle wszystko zrozumiałem, a może tylko mi się tak wydawało. Ruszyłem biegiem na powrót ku miastu. Długie liście traw chłostały mnie po kolanach, czułem jak spodnie zaczynają robić się od nich mokre. Ale nie zwracałem na to uwagi. Pan Werner... małe kamyki z brązowymi plamami po politurze, którą trumniarz pokrywał swoje wyroby, i pani Werner, która nosiła fiolkę leków uspokajających w kieszeni fartucha.

Wbiegłem na skarpę i ruszyłem pędem do kamienicy Am Runden Teich 18. Wpadłem na chrzęszczące małymi kamieniami podwórze. Przez otwarte na oścież drzwi szopy wytwórcy trumien zobaczyłem jak na jednej z belek wisi na sznurze pani Werner. Zatrzymałem się na chwilę, patrząc na upiorny taniec poruszanego przez przeciąg trupa.

- Panie inspektorze - zaczął następnego poranka wachmistrz Stubbe. - Dlaczego ta kobieta targnęła się na swoje życie?

- A jak ty myślisz...? - odpowiedziałem pytaniem na pytanie.

Verwaltung der Schutzpolizei
bei der Regierung Köslin.
I. Schutzpol. 7 Tgb. Nr. ..... V.A.

F. 46.

Polizei-Präsidium
Abteilung

IV

AKTEN

Regierungsbez.

Köslin

Tit.: 8.

Sekt.: Kreis

Köslin

No 96.

Angefangen: Dezember

Geschlossen: Februar

siehe Band →

Registratur I. R.

Brzeg rzeki na odcinku pomiędzy Fabrikstrasse a Gerberstrasse był niewysoki, ale dość stromy. Padające przez kilka dni deszcze spowodowały, że porastająca je trawa była zdradziecko śliska, co dwie czy trzy osoby przypłaciły wpadnięciem do lodowatej wody. Coś, co zapewne wzbudziłoby salwy śmiechu zgromadzonej niewielkiej grupki ludzi, dzisiaj jednak kwitowane było grobową ciszą.

Wszystko bowiem zastyga i milknie w obliczu śmierci. Zwłaszcza śmierci gwałtownej i nienaturalnej. W obliczu takiej śmierci nie powinno się okazywać radości. Przesądni mówili, że także inne zachowania nie były wówczas wskazane... między innymi gwizdanie.

Na obu brzegach niespiesznie płynącej tu rzeki stało kilkanaście osób. Po ich podniszczonych strojach uznałem, że muszą to być mieszkańcy okolicznych domów - robotnicy i pracownicy o dość niskich kwalifikacjach. Stali zbici w dwie czy trzy grupki, zajmując ścieżki wydeptane pomiędzy grządkami z warzywami i niskimi drzewkami owocowymi. Ogrody, zajmujące tyły poszarzałych kamienic, podzielone były rachitycznymi, powykrzywianymi płotkami.

Zebrani ewidentnie unikali mojego spojrzenia. Chociaż byłem w tym mieście dość krótko, zdołałem się już przekonać, że w stosunki pomiędzy mieszkańcami domów przy obu ulicach nader często musiała włączać się policja. Niespełna kilka dni temu pomiędzy dwojgiem sąsiadów wybuchła gwałtowna awantura, której efektem było użycie nożyc ogrodowych. Gdyby nie przytomność umysłu kilku osób zapewne nie skończyłoby się na rozciętym łuku brwiowym i poranionych palcach.

Spojrzałem w dół w stronę leniwego dzisiaj nurtu. W pewnym miejscu nad samym jego brzegiem rosło kilka krzaków. Od wielu lat musiały toczyć bój z prądem wody, która wytrwale je podmywała, odsłaniając korzenie, wyglądające niczym żyły w rozerwanej kończynie. I to właśnie pośród tych korzeni unosił się trup.

Trup był jeszcze niedawno kobietą w średnim wieku. Tkwił nieruchomo pośród plątaniny korzeni i gałęzi, w połowie leżąc na brzegu, w połowie zanurzony w wodzie. Martwa kobieta ubrana była jedynie w białą koszulę,

która uznać można było za nocny strój. Jej skóra była porażająco blada. Zdawałoby się, że niemalże przeźroczysta. W zapadających powoli wieczornych ciemnościach sprawiała wrażenie upiornie świecącej zjawy.

Ciało z niemałym trudem wydobywało dwóch stójkowych, którzy okupili to mokrymi butami i spodniami, co zostało skwitowane przez nich kilkoma siarczystymi przekleństwami. W końcu mokre, wyślizgujące się z dłoni ciało udało się wyciągnąć na brzeg i ułożyć na wcześniej rozłożonym kocu. Czy można było nieszczęsną topielicę nazwać piękną? Tak, niewątpliwie... i chociaż od jej rozkwitu minąć musiało jakieś dwadzieścia lat, to regularne rysy, okolone długimi, mokrymi włosami, na długo wryły mi się w pamięć... Mokra koszula mocno przylegała do ciała, ukazując każdy jego szczegół. Delikatne palce świadczyły, że los oszczędził jej konieczności ciężkiej fizycznej pracy.

Od razu moją uwagę przyciągnęły ciemne, wyraźnie widoczne na białej skórze, ślady wokół ust.

- Proszę zobaczyć - z zamyślenia wyrwał mnie głos Stubbego.

Policjant klęczał przy martwej kobiecie i trzymając w dłoniach jej rękę skierował ją ku górze. Wokół nadgarstka widniała krwawa pręga. Spojrzałem na drugą rękę, potem na nogi. Wszędzie widać było podobne ślady. Kobieta musiała być mocno skrępowana.

Ktoś użyczył drewnianego dwukołowego wózka, którym zapewne wożono bagaże na dworcu. Moi ludzie ostrożnie położyli na niego ciało, a potem przykryli je kocem.

Ruszyliśmy powoli w stronę szpitala. Drewniane koła tłukły niemiłosiernie o bruk ulicy, na której pomimo zapadającego wieczora było jeszcze całkiem dużo ludzi. Niektórzy mijali nas obojętnie, niektórzy przyglądali się niecodziennemu konduktowi i domyśliwszy się, co spoczywa pod przykryciem, czynili znak krzyża.

Pośród przechodniów znalazło się trzech eleganckich jegomości. Głośno rozmawiali, gwałtownie gestykulując i wybuchając co chwilę śmiechem. Zupełnie nie przejmowali się tym, co działo się wokół nich. Jednak zrządzenie losu, którego do dzisiaj nie dane mi było pojąć, sprawiło, że kiedy byli kilka metrów od nas, wózek podskoczył gwałtownie na nierówności nawierzchni, a koc zsunął się z twarzy kobiety. Jeden z mężczyzn spojrzał na nią, pobladł i rzucił się ku wózkowi. Żaden z nas nie zdążył zareagować, kiedy nieznajomy dopadł do ciała, tuląc się do niego.

- Julie, co oni ci zrobili... - po policzkach nieznajomego potoczyły się łzy.

Jako pierwszy z zaskoczenia otrząsnął się Stubbe, który odciągnął mężczyznę od wózka. Zaprowadziliśmy go do ratusza, usiedliśmy w moim biurze. Wachmistrz podał wciąż blademu mężczyźnie laudanum i kieliszek brandy.

Odczekaliśmy chwilę, aż dojdzie nieco do siebie i zacznie mówić.

- To Julie Piquet - zaczął drżącym głosem. - Nauczycielka francuskiego. Uczyła też moją córkę, Sophie.

- Wiecie, gdzie mieszkała? - spytałem, kiedy mężczyzna przerwał.

- Tak, przy Danzigerstrasse 14. Tam prowadzałem córkę, czasami to Julie przychodziła do nas.

Następnego dnia stanęliśmy pod wskazanym adresem. Była to dwupiętrowa, niczym niewyróżniająca się kamienica. Weszliśmy do bramy, a potem na schody. Podłoga, wyłożona białymi i czarnymi kafelkami, pachniała chlorem. Do mieszkania wpuściła nas zasuszona i milcząca starsza kobieta, która przedstawiła się jako gospodyni właściciela budynku. Był nim niejaki Carl Wolter, urzędnik pocztowy, który jednak nie znalazł dla nas wówczas czasu. Dopiero później okoliczności zmusiły go, by poświęcił nam go o wiele więcej niż by chciał.

- Panna Piquet uczyła francuskiego? - spytałem milczącą kobietę.

Gospodyni spojrzała na mnie świdrującym spojrzeniem. Ciasno upięte w kok siwe włosy powodowały, że jej twarz wydawała się niemalże drapieżna.

- Tak, zwłaszcza dzieci zamożnych wdowców - odezwała się szorstko. - Zresztą sami wdowcy również pobierali u niej nauki. W nich również język pełnił ważną rolę, aczkolwiek raczej nie służył do rozmowy...

- Nie lubiła jej pani?

- Panie inspektorze - kobieta zmrużyła oczy. - Wszyscy mężczyźni ją kochali, a kobiety nienawidziły.

- Pozwoli pani, że rozejrzymy się po mieszkaniu?

Gospodyni wzruszyła ramionami i wyszła, szeleszcząc szarą suknią. Delikatność, z jaką zamknęła drzwi, świadczyła o tym, że czuje się odpowiedzialna za każdy, najmniejszy nawet detal w tym domu.

Mieszkanie składało się z dwóch pokoi i łazienki. Wszystko utrzymane było w porządku, ale bez nadmiernej pedanterii. Wszędzie było mnóstwo książek - po niemiecku, francusku, łacinie, kilka chyba po polsku.

Chwyciłem jedną, leżącą na okrągłym stoliku - *Niepokoje wychowanka Törlessa*, zaraz obok leżała *Buddenbrookowie. Dzieje upadku rodziny*. Te, oczywiście, doskonale znałem. Ale *Florentin* Dorothei Schlegel czy *Anna Escourt* Elizabeth von Arnim kompletnie nic mi nie mówiły.

Na ścianach pokrytych zielonkawą tapetą wisiało kilka tandetnych obrazów i parę zdjęć. Żadne z nich jednak nie przedstawiało zmarłej kobiety.

Nie znaleźliśmy śladów, które mogłyby świadczyć, że w miejscu tym wydarzyły się jakiekolwiek gwałtowne sceny. Zauważyłem jednak, że zza podniszczonego nieco szezlonga obitego materiałem w wąskie biało-czerwone pasy, wystaje ozdobna pozłacana rama jakiegoś obrazu. Mają one zaś to do siebie, że właściciele raczej chcą się nimi chwalić, a nie chować.

Obraz był zadziwiająco ciężki. Postawiłem go na siedzisku szezlonga i cofnąłem się o dwa kroki, żeby mu się lepiej przyjrzeć. Był to portret mężczyzny w sile wieku, ubranego w elegancki garnitur i błyszczący cylinder. Po obu stronach twarzy miał obfite, staroświeckie bokobrody. Na szyi jegomościa wisiał złoty łańcuszek z osobliwą zawieszką - był to dość duży trójkąt z wizerunkiem gęsiego pióra. Najbardziej jednak zadziwiające było jednak co innego - oto bowiem w pierś mężczyzny na obrazie wbito dużą igłę, w której uchu znajdowała się czerwona nić.

Słyszałem, że dzikusy z wysp karaibskich posługiwały się podobnymi sposobami, aby zaszkodzić swoim wrogom na odległość. Mogłem przypuszczać, że osoba, która wbiła tę igłę w płótno, również nie darzyła

sympatią sportretowanego człowieka. Oczywiście, wątpić należało w powodzenie tego dziwacznego zabiegu.

Telefon, który odebrałem kilka godzin później od doktora Kerstena (jak zwykle wykonał sekcję zwłok), wyjaśnił powód śmierci, ale przyniósł jeszcze większą zagadkę.

- Nie powiem panu nic ponadto, czego zapewne sam się pan nie domyślił - zaczął lekarz powiatowy.

- Uduszona? - chciałem się upewnić.

- Tak, oczywiście. Na pewno sprawca nie użył żadnego narzędzia, tylko zrobił to własną ręką. Na szyi nieboszczki widać odciski jego palców... to musiały być duże dłonie...

Odczekałem chwilę, doktor Kersten był jednym z najbardziej powściągliwych ludzi, jakich poznałem w tym mieście. Nauczyłem się już, że nie wolno było go poganiać, tylko cierpliwie słuchać. Dopiero po latach dowiedziałem się, że kryła się za tym pewna mroczna tajemnica.

- Nie to jednak jest dziwne - usłyszałem w słuchawce. - Kobieta na wysokości serca miała wbitą igłę z czerwoną nicią. Sprawca zbezcześcił ciało po śmierci, a potem wrzucił do wody.

- Dziękuję - powiedziałem i odłożyłem słuchawkę.

Minęło kilka frustrujących, nieprzynoszących nic nowego, dni. Próbowałem kilkakrotnie skontaktować się z właścicielem kamienicy, Wolterem. Jednak nadaremno. Jakby zapadł się pod ziemię. Podobno nie pojawił się od paru dni w pracy, co wzbudziło niepokój jego współpracowników. Słynął bowiem z niezwykle rzetelnego wykonywania swoich obowiązków.

Nie potrafiłem rozwikłać zagadki portretu ani też żelaznych igieł. Zabrany z mieszkania panny Piquet obraz ustawiłem pod ścianą w swoim gabinecie, co tylko powodowało coraz większe rozdrażnienie.

Pomoc miała przyjść z zupełnie nieoczekiwanej strony. To był wtorek albo środa. Ciało panny Piquet dawno już spoczywało w grobie, a jej morderca nadal pozostawał na wolności. Zacząłem powoli powątpiewać w jego odnalezienie. Tego ranka przyszedł do mnie roztrzęsiony mężczyzna.

- Jestem Paul Schulz - przedstawił się. - Uczę historii w gimnazjum, opiekuję się też zbiorami starożytności.

Uścisnąłem mu rękę serdecznie. Słyszałem już o tym człowieku, prowadził nawet wykopaliska archeologiczne na szczycie Gollenbergu. Znalazł tam nie tylko resztki kaplicy pielgrzymkowej, ale dziesiątki grobów pochowanych wokół niej pątników i mieszczan.

- Okradziono mnie - kontynuował Paul Schulz. - A raczej nie mnie, tylko muzeum. Ktoś w nocy wybił szybę.

- Co zginęło? - spytałem.

- Srebrne monety, wybite z okazji odbudowy naszego miasta po pożodze w roku 1718. Na awersie był wizerunek jego wysokości króla Wilhelma, a na rewersie dziękczynienie za jego pomoc.

Mój gość przerwał na chwilę. Jego wzrok padł na portret z igłą w sercu.

- Próbuje pan zabić jakiegoś masona? - rzekł bez cienia ironii.

- Zechce pan mi wyjaśnić? - zapytałem kompletnie nie rozumiejąc zaskakującego podejrzenia.

- Chodzi o ten portret - nauczyciel wskazał palcem. - Mężczyzna na nim to wolnomularz. A dokładniej brat sekretarz. Na zawieszce widać atrybut jego urzędu.

- A czemu sądzi pan, że ktoś próbuje go zabić? - zapytałem, czując, że w końcu uda nam się przybliżyć do prawdy o tej sprawie.

- Ta igła... - zaczął Paul Schulz. - Ale może zacznę od tego, że stowarzyszenia masońskie swoje działania skrywają w tajemnicy. Wie pan... żaden z nich nie przyzna się do bycia wolnomularzem, a tym bardziej nie powie, co dzieje się w murach loży. A jeżeli ktoś coś ukrywa, to pewnie ma złe pobudki. No bo inaczej, sam pan przyzna, tego by nie robił.

Mój gość umilkł na chwilę, oczekując widocznie mojego potwierdzenia.

- Proszę mówić dalej - zachęciłem.

- Te tajemnice to największa dla nich, masonów, wartość. Kto ją złamie, musi niechybnie umrzeć. Mówi się... Może pan inspektor się ze mnie śmiać, ale mówi się, że czynią to sposobem magicznym.

Paul Schulz odchrząknął.

- Każdy z nich, po przyjęciu w szeregi braci, pozuje do portretu. Ot takiego, jak ten tutaj. Po latach, kiedy brat otrzyma jakąś funkcję, domalowuje mu się taką zawieszkę. Te obrazy jednak nie powstają dla ich chwały. Zawieszają je w murach loży, aby były przestrogą. Gdy tylko któryś z nich zdradzi lożę, wbija mu się taką igłę w serce. Gdziekolwiek by się on wtedy nie znajdował, umiera śmiercią gwałtowną.

Mój rozmówca uspokoił się, kiedy nie dałem poznać po sobie braku wiary w tę opowieść. Oczywiście słyszałem to i owo o tym dziwnym stowarzyszeniu. Pamiętam, kiedy po raz pierwszy zobaczyłem bramę prowadzącą na teren loży przy Splitgerbergasse 3 w Berlinie. Widniał na niej szereg płaskorzeźb, które zapewne kryły w sobie jakieś ukryte przesłanie. Najbardziej jednak zapadły mi w pamięć trzy ziemskie globy, które znajdowały się u zwieńczenia bramy.

Czyżby mężczyzna z portretu był lub też dopiero miał stać się kolejną ofiarą mordercy panny Julie?

- Nasz inspektor pocztowy wrócił do domu - z zamyślenia wyrwał mnie Stubbe. - Stójkowi pilnowali jego kamienicy.

- Odwiedźmy więc go...

Drzwi mieszkania urzędnika otworzyła znana nam kobieta. Bez ceregieli wszedłem do środka, lekko odsuwając na bok zaskoczoną gospodynię.

- To się nie godzi - próbowała protestować.

Z salonu wyszedł wyraźnie wystraszony hałasami mężczyzna, ubrany był w idealnie dopasowany garnitur, a oba pliczki okalały staroświeckie siwe bokobrody.

Kilka minut trwało, zanim udało nam się go uspokoić i wyjaśnić powód naszego nagłego wtargnięcia. Przekonaliśmy go również, że w interesie jego bezpieczeństwa powinien udać się z nami, żeby zobaczyć pewien obraz.

Widok jego wizerunku, przebitego osobliwym orężem, sprawił, że Carl Wolter zbladł i bez sił opadł na szybko podstawiony przeze mnie fotel.

- Jak się pan inspektor już domyślił, jestem wolnomularzem - zaczął po chwili.

- Bratem sekretarzem? - spytałem.

- Tak - przez twarz urzędnika przeszedł grymas zaskoczenia. - Piastowałem tę funkcję trzy lata.

- Ktoś pana usiłuje zabić? - spytałem, pamiętając opowieść Paula Schulza.

- Niech pan nie wierzy w te głupie ludzkie bajania - odparł rozdrażniony. - Nikt się w loży nie morduje. A jeżeli ktoś zdradza nasze tajemnice, mamy dla niego karę większą niż pozbawienie życia...

- Jaką?

- Przestaje on dla nas po prostu istnieć - odparł po chwili Wolter. - Proszę mi wierzyć, że człowiek pozbawiony z dnia na dzień wsparcia swoich braci nagle pozostaje osamotniony, niczym więzień w celi.

- A skąd pański portret w mieszkaniu panny Piquet? - spytałem szorstko.

- Panna Julie zamieszkała w Koszalinie jakieś piętnaście... nie, szesnaście lat temu - zaczął. - Od samego początku wynajmowała u mnie to mieszkanie. Moja żona odumarła mnie trzy lata po ślubie. Pozostał mi tylko syn, Hugon. Ale on wyjechał i wstąpił do regimentu huzarów w Białogardzie.

Mężczyzna wydawał się rozgoryczony tym postępkiem jedynaka, ale pozwoliłem mu snuć dalej opowieść.

- Uczyła go francuskiego. Z czasem połączyła nas pewna więź... Widzi pan, inspektorze, prowadzę tu dobry dom. Mam liczne znajomości pośród posiadaczy ziemskich. Kiedy decydują wysyłać dzieci do gimnazjum w Koszalinie, proszą, abym przyjął je pod swój dach. Wie pan, opiekował się nimi niczym ojciec, chronił przed pokusami miasta. Mam tu cztery mieszkania. Każde dobrze urządzone. Poza Julie mieszka tu także profesor Rudolf Hanncke. Kojarzy zapewne pan to nazwisko?

- Jestem w Koszalinie od niedawna - odparłem nieco zawstydzony. - Nie jest mi ono, niestety, szczególnie bliskie.

- To nauczyciel gimnazjalny - wyjaśnił mężczyzna. - Chyba jeden z najlepszych, jakiego miała nasza szkoła. - Autor...

Dalszą rozmowę przerwało pukanie do drzwi i wejście jednego z policjantów. Nie ukrywam, że czekałem na to z rosnącą niecierpliwością.

- Niech pan inspektor lepiej to zobaczy...

F. 46.

W czasie, kiedy rozmawialiśmy z Wolterem, jego mieszkanie było przeszukiwane. Nie ukrywam, że nie wierzyłem gospodarzowi na jotę. Jego zniknięcie po znalezieniu ciała kobiety było dla mnie w zasadzie przyznaniem się do winy. A obraz i igły to tylko sprytny wybieg, żeby odwrócić naszą uwagę i zasugerować, że samemu urzędnikowi również grozi niebezpieczeństwo. Nawet jeżeli w opinii gospodyni o zamordowanej było dużo przesady, to mogłem się domyślać, że faktycznie pannę Julie mogły łączyć nieco bliższe relacje z kilkoma majętnymi wdowcami. A zazdrość, jak się przekonałem przez wiele lat pracy, to potężny impuls dla ludzkiego działania.

Razem z Wolterem i Stubbe wróciliśmy do mieszkania urzędnika. W jednym z pokoi, w otwartej szufladzie komody intarsjowanej mahoniem, znajdowały się trzy zwinięte liny. Na wszystkich z nich widniały rdzawe ślady krwi.

Dopiero teraz zrozumiałem, że Carl Wolter nie mógł popełnić tej zbrodni. Carl Wolter, który w tym momencie mógł uchodzić za najbardziej przerażonego mieszkańca miasta. Widok zakrwawionych lin wywołał u niego prawdziwy wstrząs.

Postanowiłem zagrać jednak w pewną grę.

- Aresztujcie go - poleciłem jednemu z policjantów przebywających w mieszkaniu.

- Jestem niewinny! - wrzasnął Wolter.

Dwóch funkcjonariuszy przytrzymało go za ramiona, kiedy Stubbe zakładał stalowe kajdanki na nadgarstki szamoczącego się mężczyzny. Wywleczono go z mieszkania. Wnętrze klatki schodowej wypełniły wrzaski nieszczęśnika i spotęgowane przez echo hałasy. Kilka mijanych drzwi nieznacznie się uchyliło. Spoglądały zza nich ciekawskie oczy, które jednak chowały się od razu, kiedy kierowałem ku nim potępiające spojrzenie.

Z pewnym jednak wyjątkiem... na samym dole stał postawny mężczyzna, mogący mieć około czterdziestu lat. Ubrany był w dopasowane do siebie spodnie i kamizelkę, pod którą widać było koszulę. Stał oparty plecami o zimną ścianę. Patrzył na nas w milczeniu. W jego oczach wyczytałem... tryumf...

- Brać go! - krzyknąłem.

Trzymający do tej pory Woltera policjanci rzucili się na zaskoczonego całkowicie nieznajomego.

- Tak, zazdrość to potężna broń w ludzkich rękach - powiedziałem kilka dni później Stubbemu. - Pamiętacie, jak doktor Kersten wspominał, że sprawca musiał być dobrze zbudowanym mężczyzną? Dlatego Wolter, który jest niższy ode mnie o głowę, nie pasował mi do tej roli. I chociaż wiele zdawałoby się wskazywać na niego, dopiero zwinięte liny przekonały mnie, że nie może mieć z tym nic wspólnego.

Stubbe uniósł brwi.

- Zapytam was, Stubbe, jak zwijacie taką linę - wskazałem na jedną z nich, leżącą na moim biurku.

Wachmistrz bez chwili wahania chwycił jeden z końców w lewą rękę, a prawą zaczął owijać sobie ją między dłonią a łokciem. W kilka sekund powstał pokaźny zwój.

A. 027

- Ano właśnie - zacząłem. - Wolter jest zbyt mikrej postury, aby zdołać zwinąć tak liny, jak znaleźliśmy w jego komodzie. Musiała to zrobić osoba dużo roślejsza, o znacznie dłuższych rękach. Nie miałem pojęcia jednak, kto mógł narzędzia zbrodni podrzucić Wolterowi, a jednocześnie uszkodzić portret masona, należący do panny Piquet. Uznałem, że musiał być ktoś zamieszkujący budynek. Ktoś, kto z bardzo bliska obserwował obie osoby i to ktoś, kto w szale zazdrości zamordował kobietę, próbując rzucić podejrzenie na swojego konkurenta. Tym kimś, w moim przekonaniu, jest Carl Kempe, lokator jednego z mieszkań przy Danzigerstrasse 14.

Człowiek ów okazał się także pracownikiem poczty. Przesłuchani zaś pracownicy zdawali się potwierdzać panującą pomiędzy obu mężczyznami niechęć, a nawet swoistą rywalizację. Okazało się, że nie były to jednak wystarczające dowody na skazanie podejrzanego. Carl Wolter nigdy mi nie wybaczył zainscenizowanego aresztowania. Po pół roku sprzedał kamienicę nikomu innemu jak Kempemu. I chociaż cieszyłem się, że uratowałem niewinnego człowieka od stryczka, to świadomość, że na wolności pozostał morderca, napawała mnie niechęcią do sędziego, który go wypuścił.

Dopiero po czterech latach miało się okazać, że moje przypuszczenia były nie do końca trafne. Bo o ile faktycznie pomiędzy oboma mężczyznami panowała rywalizacja w pracy i o względy panny Julie, to żaden z nich nie dopuścił się tej strasznej zbrodni.

Prawdę wyjawiła bowiem na łożu śmierci pewna kobieta, która pragnęła pogodzić się z Bogiem...

Der Polizeipräsident
Abteilung III 3a 2
(Haupt-Bekleidungskammer d. Schutzpolizei Berlin)

F. 46.

POLIZEIPRÄSIDENT

Akten

Pestki

Kgl. Kreisgericht Bergard

Köslin

5086

Büro V.

Abteilung I

Abschnitt X

Nr.

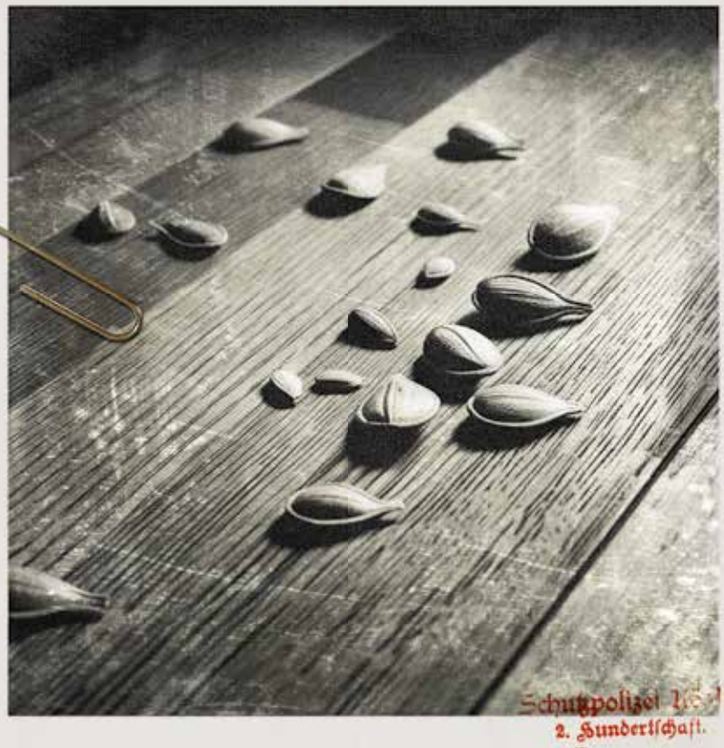

Wieczór tego dnia zapamiętałem jako pogodny. I chociaż na niebie nie widać było żadnej chmury, panowało przenikliwe zimno. Mijający mnie koń, ciągnący pusty wóz, z trudem stąpał po śliskich po wczorajszym deszczu kamieniach bruku, wypuszczając z nozdrzy obłoki pary. Po takim dniu z reguły kilka koni z połamanymi nogami trafiało, ku nieukrywanej rozpaczy swoich właścicieli, do miejskiej rzeźni.

Po dłuższej chwili stanąłem na dziedzińcu browaru. Zastawiony był wokół drewnianymi skrzynkami po piwie. W niektórych z nich znajdowały się puste brązowe butelki z porcelanowymi zamknięciami. Pomiędzy kamieniami bruku lśniły kawałki szkła, widomy dowód na nieporadność lub pośpiech pracowników. W rogu placu stały trzy ciężarówki z drewnianymi burtami czekające na załadowanie towarem, który trafiał na całe Pomorze, z czego mieszkańcy miasta zdawali się być niesamowicie dumni (chociaż we mnie budziło to lekkie politowanie mieszkańca stolicy). Dziedziniec ciasno otoczony był ceglanymi budynkami o brudnych ścianach, pokrytych miejscami zielonkawym nalotem. Z jednego z nich, z komina którego unosił się czarny gryzący dym, wyłonił się tęgawy jegomość ubrany w nienagannie skrojony garnitur, a zobaczywszy mnie skierował się w moją stronę.

- Oskar Thiebe - przedstawił się jegomość. - Zasiadam w radzie nadzorczej.

Podałem mu dłoń, ścisnąwszy nieco mocniej niż zazwyczaj to robię. Przez twarz Thiebego przebiegł grymas bólu.

- Takie nieszczęście... - zaczął, podejmując mnie za łokieć i delikatnie kierując ku jednemu z budynków. Wrota były otwarte na oścież i dobywał się ze środka słodkawy zapach świeżo warzonego piwa.

- Udało nam się parę lat temu wymienić drewniane kadzie na aluminiowe - zaczął opowiadać. - Nie ukrywam, że to dzięki... ekhem... mojemu osobistemu zaangażowaniu browar dostał atrakcyjny kredyt. Zakupiliśmy nowe urządzenia. A nasza produkcja wzrosła niebagatelnie... nasze piwa wysyłamy nawet do...

- Kim był zmarły? - przerwałem mu nieco obcesowo ten wywód.

Thiebe poczerwieniał, chwytając głębszy oddech. Wiedział, że mogę sobie pozwolić na impertynencję.

- Emil Kolberg - odparł po chwili. - Pracował u nas od dwunastu lat... takie nieszczęście. Siedmioro dzieci osierocił... takie nieszczęście.

Weszliśmy do budynku, w którym znajdowały się drewniane, opasane metalowymi taśmami, beczki. Na każdej wypalone były godła browaru. W głębi dusznego, ciemnego pomieszczenia widać było otwór w podłodze. Do piwnicy wiodły strome schody z jedną poręczą. Spojrzałem w dół, w ciemną czeluść piwnicy. Przy najniższym ze stopni leżała jakaś nieforemna bryła. Zacząłem schodzić po skrzypiących niemiłosiernie stopniach, które uginały się pod moim ciężarem.

Ciało Emila Kolberga leżało skulone na kamiennej podłodze pustej piwnicy. Ubrany był w podniszczone spodnie i jasną poplamioną koszulę z podwiniętymi rękawami. Było coś nienaturalnego w pozycji, w jakiej zastygł nieszczęśnik. Obie ręce rozpostarte były szeroko, a dłonie zaciśnięte, tak jakby w ostatniej sekundzie życia Kolberg próbował się czegoś złapać. Stopy leżały na pierwszym stopniu. Wokół zaś nienaturalnie przekrzywionej głowy widoczna była duża kałuża krwi, która nie zdążyła jeszcze zakrzepnąć.

- Panie Thiebe, do czego służy ta piwnica? - krzyknąłem do jegomościa, który pozostał u wejścia na górze.

- Nie była od lat używana - odparł od razu. - Nie pamiętam, żeby cokolwiek tu się znajdowało.

- To dlaczego Emil Kolberg tu się znalazł?

- Panie inspektorze - głos mężczyzny lekko zadrżał, chociaż trudno mi było ocenić czy z lęku, czy z oburzenia. - Trudno mi odpowiedzieć na to pytanie. Każdy w naszym browarze zna swoje obowiązki i znajduje się dokładnie w tym miejscu, w którym być powinien. Jeżeli zaś tak się nie dzieje, to znaczy, że wydarzyło się coś niezwykłego. Poza tym, pan inspektor wybaczy, trudno mi śledzić każdy krok ponad setki ludzi.

Wstałem powoli znad zwłok, rozejrzałem się jeszcze po pustej wilgotnej piwnicy. Nie było tu niczego, co mogłoby rzucić światło na tę sprawę. Powoli wspiąłem się na górę, czując, że jestem bacznie obserwowany przez Thiebego. Kiedy stawiałem już stopę na ostatnim stopniu, poczułem jak coś chrzęści mi pod butem. Zatrzymałem się i spojrzałem w dół. Na stopniu leżało kilka ciemnych, niewielkich punkcików. Wyciągnąłem z kieszeni chusteczkę, przez którą chwyciłem jakieś twarde kulki. Dopiero po wyjściu z budynku udało mi się bliżej im przyjrzeć. Trzymałem w garści kilka niewielkich pestek. Na wszystkich widać było resztki czerwonawego, świeżego miąższu.

- Panie Thiebe, czy do waszego piwa dodajecie wiśnie albo czereśnie? - spytałem.

- Panie inspektorze - podniósł głos wyraźnie oburzony. - W dobrym piwie jest woda, chmiel, słód i drożdże. I mam nadzieję nie dożyć chwili, kiedy znajdzie się w nim cokolwiek innego.

- To znaczy, że ktoś przy wejściu do piwnicy stał na tyle długo, żeby zjeść garść owoców i wypluć po nich pestki - odparłem, podtykając mu pod nos chusteczkę. - A skoro jest na nich jeszcze miąższ, a krew Emila Kolberga nie zdążyła jeszcze w pełni zakrzepnąć na podłodze, to znaczy, że stał tu, patrząc na jego agonię.

Thiebe wyraźnie pobladł.

- I może to nie czyni go mordercą, ale na pewno czyni człowiekiem, który nie pospieszył konającemu z pomocą...

Chowając do kieszeni garść pestek zawiniętych w chusteczkę nie przypuszczałem jeszcze, że staną się one przyczyną całego ciągu dramatów, które zaprowadzą kogoś na szafot.

Razem z wachmistrzem Stubbe przepytaliśmy pracowników browaru. Z opowieści tych zrekonstruowaliśmy sobie jako taki obraz zmarłego. Zamknięty w sobie, mruk, ale nikomu nie odmówił pomocy, o którą jednak nie był często proszony. Robił, co do niego należało, ale rzadko się odzywał i w zasadzie nikt o nim nic nie wiedział.

Minęło kilka miesięcy, a ja nadal zastanawiałem się nad tą sprawą, powoli tracąc nadzieję na jej rozwikłanie. Ciało nieszczęsnego Emila spoczywało dawno w grobie, a jego dusza zapewne oczekiwała na ujawnienie tożsamości człowieka, który z zimną krwią przypatrywał się jego agonii.

- Panie inspektorze - z zadumy wyrwał mnie głos wachmistrza Stubbego.

Po jego minie widać było, że stało się coś niecodziennego. W ciągu kilku kolejnych godzin przekonałem się, że to wydarzenie faktycznie nie należało do zwyczajnych. Zwyczajne jest bowiem urodzenie dziecka przez niezamężną kobietę. Ale nie jest zwyczajne, że ukrywa ona ten fakt przed wszystkimi. Zwyczajne jest, że dziecko tuż po narodzeniu może umrzeć. Ale nie jest takowe, kiedy matka grzebie trupka w starym grobowcu na cmentarzu. A wszystkie te zwyczajne i niezwyczajne wydarzenia złożyły się na ostatnie tygodnie życia jednej kobiety - Frederike Lucht - wdowy z Fabrikstrasse, która w całej okazałości swojej nędzy stała właśnie przede mną ze wzrokiem wbitym w podłogę. Można ją było uznać za interesującą, a nawet ładną, ale całość psuł mocno zniszczony strój.

- Frederike Lucht - zaczął referować Stubbe. - Wdowa po robotniku, Albrechcie, zamieszkała przy Fabrikstrasse 52. Pracuje jako posługaczka w gospodach we wsiach pod Koszalinem. Od kilku miesięcy nikomu się nie pokazywała. Sąsiadom powiedziała, że ciężko zaniemogła i w zasadzie nie wyściubiła nosa za próg mieszkania. Kiedy sąsiadki oferowały jej pomoc, obcesowo odmawiała. W końcu jednak domyśliły się, jaka choroba mogła zmóc młodą i zdrową dotąd dziewczynę. Zwłaszcza że ostatnio znowu wróciła, jak gdyby nigdy nic, do swoich obowiązków.

- Żmije podłe - szepnęła Lucht pod nosem.

- Sąsiadki, jak to sąsiadki, zaczęły mieć bliższe baczenie na nią - kontynuował niezrażony złorzeczeniami Stubbe. - W końcu dostrzegły, że bardzo często udawała się na pobliski cmentarz. I chociaż takie zachowanie u wdowy nie powinno na pierwszy rzut oka dziwić, wydawało się to podejrzane, gdyż zmarły bardzo źle traktował młodą żonę, a jego zgon odebrała ona z nieukrywaną ulgą.

Wachmistrz przerwał na chwilę, przypatrując się kobiecie. Z racji tego, że nie zareagowała w żaden sposób, podjął swoją opowieść.

- W zeszły czwartek wybrały się więc za nią we trzy na ten cmentarz, żeby zaspokoić swoją ciekawość. I tak, jak przypuszczały, to nie grób jej

męża był powodem częstych wizyt. Był nią za to grobowiec jej dziada, zmarłego trzydzieści sześć lat temu.

- Dość długi czas, jak na żałobę - powiedziałem.

- Ale zamiast u wejścia do grobowca Lucht, zanosząc się łzami, stała pod jego boczną ścianą. Kobiety dopadły ją i szarpiąc kazały powiedzieć w końcu prawdę. Wtedy ta przyznała, że powiła dziecko, które po kilku dniach zmarło, a że rzekomo nie było jej stać na pogrzeb, to pochowała je przy grobowcu dziada.

- To prawda, Lucht? - spytałem groźnie.

- Suki... - usłyszałem tylko.

- Słuchajcie, Lucht - splotłem palce na blacie biurka, lekko pochylając się do przodu. - Twoja sytuacja jest bardzo trudna. Twoje zachowanie może wskazywać, że samodzielnie pozbyłaś się dziecka. A za to kara może być tylko jedna...

- Nie zabiłam... - jej głos chociaż nadal cichy, stał się zdecydowanie twardszy.

- Kto był ojcem? - spytałem twardo.

Dziewczyna chwilę milczała.

- Albert Mitzlaff - odparła po chwili wahania. - Kancelista w ratuszu.

- To powiesz mi w końcu jak zmarło twoje dziecko? Powiesz mi prawdę?

- Udławiło się...

- Jak?

- Musiałam wyjść z mieszkania. Zostawiłam je pod opieką jego ojca. Kiedy wróciłam... kiedy wróciłam ono... ono... już nie żyło... leżało w łóżeczku sine... i tylko oczy miało otwarte, i patrzyło nieruchomo w sufit...

- A ojciec?

- Ojciec klęczał koło łóżeczka i szlochał... powiedział, że nagle przestało oddychać...

Dwóch stójkowych wyprowadziło coraz mocniej trzęsącą się kobietę.

- A co się stało z ciałem dziecka? - spytałem Stubbego, kiedy zostaliśmy już sam na sam.

- Kazałem je wydobyć i przetransportować do doktora Kerstena - odpowiedział.

- Znakomicie, odwiedźmy zatem naszą ulubioną kostnicę - wysiliłem się na żart, który jednak ewidentnie nie przypadł do gustu mojemu wachmistrzowi.

Doktor Kersten, jak zawsze był niezwykle powściągliwy, ale boleśnie rzeczowy.

- Dziecko urodziło się żywe - zaczął. - Przyczyną zgonu zaś było uduszenie. Ale powód tego uduszenia jest niezwykły.

- Niezwykły? - zapytałem z pewnym zniecierpliwieniem, nielicującym z powagą miejsca, w którym obecnie się znajdowaliśmy.

- Tak, w przełyku dziecka znalazłem trzy pestki wiśni...

- Wiśni? - przerwałem doktorowi.

- Wiśni albo czereśni - dokończył. - Tylko nie mogę znaleźć sposobu i powodu, dla których noworodek sięga samodzielnie po trzy wiśnie i wpycha sobie je jednocześnie do ust. I chociaż, panie inspektorze, z trudem przychodzi mi ta myśl, muszę uznać, że ktoś to maleństwo zamordował.

- I co o tym sądzicie, Stubbe?

- Bydlę, nie człowiek...

- To nie ulega wątpliwości - odparłem. - Ale najbardziej zastanawiają mnie te pestki.

- Pestki, panie inspektorze? - spytał niepewnie wachmistrz.

- Pestki, które zostawił po sobie człowiek patrzący na śmierć Kolberga w browarze - przypomniałem Stubbemu. - Czy takie, jak go nazwałeś, bydlę przypatrujące się czyjejś śmierci nie byłoby zdolne do zabicia dziecka? Tak czy inaczej należałoby odwiedzić Alberta Mitzlaffa.

Ratuszowy kancelista zajmował wraz z rodziną przestronne mieszkanie w kamienicy przy Bublitzerstrasse 57. W pokojach stały sofy i fotele, pod ścianami kilka zegarów, regały z licznymi książkami i witryny z porcelanowymi naczyniami, których przeznaczenia w znacznej części mogłem się jedynie domyślać. Pośrodku salonu - duży stół na kręconych nogach. Widać było, że gospodarze lubią wygodę i elegancję.

- Panowie zechcą spocząć - Albert Mitzlaff wskazał nam dwa, wyścielane materiałem w szerokie pasy, fotele. Sam usiadł w trzecim naprzeciwko. Oparł się wygodnie i założywszy nogę na nogę przypatrywał się nam zmrużonymi oczami.

- Zna pan Frederike Lucht? - zacząłem bez zbędnych wstępów.

Mężczyzna uniósł kąciki ust.

- Panie inspektorze, jest pan zbyt inteligentnym człowiekiem, żeby dał się pan oszukać - zaczął.

Człowiek, który nigdy mnie nie spotkał, mówiący o moich przymiotach, jest albo dyplomatą, albo kłamcą. W tym przypadku zdecydowanie obstawałem przy tym drugim.

- Tak, jestem ojcem dziecka tej Lucht - powiedział bez cienia emocji. - Wie pan, inspektorze, moja żona od wielu lat... cierpi na przypadłość, która uniemożliwia nam czerpanie radości z małżeństwa. Zapewne wie pan, co mam na myśli.

Kiwnąłem głową.

- Moja żona - ciągnął dalej Mitzlaff - od kilku lat corocznie udaje się do wód, biorąc dwójkę naszych dzieci. Na początku jeździła do Kołobrzegu, ale wie pan... odkąd zrobiło się tam tłoczno od berlińczyków, trudno samotnym kobietom opędzić się od nachalnych flirtów.

W moim mniemaniu to nie wina berlińczyków, tylko każdego nadmorskiego kurortu, gdzie dziwnym trafem zdrowie wraca szybciej do lędźwi niż do głowy. Pominąłem to milczeniem.

- Dlatego też teraz wolimy jak jeździ do Zoppotów. Klimat tam nieco łagodniejszy, mniej porywiste wichry od morza wieją. A i mój kuzyn, który wówczas ich gości, otacza ją dyskretną opieką, nie pozwalając, żeby jakakolwiek przykrość mogła ją spotkać.

- Frederike Lucht zeznała, że wasze dziecko zmarło, kiedy było pod pańską opieką - bardziej stwierdziłem niż spytałem.

- Tak, nie pozostaje mi nic innego, jak przyznać, że faktycznie to niefortunne wydarzenie miało miejsce w mojej obecności.

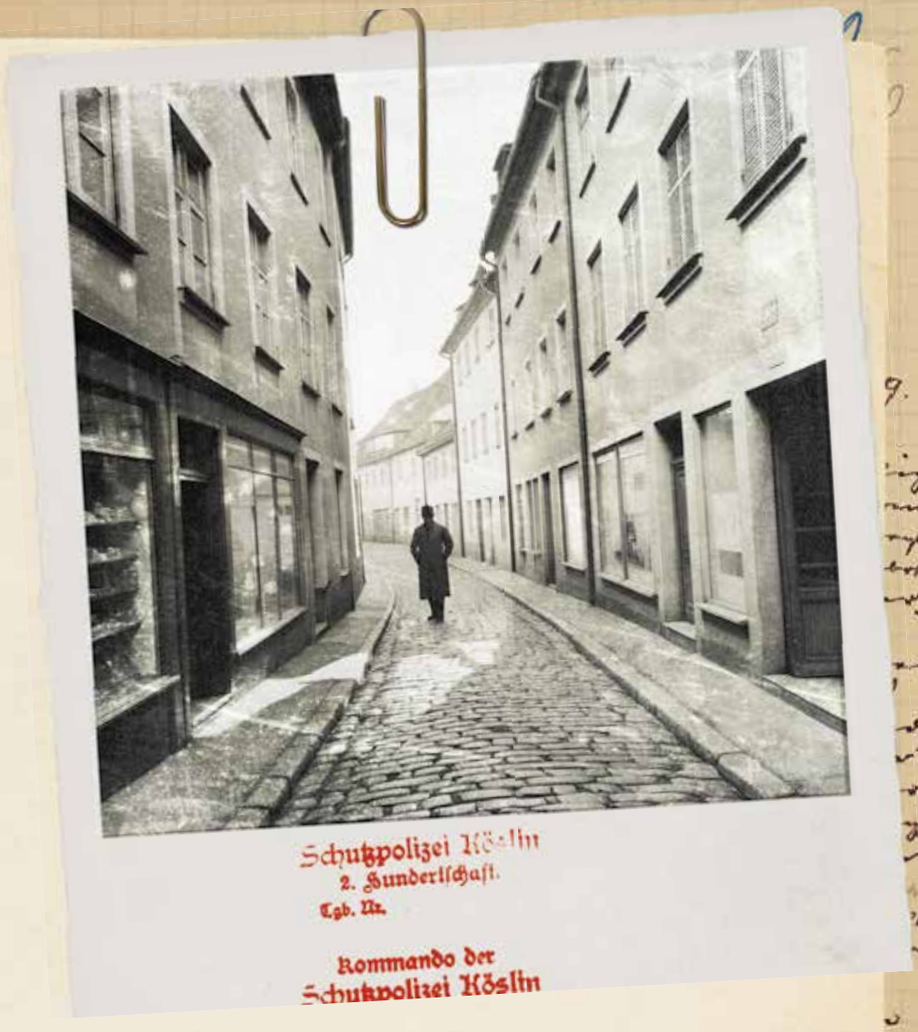

Znowu powstrzymałem się od komentarza tym razem na temat niefortunności zdarzeń, pośród których śmierć noworodka na pewno się nie mieściła.

- I jak to się stało? - spytałem po chwili ciszy.

- Dziecko zaczęło ssać róg poduszki, na której leżało. Musiało za głęboko połknąć materiał, a że nie potrafiło samodzielnie go wyciągnąć. Stało się to, co się stało...

- A pan wówczas co robił?

- Niefortunnie srałem, panie inspektorze - odparł bez chwili wahania. - Pan chyba czasami też to robi i wie, że jak człowieka przymusi, to nie ma chwili do stracenia. Kiedy wychodziłem, dziecko spało. Może obudziło je moje wyjście, może coś innego... Panie inspektorze, wiem, co pan myśli.

- Proszę mi powiedzieć - odrzekłem.

- Pan myśli, że ja to zrobiłem - Mitzlaff splótł palce na brzuchu. - Pan myśli, że ja ją udusiłem. Ale niech pan inspektor pozwoli, że panu coś pokażę, a sam się przekona, że nie byłbym zdolny do popełnienia tej zbrodni.

Mitzlaff wstał i gestem zaprosił nas za sobą. Minęliśmy urządzone z niezwykłym smakiem pokoje i weszliśmy do pomieszczenia w głębi mieszkania. Po obu stronach stały dwa obszerne identyczne łóżka, nakryte identycznymi puchowymi pierzynami. Przy łóżkach stały dwa identyczne wózeczki, w których leżały dwie takie same lalki. Stały tu też dwie takie same szafy z uchylonymi drzwiami, przez które widać były dwa identyczne komplety pastelowych sukienek. Jedyne, co je różniło, to zdecydowanie inny rozmiar.

- Ile córki mają lat? - spytałem.

- Pięć i dziesięć - odparł gospodarz. - Czy sądzi pan, że człowiek, który w takim stopniu dba o własne dzieci, byłby w stanie zamordować jedno z nich, bo urodziła je inna kobieta?

Albert Mitzlaff zapewne zbladłby, gdybym zaczął mu opowiadać, do jakich zbrodni zdolni są ludzie, których życie zdaje się poukładane, a nawet eleganckie. I jak zachowywali się ludzie, których obrzydzała plama na surducie, ale nie przejmowali się krwią pokrywającą im ręce po łokcie.

Omiotłem wzrokiem wnętrze, które zdawało się być lustrzanym odbiciem. Wyjrzałem przez okno na zewnątrz. Na tyłach kamienicy było wszystko to, co tam powinno się znaleźć - wychodki, komórki na opał, miejsce, gdzie mieszkańcy rąbali drewno, studnia. Było jednak coś jeszcze, co zmroziło mi krew w żyłach... wszędzie było mnóstwo drzewek wiśniowych.

- Lubi pan wiśnie? - spytałem gospodarza.

- Wiśnie? - zdziwił się, jakby nie do końca zrozumiał pytanie.

Wskazałem na drzewka za oknem.

- A tak - przyznał, uśmiechając się samymi kącikami ust. - Mój ojciec był ich wielkim fanem. Jadł je pod każdą postacią. Przyznam, że nie stronię od nich, ale gustuję bardziej w jabłkach. Jadł pan kiedyś nasze pomorskie jabłka?

Rzeczywiście pomorskie jabłka, które z wyglądu nie zachęcały do ich zerwania, bo często były małe i pomarszczone, w smaku nie znajdowały sobie równych.

- Coś mi się w tym człowieku nie podoba - podzieliłem się swoimi obserwacjami ze Stubbem, kiedy znaleźliśmy się na ulicy. - Nie pozwala żonie jeździć do Kołobrzegu, nie chcąc jej narażać na zaloty, kiedy sam wpędza posługaczkę w ciążę. Zapewnia o wielkiej miłości do dzieci, a tymczasem ich pokój wygląda niczym w koszarach. Wygodnych i eleganckich, ale jednak koszarach.

- Co pan inspektor chce przez to powiedzieć? - spytał nieco skołowany Stubbe.

- To, że ten człowiek chce kontrolować wszystko, co go otacza. I to w każdym drobnym szczególe. A wszystko to, co jest nie po jego myśli, usuwa lub niszczy. No i te cholerne wiśnie...

- Pan wybaczy, inspektorze, ale one rosną nie tylko tam.

- Oczywiście, masz rację - odparłem widząc, że Stubbe mógł wystraszyć się swojego zdania, sprzecznego z przełożonym. - Ale kiedy pestki znaleziono u ofiary, a owoce u człowieka, który był w tym samym czasie w tym samym pomieszczeniu, trudno uwierzyć w przypadek. Brakuje nam tylko świadka.

- A co z Kolbergiem? - spytał Stubbe. - Tam też leżały pestki.

- I to jest doskonałe pytanie, mój drogi Stubbe - uniosłem palec wskazujący ku niebu. - Dlatego też udamy się do nieszczęsnej pani Kolberg.

Kobieta, która otworzyła nam obdrapane drzwi na klatce kamienicy przy Gerberstrasse 13, obdarowała nas ponurym spojrzeniem. Z wnętrza mieszkania wydobywał się duszący zapach gotowanych ziemniaków i pranej pościeli.

Wdowa niechętnie wpuściła nas do środka. Po zaniedbanym wnętrzu biegało dwóch chłopców w wieku około siedmiu lat i nieco od nich młodsza dziewczynka. Po stanie ich ubioru można było sądzić, że w tym domu pieniędzy było ciągle za mało, a śmierć męża gospodyni tylko pogorszyła ten stan. Kobieta stanęła przed nami, podpierając się rękoma pod boki, spod brudnej chustki spływały krople potu.

- Czy pani świętej pamięci mąż... - zacząłem ostrożnie.

- Jakiej tam świętej - kobieta prychnęła zniecierpliwiona. - To był zwykły kurwiarz, który innym babom sukienki kupował, a o własnych dzieciach nie pamiętał i pozwalał, żeby latały w podartych butach.

- Kurwiarz? - spytałem licząc, że kobieta sama rozwinie ten wątek.

Od razu przekonałem się, że obrana taktyka była słuszna.

- Ano, kurwiarz! - wdowa poczerwieniała. - Słyszeliście pewnie o tej Lucht...

Zamarłem na chwilę.

- O Frederike Lucht? - upewniłem się.

- Nie o innej, bachora jej zmajstrował, a potem ona go zadusiła, a trupa pochowała nocą na cmentarzu koło grobu dziadka. Całe miasto huczało o tym. A ten dureń, psia jego mać, pewnie rzucił się do piwnicy, żeby nie musieć go potem chować. Jakby jego ślubnej siódemki było mu za mało.

- Mam powody, żeby sądzić, że nie było to samobójstwo ani wypadek...

- A jakie to ma znaczenie - krzyknęła kobieta. - Lucht była, bachor był, Emil spadł ze schodów i skręcił kark. Może to i lepiej, bo sama bym mu go przetrąciła. A tak to wyrok i kara w jednym.

Podziękowaliśmy grzecznie za poświęcony czas i czym prędzej wycofaliśmy się z dusznego mieszkania. O ile do tej pory mogłem przypuszczać, że ratuszowy kancelista mógł być zamieszany w śmierć noworodka, o tyle teraz krąg podejrzanych rozszerzył się na nieszczęsnego Kolberga, a dla obu powodów mogło przynieść jedno z najsilniejszych ludzkich uczuć - zazdrość.

Rozwiązanie tej zagadki miało przyjść nieoczekiwanie. Znaleźć się bowiem miał wkrótce świadek, który - chociaż niemy - powiedział nam wszystko o tej historii.

Kiedy nakazałem doprowadzić Alberta Mitzlaffa do swojego gabinetu, nie sprawiał wrażenia tak pewnego i opanowanego, jak w swoim mieszkaniu. To właśnie chciałem przede wszystkim osiągnąć. Żeby miał poczucie tracenia kontroli.

- Co pan wie o znajomości Emila Kolberga z Frederike Lucht? - zapytałem nie siląc się już na żadne uprzejmości.

Po twarzy mojego rozmówcy przemknął cień.

- Nic nie mówi mi to nazwisko... - odparł. - Czy pan inspektor raczyłby mi wyjaśnić sens tego pytania?

- Panie Mitzlaff - zacząłem szorstko. - W tej całej plątaninie wydarzeń i dwóch zagadkowych zgonów pojawia się pańskie nazwisko. To pan był obecny przy śmierci dziecka... pańskiego dziecka. A Emil Kolberg był kochankiem tej samej Frederike Lucht, z którą i pan się zadawał. I ten sam Kolberg został znaleziony w piwnicy browaru z roztrzaskaną czaszką. Coś mi się zdaje, panie Mitzlaff, że będzie pan musiał mi to wszystko wyjaśnić.

- Pan wybaczy, inspektorze, ale jestem szanowanym obywatelem tego miasta - mężczyzna był wyraźnie spięty. - I takie insynuacje nie są tu na miejscu.

- Czyli nie znał pan Emila Kolberga, z którym łoże dzieliła Lucht? I nie ma pan nic wspólnego z jego śmiercią trzy miesiące temu?

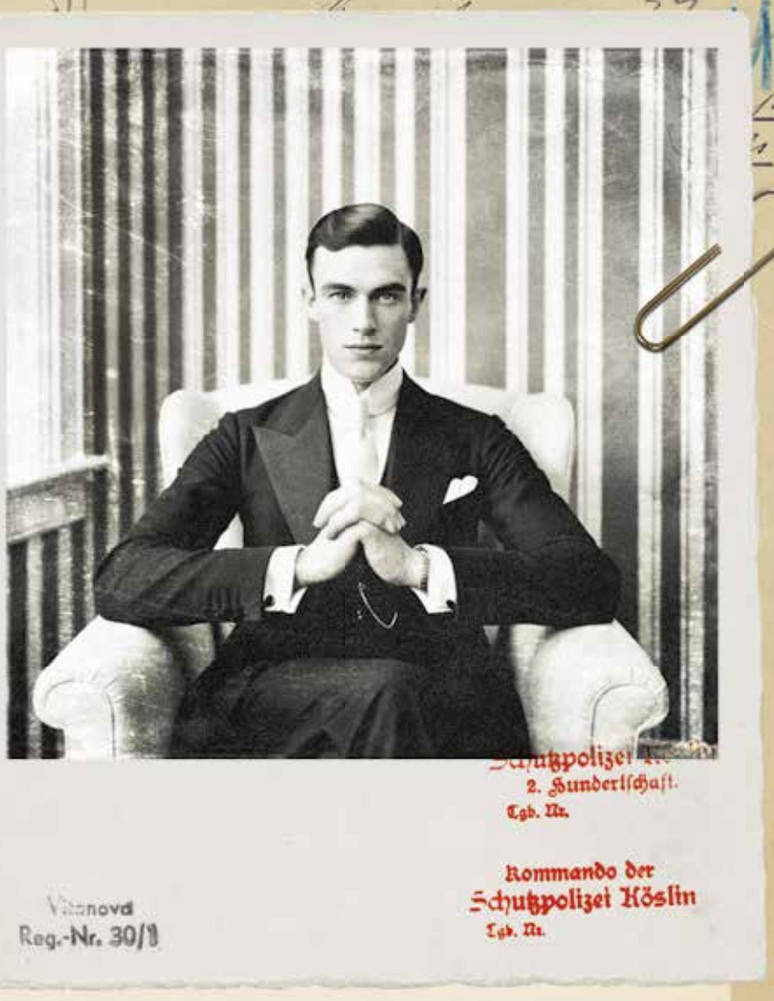

Mój rozmówca przez chwilę się zamyślił.

- A kiedy nastąpił ów nieszczęśliwy wypadek, o którym pan wspomniał?

Podałem mu dokładną datę. To, co później nastąpiło, nieprzyjemnie mnie zaskoczyło. Nie takiej reakcji się spodziewałem. Mitzlaff bowiem najpierw się szeroko uśmiechnął, a potem zaczął gromko rechotać.

- Panie inspektorze, to się świetnie składa - zaczął nieco się uspokajać. - Na pewno znane jest panu nazwisko Karl Groth.

Istotnie, znalem komornika sądowego Karla Grotha. Surowego i niezwykle powściągliwego urzędnika. Krążyły o nim plotki, że był masonem i że ilekroć w nocy pali się u niego światło, widać cienie kilku postaci, które znikają przed świtem. Chociaż nikt nie widział, aby ktoś wówczas wchodził lub wychodził z jego mieszkania.

- Tego dnia, w południe, spotkałem go na Böttcherstrasse. Zaprosił mnie do siebie na partyjkę wista i lampkę koniaku.

Następnego dnia udałem się z samego rana na Böttcherstrasse 5, gdzie mieszkał komornik sądowy. Po drodze minąłem otwartą już o tej porze piekarnię Sommerfeldta, przez której otwarte drzwi wydobywał się słodki, odurzający zapach cynamonu, goździków i świeżego chleba.

Wejście do kamienicy Karla Grotha wiodło przez ciężkie, pomalowane na zielono drzwi, na których widniała para groźnych lwich pysków. Komornik przyjął mnie w niewielkim saloniku, urządzonym elegancko, ale bez zbytniego przepychu.

- Rzeczywiście spotkałem kancelistę Mitzlaffa - odpowiedział na moje pytanie o dzień, w którym Kolberg rozstał się z życiem. - Faktycznie mam w zwyczaju, kiedy akurat obowiązki nie zaprzątają mojej głowy, zapraszania znajomych na wista. Wysoce sobie cenę takie spotkania, kiedy mogę z nimi porozmawiać swobodnie o sprawach, które mnie nurtują. A co pana, panie inspektorze, nurtuje?

- Źródło ludzkiego zła - odpowiedziałem bez chwili wahania.

- Jedni nazywają to diabłem, inni głupotą, jeszcze inni mogą to określić mianem wyrachowania - Groth zawiesił na chwilę głos. - Ja to nazwę potrzebą chwili...

- Często pan zaprasza gości na wista? - zapytałem.

- Panie inspektorze, o ile pamiętam, to był niezwykle chłodny dzień jak na tę porę roku - odparł spokojnie. - Spotkaliśmy się wówczas w południe pod murami fary miejskiej, kiedy cała ulica spowita była cieniem. Nie wiem jak pan, ale ja nie przepadam za rozmowami na ulicy w chłodzie. To dobre dla przekupek na targu.

Podziękowałem grzecznie za udzielone wyjaśnienia, które burzyły mój osąd całej sprawy. O tym, że był to osąd właściwy, miałem przekonać się już następnego dnia.

Kolejny poranek przywitał mnie ostrym słońcem. Wdarło się przez okno sypialni, bezceremonialnie mnie budząc. Kilka godzin spędziłem bezczynnie w łóżku, rozmyślając o potrzebie chwili, która rodzi ludzkie zło. I pomimo wysiłków nie znalazłem zrozumienia dla słów komornika.

Ubrałem się niedbale, przemyłem twarz zimną wodą. Postanowiłem wstąpić do piekarni Sommerfeldta po słynne cynamonowe bułeczki, których zapach wczoraj poczułem i którego nie da się łatwo zapomnieć. Wnętrze piekarni przypominało bardziej sklep jubilerski. Wypieki poukładane były na półkach i wielopiętrowych paterach niczym kamienie szlachetne. Pomiędzy klientami uwijało się trzech młodzieńców w nieskazitelnie białych i wykrochmalonych fartuchach. Podawali zakupione wyroby, zachęcali do kosztowania, kłaniali się i życzyli udanego dnia.

Wyszedłem w nieco lepszym nastroju na ulicę, wsuwając rękę w torbę, żeby pochwycić pierwszą bułeczkę. Rozejrzałem się w obie strony i... zamarłem, a ręka zawisła w pół drogi po smakołyk. Z odrętwienia wyrwał mnie zniecierpliwiony głos jakiejś kobieciny, usiłującej wejść do środka piekarni.

- Wiśnie i cień, mój drogi Stubbe - zacząłem wyjaśniać mojemu wachmistrzowi, kiedy z trzaskiem zamknął wąskie drzwi celi aresztu za szamoczącym się Albertem Mitzlaffem.

- Nie rozumiem, panie inspektorze.

- Na miejscu śmierci Emila Kolberga leżały pestki wiśni, pestki znaleziono też w przełyku zmarłego dziecka. Ktoś, kto ze spokojem obserwuje czyjąś śmierć, a nawet posuwa się do uśmiercenia niewinnego niczemu dziecka, musi być potworem. Potworem nie dość, że wyrachowanym, to bezdusznie usuwającym wszystko, co nie jest po jego myśli. Nie po myśli było mu dziecko Lucht. Nie po myśli był mu Emil Kolberg, z którym - jak się okazało - dzielił się swoją kochanką. I gdyby nie to, że za wszelką cenę chciał udowodnić, jakim jest kochającym ojcem, nie spostrzegłbym wiśni rosnących za jego domem. I nie uznałbym, że z tego też powodu jeszcze bardziej należy przyjrzeć się całej sprawie. Ale Mitzlaffa zdradził jego świadek.

- Komornik Groth? -spytał wachmistrz.

- Nie, cień - odpowiedziałem uśmiechając się nieco. - Nasz niemy świadek, który nie mówiąc zupełnie nic opowiedział nam wszystko. Groth wspomniał, że spotkali się około południa na ulicy, która była spowita wówczas w cieniu. To jest po prostu niemożliwe! W południe ulice biegnące ze wschodu na zachód skąpane są w słońcu. Tymczasem te biegnące z południa na północ rzeczywiście skrywają się w cieniu.

Nigdy nie miałem dowiedzieć się dlaczego komornik sądowy Karl Groth okłamał mnie w tej sprawie i jakaż potrzeba chwili go to tego skłoniła. Nie zagrzał jednak już dłużej miejsca ani w sądzie, ani w samym Koszalinie. Po latach dowiedziałem się, że Mitzlaff zakończyć miał swój podły żywot w więzieniu, nie doczekawszy nawet pięćdziesiątych urodzin.

Polizei-Präsidium
Abteilung
Putzer

POLIZEIPRÄSIDENT KÖNIGSBERG I/PR.

KRONIKA KRYMINALNA

na podstawie wycinków z przedwojennej prasy

Utonięcie

Kowal Neitze wyszedł wieczorem upojony z cechu przy Bramie Młyńskiej i chciał udać się przez Rynek do domu. A myśląc, że jest już w domu i kładzie się do łóżka, wpadł do zbiornika wodnego i zamiast nakryć się pierzyną, woda przykryła go tak, że utonął. Zwłoki znaleziono rankiem 19 grudnia.

Najstarsze znane miejsce zdarzenia kryminalnego na terenie Koszalina. Cytat pochodzi z Kroniki Wendlanda.

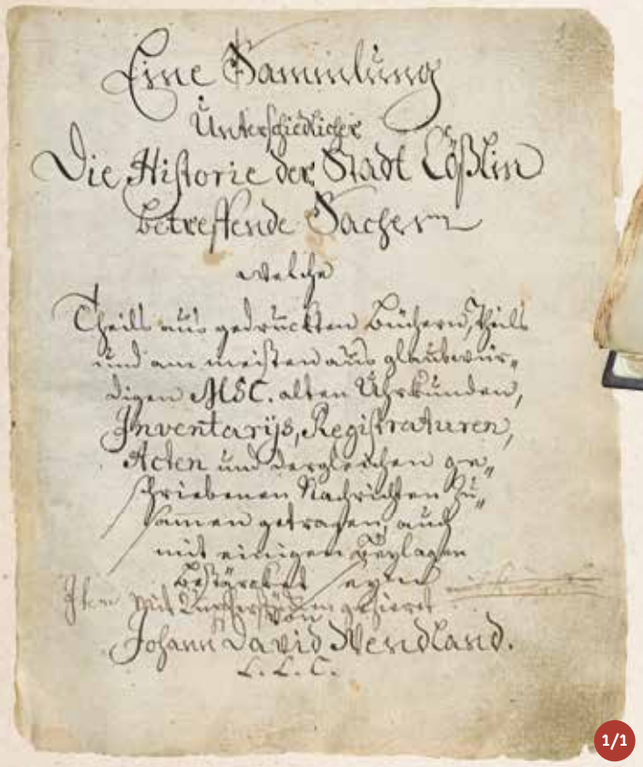
Eine Sammlung
Unterschiedliche
Die Historie der Stadt Cöslin
betreffende Sachen
Johann David Wendland.
L. L. C.

1/1 **Rękopiśmienna kronika Koszalina napisana w latach 1749-1756 przez Johanna Davida Wendlanda**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2

AM MARKT. RATHHAUS MARIENKIRCHE

1/2 **Litografia z końca XIX w. przedstawiająca rynek (Markt) w Koszalinie (Köslin)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 160

1/3

Plan sytuacyjny z 1810 r., przedstawiający Bramę Młyńską i zabudowę jej okolicy
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 361, p. 21

Korespondencja urzędowa z lat 1786-1801 dotycząca założenia kuźni w mieście
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 254

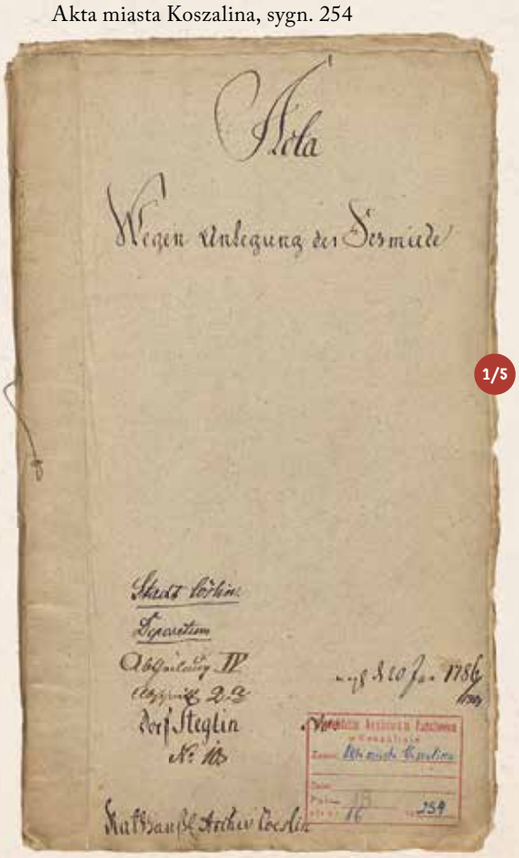

1/5

1/4

Barwny plan Koszalina z ok. 1817 r. z widocznymi zbiornikami z wodą umiejscowionymi na rynku (obecnie Rynek Staromiejski)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 1752, p. 4

Karta pocztowa z 1909 r., będąca zestawieniem XVIII-wiecznej ryciny oraz fotografii rynku (obecnie Rynek Staromiejski) z początku XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 134

1/6

Włamanie

Pewnego dnia doszło do włamania na teren ogrodu loży masońskiej. Sprawcy dostali się przez drewniany płot, a ich łupem padły znaczne ilości… bielizny.

Źródło: Reinhold Raasch, Geschichte der zum Verbande der Großen National-Mutterloge in der Preußischen Staaten, gen. „zu den drei Weltkugeln", gehörigen Johannisloge „Maria zum goldenen Schwert" im Orient zu Köslin. Zur Feier ihres 150jährigen Bestehens im Jahre 1927, Köslin.

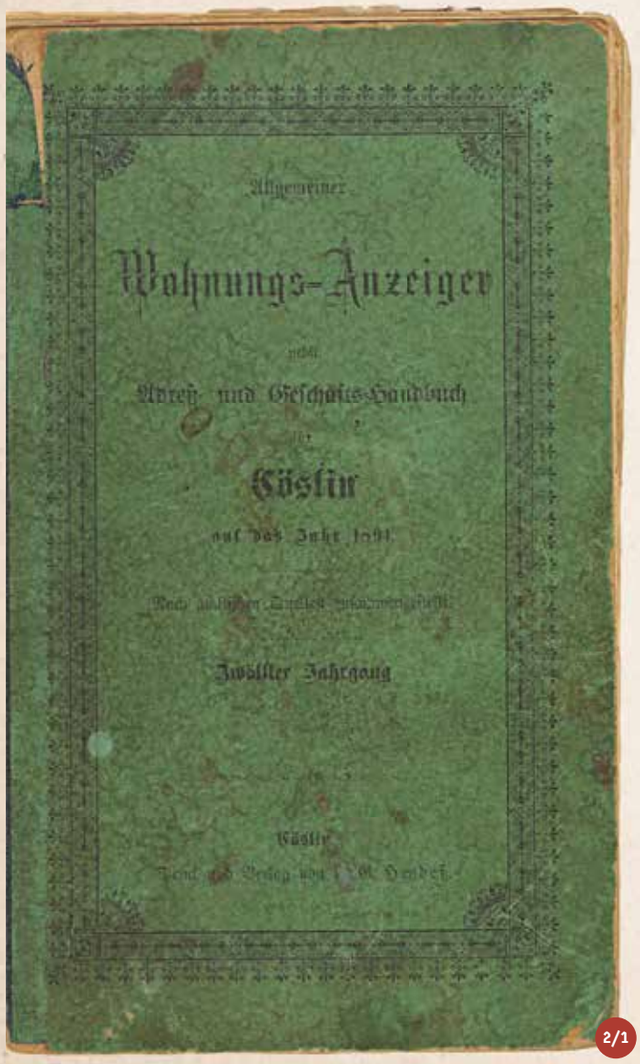

2/1

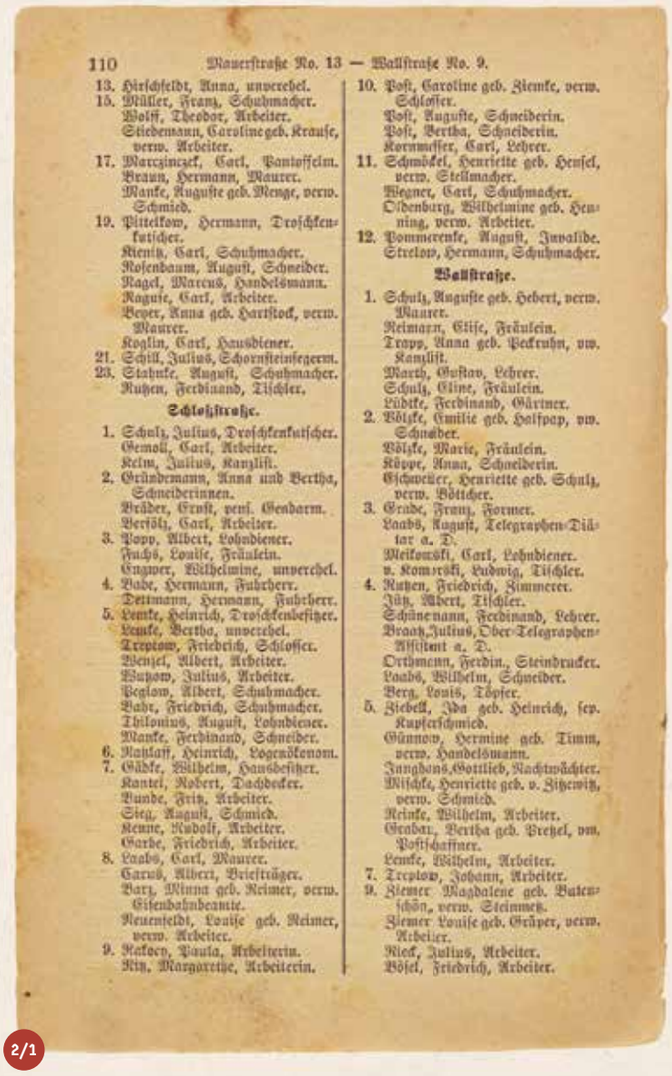
110 Mauerstraße No. 13 — Wallstraße No. 9.

13. Hirschfeldt, Anna, unverehel.
15. Müller, Franz, Schuhmacher.
Wolff, Theodor, Arbeiter.
Stiedenmann, Caroline geb. Krause, verw. Arbeiter.
17. Marczinczek, Carl, Pantoffelm.
Braun, Hermann, Maurer.
Manke, Auguste geb. Menge, verw. Schmied.
19. Pittelkow, Hermann, Droschkenkutscher.
Kienitz, Carl, Schuhmacher.
Rosenbaum, August, Schneider.
Nagel, Marcus, Handelsmann.
Naguse, Carl, Arbeiter.
Beyer, Anna geb. Hartstock, verw. Maurer.
Koglin, Carl, Hausdiener.
21. Schill, Julius, Schornsteinfegerm.
23. Stahnke, August, Schuhmacher.
Ruhen, Ferdinand, Tischler.

Schloßstraße.

1. Schulz, Julius, Droschkenkutscher.
Gemoll, Carl, Arbeiter.
Kelm, Julius, Kanzlist.
2. Gründemann, Anna und Bertha, Schneiderinnen.
Brüder, Ernst, pens. Gendarm.
Berstöj, Carl, Arbeiter.
3. Popp, Albert, Lohndiener.
Fuchs, Louise, Fräulein.
Engmer, Wilhelmine, unverehel.
4. Babe, Hermann, Fuhrherr.
Dettmann, Hermann, Fuhrherr.
5. Lemke, Heinrich, Droschkenbesitzer.
Lemke, Bertha, unverehel.
Treptow, Friedrich, Schlosser.
Wenzel, Albert, Arbeiter.
Plupow, Julius, Arbeiter.
Peglow, Albert, Schuhmacher.
Babe, Friedrich, Schuhmacher.
Thilonius, August, Lohndiener.
Manke, Ferdinand, Schneider.
6. Nahlaff, Heinrich, Logenökonom.
7. Gädke, Wilhelm, Hausbesitzer.
Kantel, Robert, Dachdecker.
Lande, Fritz, Arbeiter.
Sieg, August, Schmied.
Neune, Rudolf, Arbeiter.
Garbe, Friedrich, Arbeiter.
8. Laabs, Carl, Maurer.
Carus, Albert, Briefträger.
Barz, Minna geb. Reimer, verw. Eisenbahnbeamte.
Neuenfeldt, Louise geb. Reimer, verw. Arbeiter.
9. Rakocy, Paula, Arbeiterin.
Nix, Margarethe, Arbeiterin.
10. Post, Caroline geb. Zienke, verw. Schlosser.
Post, Auguste, Schneiderin.
Post, Bertha, Schneiderin.
Kornmesser, Carl, Lehrer.
11. Schmökel, Henriette geb. Hensel, verw. Stellmacher.
Wegner, Carl, Schuhmacher.
Oldenburg, Wilhelmine geb. Henning, verw. Arbeiter.
12. Pommerenke, August, Invalide.
Strelow, Hermann, Schuhmacher.

Wallstraße.

1. Schulz, Auguste geb. Hebert, verw. Maurer.
Reimann, Elise, Fräulein.
Tropp, Anna geb. Peckruhn, vw. Kanzlist.
Marth, Gustav, Lehrer.
Schulz, Cline, Fräulein.
Lüdtke, Ferdinand, Gürtmer.
2. Völzke, Emilie geb. Halfpap, vw. Schneider.
Völzke, Marie, Fräulein.
Köppe, Anna, Schneiderin.
Gschwetter, Henriette geb. Schulz, verw. Böttcher.
3. Grade, Franz, Former.
Laabs, August, Telegraphen-Diätar a. D.
Meikowski, Carl, Lohndiener.
v. Komorski, Ludwig, Tischler.
4. Ruhen, Friedrich, Zimmerer.
Jütz, Albert, Tischler.
Schünemann, Ferdinand, Lehrer.
Braun, Julius, Ober-Telegraphen-Assistent a. D.
Orthmann, Ferdin., Steindrucker.
Laabs, Wilhelm, Schneider.
Berg, Louis, Töpfer.
5. Ziebell, Ida geb. Heinrich, sep. Kupferschmied.
Günnow, Hermine geb. Timm, verw. Handelsmann.
Jungbans, Gottlieb, Nachtwächter.
Wischke, Henriette geb. v. Zitzewitz, verw. Schmied.
Reinke, Wilhelm, Arbeiter.
Graban, Bertha geb. Pretzel, vw. Postschaffner.
Lemke, Wilhelm, Arbeiter.
7. Treptow, Johann, Arbeiter.
9. Ziemer Magdalene geb. Baterschön, verw. Steinmetz.
Ziemer Louise geb. Grüper, verw. Arbeiter.
Rieck, Julius, Arbeiter.
Bösel, Friedrich, Arbeiter.

2/1

2/1 Książka adresowa z 1891 r. z wpisem dotyczącym loży (Schlossstrasse 6)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

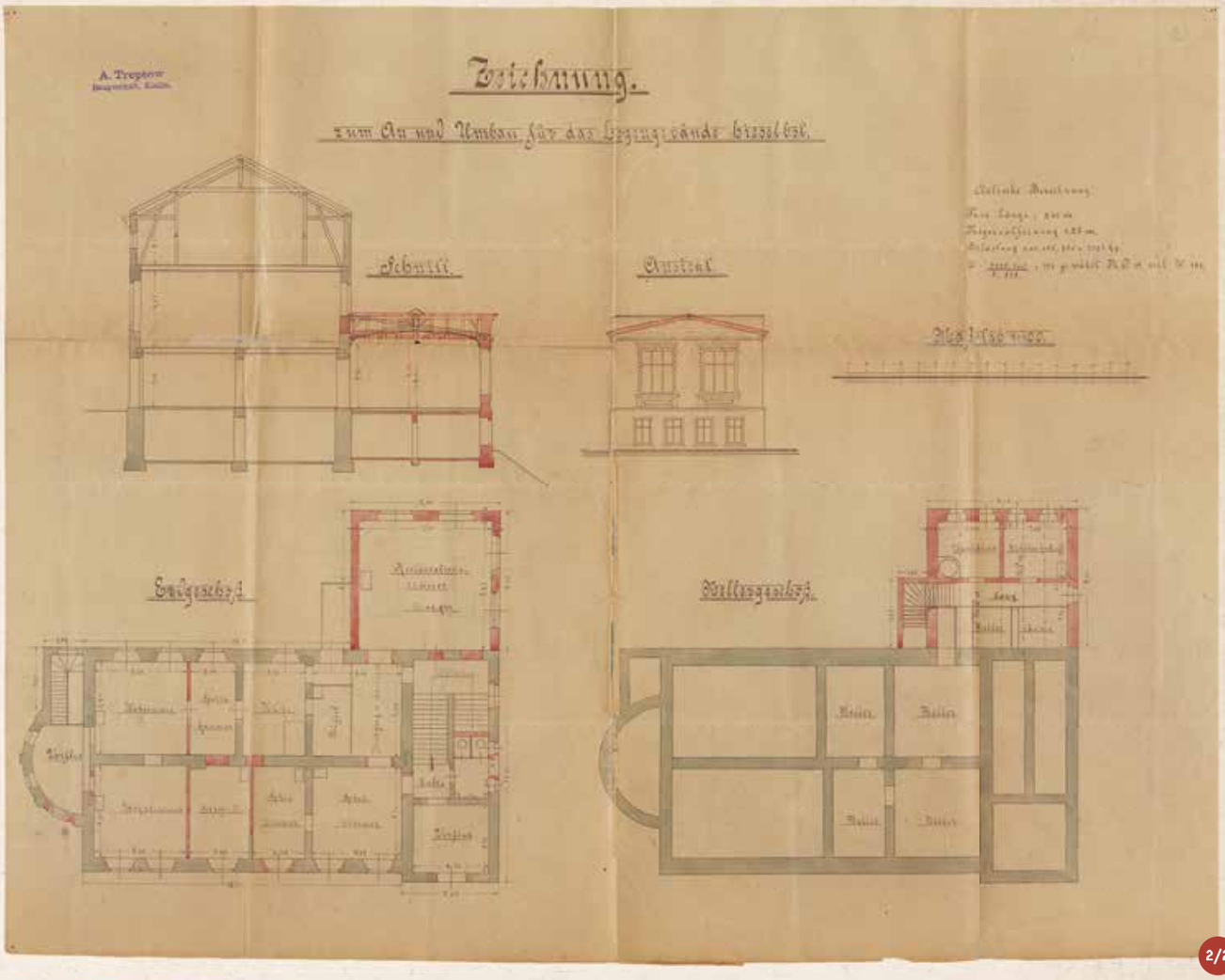

2/2

2/2

2/2 Fragmenty korespondencji urzędowej z 1911 r. dotyczącej budynku loży i posesji
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2129

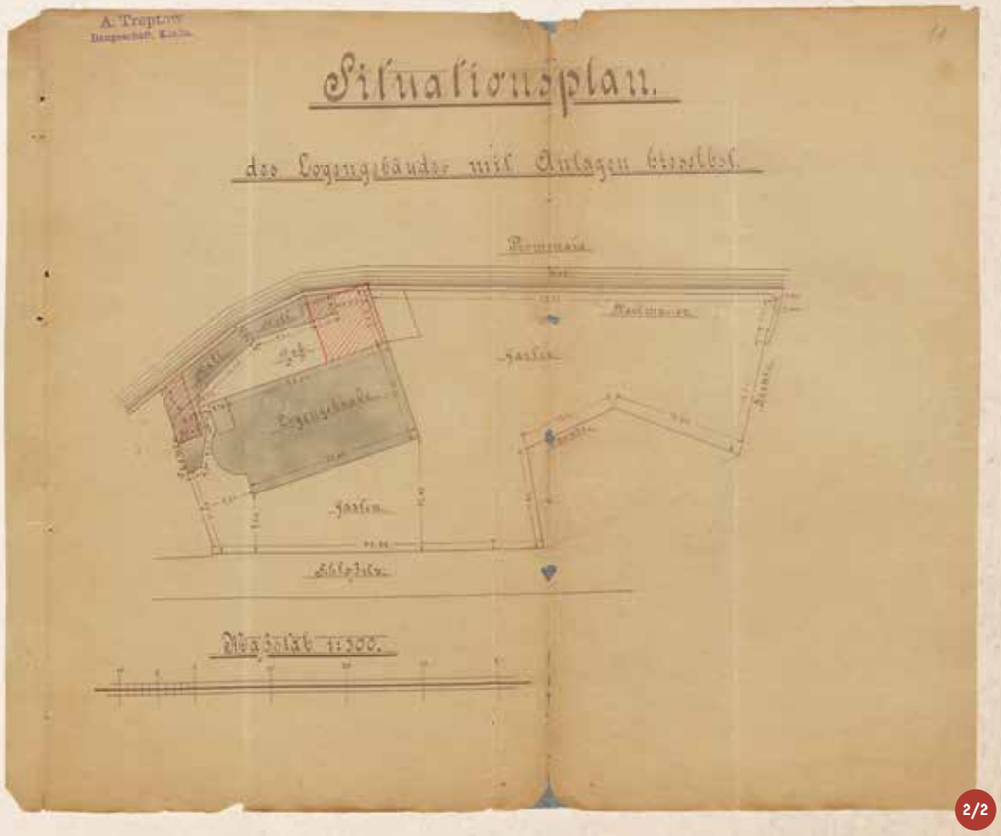

2/2

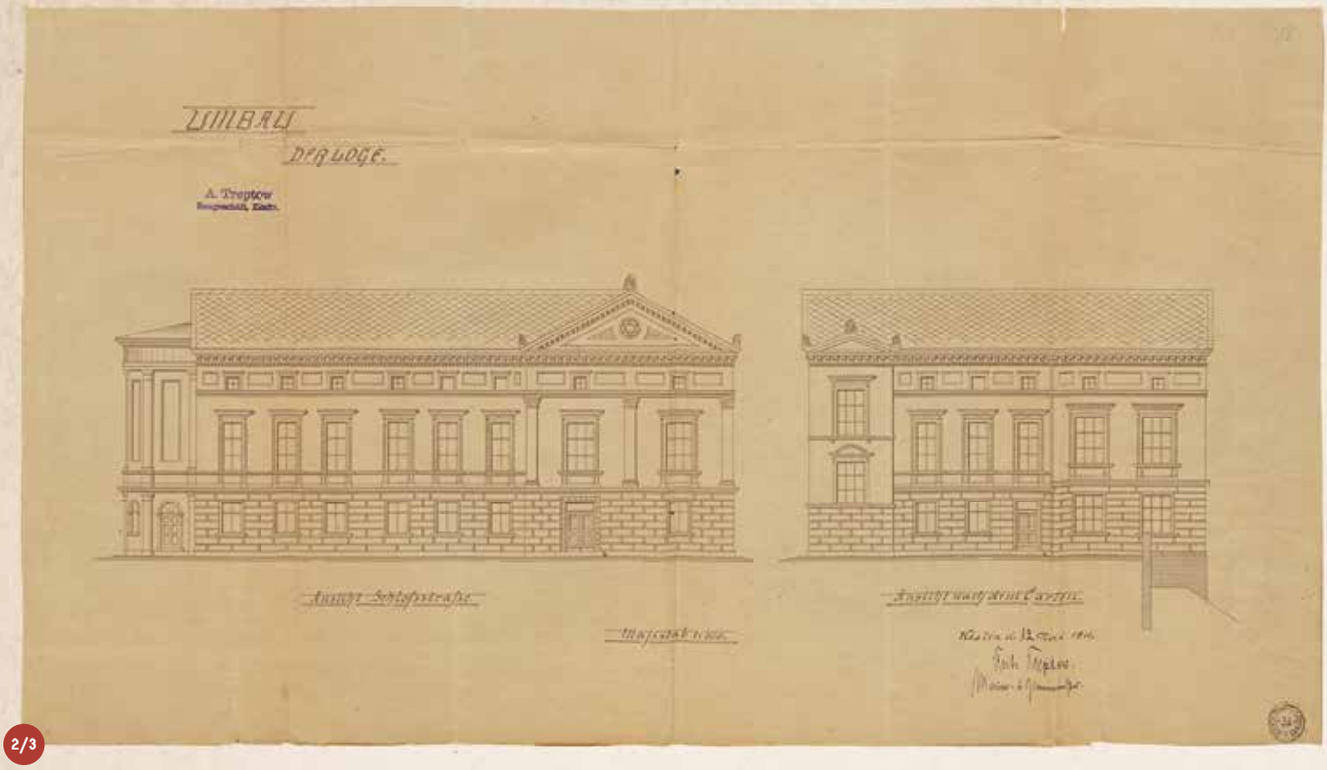

2/3

Fragmenty korespondencji urzędowej z 1911 r. dotyczącej budynku loży i posesji
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2129

2/3

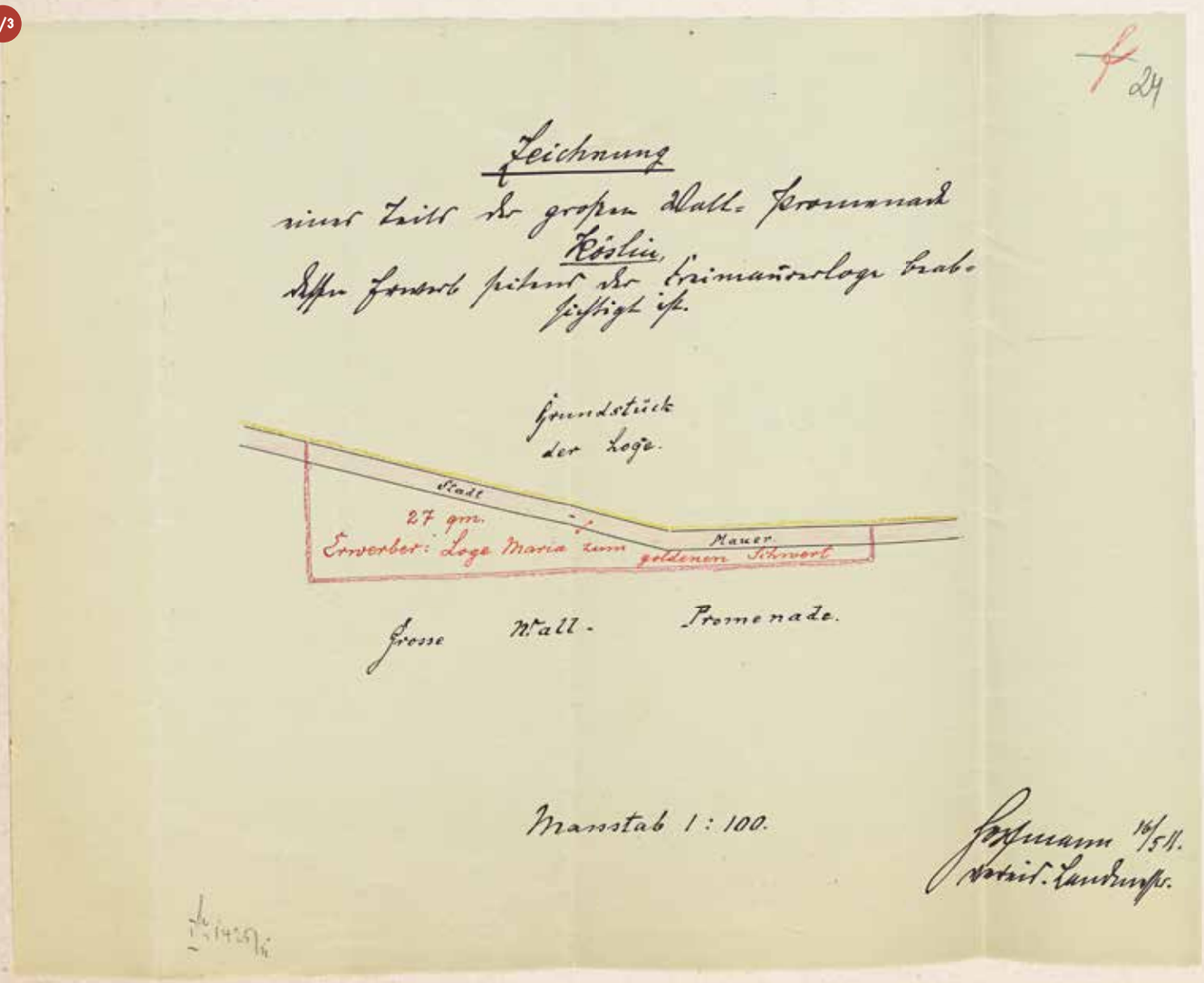

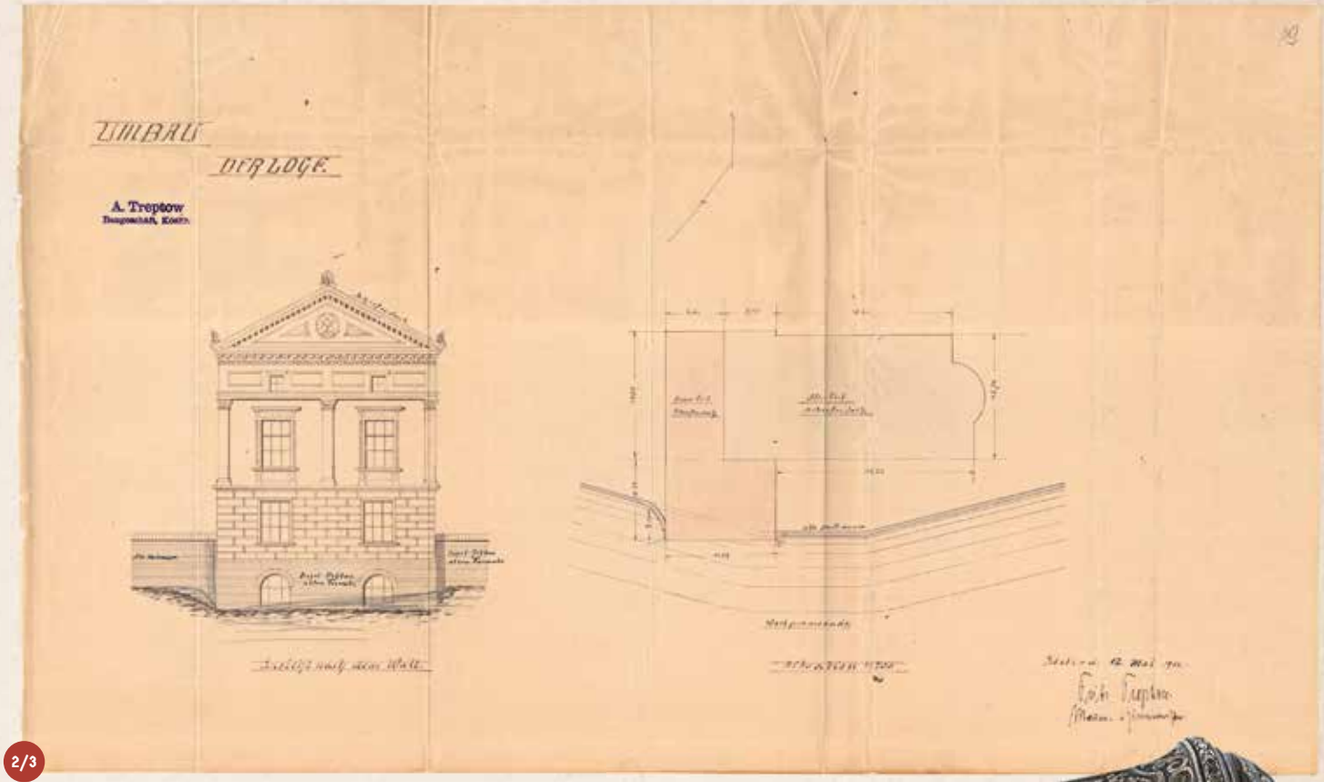

2/3

2/4

2/5

Drewniana laska ze srebrnym uchwytem z widocznymi symbolami masońskimi z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

2/6

Kielich z symbolami masońskimi (cyrkiel i węgielnica) z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

Drewniana laska z kościaną rękojeścią z widocznymi symbolami masońskimi z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

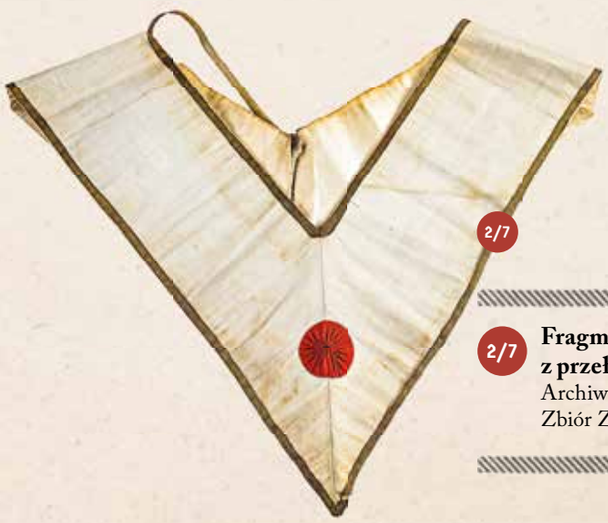

2/7

2/7

Fragment stroju ceremonialnego z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

Zamieszki antyżydowskie

W Koszalinie doszło do zamieszek antyżydowskich, zainspirowanych przez wizytę dra Ernsta Henrici (1854-1915). Aresztowano wówczas 21 osób, a sam przebywający w mieście dr Henrici został objęty policyjnym nadzorem.

Źródło: The Jewish Advance, vol. VII, nr 170 (1881).

3/1 **Korespondencja urzędowa z lat 1809-1812 w sprawie opłacania zaległych podatków przez Żydów znajdujących się „pod ochroną”**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 448

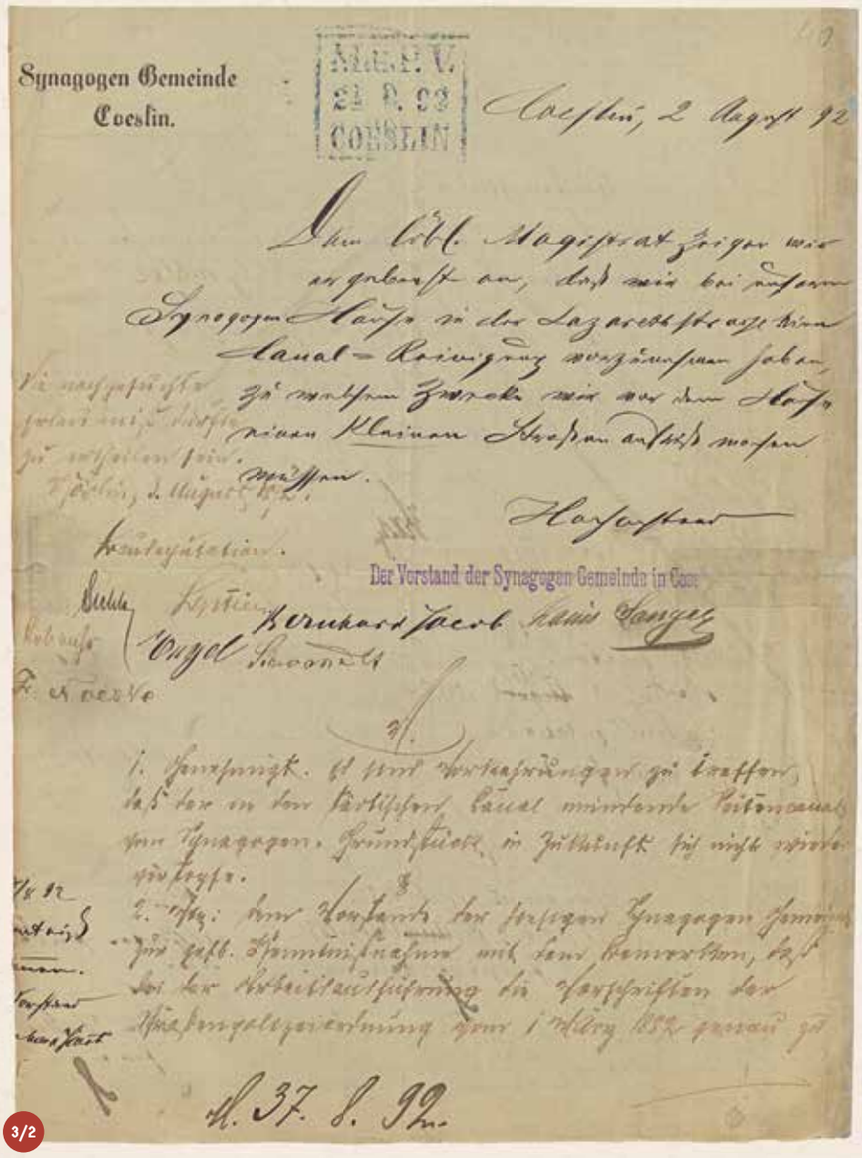

3/2 **Pismo z 1892 r., skierowane do koszalińskiego magistratu, z widocznymi podpisami członków zarządu gminy żydowskiej**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

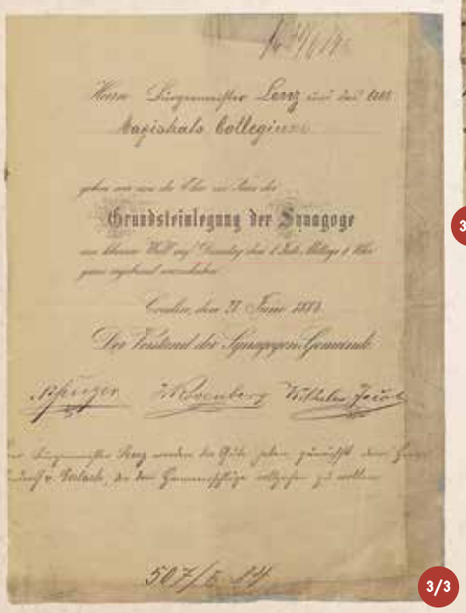

3/3 **Zaproszenie z czerwca 1884 r. na uroczystość położenia kamienia węgielnego pod budowę synagogi usytuowanej na skraju parku przy obecnej ulicy Szpitalnej (Lazarethstrasse)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

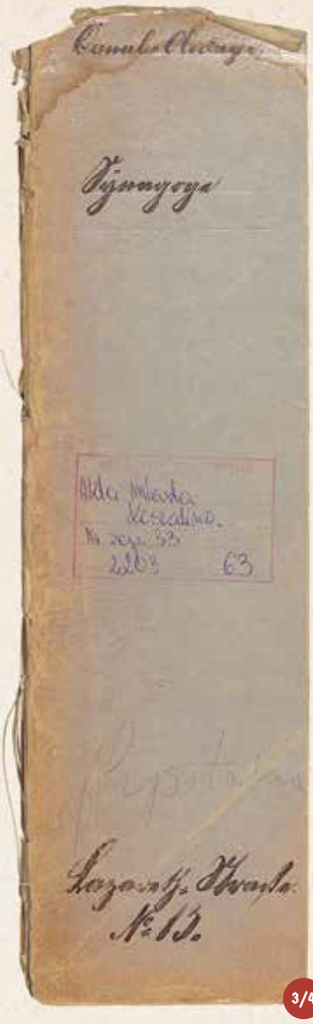

3/4

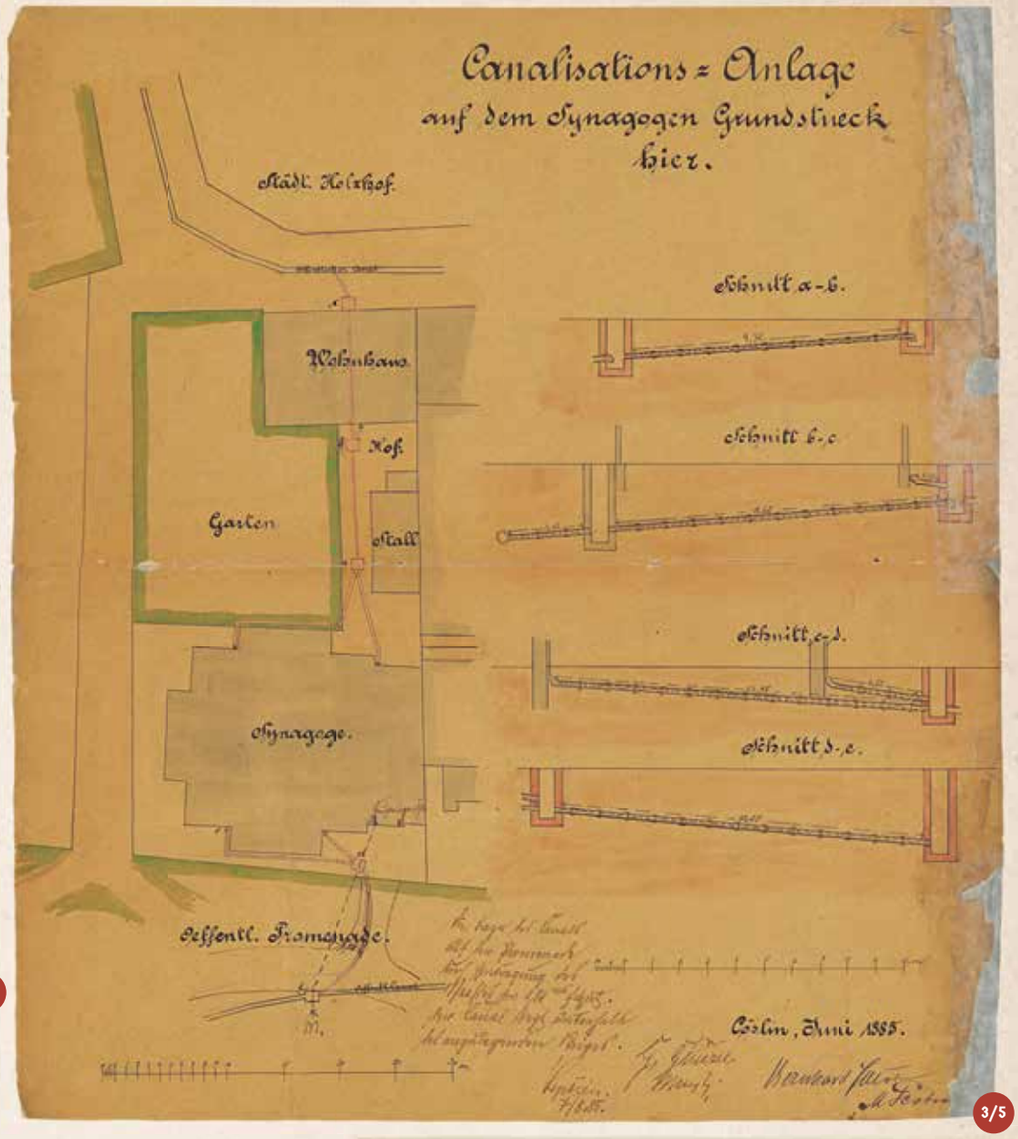

3/5

3/4 **Korespondencja urzędowa z lat 1884-1886, 1892, 1900, 1927, 1930-1940 dotycząca koszalińskiej synagogi**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

3/5 **Plan sytuacyjny posesji z 1885 r. z widocznym przyłączem kanalizacji**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

3/6 **Zaproszenie z września 1886 r. na uroczystość poświęcenia nowo wybudowanej synagogi w Koszalinie (Köslin)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

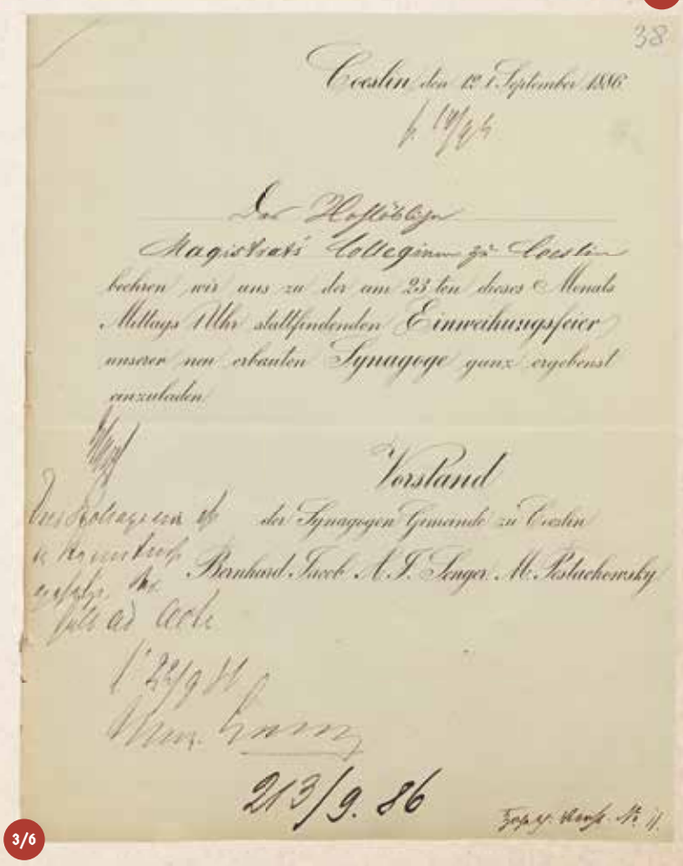

3/6

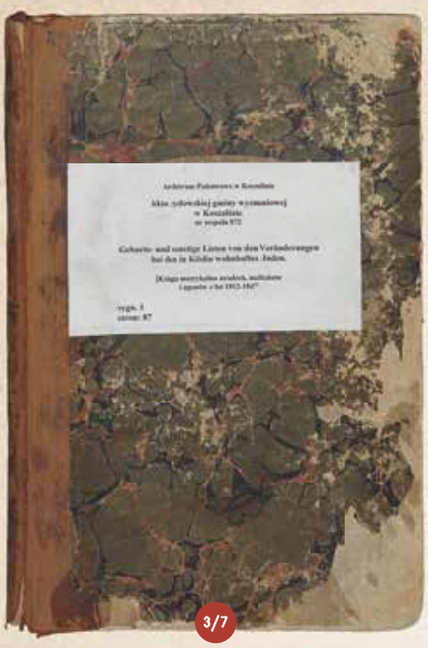

3/7

3/7

3/7

3/7 Księga metrykalna urodzeń, małżeństw i zgonów żydowskiej gminy wyznaniowej w Koszalinie (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta żydowskiej gminy wyznaniowej w Koszalinie, sygn. 1

3/7

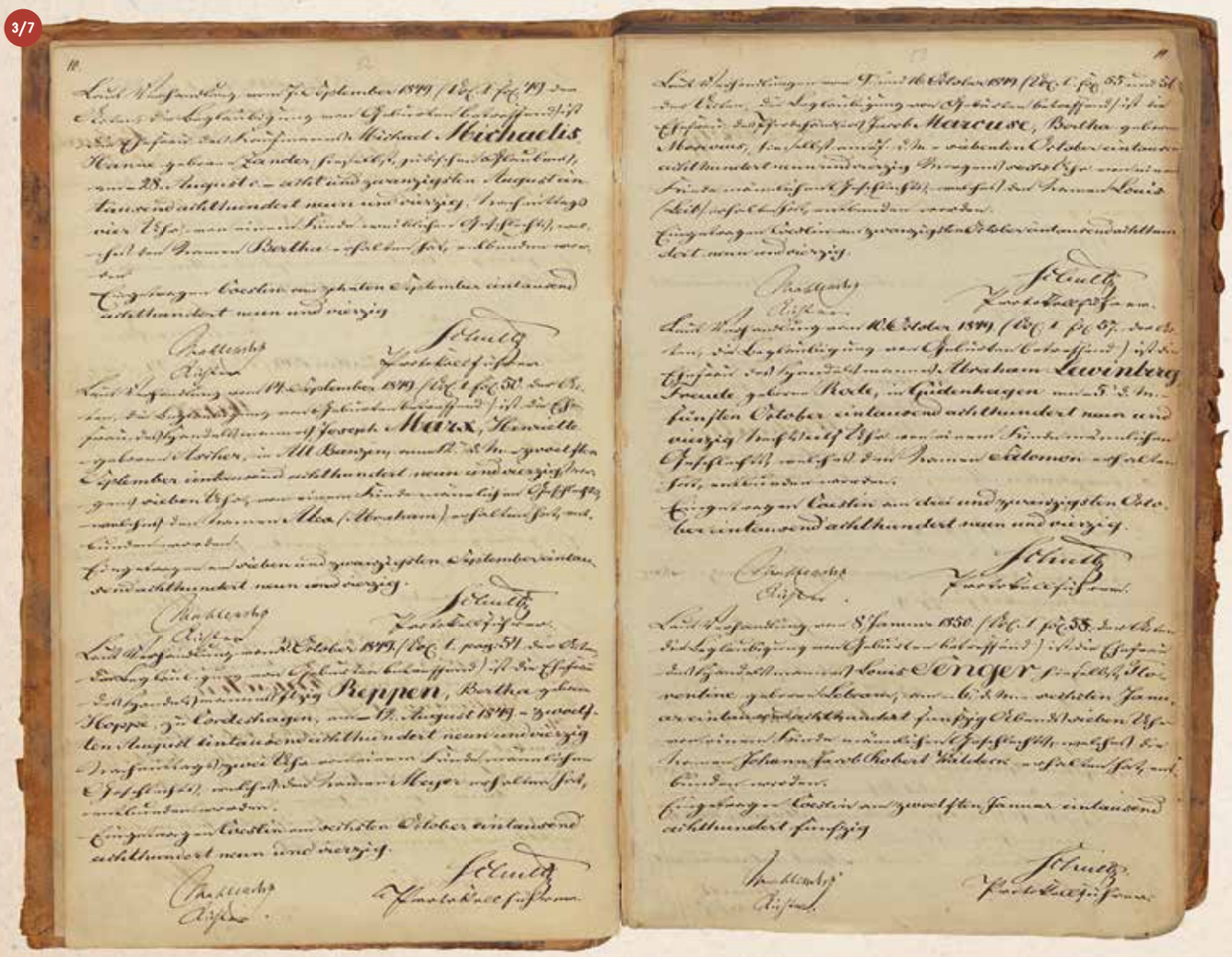

Potworna zbrodnia

W roku tym doszło do potwornej zbrodni w Koszalinie. Żona robotnika Ruppa nadużywała alkoholu. Pewnego dnia mąż związał jej ręce i zaczął tłuc kijem. Ostatecznie kobieta zmarła…

Źródło: Gazeta Lecka, r. XII, nr 19 (1886).

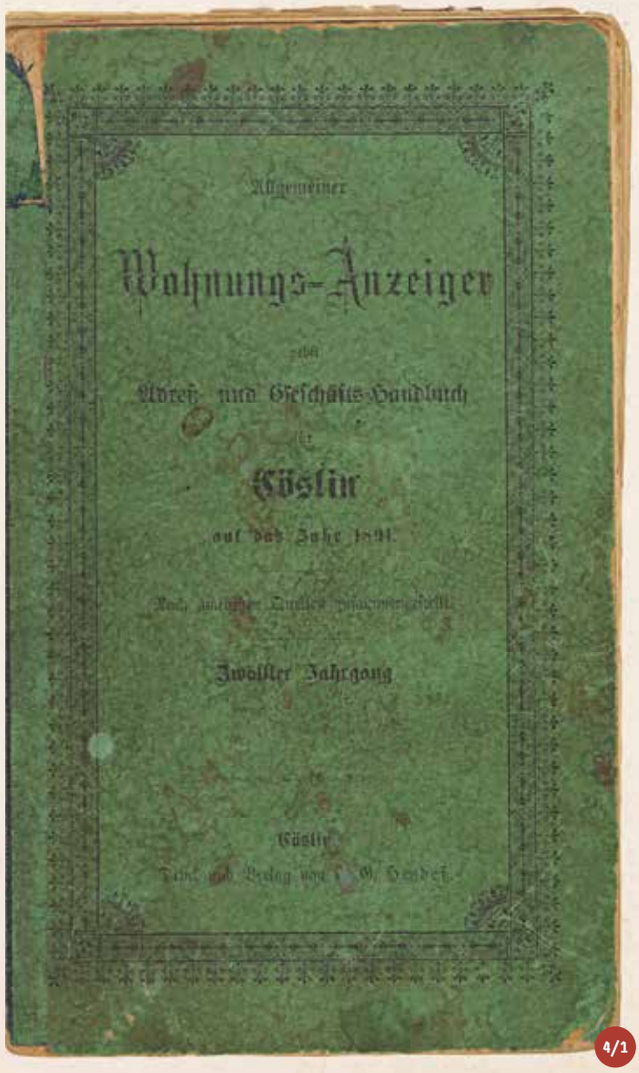

4/1

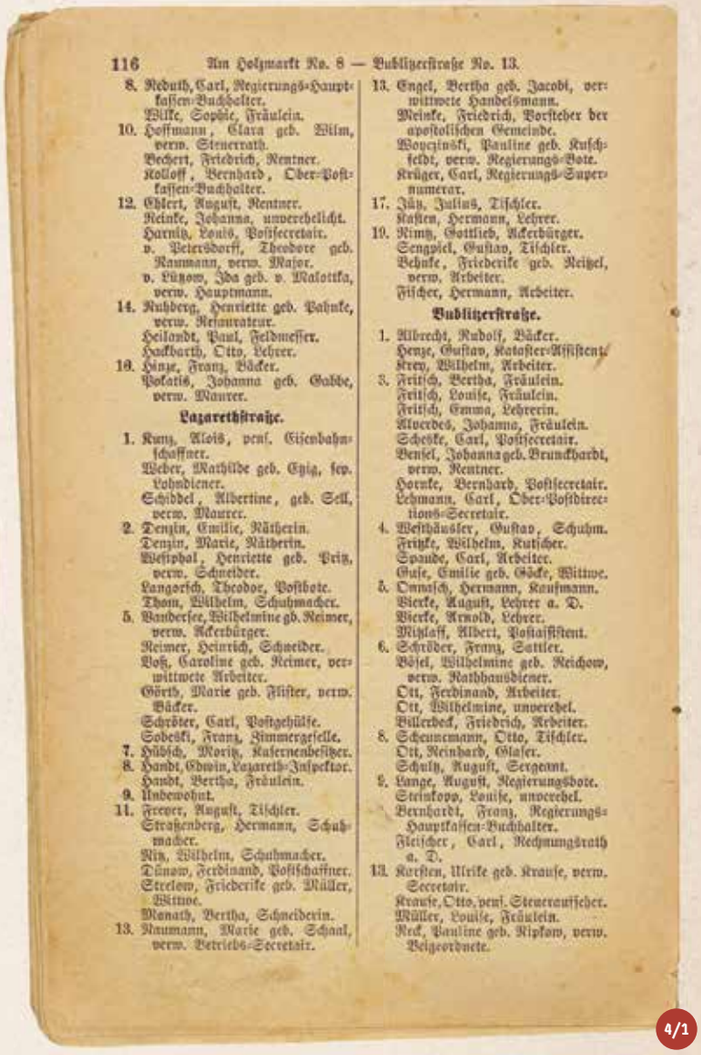
116 Am Holzmarkt No. 8 — Bublitzerstraße No. 13.

8. Reduth, Carl, Regierungs-Hauptkassen-Buchhalter.
Wilke, Sophie, Fräulein.
10. Hoffmann, Clara geb. Wilm, verw. Steuerrath.
Bechert, Friedrich, Rentner.
Kolloff, Bernhard, Ober-Postkassen-Buchhalter.
12. Ehlert, August, Rentner.
Reinke, Johanna, unverehelicht.
Harnitz, Louis, Postsecretair.
v. Petersdorff, Theodore geb. Naumann, verw. Major.
v. Lützow, Ida geb. v. Malottka, verw. Hauptmann.
14. Ruhberg, Henriette geb. Pahnke, verw. Restaurateur.
Heilandt, Paul, Feldmesser.
Hackbarth, Otto, Lehrer.
16. Hinze, Franz, Bäcker.
Pokatis, Johanna geb. Gabbe, verw. Maurer.

Lazarethstraße.

1. Kunz, Alois, pens. Eisenbahnschaffner.
Weber, Mathilde geb. Egig, sep. Lohndiener.
Schiddel, Albertine, geb. Sell, verw. Maurer.
2. Denzin, Emilie, Rätherin.
Denzin, Marie, Rätherin.
Westphal, Henriette geb. Prin, verw. Schneider.
Langerfch, Theodor, Postbote.
Thom, Wilhelm, Schuhmacher.
5. Wanderfee, Wilhelmine geb. Reimer, verw. Ackerbürger.
Reimer, Heinrich, Schneider.
Voß, Caroline geb. Reimer, verwittwete Arbeiter.
Görth, Marie geb. Flister, verw. Bäcker.
Schröter, Carl, Postgehülfe.
Sobeski, Franz, Zimmergeselle.
7. Hübsch, Moritz, Kasernenbesitzer.
8. Handt, Edwin, Lazareth-Inspektor.
Handt, Bertha, Fräulein.
9. Unbewohnt.
11. Frewer, August, Tischler.
Straßenberg, Hermann, Schuhmacher.
Rix, Wilhelm, Schuhmacher.
Tünow, Ferdinand, Postschaffner.
Strelow, Friederike geb. Müller, Wittwe.
Manath, Bertha, Schneiderin.
13. Naumann, Marie geb. Schaal, verw. Betriebs-Secretair.
13. Engel, Bertha geb. Jacobi, verwittwete Handelsmann.
Meinke, Friedrich, Vorsteher der apostolischen Gemeinde.
Woyczinski, Pauline geb. Kuschfeldt, verw. Regierungs-Bote.
Krüger, Carl, Regierungs-Supernumerar.
17. Jüz, Julius, Tischler.
Kasten, Hermann, Lehrer.
19. Rinz, Gottlieb, Ackerbürger.
Sengpiel, Gustav, Tischler.
Behnke, Friederike geb. Reitzel, verw. Arbeiter.
Fischer, Hermann, Arbeiter.

Bublitzerstraße.

1. Albrecht, Rudolf, Bäcker.
Henze, Gustav, Katafter-Assistent.
Krey, Wilhelm, Arbeiter.
3. Fritsch, Bertha, Fräulein.
Fritsch, Louise, Fräulein.
Fritsch, Emma, Lehrerin.
Alverdes, Johanna, Fräulein.
Scheske, Carl, Postsecretair.
Benfel, Johanna geb. Brunckhardt, verw. Rentner.
Hornke, Bernhard, Postsecretair.
Lehmann, Carl, Ober-Postdirections-Secretair.
4. Westhäusler, Gustav, Schuhm.
Fritze, Wilhelm, Kutscher.
Spande, Carl, Arbeiter.
Guse, Emilie geb. Göde, Wittwe.
5. Omasch, Hermann, Kaufmann.
Bierke, August, Lehrer a. D.
Bierke, Arnold, Lehrer.
Mitlaff, Albert, Postassistent.
6. Schröder, Franz, Sattler.
Bösel, Wilhelmine geb. Reichow, verw. Rathhausdiener.
Ott, Ferdinand, Arbeiter.
Ott, Wilhelmine, unverehel.
Billerbeck, Friedrich, Arbeiter.
8. Schünemann, Otto, Tischler.
Ott, Reinhard, Glaser.
Schulz, August, Sergeant.
9. Lange, August, Regierungsbote.
Steinkopp, Louise, unverehel.
Bernhardt, Franz, Regierungs-Hauptkassen-Buchhalter.
Fleischer, Carl, Rechnungsrath a. D.
13. Karsten, Ulrike geb. Krause, verw. Secretair.
Krause, Otto, pens. Steueraufseher.
Müller, Louise, Fräulein.
Reck, Pauline geb. Ripkow, verw. Beigeordnete.

4/1

4/1 **Książka adresowa z 1891 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 6)**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

4/2

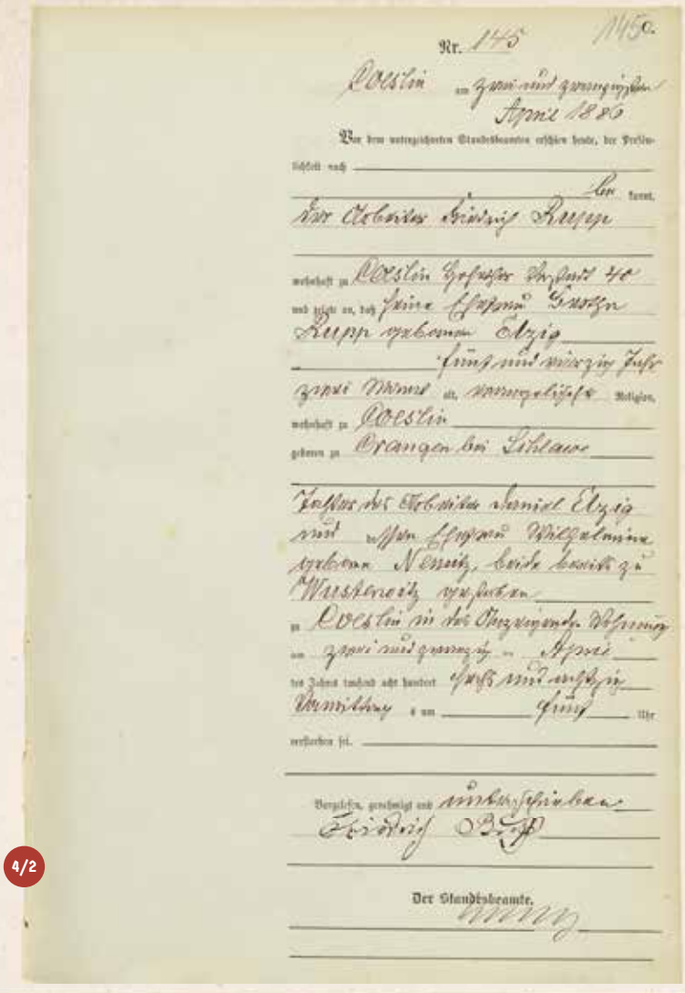

4/2

4/2 Akt zgonu Berthy Rupp z domu Elzig, żony robotnika Friedricha Ruppa, z 22 kwietnia 1886 r. W akcie widnieje adres zamieszkania przy obecnej ulicy 1 Maja (Hohethor Vorstadt 40)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 38

4/3 Dokumentacja budowlana z lat 1926-1927, 1930 z widocznymi fasadami sąsiednich budynków i planem sytuacyjnym początkowego odcinka obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1182

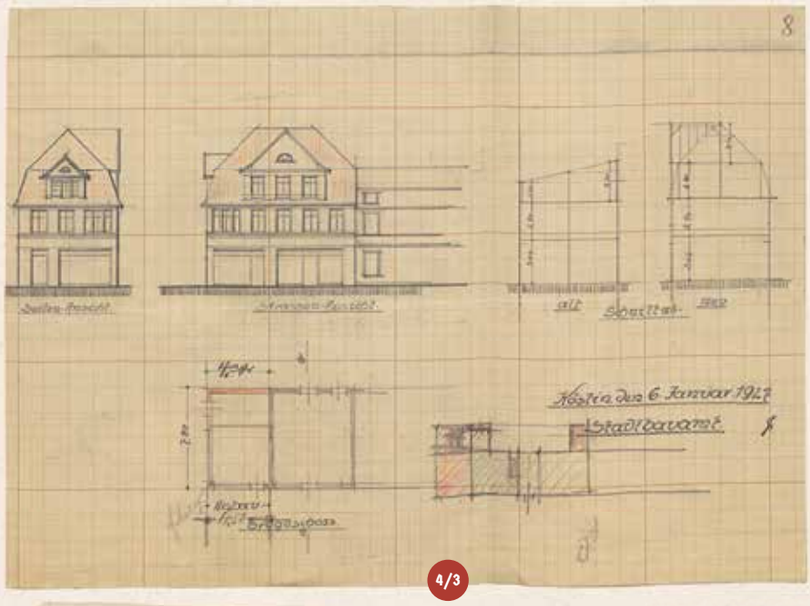

4/3

4/3

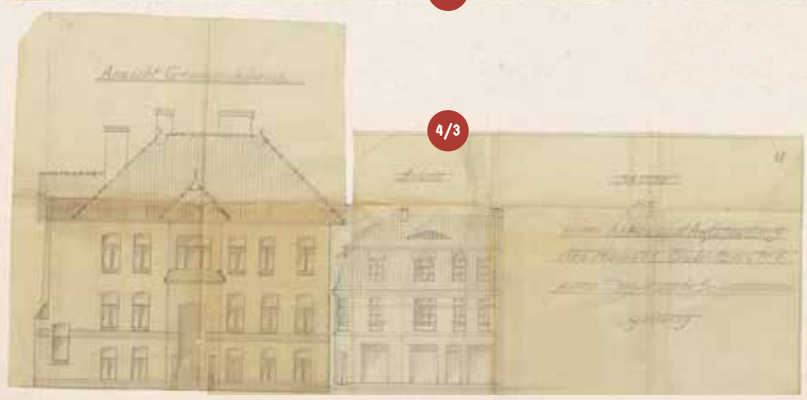

4/3

Znaleziony chłopiec

We wsi Ciekocino znaleziony został kilkunastoletni chłopiec. Ponieważ był źle ubrany i wyraźnie zagłodzony – został nakarmiony. Niestety, nie udało się z nim porozumieć. Chłopiec nie potrafił wypowiedzieć jednego składnego zdania. Z tego też powodu został odstawiony do zakładu dla głuchoniemych w Koszalinie. Tam jednak ustalono, że chłopiec jest po prostu bardzo opóźniony w rozwoju i zaniedbany. Ustalono również, że jest z pochodzenia Polakiem i bardzo boi się swojego ojca. Policja prowadzi śledztwo w celu ustalenia jego miejsca zamieszkania i pobytu krewnych.

W chwili odnalezienia ubrany był w zieloną kurtkę i szare cętkowane spodnie. Ma 133 cm wzrostu, blond włosy i szare oczy.

Źródło: Thorner Presse, Jg. 4, nr 15 (1886).

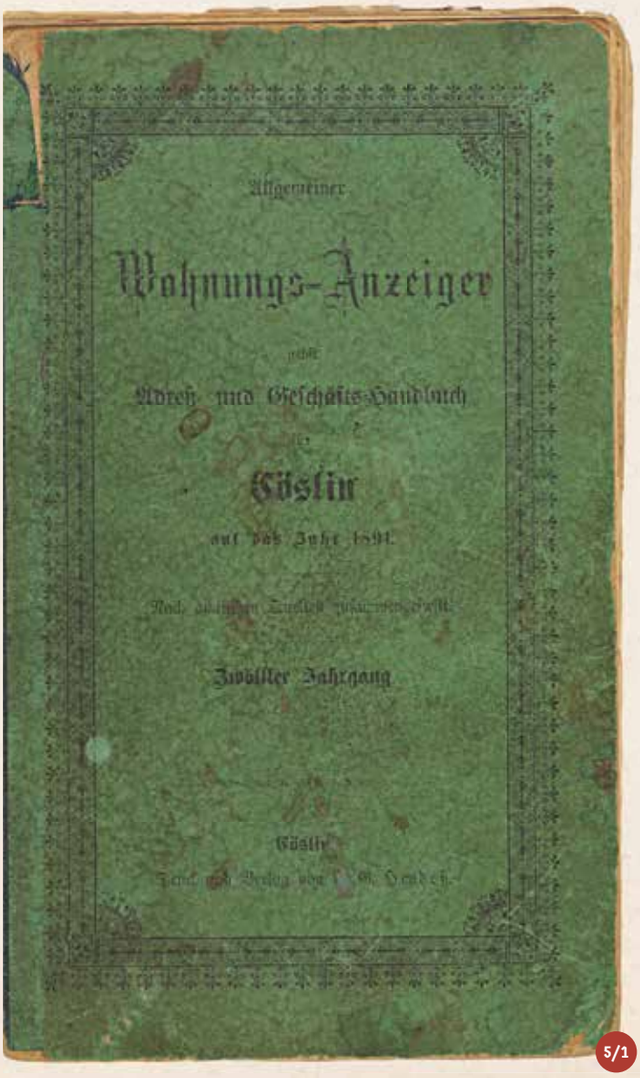

5/1

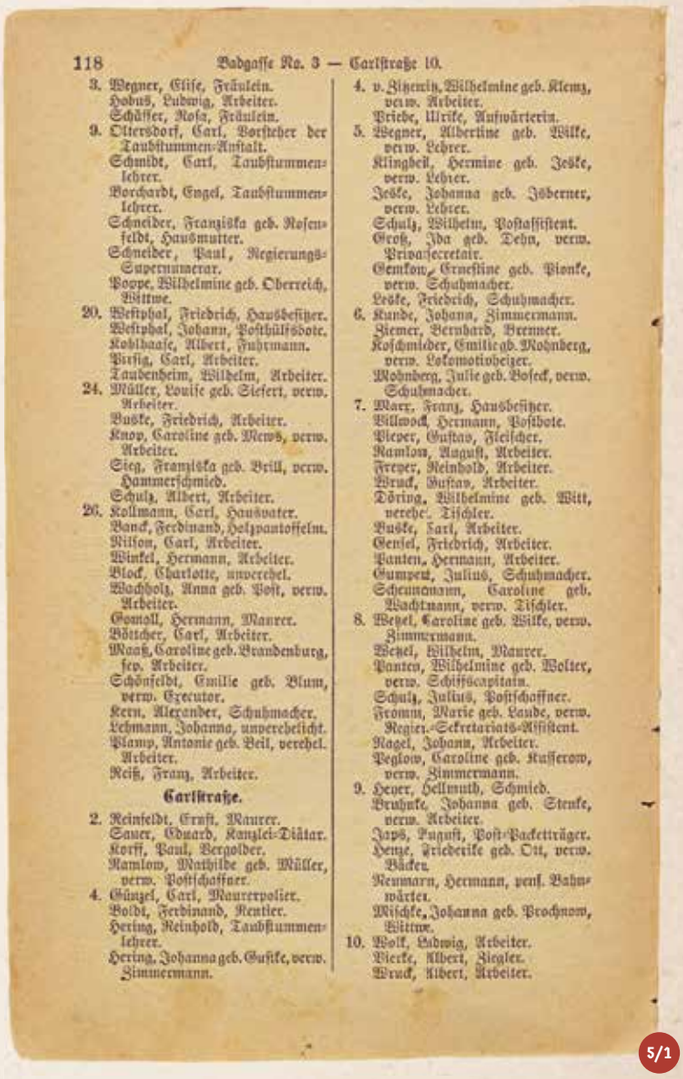

5/1

5/1 Książka adresowa z 1891 r. z wpisem dotyczącym zakładu dla głuchoniemych przy obecnej ulicy Rzecznej (Badgasse 9)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

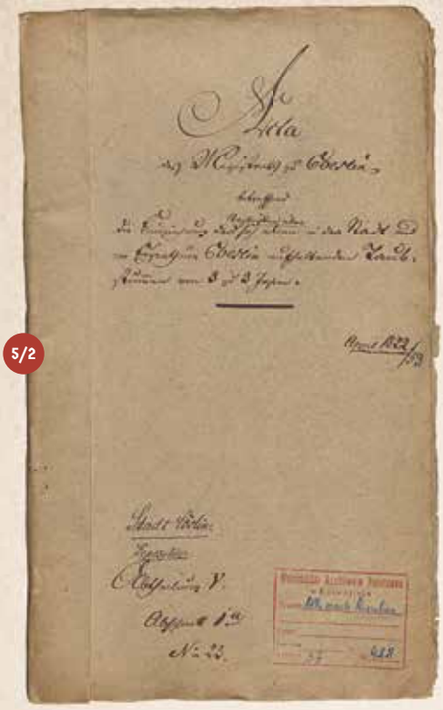

5/2

5/3

5/2 Korespondencja urzędowa z lat 1822-1853 dotycząca głuchoniemych przebywających w mieście i w miejscowościach stanowiących własność Koszalina
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 428

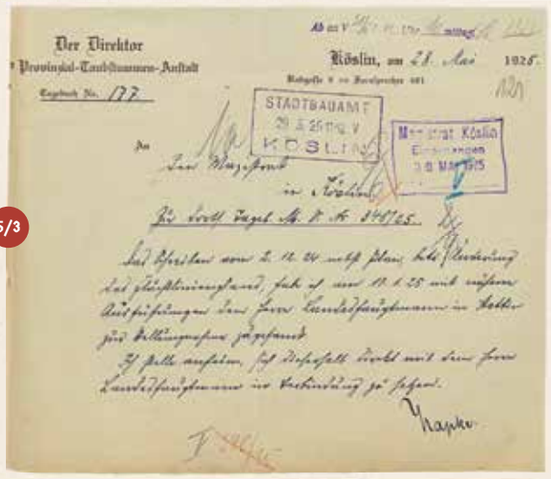

5/3

5/3 Akta z lat 1861-1939 dotyczące budowy obecnej ulicy Rzecznej (Badgasse) z planami sytuacyjnymi i pismem dyrektora zakładu dla głuchoniemych w sprawie zmian w projektach
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 556

5/3

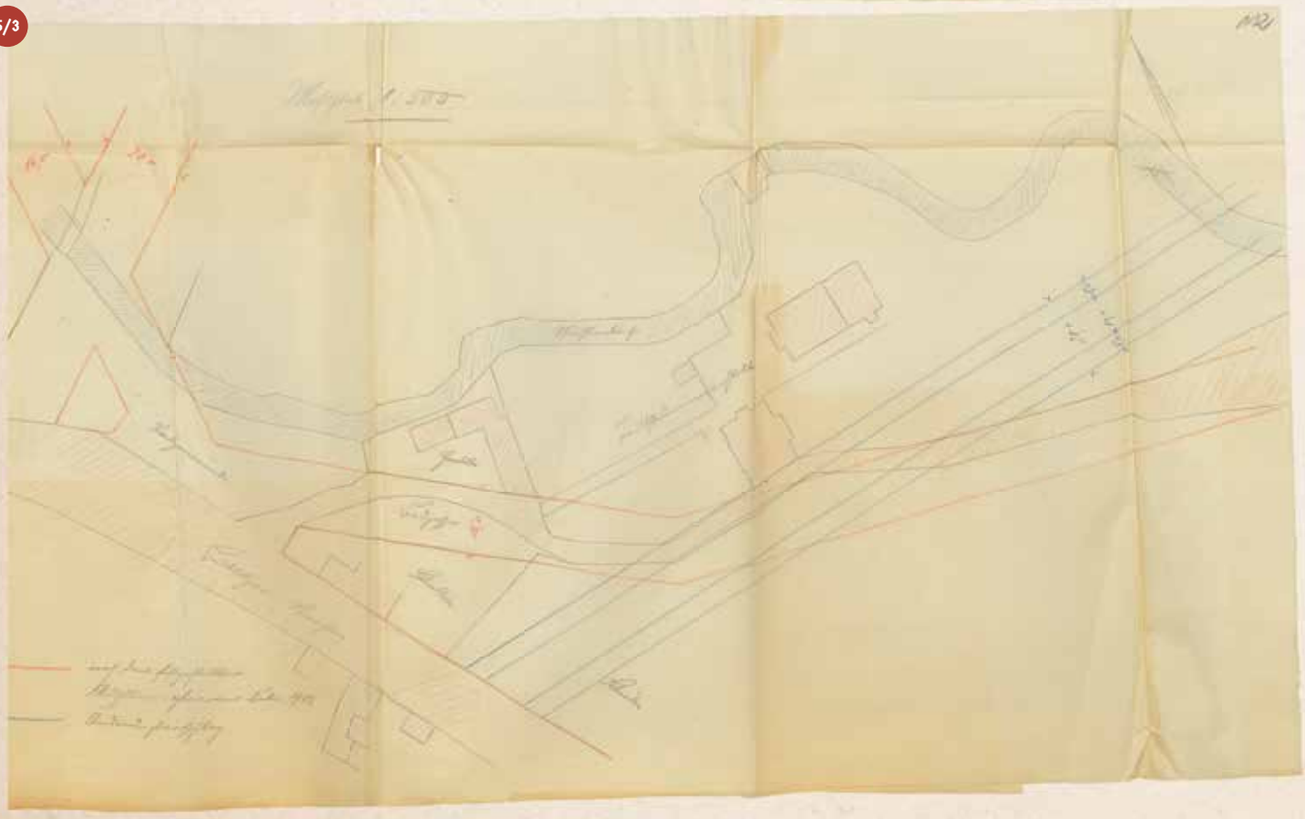

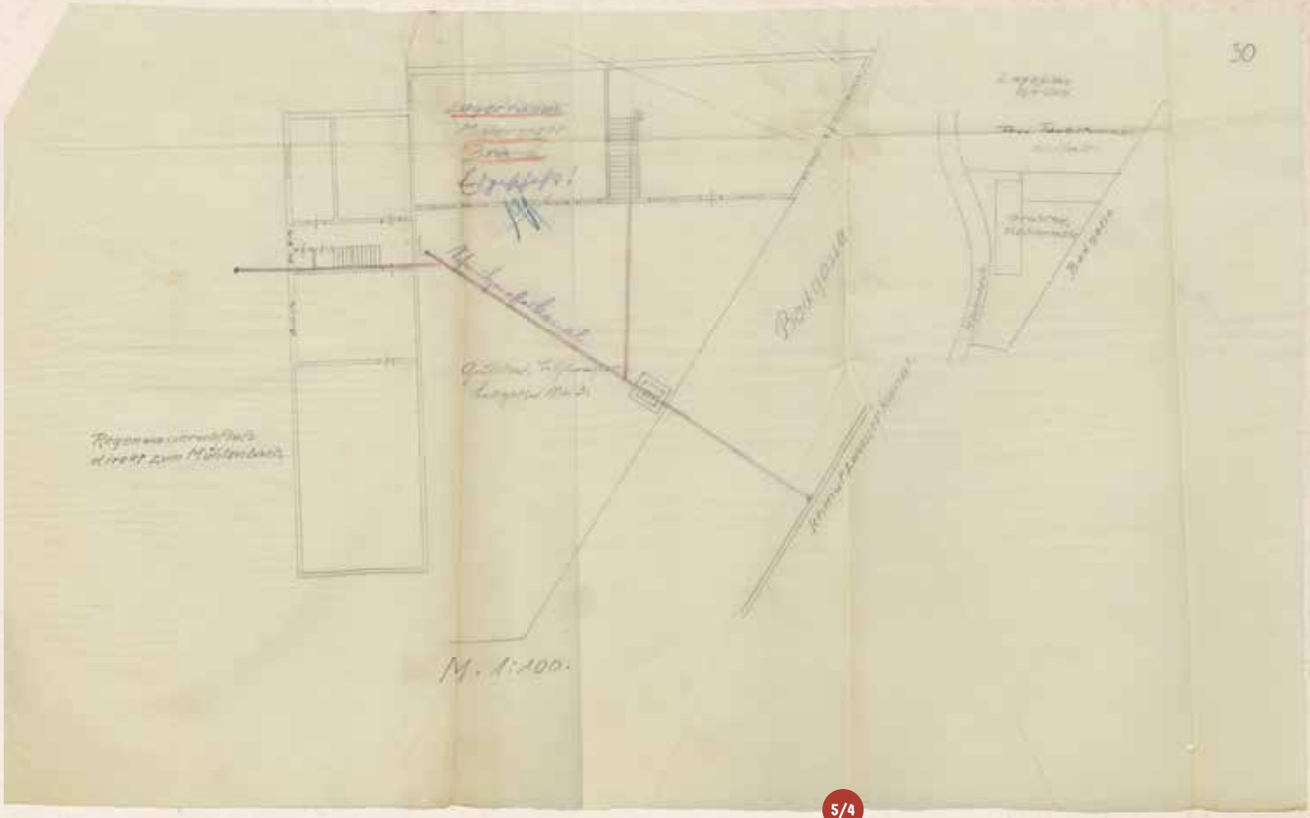

5/4

5/4

Dokumentacja budowlana sąsiedniej posesji z 1936 r. z widocznymi na planie zabudowaniami zakładu dla głuchoniemych
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1079

5/5

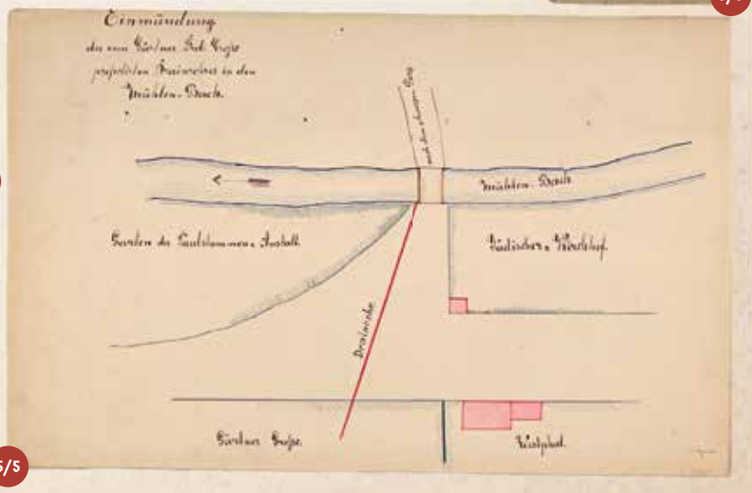

5/5

Dokumentacja budowlana z planem z 1882 r. z zaznaczonym ogrodem zakładu dla głuchoniemych
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1211

Zwłoki mężczyzny

Przy szosie biegnącej z Koszalina ku Mścicom znaleziono zwłoki mężczyzny leżące w śniegu. Nieszczęśnik najprawdopodobniej zmarł z wychłodzenia.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (1889).

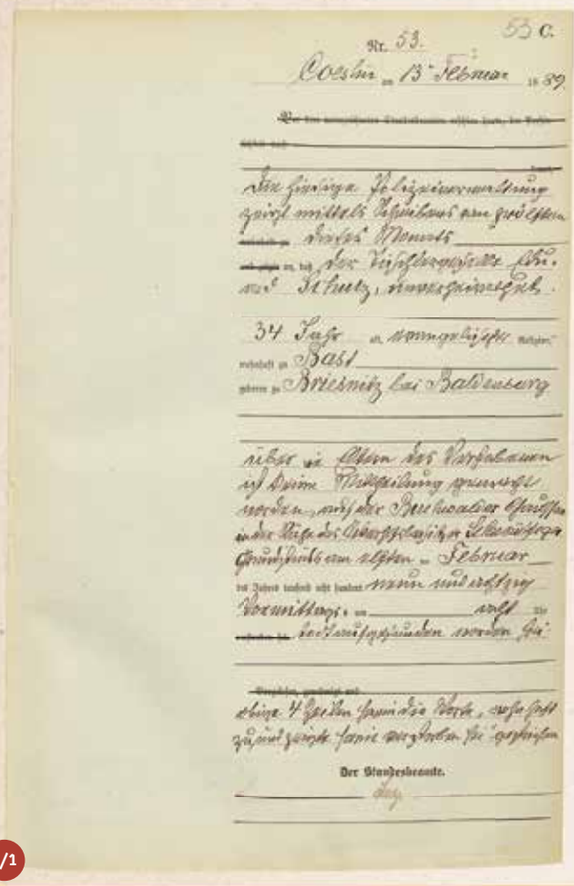

6/1

6/1 **Akt zgonu czeladnika stolarskiego Eduarda Schulza z 13 lutego 1889 r. W akcie odnotowano, że zwłoki znalezione zostały 11 lutego przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse), w pobliżu gospodarstwa Schwerdfegera**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 46

6/2 **Akta budowlane z 1929 r. z planem końcowego odcinka szosy do Kołobrzegu (Kolberg) przez Mścice (Güdenhagen)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1272

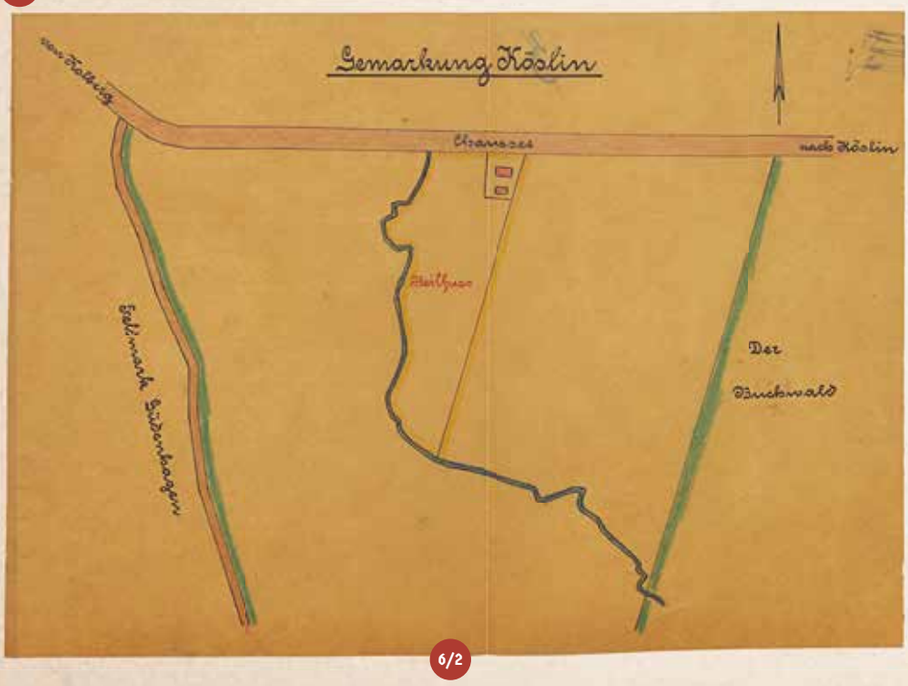

6/2

6/2

6/3

Karta pocztowa z widokiem Sarbinowa w zimie 1913 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 84

6/4

Karta pocztowa z widokiem posesji w Mścicach (Güdenhagen)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 87

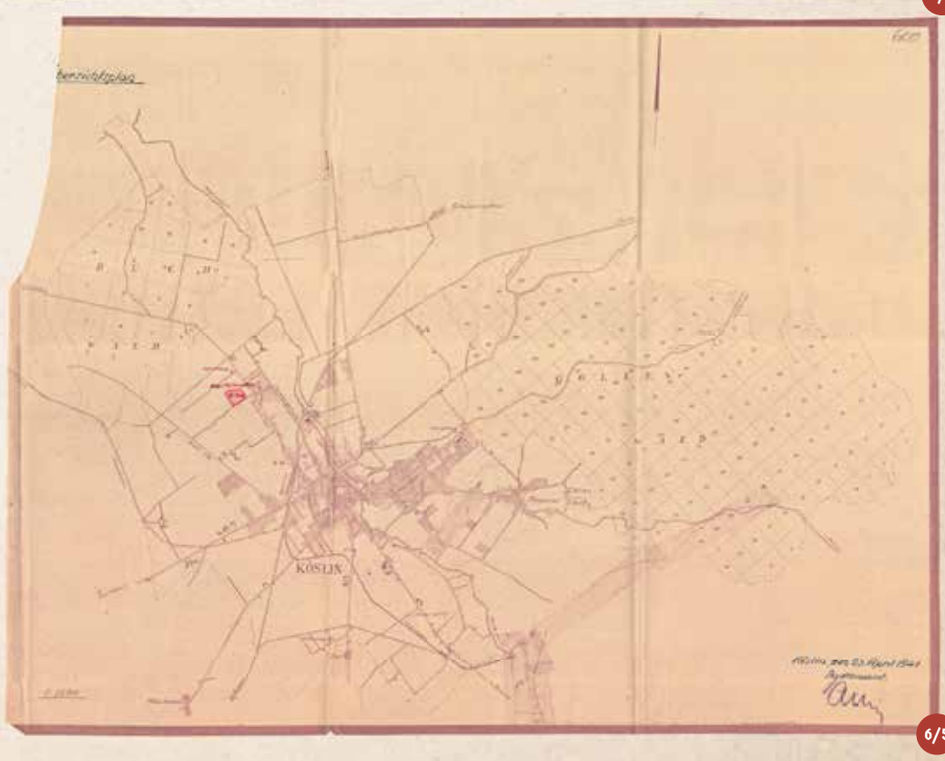

6/5

Mapa topograficzna z lat 30. XX w. z widoczną szosą do Kołobrzegu (Kolberg)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 624

Upadek z wysokości

W trakcie budowy szkoły kadetów doszło w krótkim czasie do dwóch poważnych wypadków. Przedwczoraj robotnik Pietzke z Dzierżęcina spadł ze znacznej wysokości. Doznawszy ciężkich obrażeń wewnętrznych został przewieziony do szpitala, gdzie zmarł. Wczoraj z kolei z rusztowania spadł robotnik z Rokosowa, który w wyniku wypadku złamał nogę.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (1889).

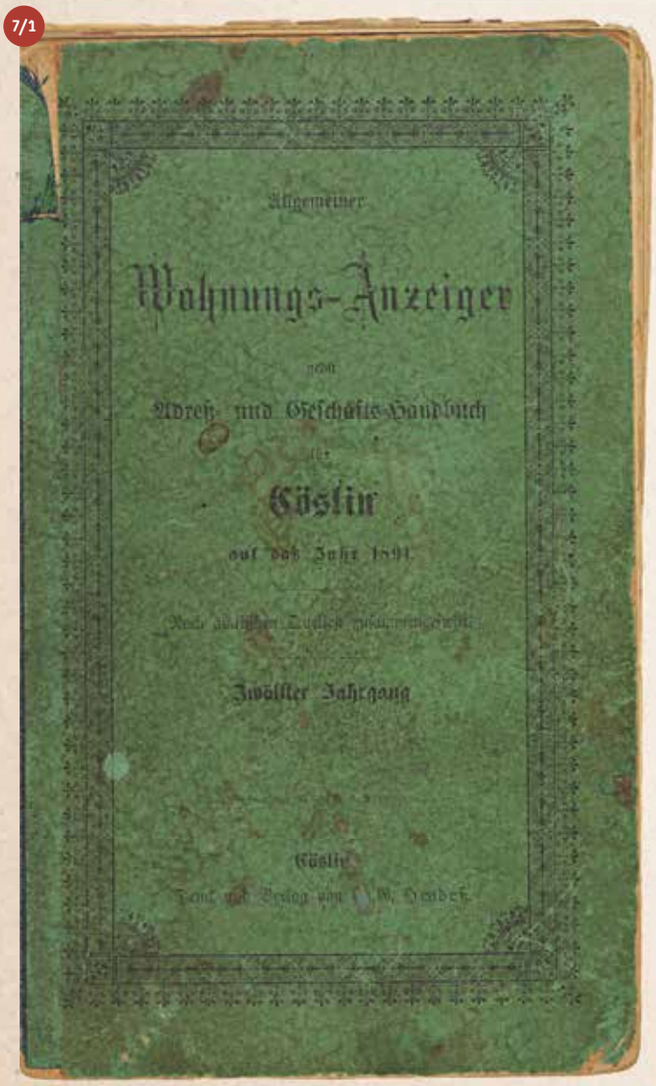

7/1

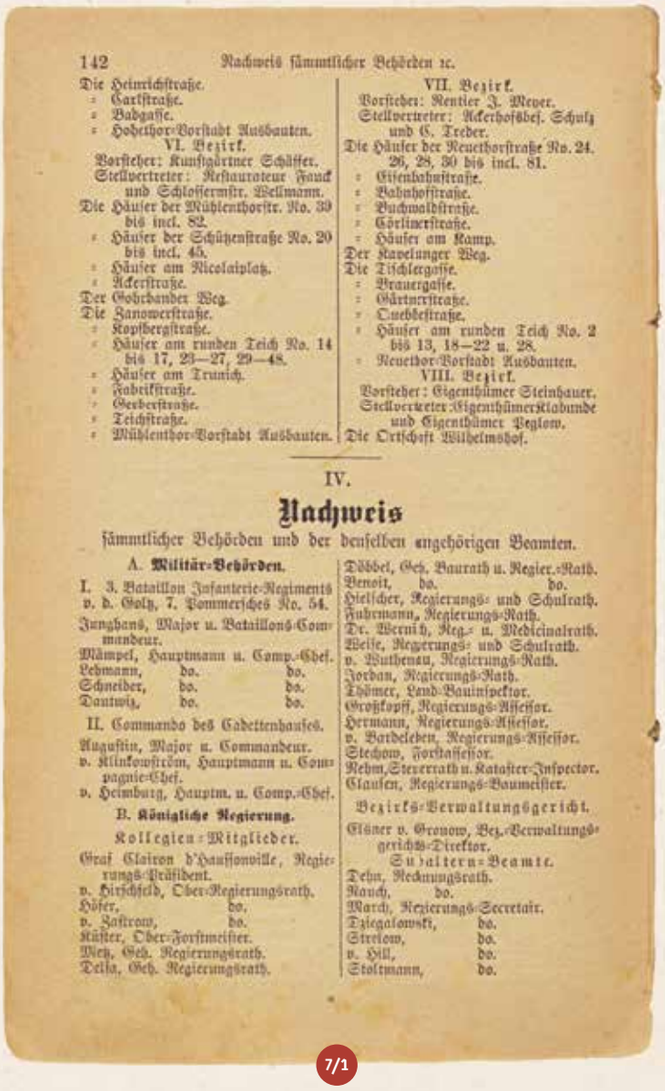

142 Nachweis sämmtlicher Behörden ꝛc.

Die Heinrichstraße.
" Carlstraße.
" Badgasse.
" Hohethor-Vorstadt Ausbauten.

VI. Bezirk.

Vorsteher: Kunstgärtner Schäffer.
Stellvertreter: Restaurateur Fauck und Schlossermstr. Wellmann.
Die Häuser der Mühlenthorstr. No. 39 bis incl. 82.
" Häuser der Schützenstraße No. 20 bis incl. 45.
" Häuser am Nicolaiplatz.
" Ackerstraße.
Der Gohrbander Weg.
Die Zanowerstraße.
" Kopfbergstraße.
" Häuser am runden Teich No. 14 bis 17, 23—27, 29—48.
" Häuser am Trunich.
" Fabrikstraße.
" Gerberstraße.
" Teichstraße.
" Mühlenthor-Vorstadt Ausbauten.

VII. Bezirk.

Vorsteher: Rentier J. Meyer.
Stellvertreter: Ackerhofsbes. Schulz und C. Treder.
Die Häuser der Neuethorstraße No. 24. 26, 28, 30 bis incl. 81.
" Eisenbahnstraße.
" Bahnhofstraße.
" Buchwaldstraße.
" Görlinerstraße.
" Häuser am Kamp.
Der Kavelunger Weg.
Die Tischlergasse.
" Brauergasse.
" Gärtnerstraße.
" Quebbestraße.
" Häuser am runden Teich No. 2 bis 13, 18—22 u. 28.
" Neuethor-Vorstadt Ausbauten.

VIII. Bezirk.

Vorsteher: Eigenthümer Steinhauer.
Stellvertreter: Eigenthümer Klabunde und Eigenthümer Peglow.
Die Ortschaft Wilhelmshof.

IV.

Nachweis

sämmtlicher Behörden und der denselben angehörigen Beamten.

A. Militär-Behörden.

I. 3. Bataillon Infanterie-Regiments v. d. Goltz, 7. Pommersches No. 54.
Junghans, Major u. Bataillons-Commandeur.
Wämpel, Hauptmann u. Comp.-Chef.
Lehmann, do. do.
Schneider, do. do.
Dantwitz, do. do.

II. Commando des Cadettenhauses.

Augustin, Major u. Commandeur.
v. Klinkowström, Hauptmann u. Compagnie-Chef.
v. Heimburg, Hauptm. u. Comp.-Chef.

B. Königliche Regierung.

Kollegien-Mitglieder.

Graf Clairon d'Haussonville, Regierungs-Präsident.
v. Hirschfeld, Ober-Regierungsrath.
Höfer, do.
v. Zastrow, do.
Küster, Ober-Forstmeister.
Mey, Geh. Regierungsrath.
Teisa, Geh. Regierungsrath.
Döbbel, Geh. Baurath u. Regier.-Rath.
Benoit, do. do.
Hielscher, Regierungs- und Schulrath.
Fuhrmann, Regierungs-Rath.
Dr. Wernich, Reg.- u. Medicinalrath.
Weise, Regierungs- und Schulrath.
v. Wuthenau, Regierungs-Rath.
Jordan, Regierungs-Rath.
Thömer, Land-Bauinspektor.
Großkopff, Regierungs-Assessor.
Hermann, Regierungs-Assessor.
v. Bardeleben, Regierungs-Assessor.
Stechow, Forstassessor.
Rehm, Steuerrath u. Kataster-Inspector.
Clausen, Regierungs-Baumeister.

Bezirks-Verwaltungsgericht.

Elsner v. Gronow, Bez.-Verwaltungsgerichts-Direktor.

Subaltern-Beamte.

Dehn, Rechnungsrath.
Rauch, do.
March, Regierungs-Secretair.
Tziegalowski, do.
Streiow, do.
v. Hill, do.
Stoltmann, do.

7/1

7/1 Książka adresowa z 1891 r. z wykazem władz instytucji wojskowych stacjonujących w Koszalinie (Köslin)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

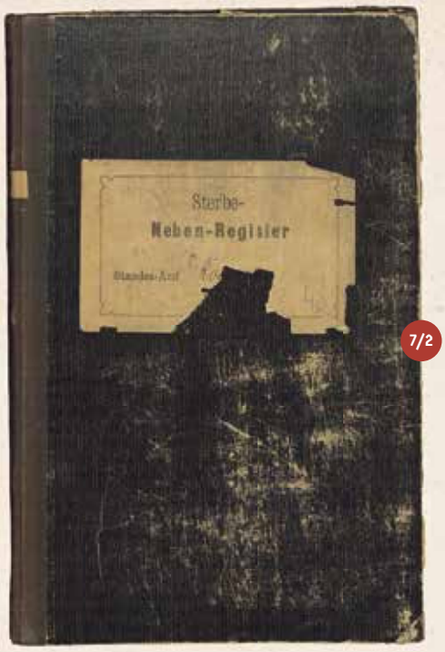

7/2

7/2 Akt zgonu robotnika Wilhelma Pitzke z 30 sierpnia 1889 r. W akcie podane jest miejsce zamieszkania w Dzierżęcinie (Dörsenthin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Rokosowie, sygn. 48

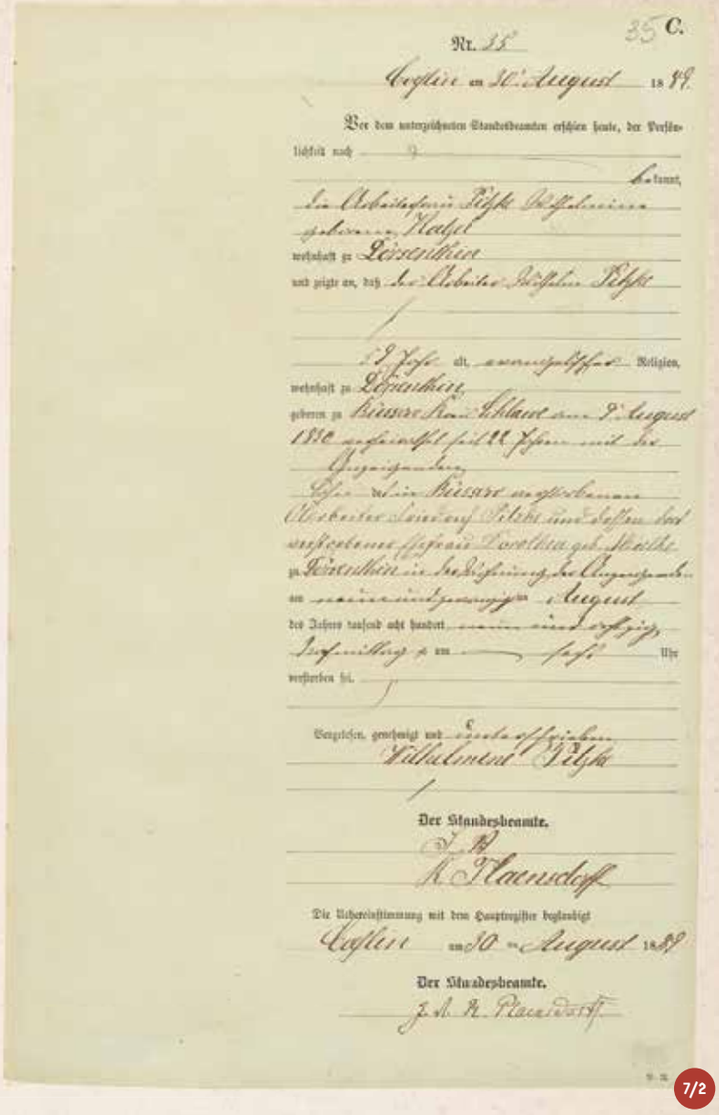
Nr. 35 35 C.

Cöslin am 30. August 1889.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach bekannt,

der Arbeiter Wilhelm Pitzke evangelischer Religion,
wohnhaft zu Dörsenthin,
geboren zu Wusser Kr. Schlawe am 9. August
1860 wohnhaft seit 1887 hier mit der Angabe,
daß er ledig,
der Arbeiter Ferdinand Pitzke und dessen
verstorbener Ehefrau Dorothea geb. Moritz
zu Dörsenthin wohnhaft,
am neunundzwanzigsten August
des Jahres tausend acht hundert neun und achtzig,
Nachmittag 2 um — Uhr
verstorben sei.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben
Wilhelm Pitzke

Der Standesbeamte.
J. V.
R. Haendschke

Die Uebereinstimmung mit dem Hauptregister bescheinigt
Cöslin am 30. August 1889.

Der Standesbeamte.
J. V. R. Haendschke

7/2

7/3 Karta pocztowa z widocznym budynkiem Szkoły Kadetów (Kadettenhaus) z początku XX w.
Ze zbiorów prywatnych Ryszarda Munzera

KÖSLIN. Kgl. Kadettenhaus.

7/3

7/3

7/4

7/4 Karta pocztowa z widokiem z Góry Chełmskiej na Szkołę Kadetów (Kadettenhaus) z początku XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 143

7/3

7/3 Akta dotyczące budowy obecnej ulicy Marszałka Józefa Piłsudskiego (Danzigerstrasse) z lat 1939-1944 z planem z widocznym budynkiem Szkoły Kadetów (Kadettenhaus)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 547

7/5

7/5

7/5 Porcelanowa filiżanka z widokiem Szkoły Kadetów (Kadettenhaus) z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza, sygn. 22
Fot. Izabela Rogowska

Pożar

Gwałtowna i długotrwała burza przeszła nad miastem. Jeden z piorunów uderzył w stodołę wypełnioną sianem, należącą do rolnika Knopa. Zanim straż pożarna zdołała ugasić płomienie, ogniem zajęła się druga stodoła i stajnia. Wszystkie budynki doszczętnie się spaliły.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (20. Jahrgang, 1892).

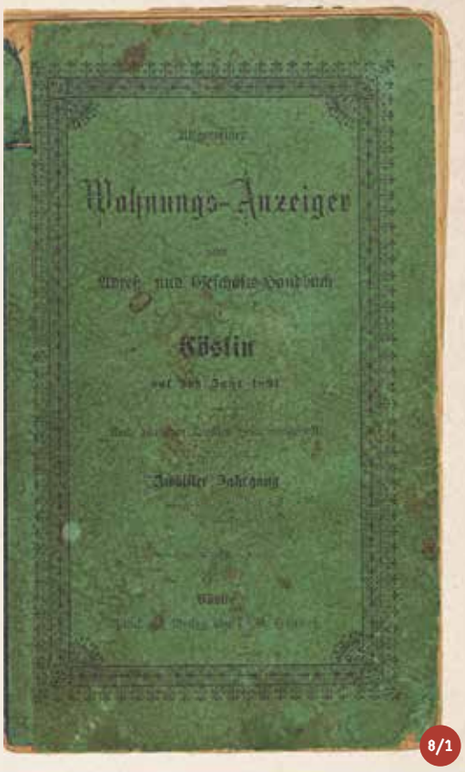

8/1

8/1 Książka adresowa z 1891 r. z wpisem dotyczącym rolnika Friedricha Knopa, mieszkającego przy obecnej ulicy Jana z Kolna (Buchwaldstrasse 9) oraz wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy pod tym adresem
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

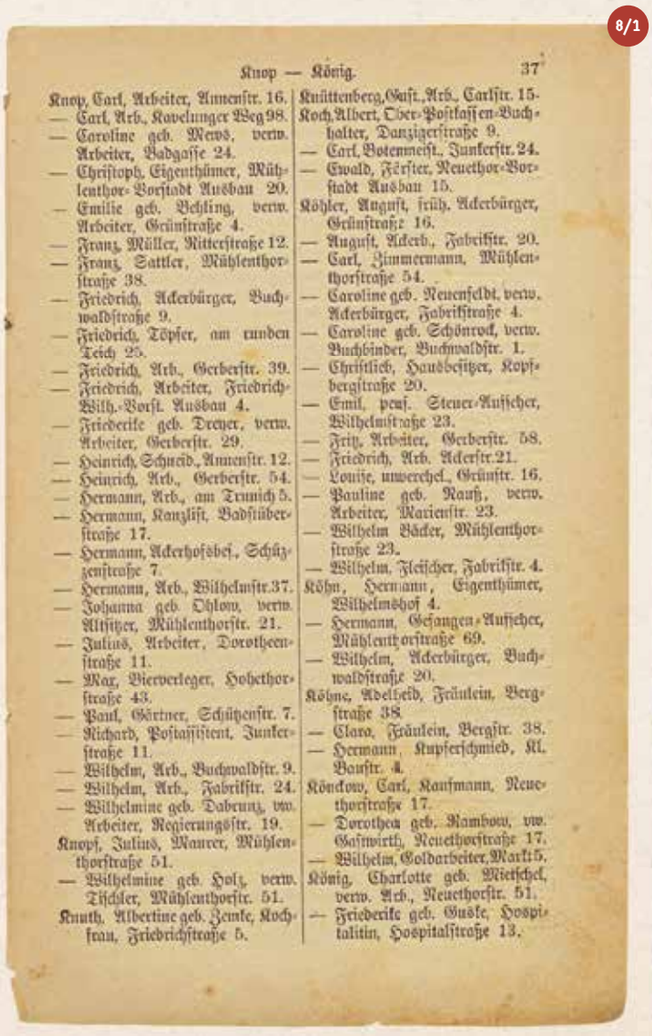

Knop — König. 37

Knop, Carl, Arbeiter, Annenstr. 16.
— Carl, Arb., Kavelunger Weg 98.
— Caroline geb. Mews, verw. Arbeiter, Badgasse 24.
— Christoph, Eigenthümer, Mühlenthor-Vorstadt Ausbau 20.
— Emilie geb. Behling, verw. Arbeiter, Grünstraße 4.
— Franz, Müller, Ritterstraße 12.
— Franz, Sattler, Mühlenthorstraße 38.
— Friedrich, Ackerbürger, Buchwaldstraße 9.
— Friedrich, Töpfer, am runden Teich 25.
— Friedrich, Arb., Gerberstr. 39.
— Friedrich, Arbeiter, Friedrich-Wilh.-Vorst. Ausbau 4.
— Friederike geb. Dreyer, verw. Arbeiter, Gerberstr. 29.
— Heinrich, Schmied, Annenstr. 12.
— Heinrich, Arb., Gerberstr. 54.
— Hermann, Arb., am Trumich 5.
— Hermann, Kanzlist, Badstüberstraße 17.
— Hermann, Ackerhofsbes., Schützenstraße 7.
— Hermann, Arb., Wilhelmstr. 37.
— Johanna geb. Ohlow, verw. Altsitzer, Mühlenthorstr. 21.
— Julius, Arbeiter, Dorotheenstraße 11.
— Max, Bierverleger, Hohethorstraße 43.
— Paul, Gärtner, Schützenstr. 7.
— Richard, Postassistent, Junkerstraße 11.
— Wilhelm, Arb., Buchwaldstr. 9.
— Wilhelm, Arb., Fabrikstr. 24.
— Wilhelmine geb. Dabenuz, ww. Arbeiter, Regierungsstr. 19.
Knopf, Julius, Maurer, Mühlenthorstraße 51.
— Wilhelmine geb. Holz, verw. Tischler, Mühlenthorstr. 51.
Knuth, Albertine geb. Zemke, Kochfrau, Friedrichstraße 5.
Knüttenberg, Gust., Arb., Carlstr. 15.
Koch, Albert, Ober-Postkassen-Buchhalter, Danzigerstraße 9.
— Carl, Botenmeist., Junkerstr. 24.
— Ewald, Förster, Neuethor-Vorstadt Ausbau 15.
Köhler, August, früh. Ackerbürger, Grünstraße 16.
— August, Ackerb., Fabrikstr. 20.
— Carl, Zimmermann, Mühlenthorstraße 54.
— Caroline geb. Neuenfeldt, verw. Ackerbürger, Fabrikstraße 4.
— Caroline geb. Schönrock, verw. Buchbinder, Buchwaldstr. 1.
— Christlieb, Hausbesitzer, Kopfbergstraße 20.
— Emil, pens. Steuer-Aufseher, Wilhelmstraße 23.
— Fritz, Arbeiter, Gerberstr. 58.
— Friedrich, Arb. Ackerstr. 21.
— Louise, unverehel., Grünstr. 16.
— Pauline geb. Nauß, verw. Arbeiter, Marienstr. 23.
— Wilhelm Bäcker, Mühlenthorstraße 23.
— Wilhelm, Fleischer, Fabrikstr. 4.
Köhn, Hermann, Eigenthümer, Wilhelmshof 4.
— Hermann, Gefangen-Aufseher, Mühlenthorstraße 69.
— Wilhelm, Ackerbürger, Buchwaldstraße 20.
Köhne, Adelheid, Fräulein, Bergstraße 38.
— Clara, Fräulein, Bergstr. 38.
— Hermann, Kupferschmied, Kl. Baustr. 4.
Könckow, Carl, Kaufmann, Neuethorstraße 17.
— Dorothea geb. Rambow, ww. Gastwirth, Neuethorstraße 17.
— Wilhelm, Goldarbeiter, Markt 5.
König, Charlotte geb. Mietschel, verw. Arb., Neuethorstr. 51.
— Friederike geb. Guske, Hospitalitin, Hospitalstraße 13.

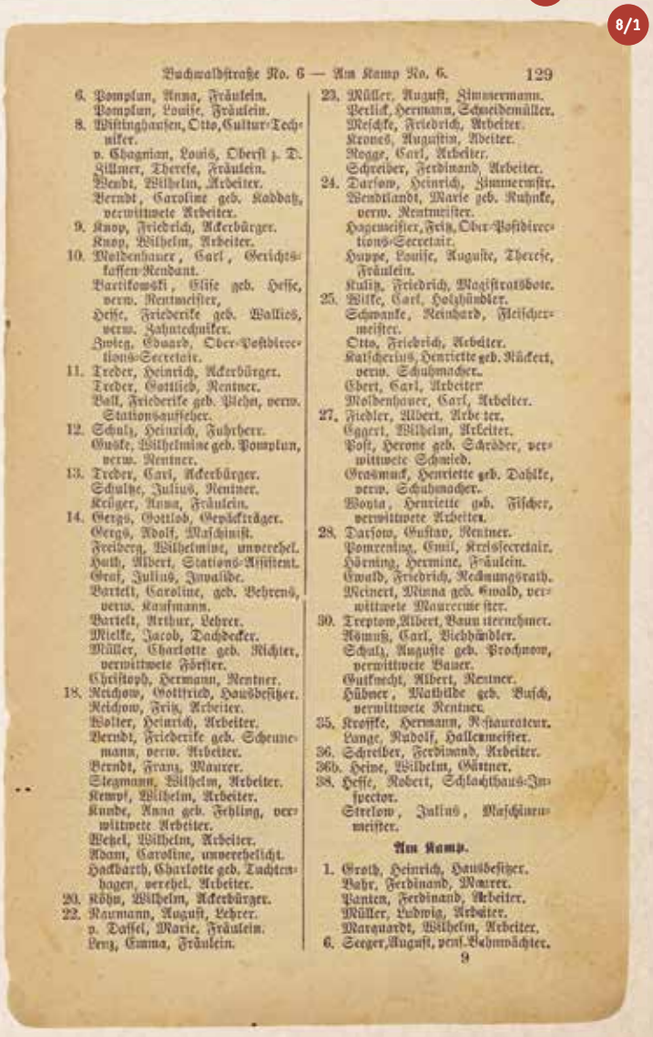

Buchwaldstraße No. 6 — Am Kamp No. 6. 129

6. Pomplun, Anna, Fräulein.
Pomplun, Louise, Fräulein.
8. Wittinghausen, Otto, Cultur-Techniker.
v. Chagnian, Louis, Oberst z. D.
Lillmer, Therese, Fräulein.
Wendt, Wilhelm, Arbeiter.
Berndt, Caroline geb. Kaddatz, verwittwete Arbeiter.
9. Knop, Friedrich, Ackerbürger.
Knop, Wilhelm, Arbeiter.
10. Moldenhauer, Carl, Gerichtskassen-Rendant.
Bartkowski, Elise geb. Hesse, verw. Rentmeister.
Hesse, Friederike geb. Wallies, verw. Zahntechniker.
Zweg, Eduard, Ober-Postdirections-Secretair.
11. Treder, Heinrich, Ackerbürger.
Treder, Gottlieb, Rentner.
Ball, Friederike geb. Plehn, verw. Stationsaufseher.
12. Schulz, Heinrich, Fuhrherr.
Guske, Wilhelmine geb. Pomplun, verw. Rentner.
13. Treder, Carl, Ackerbürger.
Schulze, Julius, Rentner.
Krüger, Anna, Fräulein.
14. Gergs, Gottlob, Gepäckträger.
Gergs, Adolf, Maschinist.
Freiberg, Wilhelmine, unverehel.
Huth, Albert, Stations-Assistent.
Gent, Julius, Invalide.
Bartelt, Caroline, geb. Behrens, verw. Kaufmann.
Bartelt, Arthur, Lehrer.
Mielke, Jacob, Dachdecker.
Müller, Charlotte geb. Richter, verwittwete Förster.
Christoph, Hermann, Rentner.
18. Reichow, Gottfried, Hausbesitzer.
Reichow, Fritz, Arbeiter.
Koller, Heinrich, Arbeiter.
Berndt, Friederike geb. Schumann, verw. Arbeiter.
Berndt, Franz, Maurer.
Siegmann, Wilhelm, Arbeiter.
Kempf, Wilhelm, Arbeiter.
Kunde, Anna geb. Fehling, verwittwete Arbeiter.
Wetzel, Wilhelm, Arbeiter.
Adam, Caroline, unverehelicht.
Hackbarth, Charlotte geb. Tuchtenhagen, verehel. Arbeiter.
20. Köhn, Wilhelm, Ackerbürger.
22. Naumann, August, Lehrer.
v. Dassel, Marie, Fräulein.
Lenz, Emma, Fräulein.
23. Müller, August, Zimmermann.
Perlick, Hermann, Schneidemüller.
Meschke, Friedrich, Arbeiter.
Krones, Augustin, Arbeiter.
Rogge, Carl, Arbeiter.
Schreiber, Ferdinand, Arbeiter.
24. Darsow, Heinrich, Zimmermstr.
Wendtlandt, Marie geb. Ruhnke, verw. Rentmeister.
Hagemeister, Frau, Ober-Postdirections-Secretair.
Hoppe, Louise, Auguste, Therese, Fräulein.
Kulitz, Friedrich, Magistratsbote.
25. Wilke, Carl, Holzhändler.
Schwanke, Reinhard, Fleischermeister.
Otto, Friedrich, Arbeiter.
Katscherius, Henriette geb. Rückert, verw. Schuhmacher.
Ebert, Carl, Arbeiter
Moldenhauer, Carl, Arbeiter.
27. Fiedler, Albert, Arbeiter.
Eggert, Wilhelm, Arbeiter.
Post, Herone geb. Schröder, verwittwete Schmied.
Grasmuck, Henriette geb. Dahlke, verw. Schuhmacher.
Woyta, Henriette geb. Fischer, verwittwete Arbeiter.
28. Darsow, Gustav, Rentner.
Pomrening, Emil, Kreissecretair.
Hörning, Hermine, Fräulein.
Ewald, Friedrich, Rechnungsrath.
Meinert, Minna geb. Ewald, verwittwete Maurermstr.
30. Treptow, Albert, Bauunternehmer.
Nönnß, Carl, Viehhändler.
Schulz, Auguste geb. Prochnow, verwittwete Bauer.
Gutknecht, Albert, Rentner.
Hübner, Mathilde geb. Busch, verwittwete Rentner.
35. Krosske, Hermann, Restaurateur.
Lange, Rudolf, Hallenmeister.
36. Schreiber, Ferdinand, Arbeiter.
36b. Heine, Wilhelm, Gärtner.
38. Hesse, Robert, Schlachthaus-Inspector.
Strelow, Julius, Maschinenmeister.

Am Kamp.

1. Groth, Heinrich, Hausbesitzer.
Bahr, Ferdinand, Maurer.
Panten, Ferdinand, Arbeiter.
Müller, Ludwig, Arbeiter.
Marquardt, Wilhelm, Arbeiter.
6. Seeger, August, pens. Bahnwächter.

9

8/1

8/1

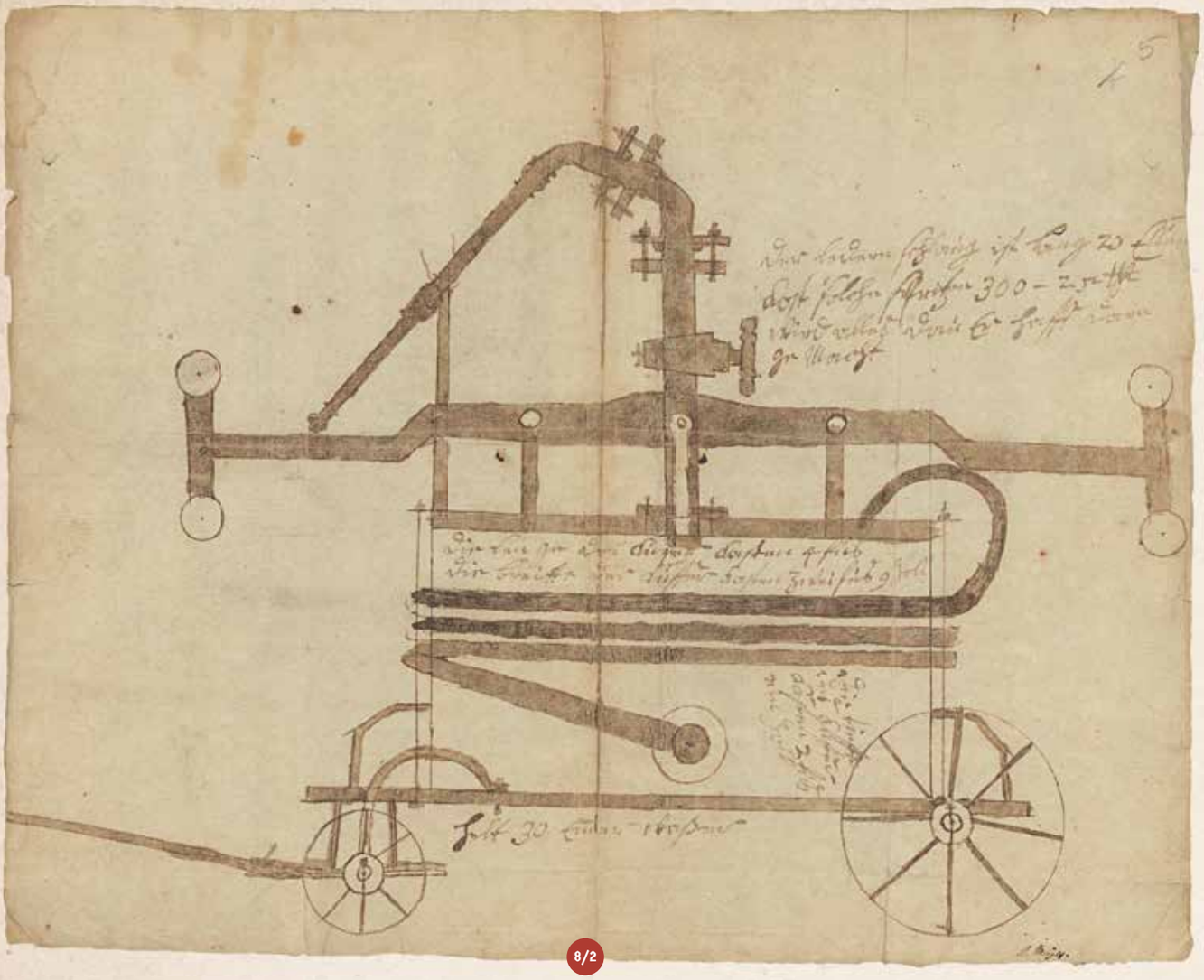

8/2

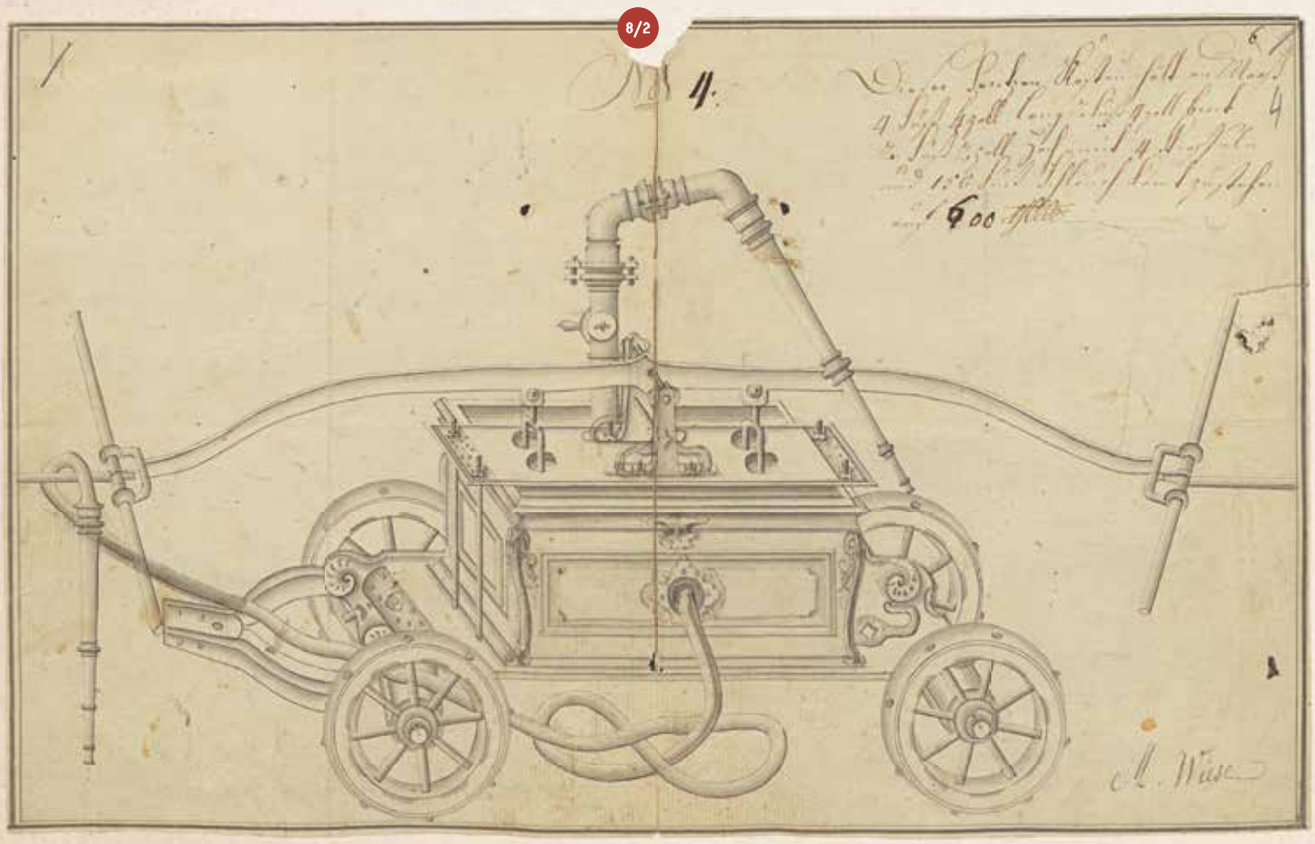

8/2

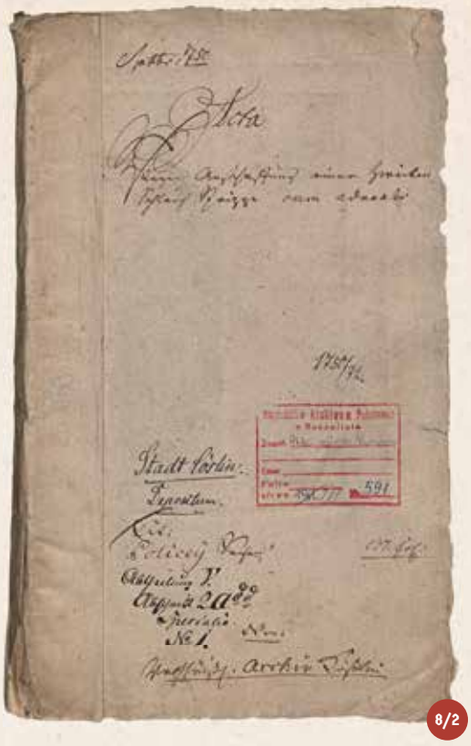

8/2

8/3

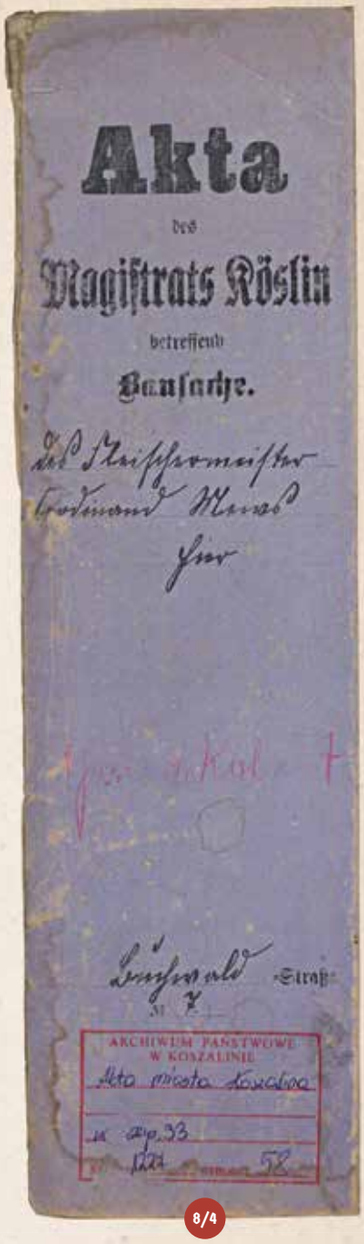

8/4

8/2 **Akta w sprawie zakupu drugiej ręcznej pompy strażackiej z lat 1750-1772 z rysunkami pomp z 1750 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 591

8/3 **Korespondencja urzędowa z 1936 r. dotycząca działania straży pożarnej w mieście**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2190

8/4 **Dokumentacja budowlana z lat 1913-1914, 1929 dotycząca sąsiedniej posesji (Buchwaldstrasse 7) z planem sytuacyjnym z 1913 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1227

8/4

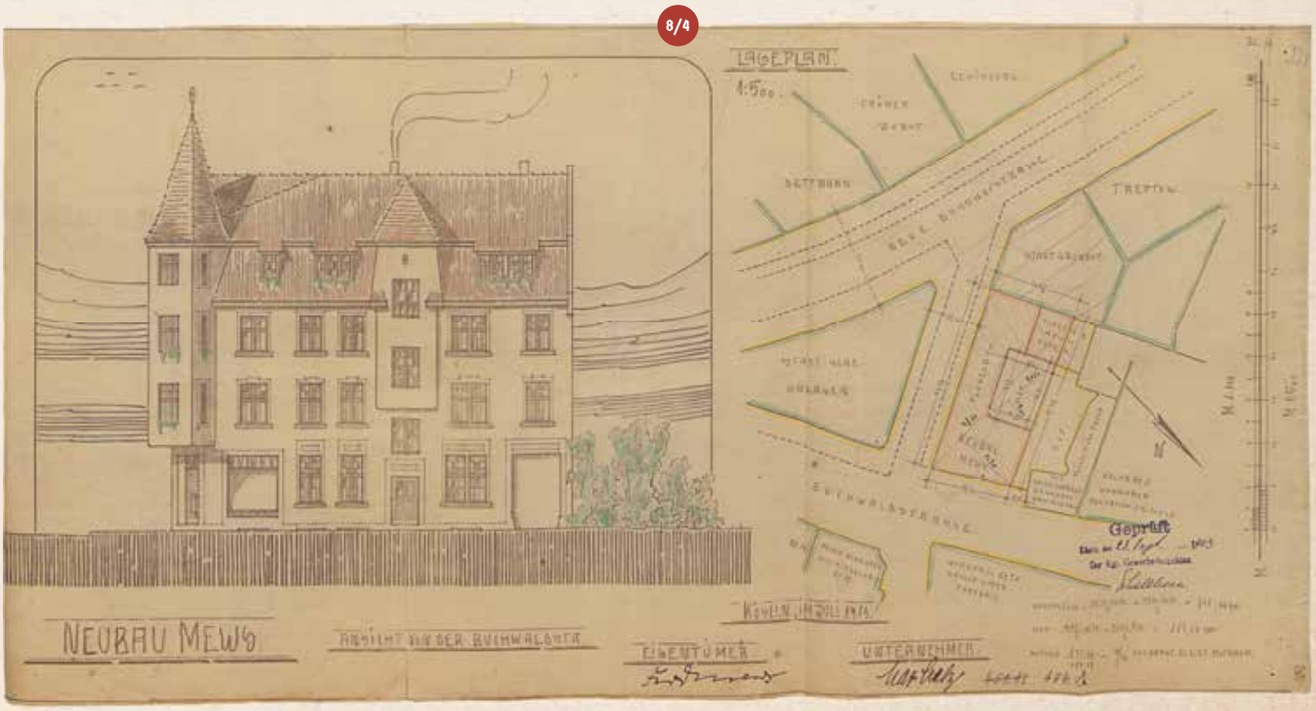

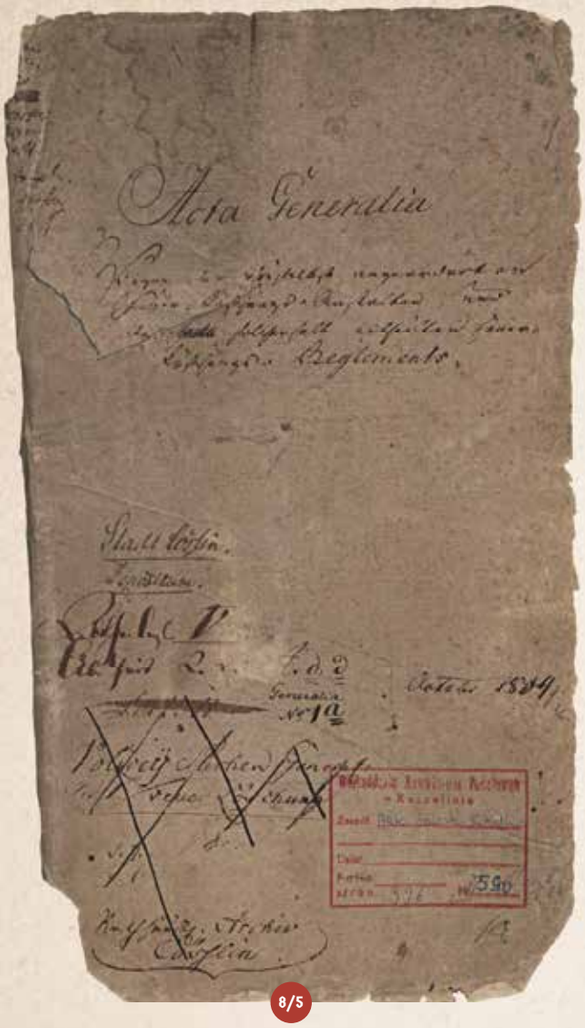

8/5

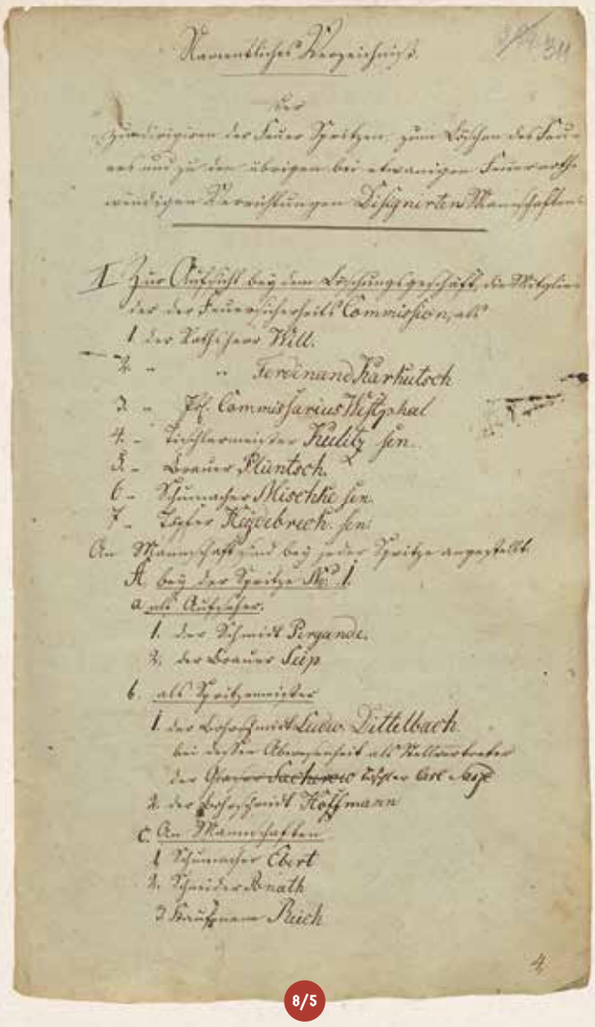

8/5

8/5 Akta w sprawie ustanowienia straży pożarnej i przepisów pożarniczych z lat 1804-1830
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 590

8/6 Lista adresów alarmowych w książce adresowej z 1937 r.
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

8/6

Feuer-Meldestellen

Feuerwehrgerätehaus, Mauerstraße 22
Polizeiwache (Kreuzerstraße 25). Fernruf 3008

Feuermelder:

Nr. 1 Schulstraße 19—21
„ 2 Wilhelmstraße 27
„ 3 Gerichtstraße 20
„ 4 Neuestraße 79
„ 5 Körliner Straße, Ecke Bahnhofstraße
„ 6 Buchwaldstraße 38
„ 7 Am Kamp 27
„ 8 Neuestraße 40
„ 9 Kleine Baustraße 21
„ 10 Kanter Teich 29
„ 11 Fabrikstraße 52
„ 12 Papierfabrik
„ 13 Mühlenstraße 53
„ 14 Goldberger Weg 1
„ 15 Danziger Straße 50
„ 16 Tehnerstraße 14
„ 17 Regower Allee 1
„ 18 Adolf-Hitler-Straße 33
„ 19 Bahnhof Straße 1
„ 20 Mauerstraße 22
„ 21 Carl-Krah-Straße
„ 22 Bahnhof Weg, Ecke Hafenkamp
„ 23 Neuklenzer Straße, Ecke Bahnstraße
„ 24 Regower Allee, Ecke Lessingstraße

8/6

Łóżeczko w płomieniach

Nieszczęśliwy wypadek w mieszkaniu wdowy Gast. Kobieta wyszła do pracy i w domu zostawiła swoją 3-letnią córkę samą w łóżeczku. Dziecko najwyraźniej sięgnęło po zapałki, którymi zaczęło się bawić. Doszło do zaprószenia ognia, łóżeczko stanęło w płomieniach, a dziecko zmarło od uduszenia dymem.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (20. Jahrgang, 1892).

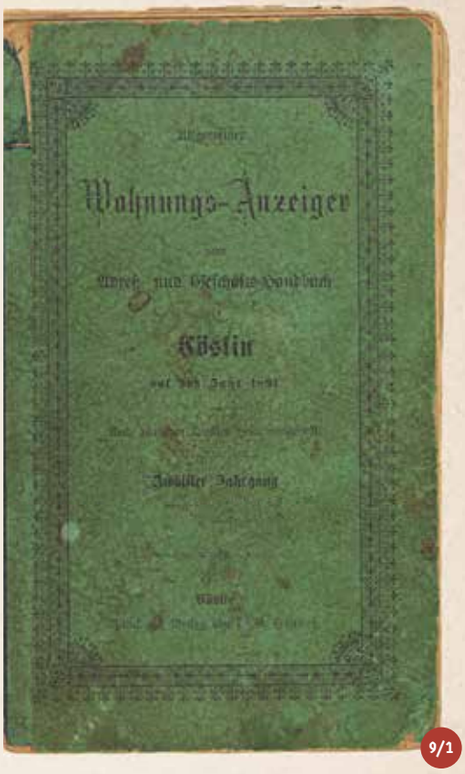

9/1

9/1 Książka adresowa z 1891 r. z wpisem dotyczącym wdowy po robotniku Emilii Gast z domu Zander, zamieszkałej przy obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse 2) oraz wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy pod tym adresem
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

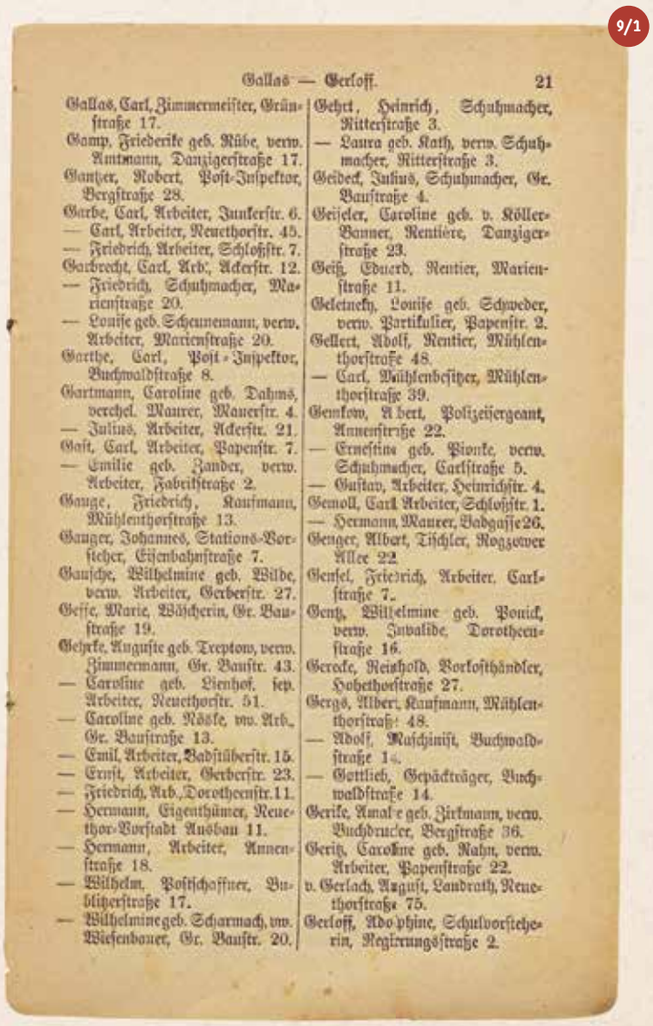
9/1

Gallas — Gerloff. 21

Gallas, Carl, Zimmermeister, Grünstraße 17.
Gamp, Friederike geb. Rübe, verw. Amtmann, Danzigerstraße 17.
Gantzer, Robert, Post-Inspektor, Bergstraße 28.
Garbe, Carl, Arbeiter, Junkerstr. 6.
— Carl, Arbeiter, Neuethorstr. 45.
— Friedrich, Arbeiter, Schloßstr. 7.
Garbrecht, Carl, Arb., Ackerstr. 12.
— Friedrich, Schuhmacher, Marienstraße 20.
— Louise geb. Scheunemann, verw. Arbeiter, Marienstraße 20.
Garthe, Carl, Post-Inspektor, Buchwaldstraße 8.
Gartmann, Caroline geb. Dahms, verehel. Maurer, Mauerstr. 4.
— Julius, Arbeiter, Ackerstr. 21.
Gast, Carl, Arbeiter, Papenstr. 7.
— Emilie geb. Zander, verw. Arbeiter, Fabrikstraße 2.
Gauge, Friedrich, Kaufmann, Mühlenthorstraße 13.
Gauger, Johannes, Stations-Vorsteher, Eisenbahnstraße 7.
Gausche, Wilhelmine geb. Wilde, verw. Arbeiter, Gerberstr. 27.
Geffe, Marie, Wäscherin, Gr. Baustraße 19.
Gehnke, Auguste geb. Treptow, verw. Zimmermann, Gr. Baustr. 43.
— Caroline geb. Lienhof, sep. Arbeiter, Neuethorstr. 51.
— Caroline geb. Näske, ww. Arb., Gr. Baustraße 13.
— Emil, Arbeiter, Badstüberstr. 15.
— Ernst, Arbeiter, Gerberstr. 23.
— Friedrich, Arb., Dorotheenstr. 11.
— Hermann, Eigenthümer, Neuethor-Vorstadt Ausbau 11.
— Hermann, Arbeiter, Annenstraße 18.
— Wilhelm, Postschaffner, Bublitzerstraße 17.
— Wilhelmine geb. Scharmach, ww. Wiesenbauer, Gr. Baustr. 20.
Gehrt, Heinrich, Schuhmacher, Ritterstraße 3.
— Laura geb. Kath, verw. Schuhmacher, Ritterstraße 3.
Geidack, Julius, Schuhmacher, Gr. Baustraße 4.
Geisler, Caroline geb. v. Köller-Banner, Rentière, Danzigerstraße 23.
Geiß, Eduard, Rentier, Marienstraße 11.
Geletneky, Louise geb. Schweder, verw. Partikulier, Papenstr. 2.
Gellert, Adolf, Rentier, Mühlenthorstraße 48.
— Carl, Mühlenbesitzer, Mühlenthorstraße 39.
Gemkow, Albert, Polizeisergeant, Annenstraße 22.
— Ernestine geb. Pionke, verw. Schuhmacher, Carlstraße 5.
— Gustav, Arbeiter, Heinrichstr. 4.
Gemoll, Carl Arbeiter, Schloßstr. 1.
— Hermann, Maurer, Badgasse 26.
Genger, Albert, Tischler, Roggower Allee 22.
Gensel, Friedrich, Arbeiter, Carlstraße 7.
Gentz, Wilhelmine geb. Ponick, verw. Invalide, Dorotheenstraße 16.
Gerecke, Reishold, Vorkosthändler, Hohethorstraße 27.
Gergs, Albert, Kaufmann, Mühlenthorstraße 48.
— Adolf, Maschinist, Buchwaldstraße 14.
— Gottlieb, Gepäckträger, Buchwaldstraße 14.
Gerike, Amalie geb. Zirkmann, verw. Buchdrucker, Bergstraße 36.
Gerisz, Caroline geb. Rahn, verw. Arbeiter, Papenstraße 22.
v. Gerlach, August, Landrath, Neuethorstraße 75.
Gerloff, Adolphine, Schulvorsteherin, Regierungsstraße 2.

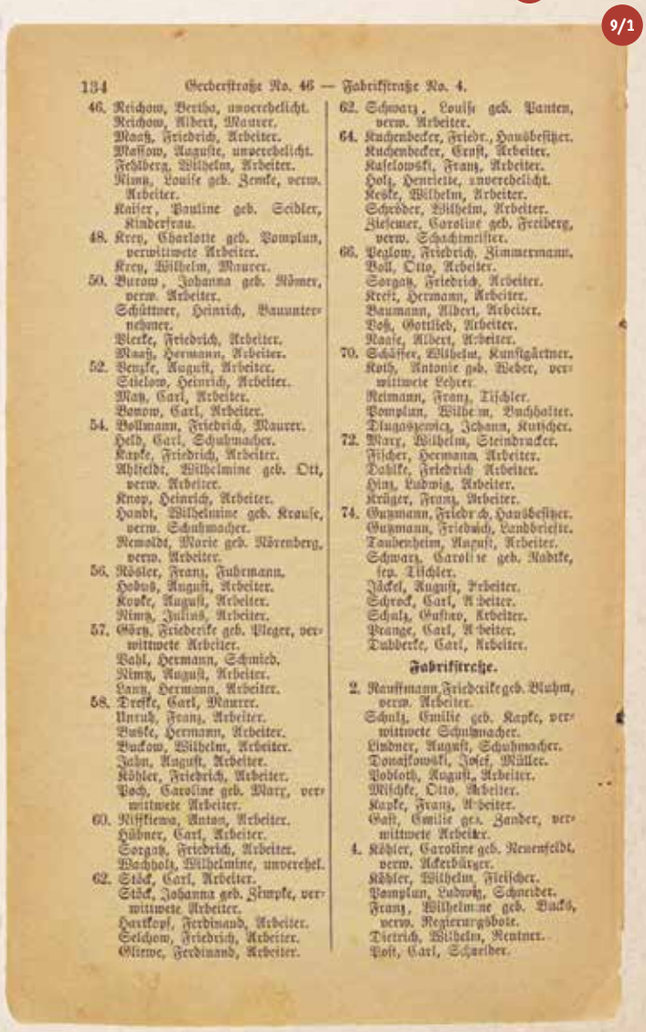
9/1

134 Gerberstraße No. 46 — Fabrikstraße No. 4.

46. Reichow, Bertha, unverehelicht.
Reichow, Albert, Maurer.
Matz, Friedrich, Arbeiter.
Massow, Auguste, unverehelicht.
Feldberg, Wilhelm, Arbeiter.
Rinz, Louise geb. Zemke, verw. Arbeiter.
Kaiser, Pauline geb. Seidler, Kinderfrau.
48. Krey, Charlotte geb. Pomplun, verwittwete Arbeiter.
Krey, Wilhelm, Maurer.
50. Burow, Johanna geb. Römer, verw. Arbeiter.
Schüttner, Heinrich, Bauunternehmer.
Bierke, Friedrich, Arbeiter.
Matz, Hermann, Arbeiter.
52. Benske, August, Arbeiter.
Stielow, Heinrich, Arbeiter.
Matz, Carl, Arbeiter.
Banow, Carl, Arbeiter.
54. Bollmann, Friedrich, Maurer.
Held, Carl, Schuhmacher.
Kapke, Friedrich, Arbeiter.
Ahlfeldt, Wilhelmine geb. Otti, verw. Arbeiter.
Knop, Heinrich, Arbeiter.
Handt, Wilhelmine geb. Krause, verw. Schuhmacher.
Remoldt, Marie geb. Nürenberg, verw. Arbeiter.
56. Rösler, Franz, Fuhrmann.
Hodus, August, Arbeiter.
Kopke, August, Arbeiter.
Rinz, Julius, Arbeiter.
57. Görz, Friederike geb. Pleger, verwittwete Arbeiter.
Bahl, Hermann, Schmied.
Rinz, August, Arbeiter.
Lanz, Hermann, Arbeiter.
58. Dreske, Carl, Maurer.
Unruh, Franz, Arbeiter.
Buske, Hermann, Arbeiter.
Buckow, Wilhelm, Arbeiter.
Jahn, August, Arbeiter.
Köhler, Friedrich, Arbeiter.
Poch, Caroline geb. Marx, verwittwete Arbeiter.
60. Nikiflewa, Anton, Arbeiter.
Hübner, Carl, Arbeiter.
Sorgas, Friedrich, Arbeiter.
Wachholz, Wilhelmine, unverehel.
62. Stick, Carl, Arbeiter.
Stick, Johanna geb. Zimpke, verwittwete Arbeiter.
Hartkopf, Ferdinand, Arbeiter.
Selchow, Friedrich, Arbeiter.
Gliewe, Ferdinand, Arbeiter.
62. Schwartz, Louise geb. Panten, verw. Arbeiter.
64. Kuchenbecker, Friedr., Hausbesitzer.
Kuchenbecker, Ernst, Arbeiter.
Kaselowski, Franz, Arbeiter.
Holz, Henriette, unverehelicht.
Reske, Wilhelm, Arbeiter.
Schröder, Wilhelm, Arbeiter.
Zielemer, Caroline geb. Freiberg, verw. Schachtmeister.
66. Peglow, Friedrich, Zimmermann.
Boll, Otto, Arbeiter.
Sorgas, Friedrich, Arbeiter.
Kretz, Hermann, Arbeiter.
Baumann, Albert, Arbeiter.
Bos, Gottlieb, Arbeiter.
Raatz, Albert, Arbeiter.
70. Schäffer, Wilhelm, Kunstgärtner.
Koth, Antonie geb. Weber, verwittwete Lehrer.
Reimann, Franz, Tischler.
Pomplun, Wilhelm, Buchhalter.
Dlugoszewica, Johann, Kutscher.
72. Marx, Wilhelm, Steindrucker.
Fischer, Hermann, Arbeiter.
Dahlke, Friedrich, Arbeiter.
Hinz, Ludwig, Arbeiter.
Krüger, Franz, Arbeiter.
74. Guzmann, Friedrich, Hausbesitzer.
Guzmann, Friedrich, Landbriefträger.
Taubenheim, August, Arbeiter.
Schwarz, Caroline geb. Radtke, sep. Tischler.
Jäckel, August, Arbeiter.
Schrock, Carl, Arbeiter.
Schulz, Gustav, Arbeiter.
Prange, Carl, Arbeiter.
Dubberke, Carl, Arbeiter.

Fabrikstraße.

2. Rauffmann, Friederike geb. Bluhm, verw. Arbeiter.
Schulz, Emilie geb. Kapke, verwittwete Schuhmacher.
Lindner, August, Schuhmacher.
Donajkowski, Josef, Müller.
Dobloth, August, Arbeiter.
Milschke, Otto, Arbeiter.
Kapke, Franz, Arbeiter.
Gast, Emilie geb. Zander, verwittwete Arbeiter.
4. Köhler, Caroline geb. Neuenfeldt, verw. Ackerbürger.
Köhler, Wilhelm, Fleischer.
Pomplun, Ludwig, Schneider.
Franz, Wilhelmine geb. Back, verw. Regierungsbote.
Dietrich, Wilhelm, Rentner.
Post, Carl, Schreiber.

9/2

9/2 Akt zgonu robotnika Franza Gasta z 14 sierpnia 1888 r. W akcie widnieje adnotacja, że zmarł on w koszalińskim więzieniu w wieku 44 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 43

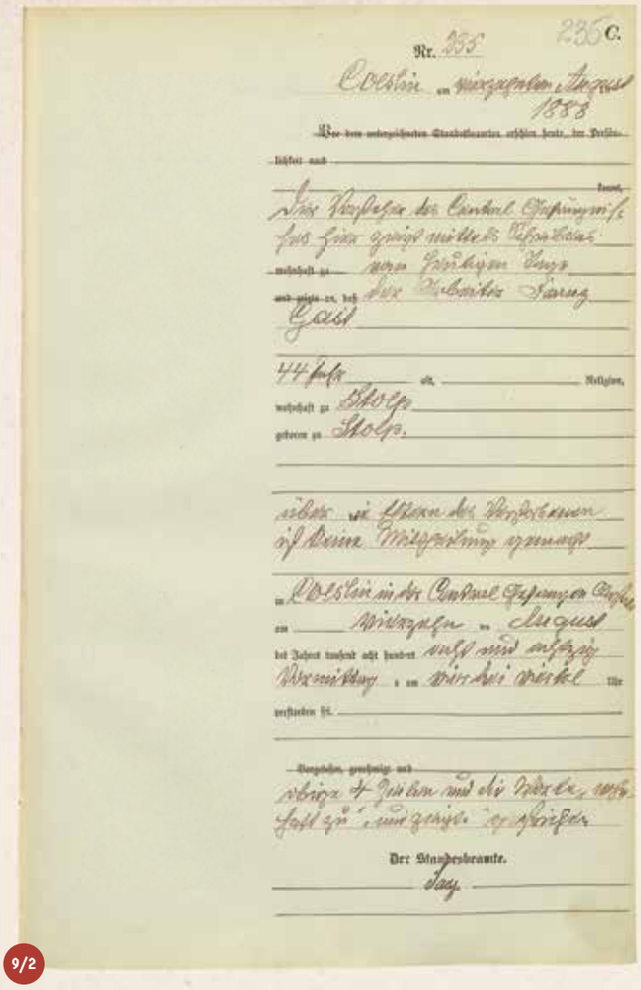

9/2

9/3

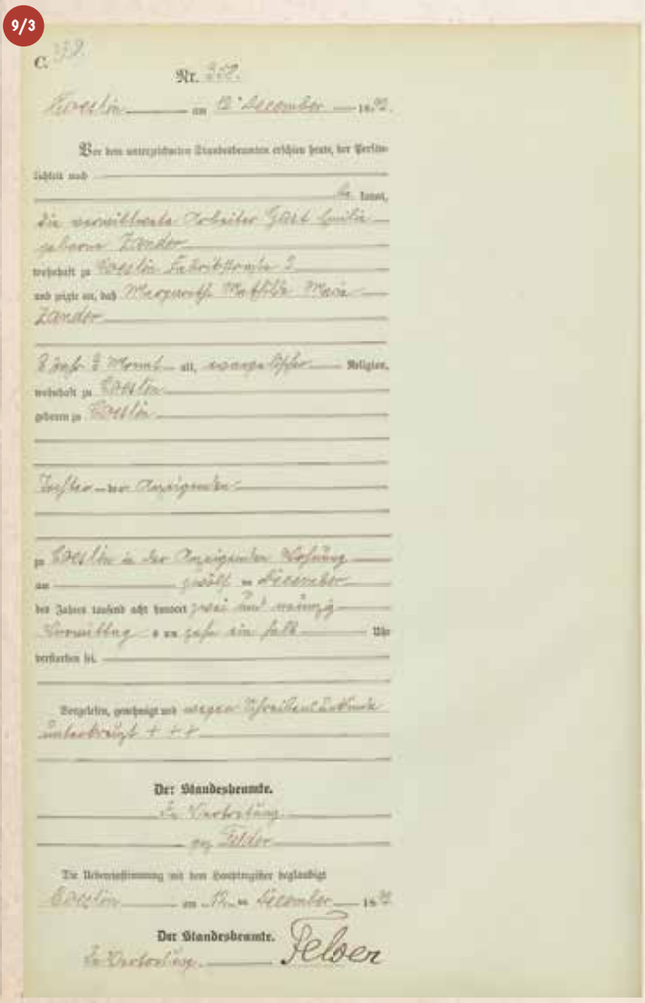

9/3 Akt zgonu Margarethy Mathildy Marii Zander, córki wdowy Emilii Gast z domu Zander, z 12 grudnia 1892 r. W akcie widnieje adres zamieszkania przy obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse 2)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 55

9/4

9/4 Akta budowlane z 1896 r. dotyczące posesji przy obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse 2)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1356

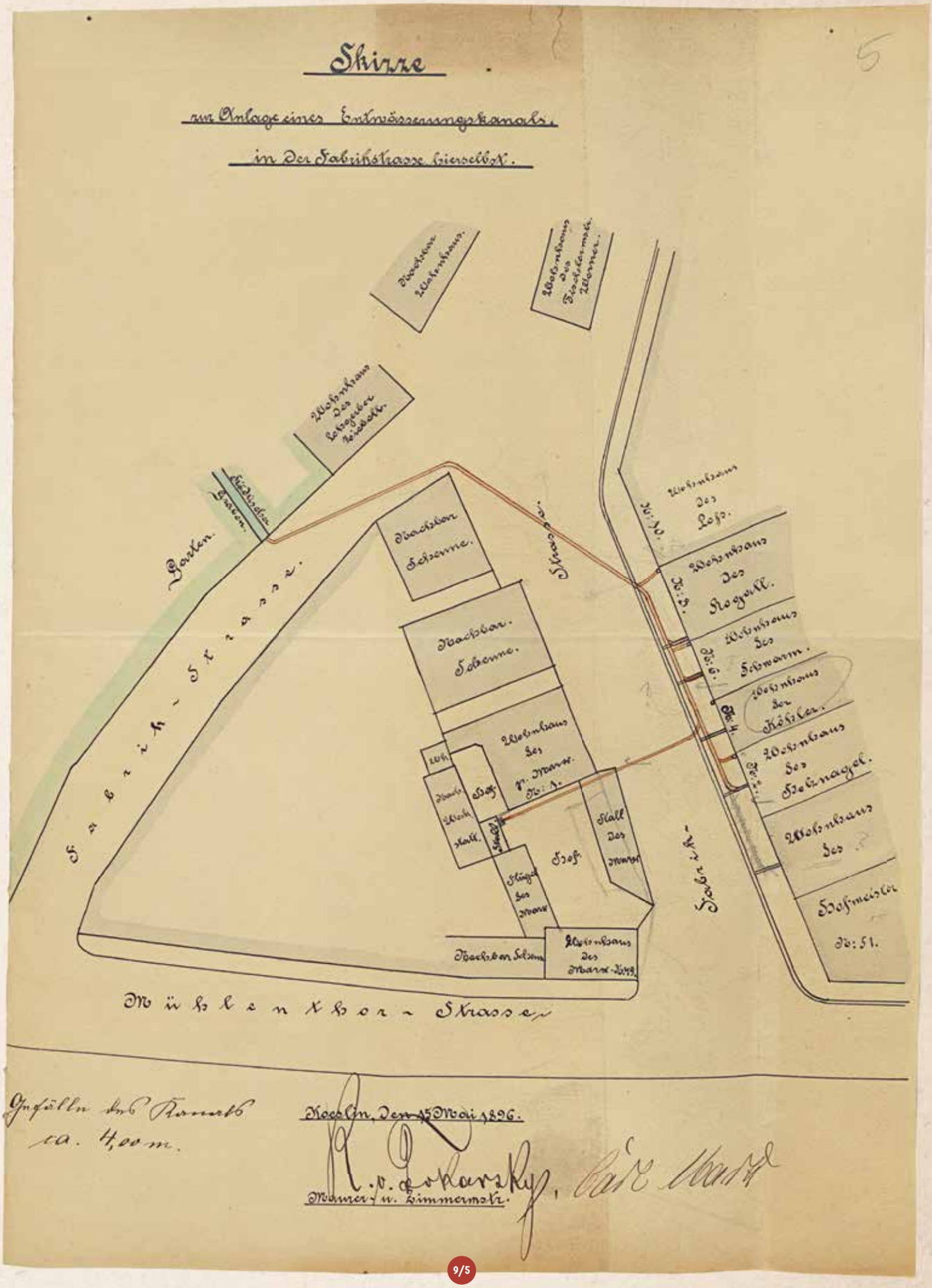

9/5

Plan sytuacyjny początkowego odcinka obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) z 1896 r. z widoczną posesją nr 2
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1355

Cyjanek

Pewnego dnia znaleziono martwych fotografa Vollmera i jego asystenta H. w mieszkaniu fotografa. Śledztwo wykazało, że zatruli się prawdopodobnie cyjankiem.

Źródło: Scranton Wochenblatt, Jg. 28, nr 21 (1892).

10/1

Akt zgonu fotografa Paula Vollmera z 4 kwietnia 1892 r. Zmarł on w wieku 22 lat. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnym placu Gwiaździstym (Holzmarkt 2).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 55

10/2

Akt zgonu Maxa Hauschulza z 4 kwietnia 1892 r. Zmarł on w wieku 30 lat. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnym placu Gwiaździstym (Holzmarkt 2).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 55

10/2

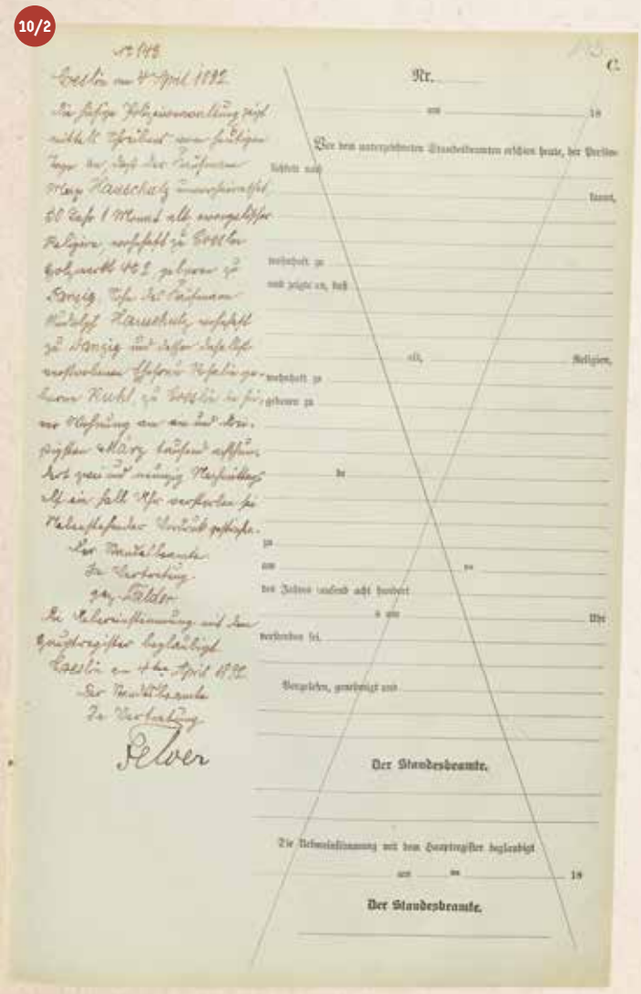

10/1

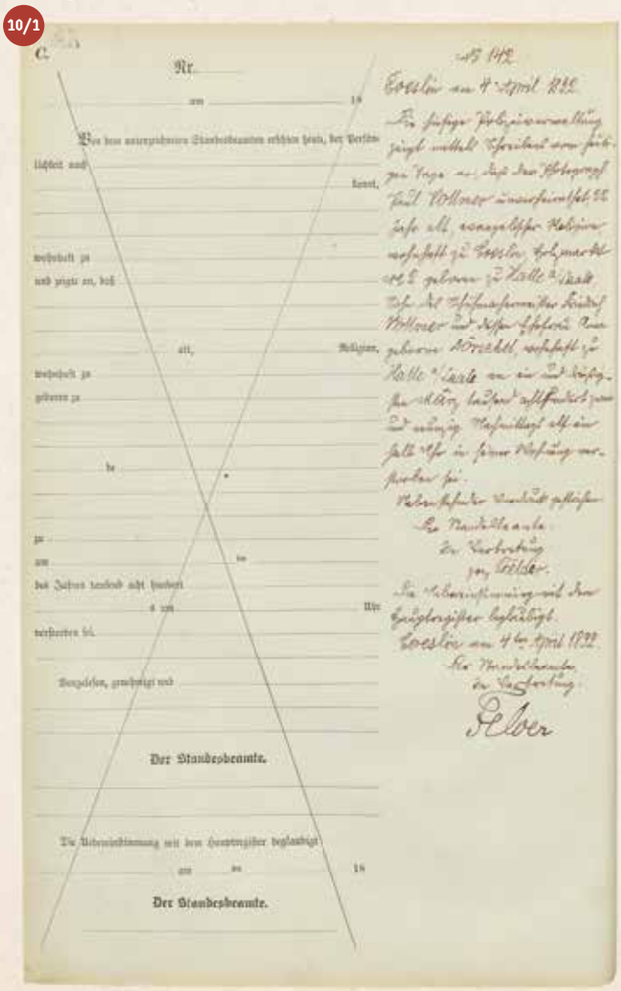

10/3

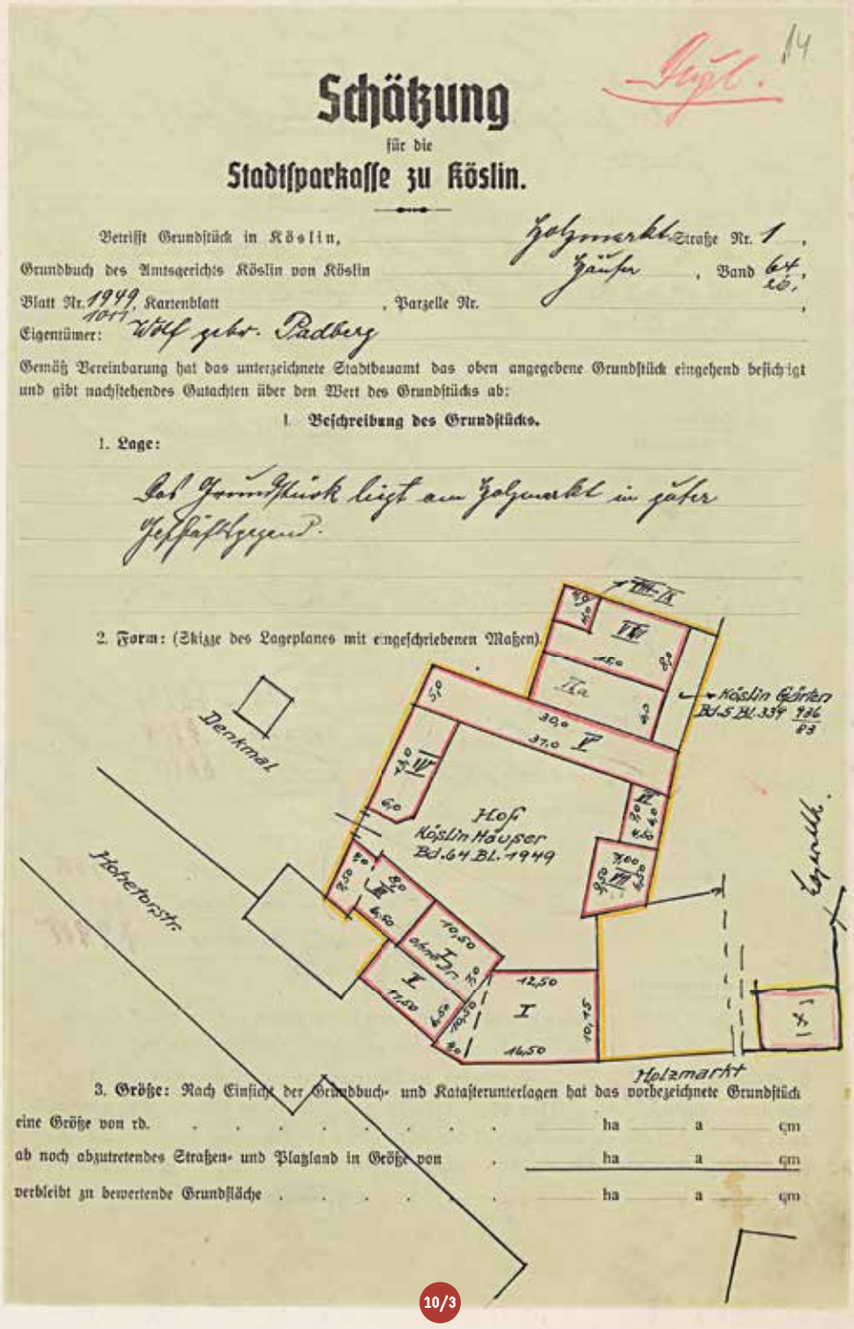

10/3

10/3 Akta budowlane dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnym placu Gwiaździstym (Holzmarkt 1) z planem sytuacyjnym początkowej części placu z 1936 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 970

Tragedia w szkole

Dzisiaj po południu, krótko po rozpoczęciu lekcji, życie odebrał sobie uczeń pierwszej klasy, Bormann. Przebywając w pokoju karcianym strzelił sobie z pistoletu w odsłoniętą pierś. Jako pierwszy na miejsce tragedii przybiegł jeden z nauczycieli, na którego rękach chłopiec zmarł.

Już od jakiegoś czasu nieszczęśnik zachowywał się dziwnie, unikał swoich kolegów, a także rozdał im część swoich rzeczy jako pamiątki. Powody tego strasznego czynu nie są znane.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (21. Jahrgang, 1893).

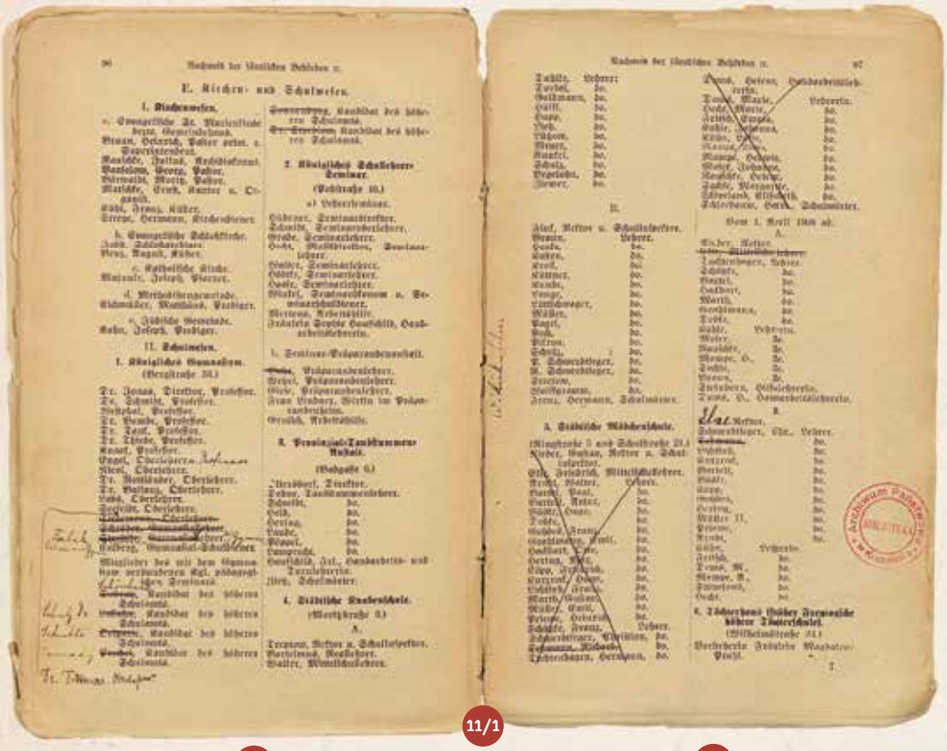

11/1

11/1

Książka adresowa z 1908 r. z wpisem dotyczącym miejskiej szkoły dla chłopców (lista nauczycieli), mieszczącej się przy obecnej ulicy Jedności (Moritzstrasse 9)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

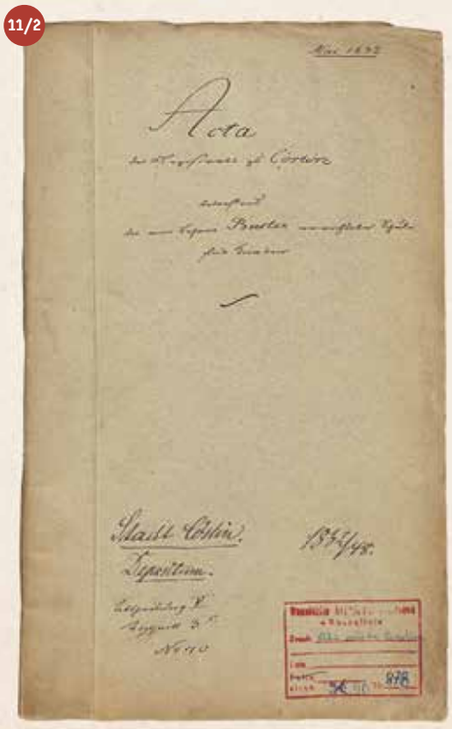

11/2

Korespondencja urzędowa z lat 1832-1848 dotycząca utworzenia w Koszalinie (Köslin) szkoły dla chłopców (Knabenschule)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 878

11/3

11/3 Akt zgonu ucznia Erwina Wilhelma Rudolfa Bormanna z 1 marca 1893 r., syna nieżyjącego handlowca Gustava Bormanna i Emilie, obecnie po mężu Schill, zamieszkałej w Berlinie
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 58

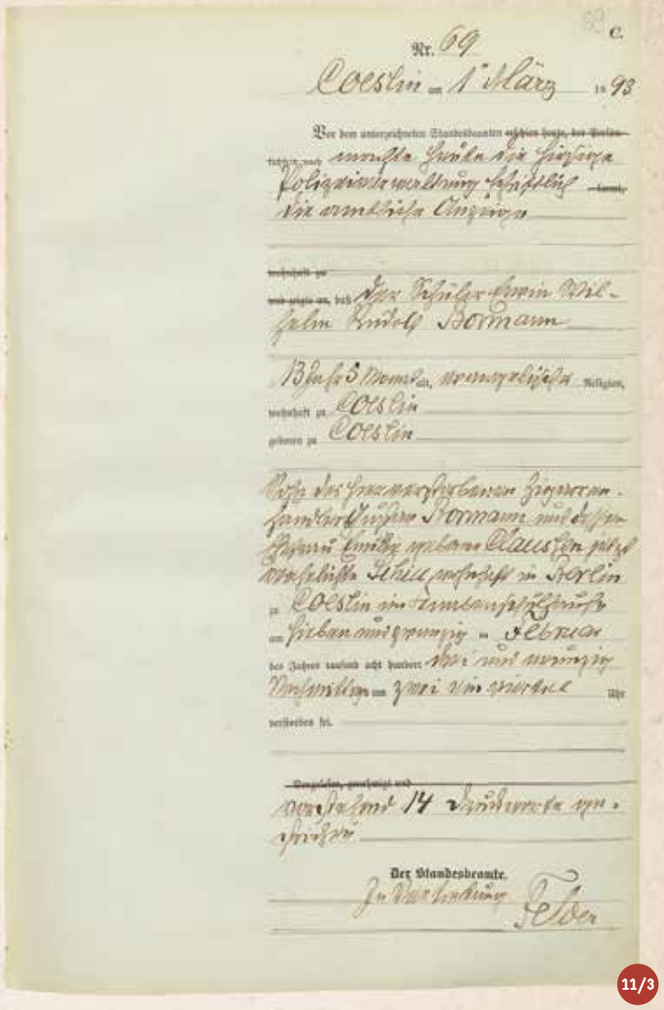

11/3

11/4

11/4 Akta budowlane dotyczące gospody Helmutha Zelsa przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Bergstrasse 39) z planem sytuacyjnym z 1918 r. z widoczną posesją szkoły dla chłopców (Knabenschule)
Archiwum Państwowe
w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 1145

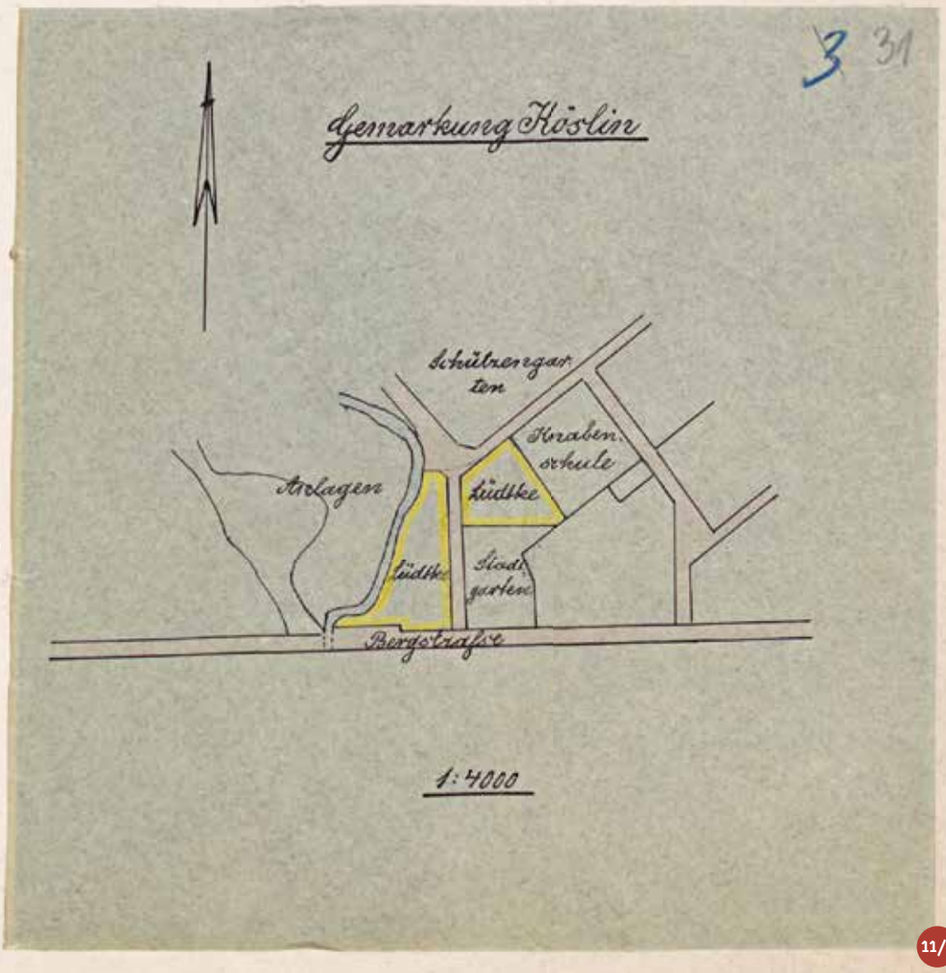

11/4

Stój, bo strzelam

Pewnej nocy włamywacze wdarli się do koszalińskiej farbiarni. Obudzony hałasami właściciel chwycił strzelbę i ruszył do zakładu. Zauważył w środku dwóch intruzów i mierząc do nich z broni krzyknął „Stój, bo strzelam". Na ten okrzyk złodzieje wskoczyli do jednej z kadzi, myśląc, że jest pusta. Okazało się, że jest jednak wypełniona jakąś kolorową cieczą. Nieszczęśnicy zaczęli błagać farbiarza o litość, ale on – celując w nich – zmusił do kilku zanurzeń. Po tym wyprowadził obu poza farbiarnię i nie powiadomiwszy policji wypuścił. Potem jeszcze dość długo obaj nie mogli zmyć z siebie farby i byli obiektem powszechnych drwin.

Źródło: The Mitchell Capital, r. XIV, nr 37 (1893).

12/1

12/1 Książka adresowa z 1891 r. z wpisem dotyczącym farbiarza Hermanna Kapischke, zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse 8) oraz z listą koszalińskich farbiarzy (Färber)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

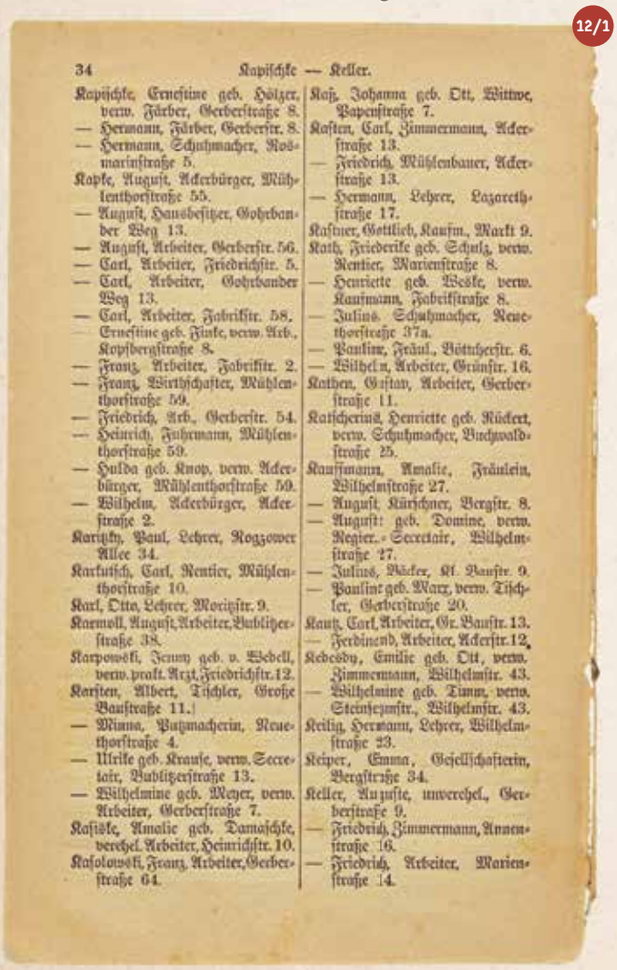

12/1

12/1

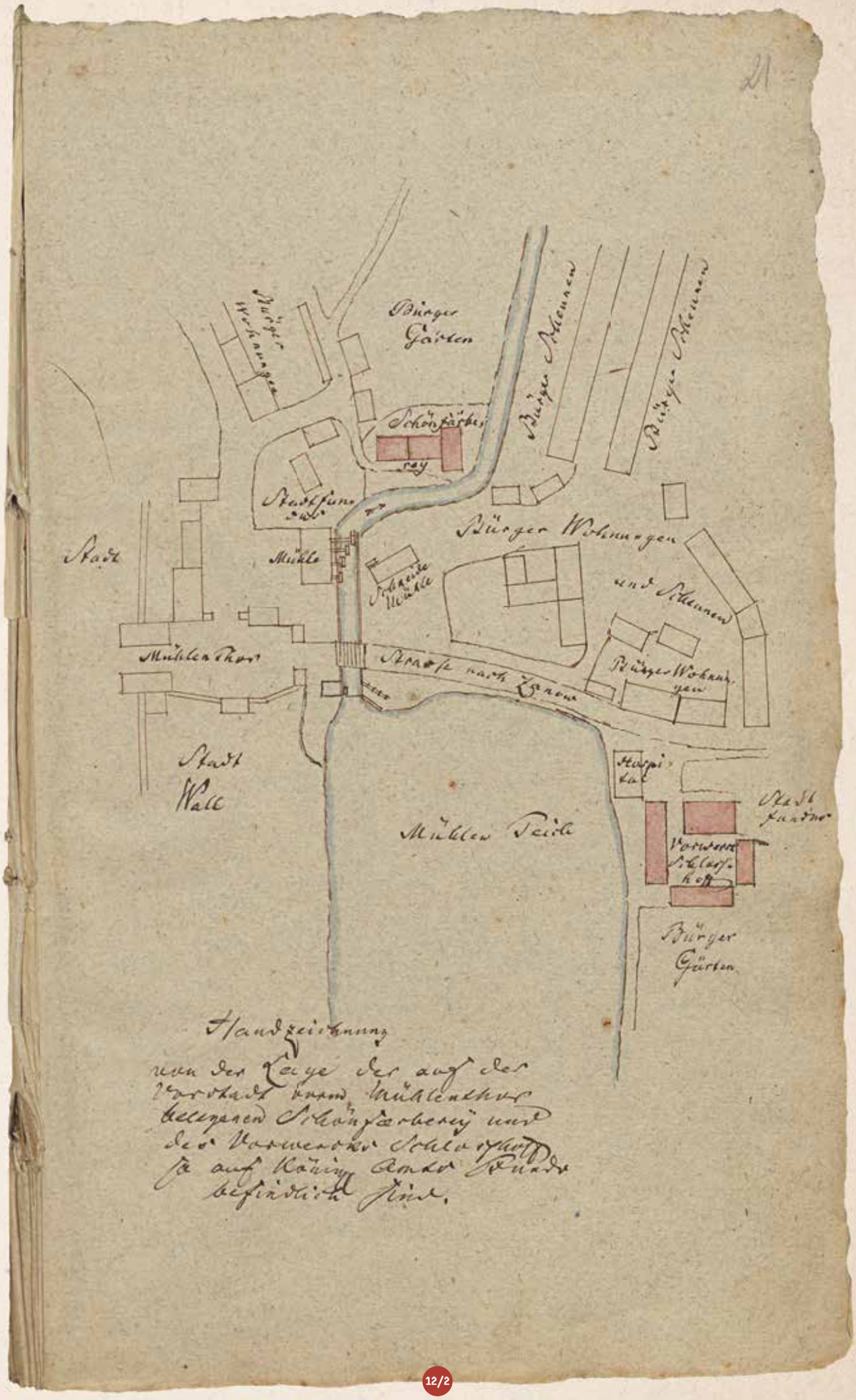

12/2

Plan sytuacyjny okolicy Bramy Młyńskiej z zaznaczoną posesją farbiarni (Schönfarbereÿ) z 1810 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 361

12/3

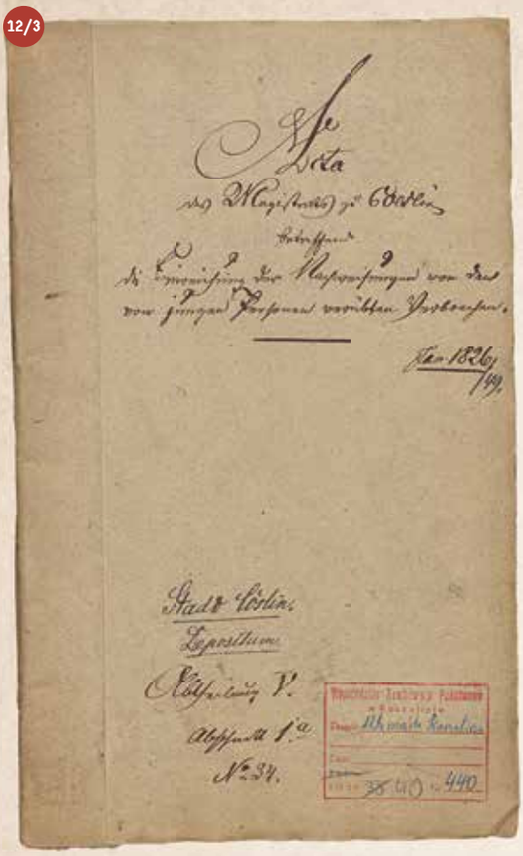
Akta
des Magistrats zu Cöslin
betreffend
Stadt Cöslin.
Regierung.
Abtheilung V.
Abschnitt 1a.
№ 34.

12/3 Akta z lat 1826-1849 zawierające wykazy młodocianych przestępców w mieście
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 440

12/4 Coroczne wykazy mistrzów rzemieślniczych z lat 1855-1861
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 445

ACTA
des Magistrats zu Cöslin
betreffend
Stadt Cöslin.
Regierung.
Abtheilung I
Abschnitt 1a
№ 19.

12/4

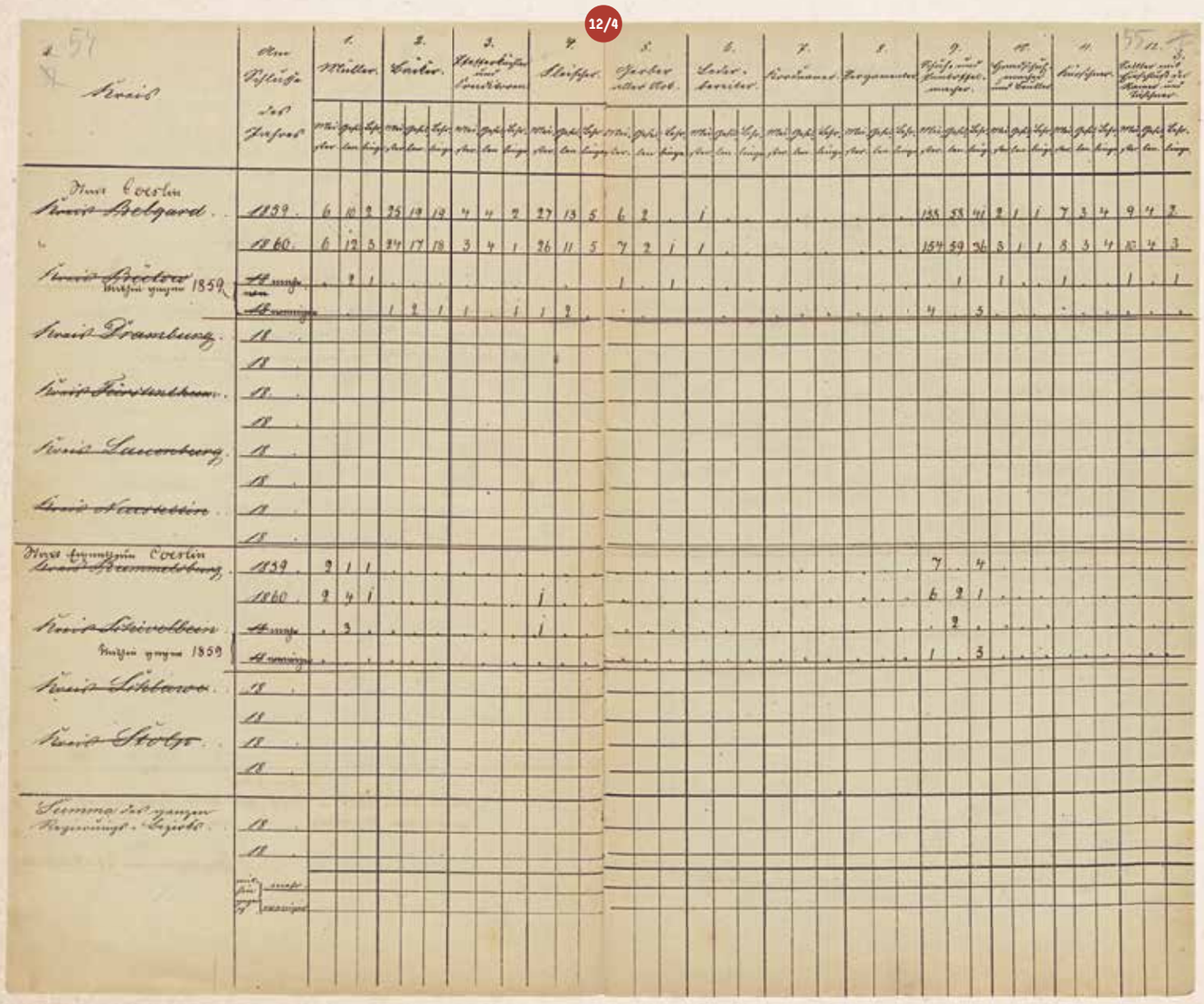

12/5 **Korespondencja urzędowa z lat 1926-1927 z rachunkiem wystawionym przez firmę Kapischke za usługę wykonaną dla koszalińskiej policji**
Archiwum Państwowe
w Koszalinie,
Rejencja Koszalińska, sygn. 4465

12/5

12/6

12/6 **Akta budowlane z lat 1931, 1937, 1939 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Grodzkiej (Schlossstrasse 3) z planem sytuacyjnym z 1920 r. i projektem przebudowy budynków na potrzeby farbiarni firmy Kapischke**
Archiwum Państwowe
w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2128

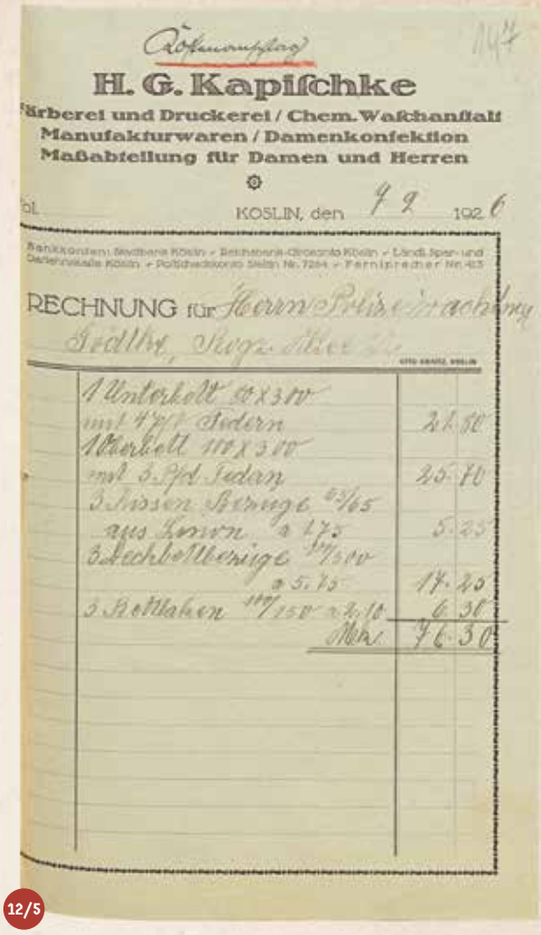

12/5

12/6

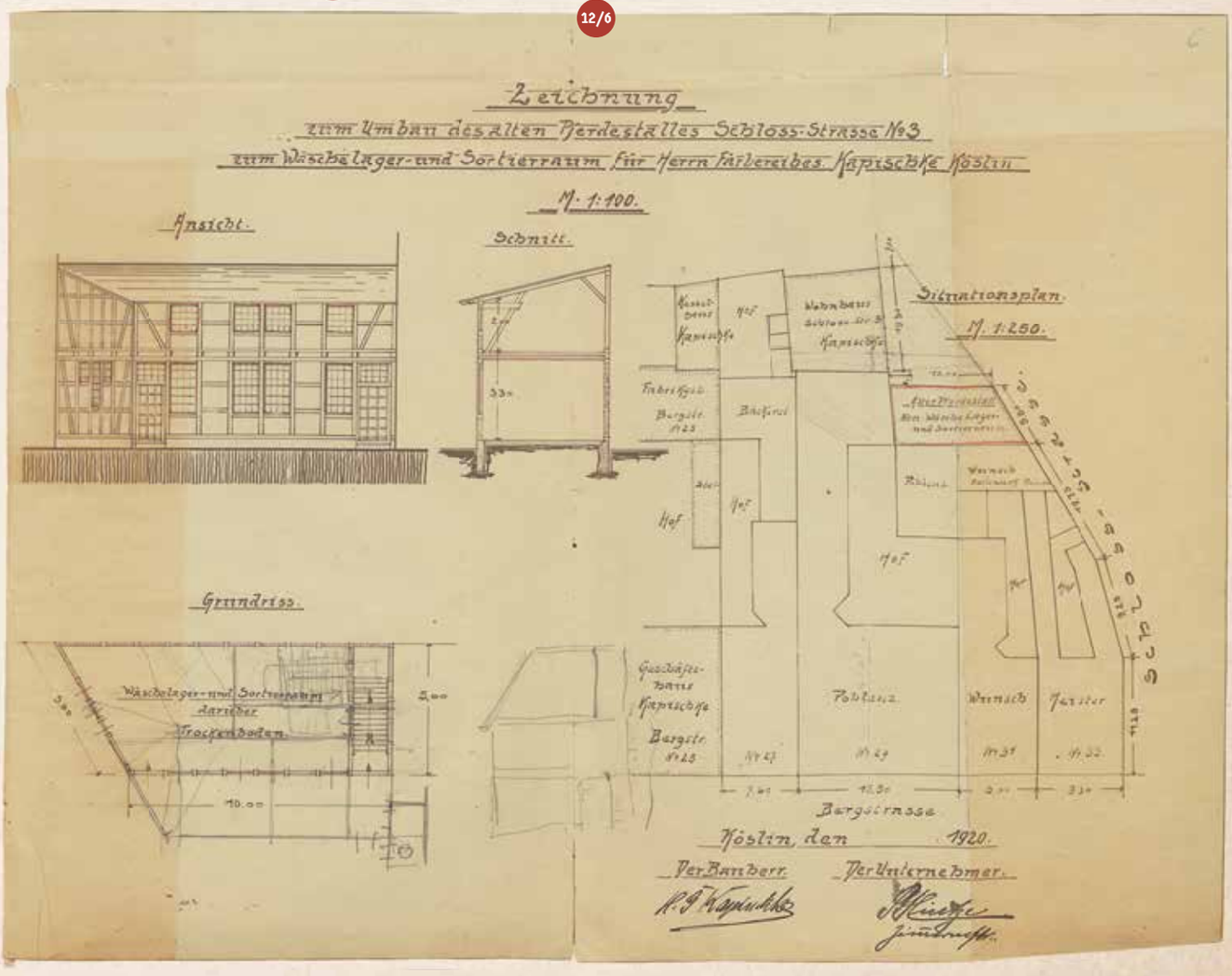

Bigamista

Wieczorem tego dnia został aresztowany ogrodnik K. pod zarzutem bigamii. Ze względu na późną porę musiał on zostać osadzony w areszcie policyjnym w ratuszu. W nocy mężczyzna porwał swoją koszulę na paski i powiesił się. Rankiem ciało zabrano do kostnicy.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (23. Jahrgang, 1895).

13/1 **Książka adresowa z 1891 r. z listą koszalińskich ogrodników (Gärtner)**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

13/2 **Karta pocztowa z widokiem koszalińskiego ratusza z początku XX w.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 4/19

147

Büchsenmacher.
Fleischhut, Carl.
Klein, Gustav.

Bürstenmacher.
Gerlitz, Wilhelm.
Handt, Albert.

Conditoren.
Bähr, Eduard.
Reichardt, Ludwig, Hofconditor.
Werkmeister u. Retzdorff, Commandite.

Dachdecker.
Hättmann, Julius.
Kantel, Robert.
Mielke, Jacob.
Reichow, Wilhelm.
Rotsch, Vincenz.
Vierkandt, Hugo.

Drechsler.
Dahlke, Johann.
Ott, Joachim.

Färber.
Becker, Paul.
Breslich, Wilhelm.
Kapischke, Hermann.
Kopp, Carl.

Feilenhauer.
Höft, Heinrich.
Nicolai, Ferdinand.

Fleischer, Viehhändler und Wurstmacher.
Ahmuß, Carl, Viehhdlr.
Ahmuß, Heinrich.
Ahmuß, Hermann.
Bechert, Gustav.
Bendt, Carl, Fettviehhändler.
Berndt, Max.
Birnschein, August.
Blacksdorff, Ernst.
Blacksdorff, Friedrich.
Bremer, Louis.
Brendel, Friedrich.
Dahnz, Carl.
Dreyer, Ernst.
Ebert, Hermann.
Egert, Carl.
Hendebreck, Rudolf.
Hendebreck, Wilhelm.
Hilgendorf, Franz, Viehhändler.
Hüller, Gustav, Wurstmacher.
Kopp, Otto.
Kuschfeldt, Wilhelm.
Lambrecht, Franz, Viehhändler.
Lüdtke, Franz.
Mix, Franz.
Moll, Julius.
Molzahn, Hermann.
Müller, August, Viehhdlr.
Müller, Carl, Viehhdlr.
Rudolph, Paul.
Scheunemann, Wilhelm.
Schneider, August.
Schulz, Albert.
Schulz, August.
Schwanke, Reinhard.
Steinkraus, Albert, Viehhändler.
Wenzel, Franz.
Weske, Hermann, Fettviehhändler.
Zellner, Julius.

Feuerspritzenfabrikant.
Gräner, Carl.

Gärtner.
Bielang, Eduard.
Bohlmann, Carl.
Fischer, Friedrich.
Grosse, Friedrich.
Hein, Wilhelm.
Henkel, Julius.
Horn, Paul.
Knop, Paul.
Köppel, Oscar.
Kuhn, Emil.
Lüdtke, Johann.
Nagel, Wilhelm.
Naumann, Otto.
Rinn, Ludwig.
Pautke, Ferdinand.
Pechmann, Richard.
Radtke, Carl.
Ruy, Johann.
Schäffer, Wilhelm.
Tiegs, Ferdinand.
Wieser, Carl.
Werner, Friedrich.
Zibell, Ernst.

Geldgießer.
Conradt, Theodor.
Dobenzig, August.

Gerber.
Goldschmidt, Joseph.
Marquardt, Carl.
Rosenfeld, Hermann.
Schwerdtfeger, Carl.
Zibell, Hermann.

Glaser.
Kolterjahn, Hellmuth.
Krüger sen., Edmund.
Krüger jun., Edmund.
Krüger, Paul.
Ott, Reinhold.
Sagunski, Michael.
Wiegand, Carl.

Goldarbeiter.
Könkow, Wilhelm.
Marx, Hermann.
Unger, Carl.

Grabsteinfabrikanten.
Arndt, Philipp.
Schultze, Ernst.
Tesch, Carl.

Handelsleute.
Adam, Franz, Victualienhändler.
Alexander, Salomon, Handelsmann.
Bigalke, Otto, Victualienhändler.
Boruth, Gustav, Victualienhändler.
Brehen, Heinrich, Handelsmann.
Croner, Alexander, Handelsmann.
Engwer, Julius, Handelsmann.
Feldt, Hermann, Mehlhändler.
Friedländer, Jacob, Handelsmann.
Gauge, Friedrich.
Gerecke, Reinhold, Vorkosthändler.
Goldschmied, Joseph, Handelsmann.
Gust, Wilhelm, Holzhdlr.
Hirschberg, Eduard, Handelsmann.
Hirschfeldt, Hrimann, Handelsmann.
Hoffmann, Auguste, Händlerin.
Kunde, Friedrich, Victualienhändler.
Lewin, Abrcham, Handelsmann.
March, Julius, Vorkosthändler.

10*

13/1 13/1

13/2

13/3

13/3 Książka adresowa z 1895 r. z wpisem dotyczącym ogrodnika Oskara Köppela, zamieszkałego przy obecnej ulicy Połczyńskiej (Wilhelmstrasse 49a)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

Koch — Kollmann. 41

Koch, Carl, Botenmeister, Junkerstraße 24.
— Ewald, Förster, Neuethor-Vorstadt Ausbauten 15.
Köhler, August, Ackerbürger, Fabrikstraße 20.
— Caroline geb. Neuenfeldt, verw. Ackerbürger, Fabrikstraße 4.
— Christlieb, Arbeiter, Fabrikstraße 2.
— Emil, Arbeiter, Friedrich-Wilhelms Vorstadt Ausbauten 4.
— Emil penf. Steuer-Aufseher, Wilhelmstraße 23.
— Fritz, Arbeiter, Gerberstr. 58.
— Friedrich, Arbeiter Fabrikstr. 27.
— Heinrich, Arbeiter, Gohrbander Weg 6.
— Otto, Bäckermeister, Mühlenthorstraße 23.
— Pauline geb. Nauß, verw. Arbeiter, Schulstraße 4.
— Sophie geborene Belde, verw. Zimmermann, Mühlenthorstraße 23.
Köhn, Hermann, Eigenthümer, Wilhelmshof 4.
— Hermann, Gefangen-Aufseher, Mühlenthorstraße 69.
— Wilhelm, Ackerbürger, Buchwaldstraße 30.
Köhne, Clara, Fräulein, Bergstraße 38.
Köller, Ernst, Aufwärter, Bergstraße 44.
Köncow, Carl, Kaufmann, Neuethorstraße 17.
— Wilhelm, Goldarbeiter, Markt 5.
König, Charlote geb. Mischke, vw. Arbeiter, Gerberstraße 13.
— Friederike geb. Guske, Hospitalitin, Hospitalstraße 13.
— Johanne geb Koglin, verw. Arbeiter, Carlstraße 9.
Königsmann, Anna geb. Bindemann, verw. Kaufmann, am Kamp 31.
— Hedwig, Fleischbeschauerin, am Kamp 31.
Köpke, Anna geb. Lenzing, verw. Schmied, Bublitzerstraße 50.
Köppe, Adelheid geb. Belde verw. Maurermeister, Junkerstr. 20.
— Anna, Modistin, Junkerstr. 20.
Köppel, Oskar, Gärtner, Wilhelmstraße 49a.
Kösling, Olga, Lehrerin, Regierungsstraße 2.
— Wilhelm, Schuhmachermeister, Kl. Baustraße 25.
Kofall, Franz, Bäckermeister, Neuethorstraße 38.
— Wilhelmine, unverehel., Ritterstraße 10.
Koffke, Caroline geb. Reiß, Wittwe, Gerberstraße 5.
Koglin, Carl, Hausdiener, Quebbestraße 14.
— Carl, Arbeiter, Wilhelmstr. 45.
— Caroline geb. Pannow, verw. Arbeiter, Wilhelmstraße 45.
— Gustav, Schuhmacher, am runden Teich 13.
— Heinrich, Arbeiter, Große Baustraße 13.
— Hermann, Arbeiter, Wallstr. 3.
— Reinhold, Droschkenkutscher, Gerberstraße 29.
— Wilhelm, Eigenthümer, Hohethor-Vorstadt Ausbauten 4.
Kohlhaase, Albert, Arbeiter, Ackerstraße 18.
Kohlmey, Johann, Arbeiter, am Trunich 3.
— Wilhelm, Arbeiter, Ritterstr. 10.
Kohls, Bernhard, Roßhändler, Neuethorstraße 32.
Kokoschke, August, Arbeiter, Ackerstraße 18.
— Johann, Arbeiter, Ackerstr. 18.
Kolbe, Robert, Rentier, Danzigerstraße 29.
Kolann, Johann, Arbeiter, Wilhelmstraße 28.
Kollmann, August, Zuschneider, Gr. Baustraße 15.
— Auguste geborene Burckowicz, verw. Lehrer, Fabrikstr. 21b.

6

13/3

13/4

13/4 Akt zgonu ogrodnika Ludwiga Oskara Köppela z 24 maja 1895 r. Zmarł on w wieku 41 lat. W akcie widnieje adnotacja, że zwłoki odkryto w celi więzienia 23 maja rano.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 64

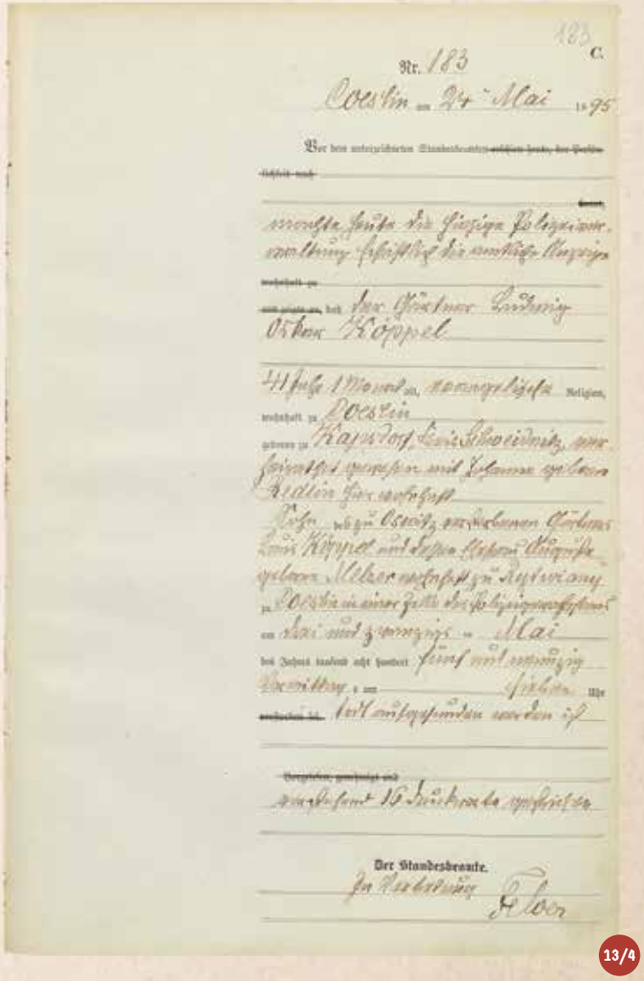

Nr. 183 C.

Cöslin, den 24. Mai 1895

Der Standesbeamte.

13/4

13/5

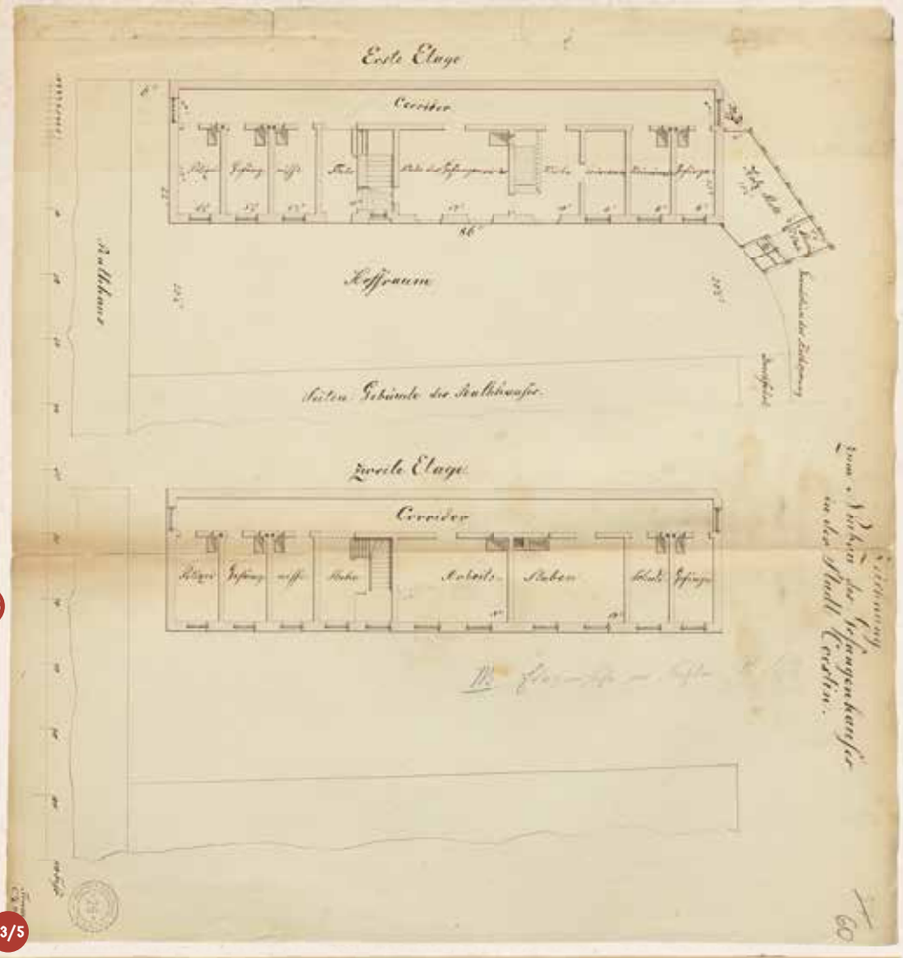

13/5

13/5 Akta z lat 1845-1856 dotyczące przebudowy ratusza i więzienia z przekrojami poziomymi i pionowymi z 1846 r.
Archiwum Państwowe
w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 652

13/5

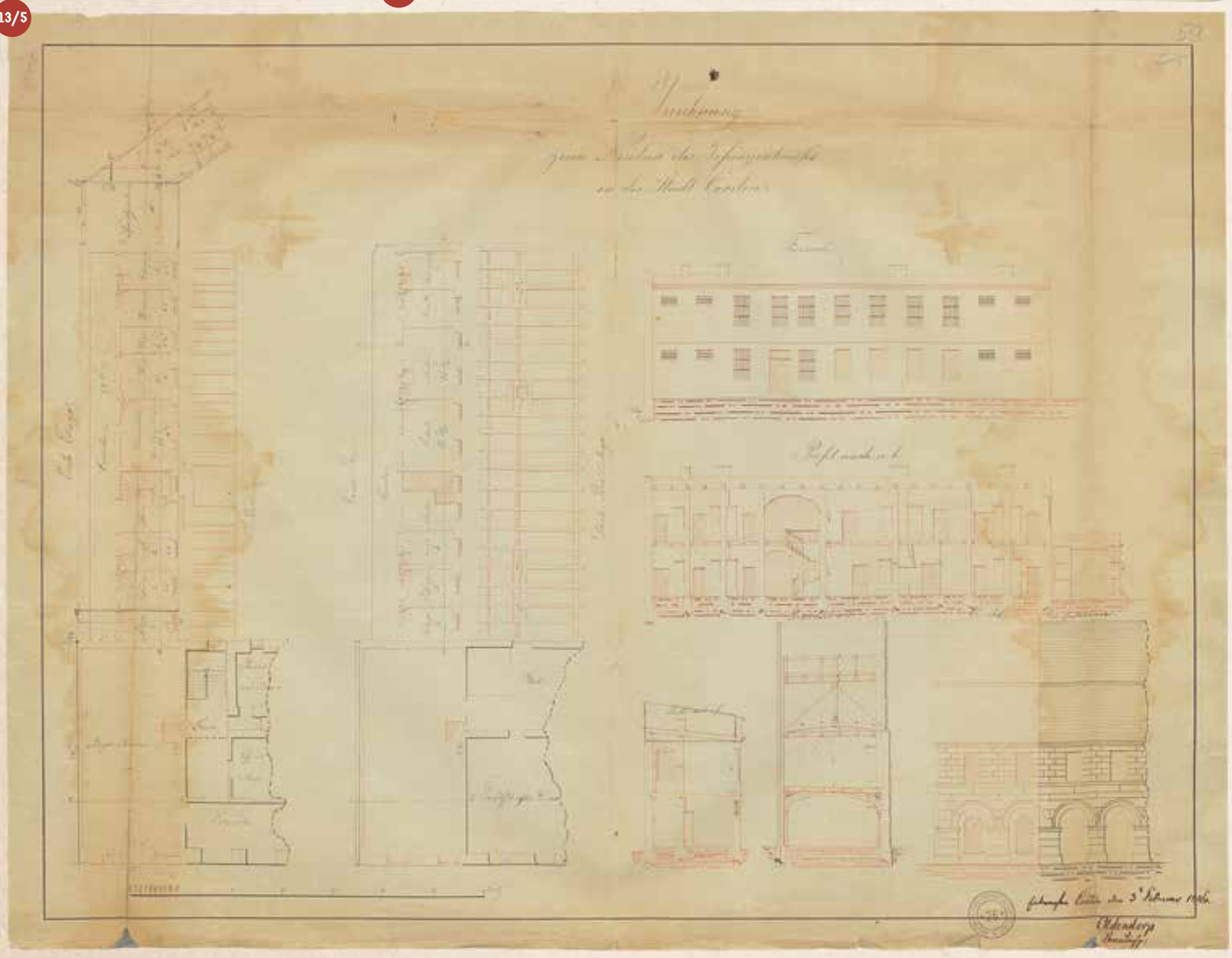

Niemoralne prowadzenie się

Aresztowanie robotnika Munzke. Pomiędzy nim a jego 74-teściem Schulzem doszło do kłótni. Starzec miał zganić zięcia za niemoralne prowadzenie się i konflikt z prawem. W pewnej chwili uderzył go swoją laską. Munzke wpadł w taką wściekłość, że chwycił za młotek i pobił nim ofiarę. Schulz w wyniku obrażeń zmarł.

Źródło: Wilhelmsburger Gemeinde-Zeitung, Jg. 5, nr 72 (1895).

14/1

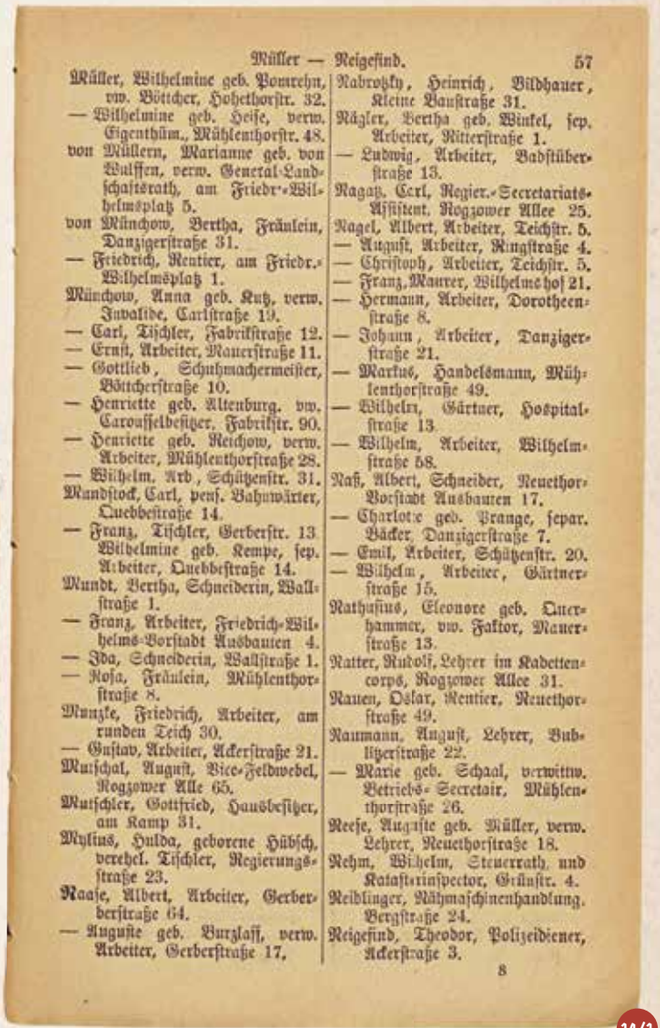
Müller — Neigefind. 57

Müller, Wilhelmine geb. Pomrehn, vw. Böttcher, Hohethorstr. 32.
— Wilhelmine geb. Heise, verw. Eigenthüm., Mühlenthorstr. 48.
von Müllern, Marianne geb. von Wulffen, verw. General-Landschaftsrath, am Friedr.-Wilhelmsplatz 5.
von Münchow, Bertha, Fräulein, Danzigerstraße 31.
— Friedrich, Rentier, am Friedr.-Wilhelmsplatz 1.
Münchow, Anna geb. Kutz, verw. Invalide, Carlstraße 19.
— Carl, Tischler, Fabrikstraße 12.
— Ernst, Arbeiter, Mauerstraße 11.
— Gottlieb, Schuhmachermeister, Böttcherstraße 10.
— Henriette geb. Altenburg, vw. Carousselbesitzer, Fabrikstr. 90.
— Henriette geb. Reichow, verw. Arbeiter, Mühlenthorstraße 28.
— Wilhelm, Arb., Schützenstr. 31.
Mundstock, Carl, pens. Bahnwärter, Quebdestraße 14.
— Franz, Tischler, Gerberstr. 13
Wilhelmine geb. Kempe, sep. Arbeiter, Quebdestraße 14.
Mundt, Bertha, Schneiderin, Wallstraße 1.
— Franz, Arbeiter, Friedrich-Wilhelms-Vorstadt Ausbauten 4.
— Ida, Schneiderin, Wallstraße 1.
— Rosa, Fräulein, Mühlenthorstraße 8.
Munzke, Friedrich, Arbeiter, am runden Teich 30.
— Gustav, Arbeiter, Ackerstraße 21.
Muschal, August, Vice-Feldwebel, Rogzower Alle 65.
Mutschler, Gottfried, Hausbesitzer, am Kamp 31.
Mylius, Hulda, geborene Hübsch, verehel. Tischler, Regierungsstraße 23.
Naase, Albert, Arbeiter, Gerberstraße 64.
— Auguste geb. Burzlaff, verw. Arbeiter, Gerberstraße 17.

Nabrotzky, Heinrich, Bildhauer, Kleine Baustraße 31.
Nägler, Bertha geb. Winkel, sep. Arbeiter, Ritterstraße 1.
— Ludwig, Arbeiter, Badstüberstraße 13.
Nagatz, Carl, Regier.-Secretariats-Assistent, Rogzower Allee 25.
Nagel, Albert, Arbeiter, Teichstr. 5.
— August, Arbeiter, Ringstraße 4.
— Christoph, Arbeiter, Teichstr. 5.
— Franz, Maurer, Wilhelmshof 21.
— Hermann, Arbeiter, Dorotheenstraße 8.
— Johann, Arbeiter, Danzigerstraße 21.
— Markus, Handelsmann, Mühlenthorstraße 49.
— Wilhelm, Gärtner, Hospitalstraße 13.
— Wilhelm, Arbeiter, Wilhelmstraße 58.
Naß, Albert, Schneider, Neuethor-Vorstadt Ausbauten 17.
— Charlotte geb. Prange, separ. Bäcker, Danzigerstraße 7.
— Emil, Arbeiter, Schützenstr. 20.
— Wilhelm, Arbeiter, Gärtnerstraße 15.
Nathusius, Eleonore geb. Querhammer, vw. Faktor, Mauerstraße 13.
Natter, Rudolf, Lehrer im Kadettencorps, Rogzower Allee 31.
Nauen, Oskar, Rentier, Neuethorstraße 49.
Naumann, August, Lehrer, Bublitzerstraße 22.
— Marie geb. Schaal, verwittw. Betriebs-Secretair, Mühlenthorstraße 26.
Neese, Auguste geb. Müller, verw. Lehrer, Neuethorstraße 18.
Nehm, Wilhelm, Steuerrath und Katasterinspector, Grünstr. 4.
Neiblinger, Nähmaschinenhandlung, Bergstraße 24.
Neigefind, Theodor, Polizeidiener, Ackerstraße 3.

8

14/1

14/1 Książka adresowa z 1895 r. z wpisem dotyczącym robotnika Gustava Munzke zamieszkałego przy obecnej ulicy Podgórnej (Ackerstrasse 21)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

14/2

14/2 Akt zgonu rentiera Augusta Schulza z 16 grudnia 1895 r. Zmarł on w wieku 71 lat. W akcie widnieje adres zamieszkania przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuthorstrasse 46)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 64

14/3 Akt małżeństwa Johanna Ludwiga Gustava Munzke i Mathildy Wilhelminy Pauliny Schulz, córki Augusta Karla Schulza, z 4 listopada 1890 r. W akcie widnieje adnotacja, że Mathilda Wilhelmina Paulina Munzke z domu Schulz zmarła 13 stycznia 1939 r. w Koszalinie (Köslin).
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 48

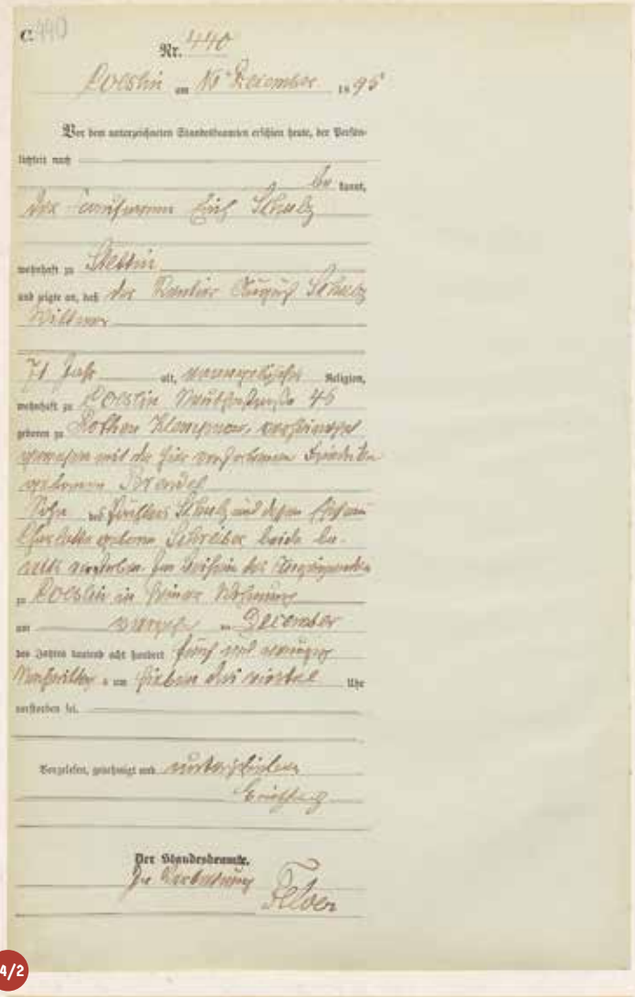

14/2

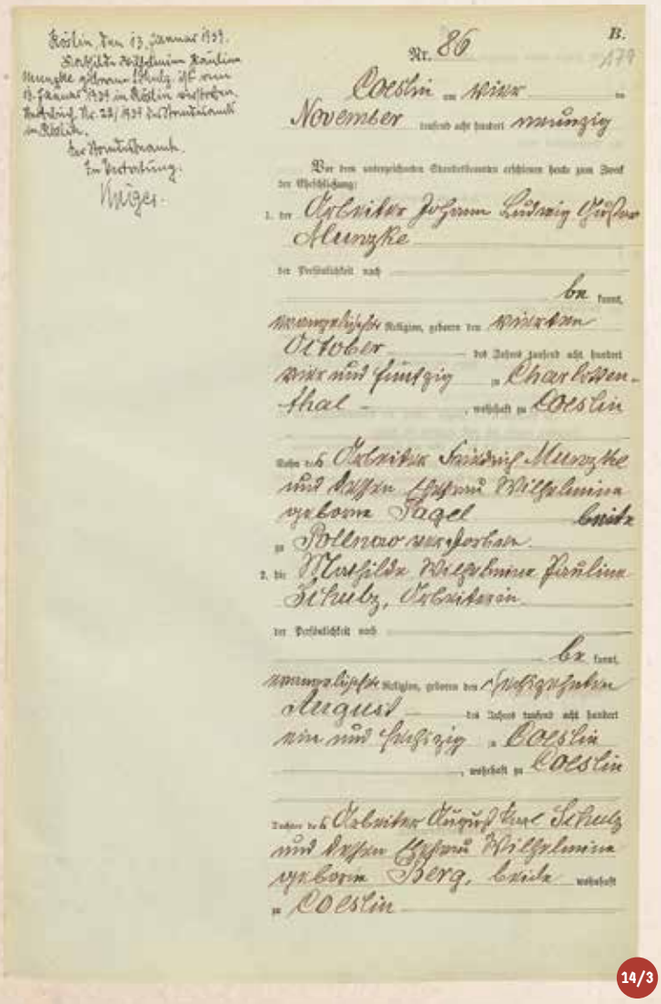

14/3

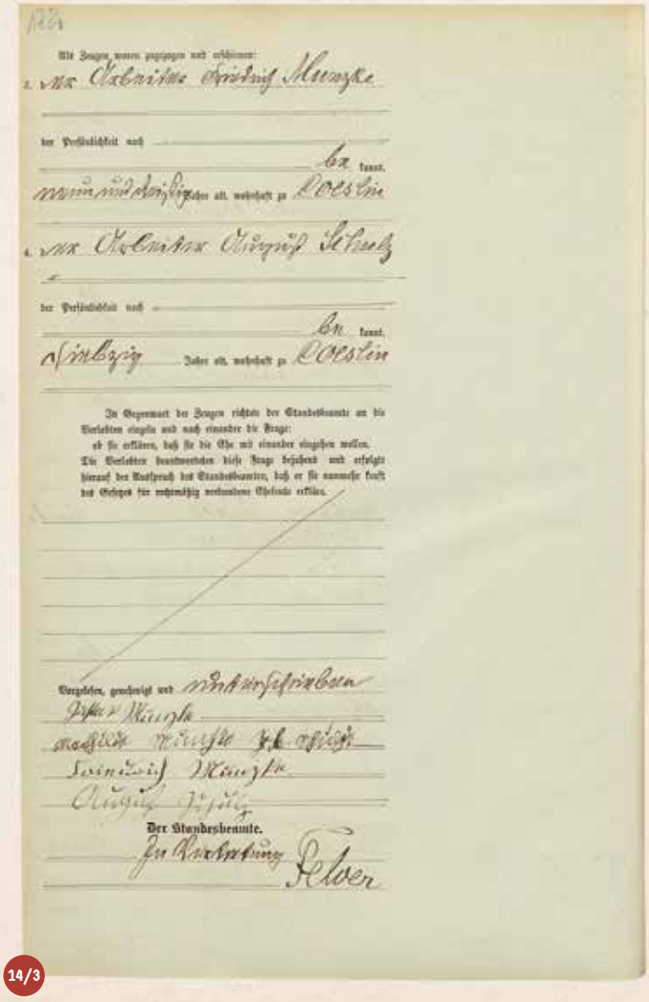

14/3

14/4 **Akta budowlane sąsiedniej posesji przy ulicy Podgórnej (Ackerstrasse 23) z planem sytuacyjnym z widoczną częścią posesji nr 21**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 949

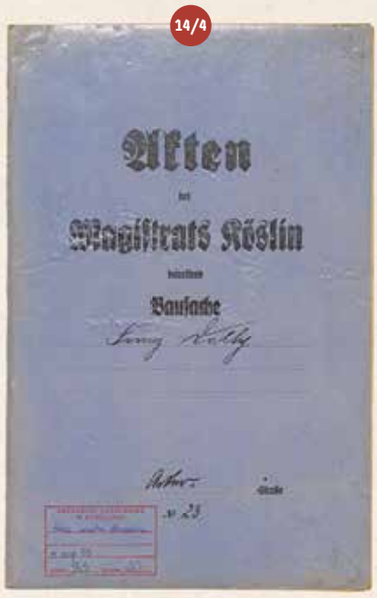

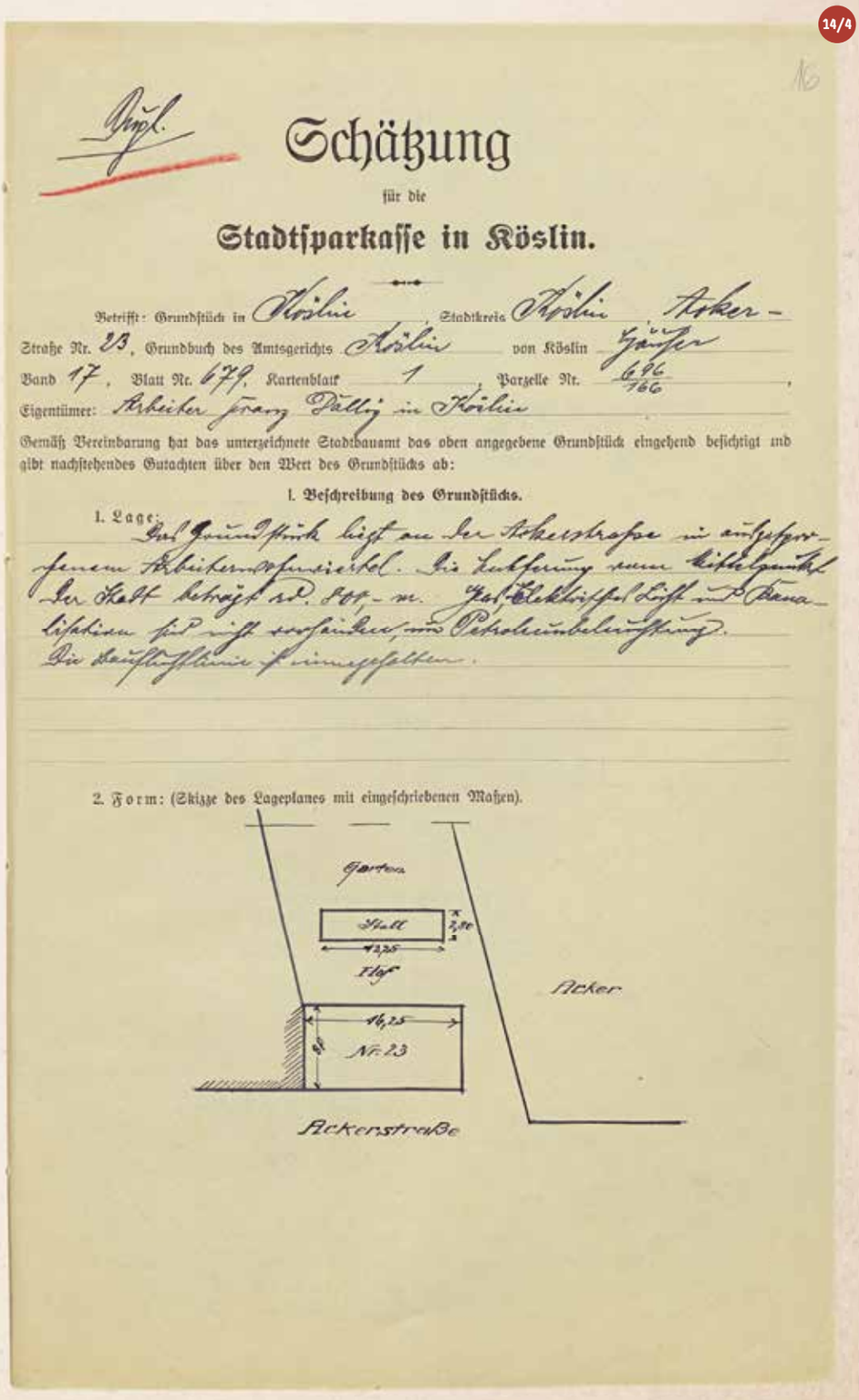

Koszalin

Defraudacja

Około dwóch tygodni temu księgowy koszalińskiego browaru Dreher zniknął po popełnieniu defraudacji na kwotę 2000 marek. Przestępca ukrywał się w Berlinie, ale po upływie krótkiego czasu wrócił i zgłosił się sam do prokuratury.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (24. Jahrgang, 1896).

15/1 **Książka adresowa z 1897 r. z wpisem dotyczącym księgowego Bernharda Drehera zamieszkałego przy obecnej ulicy A. Mickiewicza (Junkerstrasse 9)**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

15/2 **Reklama koszalińskiego piwa w książce adresowej z 1939 r.**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

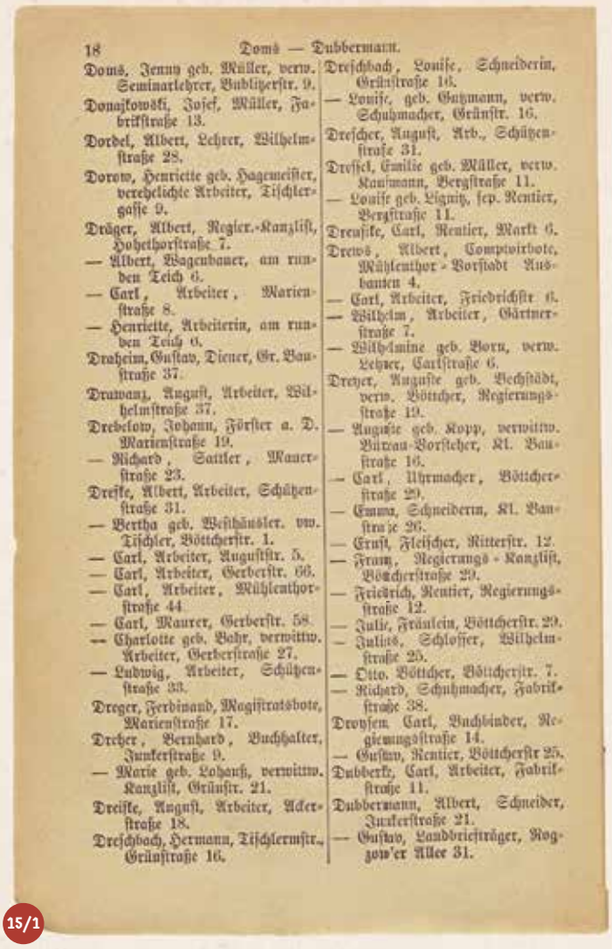

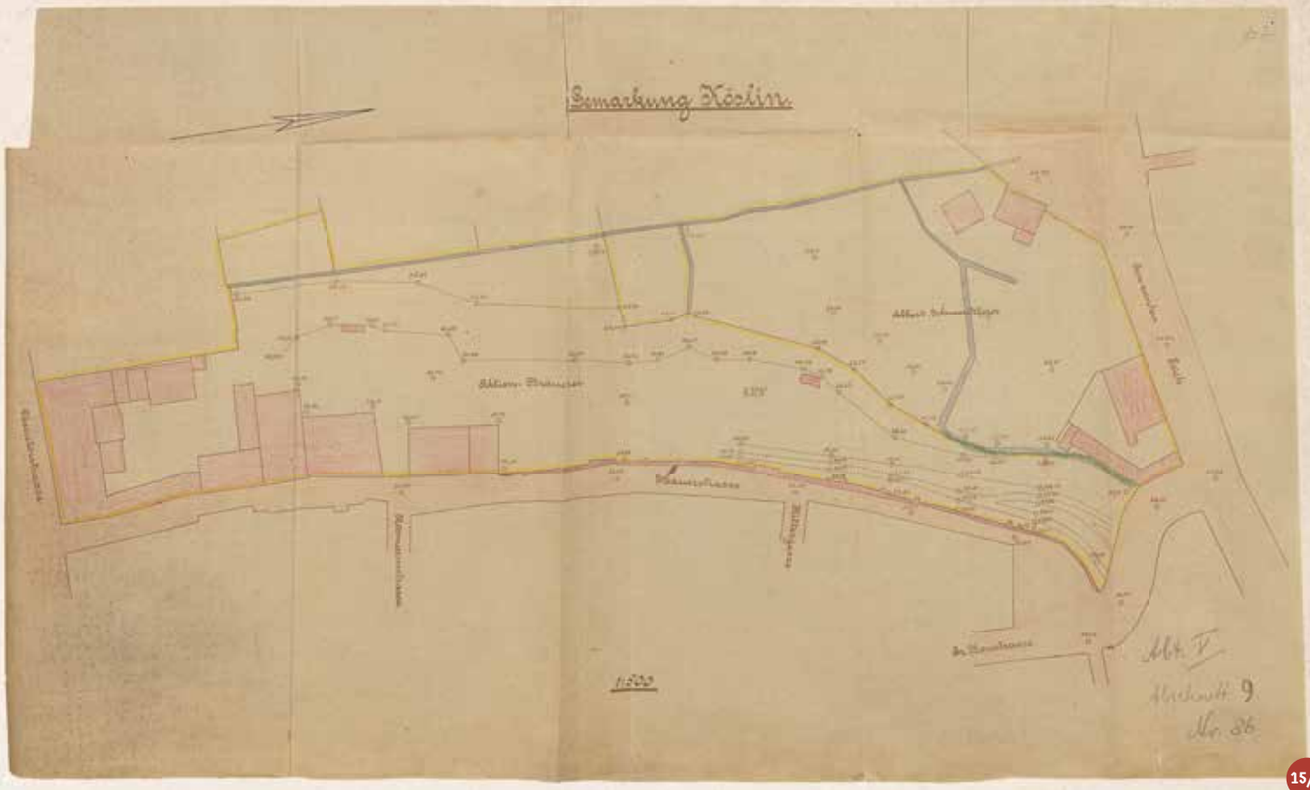

15/3

15/3 **Plan sytuacyjny z 1915 r. z widocznym terenem będącym własnością browaru, położonym pomiędzy obecnymi ulicami Podgrodzie (Am Runden Teich), Bogusława II (Grosse Baustrasse) i Kazimierza Wielkiego (Mauerstrasse)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 661

15/4

15/4 **Akta budowlane z lat 1878, 1925, 1929-1930, 1934, 1937 z planami sytuacyjnymi browaru z 1878 r. i 1934 r. oraz pismami firmowymi z 1925 r. i 1930 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1230

15/4

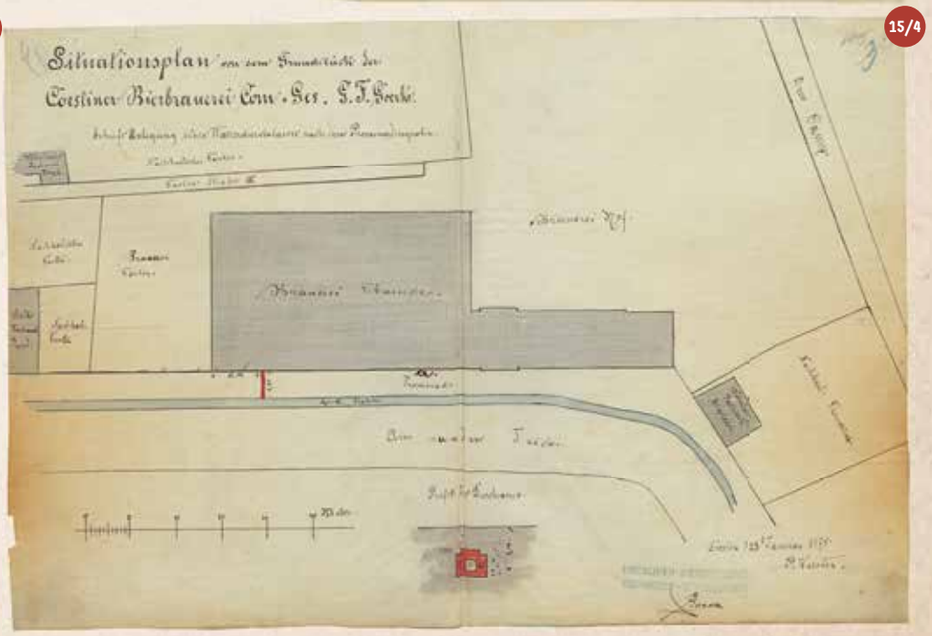

15/4

KÖSLIN, den 13. Februar 1896.

KÖSLINER AKTIEN-BIERBRAUEREI

STADTBAUAMT KÖSLIN

An
den Magistrat,
Stadtbauamt
Kösl i n.

Von unserer Brunnenanlage, beabsichtigen wir eine Rohrleitung zu der im Keller stehenden Enteisenungsanlage zu verlegen. Da eine andere Möglichkeit nicht besteht, sind wir gezwungen, die Rohrleitung ausserhalb des Gebäudes unmittelbar an der Brauereiwand am Runden Teich, zu verlegen. Es handelt sich um eine Strecke von rund 80 m, und bitten wir ergebenst, uns die Genehmigung für die Ausführung des Rohrgrabens erteilen zu wollen.

Hochachtungsvoll

Kösliner Aktien-Bierbrauerei

15/4

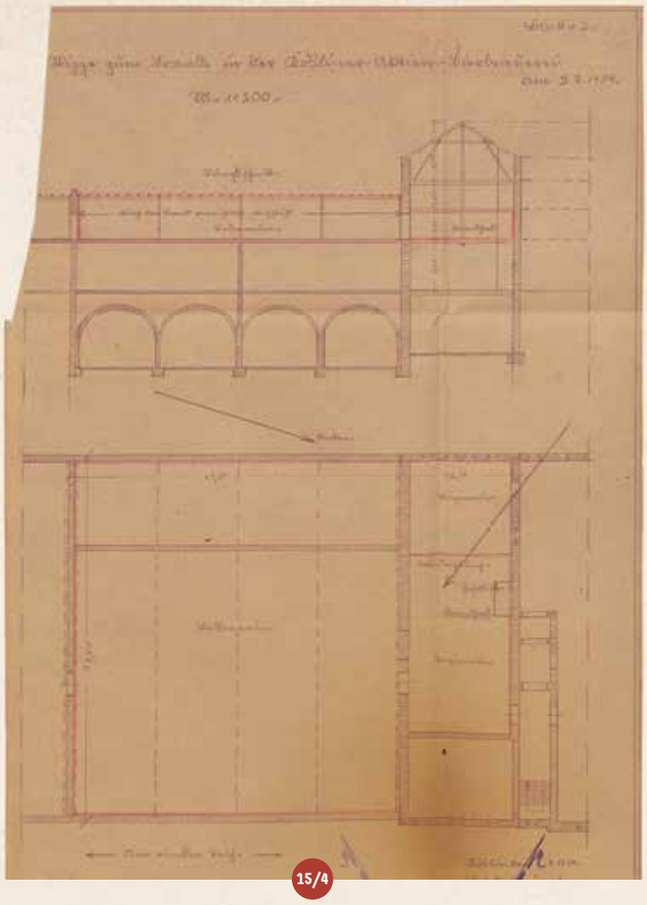

15/4

15/4

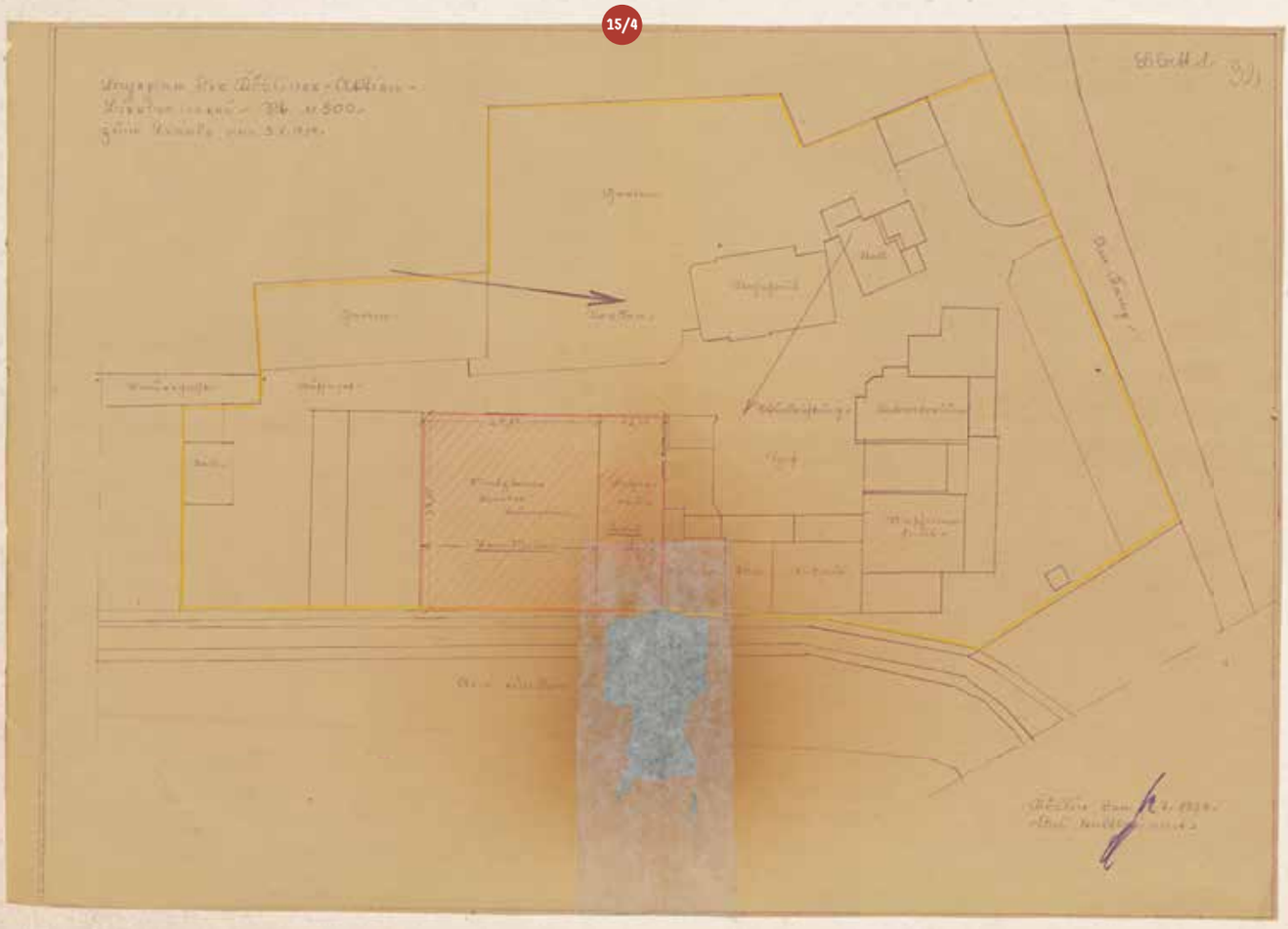

Porwanie

Niezamężne Margarete Nitz i Paula Rakoczy zostały zatrzymane za ohydne przestępstwo. Porwały one i związały niezamężną kobietę o nazwisku Laske. Związały jej ręce i wygrażając oszpeciły jej twarz nożem i kawałkami szkła. Rany były tak głębokie i dotkliwe, że musiano je zszywać. Powód ataku nie został jednak podany publicznie.

Źródło: Für unserer Frauen, nr 329 (1897).

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
und
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
auf das Jahr 1897.
Siebenzehnter Jahrgang.
Köslin.
16/1

16/1 Książka adresowa z 1897 r. z wpisami dotyczącym niezamężnej Pauline Laske zamieszkałej przy obecnej ulicy Marii Ludwiki (Mauerstrasse 5) oraz Pauli Rakoczy i Margarethy Nitz, zamieszkałych przy obecnej ulicy Grodzkiej (Schlossstrasse 9)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

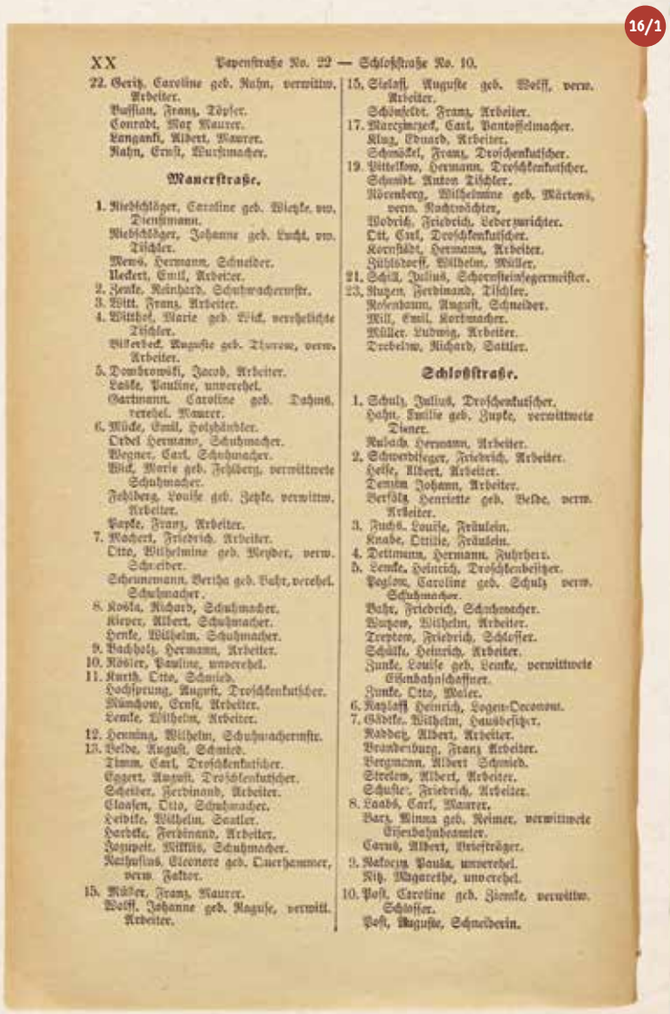
16/1

XX Papenstraße No. 22 — Schloßstraße No. 10.

22. Gertz, Caroline geb. Rahn, verwittw. Arbeiter.
Bussian, Franz, Töpfer.
Conradt, Mor Maurer.
Langanki, Albert, Maurer.
Rahn, Ernst, Wurstmacher.

Mauerstraße.

1. Riedschläger, Caroline geb. Wietzke, vw. Dienstmann.
Riedschläger, Johanne geb. Lucht, vw. Tischler.
Mens, Hermann, Schneider.
Ueckert, Emil, Arbeiter.
2. Zenke, Reinhard, Schuhmachermstr.
3. Witt, Franz, Arbeiter.
4. Witthof, Marie geb. Wick, verehelichte Tischler.
Bilkerbeck, Auguste geb. Thorow, verw. Arbeiter.
5. Dombrowski, Jacob, Arbeiter.
Laske, Pauline, unverehel.
Gartmann, Caroline geb. Dahms, verehel. Maurer.
6. Mücke, Emil, Holzhändler.
Ordel Hermann, Schuhmacher.
Wegner, Carl, Schuhmacher.
Wick, Marie geb. Felsberg, verwittwete Schuhmacher.
Felsberg, Louise geb. Zepke, verwitw. Arbeiter.
Lapke, Franz, Arbeiter.
7. Kochert, Friedrich, Arbeiter.
Otto, Wilhelmine geb. Meyder, verw. Schneider.
Schemmann, Bertha geb. Bahr, verehel. Schuhmacher.
8. Koska, Richard, Schuhmacher.
Kiewer, Albert, Schuhmacher.
Henke, Wilhelm, Schuhmacher.
9. Bachholz, Hermann, Arbeiter.
10. Rösler, Pauline, unverehel.
11. Kurth, Otto, Schmied.
Hochsprung, August, Droschkenkutscher.
Manchow, Ernst, Arbeiter.
Lemke, Wilhelm, Arbeiter.
12. Hemmig, Wilhelm, Schuhmachermstr.
13. Belde, August, Schmied.
Timm, Carl, Droschkenkutscher.
Eggert, August, Droschkenkutscher.
Schetler, Ferdinand, Arbeiter.
Clasen, Otto, Schuhmacher.
Leidtke, Wilhelm, Seatler.
Hardeke, Ferdinand, Arbeiter.
Jagupeit, Mikkis, Schuhmacher.
Rathusius, Eisenere geb. Querhammer, verw. Faktor.
15. Müller, Franz, Maurer.
Wolff, Johanne geb. Auguste, verwitt. Arbeiter.
15. Sieloff, Auguste geb. Wolff, verw. Arbeiter.
Schönfeldt, Franz, Arbeiter.
17. Marczinczek, Carl, Pantoffelmacher.
Klug, Eduard, Arbeiter.
Schmöckel, Franz, Droschenkutscher.
19. Pittelkow, Hermann, Droschkenkutscher.
Schmidt, Anton Tischler.
Rörenberg, Wilhelmine geb. Märtens, verw. Nachtwächter.
Wodrich, Friedrich, Lederarbeiter.
Ott, Carl, Droschkenkutscher.
Kornstädt, Hermann, Arbeiter.
Hühldorff, Wilhelm, Müller.
21. Schild, Julius, Schornsteinfegermeister.
23. Augen, Ferdinand, Tischler.
Rosenbaum, August, Schneider.
Mill, Emil, Korbmacher.
Müller, Ludwig, Arbeiter.
Drebelow, Richard, Sattler.

Schloßstraße.

1. Schulz, Julius, Droschenkutscher.
Hahn, Emilie geb. Zupke, verwittwete Diener.
Rukach, Hermann, Arbeiter.
2. Schwerdfeger, Friedrich, Arbeiter.
Hesse, Albert, Arbeiter.
Demien Johann, Arbeiter.
Berfeld, Henriette geb. Belde, verw. Arbeiter.
3. Fuchs, Louise, Fräulein.
Knabe, Ottilie, Fräulein.
4. Dettmann, Hermann, Fuhrherr.
5. Lemke, Heinrich, Droschkenbesitzer.
Paglow, Caroline geb. Schulz verw. Schuhmacher.
Bahr, Friedrich, Schuhmacher.
Wutzow, Wilhelm, Arbeiter.
Treptow, Friedrich, Schlosser.
Schulz, Heinrich, Arbeiter.
Funke, Louise geb. Lemke, verwittwete Eisenbahnschaffner.
Funke, Otto, Maler.
6. Rajlaff Heinrich, Locen-Oeconom.
7. Gädke, Wilhelm, Hausbesitzer.
Raddatz, Albert, Arbeiter.
Brandenburg, Franz Arbeiter.
Bergmann, Albert Schmied.
Strelow, Albert, Arbeiter.
Schulze, Friedrich, Arbeiter.
8. Laabs, Carl, Maurer.
Bark, Minna geb. Reimer, verwittwete Eisenbahnhammer.
Cornus, Albert, Briefträger.
9. Rakoczy Paula, unverehel.
Nitz, Margarethe, unverehel.
10. Post, Caroline geb. Zienke, verwittw. Schlosser.
Post, Auguste, Schneiderin.

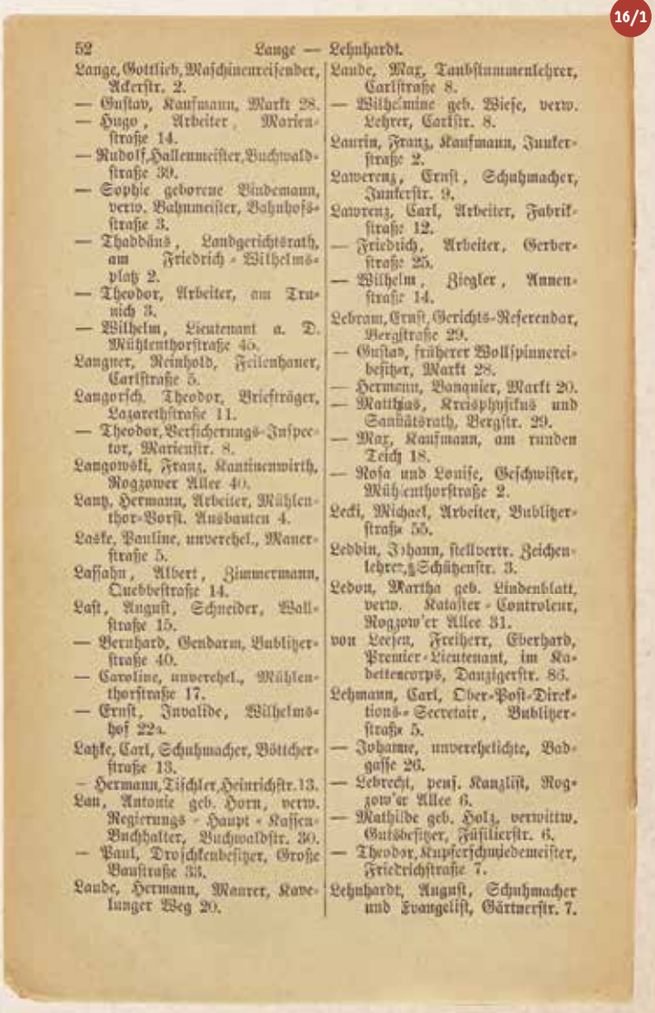
16/1

52 Lange — Lehnhardt.

Lange, Gottlieb, Maschinenreisender, Ackerstr. 2.
— Gustav, Kaufmann, Markt 28.
— Hugo, Arbeiter, Marienstraße 14.
— Rudolf, Hallenmeister, Buchwaldstraße 30.
— Sophie geborene Lindemann, verw. Bahnmeister, Bahnhofsstraße 3.
— Thaddäus, Landgerichtsrath, am Friedrich-Wilhelmsplatz 2.
— Theodor, Arbeiter, am Trunich 3.
— Wilhelm, Lieutenant a. D. Mühlenthorstraße 40.
Langner, Reinhold, Feilenhauer, Carlstraße 5.
Langorsch, Theodor, Briefträger, Lazarethstraße 11.
— Theodor, Versicherungs-Inspector, Marienstr. 8.
Langowski, Franz, Kantinenwirth, Roggower Allee 40.
Lanz, Hermann, Arbeiter, Mühlenthor-Vorst. Ausbauten 4.
Laske, Pauline, unverehel., Mauerstraße 5.
Lassahn, Albert, Zimmermann, Quebbestraße 14.
Last, August, Schneider, Wallstraße 15.
— Bernhard, Gendarm, Bublitzerstraße 40.
— Caroline, unverehel., Mühlenthorstraße 17.
— Ernst, Invalide, Wilhelmshof 22a.
Latzke, Carl, Schuhmacher, Böttcherstraße 13.
— Hermann, Tischler, Heinrichstr. 13.
Lau, Antonie geb. Horn, verw. Regierungs-Haupt-Kassen-Buchhalter, Buchwaldstr. 30.
— Paul, Droschkenbesitzer, Große Baustraße 33.
Laude, Hermann, Maurer, Kavelunger Weg 20.
Laude, Max, Taubstummenlehrer, Carlstraße 8.
— Wilhelmine geb. Wiese, verw. Lehrer, Carlstr. 8.
Laurin, Franz, Kaufmann, Junkerstraße 2.
Lawerenz, Ernst, Schuhmacher, Junkerstr. 9.
Lawrenz, Carl, Arbeiter, Fabrikstraße 12.
— Friedrich, Arbeiter, Gerberstraße 25.
— Wilhelm, Ziegler, Annenstraße 14.
Lebram, Ernst, Gerichts-Referendar, Bergstraße 29.
— Gustav, früherer Wollspinnereibesitzer, Markt 28.
— Hermann, Banquier, Markt 20.
— Matthias, Kreisphysikus und Sanitätsrath, Bergstr. 29.
— Max, Kaufmann, am runden Teich 18.
— Rosa und Louise, Geschwister, Mühlenthorstraße 2.
Lecki, Michael, Arbeiter, Bublitzerstraße 55.
Leddin, Johann, stellvertr. Zeichenlehrer, Schützenstr. 3.
Ledon, Martha geb. Lindenblatt, verw. Kataster-Controleur, Roggow'er Allee 31.
von Leesen, Freiherr, Eberhard, Premier-Lieutenant, im Kadettencorps, Danzigerstr. 86.
Lehmann, Carl, Ober-Post-Direktions-Secretair, Bublitzerstraße 5.
— Johanne, unverehelichte, Badgasse 26.
— Lebrecht, pens. Kanzlist, Roggow'er Allee 6.
— Mathilde geb. Holz, verwittw. Gutsbesitzer, Füsilierstr. 6.
— Theodor, Kupferschmiedemeister, Friedrichstraße 7.
Lehnhardt, August, Schuhmacher und Evangelist, Gärtnerstr. 7.

16/2

16/3

16/2 Akta budowlane z 1937 r. dotyczące posesji przy obecnej ulicy Grodzkiej (Schlossstrasse 9)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 2132

16/3 Projekt fasady budynku przy obecnej ulicy Marii Ludwiki (Mauerstrasse 8) z 1924 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 1847

16/4

16/4 Karta pocztowa z lat 20. XX w. z widokiem budynków przy koszalińskich murach miejskich (Mauerstrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii
z Pomorza Zachodniego,
sygn. 136

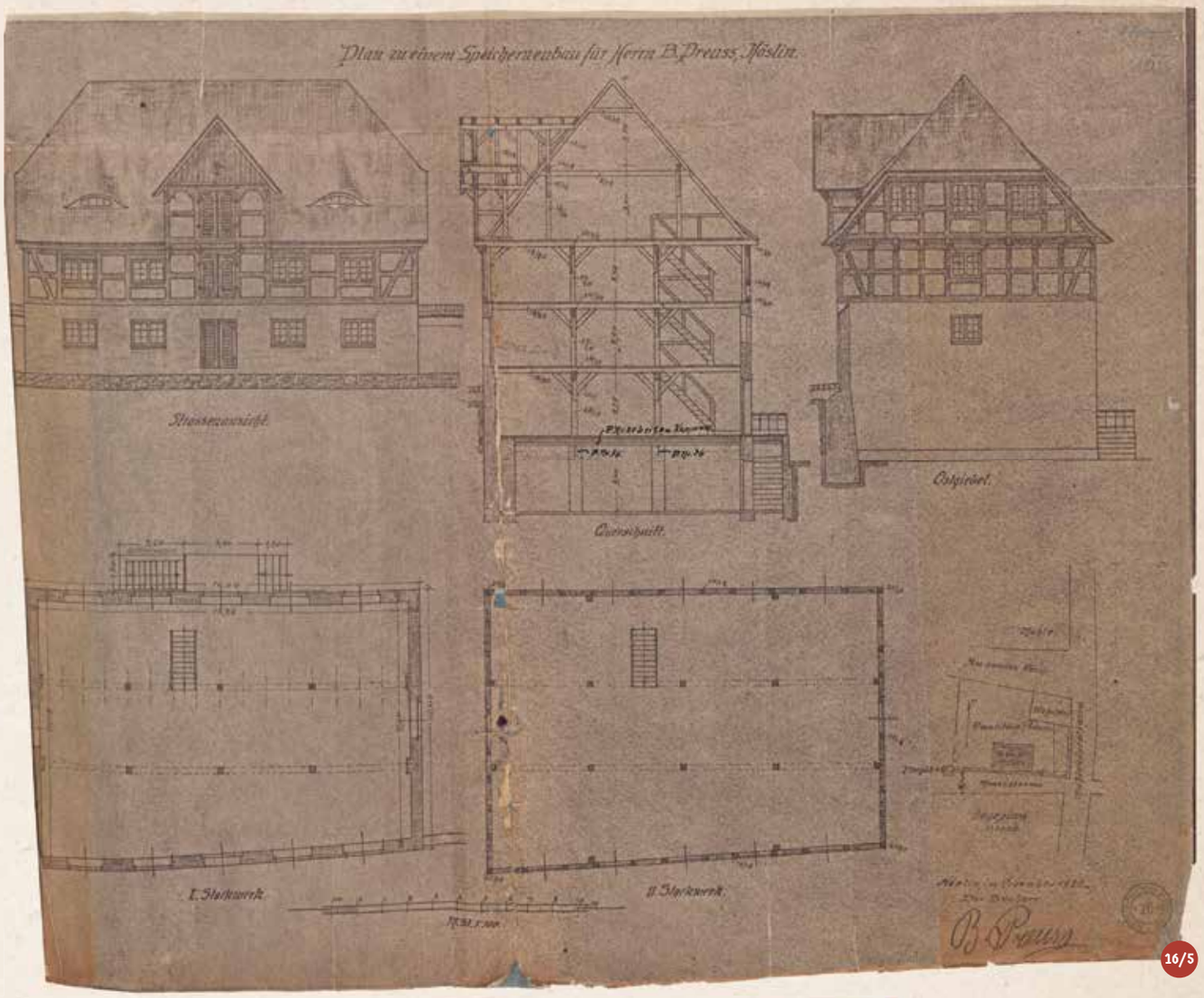

16/5

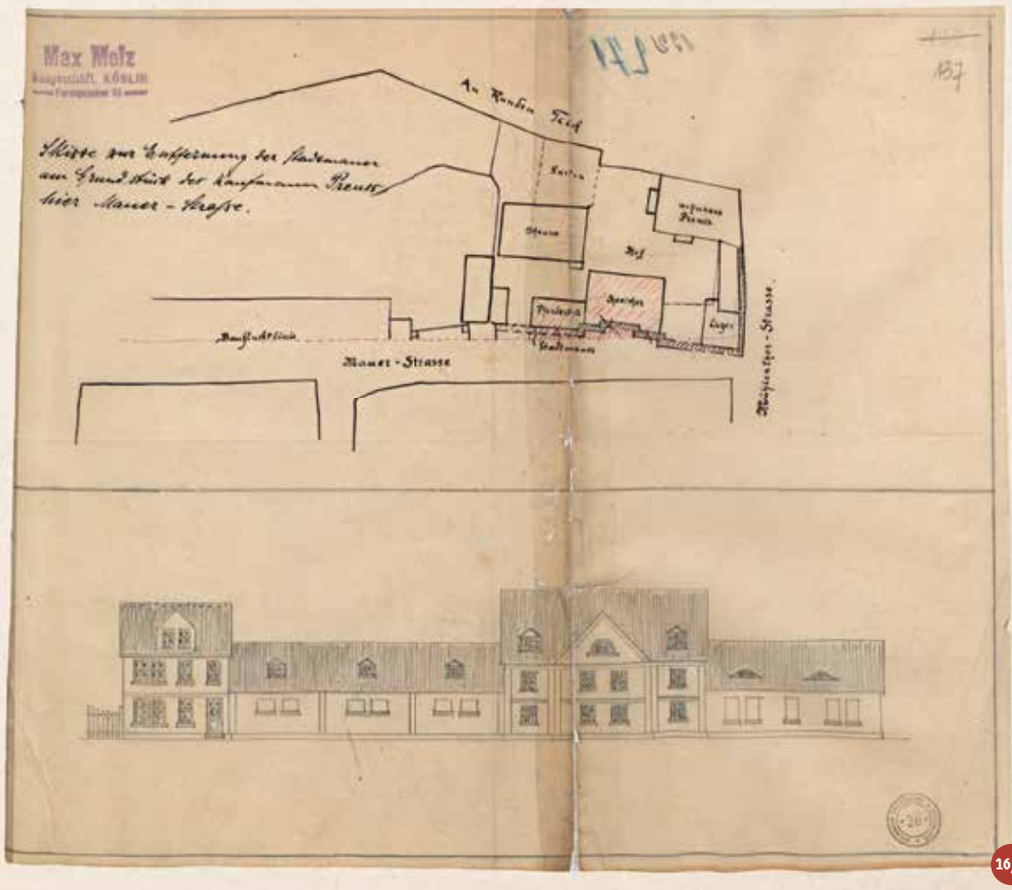

16/5

16/5 Projekty fasad i plany sytuacyjne początkowego odcinka obecnej ulicy Marii Ludwiki (Mauerstrasse) z 1920 r. i z 1925 r., sporządzone w związku z przebudową murów miejskich
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 616

Córka radcy sądowego

21-letnia córka radcy sądowego Zimmera padła ofiarą nieszczęśliwego wypadku. W trakcie malowania obrazu rozdrapała pryszcza na policzku palcem ubrudzonym farbą. Doszło do zakażenia krwi, w wyniku którego młoda kobieta zmarła.

Źródło: Thorner Presse, Jg. XVI, nr 274 (1898).

17/1

Książka adresowa z 1898 r. z wpisem dotyczącym radcy sądowego Gustava Zimmera, zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 16)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

17/1

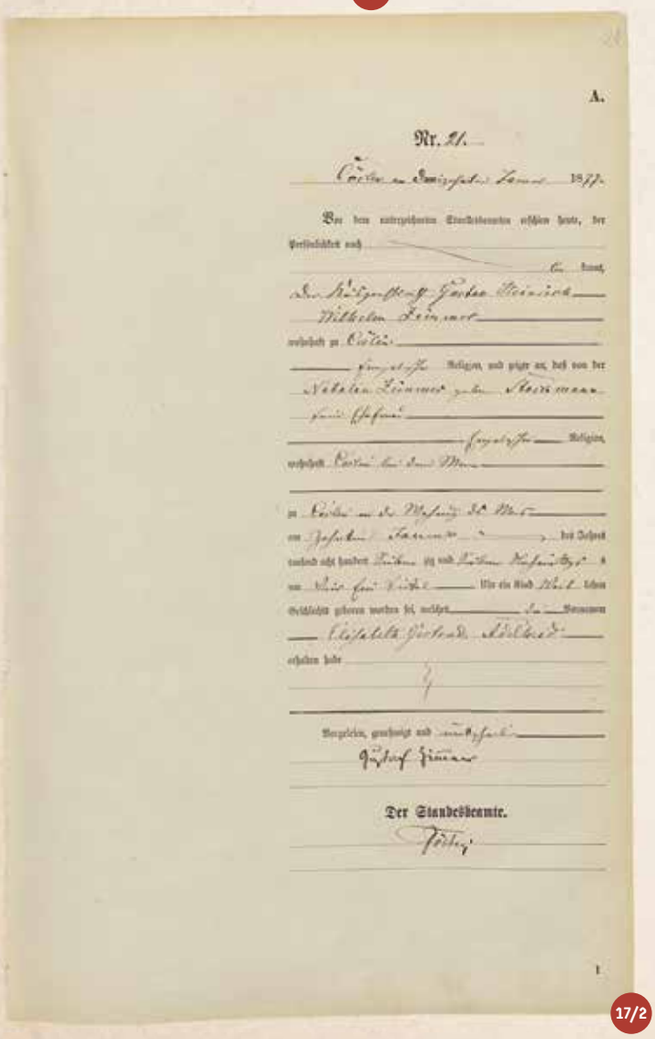

17/2

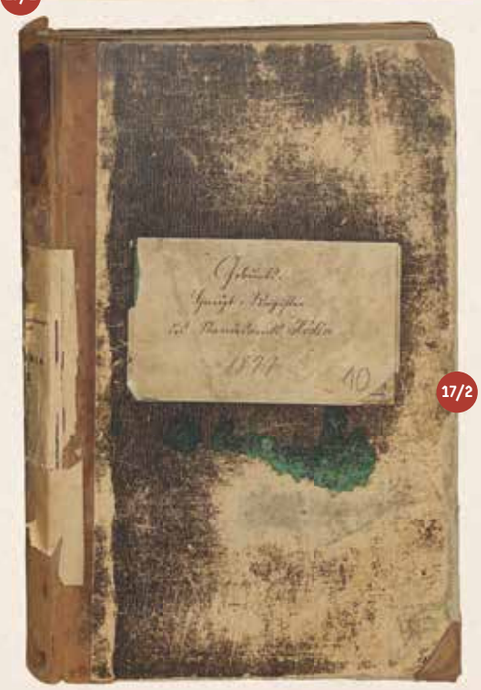

17/2

Akt urodzenia Elisabeth Gertrud Adelheid Zimmer, córki Gustava Heinricha Wilhelma Zimmera i Natalii z domu Stockmann, z 13 stycznia 1877 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 10

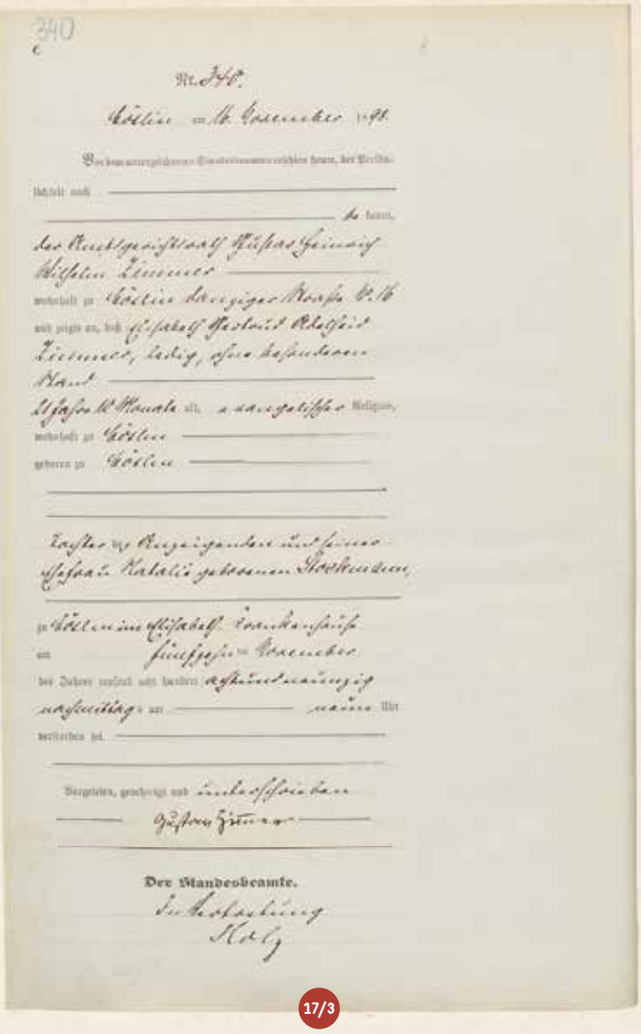

17/3

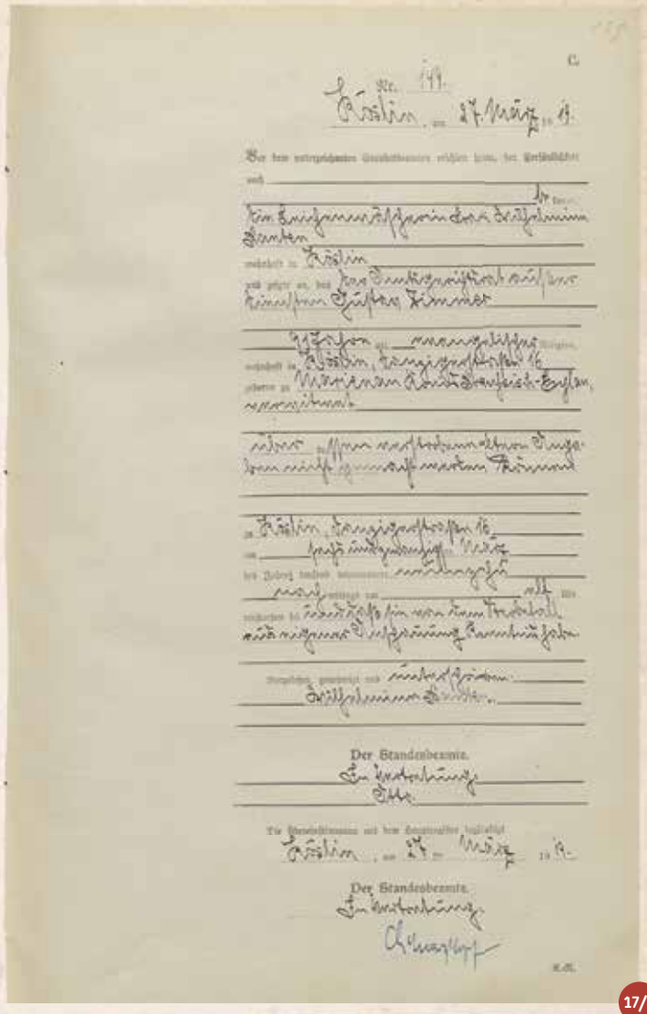

17/4

17/3 Akt zgonu Elisabeth Gertrud Adelheid Zimmer z 16 listopada 1898 r. Zmarła ona w koszalińskim szpitalu w wieku 21 lat i 10 miesięcy.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie,
sygn. 73

17/4 Akt zgonu radcy sądowego w stanie spoczynku Augusta Zimmera z 27 marca 1919 r. Zmarł w wieku 91 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie,
sygn. 184

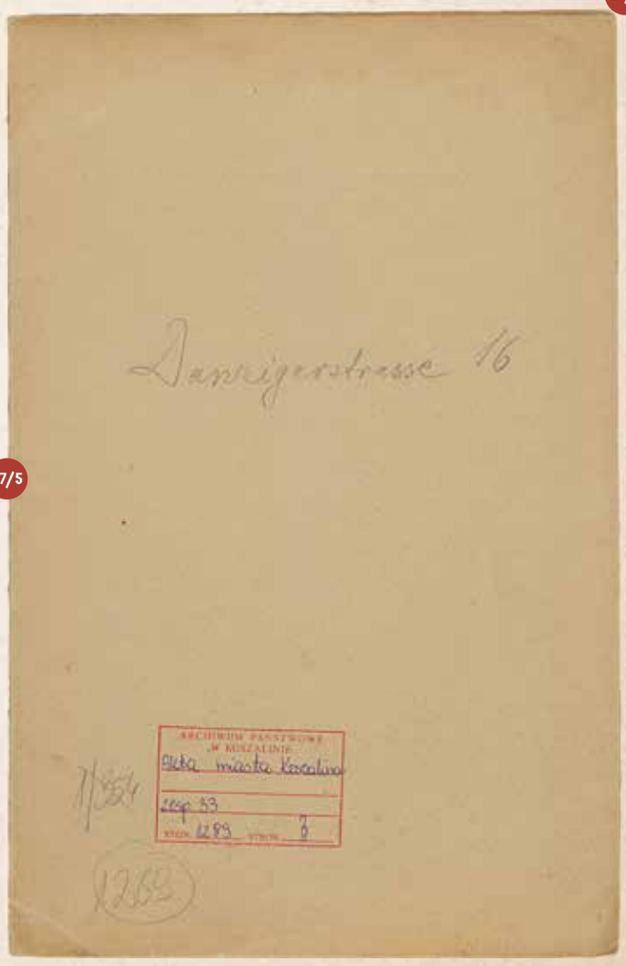

17/5

17/5 Akta budowlane posesji przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 16) z projektem kanalizacji z 1937 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 1289

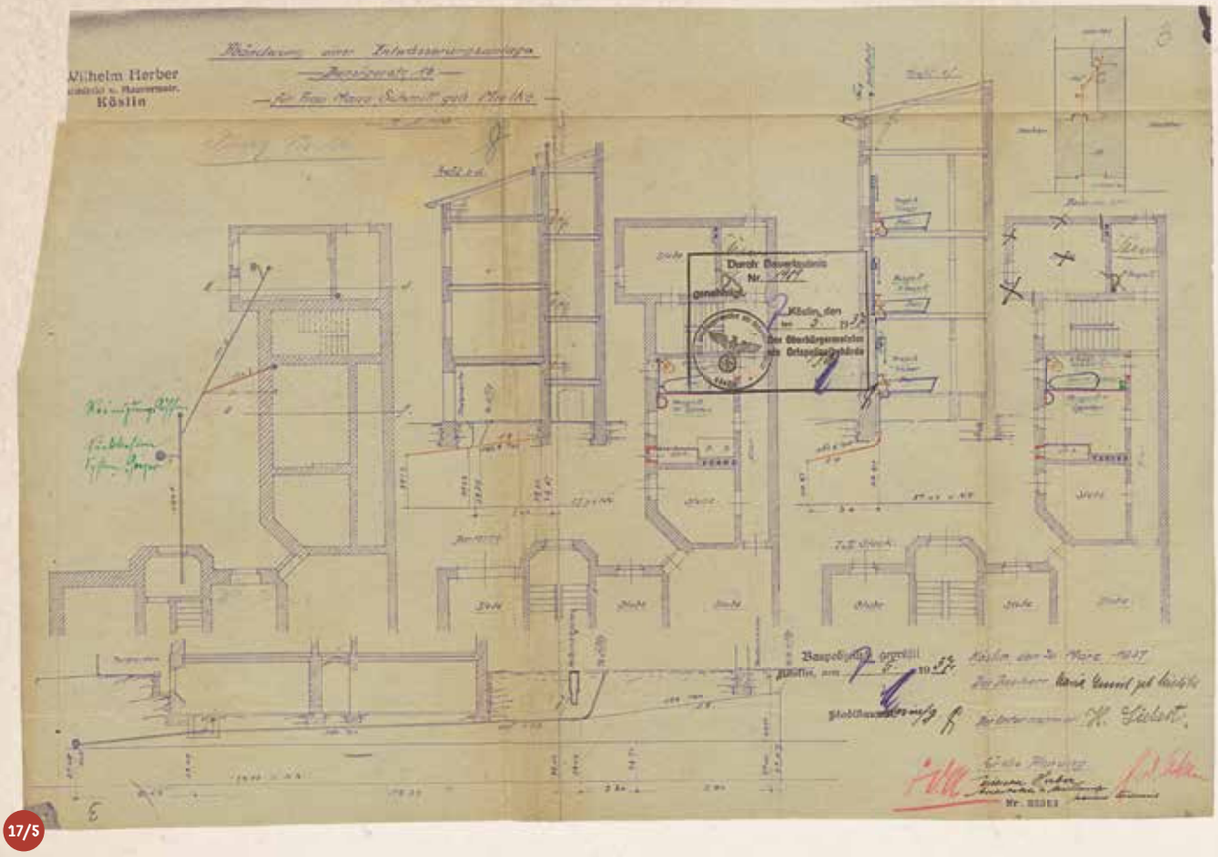
Wilhelm Herber
Maurermstr.
Köslin

17/5

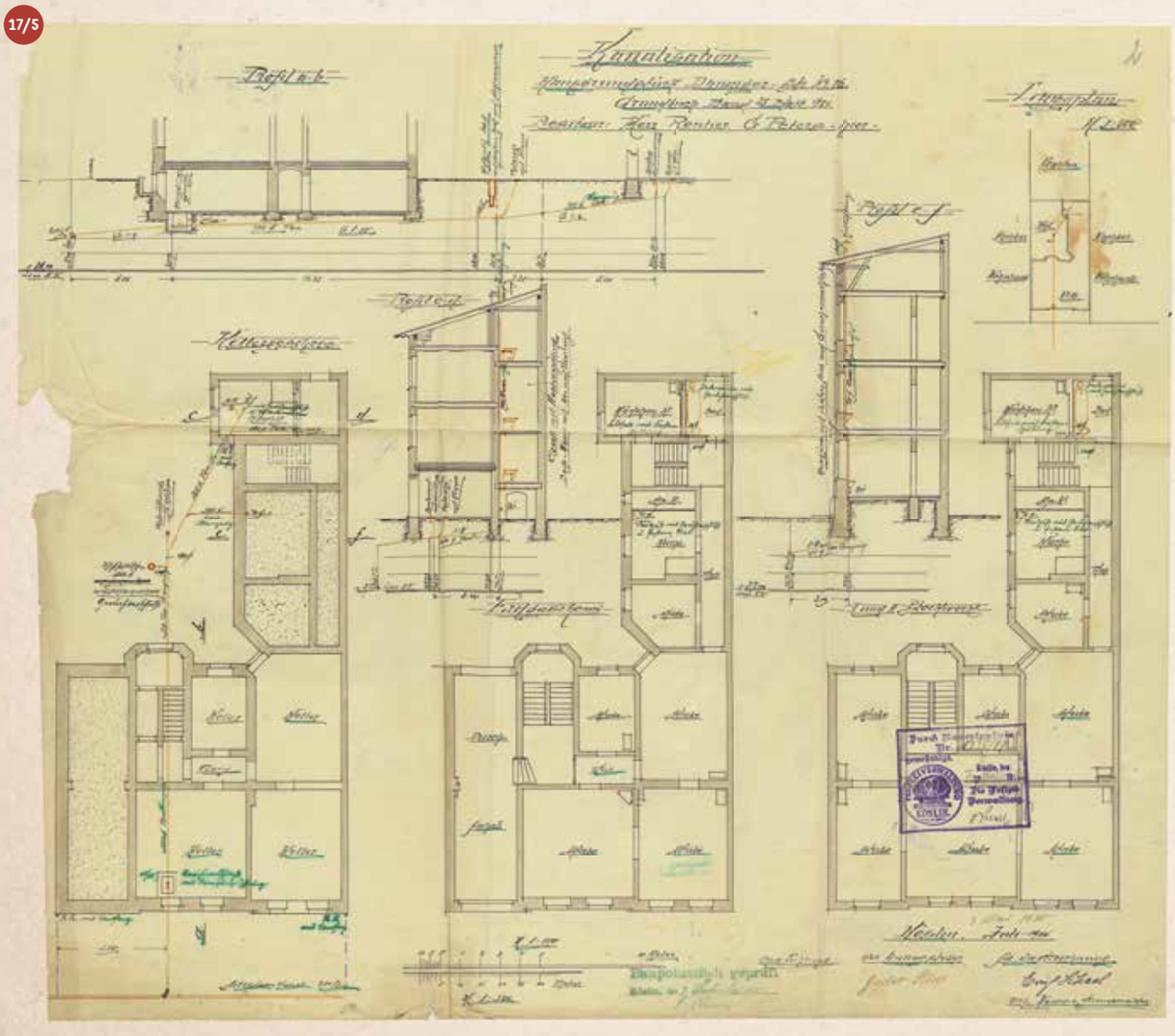
Kanalisation
Vorderansicht
Querschnitt
Lageplan

17/5

Martwy murarz

W jednym z mieszkań znaleziono martwego murarza Christiana Große oraz jego nieprzytomną żonę. Pomimo ciepłej pogody zastano uruchomiony piec. Zapewne celowo został on rozszczelniony, a zatrucie dymem było formą samobójstwa. Sytuacja finansowa małżeństwa była podobno szczególnie nędzna.

Źródło: Der Sonntags-Correspondent, Jg. 60, nr 182 (1900).

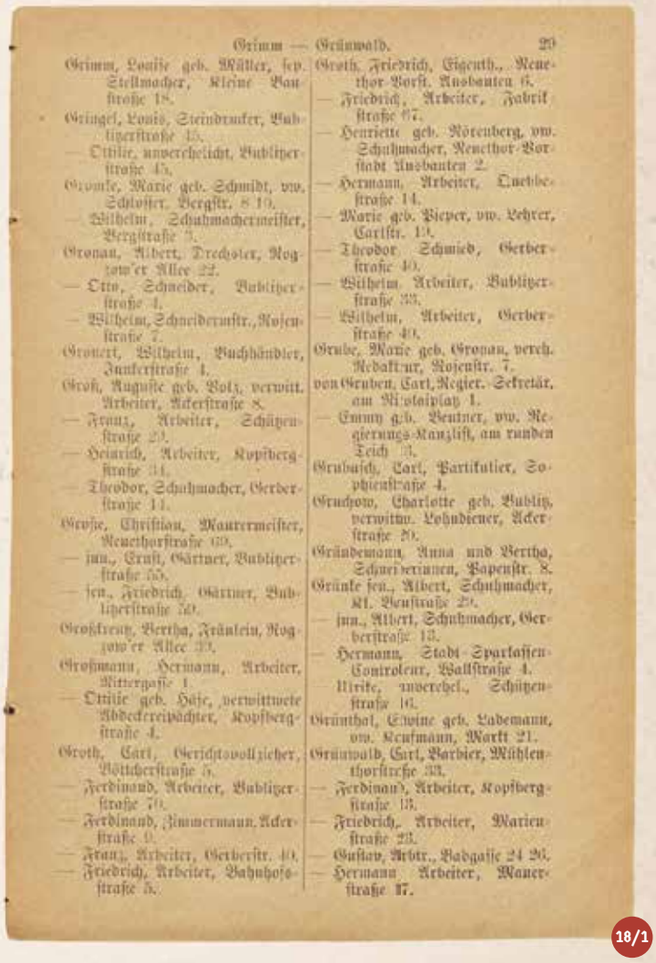
Grimm — Grünwald. 29

Grimm, Louise geb. Müller, Ww. Stellmacher, Kleine Baustraße 18.
Gringel, Louis, Steindrucker, Bublitzerstraße 45.
— Ottilie, unverehelicht, Bublitzerstraße 45.
Gronke, Marie geb. Schmidt, vw. Schlosser, Bergstr. 8 10.
— Wilhelm, Schuhmachermeister, Bergstraße 3.
Gronau, Albert, Drechsler, Roggow'er Allee 22.
— Otto, Schneider, Bublitzerstraße 4.
— Wilhelm, Schneiderstr., Rosenstraße 7.
Gronert, Wilhelm, Buchhändler, Junkerstraße 4.
Groß, Auguste geb. Volz, verwitt. Arbeiter, Ackerstraße 8.
— Franz, Arbeiter, Schützenstraße 29.
— Heinrich, Arbeiter, Kopfbergstraße 34.
— Theodor, Schuhmacher, Gerberstraße 14.
Große, Christian, Maurermeister, Neuethorstraße 69.
— jun., Ernst, Gärtner, Bublitzerstraße 55.
— jun., Friedrich, Gärtner, Bublitzerstraße 59.
Großkreutz, Bertha, Fräulein, Roggow'er Allee 33.
Großmann, Hermann, Arbeiter, Rittergasse 1.
— Ottilie geb. Hase, verwittwete Abdeckereipächter, Kopfbergstraße 4.
Groth, Carl, Gerichtsvollzieher, Böttcherstraße 5.
— Ferdinand, Arbeiter, Bublitzerstraße 70.
— Ferdinand, Zimmermann, Ackerstraße 9.
— Franz, Arbeiter, Gerberstr. 40.
— Friedrich, Arbeiter, Bahnhofstraße 5.
Groth, Friedrich, Eigenth., Neuethor-Vorst. Ausbauten 6.
— Friedrich, Arbeiter, Fabrikstraße 67.
— Henriette geb. Rötenberg, vw. Schuhmacher, Neuethor-Vorstadt Ausbauten 2.
— Hermann, Arbeiter, Quetbestraße 14.
— Marie geb. Pieper, vw. Lehrer, Carlstr. 13.
— Theodor, Schmied, Gerberstraße 40.
— Wilhelm, Arbeiter, Bublitzerstraße 33.
— Wilhelm, Arbeiter, Gerberstraße 40.
Grube, Marie geb. Gronau, verch. Redakteur, Rosenstr. 7.
von Gruben, Carl, Regier.-Sekretär, am Nikolaiplatz 1.
— Emmy geb. Bentner, vw. Regierungs-Kanzlist, am runden Teich 13.
Grubisch, Carl, Particulier, Sophienstraße 4.
Gruchow, Charlotte geb. Bublitz, verwittw. Lohndiener, Ackerstraße 30.
Gründemann, Anna und Bertha, Schneiderinnen, Papenstr. 8.
Grünke sen., Albert, Schuhmacher, Kl. Beutlerstraße 29.
— jun., Albert, Schuhmacher, Gerberstraße 13.
— Hermann, Stadt-Sparkassen-Controleur, Wallstraße 4.
Grünke, unverehel., Schützenstraße 16.
Grünthal, Ewine geb. Lademann, vw. Kaufmann, Markt 21.
Grünwald, Carl, Barbier, Mühlenthorstraße 33.
— Ferdinand, Arbeiter, Kopfbergstraße 18.
— Friedrich, Arbeiter, Marienstraße 23.
— Gustav, Arbtr., Badgasse 24 26.
— Hermann, Arbeiter, Mauerstraße 17.

18/1

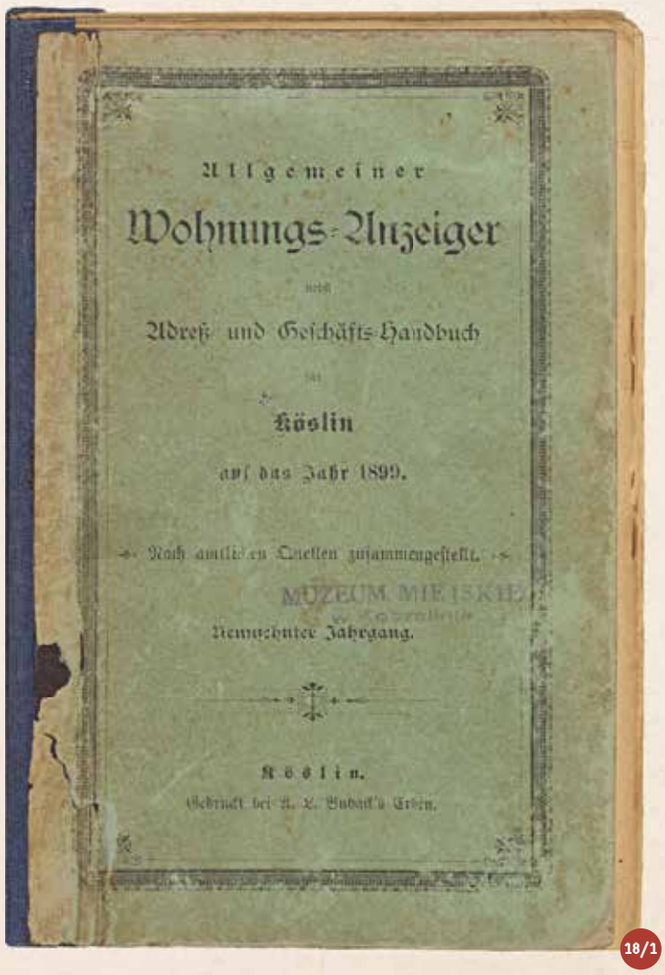
Allgemeiner

Wohnungs-Anzeiger

nebst

Adreß und Geschäfts-Handbuch

für

Köslin

auf das Jahr 1899.

Nach amtlichen Quellen zusammengestellt.

Neunzehnter Jahrgang.

Köslin.

Gedruckt bei A. L. Bubatz's Erben.

18/1

18/1 Książka adresowa z 1899 r. z wpisem dotyczącym mistrza murarskiego Christiana Grosse, zamieszkałego przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuethorstrasse 69)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

18/2

18/2 Akt zgonu Christiana Grosse z 10 maja 1900 r. Został odnaleziony martwy w swoim mieszkaniu 7 maja. Zmarł w wieku 61 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 79

18/3 Akt zgonu Gotliebe Grosse z 10 maja 1900 r. Zmarła 9 maja w wieku 55 lat w szpitalu miejskim.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 79

18/4 Akt urodzenia Clary Hedwig, córki Christiana Grosse i Gotliebe z domu Dargel, z 17 listopada 1879 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 16

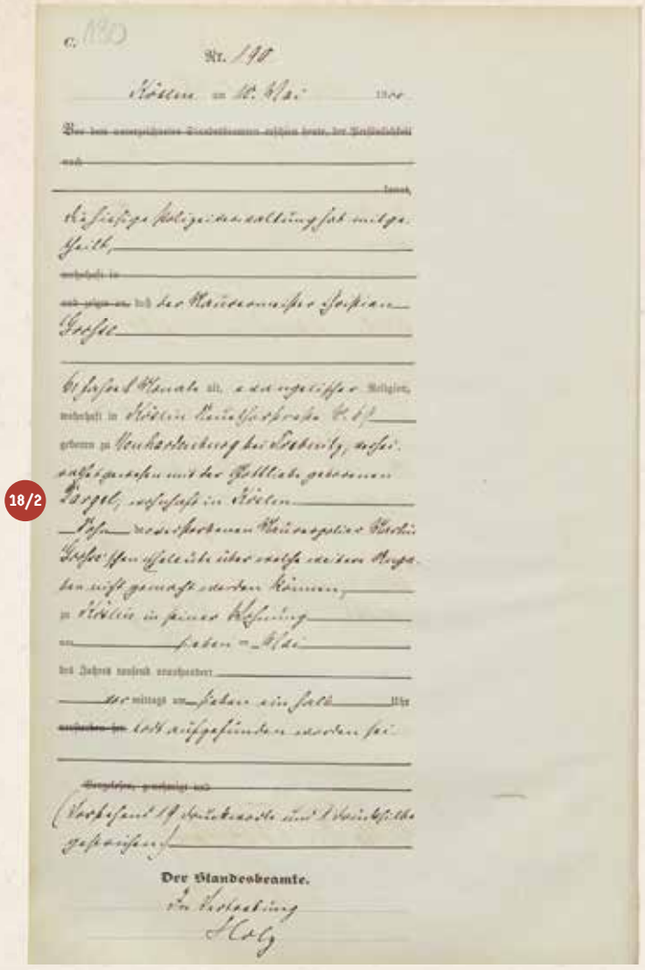
18/2

Nr. 190

Der Standesbeamte.
In Vertretung
Holz

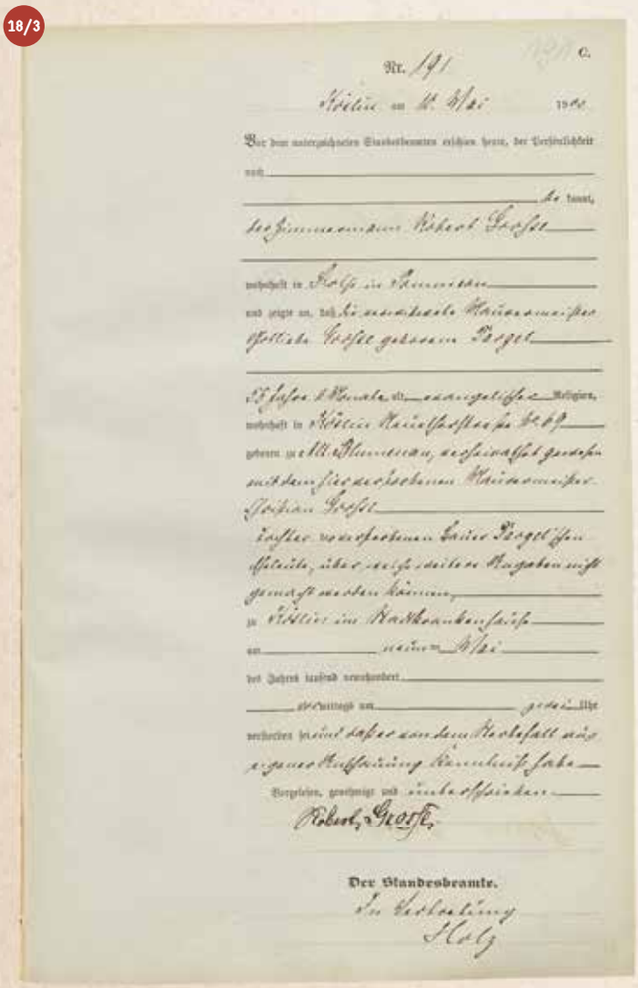
18/3

Nr. 191

Der Standesbeamte.
In Vertretung
Holz

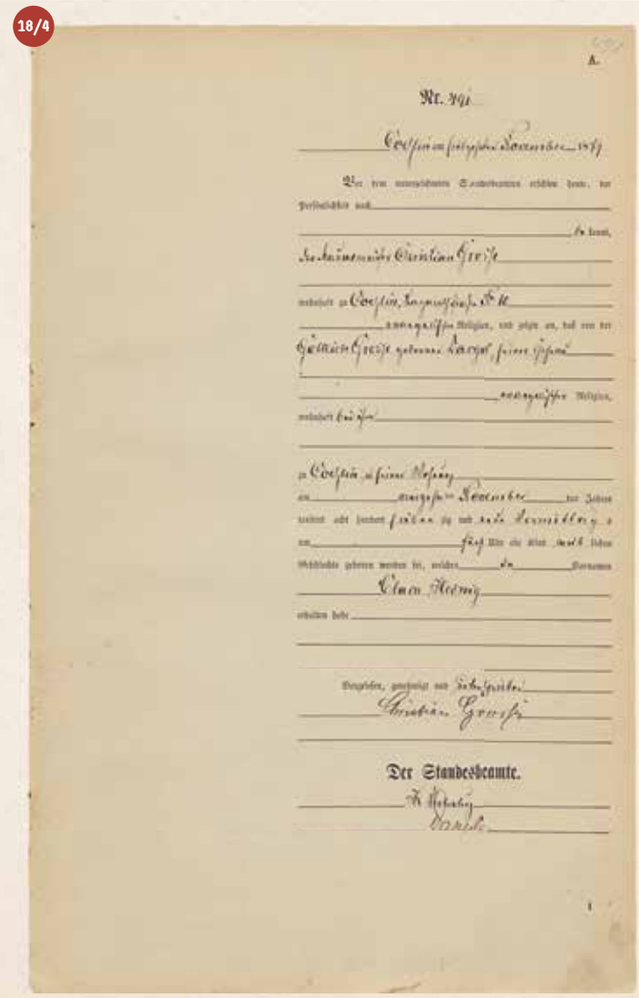
18/4

Nr. 491

Der Standesbeamte.

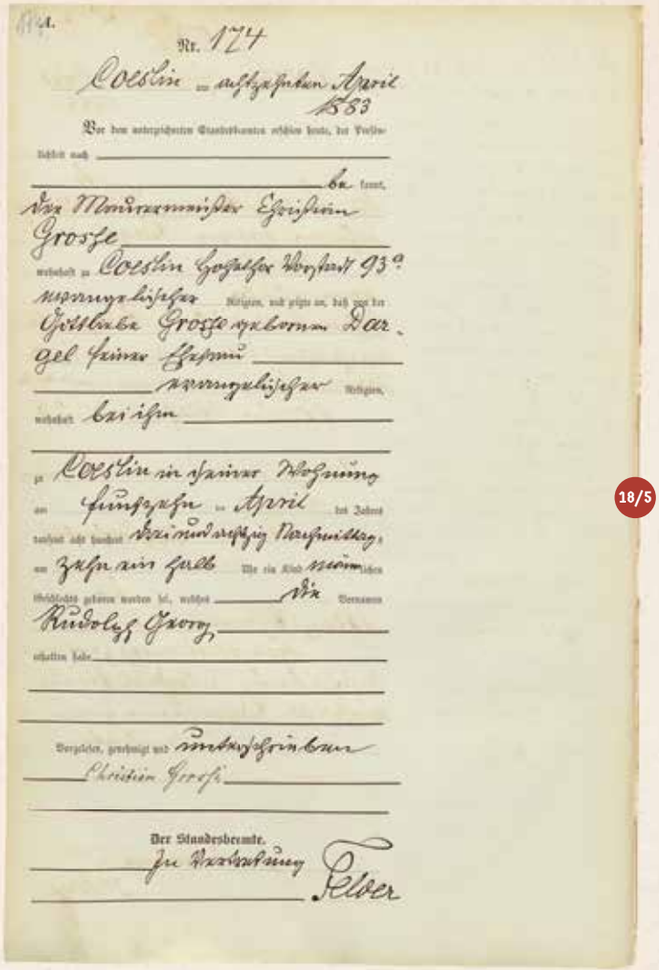

Nr. 174

Coeslin am siebzehnten April 1883

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach bekannt, der Maurermeister Christian Grosse wohnhaft zu Coeslin Gartenstr. Nr. 93 evangelischer Religion, und zeigte an, daß von der Gotlieb Grosse geborenen Dargel seiner Ehefrau evangelischer Religion, wohnhaft hierselbst in Coeslin in seiner Wohnung am siebzehnten April des Jahres tausend acht hundert dreiundachtzig Nachmittags um zehn und halb Uhr ein Kind männlichen Geschlechts geboren worden sei, welches die Vornamen Rudolph Georg erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben Unterschrift Christian Grosse

Der Standesbeamte. In Vertretung Felber

18/5

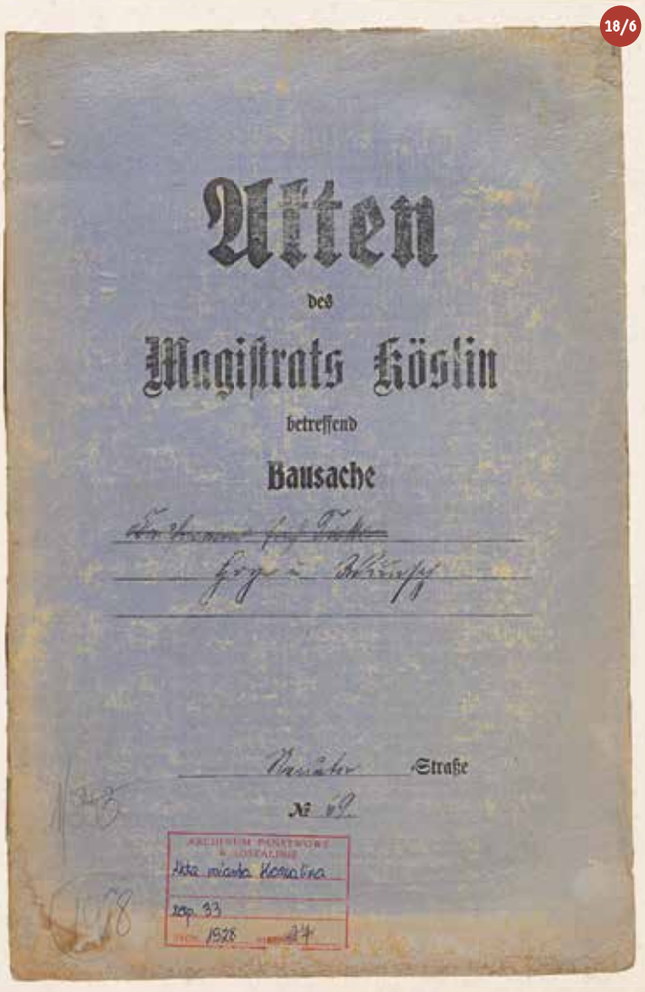

18/6

Akten
des
Magistrats Köslin
betreffend
Bausache

Baustelle Straße

Nr. 69

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KOSZALINIE
Akta miasta Koszalina
sygn. 33
1928 k. 24

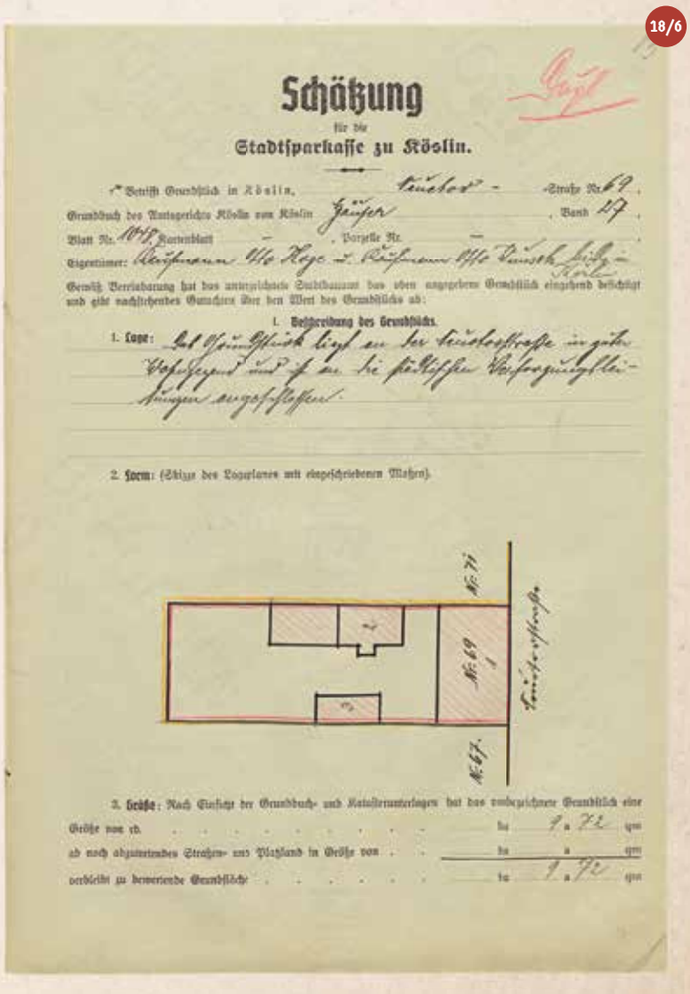

18/6

Schätzung
für die
Stadtsparkasse zu Köslin.

Betrifft Grundstück in Köslin, Neuebor - Straße Nr. 69,
Grundbuch des Amtsgerichts Köslin von Köslin Hüfer, Band 47,
Blatt Nr. 1047, Kartenblatt —, Parzelle Nr. —,
Eigentümer: Kaufmann Otto Rege in Köslin, Otto Heinrich Hüfer

Gemäß Vereinbarung hat das unterzeichnete Stadtbauamt das oben angegebene Grundstück eingehend besichtigt und gibt nachstehendes Gutachten über den Wert des Grundstücks ab:

I. Beschreibung des Grundstücks.

1. Lage: Das Grundstück liegt an der Neuebor Straße in guter Wohngegend und ist an die städtischen Versorgungseinrichtungen angeschlossen.

2. Form: (Skizze des Lageplanes mit eingeschriebenen Maßen).

3. Größe: Nach Einsicht der Grundbuch- und Katasterunterlagen hat das umbezeichnete Grundstück eine

Größe von rd. . . . . ha 1 a 72 qm
ab nach abzutretendes Straßen- und Platzland in Größe von . . . ha a qm
verbleibt zu bewertende Grundfläche . . . . . ha 1 a 72 qm

18/5 **Akt urodzenia Rudolfa Georga, syna Christiana Grosse i Gotliebe z domu Dargel, z 18 kwietnia 1883 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 27

18/6 **Akta budowlane posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 69) z lat 1920, 1936-1939 z planem sytuacyjnym z 1936 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1928

Oficer zginął pod lodem

W trakcie wycieczki łyżwiarskiej na zamarzniętym jeziorze Jamno śmierć poniósł Tramnitz ze śląskiego 51. regimentu piechoty, oddelegowany do koszalińskiej szkoły kadetów. Gdy w pewnej chwili pod jednym z uczniów załamał się lód, oficer ruszył mu na pomoc. I chociaż młodzieńca udało się uratować, sam instruktor oddał życie.

Źródło: Alb-Bote. Amts- und Unterhaltungs-Blatt für den Oberamts-Bezirk Münsingen und Umgegend, Jg. 66, nr 144 (1902).

19/1

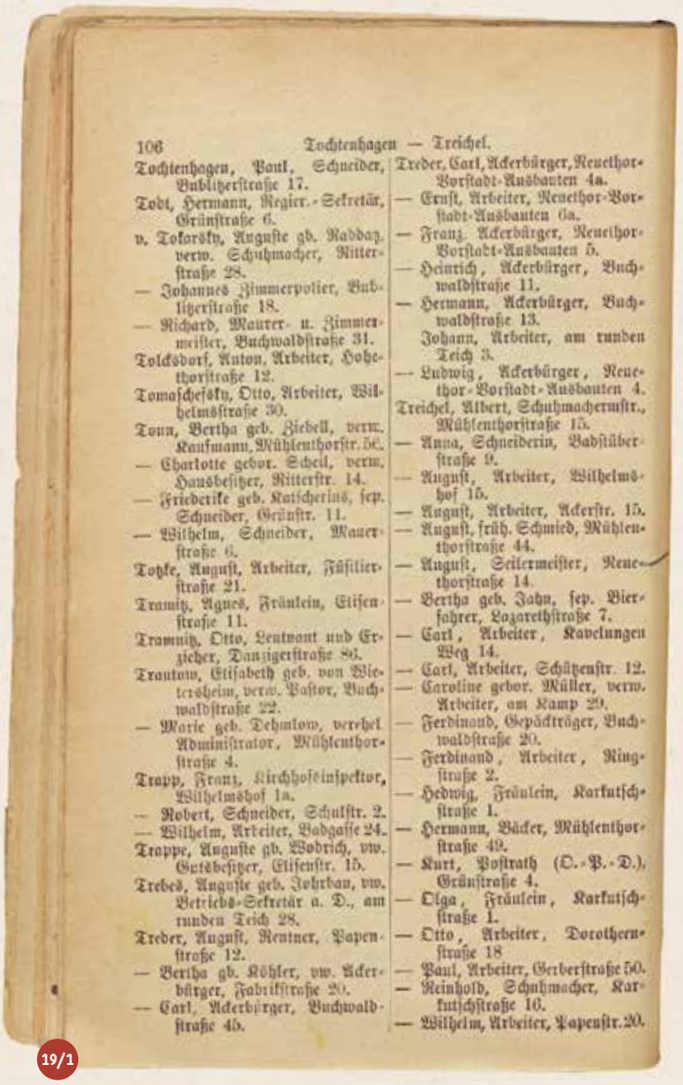

19/1

19/1 Książka adresowa z 1902 r. z wpisem dotyczącym podporucznika i wychowawcy Otto Tramnitza zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 86)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

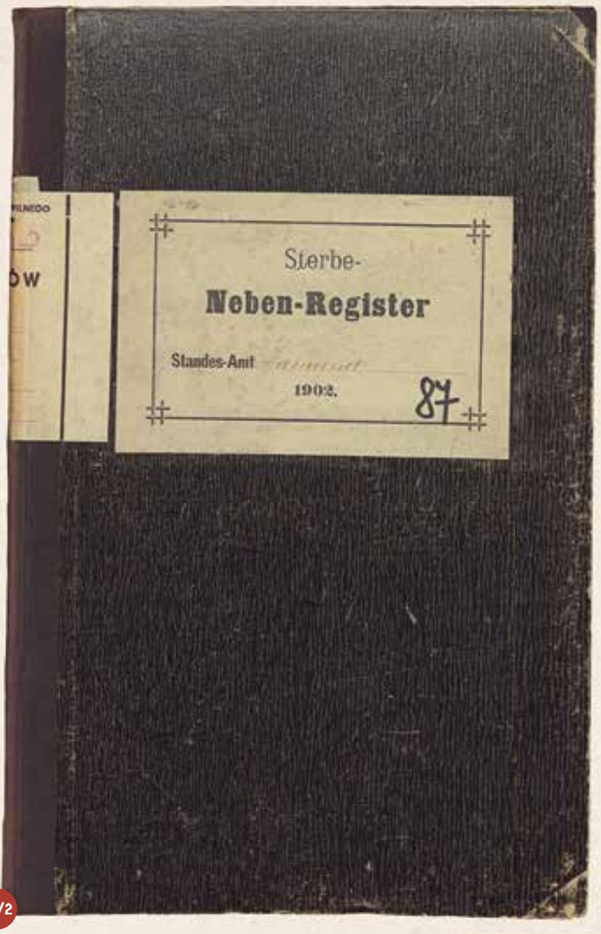

19/2

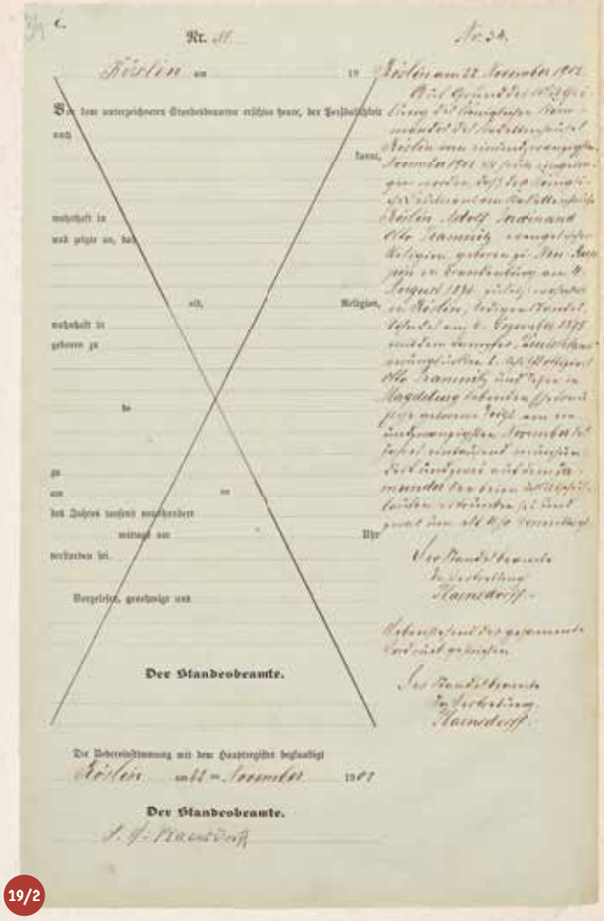

19/2

19/3

19/2 Akt zgonu podporucznika Adolfa Ferdinanda Otto Tramnitza z 22 listopada 1902 r. W akcie widnieje adnotacja, że utonął 21 listopada podczas jazdy na łyżwach po jeziorze Jamno (Jamunder See)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Jamnie, sygn. 87

19/3

19/3 Karty pocztowe z początku XX w. z widokiem jeziora Jamno (Jamunder See) latem i zimą
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza, sygn. 9/1, 9/3

Gmina pozwana

Z powodu złej nawierzchni chodnika przy Gerberstrasse, jeden z mieszkańców złamał nogę. W związku z tym pozwał gminę o odszkodowanie. 23 lutego 1904 roku sprawa została rozstrzygnięta na korzyść powoda.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (32. Jahrgang, 1904).

20/1

20/1 **Korespondencja urzędowa z lat 1909-1939 dotycząca regulacji obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse) z planami sytuacyjnymi ukazującymi zmiany w przebiegu ulicy**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 546

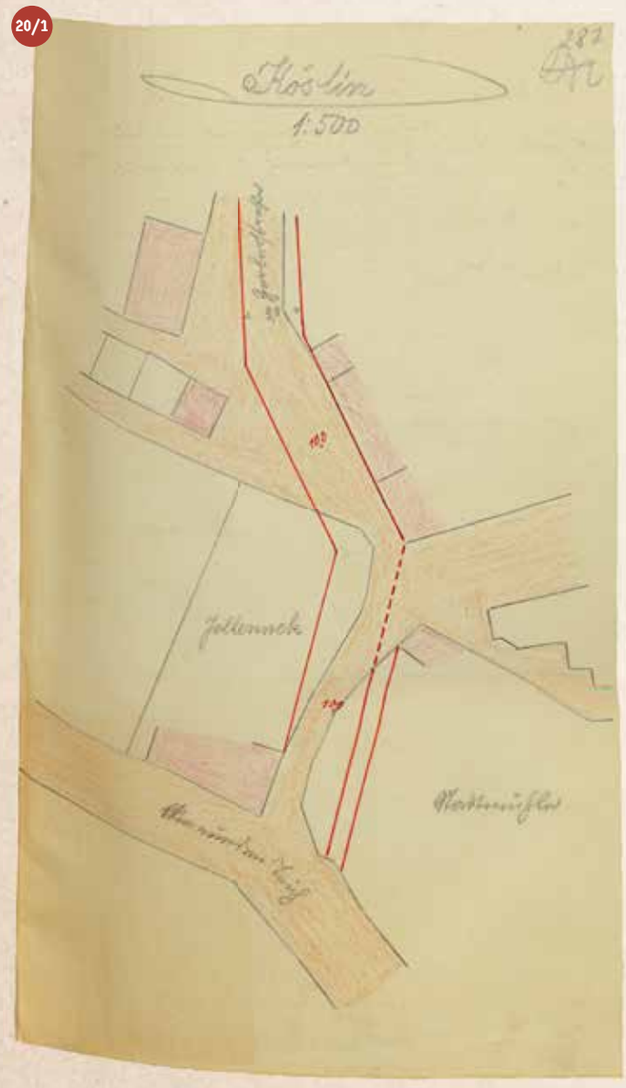

20/1

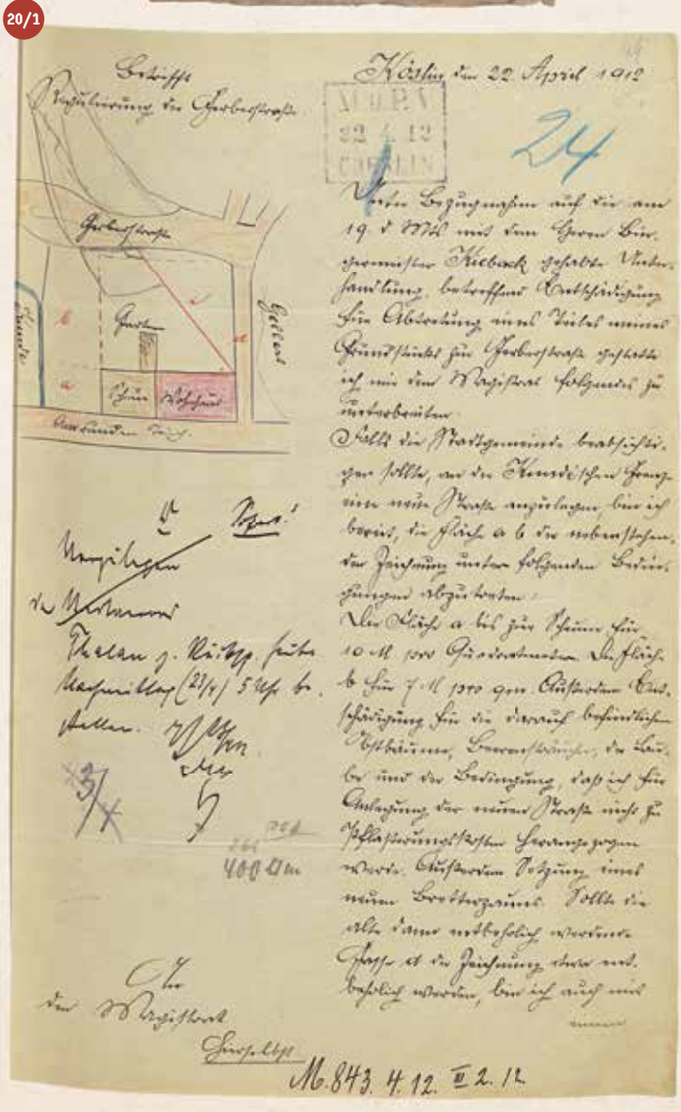

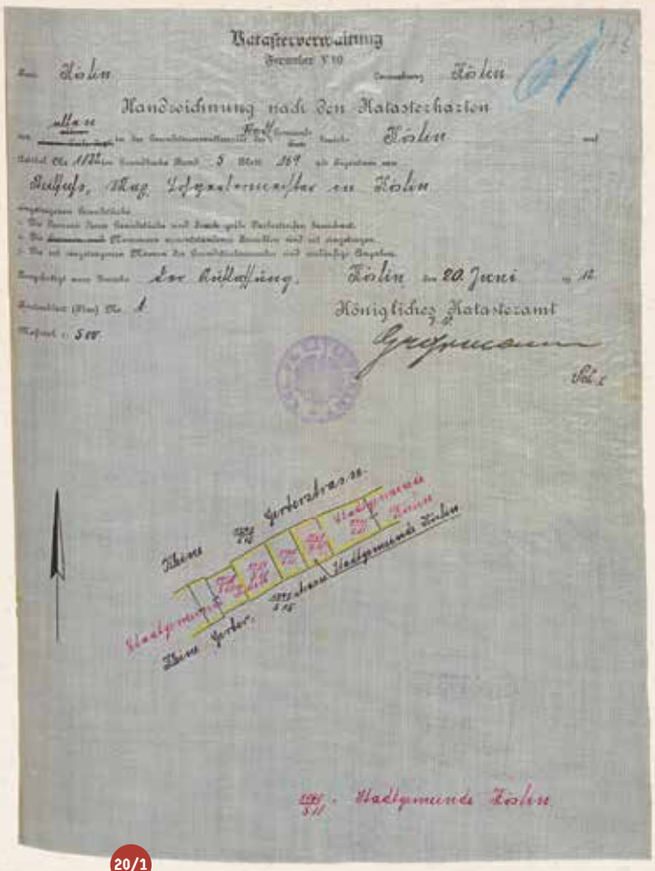
Katasterverwaltung

Köslin

Handzeichnung nach den Katasterkarten

Königliches Katasteramt

Köslin

20/1

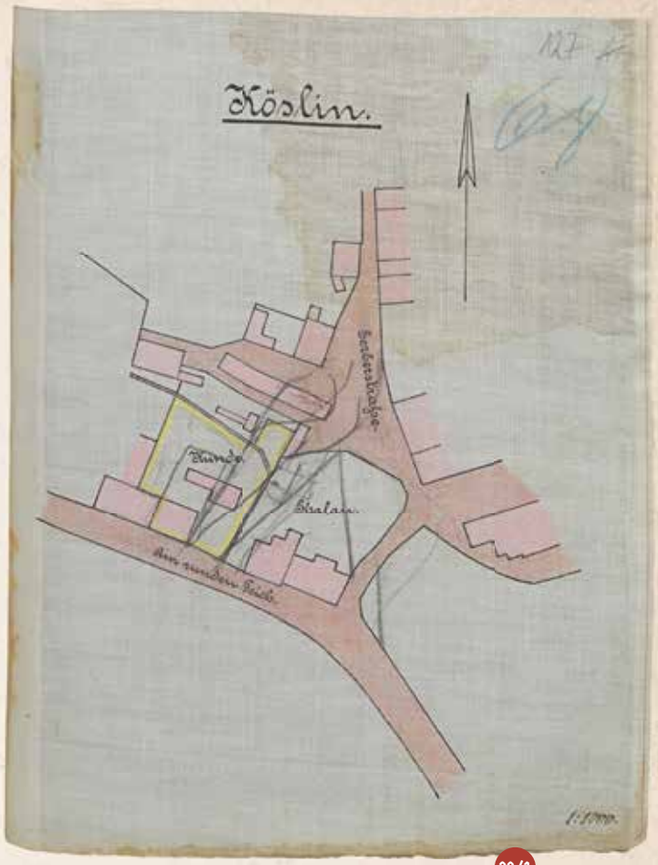
Köslin.

Gerberstraße

Baracke

Straßen

Am runden Teich

1:1000

20/1

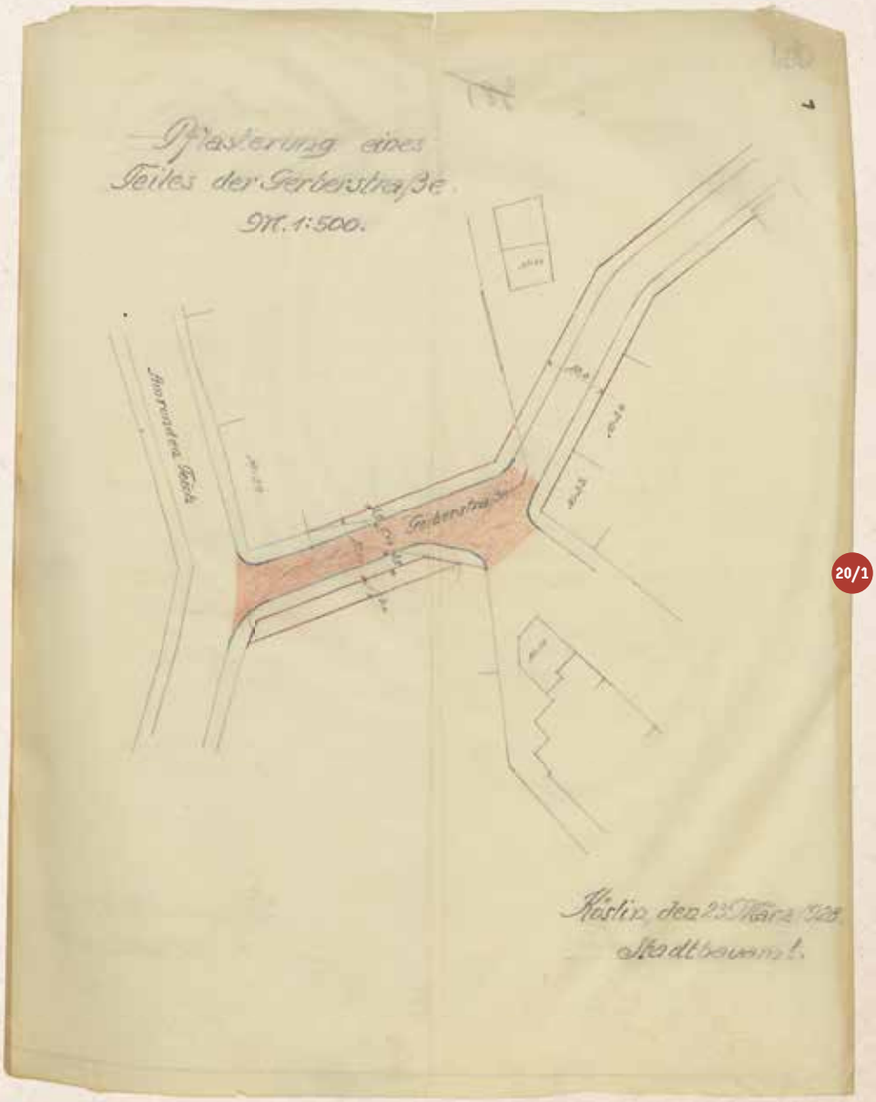
Pflasterung eines Teiles der Gerberstraße

M. 1:500.

Gerberstraße

Köslin, den 23 März 1928

Stadtbauamt.

20/1

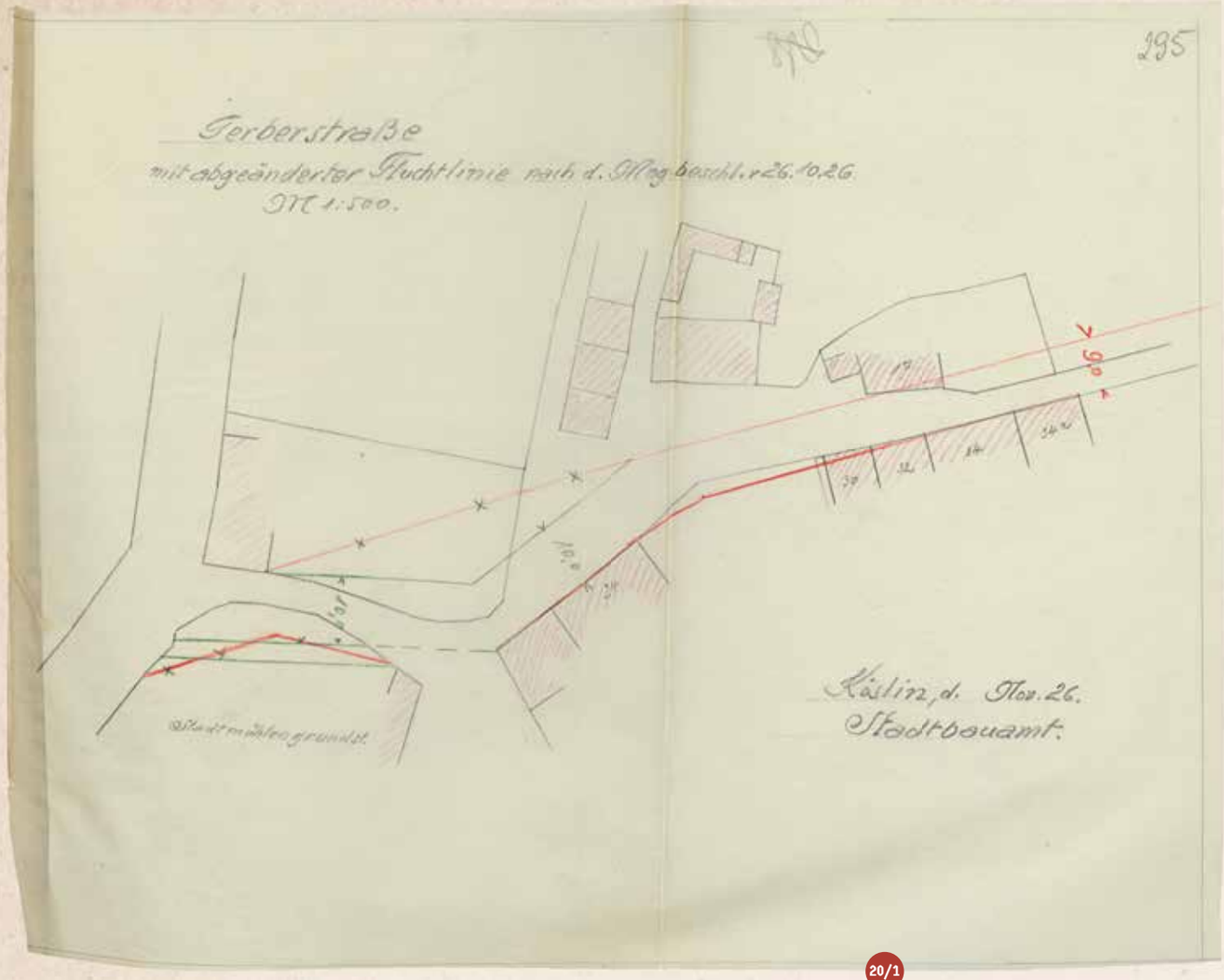

20/1

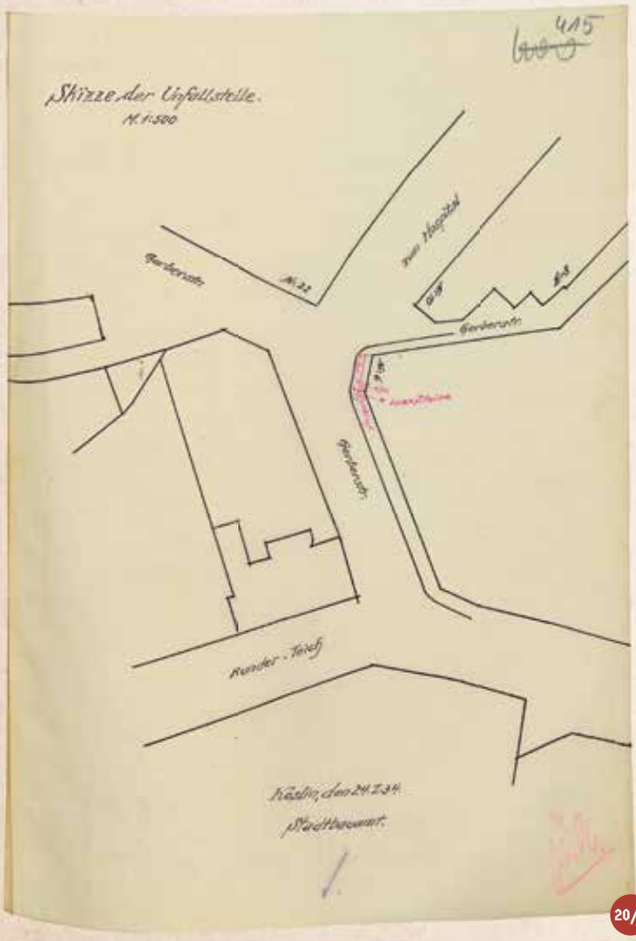

20/2

20/2 Szkic okolicy ulicy J. Dąbrowskiego z zaznaczonym miejscem wypadku, jakiemu uległ w 1934 r. mieszkający w pobliżu chłopiec. Ojciec chłopca skierował do magistratu prośbę o pokrycie kosztów leczenia dziecka.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 546

Nagła śmierć

O 9 rano w pobliżu gmachu poczty zmarł nagle na atak serca profesor koszalińskiego gimnazjum, dr Rudolf Hanncke. Jak każdego poranka odbierał swoją korespondencję. Po wyjściu z budynku zdołał przejść dwanaście kroków, po czym padł nieprzytomny na ziemię. Zmarły był znany jako historyk daleko poza Koszalinem.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (32. Jahrgang, 1904).

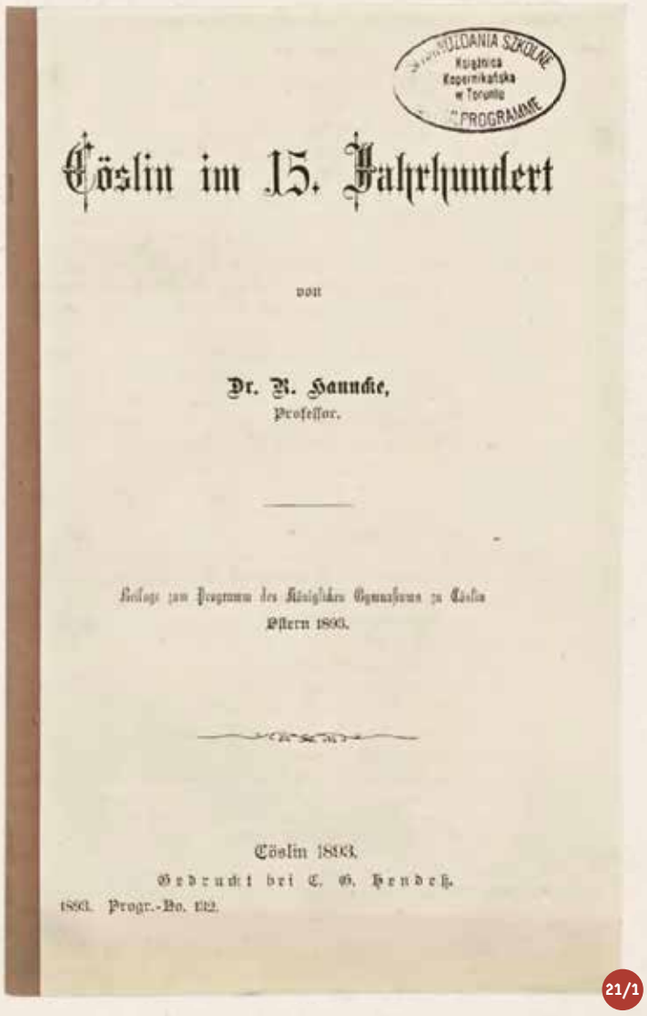
BIBLIOTEKA SZKOLNA
Książnica Kopernikańska w Toruniu
PROGRAMME

Cöslin im 15. Jahrhundert

von

Dr. R. Hanncke,
Professor.

Beilage zum Programm des Königlichen Gymnasiums zu Cöslin
Ostern 1893.

Cöslin 1893.
Gedruckt bei C. G. Hendeß.
1893. Progr.-No. 182.

21/1

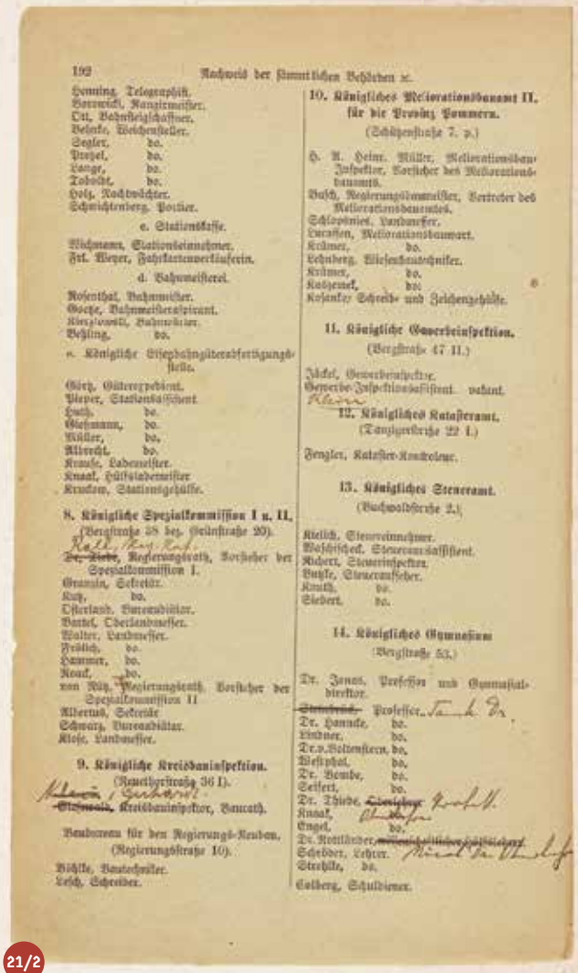

192 Nachweis der sämmtlichen Behörden ꝛc.

Henning, Telegraphist.
Sorowski, Rangirmeister.
Ott, Bahnsteigschaffner.
Belenke, Weichensteller.
Segler, do.
Pretzel, do.
Lange, do.
Todicke, do.
Holz, Nachtwächter.
Schwichtenberg, Portier.

c. Stationskasse.

Eichmann, Stationseinnehmer.
Frl. Meyer, Fahrkartenverkäuferin.

d. Bahnmeisterei.

Rosenthal, Bahnmeister.
Goetze, Bahnmeisteraspirant.
Belling, do.

e. Königliche Eisenbahngüterabfertigungsstelle.

Görz, Güterexpedient.
Pieper, Stationsassistent.
Fuchs, do.
Giesmann, do.
Müller, do.
Albrecht, do.
Krause, Ladenmeister.
Knaak, Hülfsladenmeister.
Krukow, Stationsgehülfe.

8. Königliche Spezialkommission I u. II.
(Bergstraße 38 bez. Feldstraße 20).

Dr. Hahn, Regierungsrath, Vorsteher der Spezialkommission I.
Granzin, Sekretär.
Kuh, do.
Osterland, Bureaudiätar.
Bartel, Oberlandmesser.
Walter, Landmesser.
Fröhlich, do.
Hammer, do.
Knaak, do.
von Rüg, Regierungsrath, Vorsteher der Spezialkommission II
Albertus, Sekretär
Schwarz, Bureaudiätar.
Klose, Landmesser.

9. Königliche Kreisbauinspektion.
(Rosenbergstraße 36 I).

Schubert, Kreisbauinspektor, Baurath.

Baubureau für den Regierungs-Neubau.
(Regierungsstraße 10).

Büchle, Bautechniker.
Lesch, Schreiber.

10. Königliches Meliorationsbauamt II. für die Provinz Pommern.
(Schützenstraße 7. p.)

H. R. Heinr. Müller, Meliorationsbauinspektor, Vorsteher des Meliorationsbauamts.
Busch, Regierungskommissar, Vertreter des Meliorationsbauamts.
Schlopmies, Landmesser.
Lucassen, Meliorationsbaumeister.
Krämer, do.
Lehnberg, Wiesenbautechniker.
Krämer, do.
Kaschenek, do.
Kostenkay Schreib- und Zeichengehülfe.

11. Königliche Gewerbeinspektion.
(Bergstraße 47 II.)

Jäckel, Gewerbeinspektor.
Gewerbe-Inspektionsassistent vakant.

12. Königliches Katasteramt.
(Tanzgerstraße 22 I.)

Fengler, Kataster-Kontrolleur.

13. Königliches Steueramt.
(Buchwaldstraße 2.)

Kielich, Steuereinnehmer.
Weisenfeld, Steuereinnehmer.
Richert, Steuerassistent.
Bugle, Steueraufseher.
Knuth, do.
Siebert, do.

14. Königliches Gymnasium
(Bergstraße 53.)

Dr. Jonas, Professor und Gymnasialdirektor.
Dr. Hannde, do.
Lindner, do.
Dr. Bolkenstern, do.
Westphal, do.
Dr. Bembe, do.
Seifert, do.
Dr. Thide, do.
Knaak, do.
Engel, do.
Scherder, Lehrer.
Strehlke, do.
Colberg, Schuldiener.

21/2

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
und
Adress- und Geschäfts-Handbuch
für
Cöslin
auf das Jahr 1902.

21/2

21/1 Publikacja dr. Rudolfa Hanncke pod tytułem „Cöslin im 15. Jahrhundert" („Koszalin w 15. wieku"), wydana w 1893 r. jako załącznik do programu Królewskiego Gimnazjum w Koszalinie (Köslin)

21/2 Książka adresowa z 1902 r. z wpisem dotyczącym Królewskiego Gimnazjum mieszczącego się przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Bergstrasse 53).
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

21/3

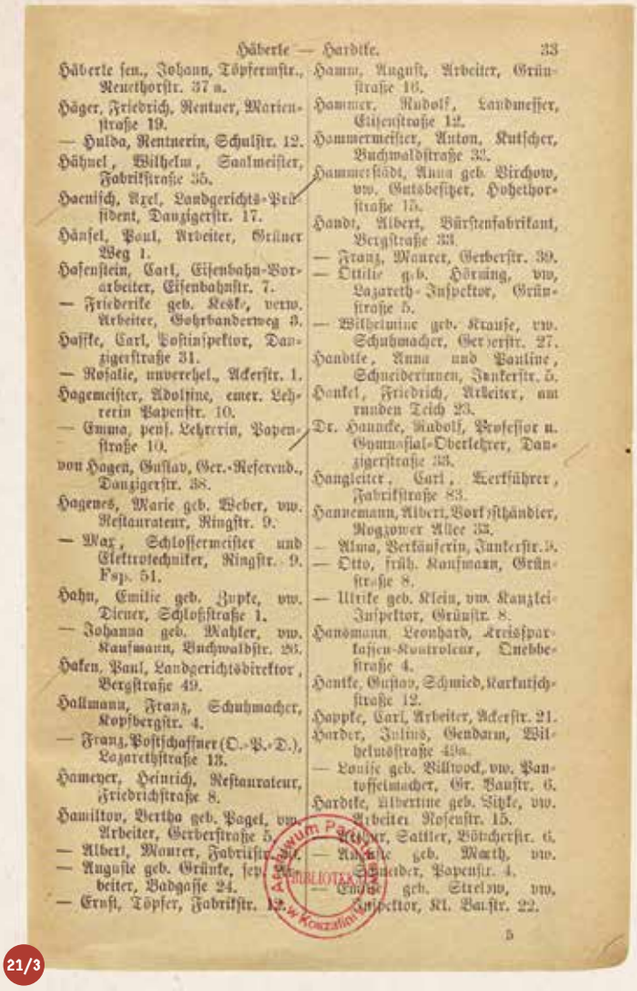

Häberle sen., Johann, Töpfermstr., Neuethorstr. 37 a.
Häger, Friedrich, Rentner, Marienstraße 19.
— Hulda, Rentnerin, Schulstr. 12.
Hähnel, Wilhelm, Saalmeister, Fabrikstraße 35.
Haenisch, Axel, Landgerichts-Präsident, Danzigerstr. 17.
Hänsel, Paul, Arbeiter, Grüner Weg 1.
Hasenstein, Carl, Eisenbahn-Vorarbeiter, Eisenbahnstr. 7.
— Friederike geb. Keske, verw. Arbeiter, Gohrbanderweg 3.
Hasske, Carl, Postinspektor, Danzigerstraße 31.
— Rosalie, unverehel., Ackerstr. 1.
Hagemeister, Adolfine, emer. Lehrerin Papenstr. 10.
— Emma, pens. Lehrerin, Papenstraße 10.
von Hagen, Gustav, Ger.-Referend., Danzigerstr. 38.
Hagenes, Marie geb. Weber, vw. Restaurateur, Ringstr. 9.
— Max, Schlossermeister und Elektrotechniker, Ringstr. 9. Fsp. 51.
Hahn, Emilie geb. Zupke, vw. Diener, Schloßstraße 1.
— Johanna geb. Mahler, vw. Kaufmann, Buchwaldstr. 26.
Haken, Paul, Landgerichtsdirektor, Bergstraße 49.
Hallmann, Franz, Schuhmacher, Kopfbergstr. 4.
— Franz, Postschaffner (O.-P.-D.), Lazarethstraße 13.
Hameyer, Heinrich, Restaurateur, Friedrichstraße 8.
Hamilton, Bertha geb. Paget, vw. Arbeiter, Gerberstraße 5.
— Albert, Maurer, Fabrikstr. 21.
— Auguste geb. Grünke, [illegible] beiter, Badgasse 24.
— Ernst, Töpfer, Fabrikstr. 12.
Hamm, August, Arbeiter, Grünstraße 16.
Hammer, Rudolf, Landmesser, Eisenstraße 12.
Hammermeister, Anton, Kutscher, Buchwaldstraße 35.
Hammerstädt, Anna geb. Virchow, vw. Gutsbesitzer, Hohethorstraße 15.
Handt, Albert, Bürstenfabrikant, Bergstraße 33.
— Franz, Maurer, Gerberstr. 39.
— Ottilie geb. Hörning, vw. Lazareth-Inspektor, Grünstraße 5.
— Wilhelmine geb. Krause, vw. Schuhmacher, Gerberstr. 27.
Handtke, Anna und Pauline, Schneiderinnen, Junkerstr. 5.
Hankel, Friedrich, Arbeiter, am runden Teich 23.
Dr. Hanncke, Rudolf, Professor u. Gymnasial-Oberlehrer, Danzigerstraße 33.
Hangleiter, Carl, Werkführer, Fabrikstraße 83.
Hannemann, Albert, Bork'sthändler, Rogzower Allee 33.
— Alma, Verkäuferin, Junkerstr. 5.
— Otto, früh. Kaufmann, Grünstraße 8.
— Ulrike geb. Klein, vw. Kanzlei-Inspektor, Grünstr. 8.
Hansmann, Leonhard, Kreissparkassen-Kontroleur, Quebbestraße 4.
Hantke, Gustav, Schmied, Karkutschstraße 12.
Happke, Carl, Arbeiter, Ackerstr. 21.
Harder, Julius, Gendarm, Wilhelmstraße 49a.
— Louise geb. Willwock, vw. Pantoffelmacher, Gr. Baustr. 6.
Hardtke, Albertine geb. Bitke, vw. Arbeiter Rosenstr. 15.
— Arthur, Sattler, Böttcherstr. 6.
— Auguste geb. Marth, vw. Schneider, Papenstr. 4.
— Emilie geb. Strelow, vw. Inspektor, Kl. Baustr. 22.

Archiwum Państwowe w Koszalinie
BIBLIOTEKA

21/3

21/4

21/3 Książka adresowa z 1903 r. z wpisem dotyczącym dr. Rudolfa Hanncke, zamieszkałego przy ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 33)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

21/4 Akt zgonu profesora Rudolfa Hanncke z 18 lutego 1904 r. Zmarł on w wieku 59 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 91

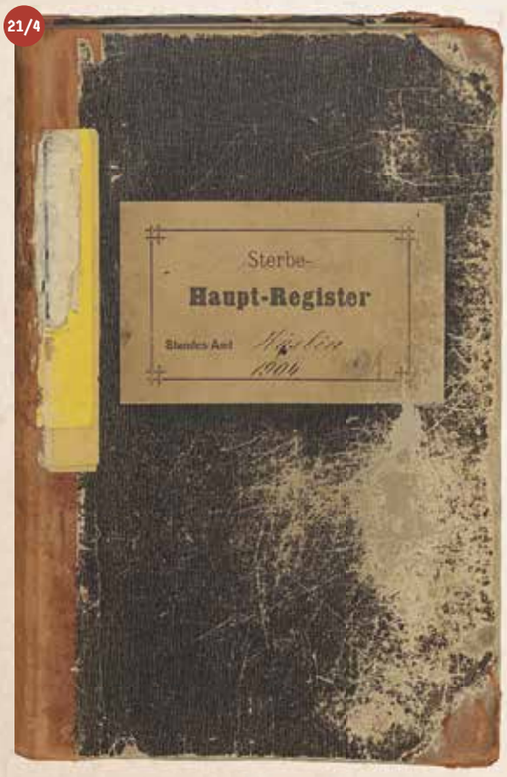

21/4

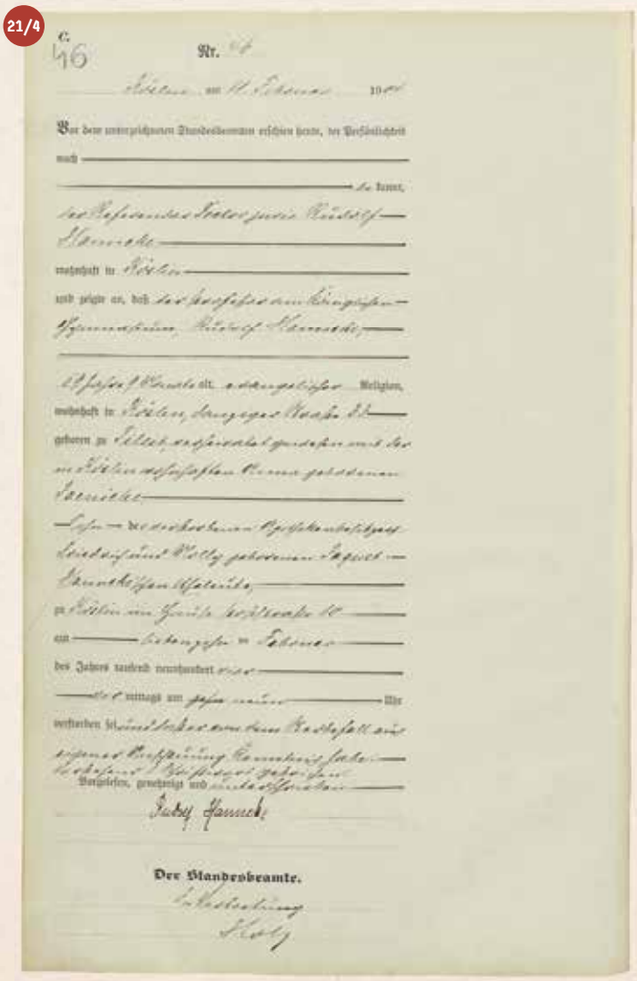
Nr.

Der Standesbeamte.

21/5

21/5

21/5 Karty pocztowe z początku XX w. z widokiem budynku koszalińskiej poczty
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego,
sygn. 120, 190

21/6

Ozdobny kubek z widokiem Poczty Głównej w Koszalinie z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza
Fot. Izabela Rogowska

21/7

Pojemnik ceramiczny z widokiem Poczty Głównej w Koszalinie z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza
Fot. Izabela Rogowska

21/8

21/8 **Karta pocztowa z początku XX w. z widokiem budynku Królewskiego Gimnazjum w Koszalinie**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 115

21/9 **Litografia z końca XIX w. z widokiem budynku Królewskiego Gimnazjum w Koszalinie**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 167

21/9

Niejednoznaczne okoliczności

Na świat przychodzi dziecko w domu małżeństwa Mitzlaff. Po dwóch dniach jednak umiera w dość niejednoznacznych okolicznościach. Dlatego też 26 stycznia pan Mitzlaff, zatrudniony jako goniec w koszalińskim magistracie, zostaje aresztowany jako podejrzany o zamordowanie noworodka. Z powodu przypuszczenia, że mordu dokonano kwasem solnym, nakazano ekshumację dwójki wcześniej zmarłych niemowlaków, urodzonych w tym samym domu.

Na skutek tych wydarzeń plotkowano, że ohydnych mordów dokonywano z chciwości, aby dwójce pozostałych dzieci (w wieku czterech i pięciu lat) żyło się dostatniej.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (33. Jahrgang, 1905).

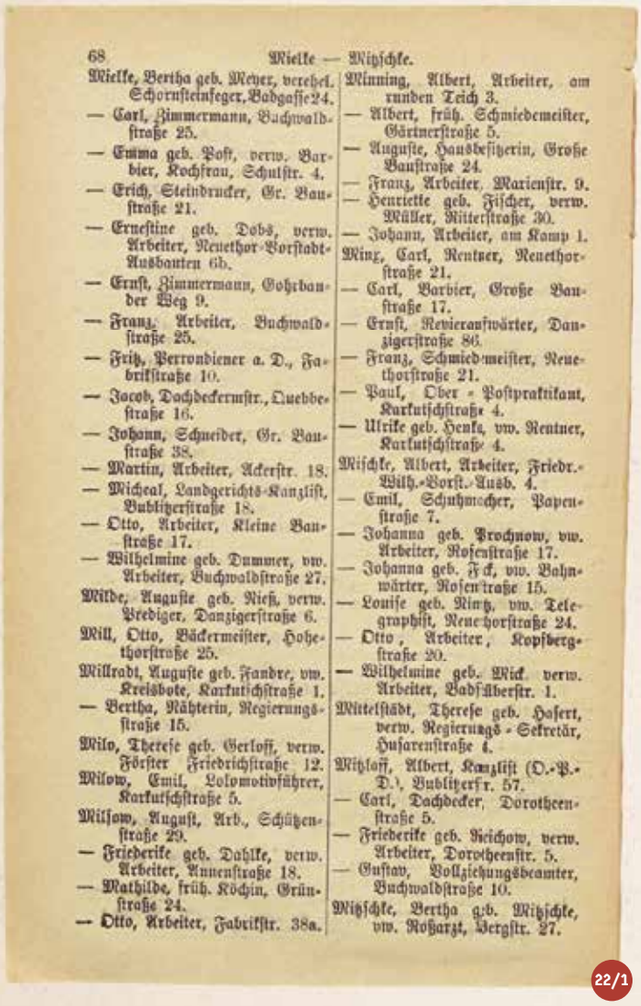

68 Mielke — Mitzschke.

Mielke, Bertha geb. Meyer, verehel. Schornsteinfeger, Badgasse 24.
— Carl, Zimmermann, Buchwaldstraße 25.
— Emma geb. Post, verw. Barbier, Kochfrau, Schulstr. 4.
— Erich, Steindrucker, Gr. Baustraße 21.
— Ernestine geb. Dobs, verw. Arbeiter, Neuethor-Vorstadt-Ausbauten 6b.
— Ernst, Zimmermann, Gohrbander Weg 9.
— Franz, Arbeiter, Buchwaldstraße 25.
— Fritz, Perrondiener a. D., Fabrikstraße 10.
— Jacob, Dachdeckermstr., Quebbestraße 16.
— Johann, Schneider, Gr. Baustraße 38.
— Martin, Arbeiter, Ackerstr. 18.
— Micheal, Landgerichts-Kanzlist, Bublitzerstraße 18.
— Otto, Arbeiter, Kleine Baustraße 17.
— Wilhelmine geb. Dummer, vw. Arbeiter, Buchwaldstraße 27.
Milde, Auguste geb. Nieß, verw. Prediger, Danzigerstraße 6.
Mill, Otto, Bäckermeister, Hohethorstraße 25.
Millradt, Auguste geb. Fandre, vw. Kreisbote, Karkutschstraße 1.
— Bertha, Nähterin, Regierungsstraße 15.
Milo, Thetese geb. Gerloff, verw. Förster Friedrichstraße 12.
Milow, Emil, Lokomotivführer, Karkutschstraße 5.
Milsow, August, Arb., Schützenstraße 29.
— Friederike geb. Dahlke, verw. Arbeiter, Annenstraße 18.
— Mathilde, früh. Köchin, Grünstraße 24.
— Otto, Arbeiter, Fabrikstr. 38a.
Minning, Albert, Arbeiter, am runden Teich 3.
— Albert, früh. Schmiedemeister, Gärtnerstraße 5.
— Auguste, Hausbesitzerin, Große Baustraße 24.
— Franz, Arbeiter, Marienstr. 9.
— Henriette geb. Fischer, verw. Müller, Ritterstraße 30.
— Johann, Arbeiter, am Kamp 1.
Minz, Carl, Rentner, Neuethorstraße 21.
— Carl, Barbier, Große Baustraße 17.
— Ernst, Revieraufwärter, Danzigerstraße 86.
— Franz, Schmiedmeister, Neuethorstraße 21.
— Paul, Ober-Postpraktikant, Karkutschstraße 4.
— Ulrike geb. Henke, vw. Rentner, Karkutschstraße 4.
Mischke, Albert, Arbeiter, Friedr.-Wilh.-Vorst.-Ausb. 4.
— Emil, Schuhmacher, Papenstraße 7.
— Johanna geb. Prochnow, vw. Arbeiter, Rosenstraße 17.
— Johanna geb. Fck, vw. Bahnwärter, Rosenstraße 15.
— Louise geb. Mintz, vw. Telegraphist, Neuethorstraße 24.
— Otto, Arbeiter, Kopfbergstraße 20.
— Wilhelmine geb. Mick, verw. Arbeiter, Badstüberstr. 1.
Mittelstädt, Therese geb. Hofert, verw. Regierungs-Sekretär, Husarenstraße 4.
Mitzloff, Albert, Kanzlist (O.-P.-D.), Bublitzerstr. 57.
— Carl, Dachdecker, Dorotheenstraße 5.
— Friederike geb. Reichow, verw. Arbeiter, Dorotheenstr. 5.
— Gustav, Vollziehungsbeamter, Buchwaldstraße 10.
Mitzschke, Bertha geb. Mitzschke, vw. Roßarzt, Bergstr. 27.

22/1

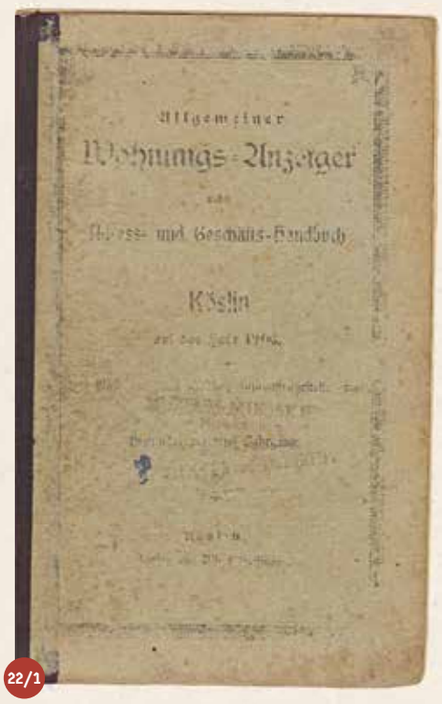

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
Köslin

22/1

Geburts-
Haupt-Register

22/2

22/1 Książka adresowa z 1903 r. z wpisem dotyczącym kancelisty Alberta Mitzlaffa, zamieszkałego przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 57)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

22/2 Akty urodzenia kolejnych dzieci małżonków Mitzlaff z lat 1898-1903. W aktach widnieją adresy zamieszkania w latach 1898-1899 przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 57), w 1901 r. przy obecnym placu Gwiaździstym (Holzmarkt 10) oraz w 1903 r. przy obecnej ulicy Jana z Kolna (Buchwaldstrasse 10).
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 71, 74, 80, 86

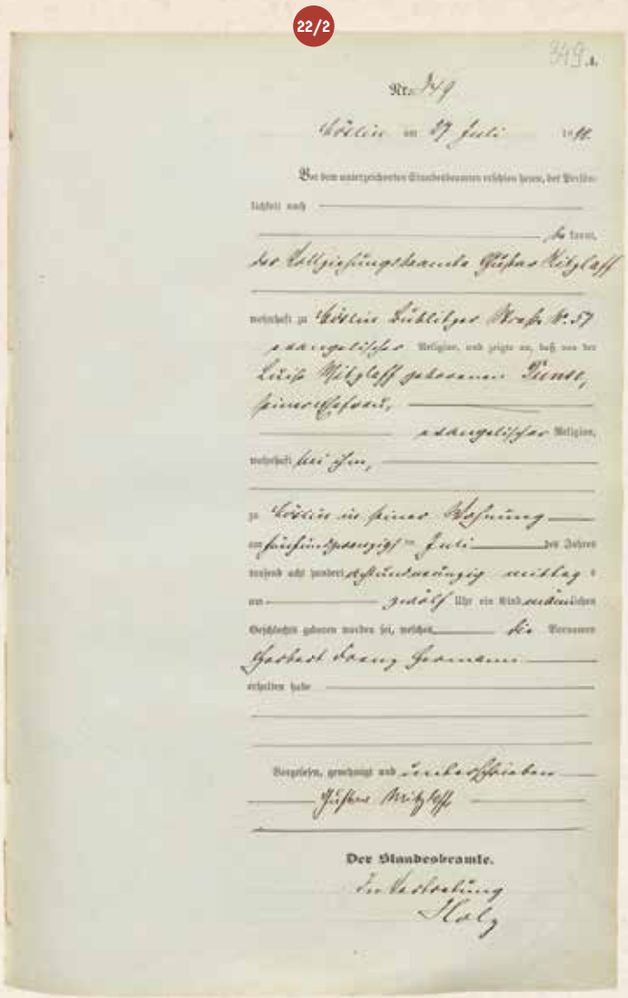

22/2

Nr. 349

Berlin am 27 Juli 1905

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach

bekannt,

der Gefängnißaufseher Julius Mühlhoff

wohnhaft zu Berlin Lüderitzer Str. 57

evangelischer Religion, und zeigte an, daß von der

Ehefrau Mühlhoff geborenen Bunk,

seiner Ehefrau,

evangelischer Religion,

wohnhaft bei ihm,

zu Berlin in seiner Wohnung

am siebenundzwanzigsten Juli des Jahres

tausend acht hundert siebenundneunzig mittags

um zehn Uhr ein Kind männlichen

Geschlechts geboren worden sei, welchem die Vornamen

Gerhard Georg Hermann

ertheilen habe

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Julius Mühlhoff

Der Standesbeamte.

In Vertretung

Holz

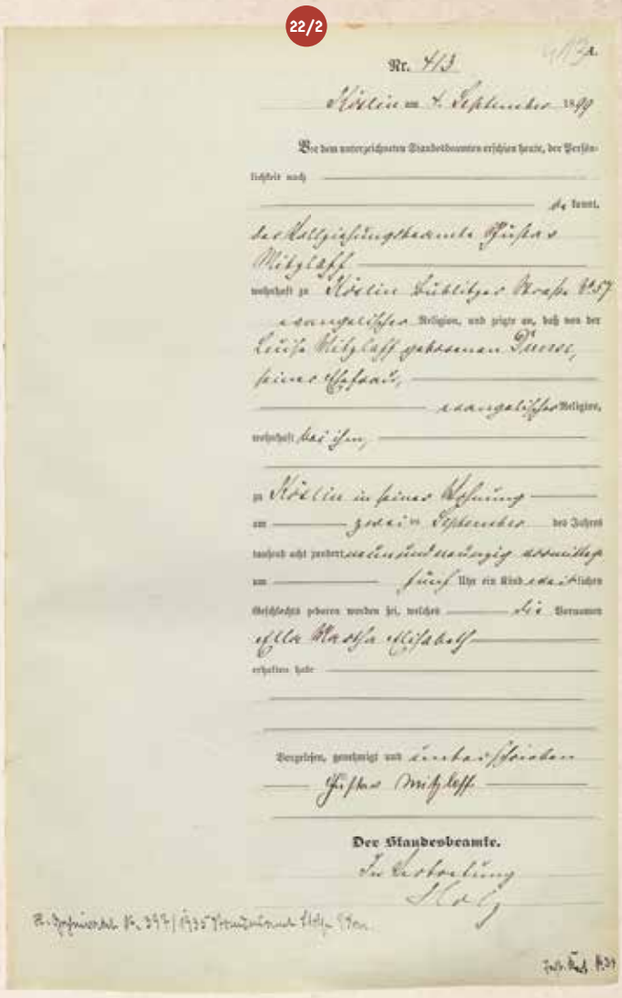

22/2

Nr. 413

Berlin am 2. September 1905

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach

bekannt,

der Gefängnißaufseher Julius Mühlhoff

wohnhaft zu Berlin Lüderitzer Straße 57

evangelischer Religion, und zeigte an, daß von der

Ehefrau Mühlhoff geborenen Bunk,

seiner Ehefrau,

evangelischer Religion,

wohnhaft bei ihm,

zu Berlin in seiner Wohnung

am zweiten September des Jahres

tausend acht hundert neunundneunzig mittags

um fünf Uhr ein Kind weiblichen

Geschlechts geboren worden sei, welchem die Vornamen

Ella Klara Mühlhoff

ertheilen habe

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Julius Mühlhoff

Der Standesbeamte.

In Vertretung

Holz

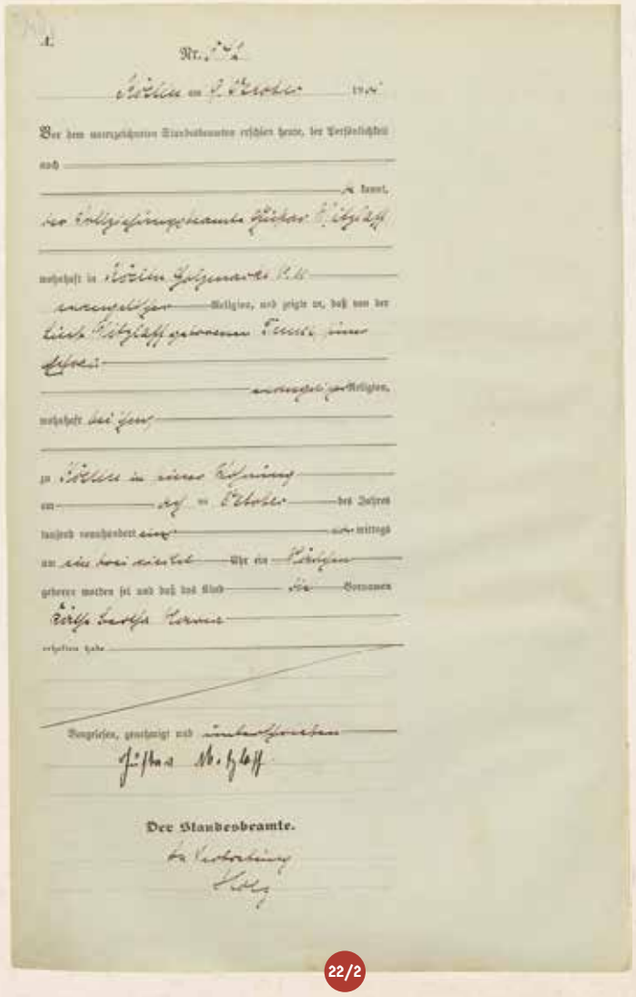

22/2

Nr. 24

Berlin am 9. Oktober 1900

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach

bekannt,

der Gefängnißaufseher Julius Mühlhoff

wohnhaft in Berlin Lüderitzer Str. 57

evangelischer Religion, und zeigte an, daß von der

Ehefrau Mühlhoff geborenen Bunk, seiner

Ehefrau,

evangelischer Religion,

wohnhaft bei ihm

zu Berlin in seiner Wohnung

am neunten Oktober des Jahres

tausend neunhundert mittags

um zehn Uhr ein Knabe

geboren worden sei und daß das Kind die Vornamen

Julius Gerhard Hermann

ertheilen habe

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Julius Mühlhoff

Der Standesbeamte.

In Vertretung

Holz

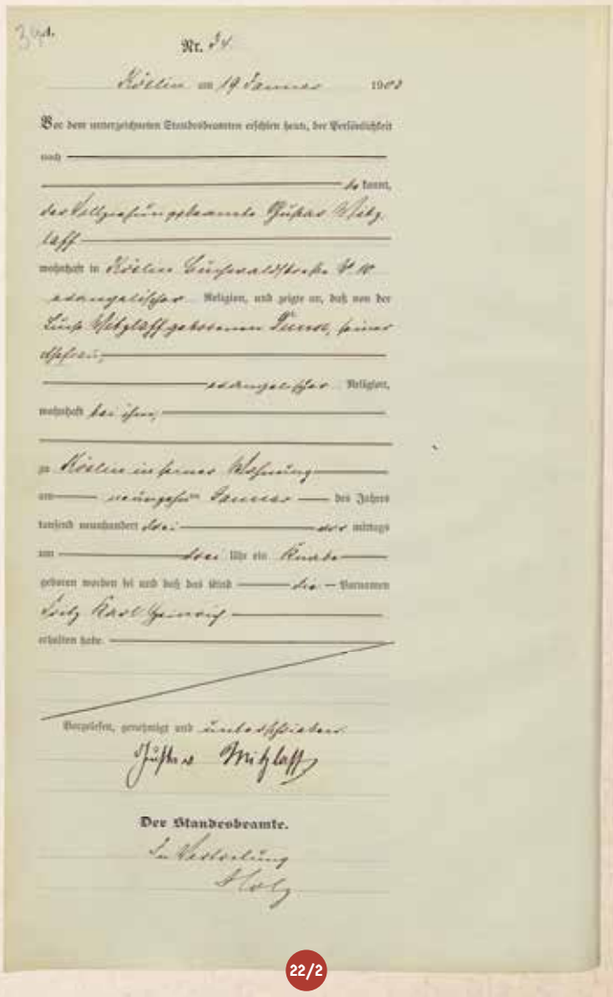

22/2

Nr. 34

Berlin am 19 Januar 1905

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach

bekannt,

der Gefängnißaufseher Julius Mühlhoff

wohnhaft in Berlin Lüderitzer Str. 57

evangelischer Religion, und zeigte an, daß von der

Ehefrau Mühlhoff geborenen Bunk, seiner

Ehefrau,

evangelischer Religion,

wohnhaft bei ihm

zu Berlin in seiner Wohnung

am neunzehnten Januar des Jahres

tausend neunhundert fünf mittags

um zehn Uhr ein Knabe

geboren worden sei und daß das Kind die Vornamen

Fritz Karl Hermann

ertheilen habe

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Julius Mühlhoff

Der Standesbeamte.

In Vertretung

Holz

22/2

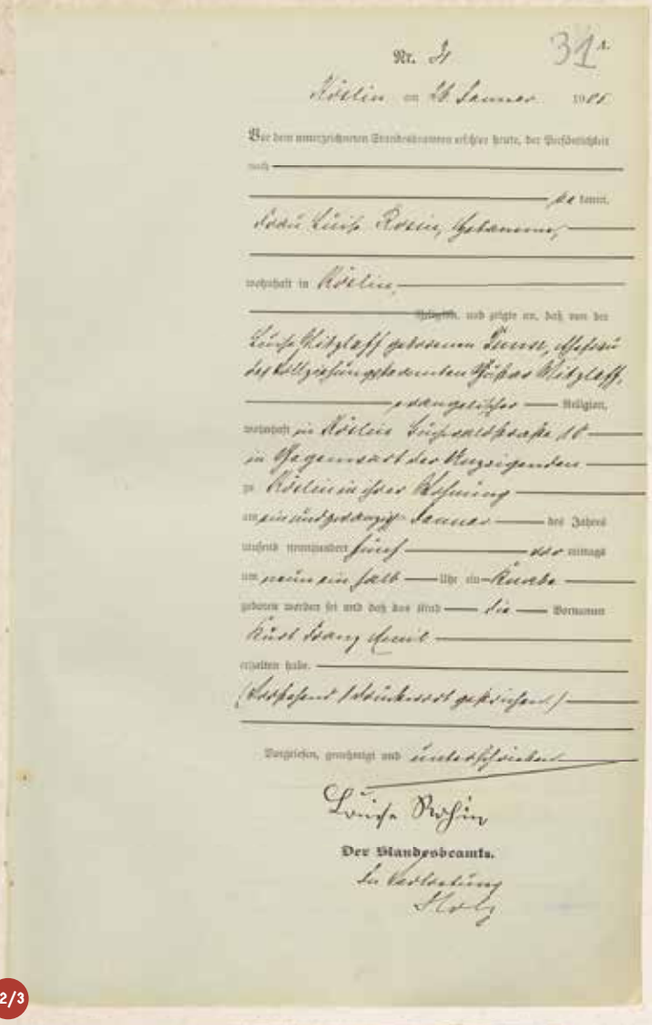

22/3

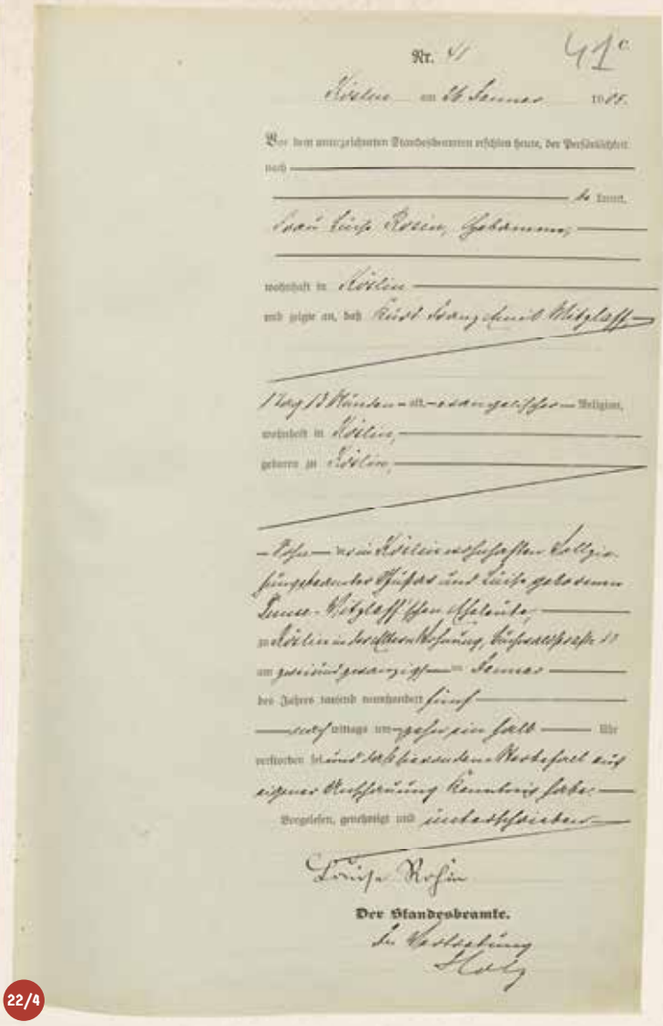

22/4

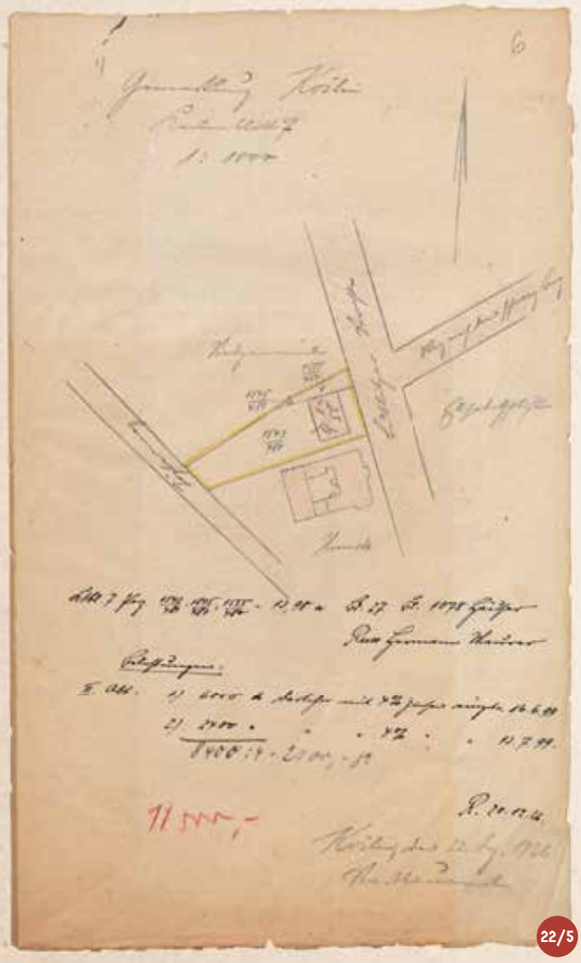

22/5

22/3 Akt urodzenia Kurta Franza Emila Mitzlaffa, syna Gustava Mittzlafa i Luise z domu Dunse, z 26 stycznia 1905 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 132

22/4 Akt zgonu Kurta Franza Emila Mitzlaffa z 26 stycznia 1905 r. W akcie widnieje jako zgłaszająca akuszerka Luise Rosin.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 134

22/5 Akta budowlane z lat 1920, 1927, 1930, 1934 dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 58) z planem sytuacyjnym z 1926 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1210

Niebezpieczna zabawa

W sąsiedztwie kamienicy znajdował się nowy budynek, gdzie przechowywano drewno na opał. Grupka dzieci wybrała sobie to miejsce na plac zabaw. W pewnym momencie jedna z leżących belek zaczęła się kołysać i spadła nagle, trafiając 5-letnią córkę woźnicy Nassa w głowę. Dziewczynka poniosła śmierć na miejscu.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (33. Jahrgang, 1905).

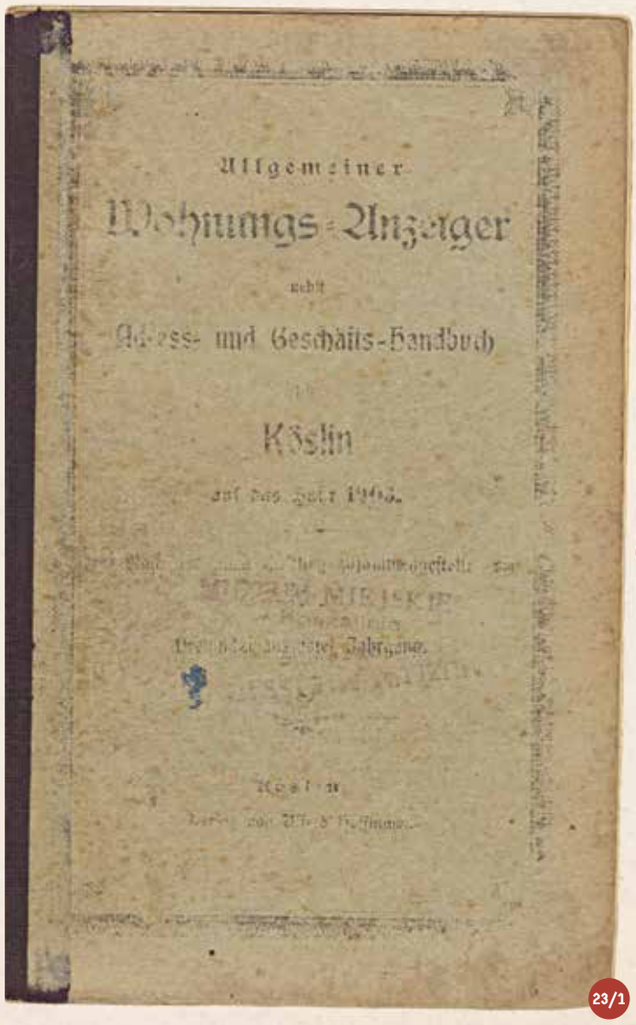

23/1

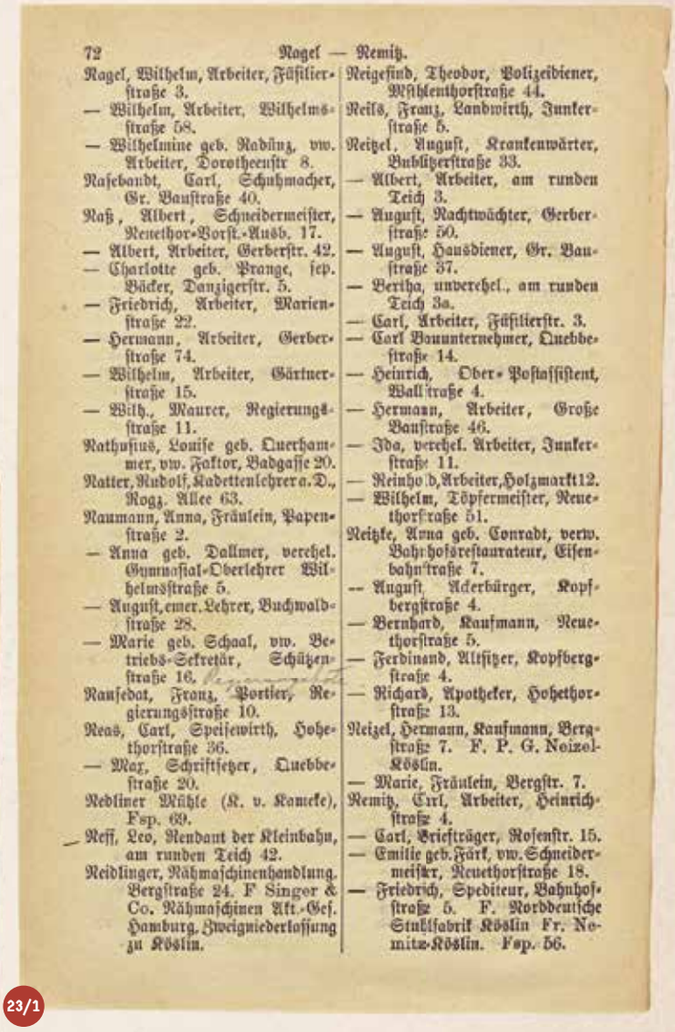
72 Nagel — Remitz.

Nagel, Wilhelm, Arbeiter, Füsilierstraße 3.
— Wilhelm, Arbeiter, Wilhelmsstraße 58.
— Wilhelmine geb. Radilnz, vw. Arbeiter, Dorotheenstr 8.
Nasebandt, Carl, Schuhmacher, Gr. Baustraße 40.
Naß, Albert, Schneidermeister, Neuethor-Vorst.-Ausb. 17.
— Albert, Arbeiter, Gerberstr. 42.
— Charlotte geb. Prange, sep. Bäcker, Danzigerstr. 5.
— Friedrich, Arbeiter, Marienstraße 22.
— Hermann, Arbeiter, Gerberstraße 74.
— Wilhelm, Arbeiter, Gärtnerstraße 15.
— Wilh., Maurer, Regierungsstraße 11.
Nathusius, Louise geb. Querhammer, vw. Faktor, Badgasse 20.
Natter, Rudolf, Kadettenlehrer a. D., Rogz. Allee 63.
Naumann, Anna, Fräulein, Papenstraße 2.
— Anna geb. Dallmer, verehel. Gymnasial-Oberlehrer Wilhelmsstraße 5.
— August, emer. Lehrer, Buchwaldstraße 28.
— Marie geb. Schaal, vw. Betriebs-Sekretär, Schützenstraße 16.
Nanfedat, Franz, Portier, Regierungsstraße 10.
Neas, Carl, Speisewirth, Hohethorstraße 36.
— Max, Schriftsetzer, Quebbestraße 20.
Nedliner Mühle (K. v. Kameke), Fsp. 69.
Neff, Leo, Rendant der Kleinbahn, am runden Teich 42.
Neidlinger, Nähmaschinenhandlung. Bergstraße 24. F Singer & Co. Nähmaschinen Akt.-Ges. Hamburg. Zweigniederlassung zu Köslin.
Neigefind, Theodor, Polizeidiener, Mühlenthorstraße 44.
Neils, Franz, Landwirth, Junkerstraße 5.
Neitzel, August, Krankenwärter, Bublitzerstraße 33.
— Albert, Arbeiter, am runden Teich 3.
— August, Nachtwächter, Gerberstraße 50.
— August, Hausdiener, Gr. Baustraße 37.
— Bertha, unverehel., am runden Teich 3a.
— Carl, Arbeiter, Füsilierstr. 3.
— Carl Bauunternehmer, Quebbestraße 14.
— Heinrich, Ober-Postassistent, Wallstraße 4.
— Hermann, Arbeiter, Große Baustraße 46.
— Ida, verehel. Arbeiter, Junkerstraße 11.
— Reinhold, Arbeiter, Holzmarkt 12.
— Wilhelm, Töpfermeister, Neuethorstraße 51.
Neitzke, Anna geb. Conradt, verw. Bahnhofsrestaurateur, Eisenbahnstraße 7.
— August, Ackerbürger, Kopfbergstraße 4.
— Bernhard, Kaufmann, Neuethorstraße 5.
— Ferdinand, Altsitzer, Kopfbergstraße 4.
— Richard, Apotheker, Hohethorstraße 13.
Neizel, Hermann, Kaufmann, Bergstraße 7. F. P. G. Neizel-Köslin.
— Marie, Fräulein, Bergstr. 7.
Remitz, Carl, Arbeiter, Heinrichstraße 4.
— Carl, Briefträger, Rosenstr. 15.
— Emilie geb. Färk, vw. Schneidermeister, Neuethorstraße 18.
— Friedrich, Spediteur, Bahnhofstraße 5. F. Norddeutsche Stuhlfabrik Köslin Fr. Nemitz-Köslin. Fsp. 56.

23/1

Książka adresowa z 1903 r. z wpisem dotyczącym robotnika Friedricha Nassa, zamieszkałego przy obecnej ulicy Mariańskiej (Marienstrasse 22)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

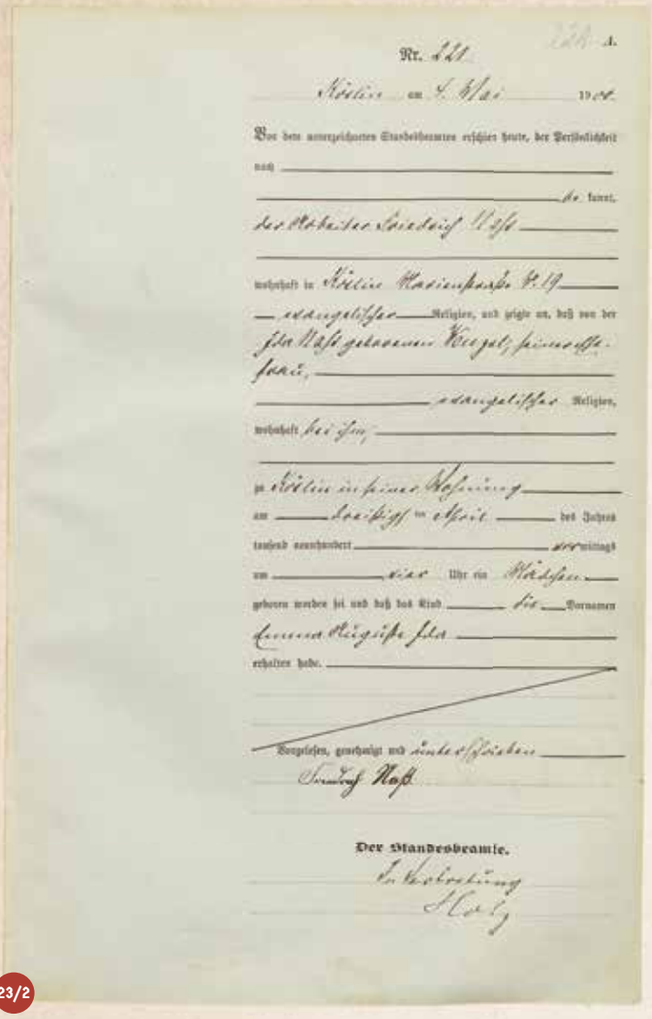

Nr. 221

Köslin am 4. Mai 1900

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach bekannt,

der Arbeiter Friedrich Nass

wohnhaft in Köslin Mariensparke 19

— evangelischer — Religion, und zeigte an, daß von der ihm Nass getrauten Ehefrau Ida geborene Wenzel, ohne Gewerbe, evangelischer Religion, wohnhaft bei ihm,

zu Köslin in seiner Wohnung

am — vierzehnten — April — des Jahres tausend neunhundert — zwölf — mittags um — vier — Uhr ein — Mädchen — geboren worden sei und daß das Kind — die — Vornamen Emma Auguste Ida — erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Friedrich Nass

Der Standesbeamte.

In Vertretung

Hoth

23/2

Akt urodzenia Emmy Auguste Idy Nass, córki Friedricha Nassa i Idy z domu Wenzel, z 4 maja 1900 r. W akcie widnieje adres zamieszkania przy obecnej ulicy Mariańskiej (Marienstrasse 19).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 77

23/3

Akt zgonu Emmy Auguste Idy Nass z 9 września 1905 r. W akcie widnieje adres zamieszkania przy obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse 12b).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 134

23/2

23/3

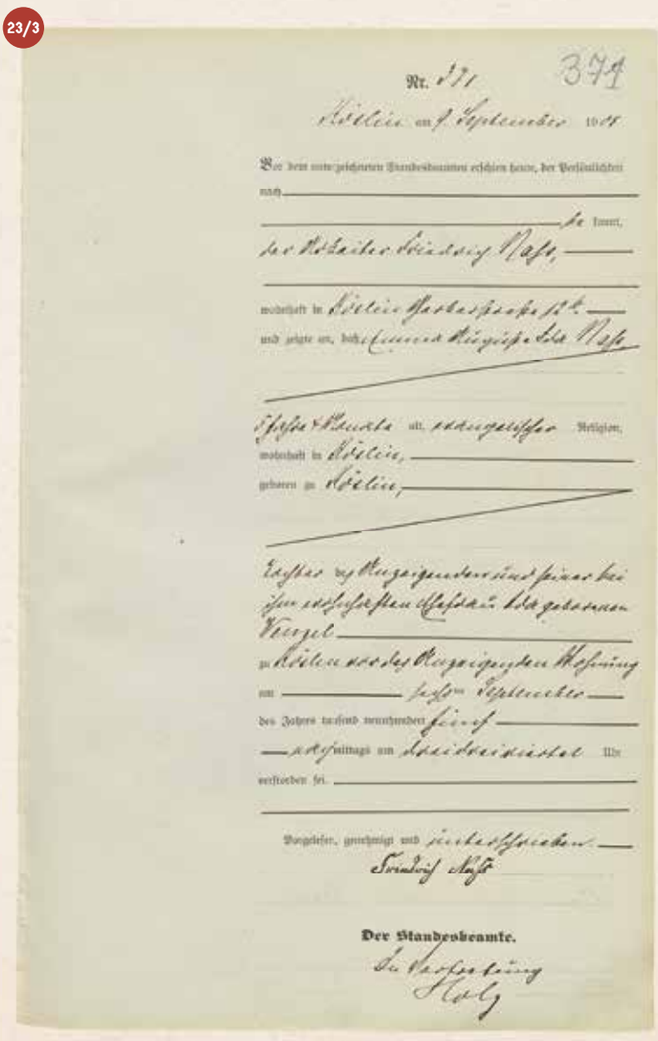

Nr. 171 371

Köslin am 9. September 1905

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach bekannt,

der Arbeiter Friedrich Nass

wohnhaft in Köslin Gerberstraße 12b

und zeigte an, daß Emma Auguste Ida Nass

Ehefrau Ida geb. evangelischer Religion, wohnhaft in Köslin, geboren zu Köslin,

Ehefrau des Anzeigenden und ihrer bei dem wohnhaften Ehemann Arbeiter Friedrich Nass getrauten Wenzel

zu Köslin in der Wohnung des Anzeigenden Wohnung

am — neunten — September —

des Jahres tausend neunhundert fünf

— vormittags um — halb drei — Uhr

verstorben sei.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Friedrich Nass

Der Standesbeamte.

In Vertretung

Hoth

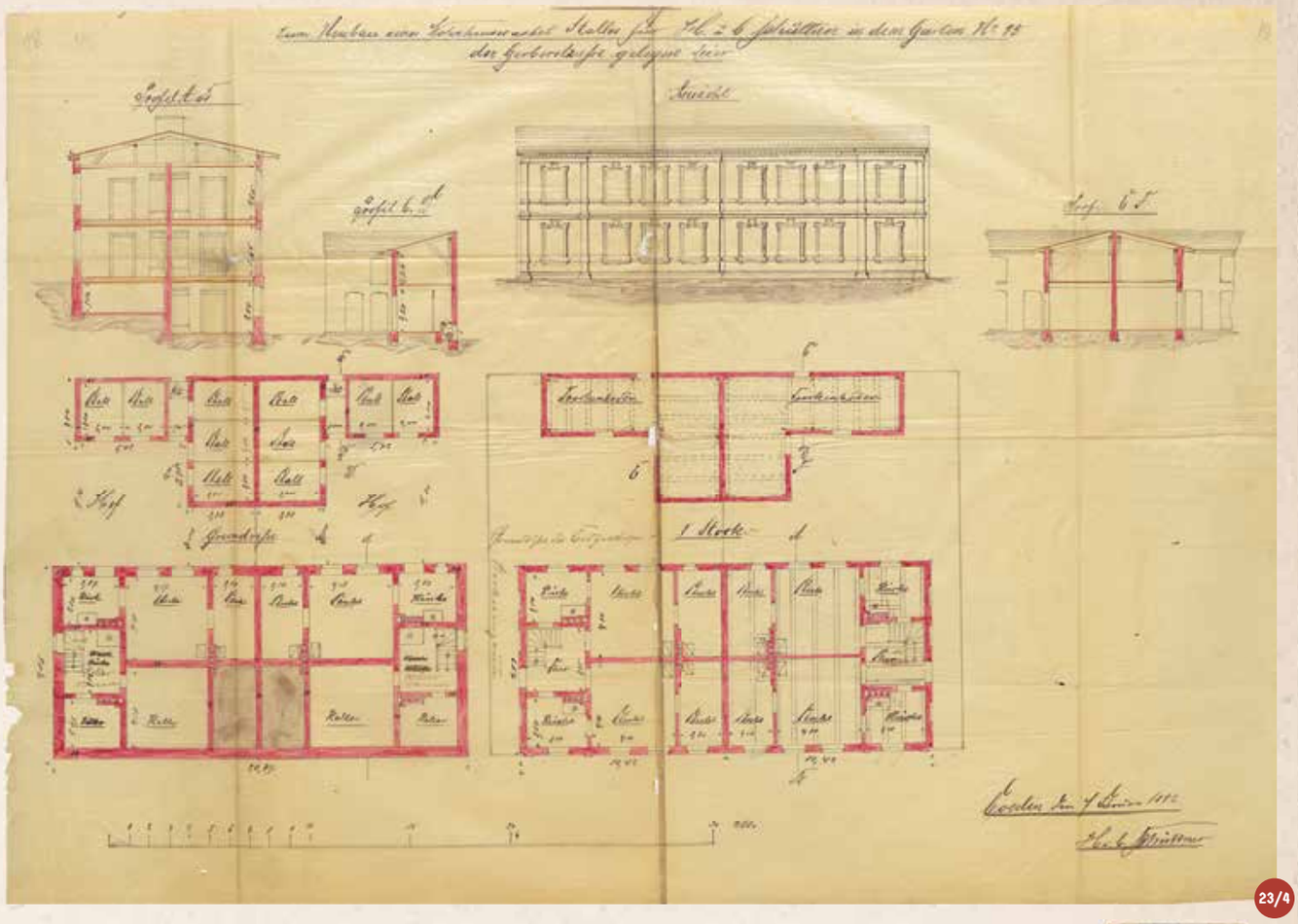

23/4

23/4

23/4 Akta budowlane z lat 1892-1894, 1906, dotyczące posesji przy obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse 42) z projektem fasady, przekrojami i planem sytuacyjnym z 1892 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1456

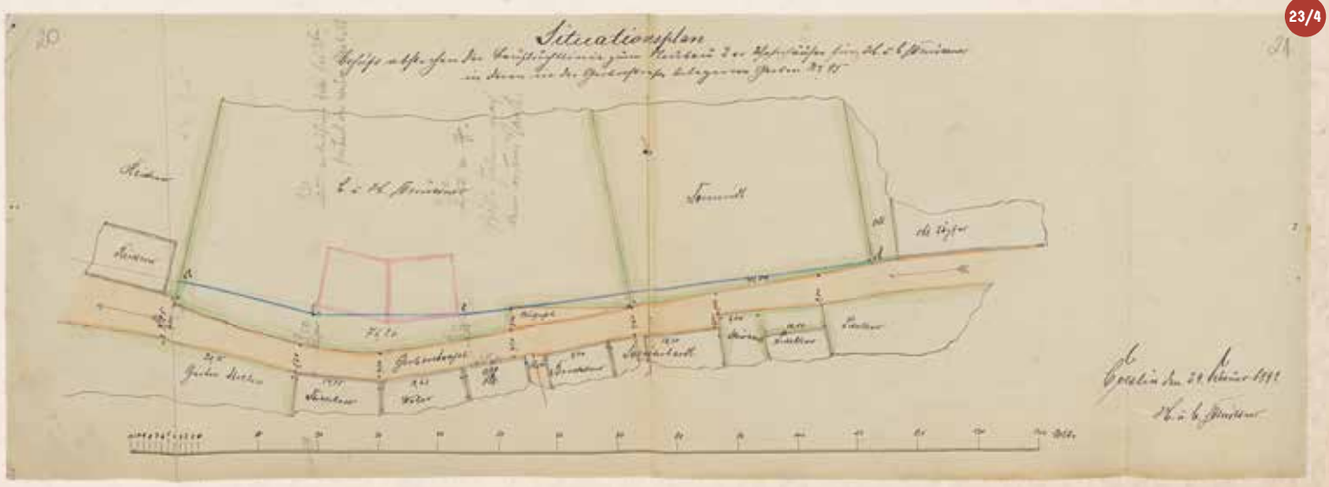

23/4

Martwi kochankowie

Tego dnia nad ranem została odnaleziona para martwych kochanków, na skraju lasu, na lewo od szosy biegnącej przez Górę Chełmską w stronę Gdańska.

Młody mężczyzna leżał na ziemi, dziewczyna opierała się o ławkę kilka kroków dalej. Obok niej znaleziono pustą butelkę lizolu i dwie szklanki. Fakt, że usta obojga były mocno poparzone, wskazywał na to, że popełnili samobójstwo. Na podstawie znalezionych dokumentów ustalono, że młody mężczyzna był urzędnikiem budowlanym z Kołobrzegu. Tożsamości dziewczyny nie udało się jeszcze ustalić.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (36. Jahrgang, 1908).

24/1 **Akt zgonu buchaltera Paula Ernsta Juliusa Rackowa, zamieszkałego w Kołobrzegu (Kolberg), z 10 kwietnia 1908 r. Zmarł on w wieku 21 lat.** Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 145

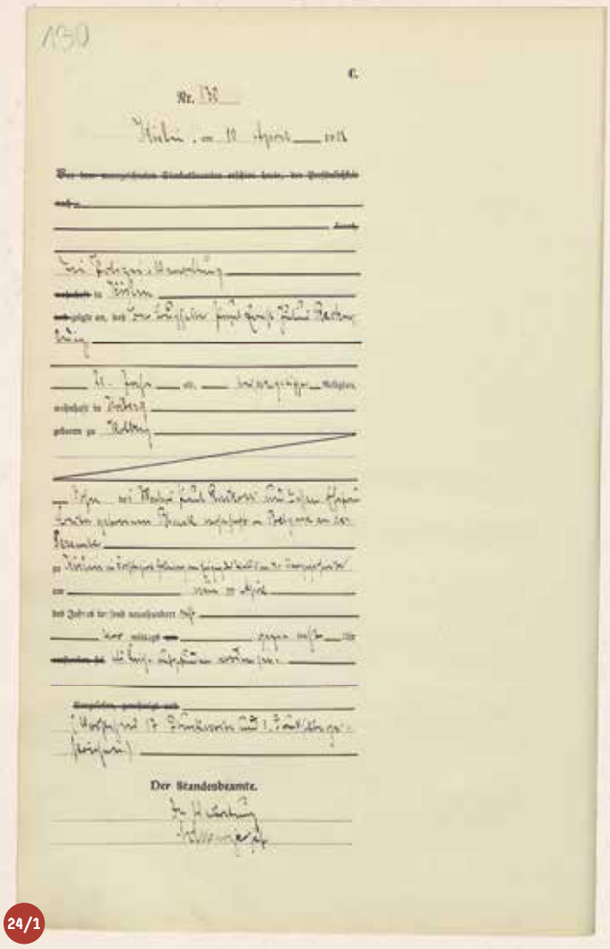

24/1

24/2 **Karta pocztowa z widokiem z restauracji na Górze Chełmskiej (Gollenberg) z pierwszej połowy XX w.** Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 177

24/2

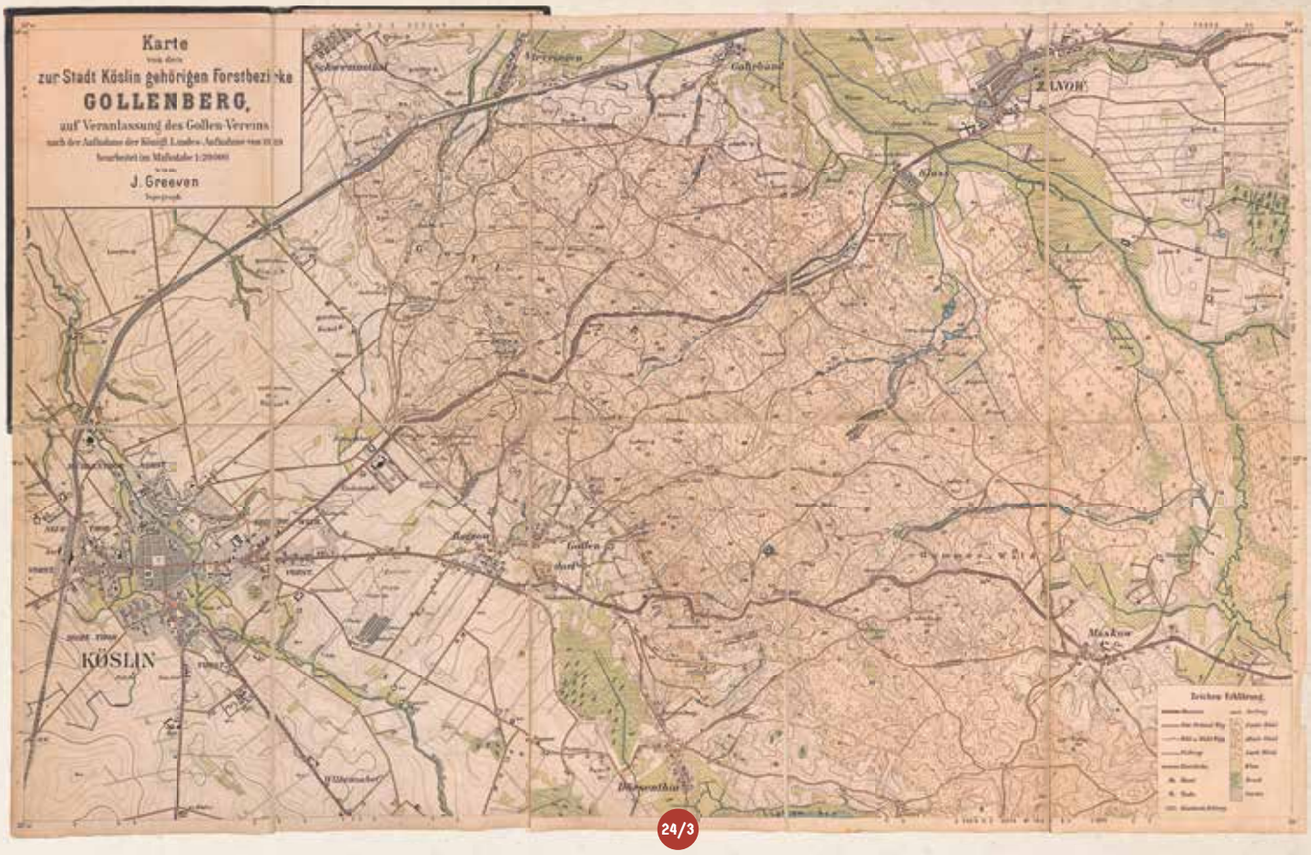

24/3

24/3 Mapa topograficzna terenów leśnych na Górze Chełmskiej (Gollenberg) z końca XIX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Mapy topograficzne, plany i szkice katastralne
z terenu województwa koszalińskiego, sygn. I/108

24/4

24/4 Ozdobna szklanka z widokiem Góry Chełmskiej z przełomu XIX i XX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza. Fot. Izabela Rogowska

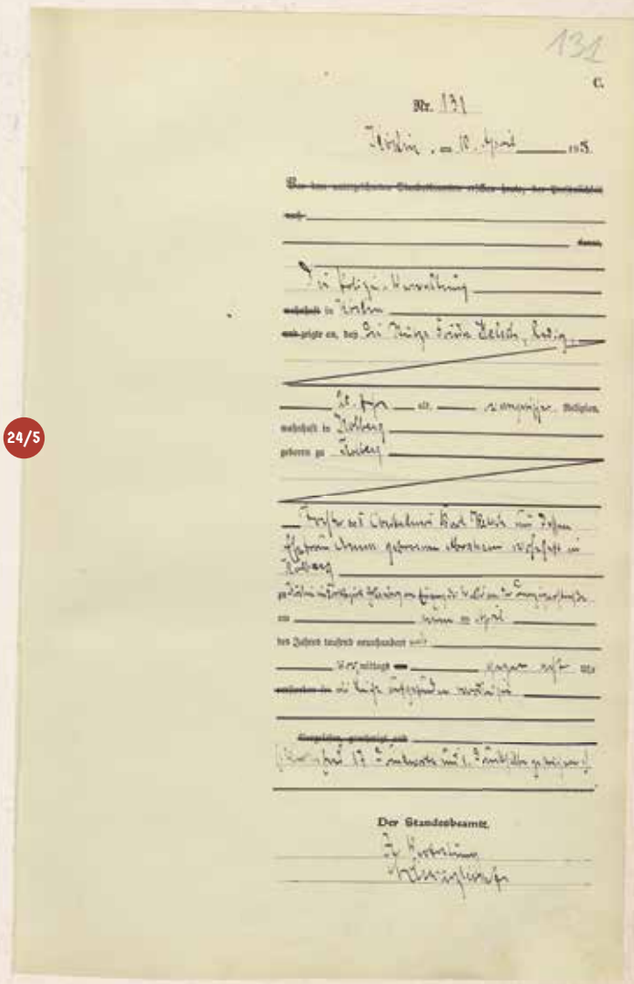

24/5

24/5 Akt zgonu Friedy Kelsch, zamieszkałej w Kołobrzegu (Kolberg), z 10 kwietnia 1908 r. Zmarła w wieku 20 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 145

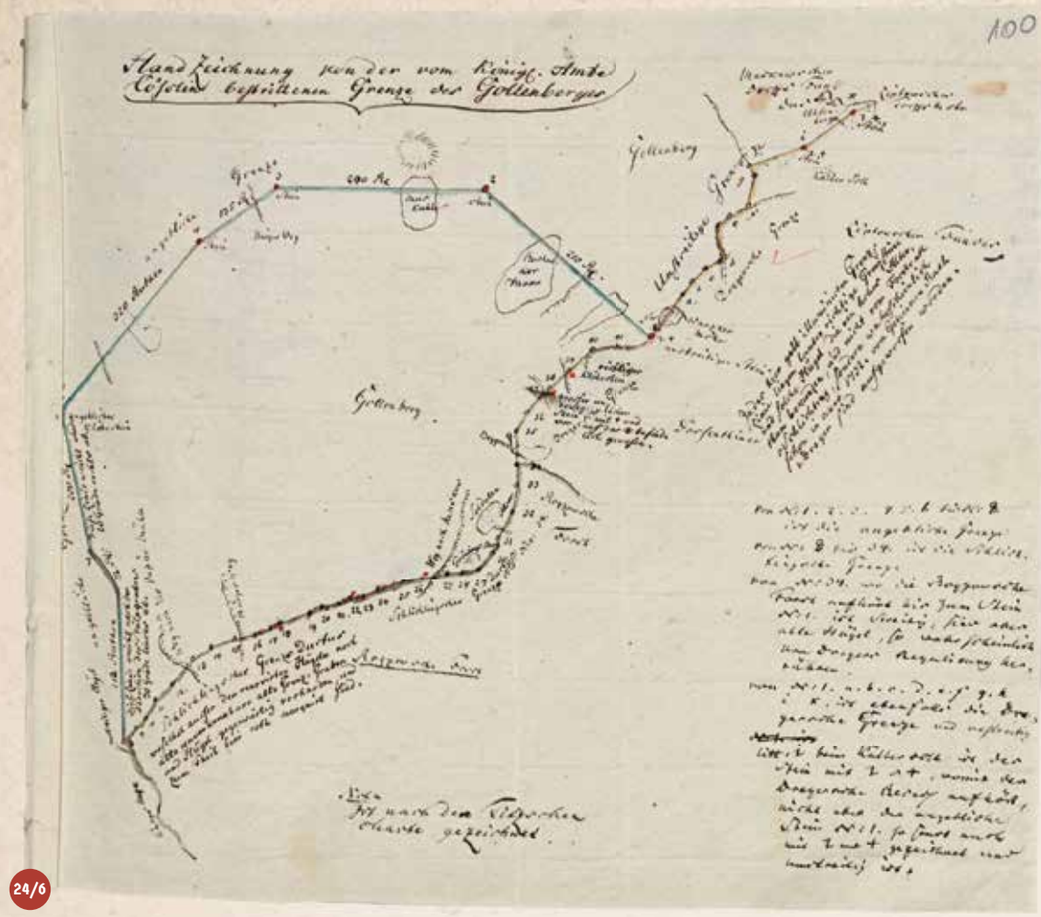

24/6

24/6 Odręczny rysunek z 1802 r. przedstawiający wyznaczoną przez magistrat granicę terenu Góry Chełmskiej
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 79

24/7

24/7 Karta pocztowa z początku XX w. z widokiem krzyża na Górze Chełmskiej (Gollenberg), wzniesionego dla upamiętnienia poległych w walce o wolność w 1813 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 172

Dziwne zachowanie

Z dachu kamienicy skacze żona profesora gimnazjalnego Ernsta Bombe. Kobieta ponosi śmierć na miejscu. Okazało się, że od jakiegoś czasu miała się ona „dziwnie zachowywać”.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (36. Jahrgang, 1908).

25/1

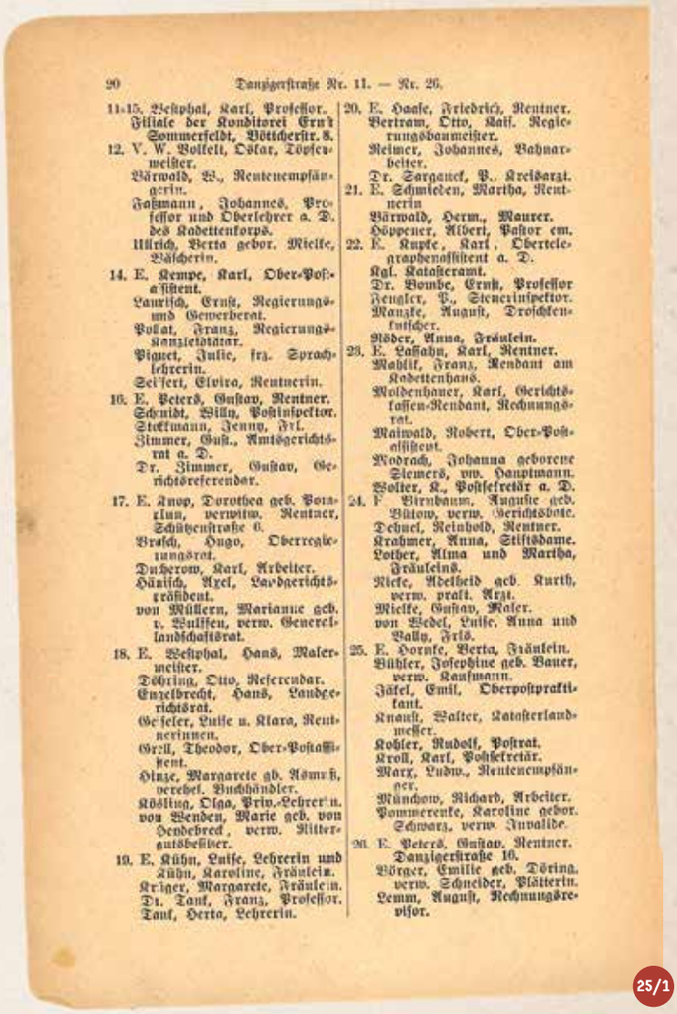
20 Danzigerstraße Nr. 11. — Nr. 26.

11-15. Bestyhal, Karl, Professor. Filiale der Konditorei Ernst Sommerfeldt, Böttcherstr. 8.
12. V. W. Volkelt, Oskar, Töpfermeister.
Bärwald, W., Rentenempfängerin.
Faßmann, Johannes, Professor und Oberlehrer a. D. des Kadettenkorps.
Ullrich, Berta gebor. Mielke, Bäckerin.
14. E. Kempe, Karl, Ober-Postassistent.
Laurisch, Ernst, Regierungs- und Gewerberat.
Polat, Franz, Regierungskanzlei-Diätar.
Piquet, Julie, frz. Sprachlehrerin.
Seifert, Elvira, Rentnerin.
16. E. Peters, Gustav, Rentner.
Schmidt, Willy, Postinspektor.
Steckmann, Jenny, Frl.
Zimmer, Gust., Amtsgerichtsrat a. D.
Dr. Zimmer, Gustav, Gerichtsreferendar.
17. E. Knop, Dorothea geb. Poralun, verwitw. Rentner, Schützenstraße 6.
Brasch, Hugo, Oberregierungsrat.
Duherow, Karl, Arbeiter.
Häusler, Axel, Landgerichtspräsident.
von Müllern, Marianne geb. v. Bulffen, verw. Generallandschaftsrat.
18. E. Bestyhal, Hans, Malermeister.
Döring, Otto, Referendar.
Engelbrecht, Hans, Landgerichtsrat.
Geseler, Luise u. Klara, Rentnerinnen.
Grell, Theodor, Ober-Postassistent.
Hinze, Margarete geb. Asmus, verehel. Buchhändler.
Kösling, Olga, Priv.-Lehrerin.
von Wenden, Marie geb. von Hendebreck, verw. Rittergutsbesitzer.
19. E. Kühn, Luise, Lehrerin und Kühn, Karoline, Fräulein.
Krüger, Margarete, Fräulein.
Dr. Tauk, Franz, Professor.
Tauk, Herta, Lehrerin.
20. E. Haase, Friedrich, Rentner.
Bertram, Otto, Kais. Regierungsbaumeister.
Reimer, Johannes, Bahnarbeiter.
Dr. Sargantel, P., Kreisarzt.
21. E. Schmieden, Martha, Rentnerin
Bärwald, Herm., Maurer.
Höppener, Albert, Pastor em.
22. E. Kupke, Karl, Obertelegraphenassistent a. D.
Kgl. Katasteramt.
Dr. Bombe, Ernst, Professor
Zeugler, P., Steuerinspektor.
Manzke, August, Droschkenkutscher.
Röder, Anna, Fräulein.
23. E. Laßahn, Karl, Rentner.
Mahlik, Franz, Kendant am Kadettenhaus.
Moldenhauer, Karl, Gerichtskassen-Rendant, Rechnungsrat.
Maiwald, Robert, Ober-Postassistent.
Modrach, Johanna geborene Siemers, ww. Hauptmann.
Wolter, K., Postsekretär a. D.
24. F. Birnbaum, Auguste geb. Bütow, verw. Gerichtsbote.
Dehnel, Reinhold, Rentner.
Krahmer, Anna, Stiftsdame.
Lother, Alma und Martha, Fräuleins.
Nicke, Adelheid geb. Kurth, verw. prakt. Arzt.
Mielke, Gustav, Maler.
von Bedel, Luise, Anna und Bally, Frls.
25. E. Hornke, Berta, Fräulein.
Bühler, Josephine geb. Bauer, verw. Kaufmann.
Jäkel, Emil, Oberpostpraktikant.
Knauft, Walter, Katasterlandmesser.
Kohler, Rudolf, Postrat.
Kroll, Karl, Postsekretär.
Marx, Ludw., Rentenempfänger.
Münchow, Richard, Arbeiter.
Pommerenke, Karoline gebor. Schwarz, verw. Invalide.
26. E. Peters, Gustav, Rentner. Danzigerstraße 16.
Börger, Emilie geb. Döring, verw. Schneider, Plätterin.
Lemm, August, Rechnungsrevisor.

25/1

25/1 Książka adresowa z 1908 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 22), w tym dr. Ernsta Bombe, profesora w Królewskim Gimnazjum w Koszalinie (Köslin)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

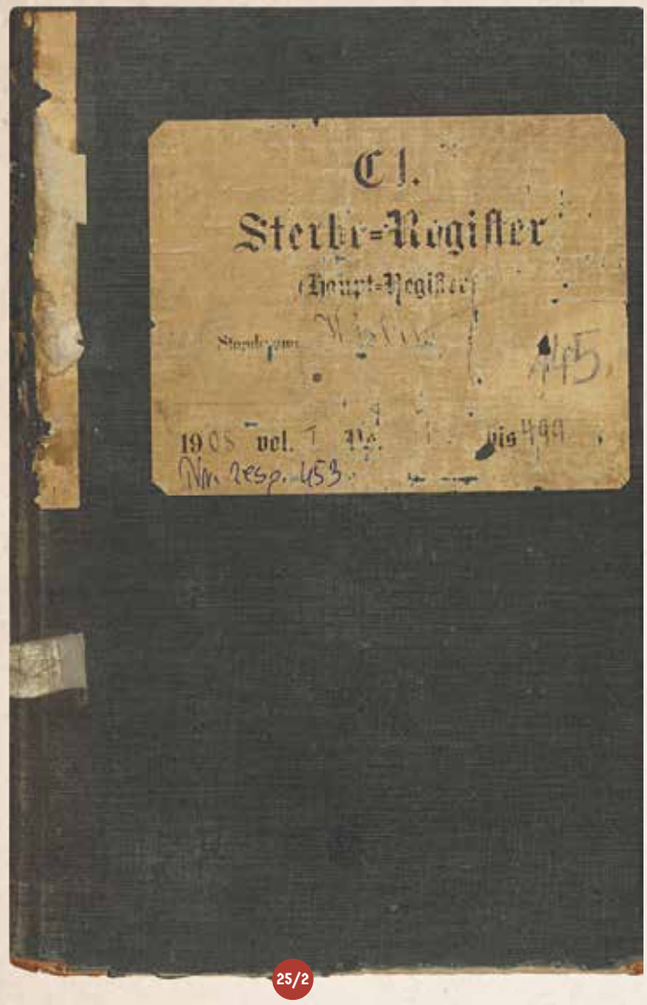

25/2

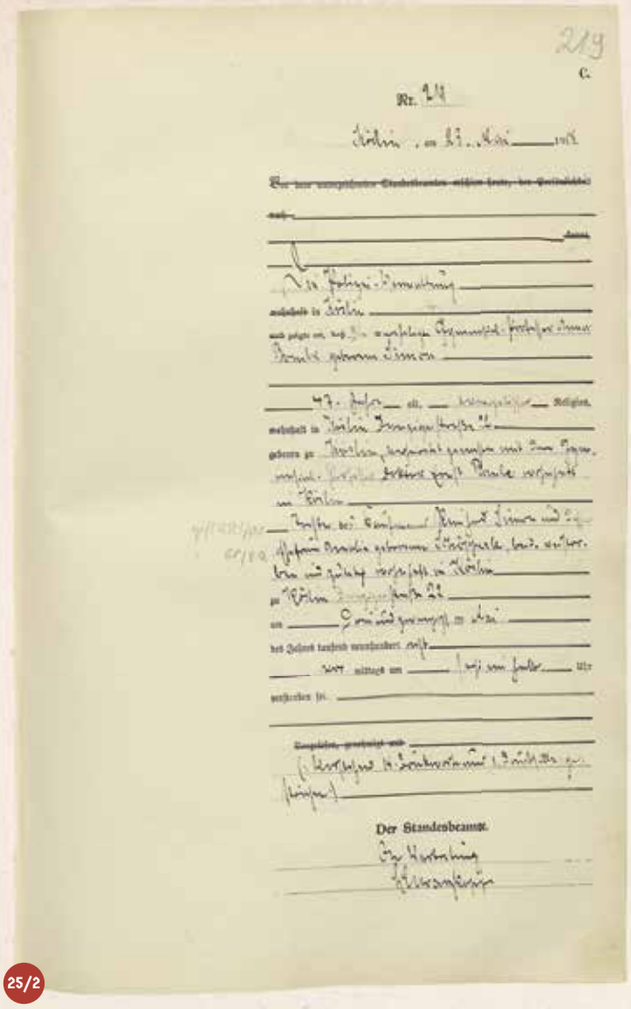

25/2

25/2 Akt zgonu Anny Bombe z domu Simon z 23 maja 1908 r. Zmarła w wieku 47 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 145

25/3 Książka adresowa z 1908 r. z wpisem dotyczącym kadry nauczycielskiej w Królewskim Gimnazjum (Königliches Gymnasium) mieszczącym się przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Bergstrasse 53)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

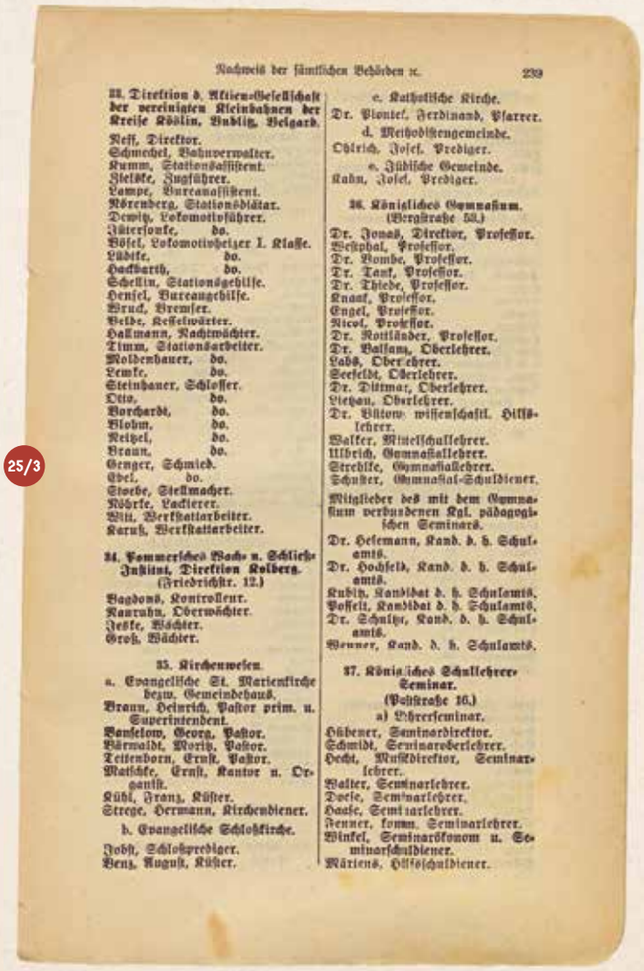

25/3

25/4

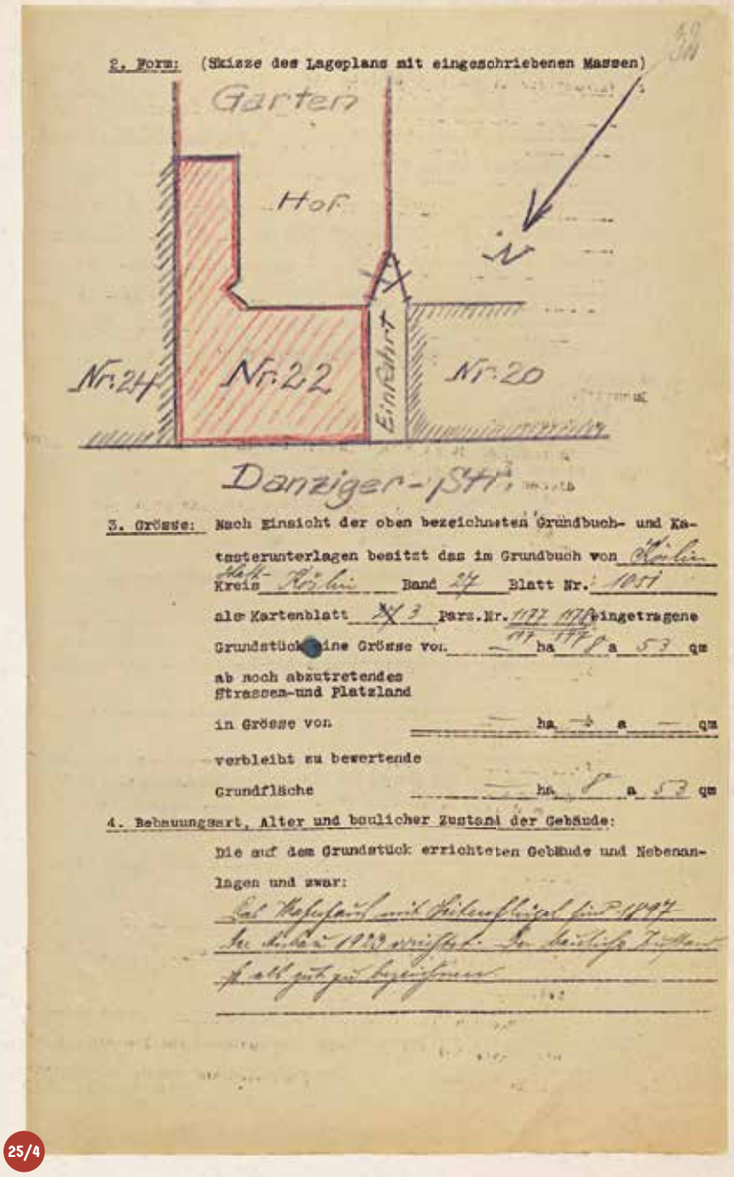

25/4

Akta budowlane dotyczące posesji przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 22) z planami sytuacyjnymi z 1921 r. i 1926 r. z widoczną posesją nr 22
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1292

25/4

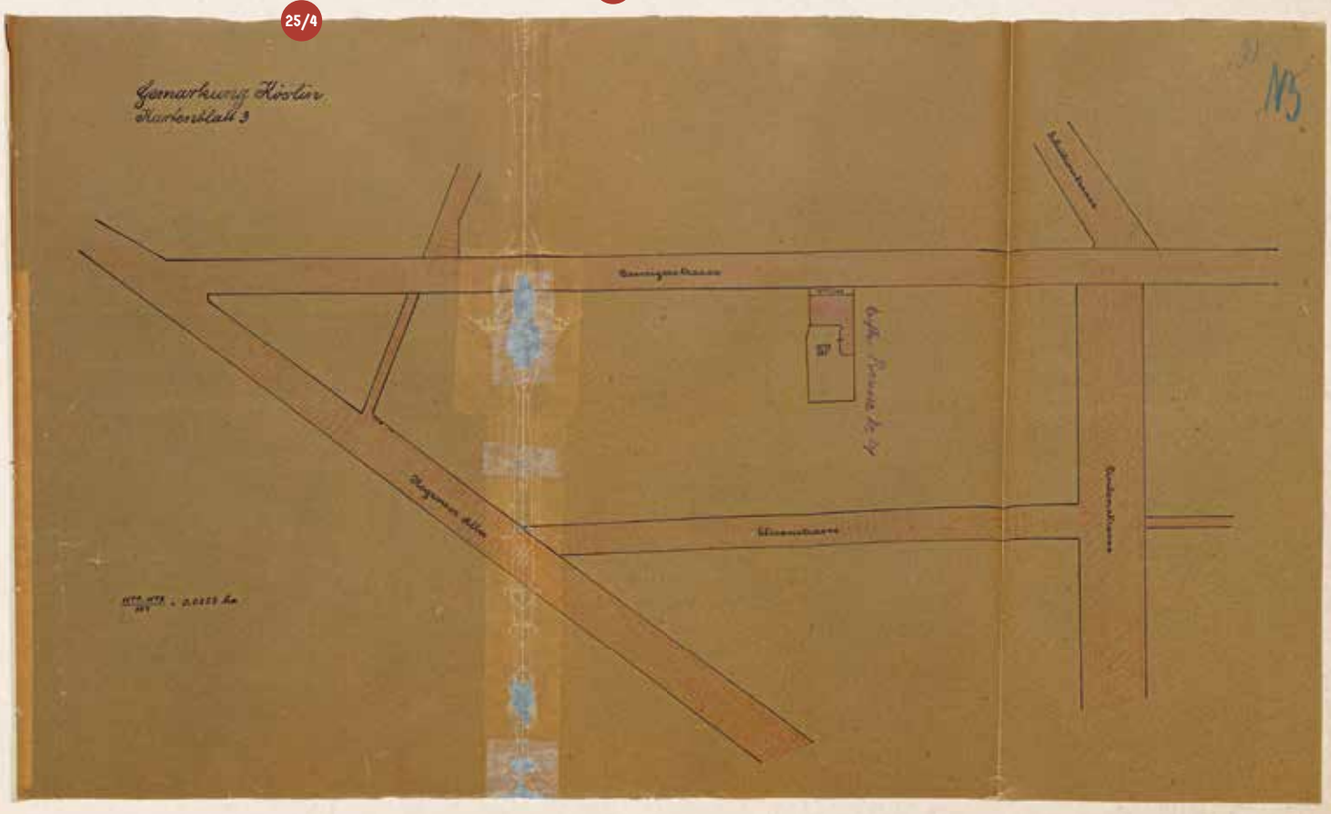

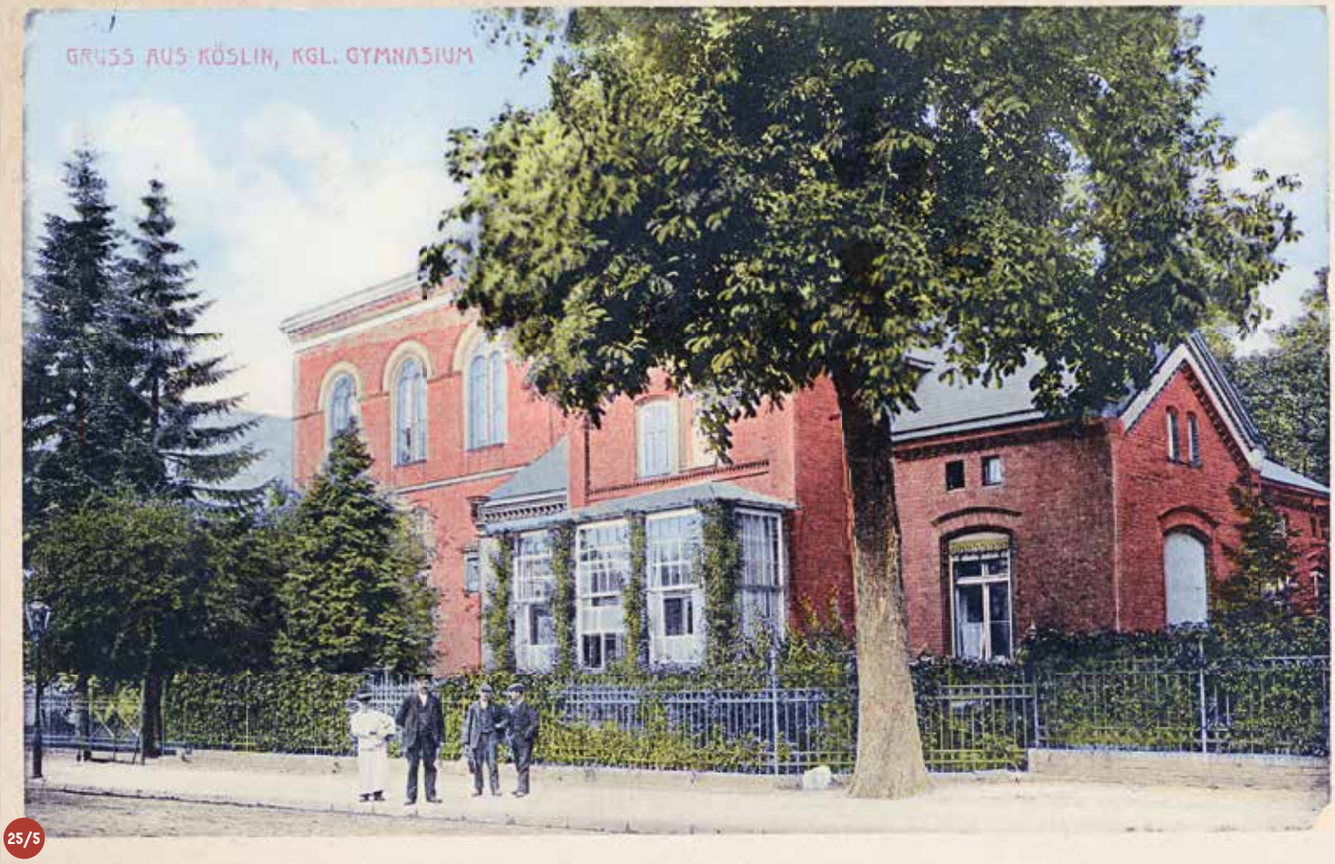

25/5

25/5

25/5 Karty pocztowe z początku XX w. z widokiem Królewskiego Gimnazjum w Koszalinie (Köslin) mieszczącego się przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Bergstrasse 53)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego,
sygn. 116, 118

Syn woźnicy

Wieczorem z domu wyszedł niezauważenie dwuletni syn woźnicy Hammermeistera. Wpadł nagle do oczka wodnego w pobliżu domu i pomimo od razu wszczętych poszukiwań odnaleziono go dopiero po bardzo długim czasie. Chłopiec, pomimo podjętej reanimacji, zmarł.

Źródło: Kreisblatt für den Kreis Bublitz (36. Jahrgang, 1908).

26/1

26/1 Książka adresowa z 1908 r. z wpisem dotyczącym woźnicy Antona Hammermeistera, zamieszkałego przy ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse 33)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

26/2 Fragment planu sytuacyjnego początkowego odcinka obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse) z 1939 r. z widoczną posesją numer 33
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 588

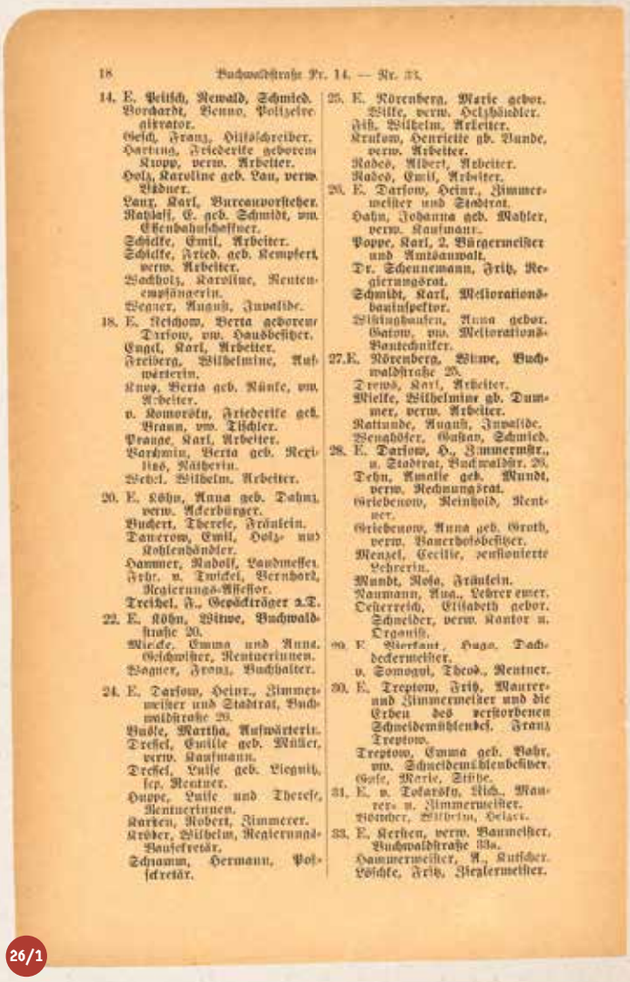
18 Buchwaldstraße Nr. 14. — Nr. 33.

14. E. Petsch, Arnold, Schmied.
Borchardt, Benno, Polizeiexekutor.
Gelch, Franz, Hilfsschreiber.
Hartung, Friederike geborene Knopp, verw. Arbeiter.
Holz, Karoline geb. Lau, verw. Büdner.
Lanz, Karl, Bureauvorsteher.
Ratzlaff, E. geb. Schmidt, ww. Eisenbahnschaffner.
Schilke, Emil, Arbeiter.
Schilke, Fried. geb. Kempkert, verw. Arbeiter.
Wachholz, Karoline, Rentenempfängerin.
Wegner, August, Invalide.
18. E. Reichow, Berta geborene Darsow, ww. Hausbesitzer.
Engel, Karl, Arbeiter.
Freiberg, Wilhelmine, Aufwärterin.
Knop, Berta geb. Künke, ww. Arbeiter.
v. Komorsky, Friederike geb. Braun, ww. Tischler.
Prause, Karl, Arbeiter.
Warkmin, Berta geb. Nerlins, Näherin.
Wetzel, Wilhelm, Arbeiter.
20. E. Köhn, Anna geb. Dahm, verw. Ackerbürger.
Buchert, Therese, Fräulein.
Dancrow, Emil, Holz- und Kohlenhändler.
Hammer, Rudolf, Landmesser.
Frhr. v. Twickel, Bernhard, Regierungs-Assessor.
Treibel, F., Gepäckträger a.T.
22. E. Köhn, Witwe, Buchwaldstraße 20.
Mielcke, Emma und Anna, Geschwister, Rentnerinnen.
Wagner, Franz, Buchhalter.
24. E. Darsow, Heinr., Zimmermeister und Stadtrat, Buchwaldstraße 29.
Buske, Martha, Aufwärterin.
Dressel, Emilie geb. Müller, verw. Kaufmann.
Dressel, Luise geb. Liegnitz, sep. Rentner.
Hoppe, Luise und Therese, Rentnerinnen.
Karken, Robert, Zimmerer.
Kröder, Wilhelm, Regierungs-Bausekretär.
Schramm, Hermann, Postsekretär.
25. E. Nörenberg, Marie geborene Wilke, verw. Holzhändler.
Fiß, Wilhelm, Arbeiter.
Krukow, Henriette gb. Bunde, verw. Arbeiter.
Radeé, Albert, Arbeiter.
Radeé, Emil, Arbeiter.
26. E. Darsow, Heinr., Zimmermeister und Stadtrat.
Hahn, Johanna geb. Mahler, verw. Kaufmann.
Poppe, Karl, 2. Bürgermeister und Amtsanwalt.
Dr. Schennemann, Fritz, Regierungsrat.
Schmidt, Karl, Meliorationsbauinspektor.
Wittinghausen, Anna geborene Gatow, ww. Meliorations-Bautechniker.
27. E. Nörenberg, Witwe, Buchwaldstraße 26.
Drews, Karl, Arbeiter.
Mielke, Wilhelmine gb. Dummer, verw. Arbeiter.
Ratkunde, August, Invalide.
Bienhöfer, Gustav, Schmied.
28. E. Darsow, H., Zimmermstr., u. Stadtrat, Buchwaldstr. 29.
Dehn, Amalie geb. Mundt, verw. Rechnungsrat.
Griebenow, Reinhold, Rentner.
Griebenow, Anna geb. Groth, verw. Bauerhofsbesitzer.
Menzel, Cecilie, pensionierte Lehrerin.
Mundt, Rosa, Fräulein.
Naumann, Aug., Lehrer emer.
Oesterreich, Elisabeth geborene Schneider, verw. Kantor u. Organist.
29. E. Wiertant, Hugo, Dachdeckermeister.
v. Somogyi, Theod., Rentner.
30. E. Treptow, Fritz, Maurer- und Zimmermeister und die Erben des verstorbenen Schneidemühlenbes. Franz Treptow.
Treptow, Emma geb. Bahr, ww. Schneidemühlenbesitzer.
Gose, Marie, Stifte.
31. E. v. Tokarsky, Nik., Maurer- u. Zimmermeister.
Brunner, Wilhelm, Heizer.
33. E. Kerken, verw. Bauunternehmer, Buchwaldstraße 33a.
Hammerweister, M., Kutscher.
Löschke, Fritz, Ziegelmeister.

26/1

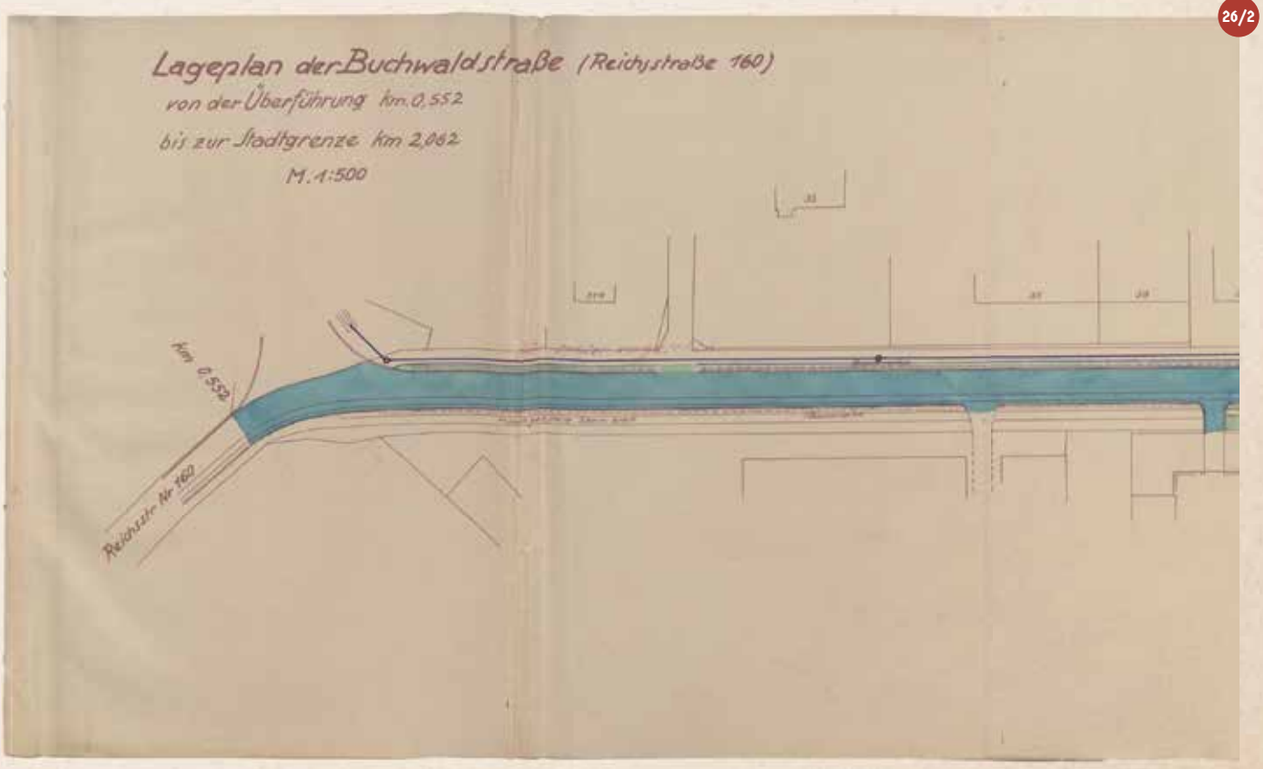

26/2

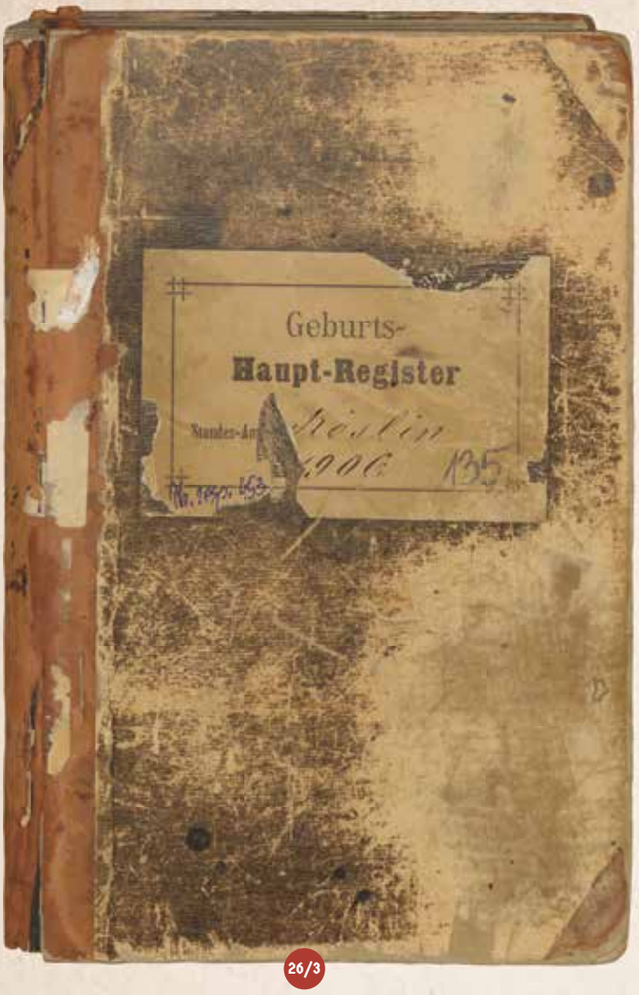

26/3

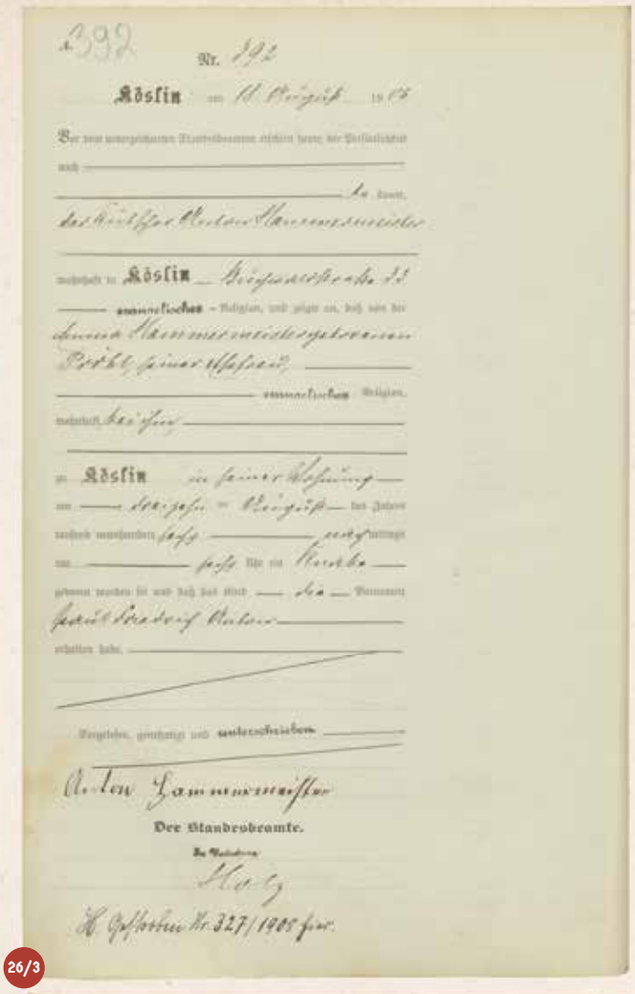

26/3

26/3 **Akt urodzenia Paula Friedricha Antona Hammermeistera, syna woźnicy Antona Hammermeistera i Emmy z domu Pröhl, z 18 sierpnia 1906 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 135

26/4 **Akt zgonu Paula Friedricha Antona Hammermeistera, syna Antona Hammermeistera i Emmy z domu Pröhl, z 12 sierpnia 1908 r. W akcie widnieje adnotacja, że zwłoki chłopca odnalezione zostały 10 sierpnia po południu w kałuży, znajdującej się na posesji.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 145

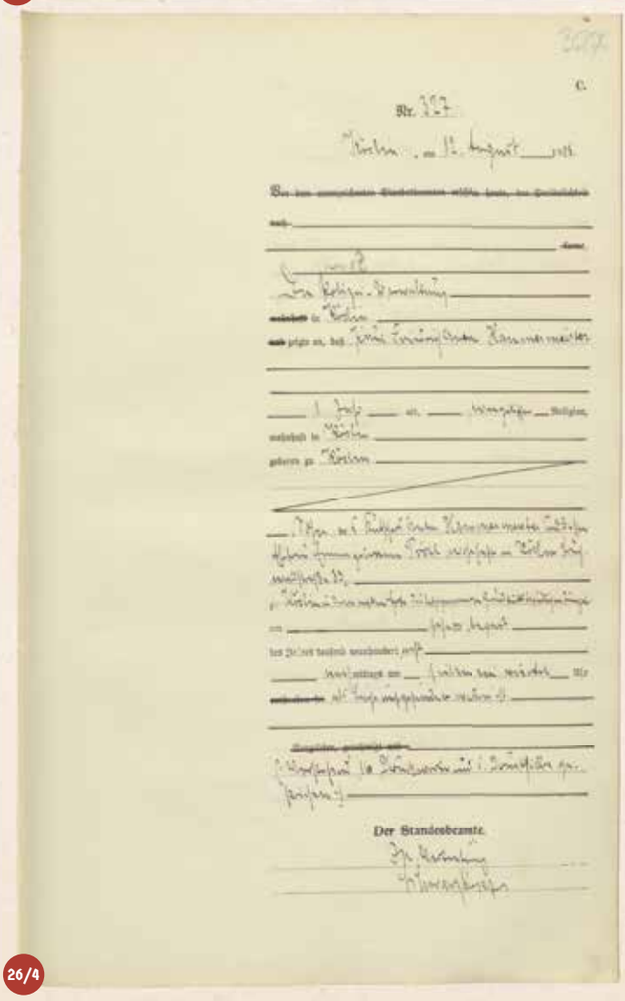

26/4

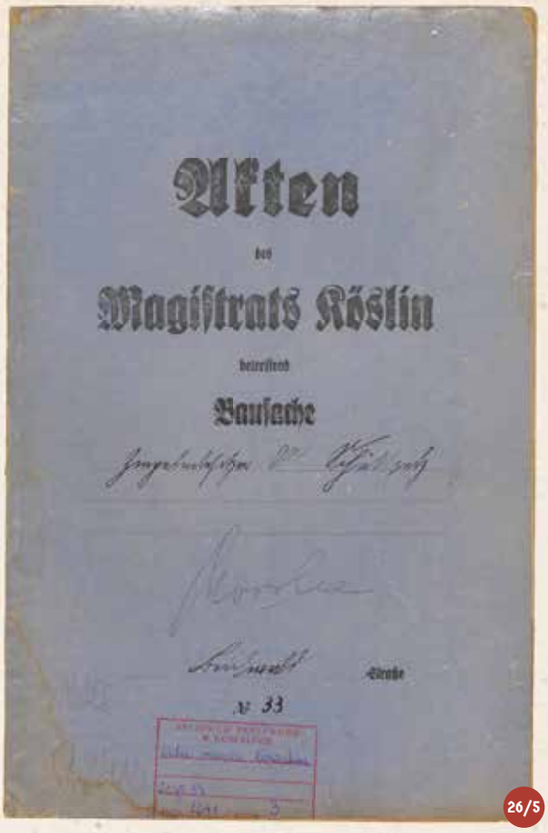

26/S

26/S **Akta budowlane dotyczące posesji przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse 33) z planem sytuacyjnym z 1926 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1241

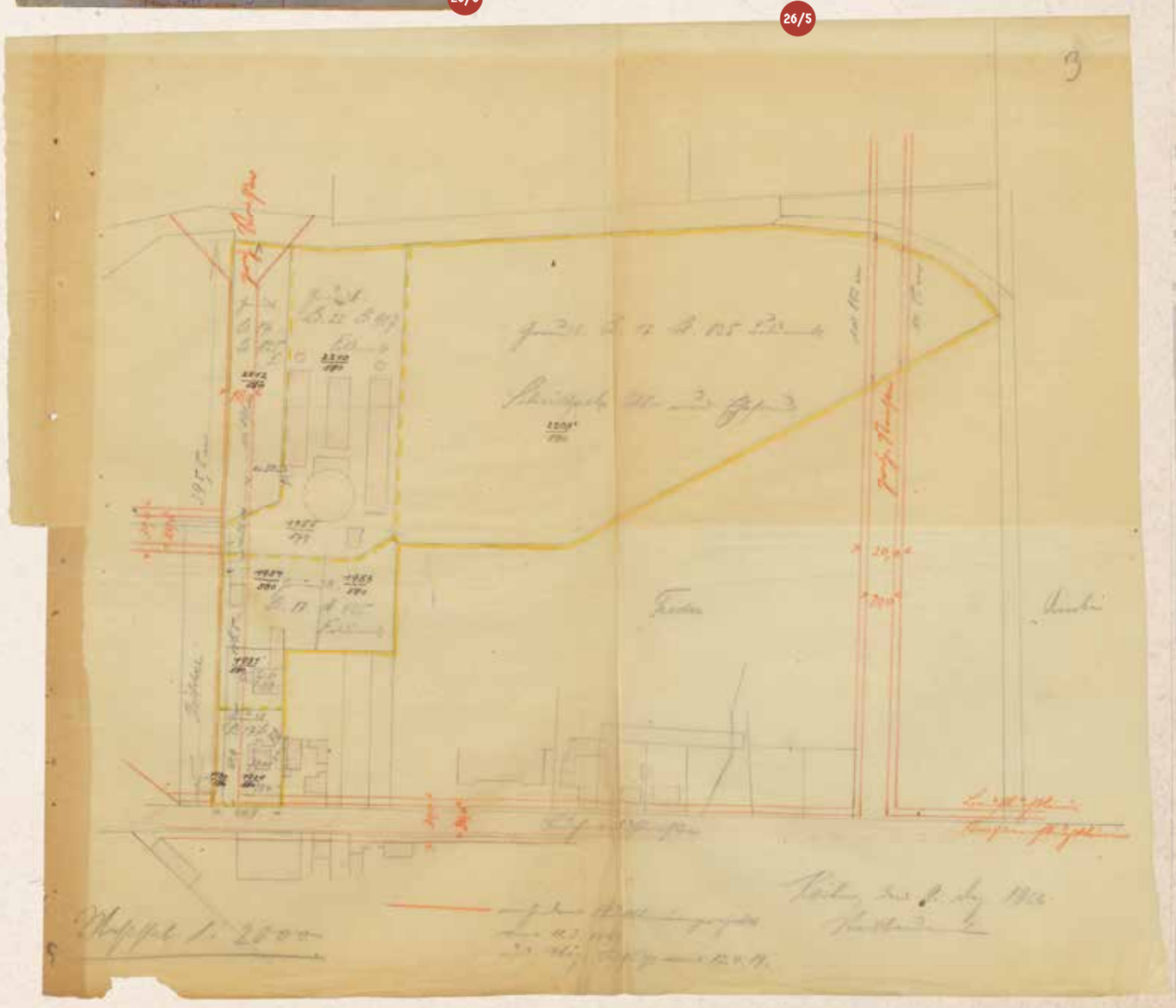

26/S

Instalacja gazowa, której nie było

Wieczorem znaleziono małżeństwo Prawitz nieprzytomne w ich mieszkaniu. Wezwany na pomoc lekarz stwierdził zatrucie gazem, co było zaskakujące, bo w tym budynku nie było instalacji gazowej. Po przeprowadzonym śledztwie okazało się, że 70 m od domu uszkodzona została stara rura, z której gaz poprzez kanalizację przedostał się do mieszkania. Następnego dnia żona krawca zmarła.

Źródło: Die Presse, Jg. 28, nr 88 (1910).

27/1

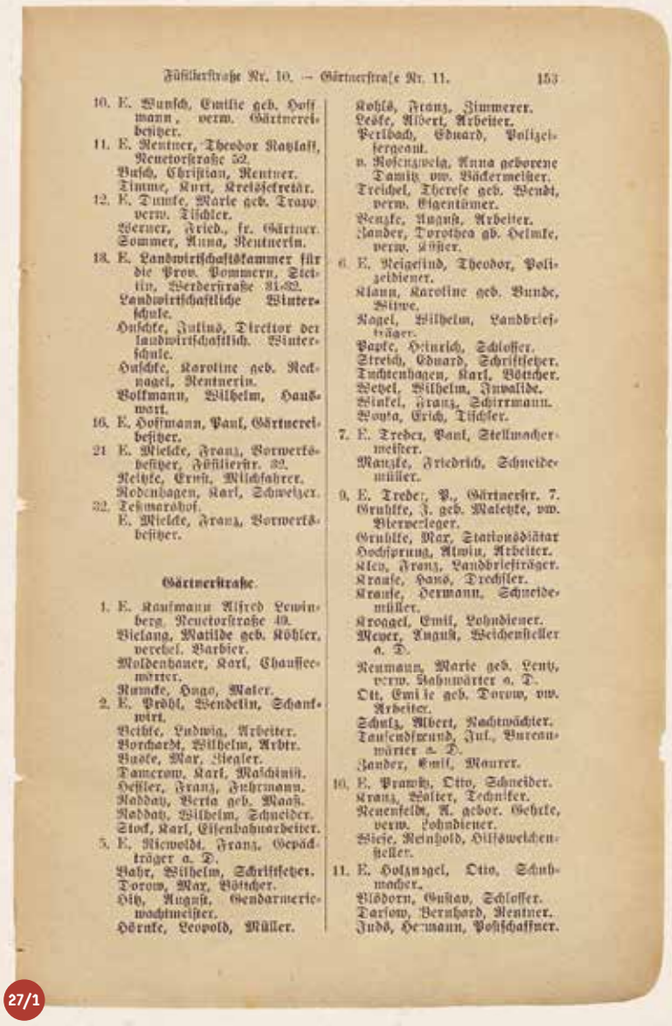
Füsilierstraße Nr. 10. — Gärtnerstraße Nr. 11. 153

10. E. Wunsch, Emilie geb. Hoffmann, verw. Gärtnereibesitzer.
11. E. Rentner, Theodor, Rayblatt, Neuetorstraße 52.
Busch, Christian, Rentner.
Timme, Kurt, Kreissekretär.
12. E. Dumke, Marie geb. Trapp verw. Tischler.
Boerner, Fried., fr. Gärtner.
Sommer, Anna, Rentnerin.
13. E. Landwirtschaftskammer für die Prov. Pommern, Stettin, Berderstraße 31-32.
Landwirtschaftliche Winterschule.
Huschke, Julius, Director der landwirtschaftlich. Winterschule.
Huschke, Karoline geb. Recknagel, Rentnerin.
Volkmann, Wilhelm, Hauswart.
16. E. Hoffmann, Paul, Gärtnereibesitzer.
21. E. Mielcke, Franz, Vorwerksbesitzer, Füsilierstr. 32.
Reibke, Ernst, Milchfahrer.
Rodenhagen, Karl, Schweizer.
32. Tessmershof.
E. Mielcke, Franz, Vorwerksbesitzer.

Gärtnerstraße.

1. E. Kaufmann Alfred Lewinberg, Neuetorstraße 49.
Bielang, Matilde geb. Köhler, verehel. Barbier.
Moldenhauer, Karl, Chausseewärter.
Runcke, Hugo, Maler.
2. E. Pröhl, Wendelin, Schankwirt.
Beibke, Ludwig, Arbeiter.
Borchardt, Wilhelm, Arbtr.
Buske, Max, Ziegler.
Dancrow, Karl, Maschinist.
Hessler, Franz, Fuhrmann.
Raddatz, Berta geb. Maaß.
Raddatz, Wilhelm, Schneider.
Stock, Karl, Eisenbahnarbeiter.
3. E. Niewoldt, Franz, Gepäckträger a. D.
Bahr, Wilhelm, Schriftsetzer.
Dorow, Max, Böttcher.
Hitz, August, Gendarmeriewachtmeister.
Hörnke, Leopold, Müller.
Kohls, Franz, Zimmerer.
Leske, Albert, Arbeiter.
Perlbach, Eduard, Polizeisergeant.
n. Roszczynska, Anna geborene Damitz vw. Bäckermeister.
Treichel, Therese geb. Wendt, verw. Eisenkämmer.
Benzke, August, Arbeiter.
Zander, Dorothea gb. Helmke, verw. Lüfter.
6. E. Reigefind, Theodor, Polizeidiener.
Klann, Karoline geb. Bunde, Witwe.
Nagel, Wilhelm, Landbriefträger.
Papke, Heinrich, Schlosser.
Strech, Eduard, Schriftsetzer.
Tuchtenhagen, Karl, Böttcher.
Wetzel, Wilhelm, Invalide.
Winkel, Franz, Schirrmann.
Woyta, Erich, Tischler.
7. E. Treder, Paul, Stellmachermeister.
Manzke, Friedrich, Schneidemüller.
9. E. Treder, P., Gärtnerstr. 7.
Grunitte, J. geb. Maletzke, vw. Bierverleger.
Grunitte, Max, Stationsdiätar
Hochsprung, Alwin, Arbeiter.
Kley, Franz, Landbriefträger.
Krause, Hans, Drechsler.
Krause, Hermann, Schneidemüller.
Krogael, Emil, Lohndiener.
Meyer, August, Weichensteller a. D.
Neumann, Marie geb. Lenz, verw. Bahnwärter a. D.
Ott, Emilie geb. Dorow, vw. Arbeiter.
Schulz, Albert, Nachtwächter.
Tausendfreund, Jul., Bureauwärter a. D.
Zander, Emil, Maurer.
10. E. Prawitz, Otto, Schneider.
Kranz, Walter, Techniker.
Neuenfeldt, A. gebor. Gehrke, verw. Lohndiener.
Wiese, Reinhold, Hilfsweichensteller.
11. E. Holzapfel, Otto, Schuhmacher.
Blödorn, Gustav, Schlosser.
Darlow, Bernhard, Rentner.
Judd, Hermann, Postschaffner.

27/1

27/1 Książka adresowa z 1909 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Kaszubskiej (Gärtnerstrasse 10), w tym krawca Otto Prawitza
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

27/2

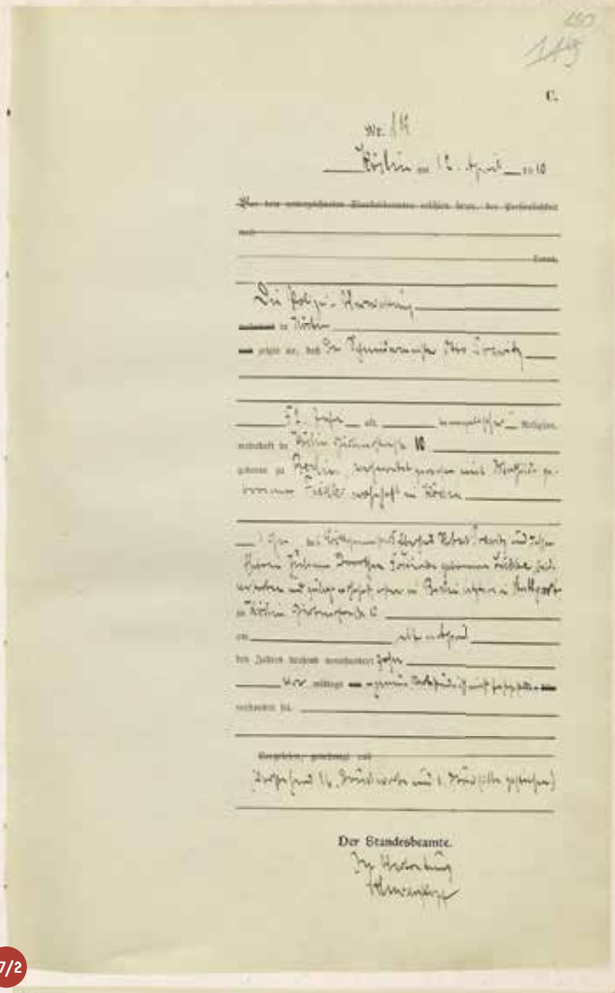

27/2

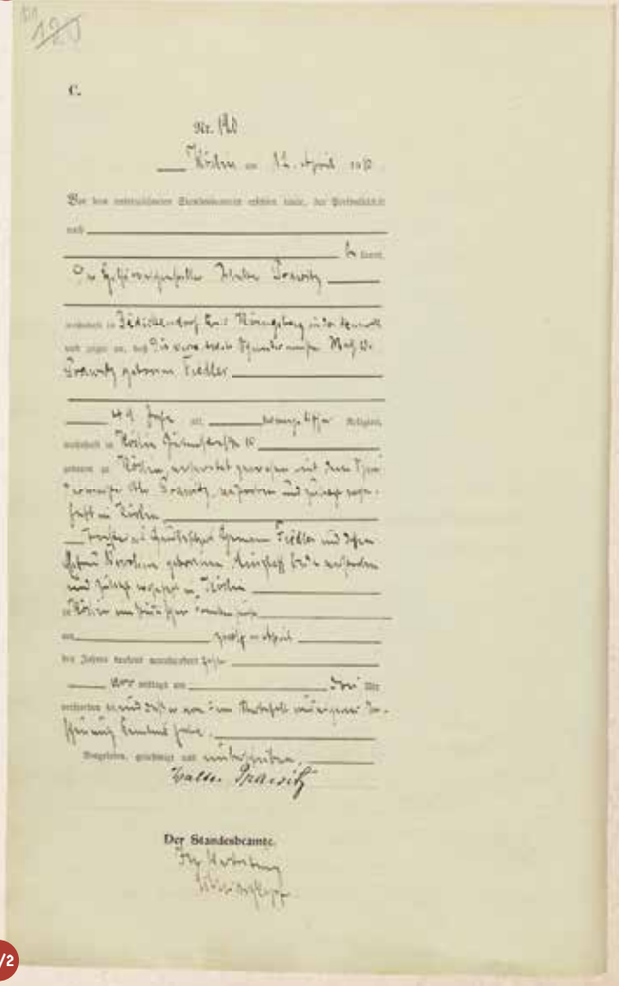

27/2

27/2 Akty zgonu mistrza krawieckiego Otto Prawitza i jego żony Mathilde Prawitz z domu Fiedler z 12 kwietnia 1910 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 153

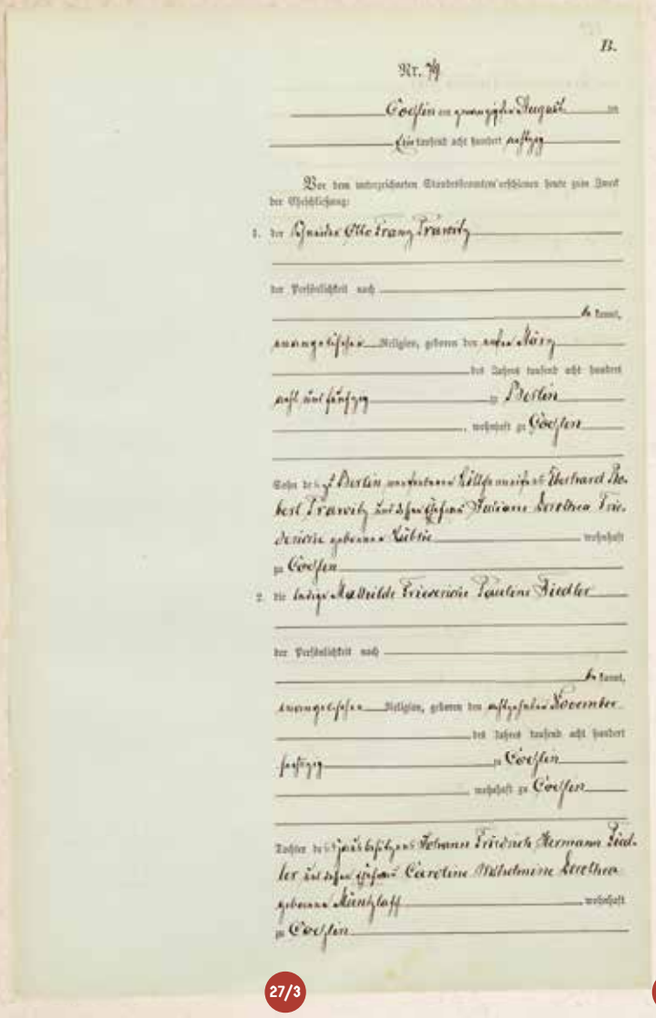

B.

Nr. 29

Cöslin am zwanzigsten August tausend acht hundert achtzig

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschienen heute zum Zweck der Eheschließung:

1. der Kaufmann Otto Franz Franzitz
der Persönlichkeit nach bekannt,
evangelischer Religion, geboren den achten März
tausend acht hundert zwei und fünfzig zu Berlin,
wohnhaft zu Cöslin,

Sohn des zu Berlin verstorbenen Lithographen Eberhard Theodor Franzitz und dessen ebenfalls daselbst verstorbener Ehefrau Johanne Dorothea Friederike geborene Lüdtke, wohnhaft zu Cöslin,

2. die ledige Mathilde Friederike Pauline Fiedler
der Persönlichkeit nach bekannt,
evangelischer Religion, geboren den siebenundzwanzigsten November
tausend acht hundert fünfzig zu Cöslin,
wohnhaft zu Cöslin,

Tochter des verstorbenen Tischlermeisters Johann Friedrich Hermann Fiedler und dessen ebenfalls daselbst verstorbener Ehefrau Caroline Wilhelmine Dorothea geborene Kunstloff, wohnhaft zu Cöslin.

27/3

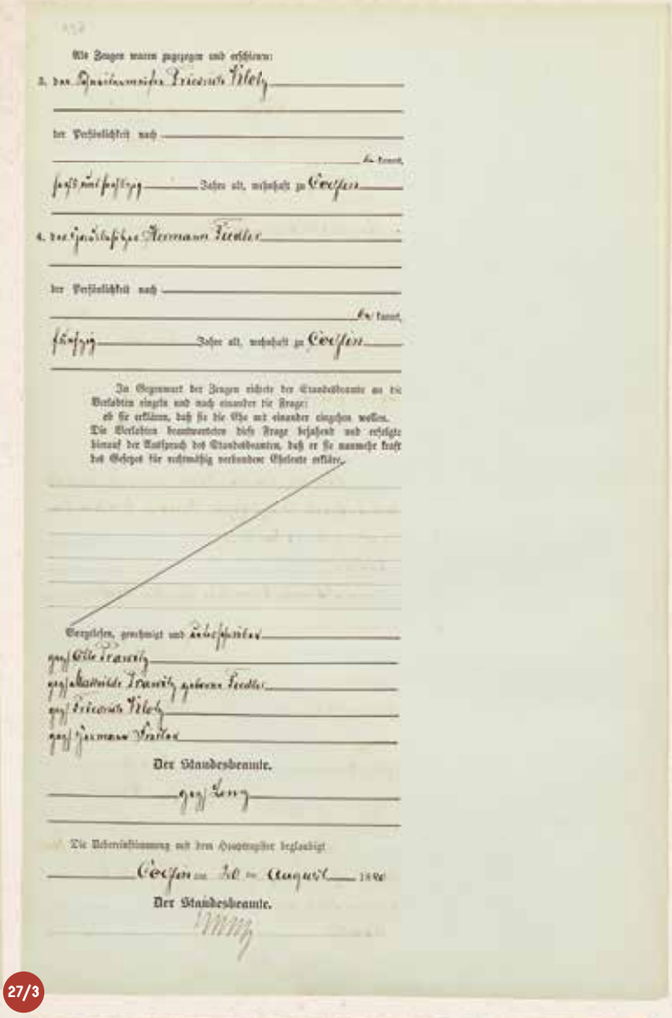

Alle Zeugen waren gegenwärtig und erschienen:

3. der Kaufmann Friedrich Pilot
der Persönlichkeit nach bekannt,
fast zwei und fünfzig Jahre alt, wohnhaft zu Cöslin,

4. der Gerichtsdiener Hermann Fiedler
der Persönlichkeit nach bekannt,
fünfzig Jahre alt, wohnhaft zu Cöslin.

In Gegenwart der Zeugen richtete der Standesbeamte an die Verlobten einzeln und nach einander die Frage:
ob sie erklärten, daß sie die Ehe mit einander eingehen wollten.
Die Verlobten beantworteten diese Frage bejahend und erklärten hierauf der Aufspruch des Standesbeamten, daß er sie nunmehr kraft des Gesetzes für rechtmäßig verbundene Eheleute erkläre.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben
von Otto Franzitz
von Mathilde Franzitz, geborene Fiedler
von Friedrich Pilot
von Hermann Fiedler

Der Standesbeamte.
(gez.) Lenz

Die Uebereinstimmung mit dem Hauptregister bescheinigt
Cöslin am 30. August 1880

Der Standesbeamte.

27/3

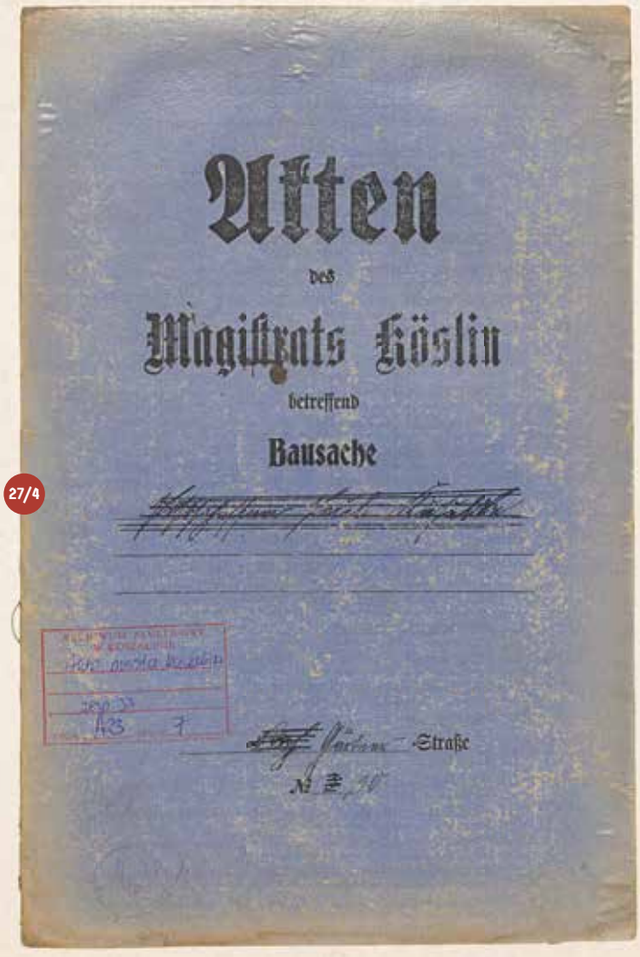

27/4

27/3 Akt małżeństwa krawca Otto Franza Prawitza i Mathilde Friederike Pauline Fiedler z 20 sierpnia 1880 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 20

27/4 Akta budowlane z 1924 r., dotyczące posesji przy obecnej ulicy Kaszubskiej (Gärtnerstrasse 10)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1423

Wrzący klej

W fabryce mebli braci Hoffendahl doszło do pęknięcia rury parowej, nad którą znajdował się zbiornik z wrzącym klejem. Zbiornik ten spadł wprost na głowę jednego z pracowników ciężko go raniąc. Ofiara w stanie krytycznym została przewieziona do szpitala.

Źródło: Gartzer Zeitung, Jg. 36, nr 72 (1910).

28/1 **Książka adresowa z 1910 r. z wpisem dotyczącym Hansa i Maxa Hoffendahl, właścicieli firmy „Gebrüder Hoffendahl Köslin", mieszczącej się przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 45)**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

28/2 **Karta pocztowa z lat 30. XX w. z widokiem budynku szpitala w Koszalinie (Köslin) od strony dziedzińca**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 123

28/2

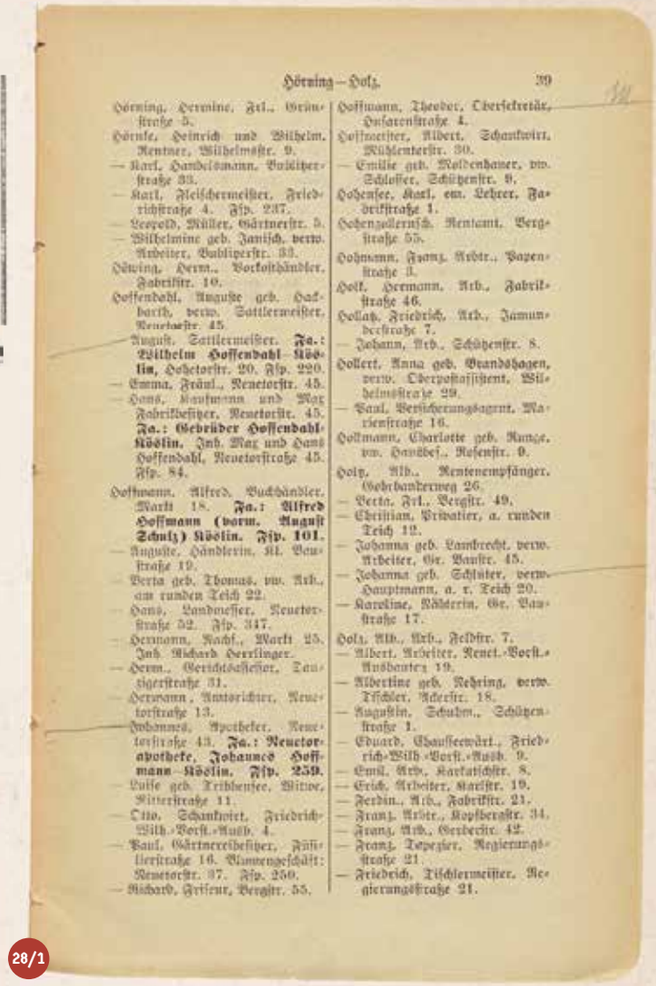

Hörning – Holz. 39

Hörning, Hermine, Frl., Grünstraße 5.
Hörnle, Heinrich und Wilhelm, Rentner, Wilhelmstr. 9.
— Karl, Handelsmann, Bahnhofstraße 33.
— Karl, Fleischermeister, Friedrichstraße 4. Fsp. 287.
— Leopold, Müller, Gärtnerstr. 5.
— Wilhelmine geb. Janisch, verw. Arbeiter, Bublitzerstr. 33.
Höwing, Herm., Viehhändler, Fabrikstr. 10.
Hoffendahl, Auguste geb. Hackbarth, verw. Sattlermeister, Neuetorstr. 45.
— Augusta, Sattlermeister. **Fa.: Wilhelm Hoffendahl Köslin**, Hohetorstr. 20. Fsp. 220.
— Emma, Fräul., Neuetorstr. 45.
— Hans, Kaufmann und Max Fabrikbesitzer, Neuetorstr. 45. **Fa.: Gebrüder Hoffendahl Köslin.** Inh. Max und Hans Hoffendahl, Neuetorstraße 45. Fsp. 84.
Hoffmann, Alfred, Buchhändler, Markt 18. **Fa.: Alfred Hoffmann (vorm. August Schulz) Köslin. Fsp. 101.**
— Auguste, Händlerin, Alt. Beustraße 19.
— Berta geb. Thomas, vw. Arb., am runden Teich 22.
— Hans, Landwesser, Neuetorstraße 52. Fsp. 347.
— Hermann, Rechtsanwalt, Markt 25. Inh. Richard Herrlinger.
— Herm., Gerichtsassessor, Danzigerstraße 31.
— Hermann, Amtsrichter, Neuetorstraße 13.
— Johannes, Apotheker, Neuetorstraße 43. **Fa.: Neuetor-apotheke, Johannes Hoffmann Köslin. Fsp. 259.**
— Luise geb. Tribbensee, Witwe, Ritterstraße 11.
— Otto, Schankwirt, Friedrich-Wilh.-Forst.-Ausb. 4.
— Paul, Gärtnereibesitzer, Filialerstraße 16. Blumengeschäft: Neuetorstr. 37. Fsp. 250.
— Richard, Friseur, Bergstr. 55.
Hoffmann, Theodor, Obersekretär, Husarenstraße 4.
Hoffmeister, Albert, Schankwirt, Mühlenterstr. 30.
— Emilie geb. Moldenhauer, vw. Schlosser, Schützenstr. 9.
Hohensee, Karl, em. Lehrer, Fabrikstraße 1.
Hohenzollernsch. Rentamt, Bergstraße 55.
Hohmann, Franz, Arbtr., Papenstraße 3.
Holl, Hermann, Arb., Fabrikstraße 46.
Hollag, Friedrich, Arb., Jamundestraße 7.
— Johann, Arb., Schützenstr. 8.
Hollert, Anna geb. Brandshagen, verw. Oberpostassistent, Wilhelmstraße 29.
— Paul, Versicherungsagent, Marienstraße 16.
Hollmann, Charlotte geb. Runge, vw. Hauptbej., Rosenstr. 9.
Holz, Alb., Rentenempfänger, Gebhardenweg 26.
— Berta, Frl., Bergstr. 49.
— Christian, Privatier, a. runden Teich 12.
— Johanna geb. Lambrecht, verw. Arbeiter, Gr. Baustr. 45.
— Johanna geb. Schlüter, verw. Hauptmann, a. r. Teich 20.
— Karoline, Nähterin, Gr. Baustraße 17.
Holz, Alb., Arb., Feldstr. 7.
— Albert, Arbeiter, Neuet.-Forst.-Ausbauter 19.
— Albertine geb. Nehring, verw. Tischler, Ackerstr. 18.
— Augustin, Schuhm., Schützenstraße 1.
— Eduard, Chausseewärt., Friedrich-Wilh.-Forst.-Ausb. 9.
— Emil, Arb., Karlatschstr. 8.
— Erich, Arbeiter, Karlstr. 19.
— Ferdin., Arb., Fabrikstr. 21.
— Franz, Arbtr., Kopfbergstr. 34.
— Franz, Arb., Gerberstr. 42.
— Franz, Töpfergr., Regierungsstraße 21.
— Friedrich, Tischlermeister, Regierungsstraße 21.

28/1

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
nebst
Adress- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1910.
Nach amtlichen Quellen" zusammengestellt.
Dreissigster Jahrgang.
Köslin.
Verlag von Alfred Hoffmann
Druck von C. G. Hendel.

28/1

28/3

Akt zgonu czeladnika kominiarskiego Gottlieba Johanna Hompa z 14 czerwca 1910 r. Zmarł on w wieku 51 lat, nie miał stałego miejsca zamieszkania.
Archiwum Państwowe
w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego
w Koszalinie, sygn. 153

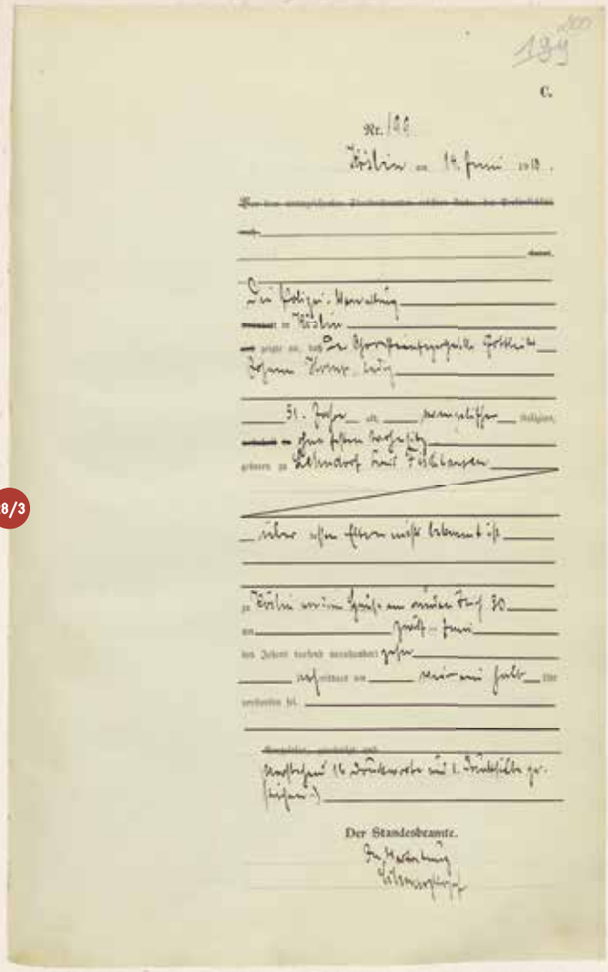

28/4

Akta budowlane dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 43) z planem sytuacyjnym z 1927 r. z widoczną posesją numer 45
Archiwum Państwowe
w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1915

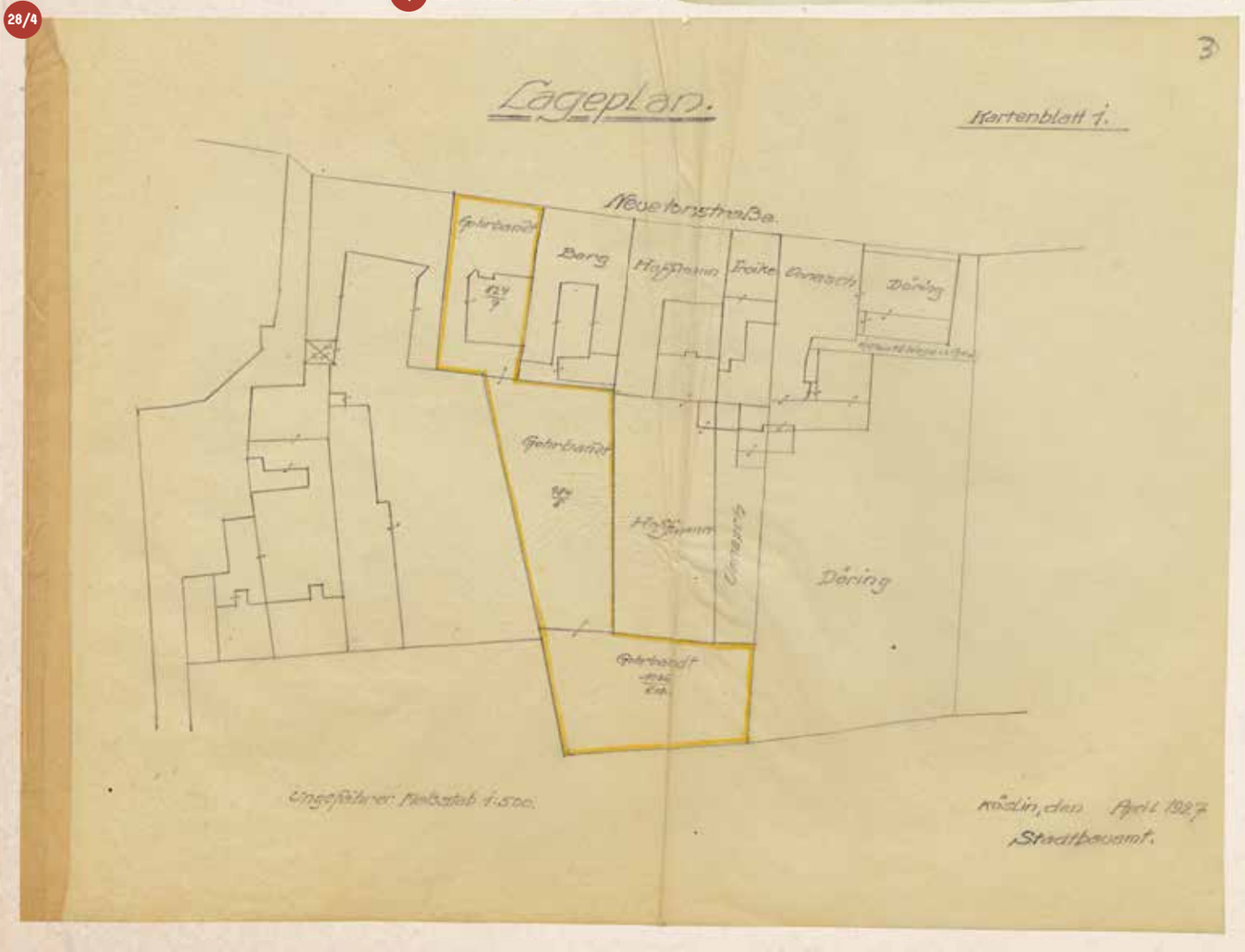

W grobie brata

W styczniu kobieta o nazwisku Lucht powiła dziecko, które wkrótce zmarło. Pochowała je w grobie brata na starym cmentarzu. Wkrótce wiadomość o tym niegodnym czynie dotarła do policji, która nakazała wykopanie zwłok i przeprowadzenie ich sekcji. Nie wykazała ona niczego pewnego, a sprawę przekazano prokuraturze.

Źródło: Schlawer Zeitung, Jg. 25, nr 56 (1911).

Z KRONIKI KRYMINALNEJ
Cmentarz

29/1

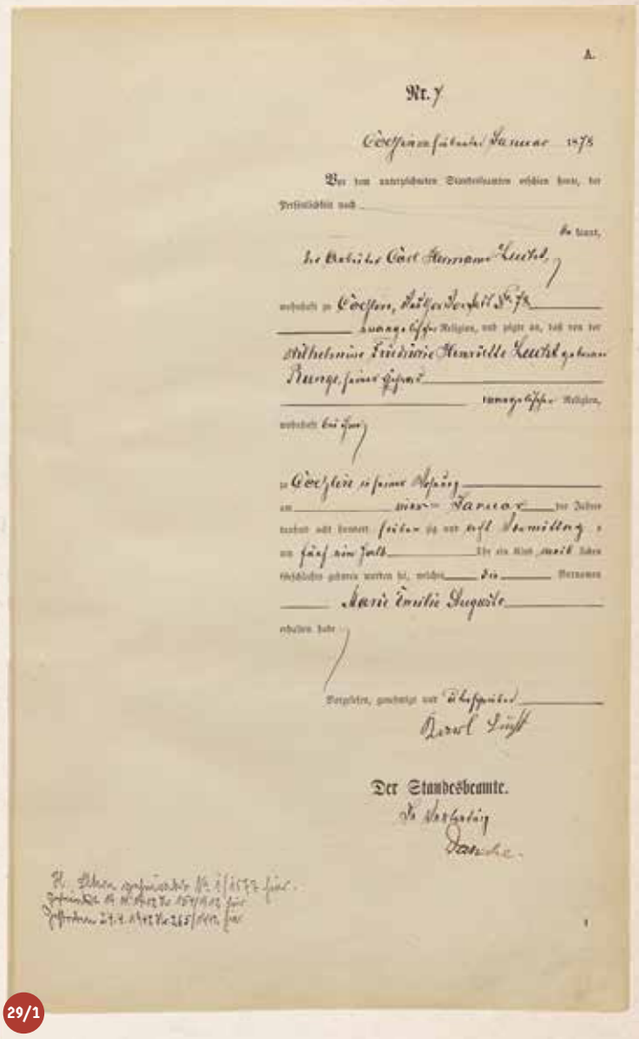

Nr. 7

Der Standesbeamte.

29/1

Akt urodzenia Marii Emilie Auguste Lucht, córki robotnika Carla Hermanna Luchta i Wilhelmine Friederike Henriette z domu Runge, z 17 stycznia 1878 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 13

29/2 **Akt zgonu chłopca, odnalezionego na starym cmentarzu w Koszalinie (Köslin), z 25 lutego 1911 r. Ciało dziecka pochowane zostało w grobie zmarłego w 1893 r. czeladnika stolarskiego Luchta. Ustalono, że matką chłopca jest niezamężna posługaczka Maria Lucht, zamieszkała przy obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse 29), urodzona 4 stycznia 1878 r. Podczas przesłuchania utrzymywała, że dziecko urodziło się martwe w nocy z 9 na 10 stycznia.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 157

29/3 **Akt małżeństwa robotnika Otto Karla Franke i robotnicy Marii Emilie Auguste z domu Lucht z 19 listopada 1912 r. Na akcie widnieje zapis, według którego 9 lipca 1913 r. małżeństwu Franke urodził się syn Kurt Otto Emil.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 160

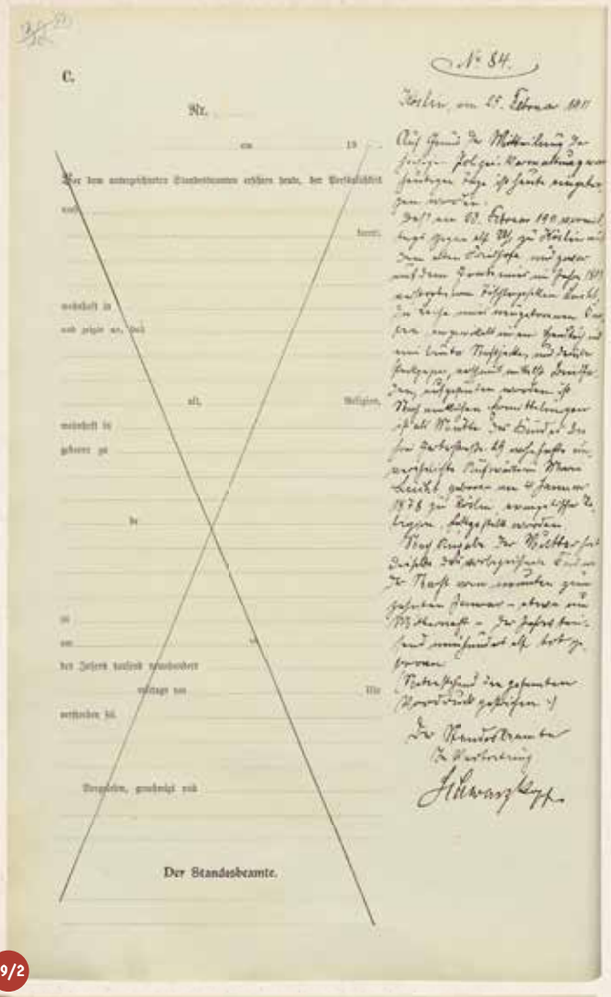
C.
Nr. 84.
Köslin, am 25. Februar 1911
Der Standesbeamte.

29/2

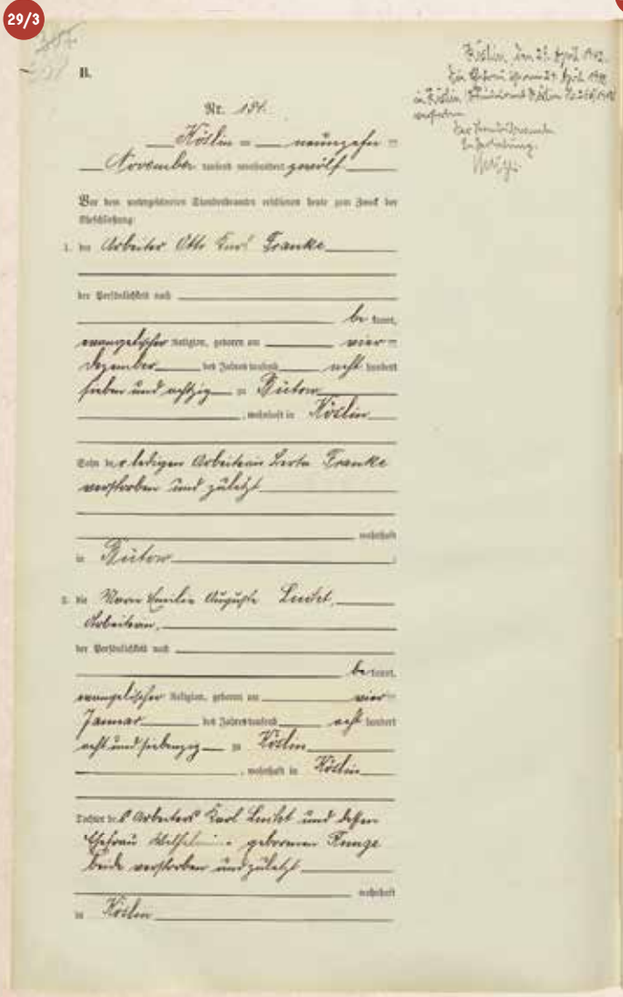
29/3
II.
Nr. 191.
Köslin, den 19. November 1912
Der Standesbeamte.

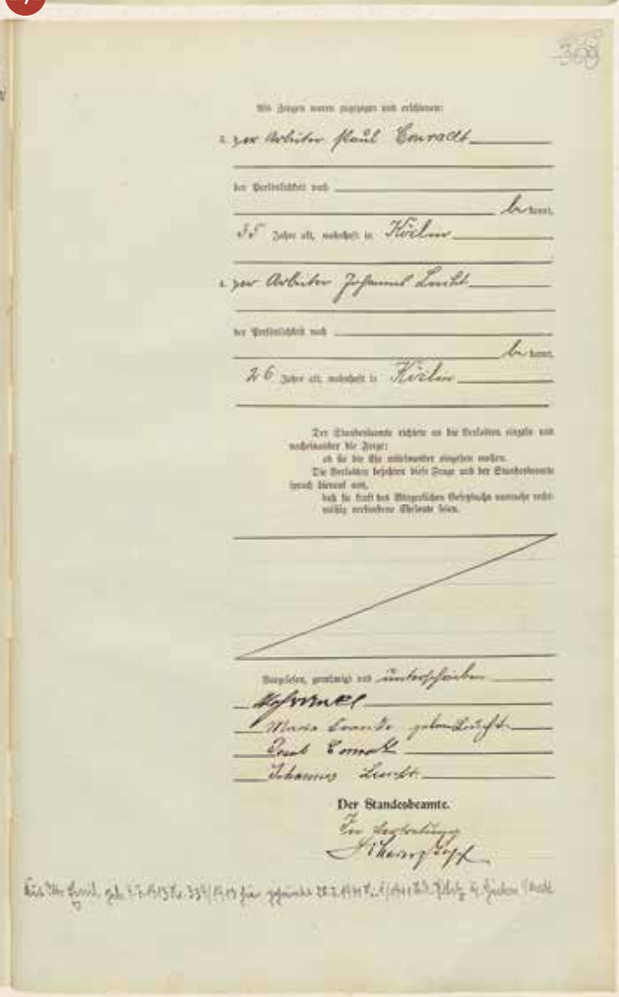
Der Standesbeamte.

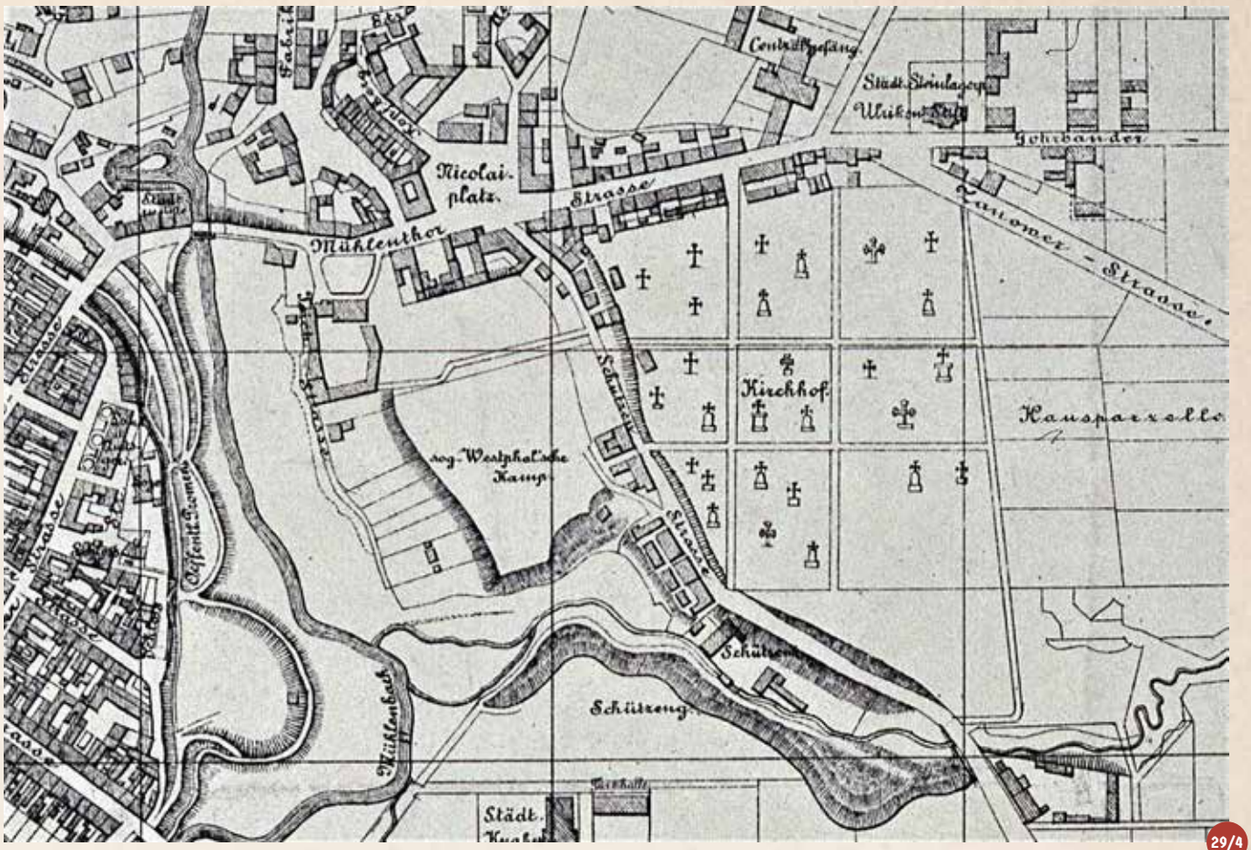

29/4

29/4 **Fragment planu Koszalina (Köslin) z przełomu XIX i XX w. z widocznym tzw. starym cmentarzem mieszczącym się przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlenthorstrasse)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Mapy topograficzne, plany i szkice katastralne z terenu województwa koszalińskiego, sygn. 7883

29/5 **Fragment planu Koszalina z 1946 r. z widocznym tzw. starym cmentarzem mieszczącym się przy ulicy Młyńskiej**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

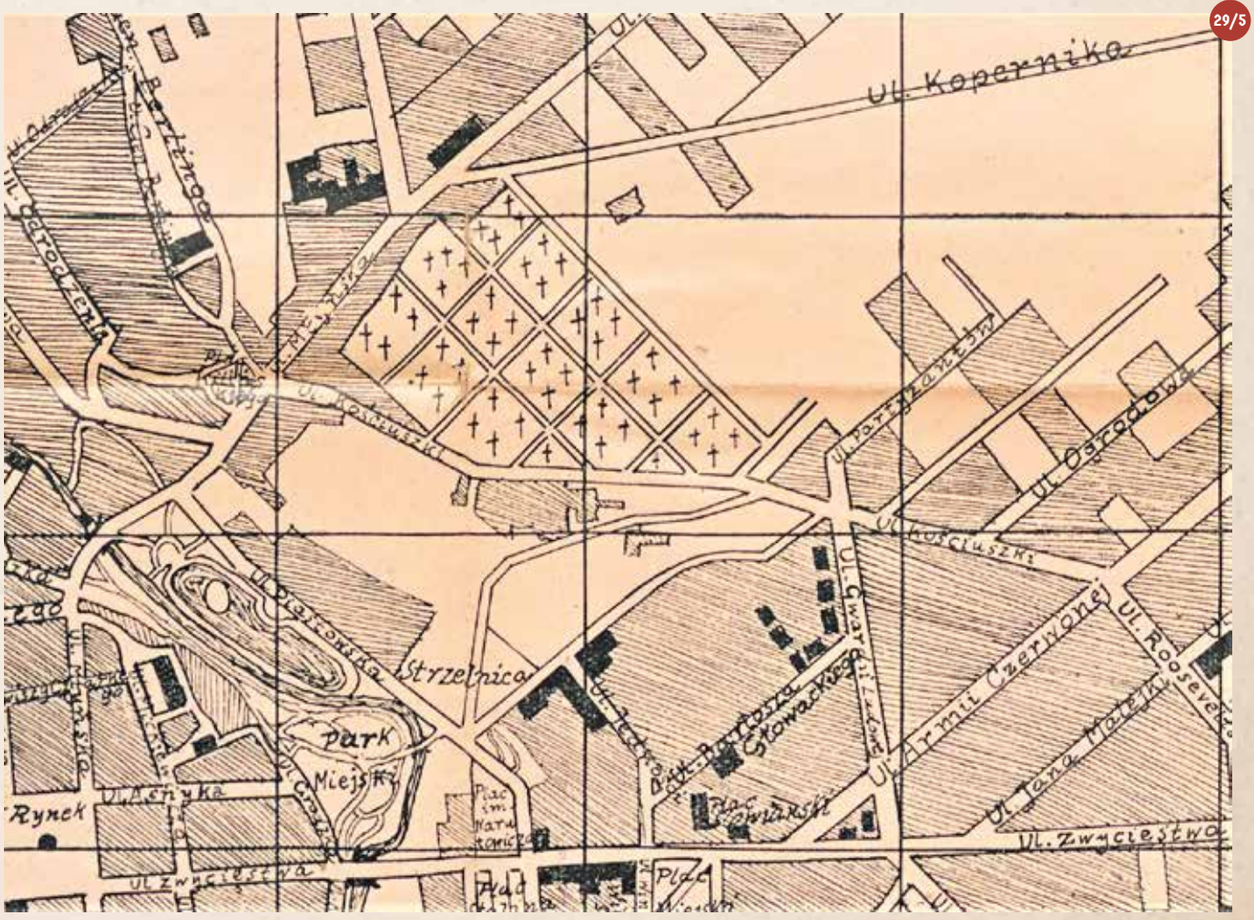

29/5

Krwawa awantura w przytułku

Krwawy czyn w miejscowym przytułku. Robotnik Gustav Grünwald oraz stolarz Robert Klaehn udali się razem spożywać alkohol. Pijani wrócili do przytułku, gdzie wywiązała się między nimi awantura. Grünwald rzucił się na swojego przeciwnika z siekierą, wrzeszcząc „Ty psie, zatłukę cię na śmierć". Zaczął zadawać mu liczne ciosy. W końcu udało się jednak go aresztować, a zalanemu krwią stolarzowi udzielić pomocy.

Źródło: Die Presse, Jg. 29, nr 64 (1911).

30/1

Książka adresowa z 1911 r. z wpisami dotyczącymi Gustava Grünwalda i Roberta Klähna, zamieszkałych w zakładzie dla bezdomnych przy obecnej ulicy Rzecznej (Badgasse 24)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

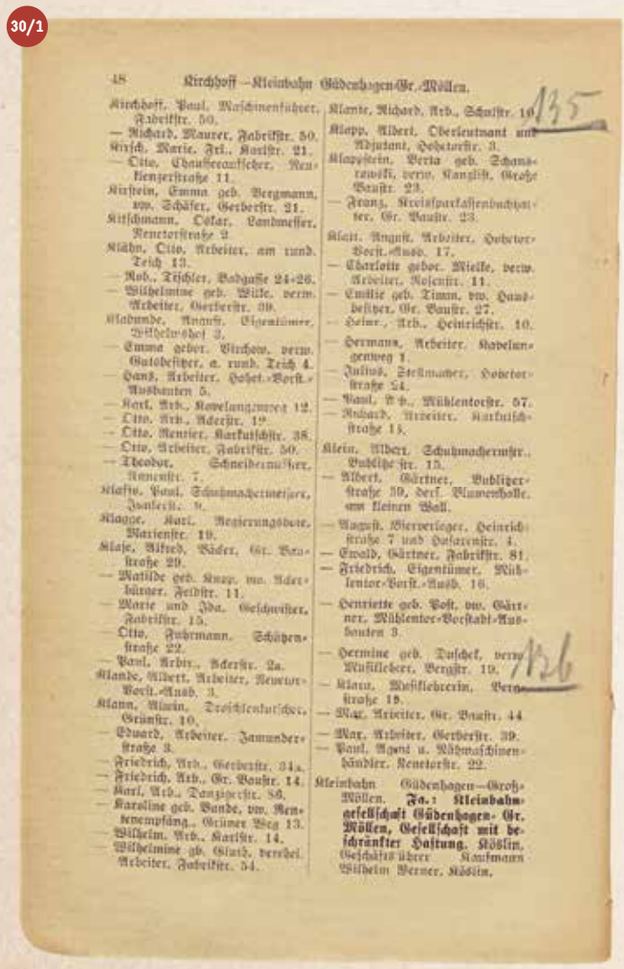
30/1

48 Kirchhoff – Kleinbahn Güdenhagen-Gr.-Möllen.

Kirchhoff, Paul, Maschinenführer, Fabrikstr. 50.
— Richard, Maurer, Fabrikstr. 50.
Kirsch, Marie, Frl., Karlstr. 21.
— Otto, Chausseeaufseher, Rentenierstraße 11.
Kirstein, Emma geb. Bergmann, vw. Schäfer, Gerberstr. 21.
Kitschmann, Oskar, Landmesser, Renetorstraße 2.
Klähn, Otto, Arbeiter, am rund. Teich 13.
Rob., Tischler, Badgasse 24-26.
— Wilhelmine geb. Wille, verw. Arbeiter, Gerberstr. 39.
Klaburde, Anguste, Eigentümer, Hellerhof 3.
— Emma geb. Virchow, verw. Gutsbesitzer, a. rund. Teich 4.
Klaes, Arbeiter, Hofst.-Vorst.-Ausbauten 5.
Klaff, Karl, Arb., Kavelangerweg 12.
— Otto, Arb., Ackerstr. 19.
— Otto, Rentier, Karkutschstr. 38.
— Otto, Arbeiter, Fabrikstr. 50.
— Theodor, Schneidermeister, Annenstr. 7.
Klafto, Paul, Schuhmachermeister, Jnselstr. 9.
Klagge, Karl, Regierungsbote, Marienstr. 19.
Klaje, Alfred, Bäcker, Gr. Baustraße 29.
— Matilde geb. Knop, vw. Ackerbürger, Feldstr. 11.
— Marie und Ida, Geschwister, Fabrikstr. 15.
— Otto, Fuhrmann, Schützenstraße 22.
— Paul, Arbtr., Ackerstr. 2a.
Klande, Albert, Arbeiter, Renetor-Vorst.-Ausb. 3.
Klann, Alwin, Droschkenkutscher, Grünstr. 10.
— Eduard, Arbeiter, Jammerstraße 3.
— Friedrich, Arb., Gerberstr. 34a.
— Friedrich, Arb., Gr. Baustr. 14.
— Karl, Arb., Danzigerstr. 58.
— Karoline geb. Bunde, vw. Rentenempfäng., Grimmer Weg 13.
— Wilhelm, Arb., Karlstr. 14.
— Wilhelmine geb. Glanz, verehel. Arbeiter, Fabrikstr. 54.
Klante, Richard, Arb., Schulstr. 19.
Klapp, Albert, Oberleutnant und Adjutant, Hohestr. 3.
Klapstein, Berta geb. Schanzowski, verw. Kanzlist, Große Baustr. 23.
— Franz, Kreissparkassenbuchhalter, Gr. Baustr. 23.
Klatt, Auguste, Arbeiter, Hofst.-Vorst.-Ausb. 17.
— Charlotte geboc. Mielke, verw. Arbeiter, Rosenstr. 11.
— Emilie geb. Timm, vw. Hausbesitzer, Gr. Baustr. 27.
— Heinr., Arb., Heinrichstr. 10.
— Hermann, Arbeiter, Hadelungenweg 1.
— Julius, Stellmacher, Hohestraße 24.
— Paul, P.-B., Mühlentorstr. 57.
— Richard, Arbeiter, Karkutschstraße 15.
Klein, Albert, Schuhmachermstr., Bublitzerstr. 15.
— Albert, Gärtner, Bublitzerstraße 39, dcrf. Blumenhalle, am kleinen Wall.
— August, Bierverleger, Heinrichstraße 7 und Hohestraße 4.
— Ewald, Gärtner, Fabrikstr. 81.
— Friedrich, Eigentümer, Mühlentor-Vorst.-Ausb. 16.
— Henriette geb. Post, vw. Gärtner, Mühlentor-Vorstadt-Ausbauten 3.
— Hermine geb. Tuschek, verw. Plättlieberin, Bergstr. 19.
— Klara, Plättlieberin, Bergstraße 19.
— Max, Arbeiter, Gr. Baustr. 44
— Max, Arbeiter, Gerberstr. 39.
— Paul, Agent u. Nähmaschinenhändler, Renetorstr. 22.

Kleinbahn Güdenhagen—Großmöllen. **Fa.: Kleinbahngesellschaft Güdenhagen-Gr. Möllen, Gesellschaft mit beschränkter Haftung.** Köslin. Geschäftsführer Kaufmann Wilhelm Werner, Köslin.

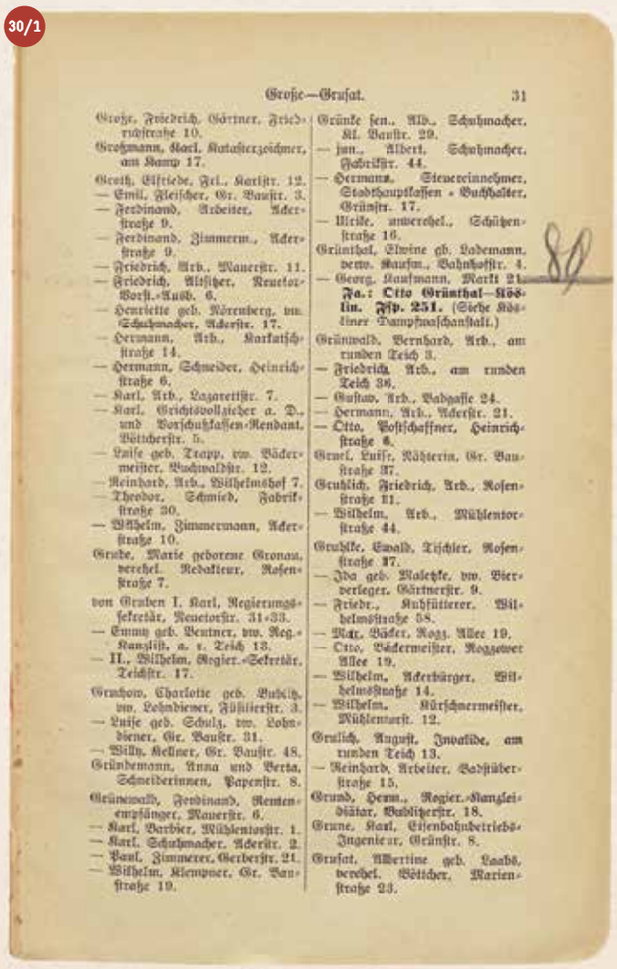
30/1

Große—Grusat. 31

Große, Friedrich, Gärtner, Friedrichstraße 10.
Großmann, Karl, Katasterzeichner, am Kamp 17.
Groth, Elfriede, Frl., Karlstr. 12.
— Emil, Fleischer, Gr. Baustr. 3.
— Ferdinand, Arbeiter, Ackerstraße 9.
— Ferdinand, Zimmerm., Ackerstraße 9.
— Friedrich, Arb., Maurerstr. 11.
— Friedrich, Altsitzer, Renetor-Vorst.-Ausb. 6.
— Henriette geb. Nürenberg, vw. Schuhmacher, Ackerstr. 17.
— Hermann, Arb., Karkutschstraße 14.
— Hermann, Schneider, Heinrichstraße 6.
— Karl, Arb., Lazarettstr. 7.
— Karl, Gerichtsvollzieher a. D., und Vorschußkassen-Rendant, Böttcherstr. 5.
— Luise geb. Trapp, vw. Bäckermeister, Buchwaldstr. 12.
— Reinhard, Arb., Wilhelmshof 7.
— Theodor, Schmied, Fabrikstraße 30.
— Wilhelm, Zimmermann, Ackerstraße 10.
Grode, Marie geborene Gronau, verehel. Redakteur, Rosenstraße 7.
von Graben I, Karl, Regierungssekretär, Renetorstr. 31-33.
— Emmy geb. Bentner, vw. Reg.-Kanzlist, a. r. Teich 13.
— II., Wilhelm, Regier.-Sekretär, Teichstr. 17.
Grachow, Charlotte geb. Buskis, vw. Lohndiener, Füsilierstr. 3.
— Luise geb. Schulz, vw. Lohndiener, Gr. Baustr. 31.
— Willy, Kellner, Gr. Baustr. 48.
Gründemann, Anna und Berta, Schneiderinnen, Papenstr. 8.
Grünewald, Ferdinand, Rentenempfänger, Maurerstr. 6.
— Karl, Barbier, Mühlentorstr. 1.
— Karl, Schuhmacher, Ackerstr. 2.
— Paul, Zimmerer, Gerberstr. 21.
— Wilhelm, Klempner, Gr. Baustraße 19.
Grünke sen., Alb., Schuhmacher, Kl. Baustr. 29.
— jun., Albert, Schuhmacher, Fabrikstr. 44.
— Hermann, Steuereinnehmer, Stadthauptkassen-Buchhalter, Grünstr. 17.
— Ulrike, unverehel., Schützenstraße 16.
Grünthal, Elvine geb. Lademann, verw. Kaufm., Bahnhofstr. 4.
— Georg, Kaufmann, Markt 21. **Fa.: Otto Grünthal—Köslin. Fp. 251.** (Siehe Köslin Dampfwaschanstalt.)
Grünwald, Bernhard, Arb., am runden Teich 3.
— Friedrich, Arb., am runden Teich 36.
— Gustav, Arb., Badgasse 24.
— Hermann, Arb., Ackerstr. 21.
— Otto, Postschaffner, Heinrichstraße 6.
Gruel, Luise, Näherin, Gr. Baustraße 37.
Gruhlich, Friedrich, Arb., Rosenstraße 31.
— Wilhelm, Arb., Mühlentorstraße 44.
Gruhle, Ewald, Tischler, Rosenstraße 37.
— Ida geb. Maletzke, vw. Bierverleger, Gärtnerstr. 9.
— Friedr., Kuhfütterer, Wilhelmstraße 58.
— Max, Bäcker, Rogg. Allee 19.
— Otto, Bäckermeister, Roggewer Allee 19.
— Wilhelm, Ackerbürger, Wilhelmstraße 14.
— Wilhelm, Kürschnermeister, Mühlenstr. 12.
Grulich, August, Invalide, am runden Teich 13.
— Reinhard, Arbeiter, Badstüberstraße 15.
Grund, Herm., Regier.-Kanzleidiätar, Badstüberstr. 18.
Grune, Karl, Eisenbahnbetriebs-Ingenieur, Grünstr. 8.
Grusat, Albertine geb. Laabs, verehel. Böttcher, Marienstraße 23.

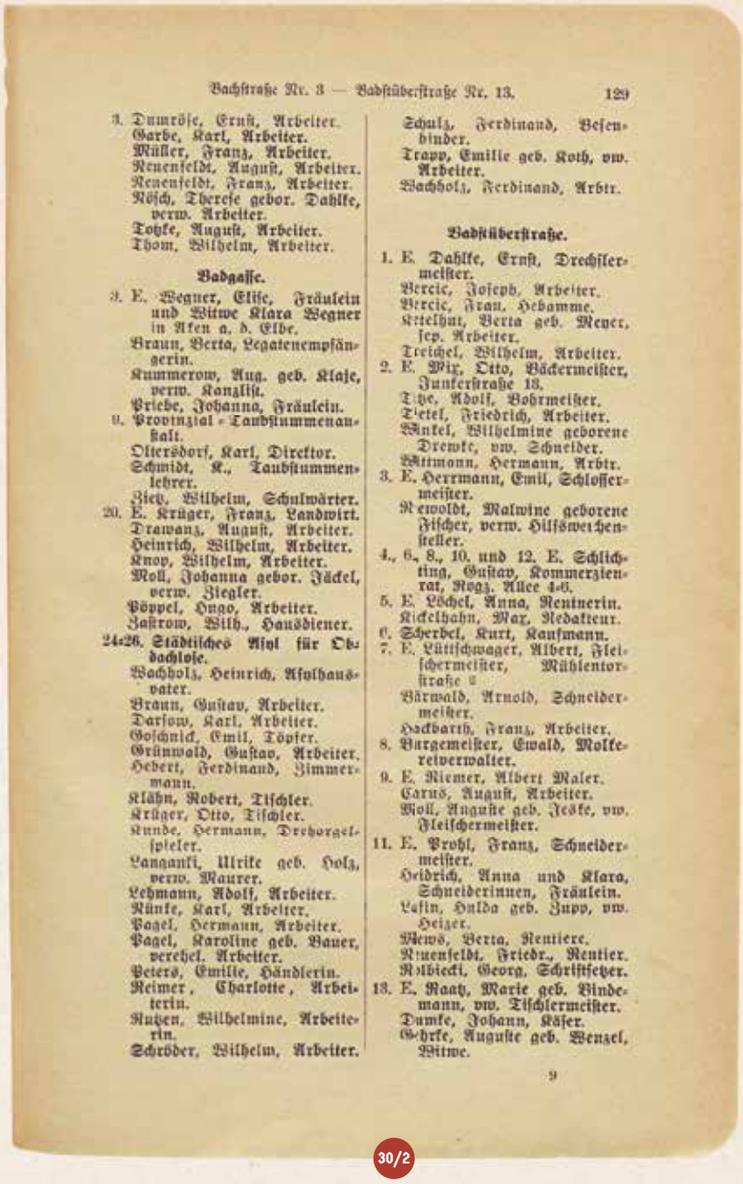

Bachstraße Nr. 3 — Badstüberstraße Nr. 13. 129

3. Dumröse, Ernst, Arbeiter.
Garbe, Karl, Arbeiter.
Müller, Franz, Arbeiter.
Neuenfeldt, August, Arbeiter.
Neuenfeldt, Franz, Arbeiter.
Rösch, Therese gebor. Dahlke, verw. Arbeiter.
Tohke, August, Arbeiter.
Thom, Wilhelm, Arbeiter.

Badgasse.

3. E. Wegner, Elise, Fräulein und Witwe Klara Wegner in Aken a. d. Elbe.
Braun, Berta, Legatenempfängerin.
Kummerow, Aug. geb. Klaje, verw. Kanzlist.
Priebe, Johanna, Fräulein.
9. Provinzial-Taubstummenanstalt.
Oltersdorf, Karl, Direktor.
Schmidt, K., Taubstummenlehrer.
Ziep, Wilhelm, Schulwärter.
20. E. Krüger, Franz, Landwirt.
Drawanz, August, Arbeiter.
Heinrich, Wilhelm, Arbeiter.
Knop, Wilhelm, Arbeiter.
Moll, Johanna gebor. Jäckel, verw. Ziegler.
Pöppel, Hugo, Arbeiter.
Zastrow, Wilh., Hausdiener.
24-26. Städtisches Asyl für Obdachlose.
Wachholz, Heinrich, Asylhausvater.
Braun, Gustav, Arbeiter.
Darsow, Karl, Arbeiter.
Goschnick, Emil, Töpfer.
Grünwald, Gustav, Arbeiter.
Hebert, Ferdinand, Zimmermann.
Klähn, Robert, Tischler.
Krüger, Otto, Tischler.
Kunde, Hermann, Drehorgelspieler.
Langanki, Ulrike geb. Holz, verw. Maurer.
Lehmann, Adolf, Arbeiter.
Münke, Karl, Arbeiter.
Pagel, Hermann, Arbeiter.
Pagel, Karoline geb. Bauer, verehel. Arbeiter.
Peters, Emilie, Händlerin.
Reimer, Charlotte, Arbeiterin.
Rutzen, Wilhelmine, Arbeiterin.
Schröder, Wilhelm, Arbeiter.
Schulz, Ferdinand, Besenbinder.
Trapp, Emilie geb. Koth, vw. Arbeiter.
Wachholz, Ferdinand, Arbtr.

Badstüberstraße.

1. E. Dahlke, Ernst, Drechslermeister.
Bercic, Joseph, Arbeiter.
Bercic, Frau, Hebamme.
Ertelhut, Berta geb. Meyer, sep. Arbeiter.
Treichel, Wilhelm, Arbeiter.
2. E. Wix, Otto, Bäckermeister, Junkerstraße 18.
Tiye, Adolf, Bohrmeister.
Tietel, Friedrich, Arbeiter.
Winkel, Wilhelmine geborene Drewke, vw. Schneider.
Wittmann, Hermann, Arbtr.
3. E. Herrmann, Emil, Schlossermeister.
Newoldt, Malwine geborene Fischer, verw. Hilfsweichensteller.
4., 6., 8., 10. und 12. E. Schlichting, Gustav, Kommerzienrat, Rogz. Allee 4-6.
5. E. Löchel, Anna, Rentnerin.
Kickelhahn, Max, Redakteur.
6. Scherbel, Kurt, Kaufmann.
7. E. Lüttschwager, Albert, Fleischermeister, Mühlentorstraße 8
Bärwald, Arnold, Schneidermeister.
Hackbarth, Franz, Arbeiter.
8. Burgemeister, Ewald, Molkereiverwalter.
9. E. Riemer, Albert Maler.
Carus, August, Arbeiter.
Moll, Auguste geb. Jeske, vw. Fleischermeister.
11. E. Probl, Franz, Schneidermeister.
Heidrich, Anna und Klara, Schneiderinnen, Fräulein.
Lasin, Hulda geb. Jupp, vw. Heizer.
Mews, Berta, Rentiere.
Neuenfeldt, Friedr., Rentier.
Nibiecki, Georg, Schriftsetzer.
13. E. Raatz, Marie geb. Bindemann, vw. Tischlermeister.
Damke, Johann, Käfer.
Ehrke, Auguste geb. Wenzel, Witwe.

9

30/2

30/2 Książka adresowa z 1911 r. z wpisem dotyczącym siedziby Miejskiego Zakładu dla Bezdomnych przy obecnej ulicy Rzecznej (Badgasse 24-26) z listą zamieszkujących tam osób
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

30/3 Korespondencja urzędowa z lat 1720-1810 dotycząca sprawdzenia rachunków prowadzonych przez przytułki i fundacje dobroczynne, tom I
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 387

30/4 Korespondencja urzędowa z lat 1810-1837 dotycząca sprawdzenia rachunków prowadzonych przez przytułki i pięć tutejszych fundacji dobroczynnych, tom II
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 388

30/5 Korespondencja urzędowa z 1776 r. dotycząca utworzenia w Koszalinie (Köslin) przytułków według wzoru berlińskiego i poczdamskiego
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 471

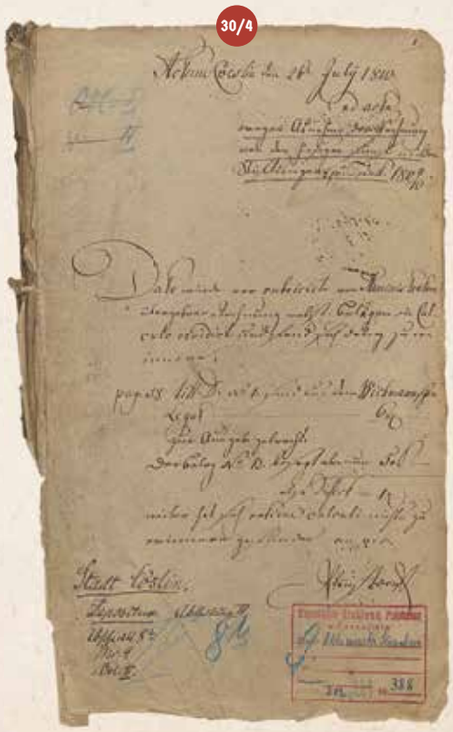

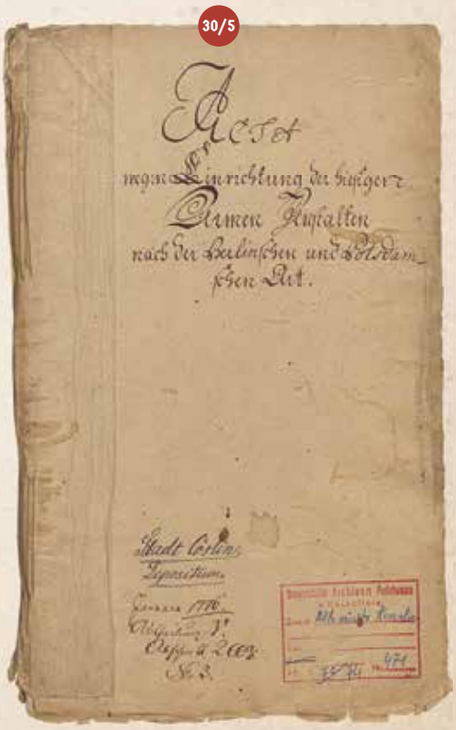

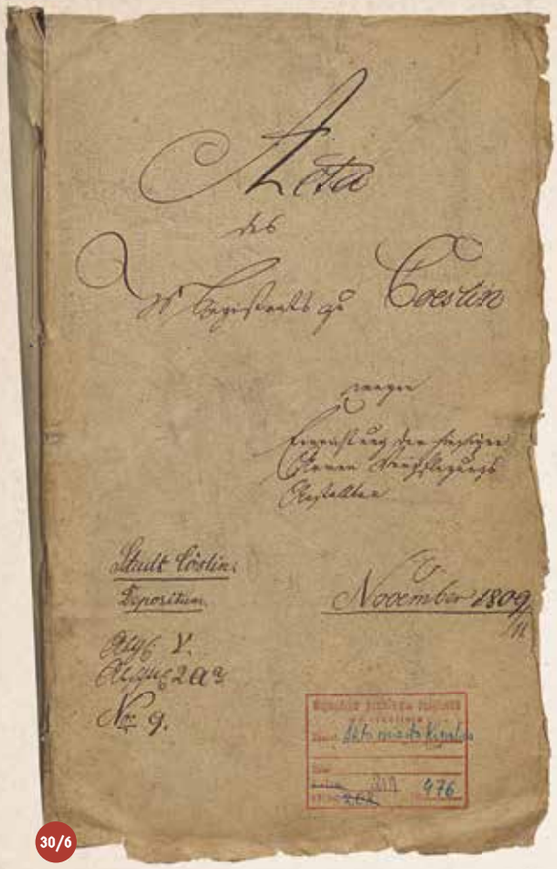

30/6

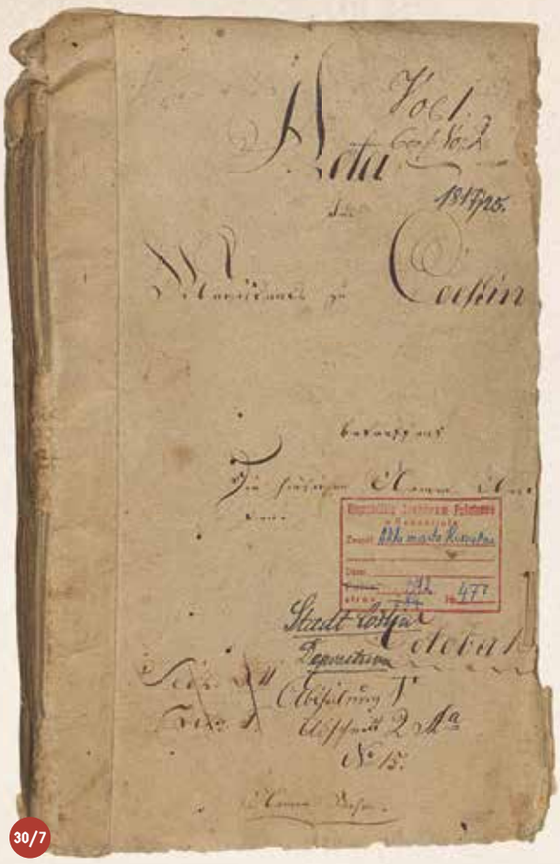

30/7

30/6 **Korespondencja urzędowa z lat 1809-1811 dotycząca utworzenia w Koszalinie (Köslin) przytułków dla ubogich**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 476

30/7 **Korespondencja urzędowa z lat 1817-1825 dotycząca działających w mieście przytułków dla ubogich**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 477

30/8 **Plan sytuacyjny początkowego odcinka obecnej ulicy Rzecznej (Badgasse) z 1924 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 556

30/8

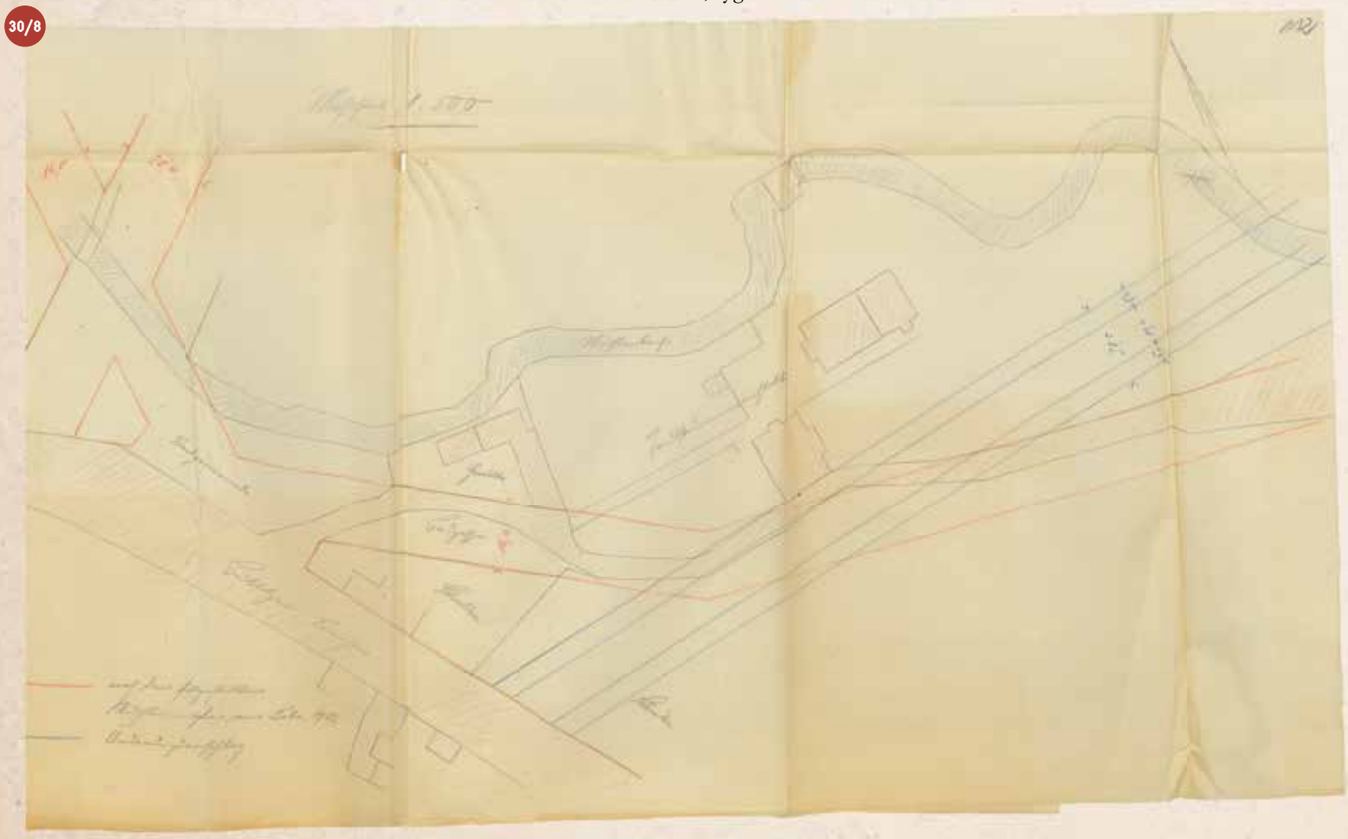

Niefortunna przejażdżka

W Zielone Świątki doszło do niefortunnego wypadku. W trakcie przejażdżki samochodowej dyrektora miejskich wodociągów i gazowni Burghardta przez Górę Chełmską do Sianowa, na ostrym zakręcie we wsi Kłos doszło do awarii układu kierowniczego. Szofer stracił panowanie nad pojazdem i uderzył w drzewo. Dyrektor wyleciał z samochodu, doznając obrażeń, poważnych urazów nóg doznał też szofer. Pierwszej pomocy udzielił pastor Kaufmann z Kłosa, który odtransportował poszkodowanych wozem do Koszalina.

Źródło: Schlawer Zeitung, Jg. 25, nr 132 (1911).

Z KRONIKI KRYMINALNEJ
Góra Chełmska

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
nebst
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1911.
Nach amtlichen Quellen zusammengestellt.
Einunddreißigster Jahrgang.
Köslin.
Verlag von Alfred Hoffmann.
Druck von C. G. Hendreß.

MUZEUM MIEJSKIE

31/1

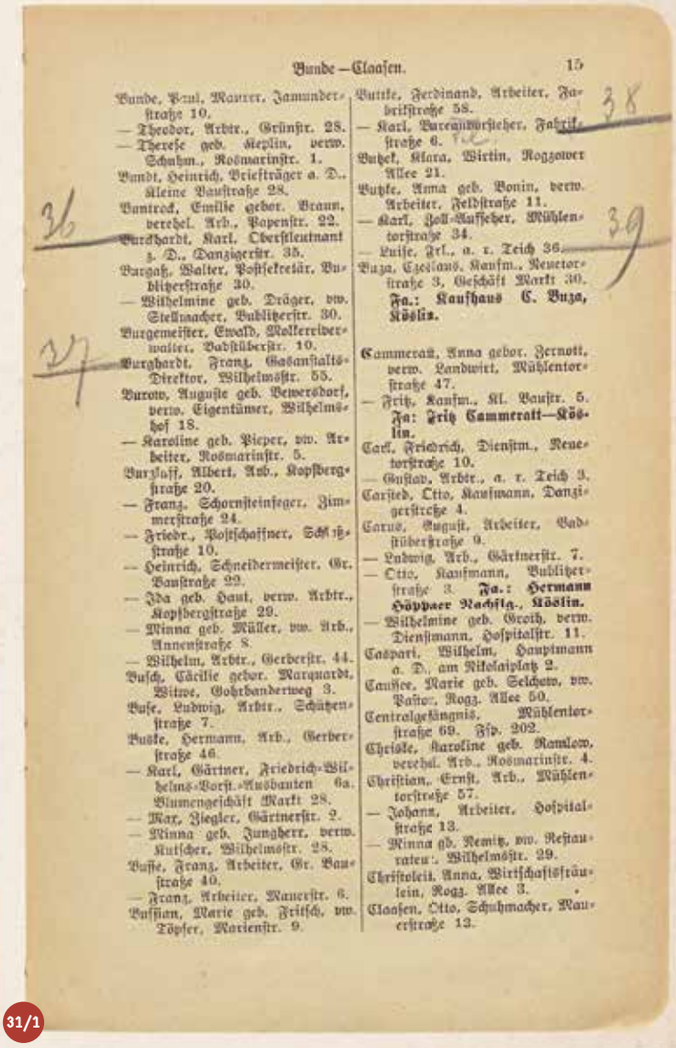
Bunde—Claasen. 15

Bunde, Paul, Maurer, Jamunderstraße 10.
— Theodor, Arbtr., Grünstr. 28.
— Therese geb. Heplin, verw. Schuhm., Rosmarinstr. 1.
Bundt, Heinrich, Briefträger a. D., Kleine Baustraße 28.
Buntrock, Emilie geb. Braun, verehel. Arb., Papenstr. 22.
Burckhardt, Karl, Oberstleutnant z. D., Danzigerstr. 35.
Burgaß, Walter, Postsekretär, Bublitzerstraße 30.
— Wilhelmine geb. Dräger, vw. Stellmacher, Bublitzerstr. 30.
Burgemeister, Ewald, Molkereiverwalter, Badstüberstr. 10.
Burghardt, Franz, Gasanstalts-Direktor, Wilhelmsstr. 55.
Burow, Auguste geb. Bewersdorf, verw. Eigentümer, Wilhelmshof 18.
— Karoline geb. Pieper, vw. Arbeiter, Rosmarinstr. 5.
Burzlaff, Albert, Arb., Kopfbergstraße 20.
— Franz, Schornsteinfeger, Zimmerstraße 24.
— Friedr., Postschaffner, Schloßstraße 10.
— Heinrich, Schneidermeister, Gr. Baustraße 22.
— Ida geb. Haut, verw. Arbtr., Kopfbergstraße 29.
— Minna geb. Müller, vw. Arb., Annenstraße 8.
— Wilhelm, Arbtr., Gerberstr. 44.
Busch, Cäcilie gebor. Marquardt, Witwe, Gohrbanderweg 3.
Buse, Ludwig, Arbtr., Schützenstraße 7.
Busse, Hermann, Arb., Gerberstraße 46.
— Karl, Gärtner, Friedrich-Wilhelms-Forst.-Ausbauten 6a.
Blumengeschäft Markt 28.
— Max, Ziegler, Gärtnerstr. 2.
— Minna geb. Junghherr, verw. Kutscher, Wilhelmsstr. 28.
Buße, Franz, Arbeiter, Gr. Baustraße 40.
— Franz, Arbeiter, Maurerstr. 6.
Bussian, Marie geb. Fritsch, vw. Töpfer, Marienstr. 9.
Buttke, Ferdinand, Arbeiter, Fabrikstraße 58.
— Karl, Bureauvorsteher, Fabrikstraße 6.
Buhek, Klara, Wirtin, Rogzower Allee 21.
Bupke, Anna geb. Bonin, verw. Arbeiter, Feldstraße 11.
— Karl, Zoll-Aufseher, Mühlentorstraße 34.
— Luise, Frl., a. r. Teich 36.
Buza, Czesław, Kaufm., Neuetorstraße 3, Geschäft Markt 30.
Fa.: Kaufhaus C. Buza, Köslin.

Cammeratt, Anna gebor. Zernott, verw. Landwirt, Mühlentorstraße 47.
— Fritz, Kaufm., Kl. Baustr. 5.
Fa: Fritz Cammeratt—Köslin.
Carl, Friedrich, Dienstm., Neuetorstraße 10.
— Gustav, Arbtr., a. r. Teich 3.
Carsted, Otto, Kaufmann, Danzigerstraße 4.
Carus, August, Arbeiter, Badstüberstraße 9.
— Ludwig, Arb., Gärtnerstr. 7.
— Otto, Kaufmann, Bublitzerstraße 3. **Fa.: Hermann Höppner Nachflg., Köslin.**
— Wilhelmine geb. Groth, verw. Dienstmann, Hospitalstr. 11.
Caspari, Wilhelm, Hauptmann a. D., am Nikolaiplatz 2.
Cauffee, Marie geb. Selchow, vw. Pastor, Rogz. Allee 50.
Centralgefängnis, Mühlentorstraße 69. Fsp. 202.
Cheisle, Karoline geb. Ramlow, verehel. Arb., Rosmarinstr. 4.
Christian, Ernst, Arb., Mühlentorstraße 57.
— Johann, Arbeiter, Hospitalstraße 13.
— Minna gb. Remitz, vw. Restaurateur, Wilhelmsstr. 29.
Christoleit, Anna, Wirtschaftsfräulein, Rogz. Allee 3.
Claasen, Otto, Schuhmacher, Mauerstraße 13.

31/1

31/1 Książka adresowa z 1911 r. z wpisem dotyczącym Franza Burghardta, dyrektora Miejskiej Gazowni, zamieszkałego przy obecnej ulicy Połczyńskiej (Wilhelmstrasse 55)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

31/2

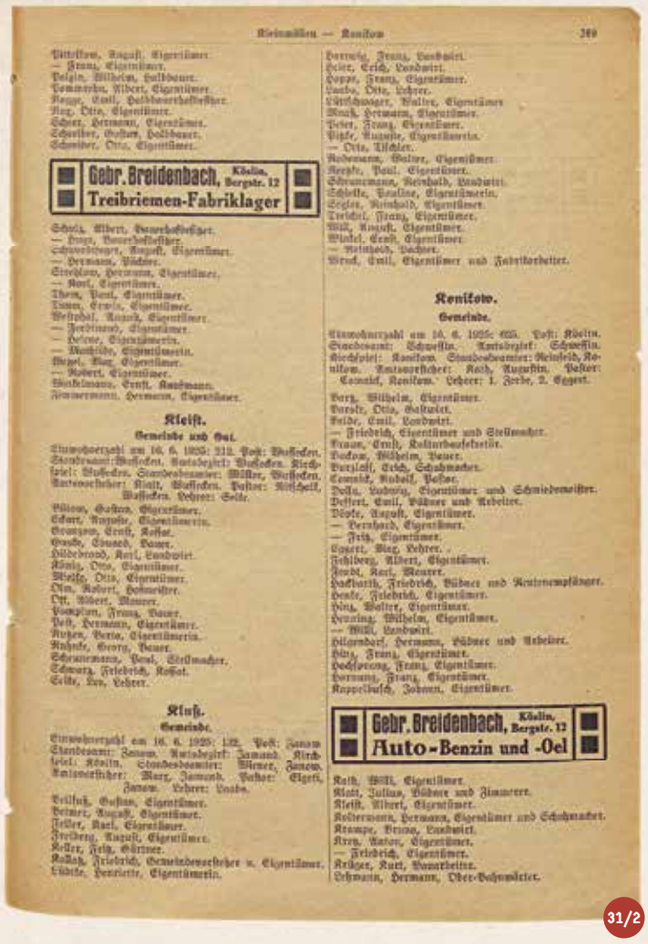

31/2

31/2 Książka adresowa z 1926 r. z wpisem dotyczącym obecnej miejscowości Kłos (Kluss) z wykazem mieszkańców i podstawowymi informacjami urzędowymi (liczba mieszkańców, właściwe dla miejscowości urzędy, nazwiska urzędnika stanu cywilnego i przedstawiciela urzędu, nauczyciela oraz pastora)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

31/3 Korespondencja urzędowa z lat 1794-1797 dotycząca przynależności miejscowości Kłos (Kluss) do miasta Koszalina (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 840

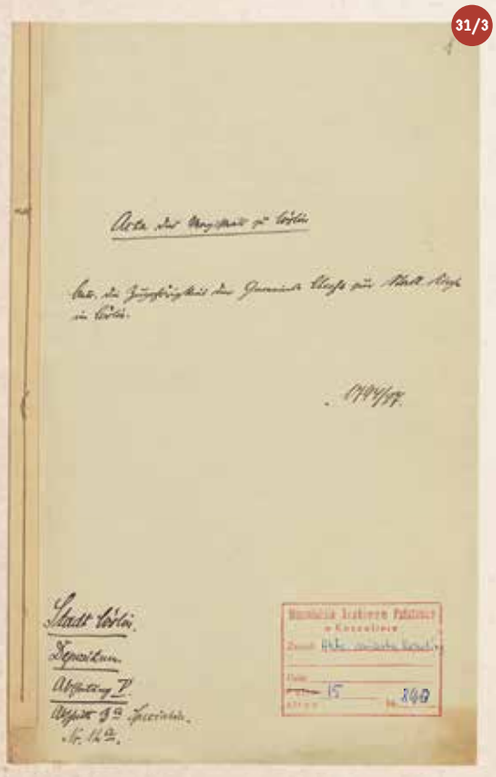

31/3

31/4

31/4

31/4 Korespondencja urzędowa z lat 1897-1899 dotycząca instalacji na terenie gazowni w Koszalinie (Köslin) ogrzewania parowego
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2187, 2188

31/5

31/5 **Karta pocztowa z początku XX w. z widokiem restauracji i wieży widokowej na Górze Chełmskiej**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 175

31/6 **Plan terenów leśnych na Górze Chełmskiej z widoczną drogą z Koszalina (Köslin) do Sianowa (Zanow) przez Kłos (Kluss)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza, sygn. 3

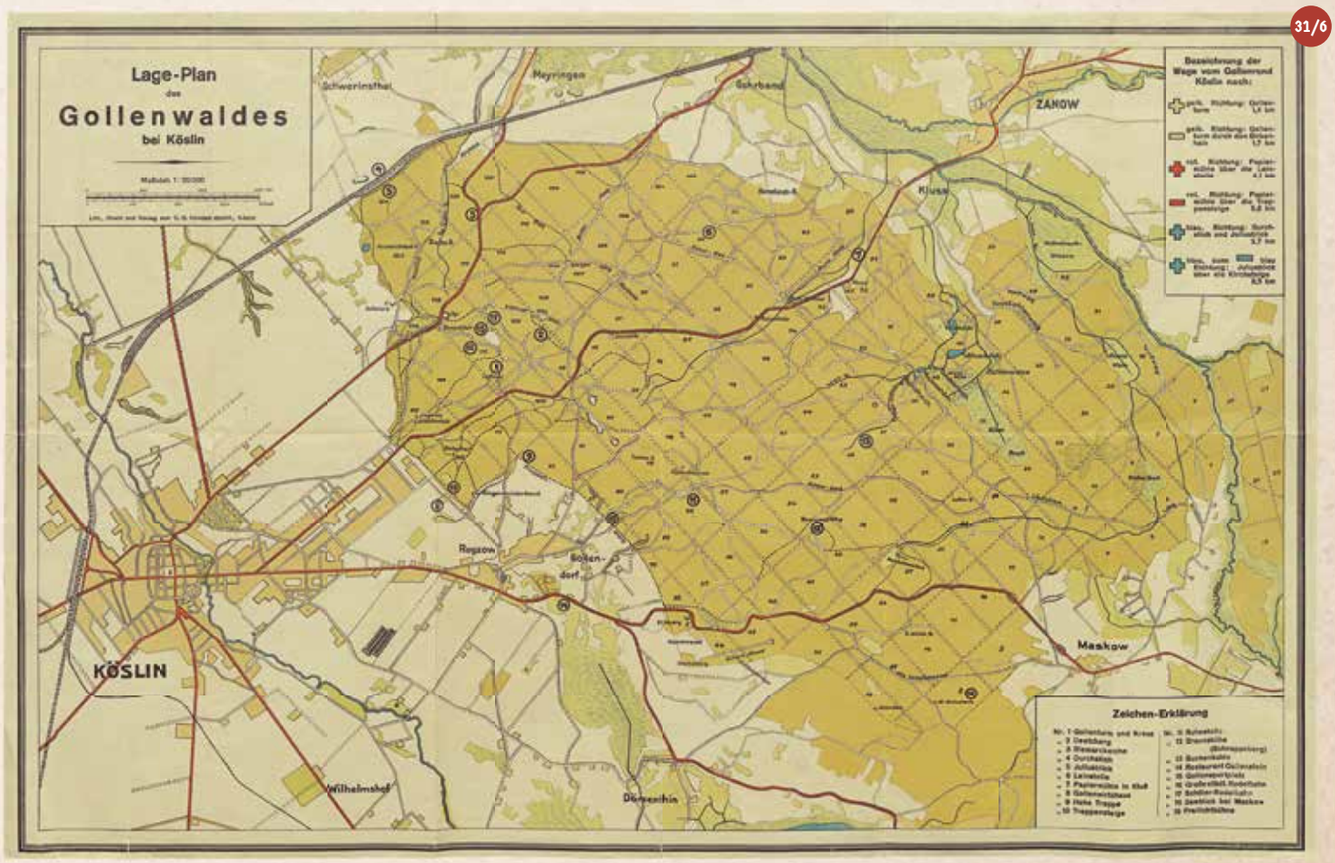

31/6

Zuchwały czeladnik

Kilka dni temu wędrowny czeladnik poprosił mistrza garncarskiego Eggerta o zatrudnienie. Znalazł je w nowym budynku Neitzela, a mistrz uległ prośbom o danie zaliczki w wysokości 8 marek. Po kilku dniach przybysz zniknął, zabierając ze sobą kamień szlifierski wartości 3 marek.

Źródło: Schlawer Zeitung, Jg. 25, nr 170 (1911).

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
nebst
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1911.
Nach amtlichen Quellen zusammengestellt.
Einunddreißigster Jahrgang.
Köslin.
Verlag von Alfred Hoffmann.
Druck von C. G. Hendeß.

32/1

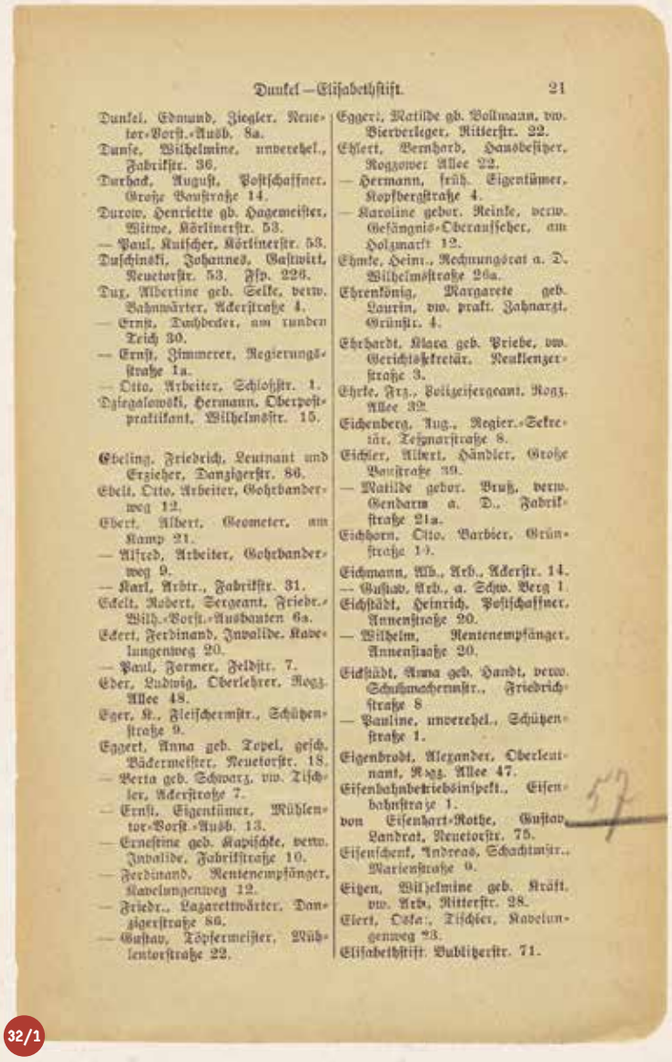
Dunkel — Elisabethstift. 21

Dunkel, Edmund, Ziegler, Neuester-Vorst.-Ausb. 8a.
Dunse, Wilhelmine, unverehel., Fabrikstr. 36.
Durhack, August, Postschaffner, Große Baustraße 14.
Durow, Henriette gb. Hagemeister, Witwe, Körlinerstr. 53.
— Paul, Kutscher, Körlinerstr. 53.
Duschinski, Johannes, Gastwirt, Neuetorstr. 53. Fsp. 228.
Duz, Albertine geb. Selke, verw. Bahnwärter, Ackerstraße 4.
— Ernst, Dachdecker, am runden Teich 30.
— Ernst, Zimmerer, Regierungsstraße 1a.
— Otto, Arbeiter, Schloßstr. 1.
Dziegalowski, Hermann, Oberpostpraktikant, Wilhelmsstr. 15.

Ebeling, Friedrich, Leutnant und Erzieher, Danzigerstr. 86.
Ebelt, Otto, Arbeiter, Gohrbanderweg 12.
Ebert, Albert, Geometer, am Kamp 21.
— Alfred, Arbeiter, Gohrbanderweg 9.
— Karl, Arbtr., Fabrikstr. 31.
Eckelt, Robert, Sergeant, Friedr.-Wilh.-Vorst.-Ausbauten 6a.
Eckert, Ferdinand, Invalide, Kavelungenweg 20.
— Paul, Former, Feldstr. 7.
Eder, Ludwig, Oberlehrer, Regg.-Allee 48.
Eger, K., Fleischermstr., Schützenstraße 9.
Eggert, Anna geb. Topel, gesch., Bäckermeister, Neuetorstr. 18.
— Berta geb. Schwarz, vw. Tischler, Ackerstraße 7.
— Ernst, Eigentümer, Mühlentor-Vorst.-Ausb. 13.
— Ernestine geb. Kapischke, verw. Invalide, Fabrikstraße 10.
— Ferdinand, Rentenempfänger, Kavelungenweg 12.
— Friedr., Lazarettwärter, Danzigerstraße 86.
— Gustav, Töpfermeister, Mühlentorstraße 22.
Eggert, Matilde gb. Bollmann, vw. Bierverleger, Ritterstr. 22.
Ehlert, Bernhard, Hausbesitzer, Roggower Allee 22.
— Hermann, früh. Eigentümer, Kopfbergstraße 4.
— Karoline gebor. Reinke, verw. Gefängnis-Oberaufseher, am Holzmarkt 12.
Ehmke, Heinr., Rechnungsrat a. D., Wilhelmsstraße 26a.
Ehrenkönig, Margarete geb. Laurin, vw. prakt. Zahnarzt, Grünstr. 4.
Ehrhardt, Klara geb. Priebe, vw. Gerichtssekretär, Neuklenzerstraße 3.
Ehrke, Frz., Polizeisergeant, Regg.-Allee 32.
Eichenberg, Aug., Regier.-Sekretär, Tetzmarstraße 8.
Eichler, Albert, Händler, Große Baustraße 39.
— Matilde gebor. Bruß, verw. Gendarm a. D., Fabrikstraße 21a.
Eichhorn, Otto, Barbier, Grünstraße 19.
Eichmann, Alb., Arb., Ackerstr. 14.
— Gustav, Arb., a. Schw. Berg 1.
Eichstädt, Heinrich, Postschaffner, Annenstraße 20.
— Wilhelm, Rentenempfänger, Annenstraße 20.
Eichstädt, Anna geb. Handt, verw. Schuhmachermstr., Friedrichstraße 8
— Pauline, unverehel., Schützenstraße 1.
Eigenbrodt, Alexander, Oberleutnant, Regg.-Allee 47.
Eisenbahnbetriebsinspekt., Eisenbahnstraße 1.
von Eisenhart-Rothe, Gustav, Landrat, Neuetorstr. 75.
Eisenschenk, Andreas, Schachtmstr., Marienstraße 9.
Eitzen, Wilhelmine geb. Kraft, vw. Arb., Ritterstr. 28.
Elert, Otto, Tischler, Kavelungenweg 23.
Elisabethstift Bublitzerstr. 71.

32/1

32/1 Książka adresowa z 1911 r. z wpisem dotyczącym mistrza garncarskiego Gustava Eggerta, zamieszkałego przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 22)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

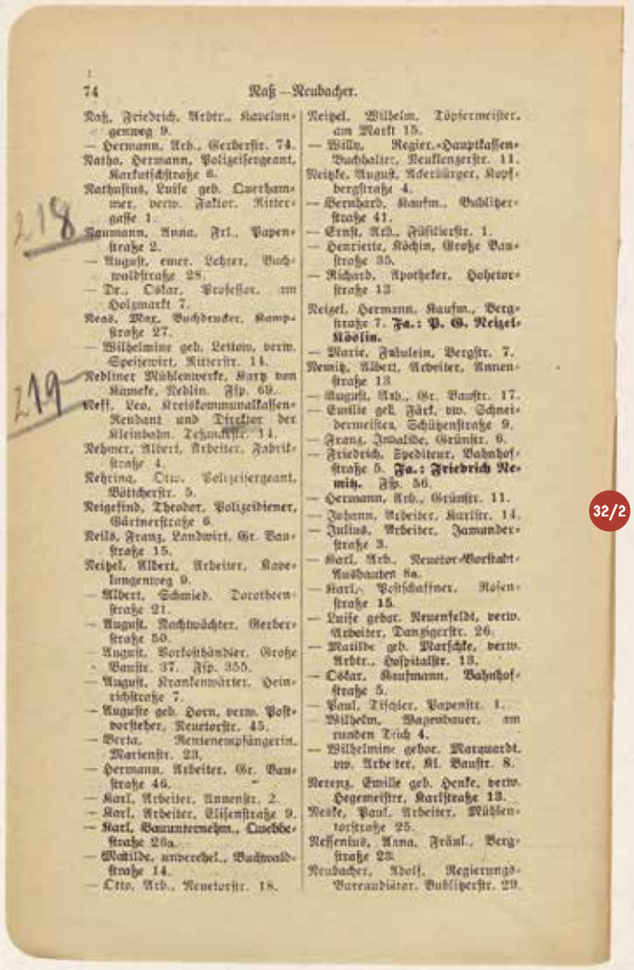

74 Naß—Neubacher.

Naß, Friedrich, Arbtr., Kavelungenweg 9.
— Hermann, Arb., Gerberstr. 74.
Natho, Hermann, Polizeisergeant, Karkutschstraße 6.
Nathusius, Luise geb. Querhammer, verw. Fakt. Ritterg. 1.
Naumann, Anna, Frl., Papenstraße 2.
— August, emer. Lehrer, Buchwaldstraße 28.
— Dr., Oskar, Professor, am Holzmarkt 7.
Neas, Max, Buchdrucker, Kampstraße 27.
— Wilhelmine geb. Lettow, verw. Speisewirt, Ritterstr. 14.
Neblner Mühlenwerke, Karg von Rameke, Neblin. Fip. 69.
Neff, Leo, Kreiskommunalkassen-Rendant und Direktor der Kleinbahn, Tessmannstr. 14.
Nehmer, Albert, Arbeiter, Fabrikstraße 4.
Nehring, Otto, Polizeisergeant, Böttcherstr. 5.
Neigefind, Theodor, Polizeidiener, Gärtnerstraße 6.
Nells, Franz, Landwirt, Gr. Baustraße 15.
Neipel, Albert, Arbeiter, Kavelungenweg 9.
— Albert, Schmied, Dorotheenstraße 21.
— August, Nachtwächter, Gerberstraße 50.
— August, Vorkostländer, Große Baustr. 37. Fip. 355.
— August, Krankenwärter, Heinrichstraße 7.
— Auguste geb. Horn, verw. Postvorsteher, Reutorstr. 45.
— Berta, Rentenempfängerin, Marienstr. 23.
— Hermann, Arbeiter, Gr. Baustraße 46.
— Karl, Arbeiter, Annenstr. 2.
— Karl, Arbeiter, Elisenstraße 9.
— Karl, Bauunternehm., Cuebdestraße 26a.
— Mathilde, unverehel., Buchwaldstraße 14.
— Otto, Arb., Reutorstr. 18.
Neipel, Wilhelm, Töpfermeister, am Markt 15.
— Willy, Regier.-Hauptkassen-Buchhalter, Neuklenzerstr. 11.
Neitzke, August, Ackerbürger, Kopfbergstraße 4.
— Bernhard, Kaufm., Bahlitzerstraße 41.
— Ernst, Arb., Füsilierstr. 1.
— Henriette, Köchin, Große Baustraße 35.
— Richard, Apotheker, Hohetorstraße 13.
Neitzel, Hermann, Kaufm., Bergstraße 7. **Fa.: P. G. Neitzel-Köslin.**
— Marie, Fräulein, Bergstr. 7.
Nemitz, Albert, Arbeiter, Annenstraße 13.
— August, Arb., Gr. Baustr. 17.
— Emilie geb. Färt, vw. Schneidermeister, Schützenstraße 9.
— Franz, Invalide, Grünstr. 6.
— Friedrich, Spediteur, Bahnhofstraße 5. **Fa.: Friedrich Nemitz.** Fip. 56.
— Hermann, Arb., Grünstr. 11.
— Johann, Arbeiter, Karlstr. 14.
— Julius, Arbeiter, Jamunderstraße 3.
— Karl, Arb., Neuetor-Vorstadt-Kasbauten 8a.
— Karl, Postschaffner, Rosenstraße 15.
— Luise gebor. Neuenfeldt, verw. Arbeiter, Danzigerstr. 26.
— Matilde geb. Marschke, verw. Arbtr., Hospitalstr. 13.
— Oskar, Kaufmann, Bahnhofstraße 5.
— Paul, Tischler, Papenstr. 1.
— Wilhelm, Wagenbauer, am runden Teich 4.
— Wilhelmine gebor. Marquardt, vw. Arbeiter, Kl. Baustr. 8.
Nerenz, Emilie geb. Henke, verw. Hegemeistr, Karlstraße 13.
Neske, Paul, Arbeiter, Mühlentorstraße 25.
Nessenius, Anna, Fräul., Bergstraße 23.
Neubacher, Adolf, Regierungs-Bureaudiätar, Bahlitzerstr. 29.

219

32/2

32/2 Wpis w książce adresowej z 1911 r. dotyczący kowala Alberta Neitzela, zamieszkałego przy obecnej ulicy N. Barlickiego (Dorotheenstrasse 21)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

32/3 Książka adresowa z 1912 r. z wykazem koszalińskich garncarzy (Töpfer)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

32/3

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
nebst
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1912.

Nach amtlichen Quellen
zusammengestellt von L. Fibrecht, Fürstenamts-Vorsteher.

Zweiundvierzigster Jahrgang.

Köslin.
Verlag von Alfred Hoffmann.
Druck von C. G. Dreßler.

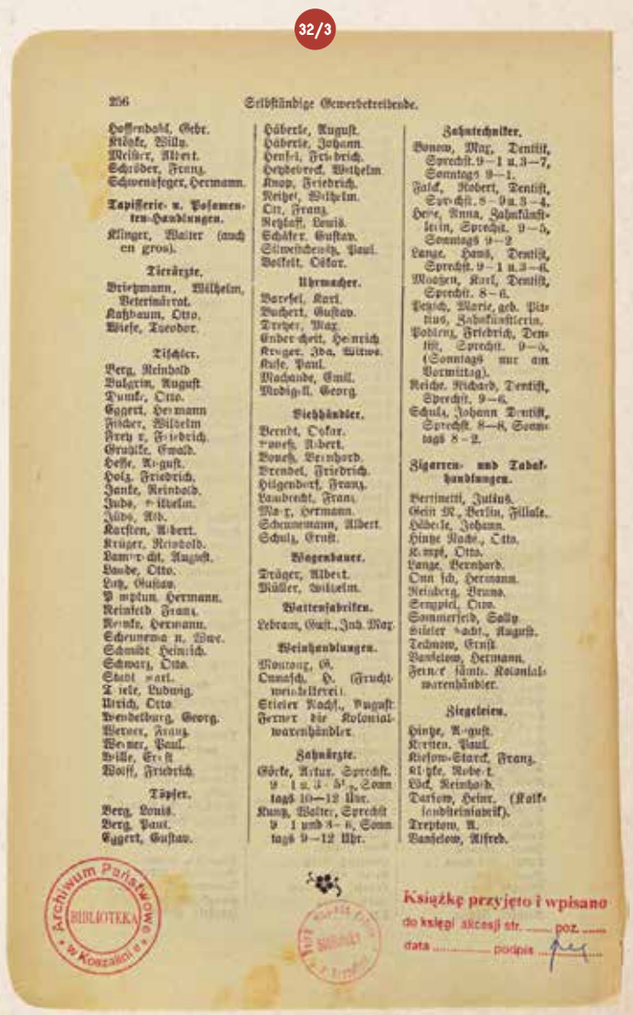

32/3

256 Selbständige Gewerbetreibende.

Hoffendahl, Gebr.
Klöske, Willy.
Meißner, Albert.
Schröder, Franz.
Schwenfeger, Hermann.

Tapisserie- u. Posamenten-Handlungen.
Klinger, Walter (auch en gros).

Tierärzte.
Briesmann, Wilhelm, Veterinärrat.
Kaffbaum, Otto.
Wiese, Theodor.

Tischler.
Berg, Reinhold
Bulgrin, August
Dumke, Otto.
Eggert, Hermann
Fischer, Wilhelm
Frey r, Friedrich.
Grubke, Ewald.
Hesse, August.
Holz, Friedrich.
Janke, Reinhold.
Jubs, Wilhelm.
Jübs, Arb.
Karsten, Albert.
Krüger, Reinhold.
Kummerfeldt, August.
Laude, Otto.
Lotz, Gustav.
Pumptun, Hermann.
Reinfeld Franz.
Remke, Hermann.
Scheunemann, Wwe.
Schmidt, Heinrich.
Schwarz, Otto.
Stadtmann, Karl.
Teiele, Ludwig.
Ulrich, Otto.
Wendelburg, Georg.
Werner, Franz.
Wesner, Paul.
Wille, Ernst
Wolff, Friedrich.

Töpfer.
Berg, Louis.
Berg, Paul.
Eggert, Gustav.
Häberle, August.
Häberle, Johann.
Hensel, Friedrich.
Heydebreck, Wilhelm.
Knop, Friedrich.
Kethel, Wilhelm.
Ott, Franz.
Reglaff, Louis.
Schäfer, Gustav.
Schwichtenberg, Paul.
Beckert, Oskar.

Uhrmacher.
Borchel, Karl.
Buchert, Gustav.
Dreher, Max.
Enderscheit, Heinrich
Krüger, Ida, Witwe.
Kuke, Paul.
Machande, Emil.
Modrzik, Georg.

Viehhändler.
Berndt, Oskar.
Borek, Albert.
Borek, Bernhard.
Brendel, Friedrich.
Hilgendorf, Franz.
Laudrecht, Franz.
Marx, Hermann.
Schennemann, Albert.
Schulz, Ernst.

Wagenbauer.
Träger, Albert.
Müller, Wilhelm.

Waffelfabriken.
Lebrun, Gust., Inh. Max.

Weinhandlungen.
Montag, G.
Omnasch, H. (Fruchtweinkellerei).
Stieler Nachf., August (Ferner die Kolonialwarenhändler.

Zahnärzte.
Göcke, Artur, Sprechst. 9–1 u. 3–5½, Sonntags 10–12 Uhr.
Kunz, Walter, Sprechst. 9–1 und 3–6, Sonntags 9–12 Uhr.

Zahntechniker.
Bonow, Max, Dentist, Sprechst. 9–1 u. 3–7, Sonntags 9–1.
Falck, Robert, Dentist, Sprechst. 8–9 u. 3–4.
Herz, Anna, Zahnkünstlerin, Sprechst. 9–5, Sonntags 9–2
Lange, Hans, Dentist, Sprechst. 9–1 u. 3–6.
Moosen, Karl, Dentist, Sprechst. 8–6.
Pesch, Marie, geb. Pittius, Zahnkünstlerin.
Potzkey, Friedrich, Dentist, Sprechst. 9–5, (Sonntags nur am Vormittag).
Reiche, Richard, Dentist, Sprechst. 9–6.
Schulz, Johann Dentist, Sprechst. 8–8, Sonntags 8–2.

Zigarren- und Tabakhandlungen.
Bertinetti, Julius.
Gebr. M., Berlin, Filiale.
Hübecke, Johann.
Hintze Nachf., Otto.
Kampf, Otto.
Lange, Bernhard.
Onn sch, Hermann.
Reinberg, Bruno.
Semppiel, Otto.
Sommerfeld, Sally
Stieler Nachf., August.
Teßmann, Ernst.
Vanselow, Hermann.
Zeinert Nachf., Kolonialwarenhändler.

Ziegeleien.
Hintze, August.
Kertien, Paul.
Kielow-Starck, Franz.
Klitzke, Robert.
Löck, Reinhold.
Tarlow, Heinr. (Kalksandsteinfabrik).
Treptow, R.
Vanselow, Alfred.

Archiwum Państwowe BIBLIOTEKA w Koszalinie

Książkę przyjęto i wpisano do księgi akcesji str. ..... poz. .....
data ..... podpis .....

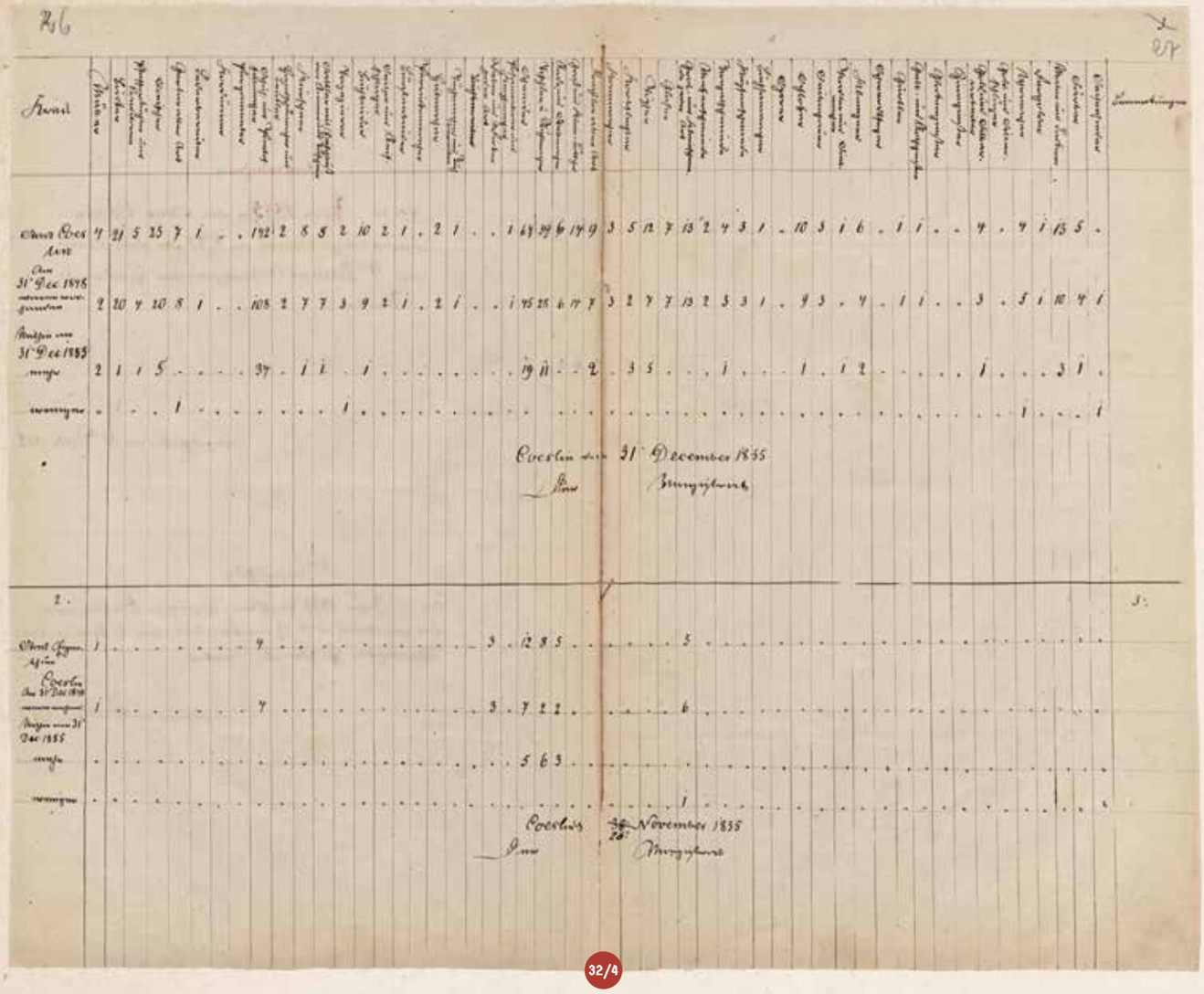

32/4

32/4 **Korespondencja urzędowa z lat 1855-1861 z wykazem działających w Koszalinie (Köslin) rzemieślników**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 445

32/5 **Korespondencja urzędowa z lat 1919-1941 dotycząca prowadzenia własnej działalności przez rzemieślników, tom I**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 622

32/6

Korespondencja urzędowa z lat 1882-1921 dotycząca prac budowlanych prowadzonych na ulicy N. Barlickiego (Dorotheenstrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 551

Akta budowlane z 1926 r. dotyczące posesji przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 20) z planem sytuacyjnym z widoczną posesją nr 22
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1868

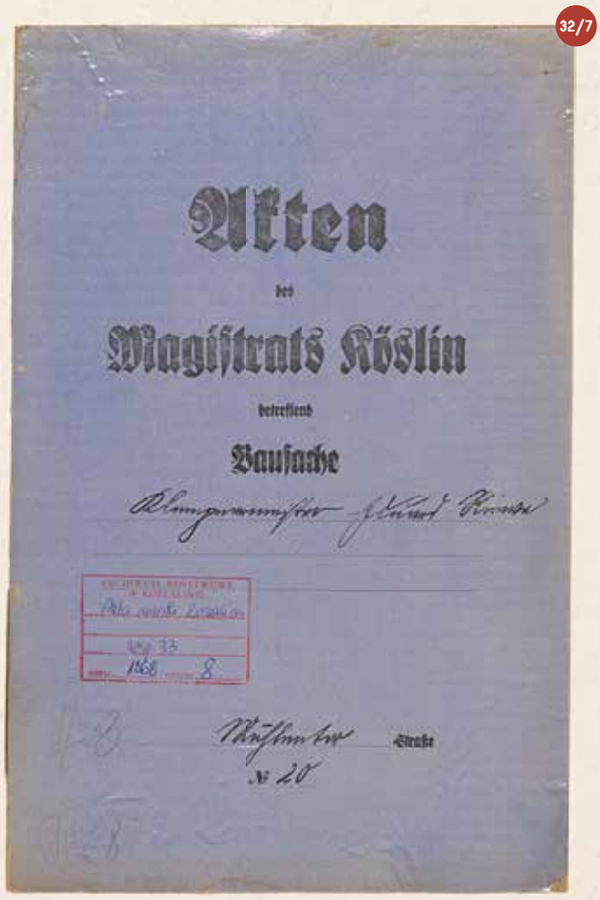

32/7

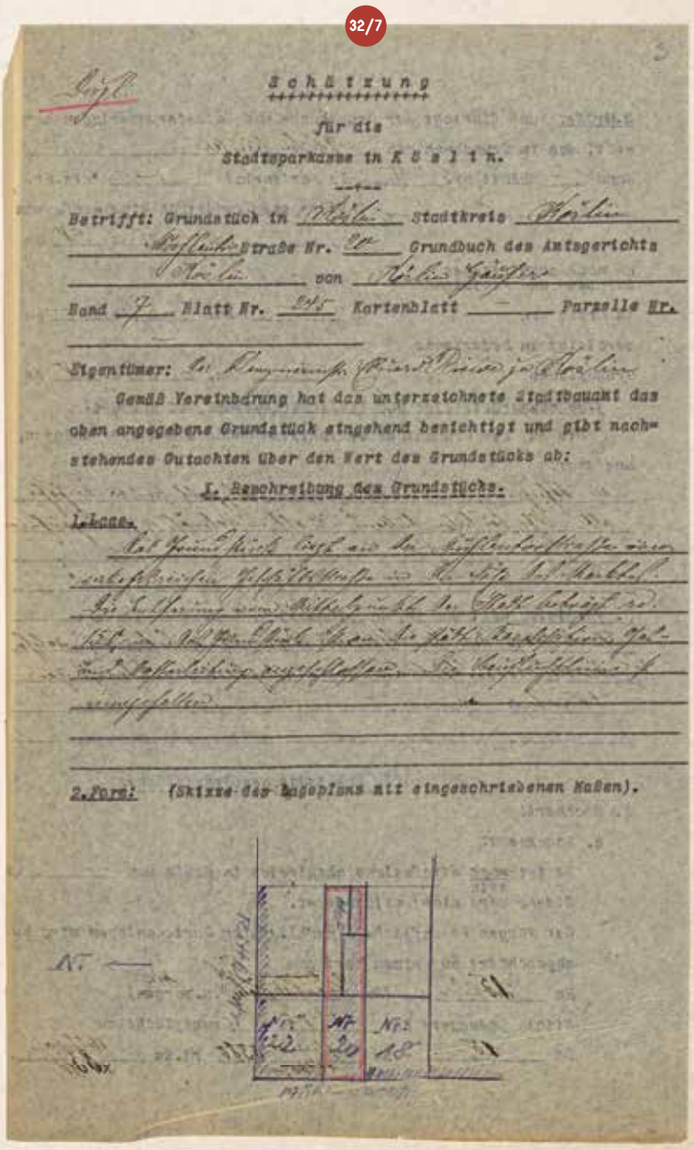

Kąpiel w morzu

9-letnia córka wdowy Asmuß z Bahnhofstrasse niemalże przypłaciła życiem kąpiel w morzu. Za daleko wypuściła się w głąb wody, tracąc poczucie czasu. Na szczęście uratowali ją rybacy i inni kąpiący się w okolicy ludzie.

Źródło: Schlawer Zeitung, Jg. 25, nr 203 (1911).

33/1

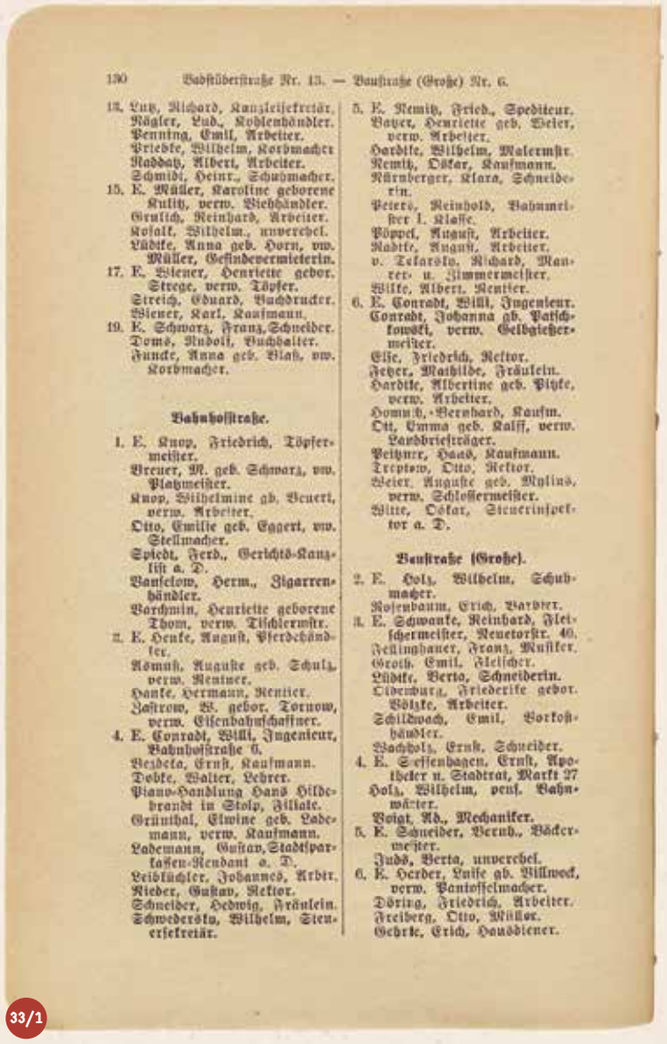

33/1

33/1 Książka adresowa z 1911 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Okrzei (Bahnhofstrasse 3), w tym wdowy po rentierze Auguste Asmuss z domu Schulz
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

33/2

Akt urodzenia Anny Emilie Karoline Asmuss, córki Karla Asmussa i Auguste z domu Schulz, z 4 sierpnia 1891 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 50

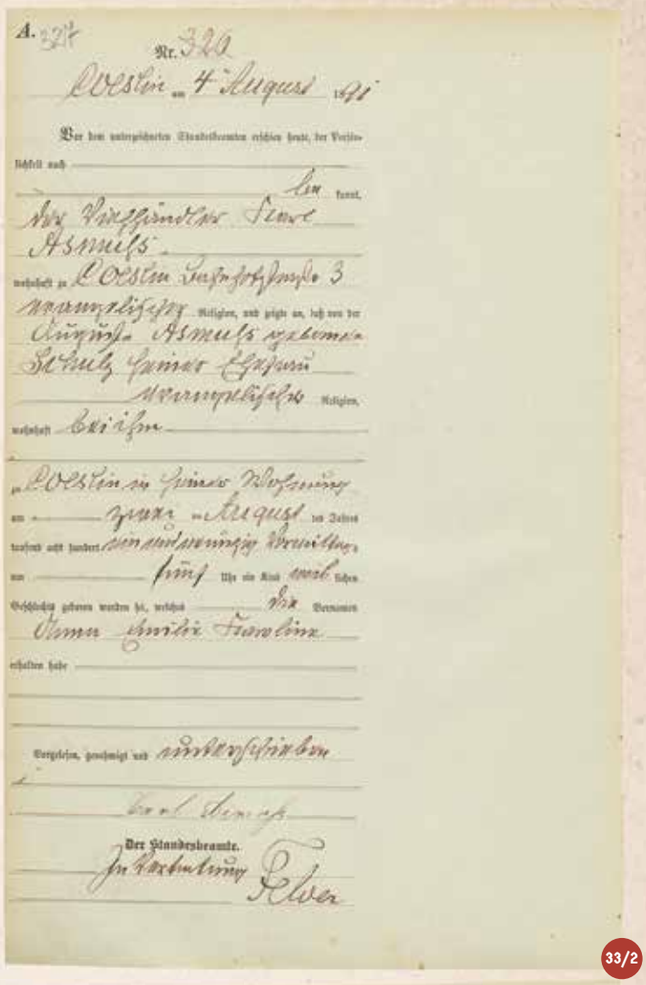

33/2

Akt zgonu mistrza rzeźnickiego Karla Wilhelma Otto Asmussa z 29 czerwca 1910 r. Zmarł on w wieku 50 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 153

33/3

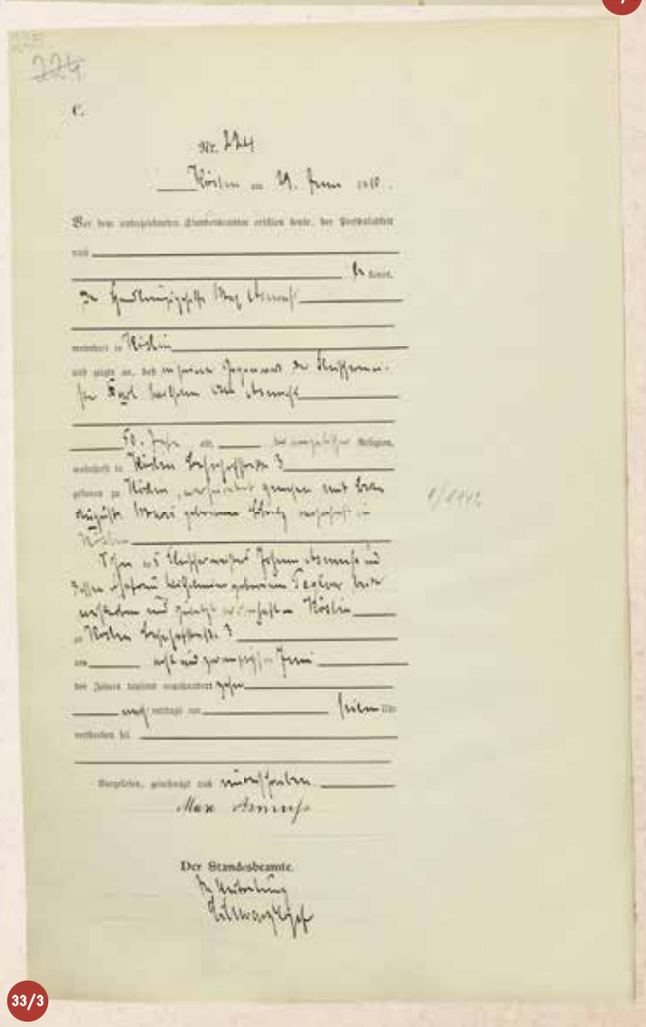

33/3

33/4

33/4 Karta pocztowa z początku XX w. z widokiem plaży w Sarbinowie (Sorenbohm)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego,
sygn. 29

33/5 Karta pocztowa z lat 30. XX w. z widokiem kąpiących się w morzu w Mielnie (Grossmöllen)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

33/5

Pożar wagonu

Wagon towarowy, stojący w pobliżu stacji wąskotorowej, załadowany około 200 kg słomy, nagle stanął w płomieniach. Pożar, który na szczęście udało się w miarę szybko opanować, spowodowany został iskrami przejeżdżającej lokomotywy.

Źródło: Schlawer Zeitung, Jg. 25, nr 218 (1911).

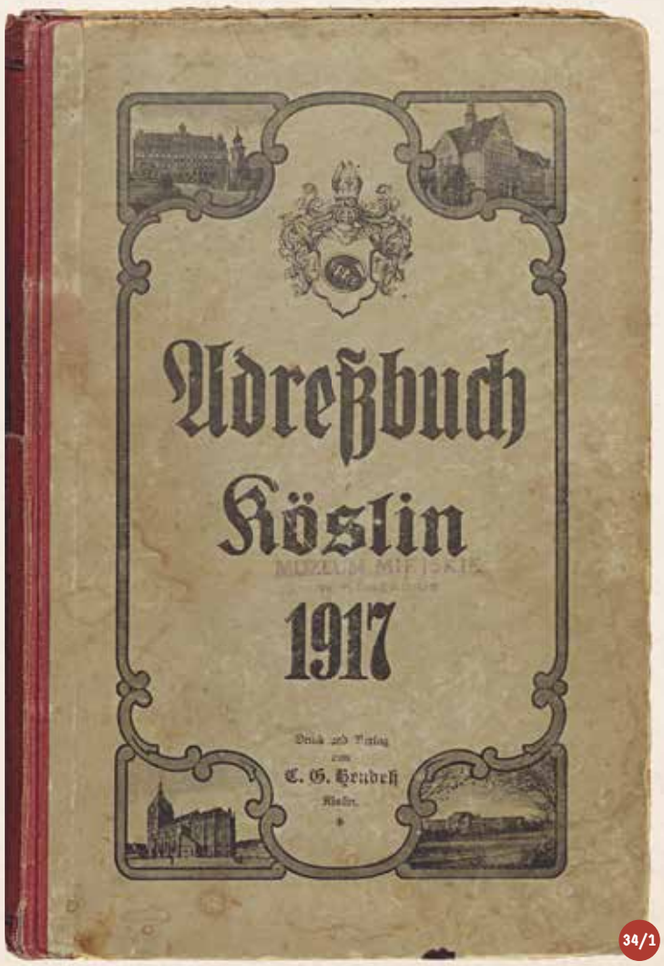

34/1

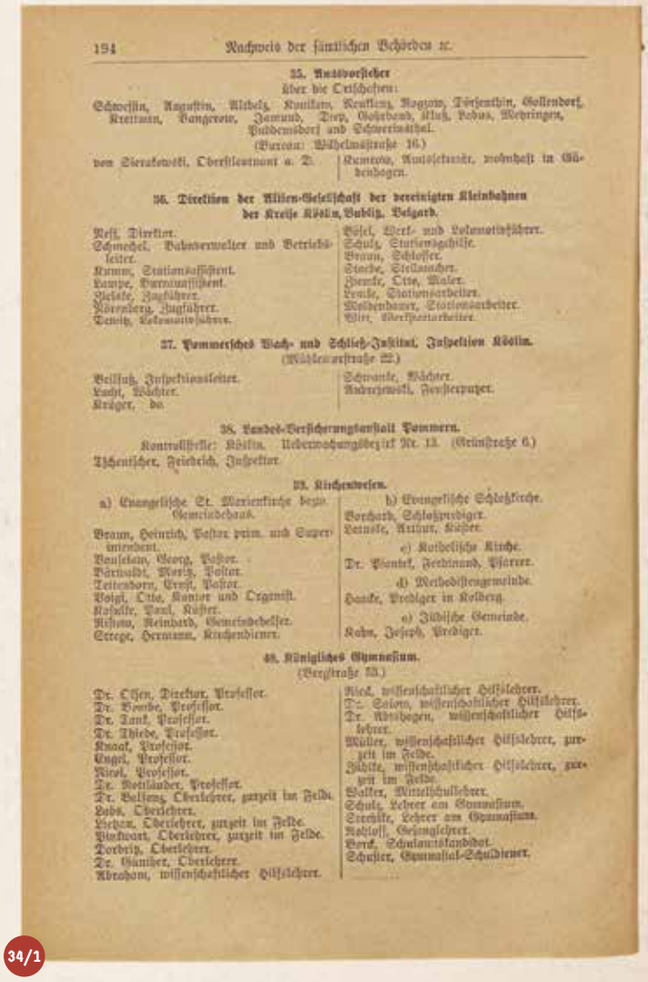

194 Nachweis der sämtlichen Behörden ꝛc.

35. Amtsvorsteher
über die Ortschaften:
Schwessin, Augustin, Althof, Kunikow, Neuklenz, Rogzow, Törpenthin, Gollendorf, Krentzmin, Pangerow, Hamund, Diep, Gosebrück, Klink, Podus, Mehringen, Puddenhorf und Schwerinsthal.
(Bureau: Wilhelmastraße 16.)
von Sierakowski, Oberstleutnant a. D. | Kamenz, Amtssekretär, wohnhaft in Güdenhagen.

36. Direktion der Aktien-Gesellschaft der vereinigten Kleinbahnen der Kreise Köslin, Bublitz, Belgard.
Rest, Direktor.
Schmechel, Bahnverwalter und Betriebsleiter.
Kramm, Stationsassistent.
Lampe, Stationsassistent.
Bielefe, Zugführer.
Nörenberg, Zugführer.
Dentzig, Lokomotivführer.
Eisel, Werk- und Lokomotivführer.
Schulz, Stationsgehilfe.
Braun, Schlosser.
Steche, Stellmacher.
Henke, Otto, Maler.
Lemke, Stationsarbeiter.
Maschenbauer, Stationsarbeiter.
Wier, Oberstationsarbeiter.

37. Pommersches Wach- und Schieß-Institut, Inspektion Köslin.
(Mühlenstraße 22.)
Beilfuß, Inspektionsleiter.
Lucht, Wächter.
Krüger, do.
Schwanke, Wächter.
Andrzejewski, Fensterputzer.

38. Landes-Versicherungsanstalt Pommern.
Kontrollstelle: Köslin. Ueberwachungsbezirk Nr. 13. (Grünstraße 6.)
Tschentscher, Friedrich, Inspektor.

39. Kirchenwesen.
a) Evangelische St. Marienkirche bezw. Gemeindehaus.
Braun, Heinrich, Pastor prim. und Superintendent.
Bauselau, Georg, Pastor.
Bärwaldt, Moritz, Pastor.
Tettenborn, Ernst, Pastor.
Voigt, Otto, Kantor und Organist.
Kasulke, Paul, Küster.
Rishau, Reinhard, Gemeindebesser.
Ertege, Hermann, Kirchendiener.
b) Evangelische Schloßkirche.
Borchardt, Schloßprediger.
Lemke, Arthur, Küster.
c) Katholische Kirche.
Dr. Pionkel, Ferdinand, Pfarrer.
d) Methodistengemeinde.
Hancke, Prediger in Kolberg.
e) Jüdische Gemeinde.
Kohn, Joseph, Prediger.

40. Königliches Gymnasium.
(Bergstraße 13.)
Dr. Ossen, Direktor, Professor.
Dr. Borche, Professor.
Dr. Tank, Professor.
Dr. Thiede, Professor.
Knaak, Professor.
Engel, Professor.
Nicol, Professor.
Dr. Rothländer, Professor.
Dr. Ballenz, Oberlehrer, zurzeit im Felde.
Lade, Oberlehrer.
Liehen, Oberlehrer, zurzeit im Felde.
Pinckvart, Oberlehrer, zurzeit im Felde.
Torbitz, Oberlehrer.
Dr. Gunther, Oberlehrer.
Abraham, wissenschaftlicher Hilfslehrer.
Riek, wissenschaftlicher Hilfslehrer.
Dr. Salow, wissenschaftlicher Hilfslehrer.
Dr. Abshagen, wissenschaftlicher Hilfslehrer.
Müller, wissenschaftlicher Hilfslehrer, zurzeit im Felde.
Jähnke, wissenschaftlicher Hilfslehrer, zurzeit im Felde.
Walter, Mittelschullehrer.
Schulz, Lehrer am Gymnasium.
Stachlitz, Lehrer am Gymnasium.
Rohloff, Gesanglehrer.
Borck, Schulamtskandidat.
Schuster, Gymnasial-Schuldiener.

34/1

34/1 Książka adresowa z 1917 r. z wpisem dotyczącym Dyrekcji Spółki Akcyjnej Zjednoczonych Kolei Wąskotorowych Powiatów Koszalin, Bobolice i Białogard (Direktion der Aktien-Gesellschaft der vereinigten Kleinbahnen der Kreise Köslin, Bublitz, Belgard) z wykazem nazwisk pracowników i zajmowanych przez nich stanowisk
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

34/2

34/3

34/4

34/2 Korespondencja urzędowa z 1936 r. w sprawach różnych dotyczących Straży Pożarnej w mieście
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2190

34/3 Korespondencja urzędowa z lat 1923-1940 dotycząca utrzymania i napraw ulicy Kolejowej (Kleinbahnstrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 566

34/4 Akta budowlane z lat 1915, 1937-1938 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Kolejowej (Kleinbahnstrasse 3) z planem sytuacyjnym z 1937 r. z widoczną zabudową początkowego odcinka ulicy (posesja nr 1-3)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1742

34/4

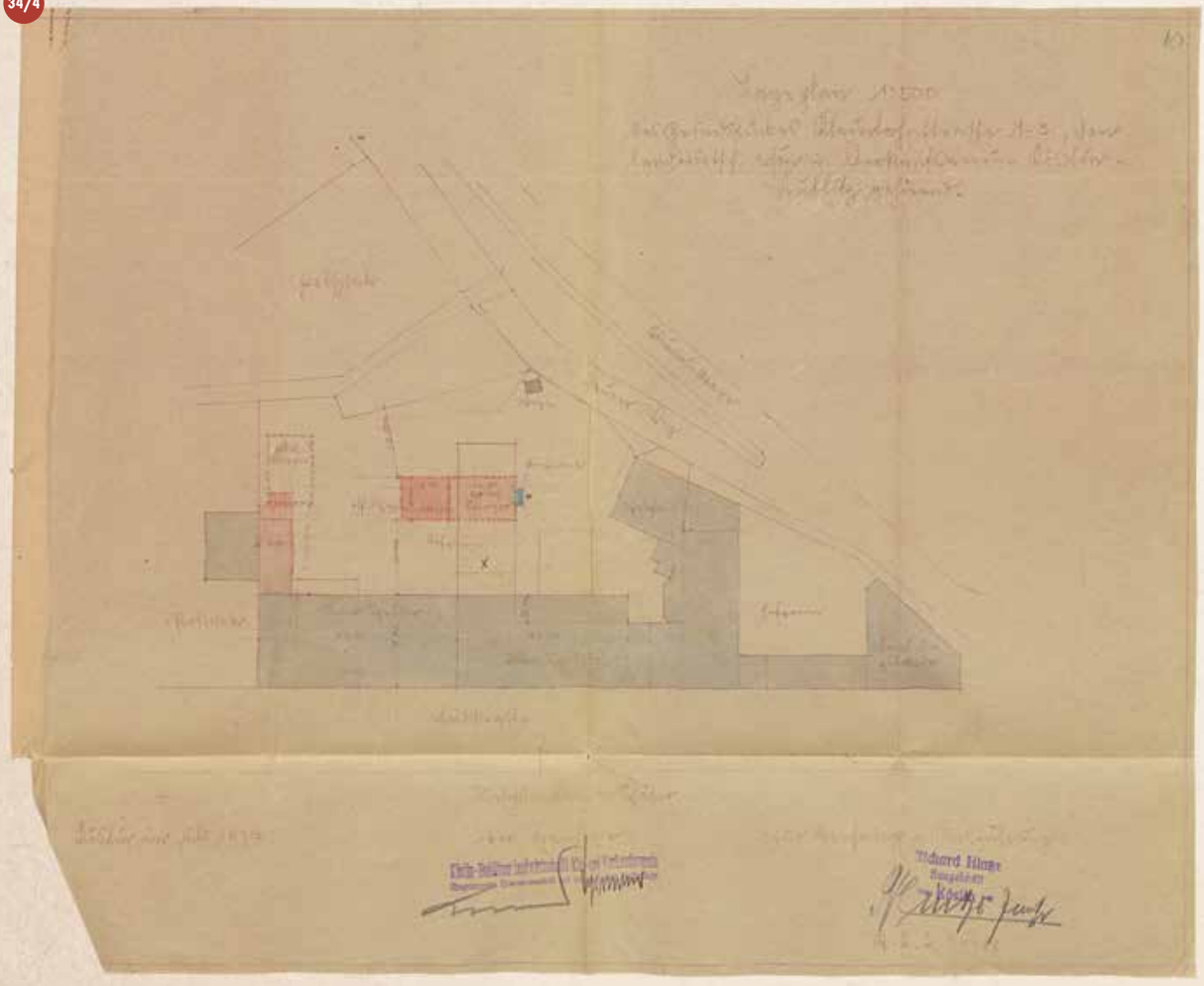

34/5 **Akta budowlane z lat 1923-1925 dotyczące posesji przy ulicy Kolejowej (Kleinbahnstrasse 11) z planem sytuacyjnym z 1924 r. z widoczną zabudową środkowego odcinka ulicy (posesja nr 11)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1744

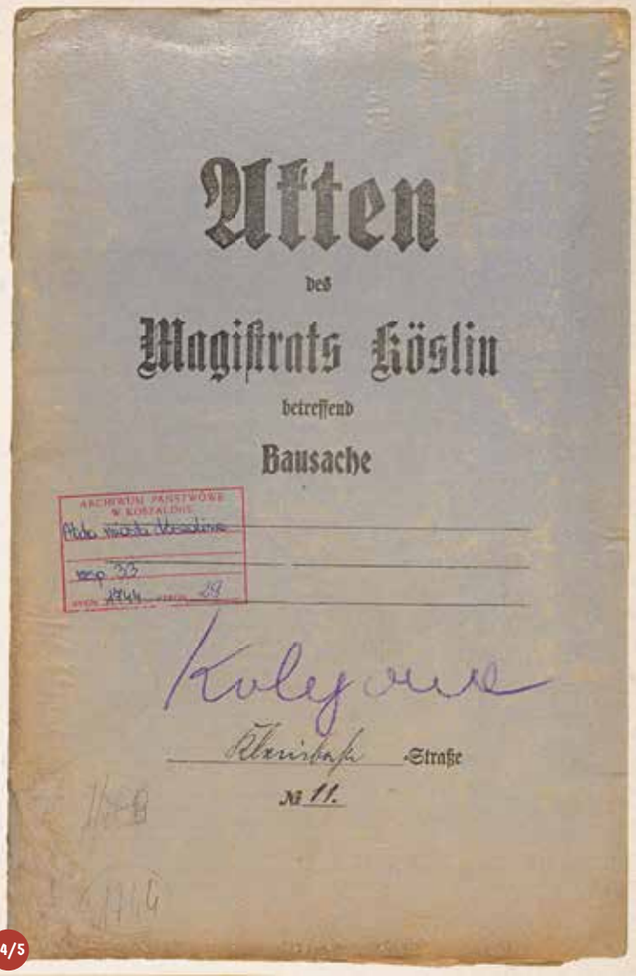

34/5

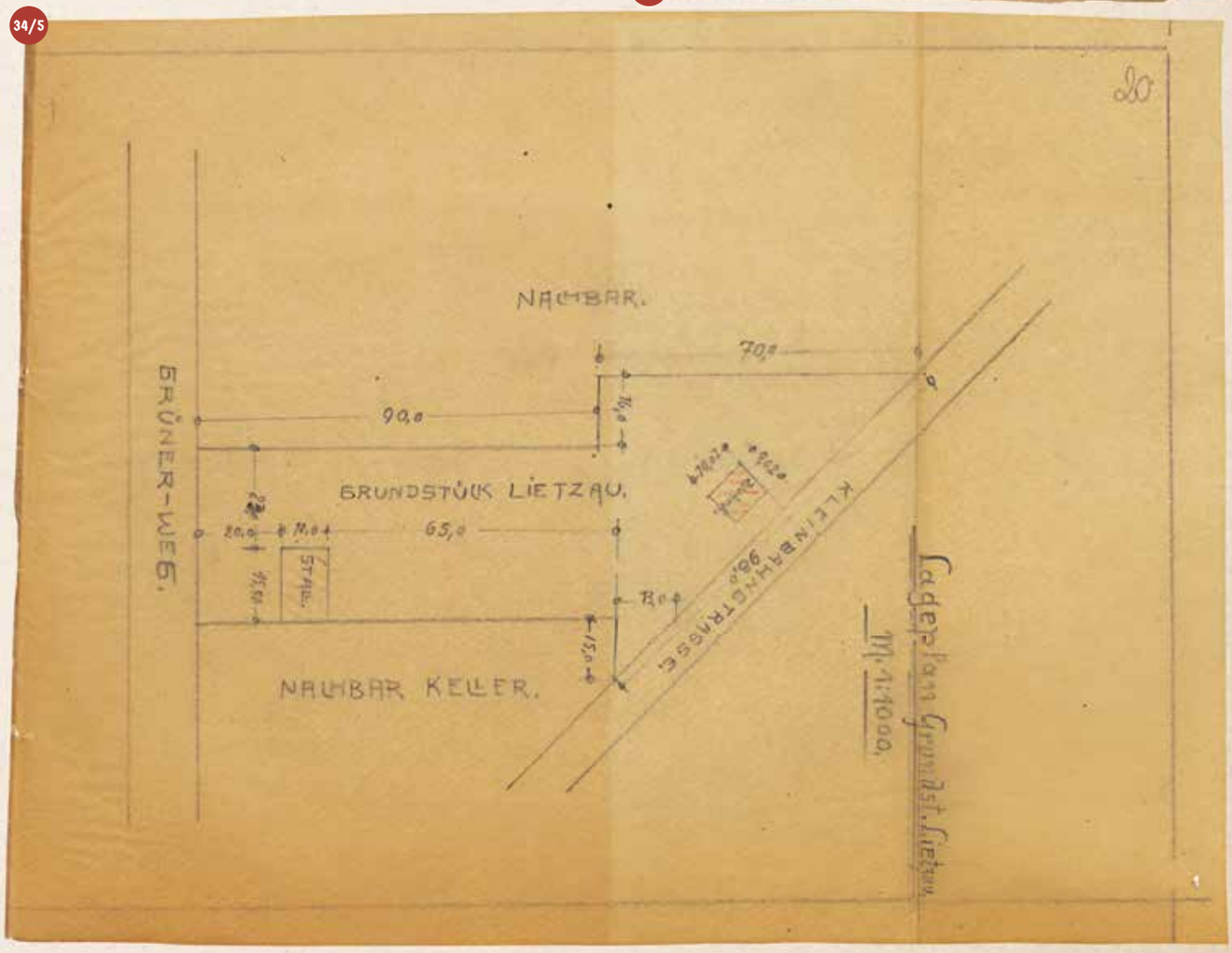

34/5

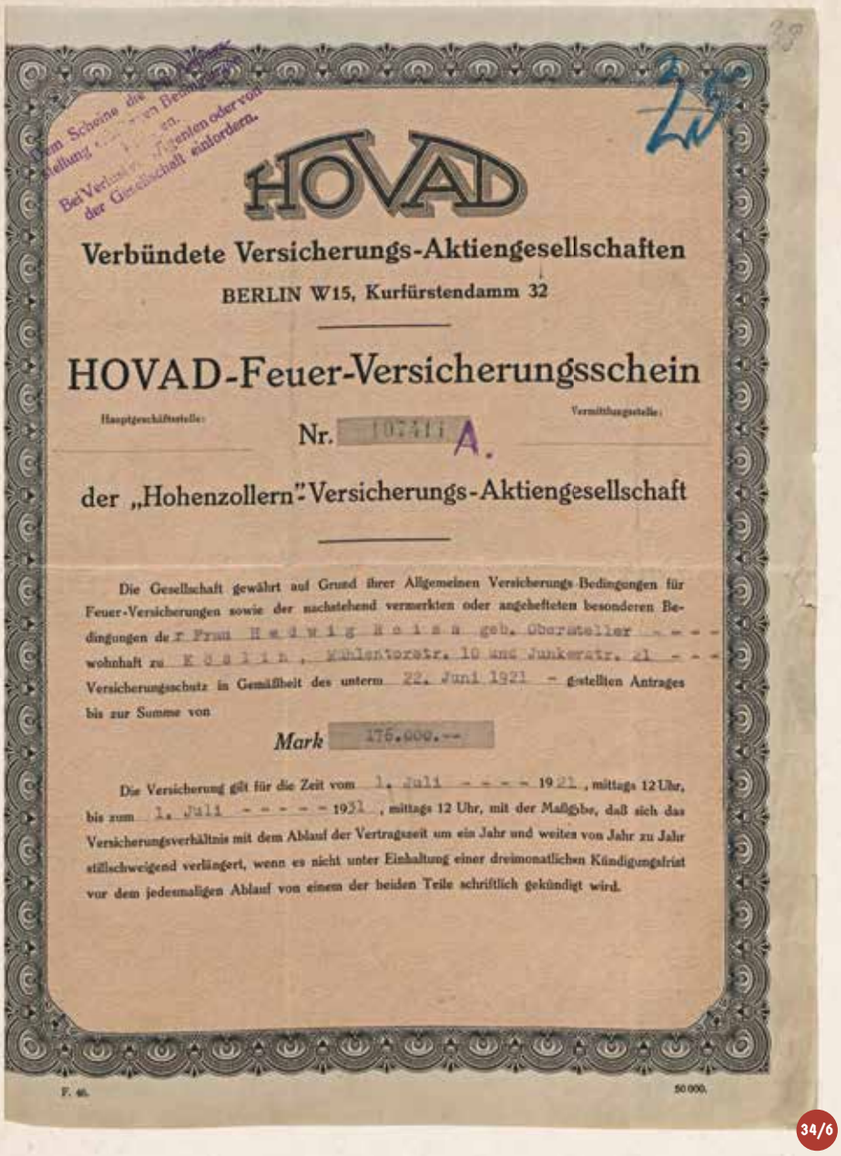

HOVAD

Verbündete Versicherungs-Aktiengesellschaften

BERLIN W15, Kurfürstendamm 32

HOVAD-Feuer-Versicherungsschein

Hauptgeschäftsstelle: Vermittlungsstelle:

Nr. 107411 A.

der „Hohenzollern" Versicherungs-Aktiengesellschaft

Die Gesellschaft gewährt auf Grund ihrer Allgemeinen Versicherungs-Bedingungen für Feuer-Versicherungen sowie der nachstehend vermerkten oder angehefteten besonderen Bedingungen der Frau Hedwig Holsa geb. Oberateller
wohnhaft zu Köslin, Kohlentorstr. 10 und Junkerstr. 21
Versicherungsschutz in Gemäßheit des unterm 22. Juni 1921 gestellten Antrages bis zur Summe von

Mark 175.000.--

Die Versicherung gilt für die Zeit vom 1. Juli 1921, mittags 12 Uhr, bis zum 1. Juli 1931, mittags 12 Uhr, mit der Maßgabe, daß sich das Versicherungsverhältnis mit dem Ablauf der Vertragszeit um ein Jahr und weiter von Jahr zu Jahr stillschweigend verlängert, wenn es nicht unter Einhaltung einer dreimonatlichen Kündigungsfrist vor dem jedesmaligen Ablauf von einem der beiden Teile schriftlich gekündigt wird.

F. 46. 50 000.

34/6

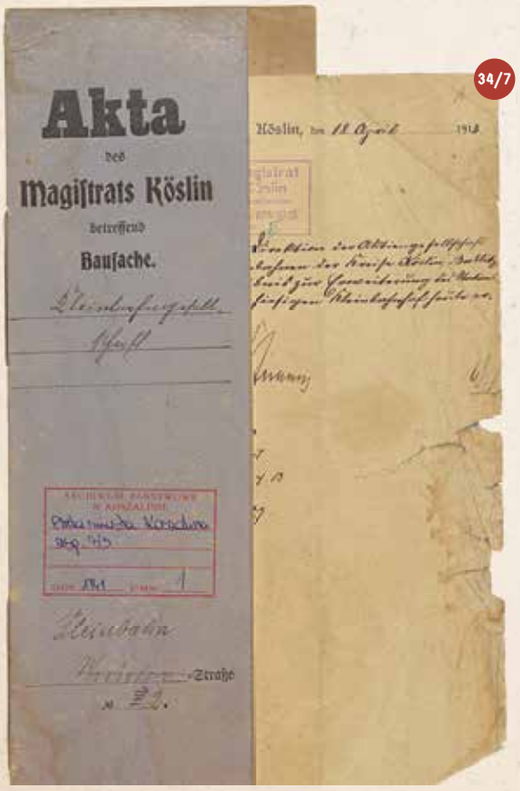

Akta

des

Magistrats Köslin

betreffend

Bausache.

Köslin, den 11. April 1913

34/7

34/6 Przykładowy dowód zawarcia umowy ubezpieczenia dobytku od pożaru z 1921 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1862

34/7 Akta budowlane z 1913 r. dotyczące posesji przy ulicy Kolejowej (Kleinbahnstrasse 2), należącej do Towarzystwa Kolei Wąskotorowej
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1741

Nieprzytomny w stajni

Kupiec Franz Philippsborn został ciężko poturbowany przez swojego konia. Ofiara, u której zdiagnozowano obrażenia wewnętrzne, została znaleziona nieprzytomna w stajni.

Źródło: Schlawer Zeitung, Jg. 25, nr 188 (1911).

35/1

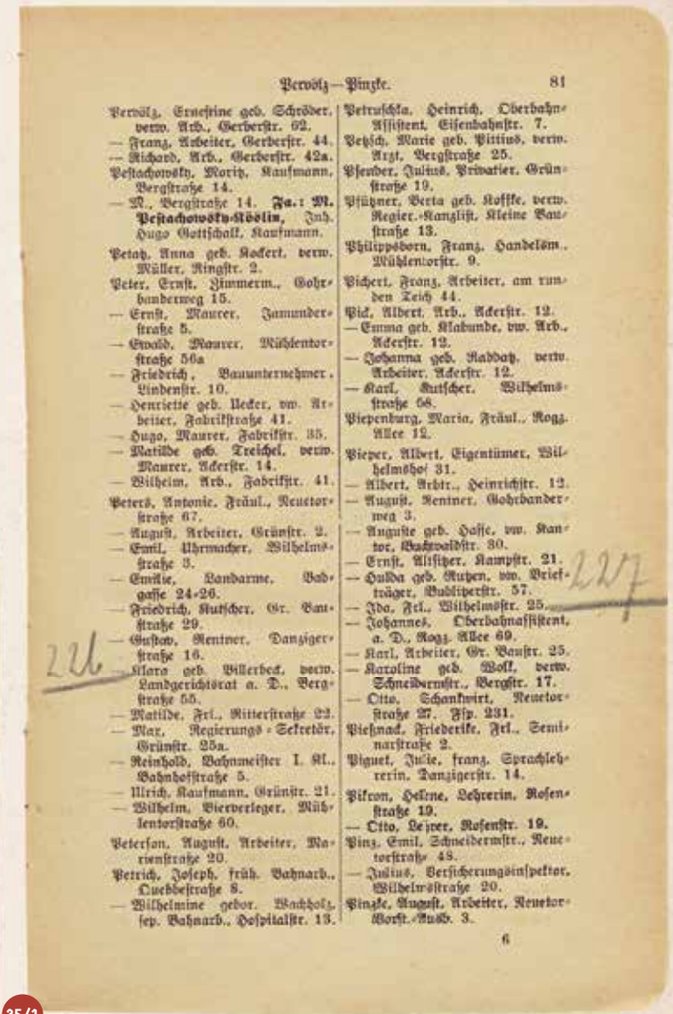

Perwölz—Pingke. 81

Perwölz, Ernestine geb. Schröder, verw. Arb., Gerberstr. 62.
— Franz, Arbeiter, Gerberstr. 44.
— Richard, Arb., Gerberstr. 42a.
Pestachowsky, Moritz, Kaufmann, Bergstraße 14.
— M., Bergstraße 14. **Fa.: M. Pestachowsky-Köslin,** Inh. Hugo Gottschalk, Kaufmann.
Petay, Anna geb. Kockert, verw. Müller, Ringstr. 2.
Peter, Ernst, Zimmerm., Gohrbanderweg 15.
— Ernst, Maurer, Jamunderstraße 5.
— Ewald, Maurer, Mühlentorstraße 56a
— Friedrich, Bauunternehmer, Lindenstr. 10.
— Henriette geb. Uecker, vw. Arbeiter, Fabrikstraße 41.
— Hugo, Maurer, Fabrikstr. 35.
— Matilde geb. Treichel, verw. Maurer, Ackerstr. 14.
— Wilhelm, Arb., Fabrikstr. 41.
Peters, Antonie, Fräul., Neutorstraße 67.
— August, Arbeiter, Grünstr. 2.
— Emil, Uhrmacher, Wilhelmstraße 3.
— Emilie, Landarme, Badgasse 24-26.
— Friedrich, Kutscher, Gr. Baustraße 29.
— Gustav, Rentner, Danzigerstraße 16.
— Klara geb. Billerbeck, verw. Landgerichtsrat a. D., Bergstraße 55.
— Matilde, Frl., Ritterstraße 23.
— Max, Regierungs-Sekretär, Grünstr. 25a.
— Reinhold, Bahnmeister I. Kl., Bahnhofstraße 5.
— Ulrich, Kaufmann, Grünstr. 21.
— Wilhelm, Bierverleger, Mühlentorstraße 60.
Peterson, August, Arbeiter, Marienstraße 20.
Petrich, Joseph, früh. Bahnarb., Quedsestraße 8.
— Wilhelmine gebor. Wachholz, sep. Bahnarb., Hospitalstr. 13.
Petruschka, Heinrich, Oberbahn-Assistent, Eisenbahnstr. 7.
Petzsch, Marie geb. Pittius, verw. Arzt, Bergstraße 25.
Pfeuder, Julius, Privatier, Grünstraße 19.
Pfützner, Berta geb. Koffke, verw. Regier.-Kanzlist, Kleine Baustraße 13.
Philippsborn, Franz, Handelsm., Mühlentorstr. 9.
Pichert, Franz, Arbeiter, am runden Teich 44.
Pick, Albert, Arb., Ackerstr. 12.
— Emma geb. Klabunde, vw. Arb., Ackerstr. 12.
— Johanna geb. Radday, verw. Arbeiter, Ackerstr. 12.
— Karl, Kutscher, Wilhelmsstraße 68.
Piepenburg, Maria, Fräul., Roggs. Allee 12.
Pieper, Albert, Eigentümer, Wilhelmshof 31.
— Albert, Arbtr., Heinrichstr. 12.
— August, Rentner, Gohrbanderweg 3.
— Auguste geb. Hasse, vw. Kantor, Buchwaldstr. 30.
— Ernst, Alisfischer, Kampstr. 21.
— Hulda geb. Ruhen, vw. Briefträger, Buddikerstr. 57.
— Ida, Frl., Wilhelmstr. 25.
— Johannes, Oberbahnassistent, a. D., Roggs. Allee 69.
— Karl, Arbeiter, Gr. Baustr. 25.
— Karoline geb. Wolk, verw. Schneidermstr., Bergstr. 17.
— Otto, Schankwirt, Neutorstraße 27. Fp. 231.
Pießnack, Friederike, Frl., Seminarstraße 2.
Piguet, Julie, franz. Sprachlehrerin, Danzigerstr. 14.
Pikron, Helene, Lehrerin, Rosenstraße 19.
— Otto, Lehrer, Rosenstr. 19.
Pinz, Emil, Schneidermstr., Neutorstraße 48.
— Julius, Versicherungsinspektor, Wilhelmstraße 20.
Pingke, August, Arbeiter, Neutor-Vorst.-Ausb. 3.

6

35/1

Książka adresowa z 1911 r. z wpisem dotyczącym kupca Franza Philippsborna, zamieszkałego przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 9)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

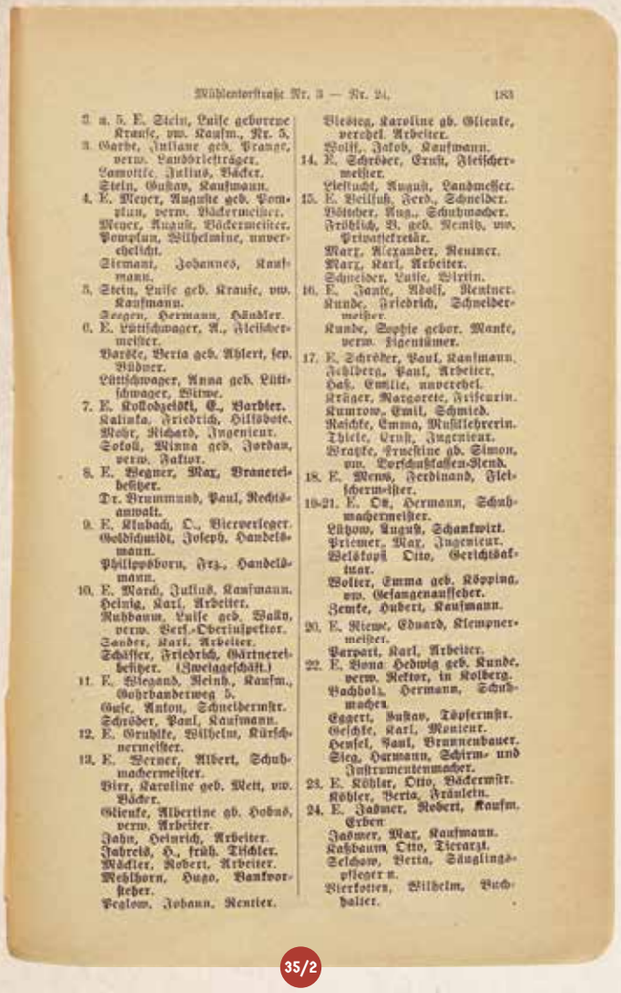

Mühlentorstraße Nr. 3 — Nr. 24. 183

3. a. 5. E. Stein, Luise geborene Krause, ww. Kaufm., Nr. 5.
3. Garbe, Juliane geb. Prange, verw. Landbriefträger.
Lamottke, Julius, Bäcker.
Stein, Gustav, Kaufmann.
4. E. Meyer, Auguste geb. Pomplun, verw. Bäckermeister.
Meyer, August, Bäckermeister.
Pomplun, Wilhelmine, unverehelicht.
Siemant, Johannes, Kaufmann.
5. Stein, Luise geb. Krause, ww. Kaufmann.
Zeugen, Hermann, Händler.
6. E. Lüttschwager, A., Fleischermeister.
Barske, Berta geb. Ahlert, sep. Büdner.
Lüttschwager, Anna geb. Lüttschwager, Witwe.
7. E. Kossodetzki, C., Barbier.
Kalinka, Friedrich, Hilfsbote.
Mohr, Richard, Ingenieur.
Sokoll, Minna geb. Jordan, verw. Faktor.
8. E. Wegner, Max, Brauereibesitzer.
Dr. Brummund, Paul, Rechtsanwalt.
9. E. Klubach, O., Bierverleger.
Goldschmidt, Joseph, Handelsmann.
Philippsborn, Frz., Handelsmann.
10. E. Marek, Julius, Kaufmann.
Heinig, Karl, Arbeiter.
Rubbaum, Luise geb. Balko, verw. Berl.-Oberinspektor.
Sander, Karl, Arbeiter.
Schäffer, Friedrich, Gärtnereibesitzer. (Zweiggeschäft.)
11. E. Wiegand, Reinh., Kaufm., Gohrbanderweg 5.
Guse, Anton, Schneidermstr.
Schröder, Paul, Kaufmann.
12. E. Gruhlke, Wilhelm, Kürschnermeister.
13. E. Werner, Albert, Schuhmachermeister.
Bier, Karoline geb. Mett, ww. Bäcker.
Glienke, Albertine geb. Hohns, verw. Arbeiter.
Jahn, Heinrich, Arbeiter.
Jahreis, H., früh. Tischler.
Mäckler, Robert, Arbeiter.
Mehlhorn, Hugo, Bankvorsteher.
Peglow, Johann, Rentier.
Piesteg, Karoline gb. Glienke, verehel. Arbeiter.
Wolff, Jakob, Kaufmann.
14. E. Schröder, Ernst, Fleischermeister.
Liestucht, August, Landmesser.
15. E. Beilfuß, Ferd., Schneider.
Böttcher, Aug., Schuhmacher.
Fröhlich, B. geb. Remitz, ww. Privatsekretär.
Marx, Alexander, Rentner.
Marx, Karl, Arbeiter.
Schneider, Luise, Witwe.
16. E. Jante, Adolf, Rentner.
Kunde, Friedrich, Schneidermeister.
Kunde, Sophie gebor. Manke, verw. Eigentümer.
17. E. Schröder, Paul, Kaufmann.
Fehlberg, Paul, Arbeiter.
Haß, Emilie, unverehel.
Träger, Margarete, Friseurin.
Kumrow, Emil, Schmied.
Reichke, Emma, Musiklehrerin.
Thiele, Ernst, Ingenieur.
Wrapke, Ernestine gb. Simon, ww. Sterbekassen-Rend.
18. E. Mews, Ferdinand, Fleischermeister.
19-21. E. Ott, Hermann, Schuhmachermeister.
Lüttow, August, Schankwirt.
Priemer, Max, Ingenieur.
Welskopf, Otto, Gerichtsaktuar.
Wolter, Emma geb. Köpping, ww. Gefangenaufseher.
Zemke, Hubert, Kaufmann.
20. E. Riewe, Eduard, Klempnermeister.
Parpart, Karl, Arbeiter.
22. E. Bona Hedwig geb. Kunde, verw. Rektor, in Kolberg.
Bachholz, Hermann, Schuhmacher.
Eggert, Gustav, Töpfermstr.
Geschke, Karl, Monteur.
Hensel, Paul, Brunnenbauer.
Sieg, Hermann, Schirm- und Instrumentenmacher.
23. E. Köhler, Otto, Bäckermstr.
Köhler, Berta, Fräulein.
24. E. Jasmer, Robert, Kaufm. Erben
Jasmer, Max, Kaufmann.
Kaßbaum, Otto, Tierarzt.
Selchow, Berta, Säuglingspflegerin.
Bierkotten, Wilhelm, Buchhalter.

35/2

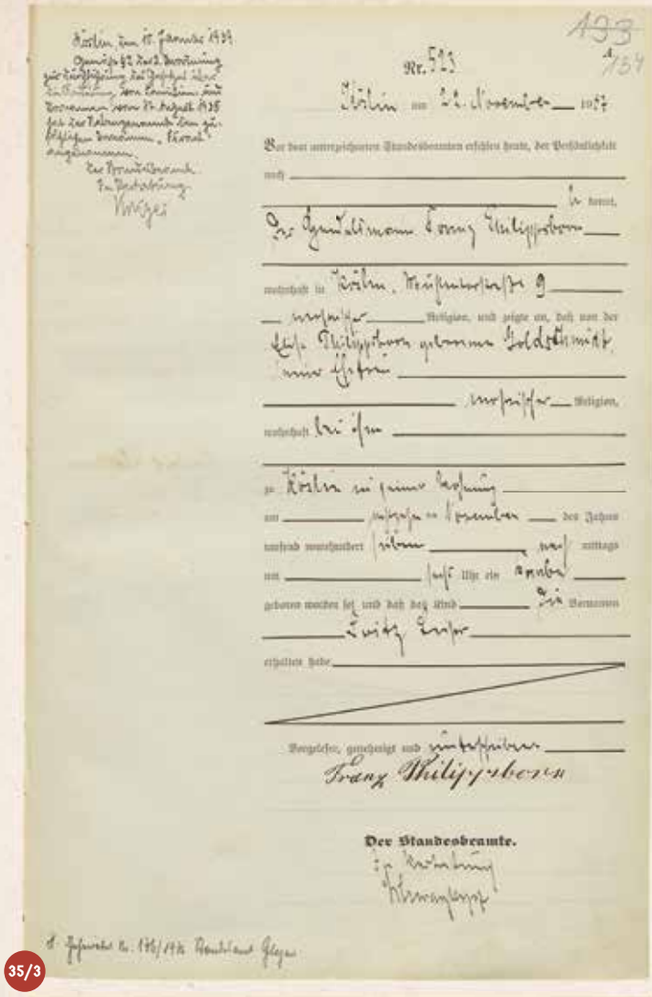

Nr. 523

Köslin, den 22. November 1907

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach _____ wohnhaft in Köslin, Mühlentorstraße 9, mosaischer Religion, und zeigte an, daß von der Ehefrau Philippsborn geborene Goldschmidt ein Sohn geboren worden sei und das Kind die Vornamen Fritz Leiser erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben.

Franz Philippsborn

Der Standesbeamte.

35/3

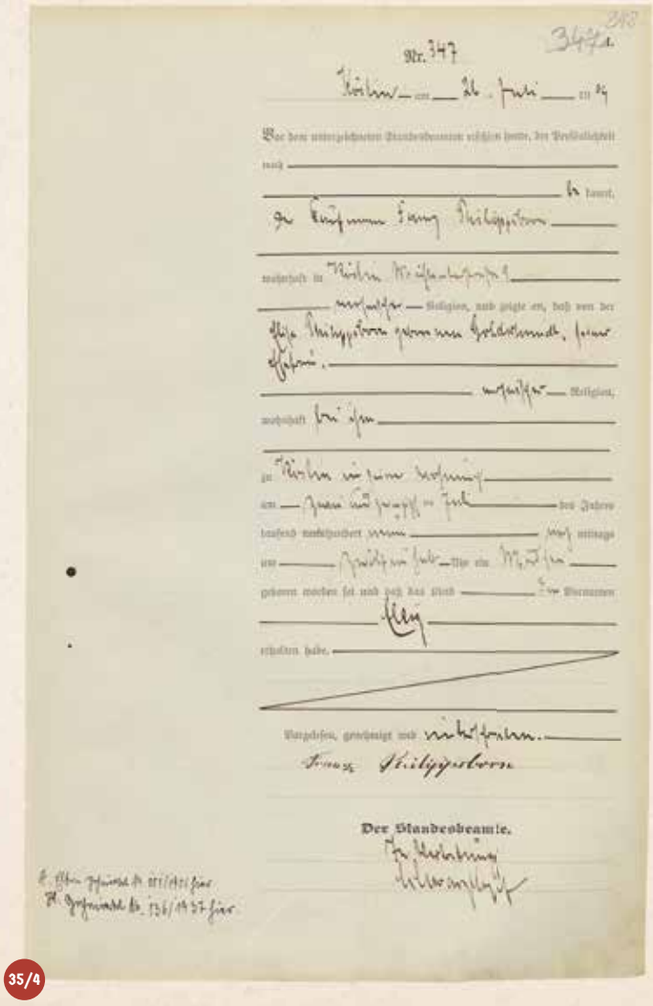

Nr. 347

Köslin, am 26. Juli 1909

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach _____ bekannt, der Kaufmann Franz Philippsborn wohnhaft in Köslin, Mühlentorstraße 9, mosaischer Religion, und zeigte an, daß von der Ehefrau Philippsborn geborene Goldschmidt, seiner Ehefrau, in Köslin in seiner Wohnung am siebenundzwanzigsten Juli des Jahres tausend neunhundert neun vormittags um 11 Uhr ein Sohn geboren worden sei und das Kind die Vornamen Elly erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben.

Franz Philippsborn

Der Standesbeamte.

35/4

35/2 Wpis w książce adresowej z 1911 r. dotyczący mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 9), w tym kupca Franza Philippsborna
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

35/3 Akt urodzenia Fritza Leisera Philippsborna, syna Franza i Esther Elise z domu Goldschmidt, z 22 listopada 1907 r. W dokumencie widnieje zapis z 10 stycznia 1939 r. o zmianie imienia na „Israel”.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 139

35/4 Akt urodzenia Elly Philippsborn, córki Franza i Esther Elise z domu Goldschmidt, z 26 lipca 1909 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 147

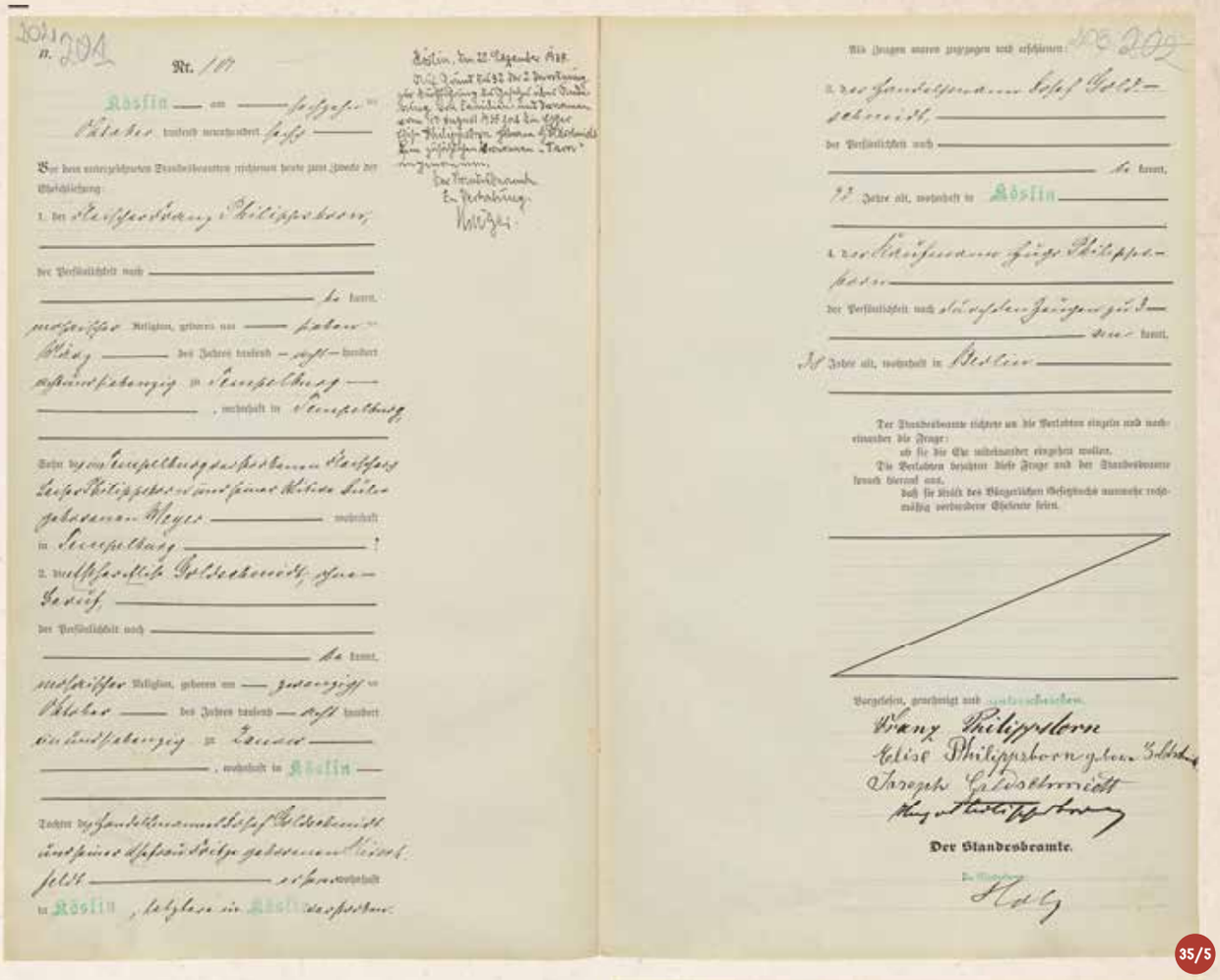

35/5

35/5

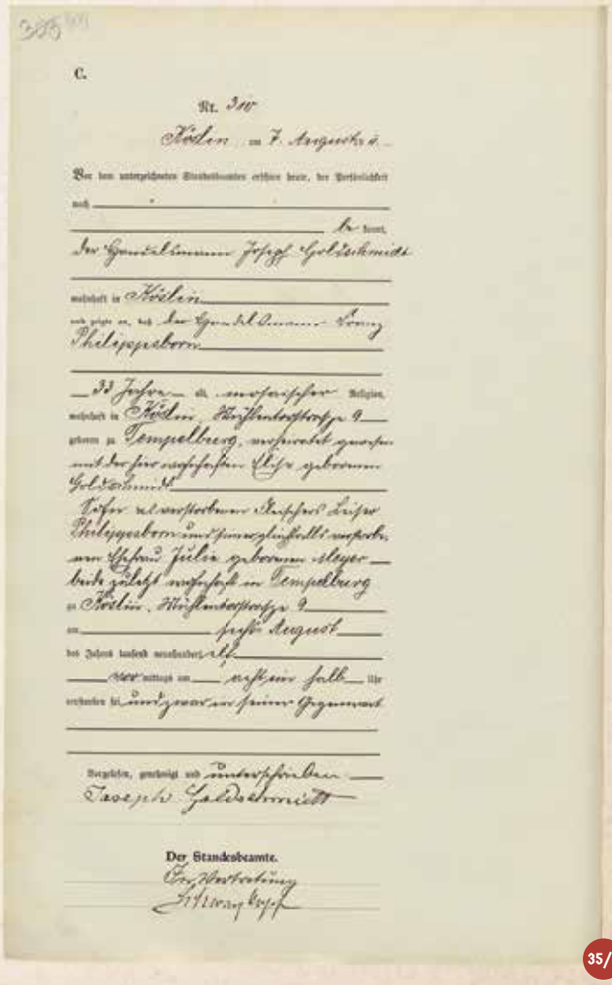

35/6

35/5 Akt małżeństwa rzeźnika Franza Philippsborna i Esther Elise z domu Goldschmidt z 16 października 1906 r. W dokumencie widnieje zapis z 20 grudnia 1938 r. o zmianie imienia „Esther Elise" na „Sara".
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 136

35/6 Akt zgonu kupca Franza Philippsborna z 7 sierpnia 1911 r. Zmarł on w wieku 33 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 157

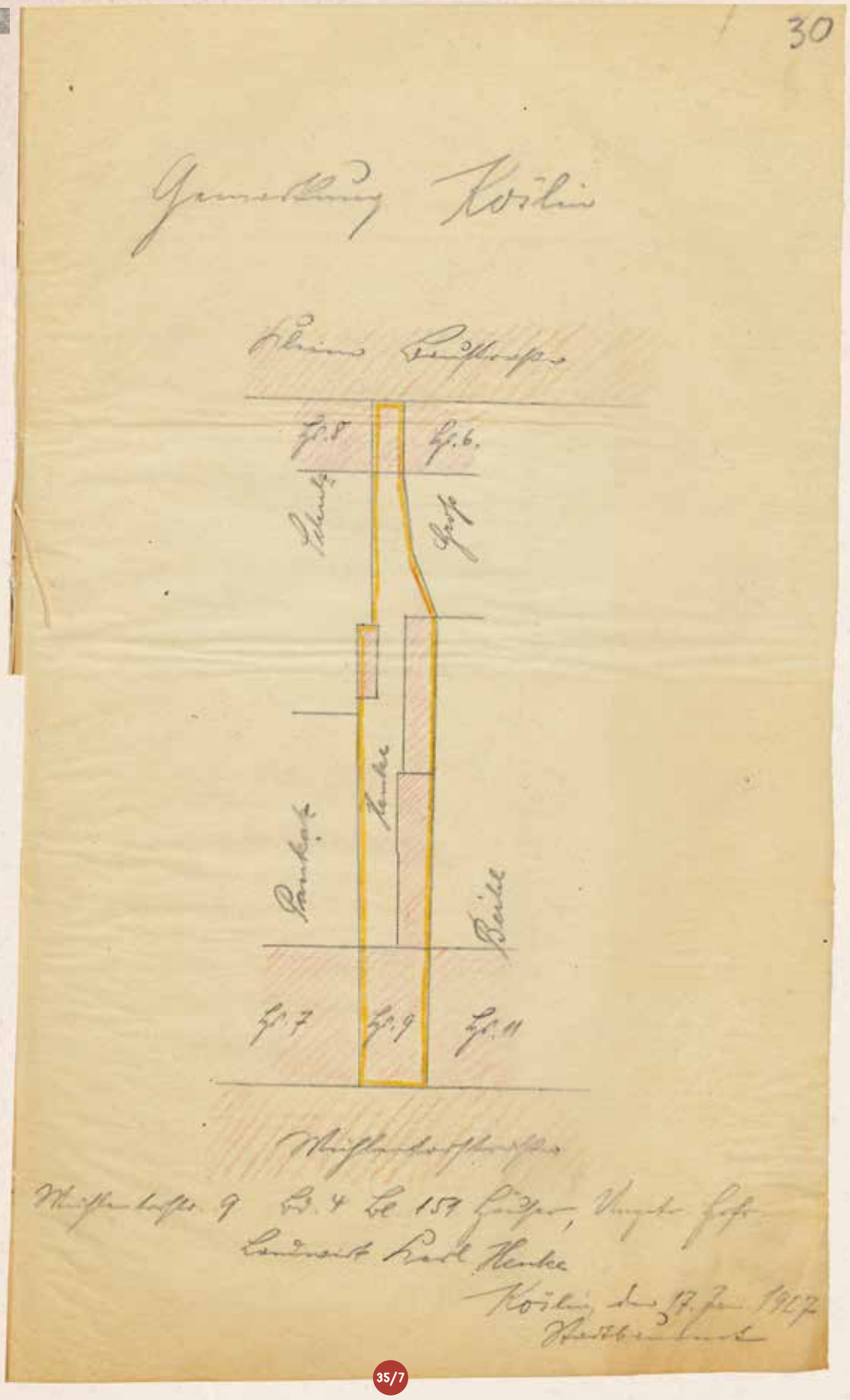

35/7

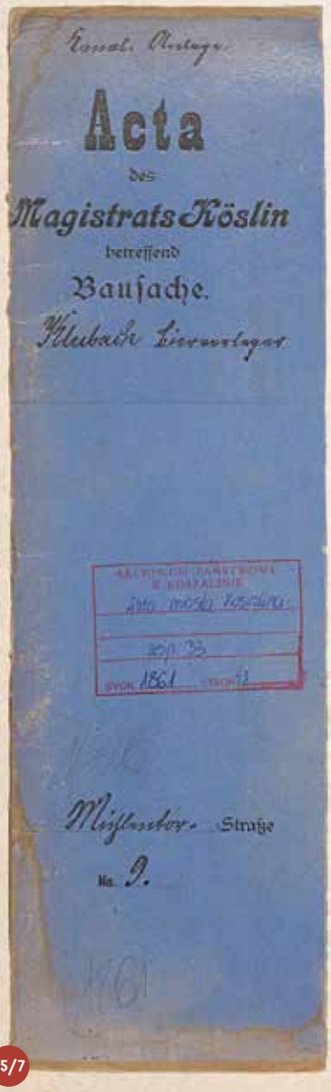

35/7

35/7 Akta budowlane z lat 1897, 1907, 1926, 1933 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 9) z planem sytuacyjnym z 1927 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1861

Kradzież w synagodze

W czasie nabożeństwa z przedsionka synagogi skradziono trzy okute srebrem laski, straty oszacowano na 60 marek.

Źródło: Schlawer Zeitung, Jg. 25, nr 93 (1911).

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
und
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1911.
Nach amtlichen Quellen zusammengestellt.
Einundvierzigster Jahrgang.
Verlag von Alfred Hoffmann.

36/1

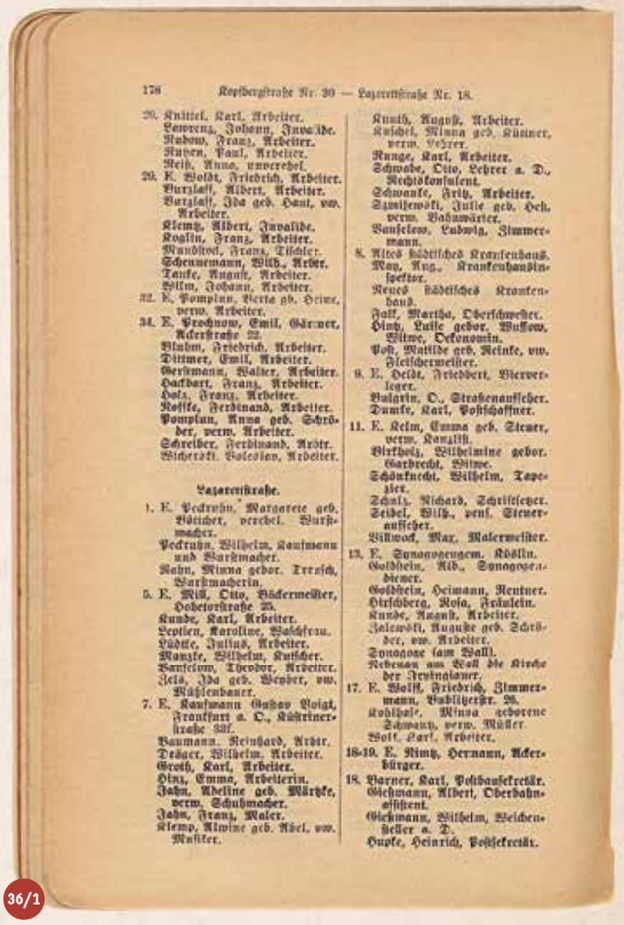
178 Kopfbergstraße Nr. 30 — Lazarettstraße Nr. 18.

Knittel, Karl, Arbeiter.
Kowrena, Johann, Invalide.
Radow, Franz, Arbeiter.
Ruyen, Paul, Arbeiter.
Reis, Anna, unverehel.
20. E. Boldt, Friedrich, Arbeiter.
Burzlaff, Albert, Arbeiter.
Burzlaff, Ida geb. Haut, ww. Arbeiter.
Klemp, Albert, Invalide.
Koslin, Franz, Arbeiter.
Mundstock, Franz, Tischler.
Schennemann, Wilh., Arbt.
Tanke, August, Arbeiter.
Tillm, Johann, Arbeiter.
32. E. Pompino, Berta geb. Heine, verw. Arbeiter.
34. E. Prochnow, Emil, Gärtner, Ackerstraße 32.
Blahm, Friedrich, Arbeiter.
Dittmer, Emil, Arbeiter.
Gerstmann, Walter, Arbeiter.
Hackbart, Franz, Arbeiter.
Holz, Franz, Arbeiter.
Rostke, Ferdinand, Arbeiter.
Pompino, Anna geb. Schröder, verw. Arbeiter.
Schreiber, Ferdinand, Arbtr.
Wicherski, Bolesław, Arbeiter.

Lazarettstraße.

1. E. Peckruhn, Margarete geb. Böttcher, verehel. Wurstmacher.
Peckruhn, Wilhelm, Kaufmann und Wurstmacher.
Rahn, Minna geber. Trensch, Wurstmacherin.
5. E. Mill, Otto, Bäckermeister, Hohetorstraße 25.
Kunde, Karl, Arbeiter.
Peplies, Karoline, Waschfrau.
Lüdtke, Julius, Arbeiter.
Manzke, Wilhelm, Kutscher.
Banserow, Theodor, Arbeiter.
Zels, Ida geb. Breyer, ww. Mühlenbauer.
7. E. Kaufmann Gustav Voigt, Frankfurt a. O., Küstrinerstraße 32.
Baumann, Reinhard, Arbtr.
Deßer, Wilhelm, Arbeiter.
Groth, Karl, Arbeiter.
Hinz, Emma, Arbeiterin.
Jahn, Adeline geb. Märtke, verw. Schuhmacher.
Jahn, Franz, Maler.
Klemp, Alwine geb. Abel, ww. Maurer.
Kunth, August, Arbeiter.
Kuschel, Minna geb. Küstner, verw. Setzer.
Runge, Karl, Arbeiter.
Schwabe, Otto, Lehrer a. D., Rechtskonsulent.
Schwanke, Fritz, Arbeiter.
Szmilewski, Julie geb. Hch, verw. Bahnwärter.
Banselow, Ludwig, Zimmermann.
8. Altes städtisches Krankenhaus.
May, Aug., Krankenhausinspektor.
Neues städtisches Krankenhaus.
Falk, Martha, Oberschwester.
Hintz, Luise gebor. Wulkow, Witwe, Oekonomin.
Post, Mathilde geb. Reinke, ww. Fleischermeister.
9. E. Heldt, Friedbert, Bierverleger.
Bulgrin, O., Straßenaufseher.
Dumke, Karl, Postschaffner.
11. E. Kelm, Emma geb. Steuer, verw. Kanalist.
Birkholz, Wilhelmine gebor. Gerbrecht, Witwe.
Schönknecht, Wilhelm, Tapezier.
Schulz, Richard, Schriftsetzer.
Seidel, Wilh., pens. Steueraufseher.
Villwock, Max, Malermeister.
13. E. Synagogengem. Köslin.
Goldhein, Rib., Synagogendiener.
Goldhein, Heimann, Rentner.
Hirschberg, Rosa, Fräulein.
Kunde, August, Arbeiter.
Zalewski, Auguste geb. Schröder, ww. Arbeiter.
Synagoge (am Wall).
Nebenan am Wall die Kirche der Irvingianer.
17. E. Wolff, Friedrich, Zimmermann, Pastigerstr. 28.
Kohlhase, Minna geborene Schwanz, verw. Müller.
Wolf, Karl, Arbeiter.
18-19. E. Rimp, Hermann, Ackerbürger.
18. Barner, Karl, Postsekretär.
Giesmann, Albert, Oberbahnassistent.
Giesmann, Wilhelm, Bleichenbeller a. D.
Hupfe, Heinrich, Postsekretär.

36/1

36/2

36/1 Książka adresowa z 1911 r. z wpisem dotyczącym synagogi w Koszalinie (Köslin) mieszczącej się przy obecnej ulicy Szpitalnej (Lazarethstrasse 13)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

36/2 Rysunek z lat 20. XX w. autorstwa Johannesa Gotta przedstawiający synagogę w Koszalinie (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza,
sygn. 148
Fot. Izabela Rogowska

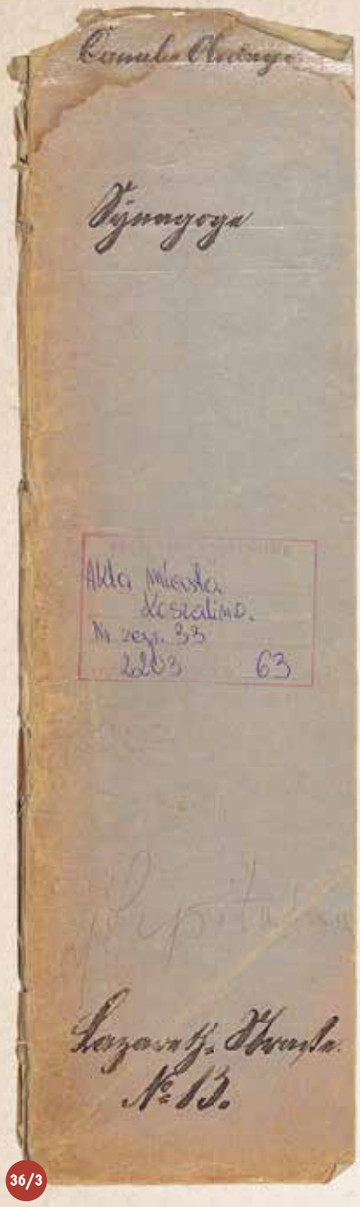

36/3

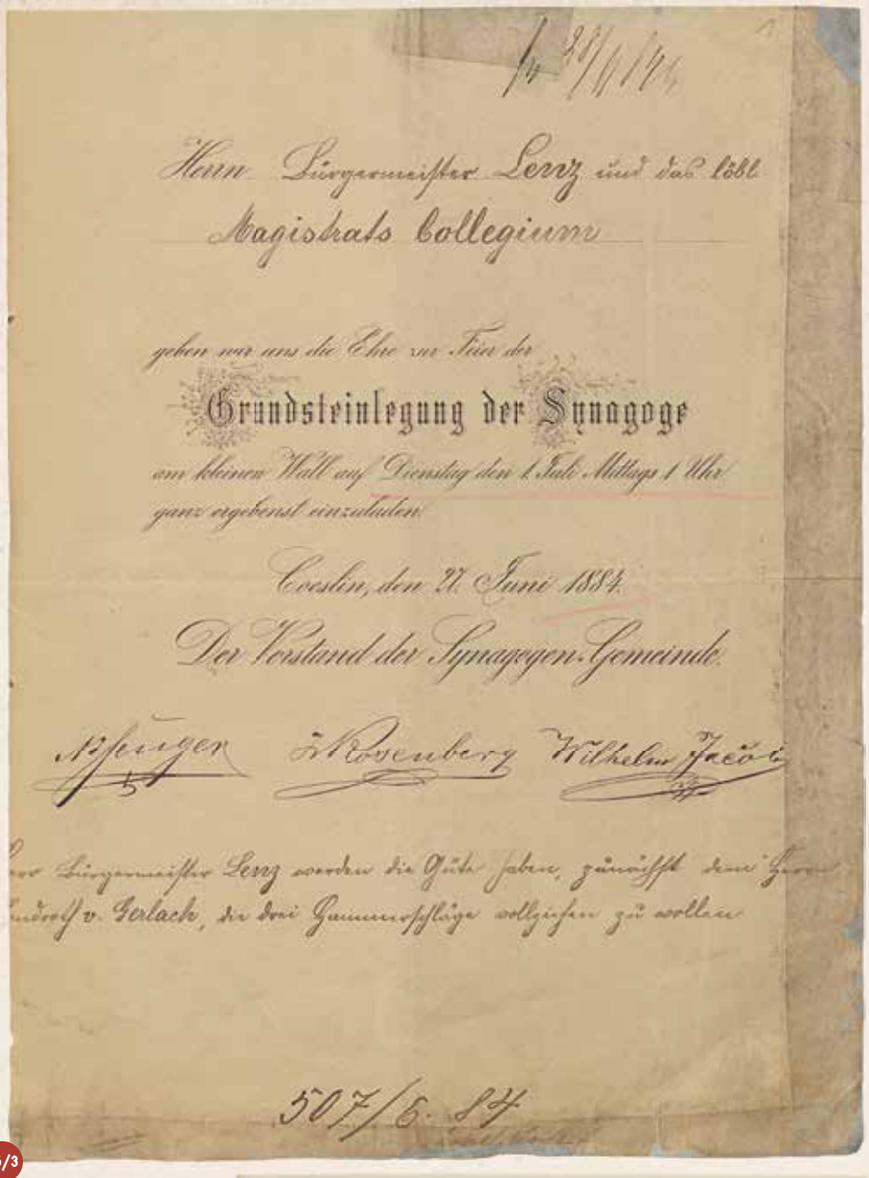

36/3

36/3 Akta budowlane dotyczące posesji przy obecnej ulicy Szpitalnej (Lazarethstrasse 13) z zaproszeniem skierowanym do władz miasta na uroczystość 27 czerwca 1884 r. położenia kamienia węgielnego pod budowę synagogi w Koszalinie (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

36/4 Zaproszenie na uroczystość poświęcenia nowo wybudowanej synagogi z 12 września 1886 r., skierowane do władz miasta Koszalina (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

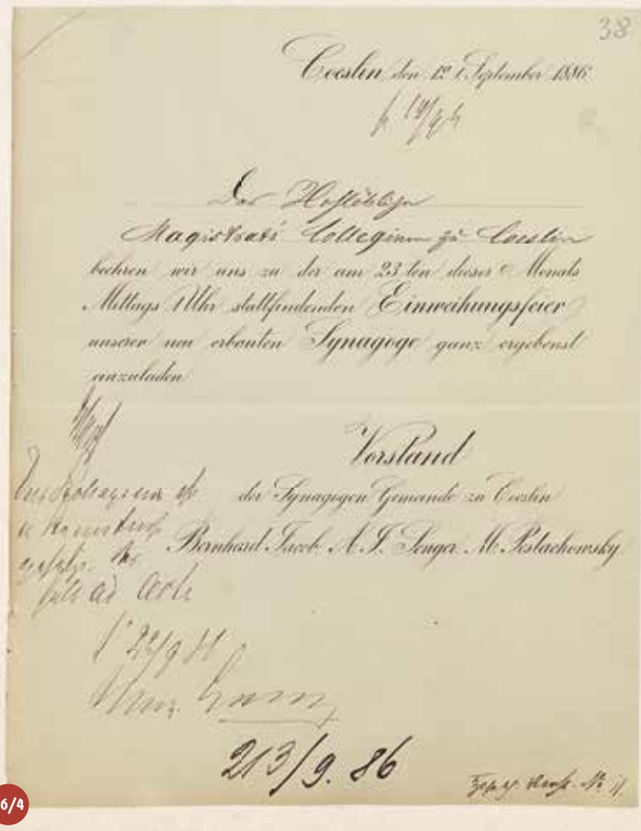

36/4

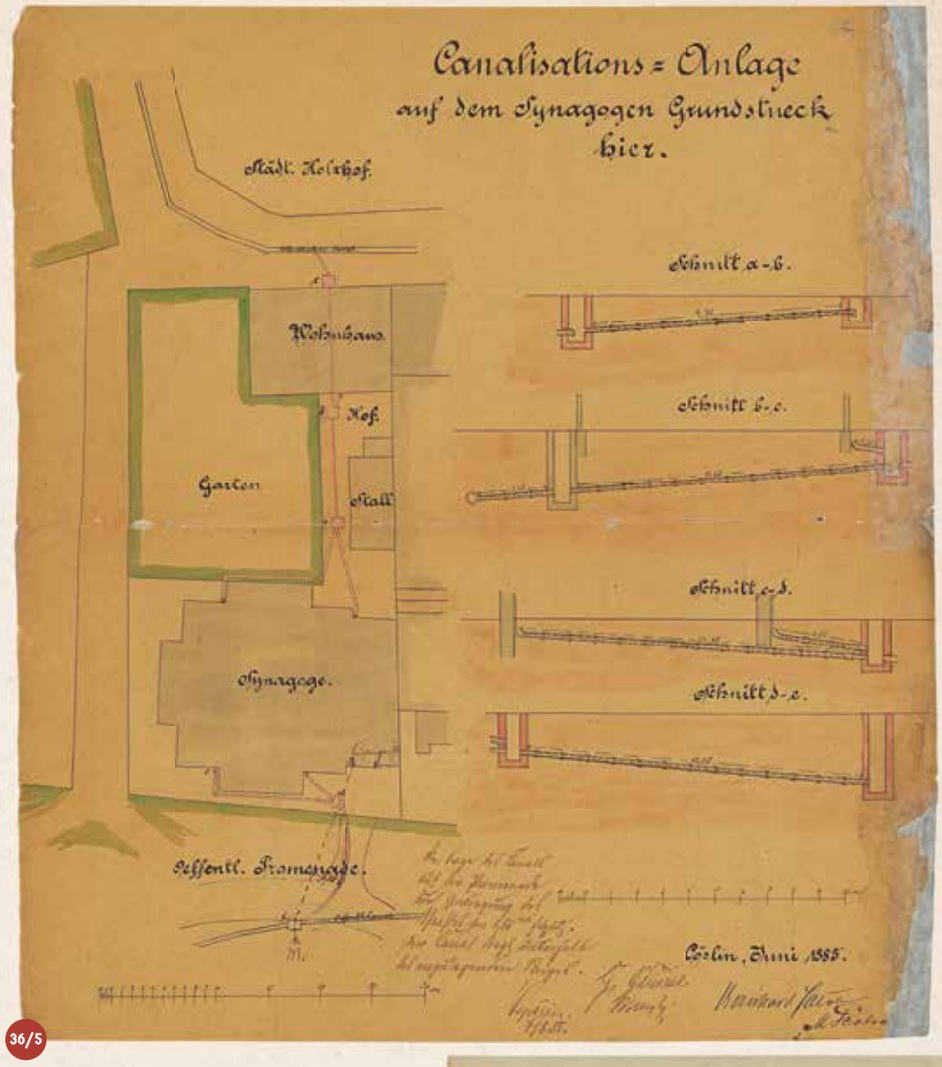

36/5

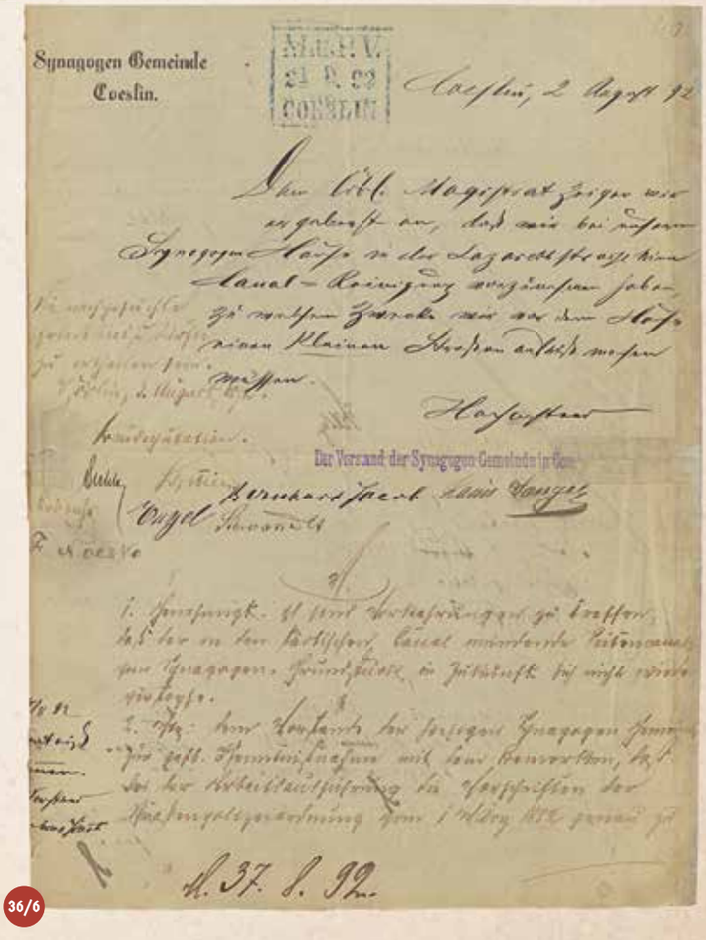

36/6

36/5 Plan podłączenia kanalizacji na posesji należącej do gminy żydowskiej z czerwca 1885 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

36/6 Pismo z 2 sierpnia 1892 r. w sprawie oczyszczenia kanalizacji podłączonej do posesji przy obecnej ulicy Szpitalnej (Lazarethstrasse 13), skierowane do władz miejskich, podpisane przez członków zarządu gminy żydowskiej w Koszalinie (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2203

36/7 **Księga metrykalna urodzeń, małżeństw i zgonów żydowskiej gminy wyznaniowej w Koszalinie (Köslin) z lat 1812-1847**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta żydowskiej gminy wyznaniowej w Koszalinie, sygn. 1

36/8 **Rysunek z lat 20. XX w. autorstwa Johannesa Gotta przedstawiający synagogę w Koszalinie (Köslin)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza, sygn. 149
Fot. Izabela Rogowska

Zajęła się ogniem

77-letnia wdowa Strassenberg, chcąc się ogrzać, oparła się o żelazny piecyk. Momentalnie ogniem zajęło się jej całe ubranie. Zaalarmowani krzykiem na ratunek przybiegli sąsiedzi, którzy zdołali ugasić ogień. Kobieta z ciężkimi poparzeniami, zwłaszcza pleców, została odwieziona do szpitala.

Źródło: Die Presse, Jg. 30, nr 16 (1912).

37/1

Książka adresowa z 1895 r. z wpisem dotyczącym szewca Hermanna Strassenberga, zamieszkałego przy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse 11)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

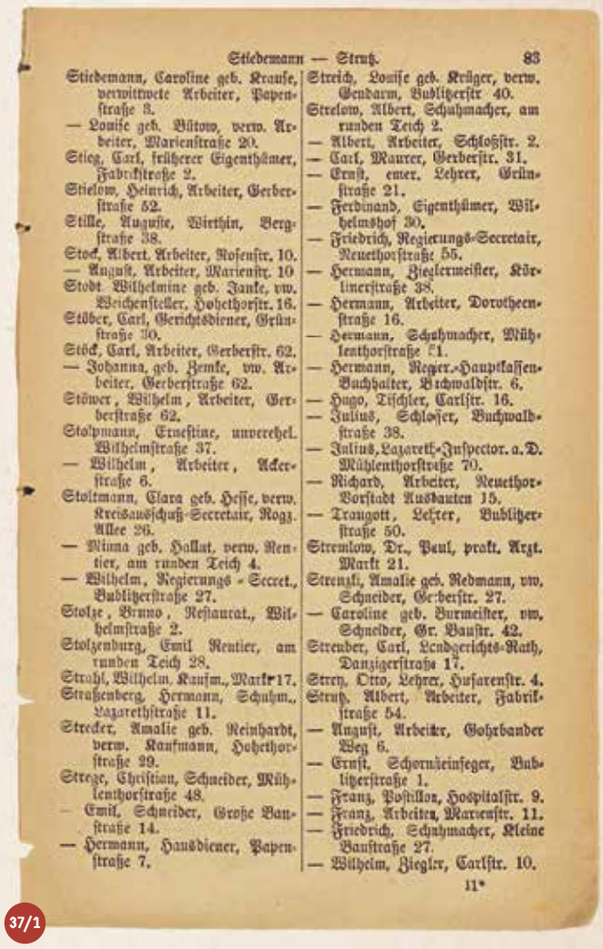
Stiedemann — Strutz. 83

Stiedemann, Caroline geb. Krause, verwittwete Arbeiter, Papenstraße 8.
— Louise geb. Bütow, verw. Arbeiter, Marienstraße 20.
Stieg, Carl, früherer Eigenthümer, Fabrikstraße 2.
Stielow, Heinrich, Arbeiter, Gerberstraße 52.
Stille, Auguste, Wirthin, Bergstraße 38.
Stock, Albert, Arbeiter, Rosenstr. 10.
— August, Arbeiter, Marienstr. 10
Stodt Wilhelmine geb. Janke, ww. Weichensteller, Hohethorstr. 16.
Stöber, Carl, Gerichtsdiener, Grünstraße 30.
Stöck, Carl, Arbeiter, Gerberstr. 62.
— Johanna, geb. Zemke, ww. Arbeiter, Gerberstraße 62.
Stöwer, Wilhelm, Arbeiter, Gerberstraße 62.
Stolpmann, Ernestine, unverehel. Wilhelmstraße 37.
— Wilhelm, Arbeiter, Ackerstraße 6.
Stoltmann, Clara geb. Hesse, verw. Kreisausschuß-Secretair, Rogz. Allee 26.
— Minna geb. Hallat, verw. Rentier, am runden Teich 4.
— Wilhelm, Regierungs-Secret., Bublitzerstraße 27.
Stolze, Bruno, Restaurat., Wilhelmstraße 2.
Stolzenburg, Emil Rentier, am runden Teich 28.
Strahl, Wilhelm, Kaufm., Markt 17.
Straßenberg, Hermann, Schuhm., Lazarethstraße 11.
Strecker, Amalie geb. Reinhardt, verw. Kaufmann, Hohethorstraße 29.
Strege, Christian, Schneider, Mühlenthorstraße 48.
— Emil, Schneider, Große Baustraße 14.
— Hermann, Hausdiener, Papenstraße 7.
Streich, Louise geb. Krüger, verw. Gendarm, Bublitzerstr 40.
Strelow, Albert, Schuhmacher, am runden Teich 2.
— Albert, Arbeiter, Schloßstr. 2.
— Carl, Maurer, Gerberstr. 31.
— Ernst, emer. Lehrer, Grünstraße 21.
— Ferdinand, Eigenthümer, Wilhelmshof 30.
— Friedrich, Regierungs-Secretair, Neuethorstraße 55.
— Hermann, Zieglermeister, Körlinerstraße 38.
— Hermann, Arbeiter, Dorotheenstraße 16.
— Hermann, Schuhmacher, Mühlenthorstraße 51.
— Hermann, Reger.-Hauptkassen-Buchhalter, Buchwaldstr. 6.
— Hugo, Tischler, Carlstr. 16.
— Julius, Schlosser, Buchwaldstraße 38.
— Julius, Lazareth-Inspector. a. D. Mühlenthorstraße 70.
— Richard, Arbeiter, Neuethor-Vorstadt Ausbauten 15.
— Traugott, Lehrer, Bublitzerstraße 50.
Stremlow, Dr., Paul, prakt. Arzt. Markt 21.
Strenski, Amalie geb. Redmann, ww. Schneider, Gerberstr. 27.
— Caroline geb. Burmeister, ww. Schneider, Gr. Baustr. 42.
Strender, Carl, Landgerichts-Rath, Danzigerstraße 17.
Strey, Otto, Lehrer, Husarenstr. 4.
Strutz, Albert, Arbeiter, Fabrikstraße 54.
— August, Arbeiter, Gohrbander Weg 6.
— Ernst, Schornsteinfeger, Bublitzerstraße 1.
— Franz, Postillon, Hospitalstr. 9.
— Franz, Arbeiter, Marienstr. 11.
— Friedrich, Schuhmacher, Kleine Baustraße 27.
— Wilhelm, Ziegler, Carlstr. 10.

11*

37/1

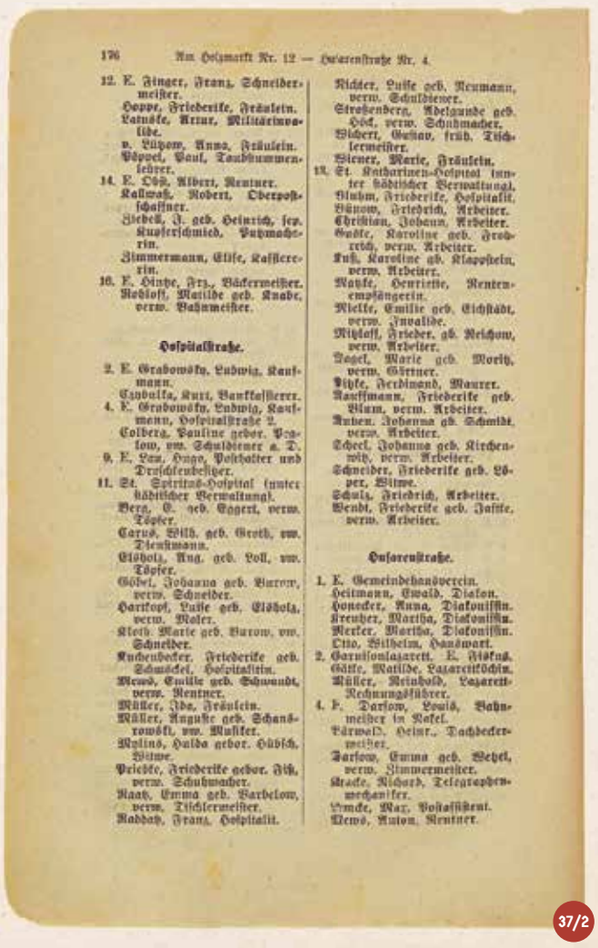
176 Am Holzmarkt Nr. 12 — Husarenstraße Nr. 4.

12. E. Finger, Franz, Schneidermeister.
Hoppe, Friederike, Fräulein.
Latuske, Artur, Militärinvalide.
a. Lüpow, Anna, Fräulein.
Pöpcel, Paul, Taubstummenlehrer.
14. E. Oss, Albert, Rentner.
Kallnak, Robert, Oberpostschaffner.
Ziebell, J. geb. Heinrich, ww. Kupferschmied, Putzmacherin.
Zimmermann, Elise, Kassiererin.
16. F. Hintze, Frz., Bäckermeister.
Roßloff, Matilde geb. Knabe, verw. Bahnmeister.

Hospitalstraße.

2. E. Grabowsky, Ludwig, Kaufmann.
Czybulka, Kurt, Bankkassierer.
4. E. Grabowsky, Ludwig, Kaufmann, Hospitalstraße 2.
Colberg, Pauline geber. Paslow, ww. Schuldiener a. D.
9. E. Lau, Hugo, Posthalter und Droschkenbesitzer.
11. St. Spiritus-Hospital (unter städtischer Verwaltung).
Berg, G. geb. Eggert, verw. Töpfer.
Carus, Wilh. geb. Groth, ww. Tischlermann.
Elsholz, Aug. geb. Loll, ww. Töpfer.
Göbel, Johanna geb. Burow, verw. Schneider.
Harkopf, Luise geb. Elsholz, verw. Maler.
Kiesb. Marie geb. Burow, ww. Schneider.
Kuchenbecker, Friederike geb. Schmöckel, Hospitalitin.
Mrowd, Emilie geb. Schwandt, verw. Rentner.
Müller, Ida, Fräulein.
Müller, Auguste geb. Schansrowski, ww. Musiker.
Mulins, Hulda geber. Hübsch, Wittwe.
Priebke, Friederike geber. Fisk, verw. Schuhmacher.
Raatz, Emma geb. Barbelow, verw. Tischlermeister.
Raddatz, Franz, Hospitalit.
Richter, Luise geb. Neumann, verw. Schuldiener.
Strotzenberg, Adelgunde geb. Höck, verw. Schuhmacher.
Wichert, Gustav, früh. Tischlermeister.
Wiener, Marie, Fräulein.
13. St. Katharinen-Hospital (unter städtischer Verwaltung).
Blume, Friederike, Hospitalit.
Bünow, Friedrich, Arbeiter.
Christian, Johann, Arbeiter.
Gädke, Karoline geb. Fredrich, verw. Arbeiter.
Kuß, Karoline geb. Klapsteln, verw. Arbeiter.
Nauke, Henriette, Rentenempfängerin.
Nielke, Emilie geb. Eichstädt, verw. Invalide.
Nitzkoff, Frieder. geb. Reichow, verw. Arbeiter.
Nagel, Marie geb. Moritz, verw. Gärtner.
Pihle, Ferdinand, Maurer.
Rauffmann, Friederike geb. Blum, verw. Arbeiter.
Ruben, Johanna geb. Schmidt, verw. Arbeiter.
Scheel, Johanna geb. Kirchenwitz, verw. Arbeiter.
Schneider, Friederike geb. Loper, Wittwe.
Schulz, Friedrich, Arbeiter.
Wendt, Friederike geb. Jaiste, verw. Arbeiter.

Husarenstraße.

1. E. Gemeindehausverein.
Heitmann, Ewald, Diakon.
Honecker, Anna, Diakonissin.
Kreutzer, Martha, Diakonissin.
Merker, Martha, Diakonissin.
Otto, Wilhelm, Handwerk.
2. Garnisonlazarett. E. Fiskus.
Gädke, Matilde, Lazarettköchin.
Müller, Reinhold, Lazarett-Rechnungsführer.
4. F. Darsow, Louis, Bahnmeister in Rakel.
Därwald, Heinr., Dachdeckermeister.
Darsow, Emma geb. Bethel, verw. Zimmermeister.
Kracke, Richard, Telegraphenmechaniker.
Lemcke, Max, Postassistent.
Mews, Anton, Rentner.

37/2

37/2

Książka adresowa z 1912 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców instytucji opiekuńczej pod miejskim zarządem (St. Spiritus Hospital), w tym wdowy po szewcu Adelgunde Strassenberg z domu Höck. Placówka opiekuńcza mieściła się przy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse 11).
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

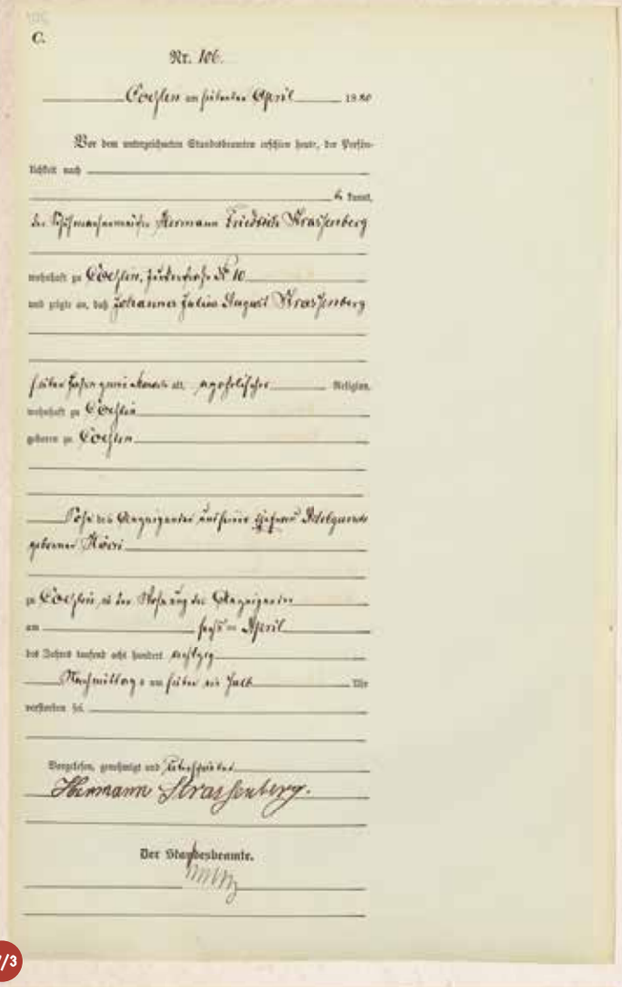

37/3

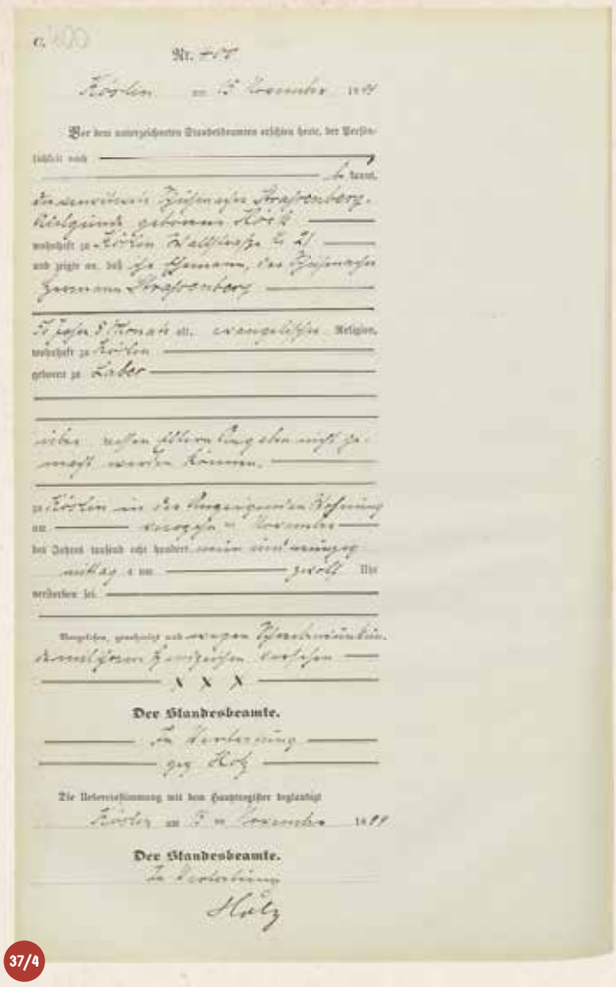

37/4

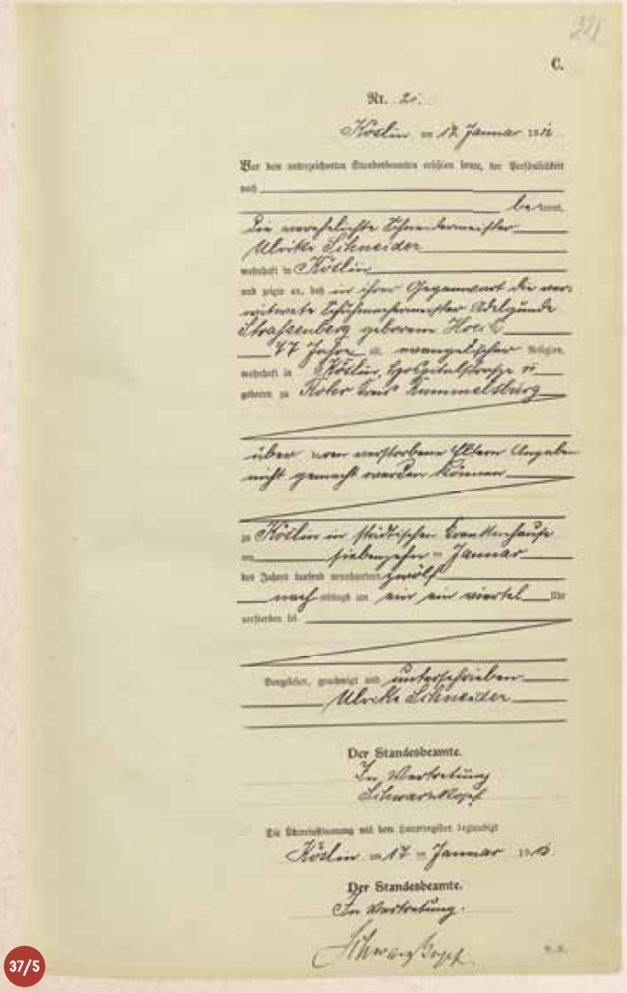

37/5

37/3 **Akt zgonu Johannesa Juliusa Augusta Strassenberga, syna mistrza szewskiego Hermanna i Adelgunde z domu Höck, z 17 kwietnia 1880 r. Chłopiec zmarł w wieku siedmiu lat i dwóch miesięcy. W akcie podany jest adres zamieszkania rodziny przy obecnej ulicy A. Mickiewicza (Junkerstrasse 10).**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 21

37/4 **Akt zgonu Hermanna Strassenberga z 15 listopada 1899 r. W akcie podany jest adres zamieszkania rodziny przy nieistniejącej obecnie ulicy, wówczas będącej łącznikiem pomiędzy obecnymi ulicami Zwycięstwa i gen. Andersa wzdłuż Dzierżęcinki (Wallstrasse 21).**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 76

37/5 **Akt zgonu Adelgunde Strassenberg z domu Hoeck z 17 stycznia 1912 r. W akcie podany jest adres zamieszkania kobiety przy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse 11).**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 161

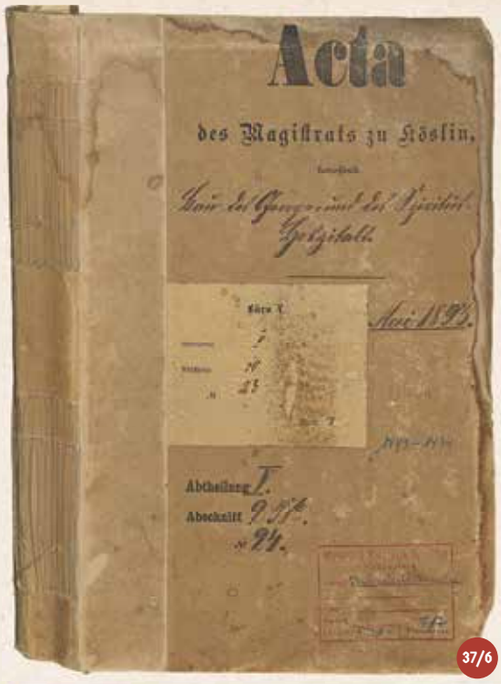

37/6 **Korespondencja urzędowa z lat 1895-1934 dotycząca budowy placówek opiekuńczych (George und Spiritus Hospitals) w Koszalinie (Köslin) z planem sytuacyjnym rozmieszczenia budynków przy obecnych ulicach B. Głowackiego (Hospitalstrasse) i rtm. W. Pileckiego (Schützenstrasse).**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 717

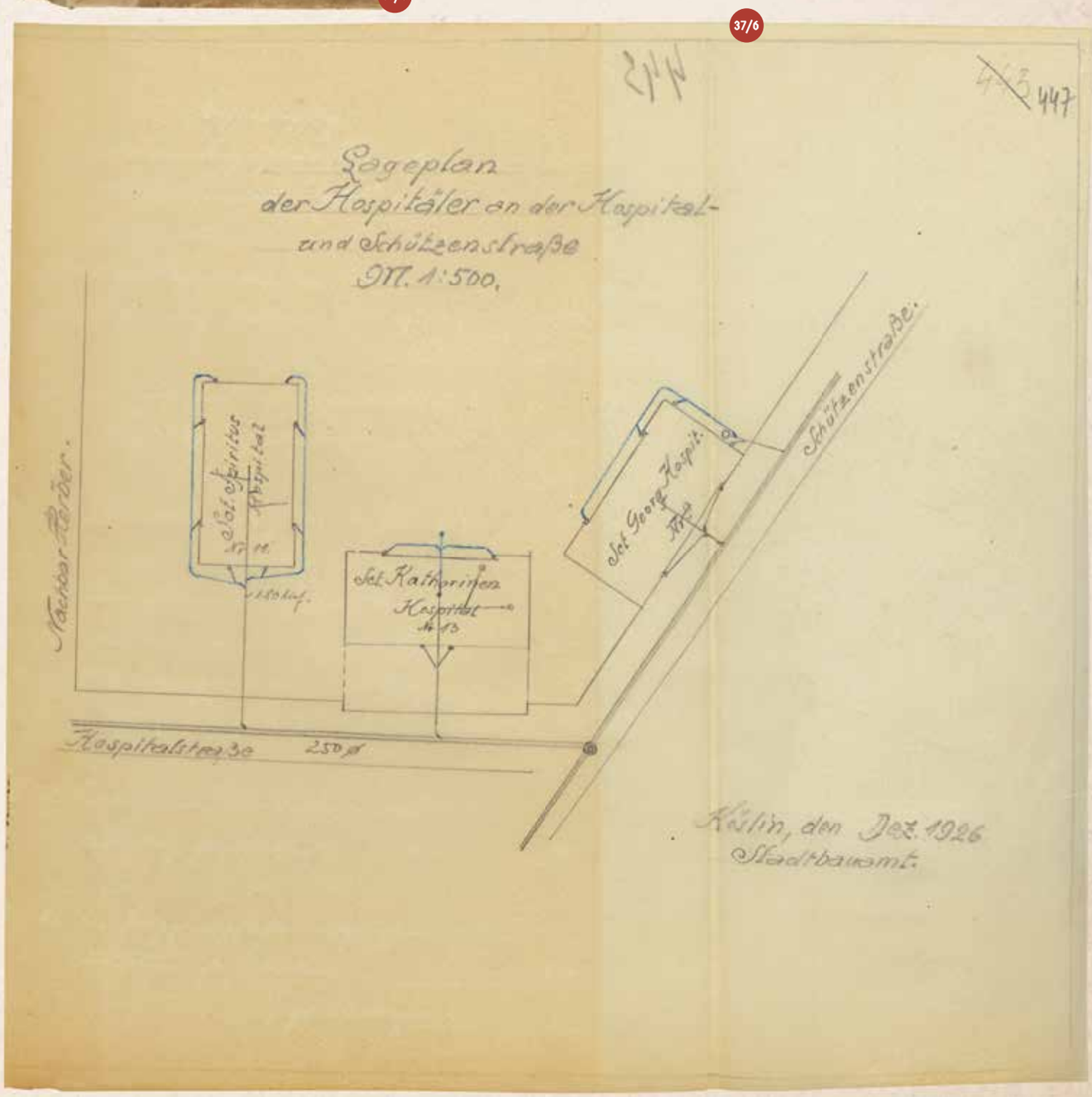

37/7 **Akta budowlane dotyczące posesji przy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse 11a) z planem sytuacyjnym okolicy z 1935 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1604

37/7

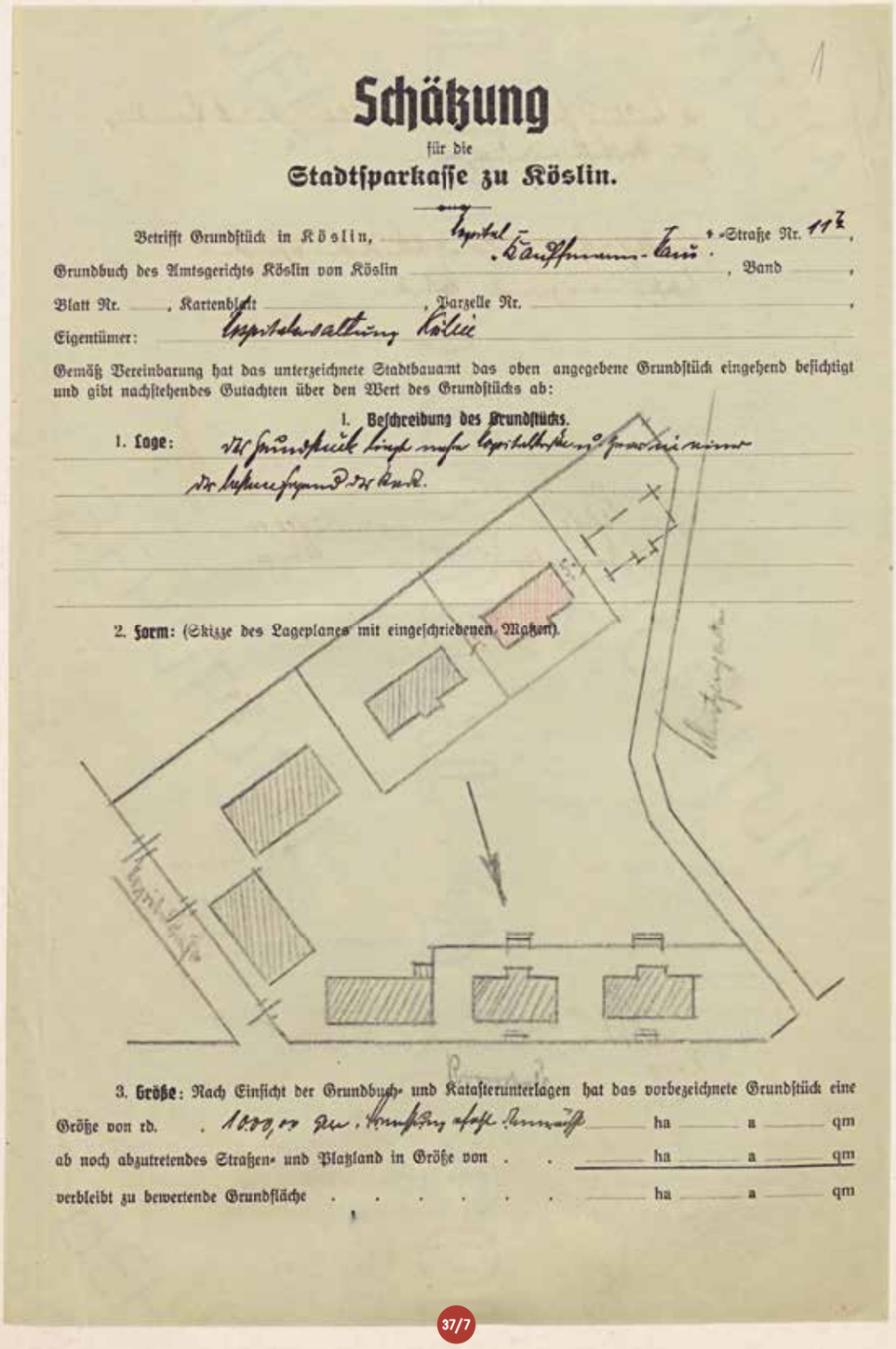

37/7

Szaleństwo pracownika banku?

Samobójstwo popełnia pracownik banku Czybulka, podcinając sobie żyły. Jako że kilka dni wcześniej miała miejsce kontrola, która nie wykazała najmniejszego uchybienia w pracy urzędnika, przypuszcza się, że nieszczęśnik targnął się na swoje życie w przypływie szaleństwa.

Źródło: Die Presse, Jg. 30, nr 40 (1912).

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
nebst
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1912.
Nach amtlichen Quellen
zusammengestellt von L. Fibrecht, Kämmerei-Vorsteher.
Zweiundzwanzigster Jahrgang.
Köslin.
Verlag von Alfred Hoffmann.
Druck von C. G. Dreßler.

38/1

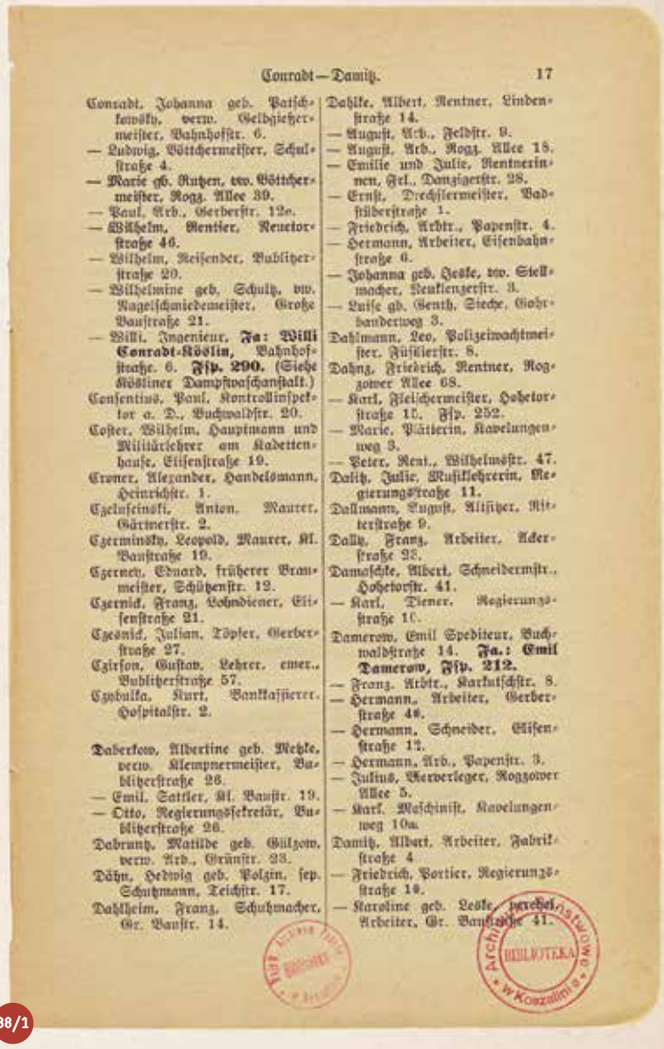
Conradt—Damitz. 17

Conradt, Johanna geb. Paschkowsky, verw. Geldgiessermeister, Bahnhofstr. 6.
— Ludwig, Böttchermeister, Schulstraße 4.
— Marie gb. Ruhen, ww. Böttchermeister, Rogg. Allee 39.
— Paul, Arb., Gerberstr. 12a.
— Wilhelm, Rentier, Neuetorstraße 46.
— Wilhelm, Reisender, Bublitzerstraße 20.
— Wilhelmine geb. Schultz, ww. Nagelschmiedemeister, Große Baustraße 21.
— Willi, Ingenieur, **Fa: Willi Conradt-Köslin**, Bahnhofstraße 6. **Fsp. 290.** (Siehe Köslin Dampfwaschanstalt.)
Consentius, Paul, Kontrollinspektor a. D., Buchwaldstr. 20.
Coster, Wilhelm, Hauptmann und Militärlehrer am Kadettenhause, Elisenstraße 19.
Croner, Alexander, Handelsmann, Heinrichstr. 1.
Czelusinski, Anton, Maurer, Gärtnerstr. 2.
Czerminsky, Leopold, Maurer, Kl. Baustraße 19.
Czernen, Eduard, früherer Brammeister, Schützenstr. 12.
Czernick, Franz, Lohndiener, Elisenstraße 21.
Czesnick, Julian, Töpfer, Gerberstraße 27.
Czirson, Gustav, Lehrer, emer., Bublitzerstraße 57.
Czybulka, Kurt, Bankkassierer, Hospitalstr. 2.

Daberkow, Albertine geb. Mehle, verw. Klempnermeister, Bublitzerstraße 26.
— Emil, Sattler, Kl. Baustr. 19.
— Otto, Regierungssekretär, Bublitzerstraße 26.
Dabrunz, Matilde geb. Gülzow, verw. Arb., Grünstr. 23.
Dähn, Hedwig geb. Polzin, sep. Schutzmann, Teichstr. 17.
Dahlheim, Franz, Schuhmacher, Gr. Baustr. 14.
Dahlke, Albert, Rentner, Lindenstraße 14.
— August, Arb., Feldstr. 9.
— August, Arb., Rogg. Allee 18.
— Emilie und Julie, Rentnerinnen, Frl., Danzigerstr. 28.
— Ernst, Drechslermeister, Badstüberstraße 1.
— Friedrich, Arbtr., Papenstr. 4.
— Hermann, Arbeiter, Eisenbahnstraße 6.
— Johanna geb. Heske, ww. Stellmacher, Neukienzerstr. 3.
— Luise gb. Genth, Stiche, Gohrbanderweg 3.
Dahlmann, Leo, Polizeiwachtmeister, Füsilierstr. 8.
Dahng, Friedrich, Rentner, Roggower Allee 68.
— Karl, Fleischermeister, Hohetorstraße 15. Fsp. 252.
— Marie, Plätterin, Kavelungenweg 3.
— Peter, Rent., Wilhelmsstr. 47.
Dalitz, Julie, Musiklehrerin, Regierungsstraße 11.
Dallmann, August, Altsitzer, Ritterstraße 9.
Dally, Franz, Arbeiter, Ackerstraße 22.
Damaschke, Albert, Schneidermstr., Hohetorstr. 41.
— Karl, Diener, Regierungsstraße 16.
Damerow, Emil Spediteur, Buchwaldstraße 14. **Fa.: Emil Damerow, Fsp. 212.**
— Franz, Arbtr., Karkuschstr. 8.
— Hermann, Arbeiter, Gerberstraße 46.
— Hermann, Schneider, Elisenstraße 12.
— Hermann, Arb., Papenstr. 3.
— Julius, Verleger, Roggower Allee 5.
— Karl, Maschinist, Kavelungenweg 10a.
Damitz, Albert, Arbeiter, Fabrikstraße 4
— Friedrich, Portier, Regierungsstraße 19.
— Karoline geb. Leske, verehel., Arbeiter, Gr. Baustraße 41.

Archiwum Państwowe w Koszalinie BIBLIOTEKA

38/1

38/1 **Książka adresowa z 1912 r. z wpisem dotyczącym kasjera bankowego Kurta Czybulki, zamieszkałego przy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse 2)**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

38/2

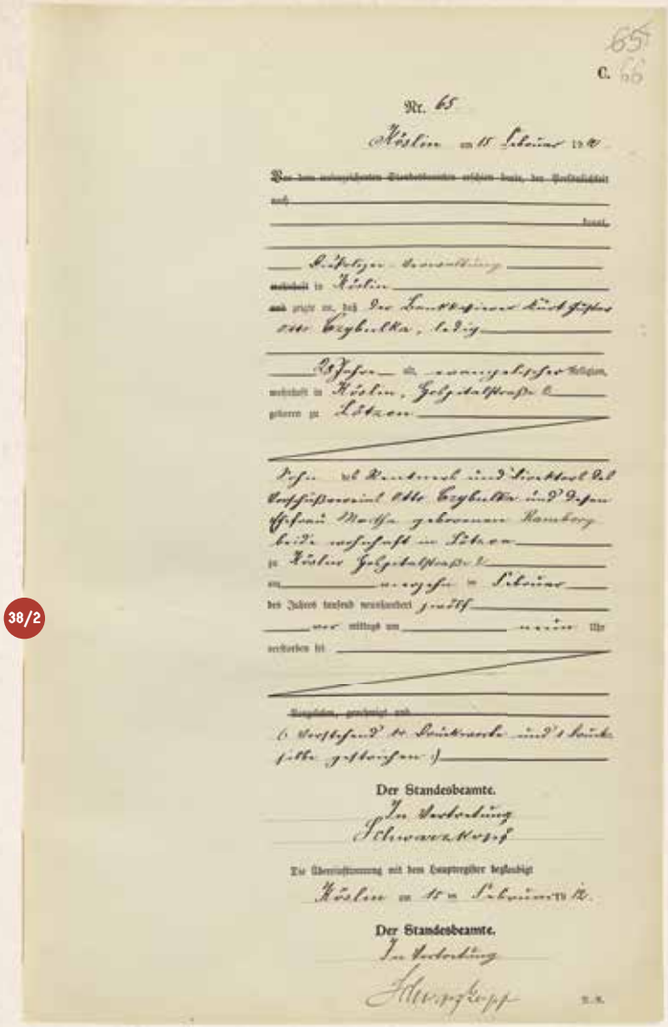

38/2

38/2 Akt zgonu Kurta Gustava Otto Czybulki, syna rentiera Otto Czybulki i Marthy z domu Ramberg, z 15 lutego 1912 r. Mężczyzna zmarł w wieku 28 lat. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse 2)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie,
sygn. 161

38/3 Akta budowlane z lat 1910, 1931 dotyczące posesji przy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse 2) z planem sytuacyjnym ulicy z widoczną posesją numer 2
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1602

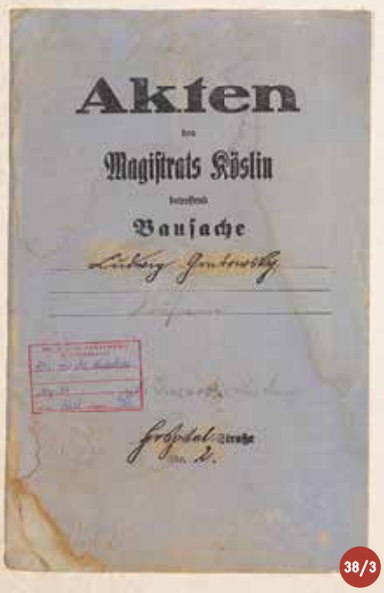

38/3

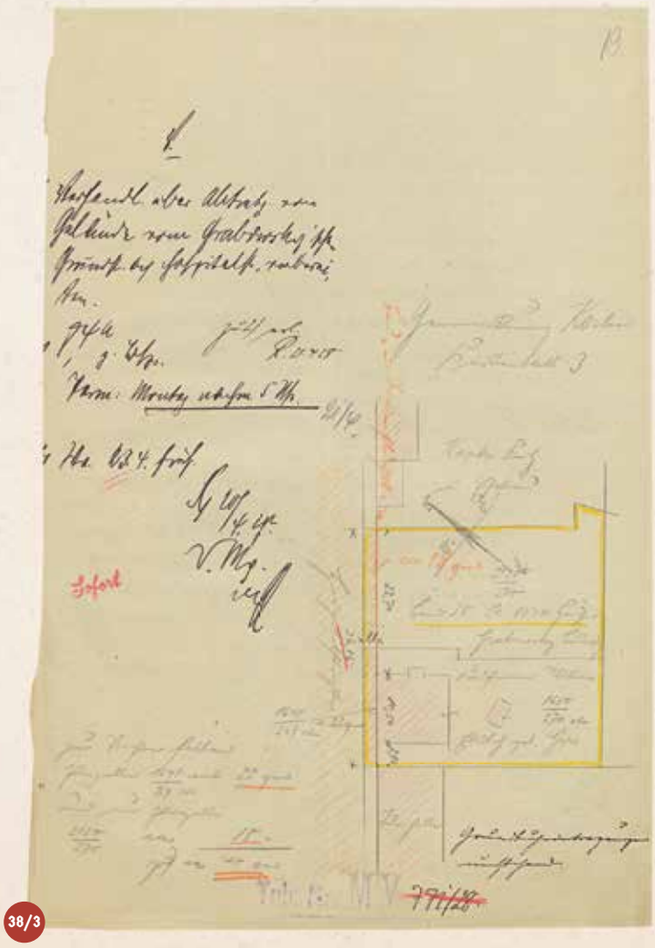

38/3

38/4

Korespondencja urzędowa z lat 1918-1940 dotycząca budowy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse) z planem przebrukowania nawierzchni z 1920 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 560

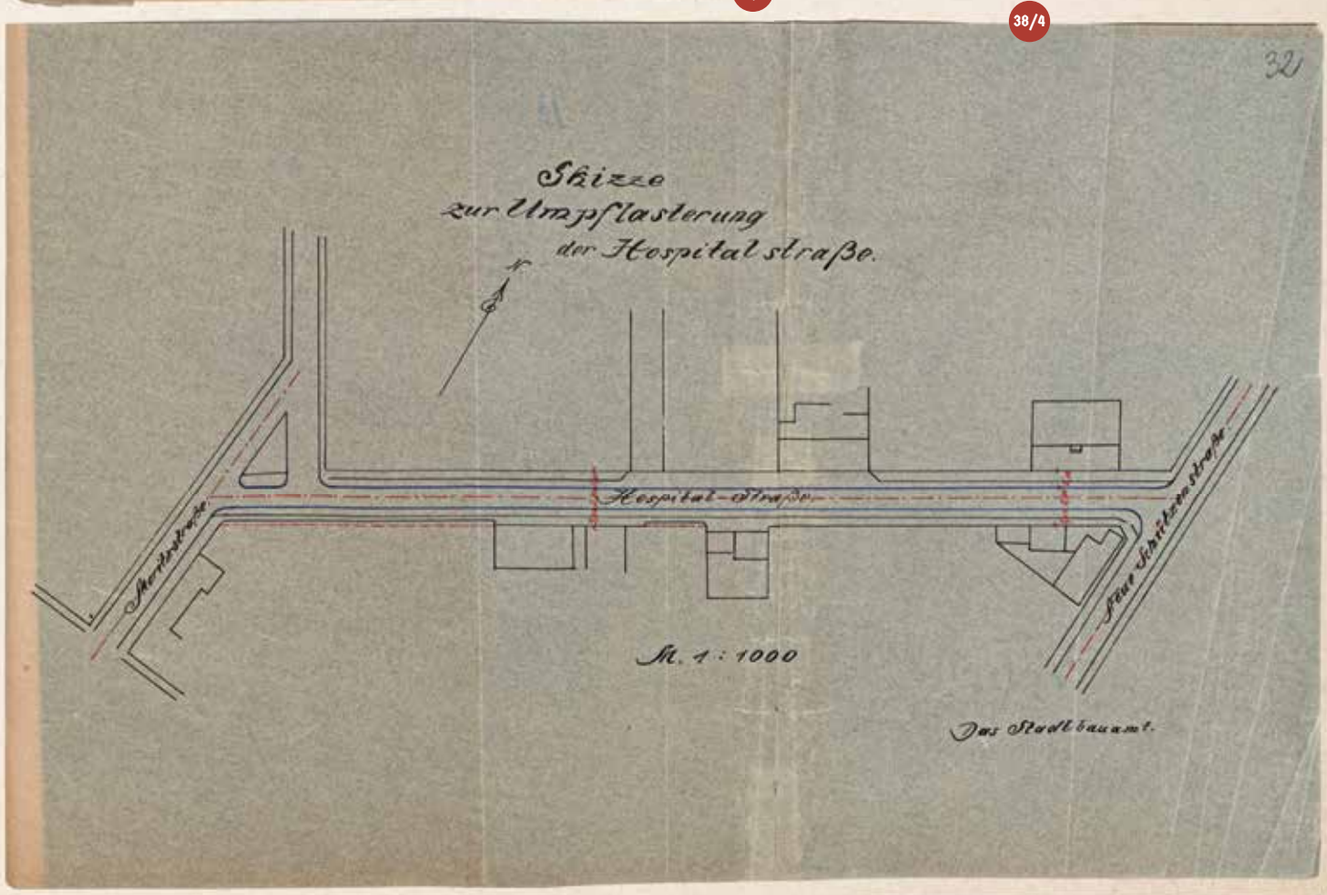

Zatrucie

Małżeństwo Bellin trafiło do szpitala z poważnymi objawami zatrucia. Jak się okazało, powodem tego stanu było zepsute mięso zakupione na cotygodniowym targu.

Źródło: Die Presse, Jg. 30, nr 252 (1912).

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
nebst
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1912.
Nach amtlichen Quellen
zusammengestellt von L. Fibrecht, Kirchenamts-Vorsteher.
Zweiunddreißigster Jahrgang.
Köslin.
Verlag von Alfred Hoffmann.
Druck von C. G. Dreyer.

39/1

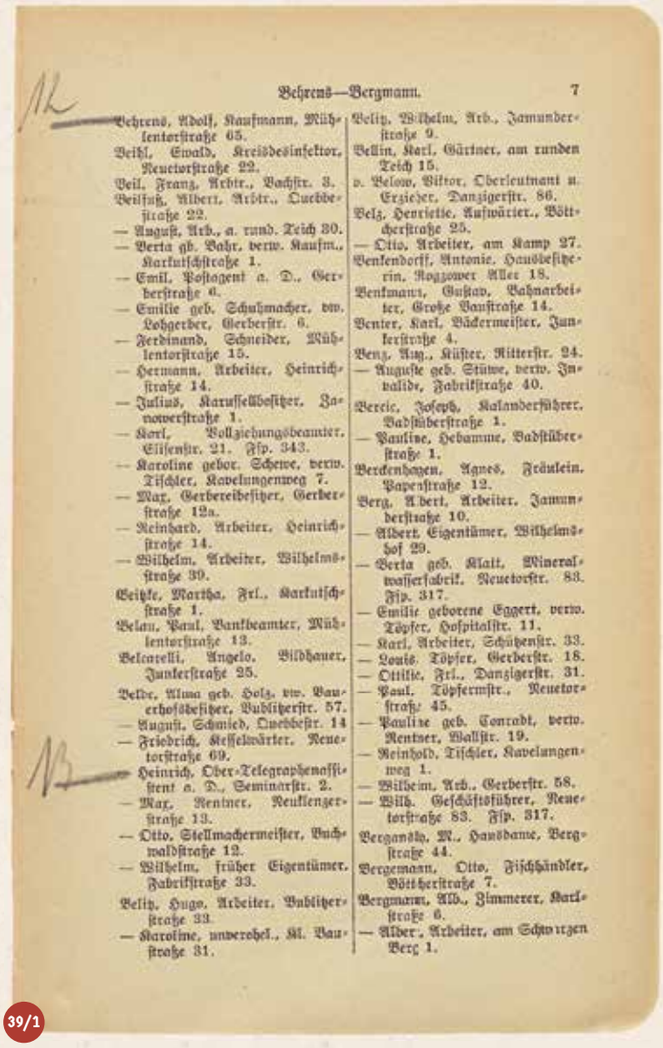
Behrens—Bergmann. 7

Behrens, Adolf, Kaufmann, Mühlentorstraße 65.
Beihl, Ewald, Kreisdesinfektor, Neuetorstraße 22.
Beil, Franz, Arbtr., Bachstr. 3.
Beilfuß, Albert, Arbtr., Quebdestraße 22.
— August, Arb., a. rund. Teich 30.
— Berta gb. Bahr, verw. Kaufm., Karkutschstraße 1.
— Emil, Postagent a. D., Gerberstraße 6.
— Emilie geb. Schuhmacher, ww. Lohgerber, Gerberstr. 6.
— Ferdinand, Schneider, Mühlentorstraße 15.
— Hermann, Arbeiter, Heinrichstraße 14.
— Julius, Karussellbesitzer, Zanowerstraße 1.
— Karl, Vollziehungsbeamter, Eisenstr. 21. Fsp. 343.
— Karoline gebor. Schewe, verw. Tischler, Kavelungenweg 7.
— Max, Gerbereibesitzer, Gerberstraße 12a.
— Reinhard, Arbeiter, Heinrichstraße 14.
— Wilhelm, Arbeiter, Wilhelmsstraße 39.
Beitzke, Martha, Frl., Karkutschstraße 1.
Belau, Paul, Bankbeamter, Mühlentorstraße 13.
Belcarelli, Angelo, Bildhauer, Junkerstraße 25.
Belde, Alma geb. Holz, vw. Bauerhofsbesitzer, Publitzerstr. 57.
— August, Schmied, Quebdestr. 14
— Friedrich, Kesselwärter, Neuetorstraße 69.
— Heinrich, Ober-Telegraphenassistent a. D., Seminarstr. 2.
— Max, Rentner, Neuklenzerstraße 13.
— Otto, Stellmachermeister, Buchwaldstraße 12.
— Wilhelm, früher Eigentümer, Fabrikstraße 33.
Belitz, Hugo, Arbeiter, Publitzerstraße 33.
— Karoline, unverehel., Kl. Baustraße 31.
Belitz, Wilhelm, Arb., Jamunderstraße 9.
Bellin, Karl, Gärtner, am runden Teich 15.
v. Below, Viktor, Oberleutnant u. Erzieher, Danzigerstr. 86.
Belz, Henriette, Aufwärter., Böttcherstraße 25.
— Otto, Arbeiter, am Kamp 27.
Benkendorff, Antonie, Hausbesitzerin, Roggower Allee 18.
Benkmann, Gustav, Bahnarbeiter, Große Vanstraße 14.
Benter, Karl, Bäckermeister, Junkerstraße 4.
Benz, Aug., Küster, Ritterstr. 24.
— Auguste geb. Stüwe, verw. Invalide, Fabrikstraße 40.
Bereic, Joseph, Kalanderführer, Badstüberstraße 1.
— Pauline, Hebamme, Badstüberstraße 1.
Berkenhagen, Agnes, Fräulein, Papenstraße 12.
Berg, Albert, Arbeiter, Jamunderstraße 10.
— Albert, Eigentümer, Wilhelmshof 29.
— Berta geb. Klatt, Mineralwasserfabrik, Neuetorstr. 83. Fsp. 317.
— Emilie geborene Eggert, verw. Töpfer, Hospitalstr. 11.
— Karl, Arbeiter, Schützenstr. 33.
— Louis, Töpfer, Gerberstr. 18.
— Ottilie, Frl., Danzigerstr. 31.
— Paul, Töpfermstr., Neuetorstraße 45.
— Pauline geb. Conradt, verw. Rentner, Wallstr. 19.
— Reinhold, Tischler, Kavelungenweg 1.
— Wilhelm, Arb., Gerberstr. 58.
— Wilh. Geschäftsführer, Neuetorstraße 83. Fsp. 317.
Bergandy, M., Hausdame, Bergstraße 44.
Bergemann, Otto, Fischhändler, Böttcherstraße 7.
Bergmann, Alb., Zimmerer, Karlstraße 6.
— Alber., Arbeiter, am Schwarzen Berg 1.

39/1

39/1 Książka adresowa z 1912 r. z wpisem dotyczącym ogrodnika Karla Bellina, zamieszkałego przy obecnej ulicy Podgrodzie (Am Runden Teich 15)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

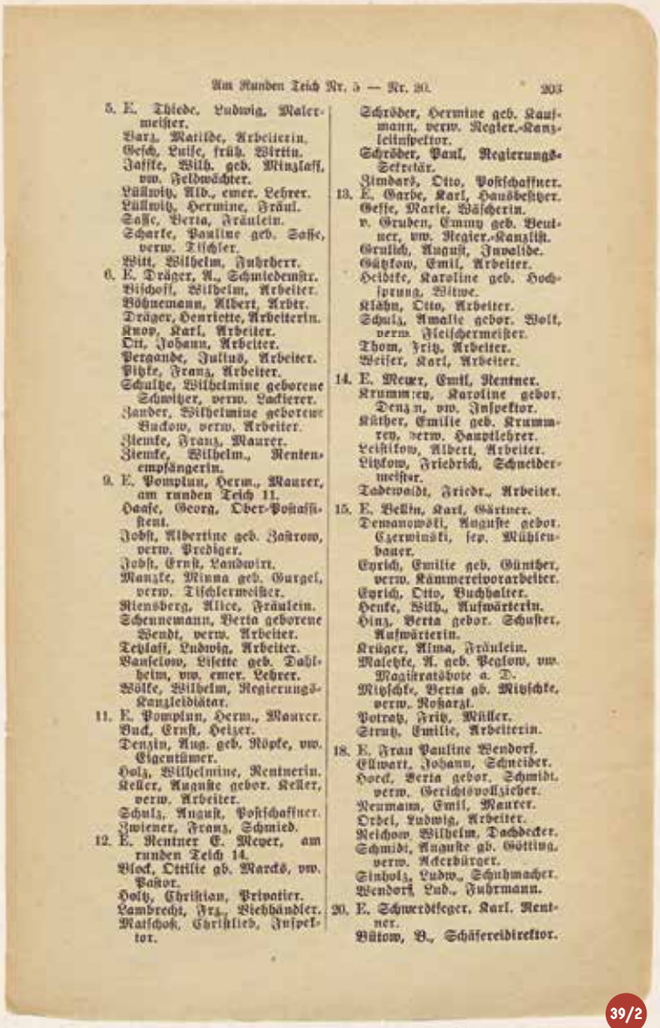

Am Runden Teich Nr. 5 — Nr. 20. 203

5. E. Thiede, Ludwig, Malermeister.
Barz, Matilde, Arbeiterin.
Gesch, Luise, früh. Wirtin.
Jaffke, Wilh. geb. Minzlaff, ww. Feldwächter.
Lüllwitz, Alb., emer. Lehrer.
Lüllwitz, Hermine, Fräul.
Sasse, Berta, Fräulein.
Scharfe, Pauline geb. Sasse, verw. Tischler.
Witt, Wilhelm, Fuhrherr.
6. E. Träger, A., Schmiedemstr.
Bischoff, Wilhelm, Arbeiter.
Böhnemann, Albert, Arbtr.
Träger, Henriette, Arbeiterin.
Knop, Karl, Arbeiter.
Ott, Johann, Arbeiter.
Pergande, Julius, Arbeiter.
Pitzke, Franz, Arbeiter.
Schulze, Wilhelmine geborene Schwolter, verw. Lackierer.
Zander, Wilhelmine geborene Buckow, verw. Arbeiter.
Zienke, Franz, Maurer.
Zienke, Wilhelm., Rentenempfängerin.
9. E. Pomplun, Herm., Maurer, am runden Teich 11.
Haase, Georg, Ober-Postassistent.
Jobst, Albertine geb. Zastrow, verw. Prediger.
Jobst, Ernst, Landwirt.
Manzke, Minna geb. Gurgel, verw. Tischlermeister.
Riensberg, Alice, Fräulein.
Schennemann, Berta geborene Wendt, verw. Arbeiter.
Teplaff, Ludwig, Arbeiter.
Vanselow, Lisette geb. Dahlheim, ww. emer. Lehrer.
Wölke, Wilhelm, Regierungs-Kanzlei-Diätar.
11. E. Pomplun, Herm., Maurer.
Buck, Ernst, Heizer.
Denzin, Aug. geb. Röpke, ww. Eigentümer.
Holz, Wilhelmine, Rentnerin.
Keller, Auguste gebor. Keller, verw. Arbeiter.
Schulz, August, Postschaffner.
Zwiener, Franz, Schmied.
12. E. Rentner E. Meyer, am runden Teich 14.
Block, Ottilie gb. Marcks, ww. Pastor.
Holtz, Christian, Privatier.
Lambrecht, Frz., Viehhändler.
Matschok, Christlieb, Inspektor.
Schröder, Hermine geb. Kaufmann, verw. Regier.-Kanzleiinspektor.
Schröder, Paul, Regierungs-Sekretär.
Zimdars, Otto, Postschaffner.
13. E. Garbe, Karl, Hausbesitzer.
Gesse, Marie, Wäscherin.
v. Gruben, Emmy geb. Beutner, ww. Regier.-Kanzlist.
Grulich, August, Invalide.
Gützkow, Emil, Arbeiter.
Heidtke, Karoline geb. Hochsprung, Witwe.
Kiahn, Otto, Arbeiter.
Schulz, Amalie gebor. Bolt, verw. Fleischermeister.
Thom, Fritz, Arbeiter.
Weiser, Karl, Arbeiter.
14. E. Meyer, Emil, Rentner.
Krummen, Karoline gebor. Denzin, ww. Inspektor.
Küther, Emilie geb. Krummrey, verw. Hauptlehrer.
Leistikow, Albert, Arbeiter.
Litzkow, Friedrich, Schneidermeister.
Tadewaldt, Friedr., Arbeiter.
15. E. Bellin, Karl, Gärtner.
Demanowski, Auguste gebor. Czerwinski, sep. Mühlenbauer.
Eyrich, Emilie geb. Günther, verw. Kämmereivorarbeiter.
Eyrich, Otto, Buchhalter.
Henke, Wilh., Aufwärterin.
Hinz, Berta gebor. Schuster, Aufwärterin.
Krüger, Alma, Fräulein.
Maleyke, A. geb. Peglow, ww. Magistratsbote a. D.
Mitschke, Berta geb. Mitschke, verw. Rosarzt.
Potratz, Fritz, Müller.
Strutz, Emilie, Arbeiterin.
18. E. Frau Pauline Wendorf.
Ellwart, Johann, Schneider.
Horck, Berta gebor. Schmidt, verw. Gerichtsvollzieher.
Neumann, Emil, Maurer.
Orbel, Ludwig, Arbeiter.
Reichow, Wilhelm, Dachdecker.
Schmidt, Auguste gb. Göttling, verw. Ackerbürger.
Sinholz, Ludw., Schuhmacher.
Wendorf, Lud., Fuhrmann.
20. E. Schwerdtfeger, Karl, Rentner.
Bütow, B., Schäfereidirektor.

39/2

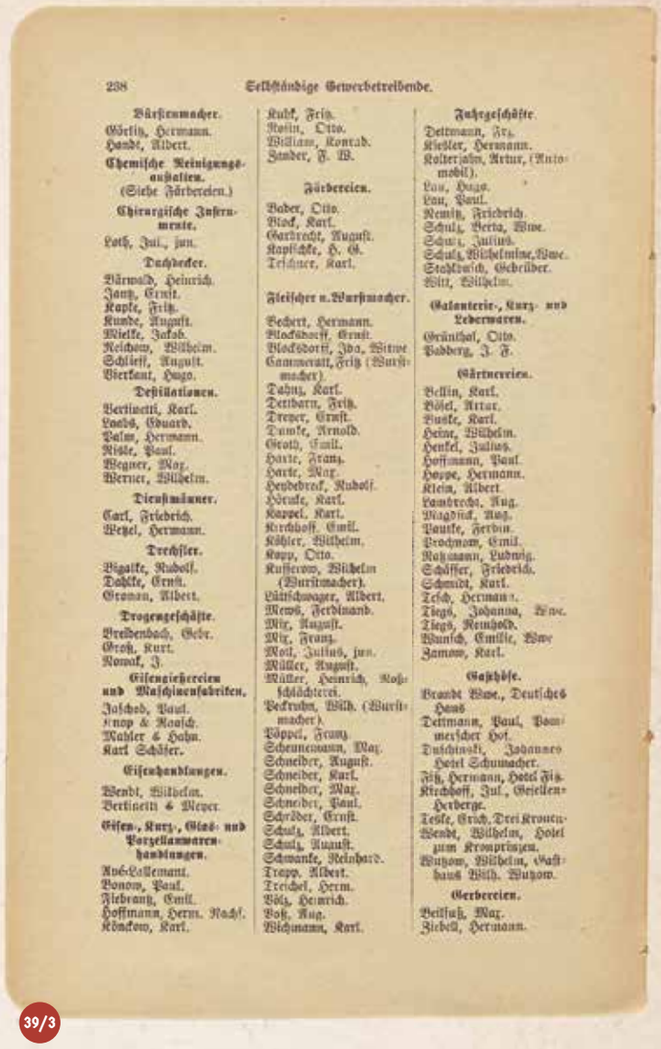

238 Sesshafte Gewerbetreibende.

Bürstenmacher.
Görlitz, Hermann.
Hande, Albert.

Chemische Reinigungsanstalten.
(Siehe Färbereien.)

Chirurgische Instrumente.
Loth, Jul., jun.

Dachdecker.
Bärwald, Heinrich.
Jantz, Ernst.
Kapke, Fritz.
Kunde, August.
Mielke, Jakob.
Reichow, Wilhelm.
Schlieff, August.
Vierkant, Hugo.

Destillationen.
Bertinetti, Karl.
Laabs, Eduard.
Palm, Hermann.
Rittle, Paul.
Wegner, Max.
Werner, Wilhelm.

Dienstmänner.
Carl, Friedrich.
Wetzel, Hermann.

Drechsler.
Bigalke, Rudolf.
Dahlke, Ernst.
Gronau, Albert.

Drogengeschäfte.
Breidenbach, Gebr.
Groß, Kurt.
Nowak, J.

Eisengießereien und Maschinenfabriken.
Jaschob, Paul.
Knop & Rausch.
Mahler & Hahn.
Karl Schäfer.

Eisenhandlungen.
Wendt, Wilhelm.
Bertinetti & Meyer.

Eisen-, Kurz-, Glas- und Porzellanwarenhandlungen.
Ans-Lallemant.
Bonow, Paul.
Fiebranz, Emil.
Hoffmann, Herm. Nachf.
Könkow, Karl.
Kubk, Fritz.
Rotlin, Otto.
Williams, Konrad.
Zander, F. W.

Färbereien.
Bader, Otto.
Block, Karl.
Gardrecht, August.
Kapischke, H. G.
Teschner, Karl.

Fleischer u. Wurstmacher.
Bechert, Hermann.
Blockdorff, Ernst.
Blockdorff, Ida, Witwe.
Gannemann, Fritz (Wurstmacher).
Dahnz, Karl.
Dettbarn, Fritz.
Dreyer, Ernst.
Dumke, Arnold.
Grotz, Emil.
Hartz, Franz.
Hartz, Max.
Heydebreck, Rudolf.
Hrucke, Karl.
Kappel, Karl.
Kirchhoff, Emil.
Köhler, Wilhelm.
Kopp, Otto.
Kupferow, Wilhelm (Wurstmacher).
Lütschwager, Albert.
Mews, Ferdinand.
Mix, August.
Mix, Franz.
Moll, Julius, jun.
Müller, August.
Müller, Heinrich, Roßschlächterei.
Peckruhn, Wilh. (Wurstmacher).
Pöppel, Franz.
Schennemann, Max.
Schneider, August.
Schneider, Karl.
Schneider, Max.
Schneider, Paul.
Schröder, Ernst.
Schulz, Albert.
Schulz, August.
Schwanke, Reinhard.
Trepp, Albert.
Treichel, Herm.
Völz, Heinrich.
Voß, Aug.
Wichmann, Karl.

Fuhrgeschäfte.
Dettmann, Frz.
Kiesler, Hermann.
Kolterjahn, Artur, (Automobil).
Lau, Hugo.
Lau, Paul.
Nemitz, Friedrich.
Schulz, Berta, Wwe.
Schurz, Julius.
Schulz, Wilhelmine, Wwe.
Stachlewitz, Gebrüder.
Witt, Wilhelm.

Galanterie-, Kurz- und Lederwaren.
Grünthal, Otto.
Padberg, J. F.

Gärtnereien.
Bellin, Karl.
Böttel, Artur.
Funke, Karl.
Heinz, Wilhelm.
Henkel, Julius.
Hoffmann, Paul.
Hoppe, Hermann.
Klein, Albert.
Lambrecht, Aug.
Magdick, Aug.
Pauske, Ferdin.
Prochnow, Emil.
Rahmann, Ludwig.
Schäffer, Friedrich.
Schmidt, Karl.
Tesch, Hermann.
Tiegs, Johanna, Frau.
Tiegs, Reinhold.
Wunsch, Emilie, Wwe
Zamow, Karl.

Gasthöfe.
Brandt Wwe., Deutsches Haus
Dettmann, Paul, Pommerscher Hof.
Duschinski, Johannes Hotel Schumacher.
Fitz, Hermann, Hotel Fitz.
Kirchhoff, Jul., Gesellen-Herberge.
Teske, Erich, Drei Kronen.
Wendt, Wilhelm, Hotel zum Kronprinzen.
Wutzow, Wilhelm, Gasthaus Wilh. Wutzow.

Gerbereien.
Beilfuß, Max.
Ziebell, Hermann.

39/3

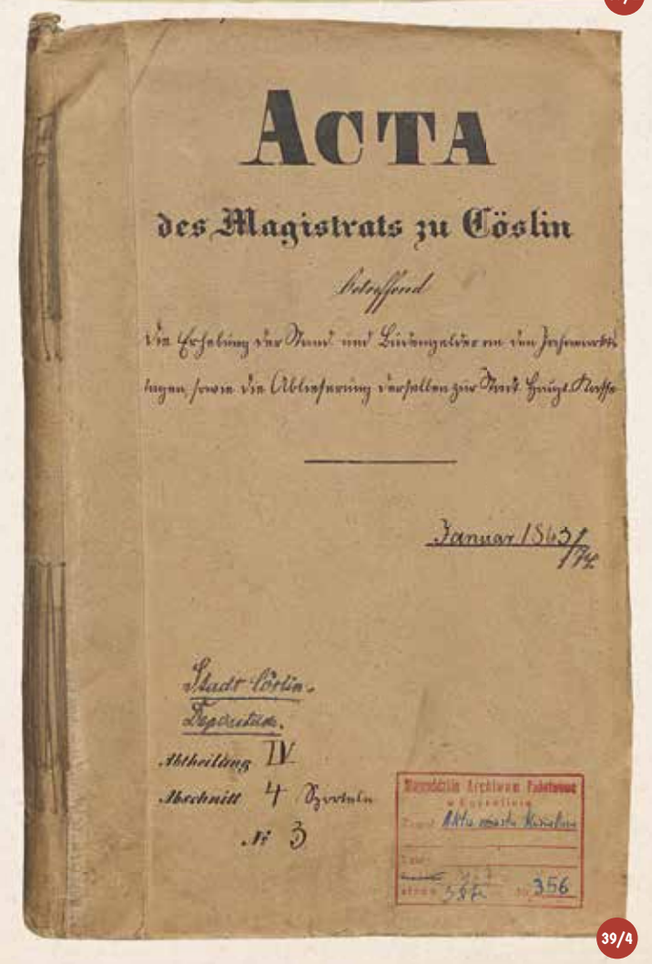

ACTA

des Magistrats zu Cöslin

betreffend

Januar 1863/74

Stadt Cöslin.
Registratur.
Abtheilung IV.
Abschnitt 4 Nr. 3

Provinzial-Archiwum Pomorskie
w Koszalinie
Akta miasta Koszalina
356

39/4

39/2 Książka adresowa z 1912 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Podgrodzie (Am Runden Teich 15)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

39/3 Wpis w książce adresowej z 1912 r. dotyczący właścicieli ogrodnictw (Gärtnereien) w Koszalinie (Köslin)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

39/4 Korespondencja urzędowa z lat 1863-1874 dotycząca poboru opłat w Koszalinie (Köslin) za stoiska i stragany podczas dni targowych
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 356

39/5

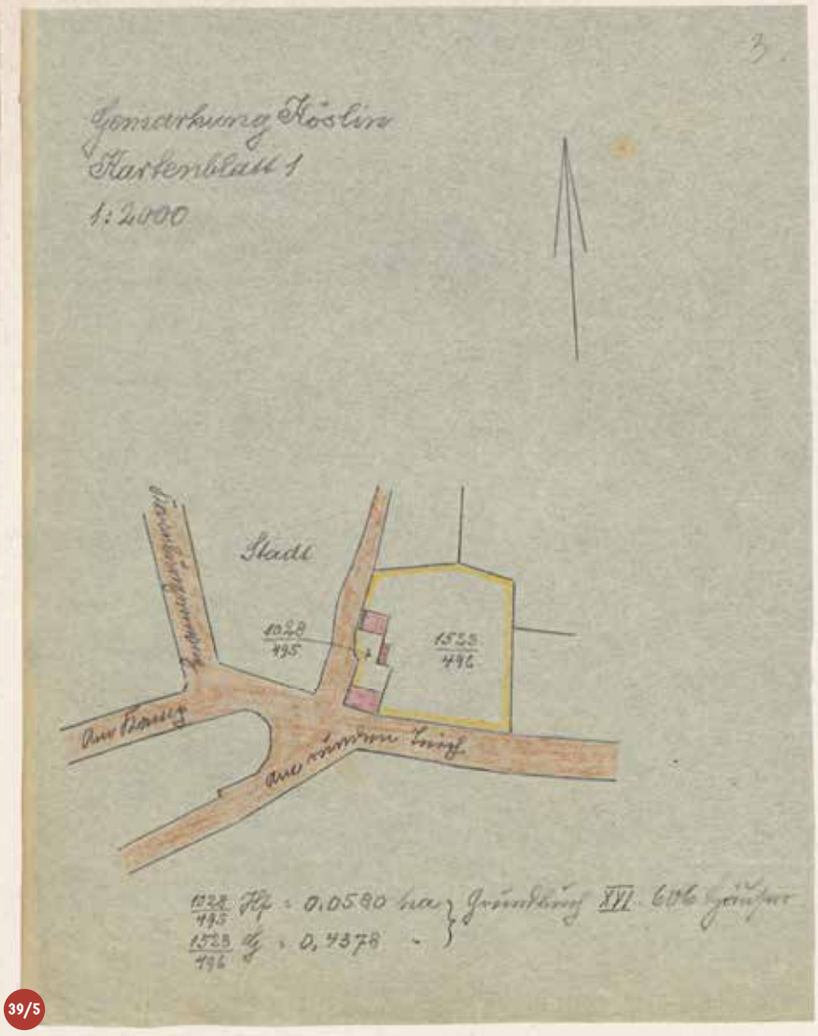

39/5

39/5 Akta budowlane z lat 1924-1926, 1930, 1932-1936 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Podgrodzie (Am Runden Teich 15) z planami sytuacyjnymi ulicy z 1924 r. i 1926 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1024

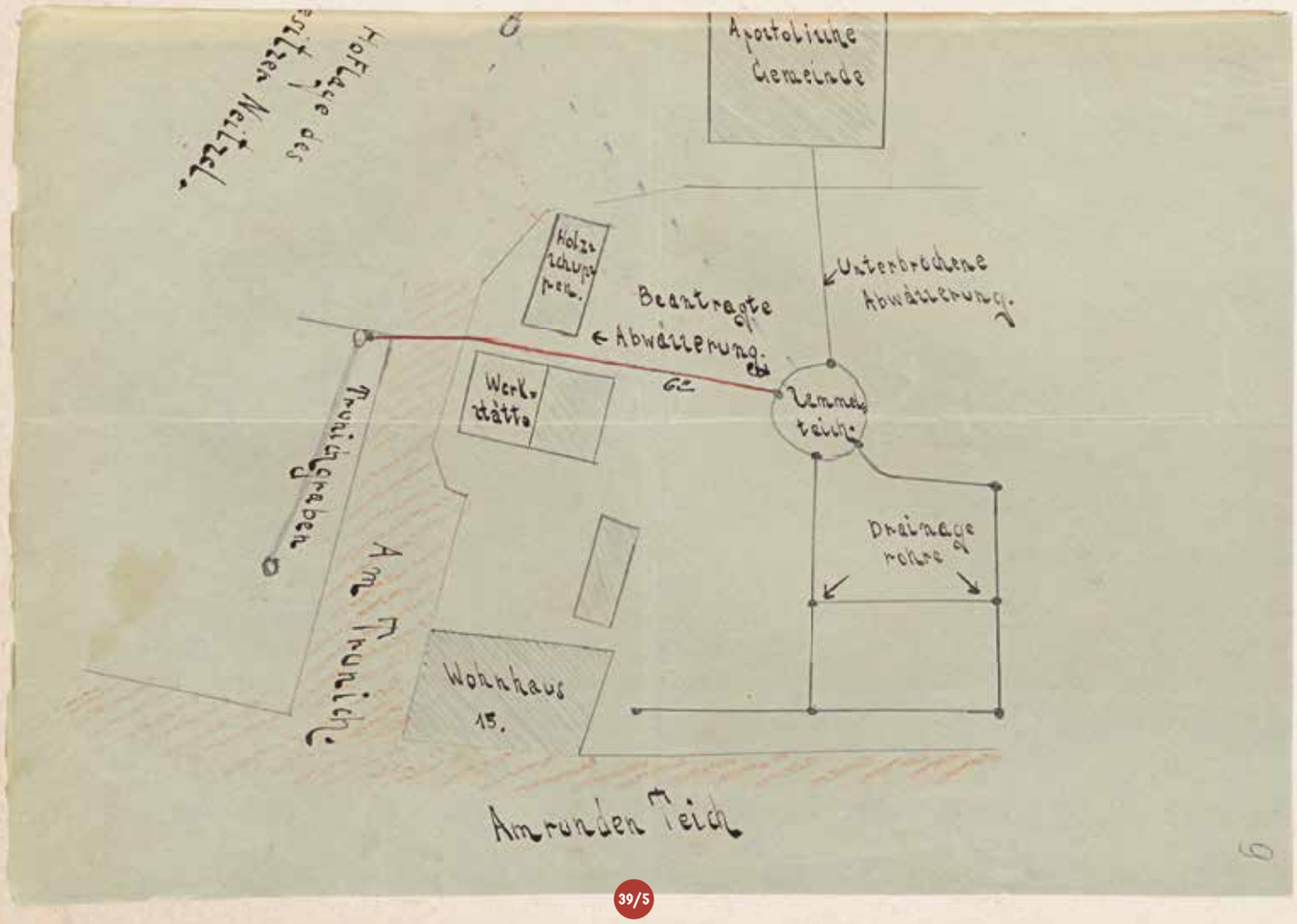

39/5

39/6

39/6 **Karta pocztowa z początku XX w. przedstawiająca koszaliński rynek (Marktplatz) w dzień targowy**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 186

39/7 **Karta pocztowa z pierwszej połowy XX w. z widokiem budynku szpitala w Koszalinie (Köslin)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 61

39/7

Bohaterski nauczyciel

Bohaterski czyn 60-letniego nauczyciela Paula Schwerdtfegera, mieszkającego przy Bublitzerstrasse 50. Narażając swoje życie uratował on w Mielnie dwie tonące kobiety. Podobno nauczyciel ów uratował łącznie w swoim życiu aż siedem osób.

Źródło: Bergische Wacht, Jg. 6, nr 85 (1912).

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
nebst
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1912.
Nach amtlichen Quellen
zusammengestellt von L. Albrecht, Kämmerei-Vorsteher.
Zweiundvierzigster Jahrgang.
Köslin
Verlag von Alfred Hoffmann.
Druck von C. G. Hendeß

40/1

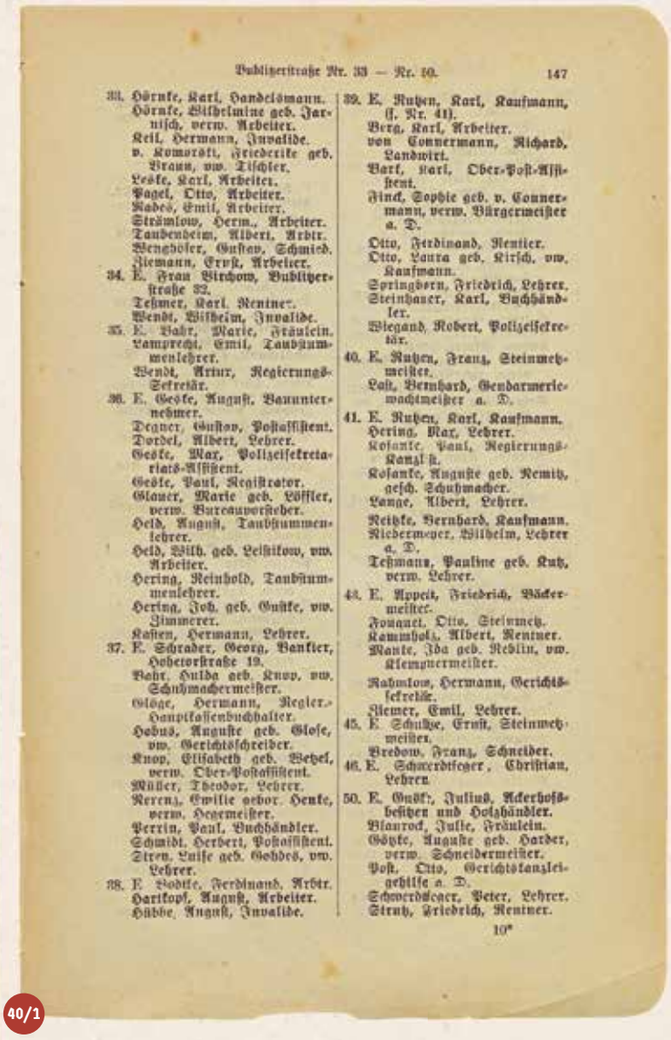
Bublitzerstraße Nr. 33 — Nr. 50. 147

33. Hörnke, Karl, Handelsmann.
Hörnke, Wilhelmine geb. Jarnisch, verw. Arbeiter.
Keil, Hermann, Invalide.
v. Komorski, Friederike geb. Braun, ww. Tischler.
Leske, Karl, Arbeiter.
Pagel, Otto, Arbeiter.
Rades, Emil, Arbeiter.
Strämlow, Herm., Arbeiter.
Taubenheim, Albert, Arbtr.
Bengdöfer, Gustav, Schmied.
Ziemann, Ernst, Arbeiter.
34. E. Frau Virchow, Bublitzerstraße 32.
Teßmer, Karl, Rentner.
Wendt, Wilhelm, Invalide.
35. E. Bahr, Marie, Fräulein.
Lamprecht, Emil, Taubstummenlehrer.
Wendt, Artur, Regierungs-Sekretär.
36. E. Geske, August, Bauunternehmer.
Degner, Gustav, Postassistent.
Dordel, Albert, Lehrer.
Geske, Max, Polizeisekretariats-Assistent.
Geske, Paul, Registrator.
Glauer, Marie geb. Löffler, verw. Bureauvorsteher.
Held, August, Taubstummenlehrer.
Held, Wilh. geb. Leistikow, ww. Arbeiter.
Hering, Reinhold, Taubstummenlehrer.
Hering, Joh. geb. Gutke, ww. Zimmerer.
Kasten, Hermann, Lehrer.
37. E. Schrader, Georg, Bankier, Hohetorstraße 19.
Bahr, Hulda geb. Knop, ww. Schuhmachermeister.
Glöge, Hermann, Regier.-Hauptkassenbuchhalter.
Hobus, Auguste geb. Glose, ww. Gerichtsschreiber.
Knop, Elisabeth geb. Behel, verw. Ober-Postassistent.
Müller, Theodor, Lehrer.
Nerens, Cäcilie geb. Henke, verw. Hegermeister.
Perrin, Paul, Buchhändler.
Schmidt, Herbert, Postassistent.
Stren, Luise geb. Gohdes, ww. Lehrer.
38. E. Bodtke, Ferdinand, Arbtr.
Hartkopf, August, Arbeiter.
Hübbe, August, Invalide.
39. E. Ruhen, Karl, Kaufmann, (s. Nr. 41).
Berg, Karl, Arbeiter.
von Conermann, Richard, Landwirt.
Bork, Karl, Ober-Post-Assistent.
Finck, Sophie geb. v. Conermann, verw. Bürgermeister a. D.
Otto, Ferdinand, Rentier.
Otto, Laura geb. Kirsch, ww. Kaufmann.
Springborn, Friedrich, Lehrer.
Steinhauer, Karl, Buchhändler.
Wiegand, Robert, Polizeisekretär.
40. E. Ruhen, Franz, Steinmetzmeister.
Last, Bernhard, Gendarmeriewachtmeister a. D.
41. E. Ruhen, Karl, Kaufmann.
Hering, Max, Lehrer.
Kosanke, Paul, Regierungs-Kanzlist.
Kosanke, Auguste geb. Remitz, gesch. Schuhmacher.
Lange, Albert, Lehrer.
Neitzke, Bernhard, Kaufmann.
Riedermeyer, Wilhelm, Lehrer a. D.
Teßmann, Pauline geb. Kuh, verw. Lehrer.
43. E. Appelt, Friedrich, Bäckermeister.
Fouquet, Otto, Steinmetz.
Kammholz, Albert, Rentner.
Manke, Ida geb. Neblin, ww. Klempnermeister.
Rahmlow, Hermann, Gerichtssekretär.
Riemer, Emil, Lehrer.
45. E. Schultze, Ernst, Steinmetzmeister.
Bredow, Franz, Schneider.
46. E. Schornsteinfeger, Christian, Lehrer.
50. E. Gust, Julius, Ackerhofsbesitzer und Holzhändler.
Blanrock, Julie, Fräulein.
Göpke, Auguste geb. Harder, verw. Schneidermeister.
Post, Otto, Gerichtskanzleigehilfe a. D.
Schwerdtfeger, Peter, Lehrer.
Struß, Friedrich, Rentner.
10*

40/1

40/1 Książka adresowa z 1912 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 50), w tym nauczyciela Petera Schwertfegera
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

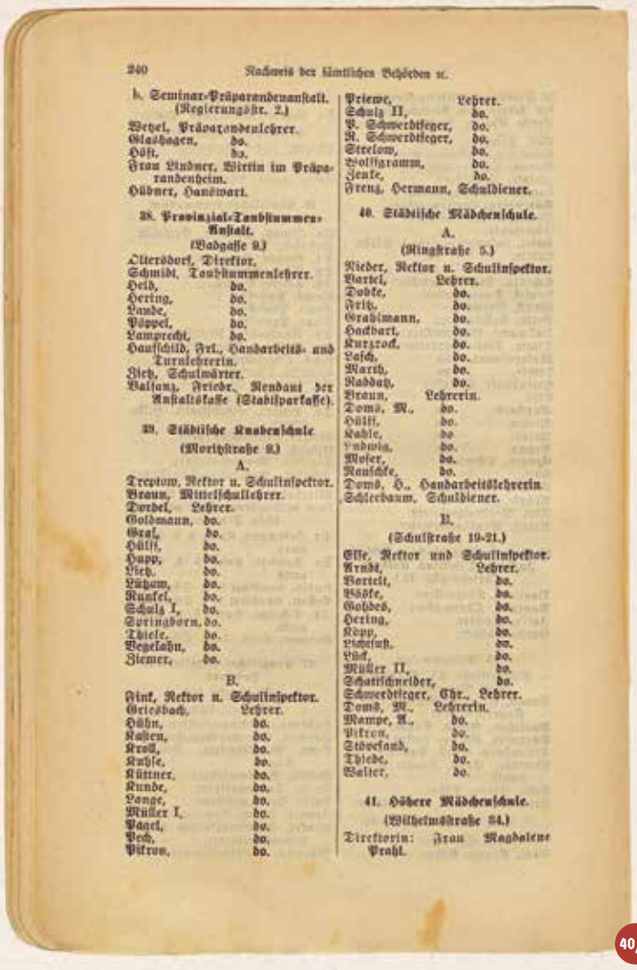

240 Nachweis der sämtlichen Behörden rc.

b. Seminar-Präparandenanstalt. (Regierungsstr. 2.)

Weyel, Präparandenlehrer.
Glashagen, do.
Höft, do.
Frau Lindner, Wirtin im Präparandenheim.
Hübner, Hausvoat.

38. Provinzial-Taubstummen-Anstalt. (Badgasse 9.)

Otterdorf, Direktor.
Schmidt, Taubstummenlehrer.
Held, do.
Hering, do.
Laude, do.
Pöppel, do.
Lamprecht, do.
Hauschild, Frl., Handarbeits- und Turnlehrerin.
Bley, Schulmärter.
Baltanz, Friedr., Rendant der Anstaltskasse (Stadtparkasse).

39. Städtische Knabenschule (Moritzstraße 9.)

A.

Treptow, Rektor u. Schulinspektor.
Braun, Mittelschullehrer.
Dorbel, Lehrer.
Goldmann, do.
Graf, do.
Hülfi, do.
Hupp, do.
Lieb, do.
Lütjam, do.
Runkel, do.
Schulz I, do.
Springborn, do.
Thiele, do.
Wegelahn, do.
Ziemer, do.

B.

Fink, Rektor u. Schulinspektor.
Griesbach, Lehrer.
Hahn, do.
Kahsen, do.
Kroll, do.
Kuhse, do.
Küttner, do.
Lunde, do.
Lange, do.
Müller I, do.
Pagel, do.
Pech, do.
Pikron, do.
Priewe, Lehrer.
Schulz II, do.
P. Schwerdtfeger, do.
R. Schwerdtfeger, do.
Strelow, do.
Wolfgramm, do.
Zenke, do.
Frenz, Hermann, Schuldiener.

40. Städtische Mädchenschule.

A.

(Ringstraße 5.)

Nieder, Rektor u. Schulinspektor.
Bartel, Lehrer.
Dudke, do.
Fritz, do.
Grahlmann, do.
Hadbart, do.
Kurzrock, do.
Lasch, do.
Marth, do.
Raddatz, do.
Braun, Lehrerin.
Domß, M., do.
Hülfi, do.
Lahle, do.
Lydwig, do.
Moser, do.
Rauschke, do.
Domß, H., Handarbeitslehrerin.
Schlesbaum, Schuldiener.

B.

(Schulstraße 19-21.)

Esse, Rektor und Schulinspektor.
Arndt, Lehrer.
Bartelt, do.
Bödke, do.
Gohdes, do.
Hering, do.
Kopp, do.
Lichtenb, do.
Lüd, do.
Müller II, do.
Schattschneider, do.
Schwerdtfeger, Chr., Lehrer.
Domß, M., Lehrerin.
Wampe, A., do.
Pikron, do.
Siedeland, do.
Thiede, do.
Walter, do.

41. Höhere Mädchenschule. (Wilhelmsstraße 34.)

Direktorin: Frau Magdalene Prahl.

40/2

Wpis w książce adresowej z 1912 r. dotyczący miejskiej szkoły dla chłopców mieszczącej się przy obecnej ulicy Jedności (Moritzstrasse 9) z wykazem zatrudnionych tam nauczycieli
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

40/3

Akta budowlane z lat 1928, 1931 dotyczące posesji przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 50) z planem sytuacyjnym ulicy z 1931 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1206

40/2

40/3

Akten

des

Magistrats Köslin

betreffend

Bausache

Lübbichow Straße

№ 51

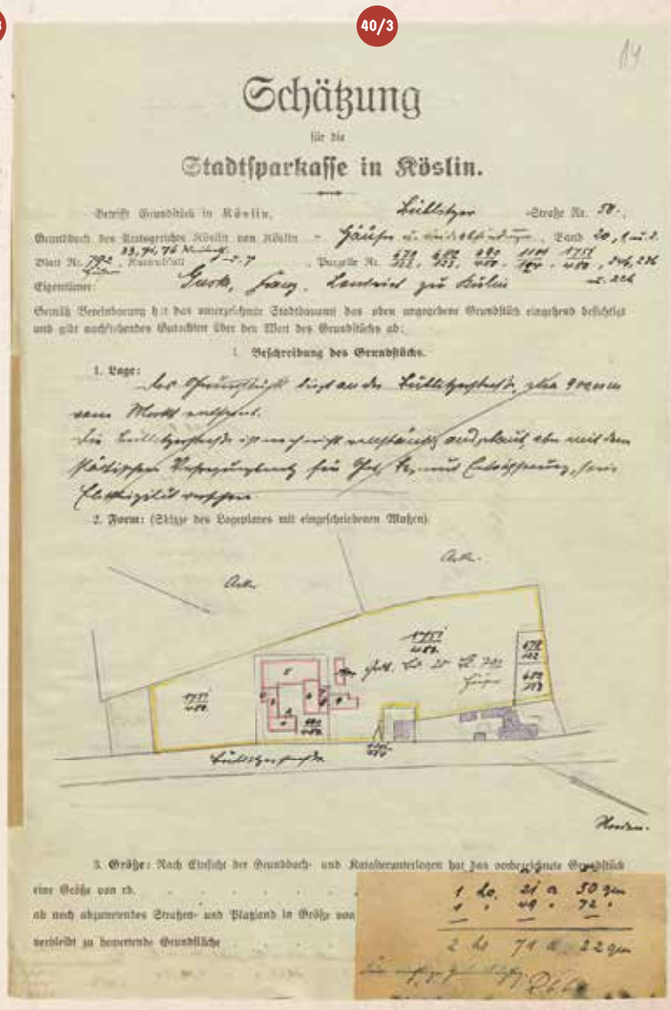

40/3

Schätzung

für die

Stadtsparkasse in Köslin.

Lübbichow

1. Beschreibung des Grundstücks.

2. Form: (Skizze des Lageplanes mit eingeschriebenen Maßen)

40/4

40/4 Karty pocztowe z początku XX w. przedstawiające wypoczywających na plaży w Mielnie (Gross Möllen)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

40/4

Atak lwicy

Dzisiaj rano w miejscowej szkole dla chłopców występy miał poskramiacz dzikich zwierząt. Artyście towarzyszył czarnoskóry pomocnik. Pośród menażerii była również roczna lwica. W pewnym momencie zwierzę wymknęło się z sali gimnastycznej do szkoły, gdzie zaatakowało jednego z uczniów. Na szczęście robotnicy, którzy w tym momencie remontowali wnętrze szkoły, ruszyli na pomoc. Chłopiec doznał tylko niewielkich obrażeń.

Źródło: Die Presse, Jg. 31, nr 269.

Allgemeiner
Wohnungs-Anzeiger
und
Adreß- und Geschäfts-Handbuch
für
Köslin
für das Jahr 1912.
Verlag von Alfred Hoffmann.

41/1

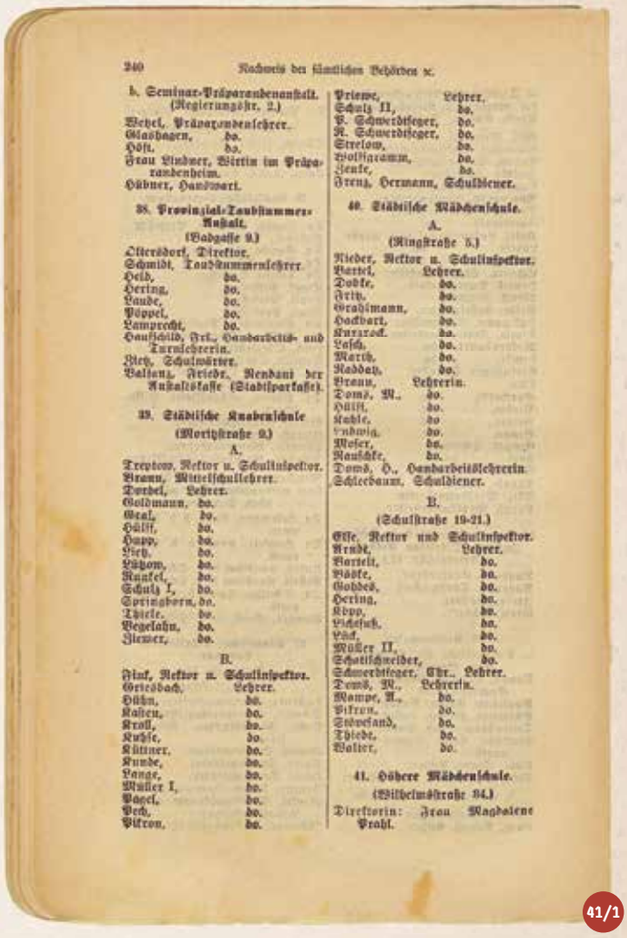
240 Nachweis der sämtlichen Behörden rc.

b. Seminar-Präparandenanstalt. (Regierungsstr. 2.)
Wehel, Präparandenlehrer.
Glashagen, do.
Höft, do.
Frau Lindner, Wirtin im Präparandenheim.
Hübner, Handwart.

38. Provinzial-Taubstummen-Anstalt. (Badgasse 9.)
Ellersdorf, Direktor.
Schmidt, Taubstummenlehrer.
Heib, do.
Hering, do.
Laude, do.
Pöppel, do.
Lamprecht, do.
Hausschild, Frl., Handarbeits- und Turnlehrerin.
Bleh, Schulmärter.
Ballenz, Friedr., Rendant der Anstaltskasse (Stadtsparkasse).

39. Städtische Knabenschule (Moritzstraße 9.)
A.
Treptow, Rektor u. Schulinspektor.
Braun, Mittelschullehrer.
Dordel, Lehrer.
Goldmann, do.
Gleal, do.
Hüllf, do.
Happ, do.
Lieb, do.
Lützow, do.
Rankel, do.
Schulz I, do.
Springborn, do.
Thiele, do.
Vogelsahn, do.
Ziewer, do.

B.
Fink, Rektor u. Schulinspektor.
Griesbach, Lehrer.
Hühn, do.
Kaiser, do.
Kroll, do.
Kuhfle, do.
Küttner, do.
Kunde, do.
Lange, do.
Müller I, do.
Pagel, do.
Peck, do.
Pikron, do.
Priewe, Lehrer.
Schulz II, do.
P. Schwerdfeger, do.
R. Schwerdfeger, do.
Strelow, do.
Wollgramm, do.
Zenke, do.
Frenz, Hermann, Schuldiener.

40. Städtische Mädchenschule.
A.
(Ringstraße 5.)
Nieder, Rektor u. Schulinspektor.
Bartel, Lehrer.
Dodke, do.
Fritz, do.
Grahlmann, do.
Hadbart, do.
Kurzrock, do.
Lasch, do.
Marth, do.
Naddey, do.
Braun, Lehrerin.
Toms, M., do.
Hüllf, do.
Kahle, do.
Ludwig, do.
Meier, do.
Rauschke, do.
Toms, H., Handarbeitslehrerin.
Schierbaum, Schuldiener.

B.
(Schulstraße 19-21.)
Esse, Rektor und Schulinspektor.
Arndt, Lehrer.
Bartelt, do.
Bäske, do.
Gobdes, do.
Hering, do.
Kopp, do.
Lichtfuß, do.
Lück, do.
Müller II, do.
Schatlschneider, do.
Schwerdfeger, Chr., Lehrer.
Toms, M., Lehrerin.
Rampe, A., do.
Pikron, do.
Stolwand, do.
Thiede, do.
Walter, do.

41. Höhere Mädchenschule. (Wilhelmsstraße 84.)
Direktorin: Frau Magdalene Prahl.

41/1

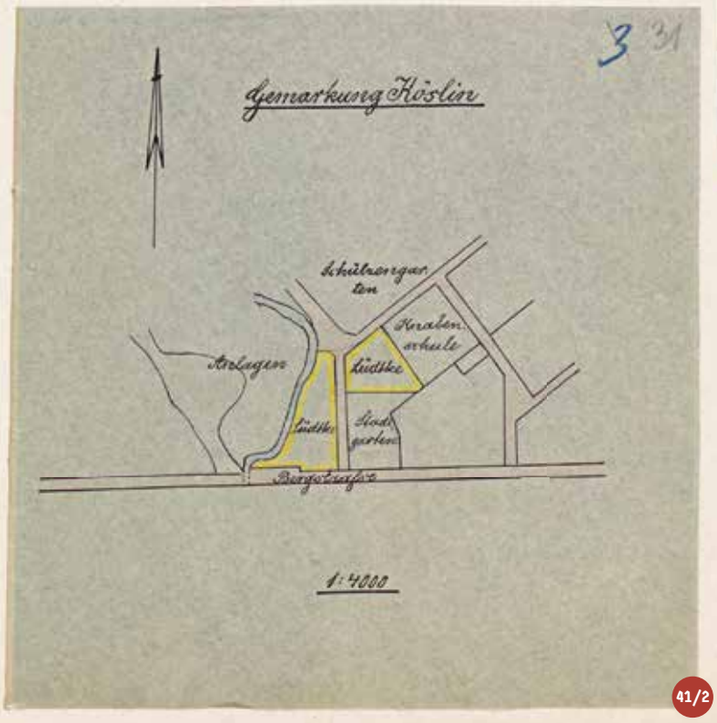

41/2

41/1 Książka adresowa z 1912 r. z wpisem dotyczącym miejskiej szkoły dla chłopców (Städtische Knabenschule), mieszczącej się przy obecnej ulicy Jedności (Moritzstrasse 9), z wykazem zatrudnionych tam nauczycieli
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

41/2 Plan sytuacyjny z 1918 r. z widoczną posesją miejskiej szkoły dla chłopców (Knabenschule)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1145

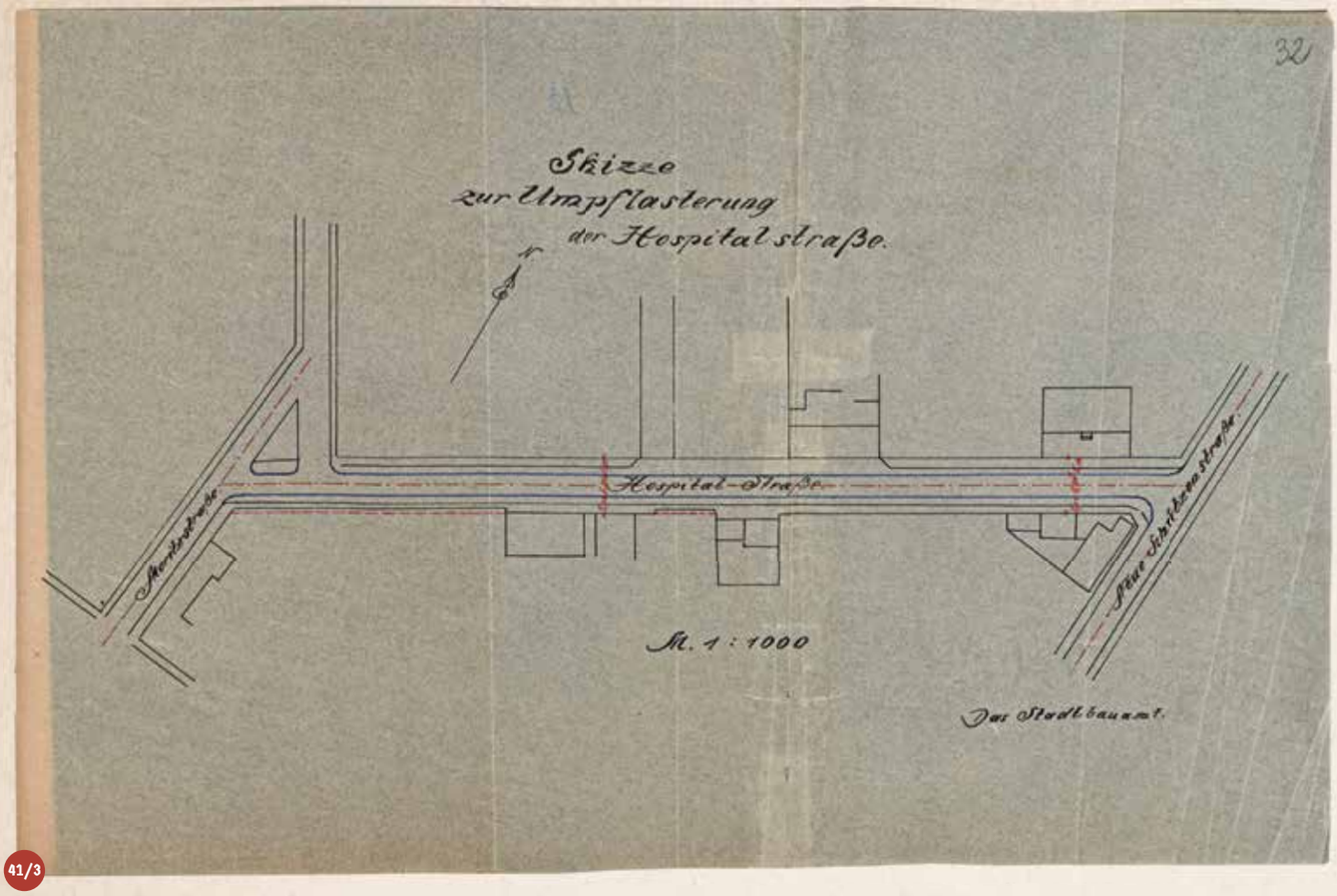

41/3

41/3 Korespondencja urzędowa z lat 1918-1940 dotycząca budowy obecnej ulicy B. Głowackiego (Hospitalstrasse) z planem przebrukowania ulicy z 1920 r. z widoczną początkową częścią obecnej ulicy Jedności (Moritzstrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 560

41/4 Karta pocztowa z początku XX w. przedstawiająca ogród w Parku Książąt Pomorskich z widocznym budynkiem szkoły dla chłopców (Knabenschule)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 189

41/4

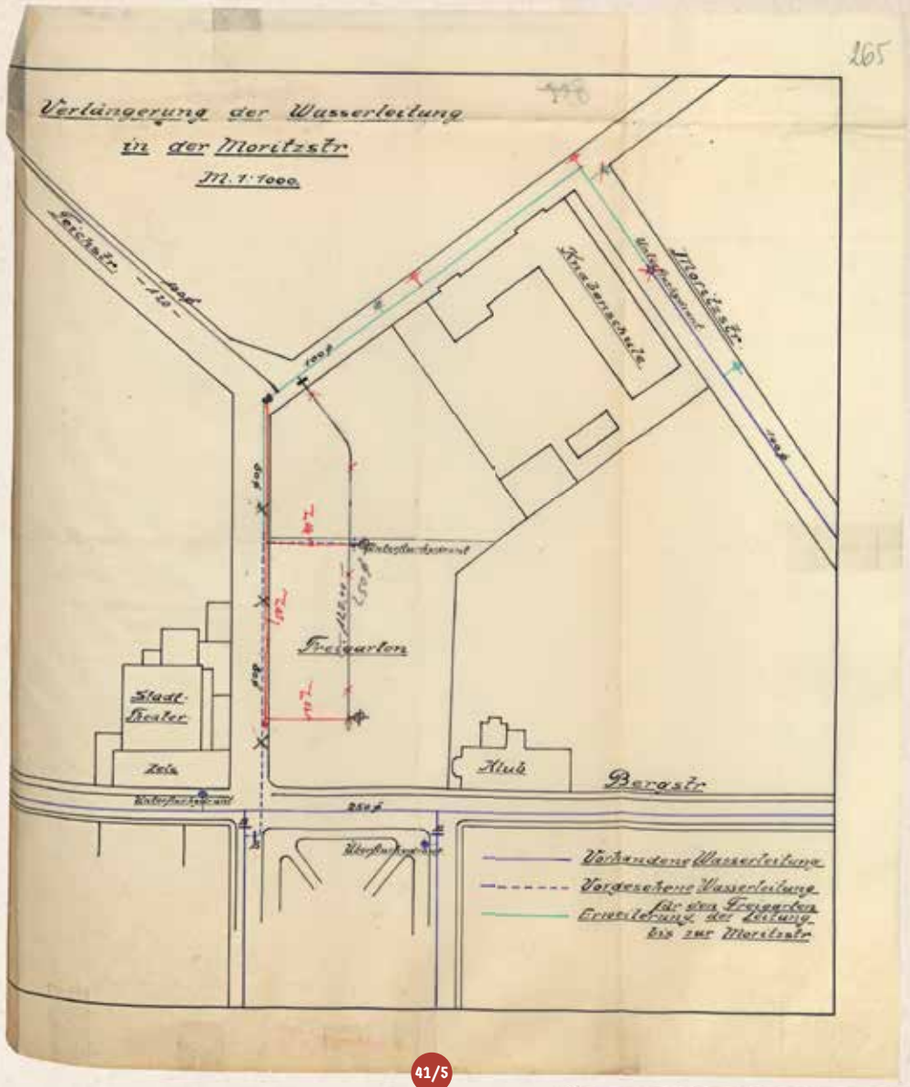

41/5

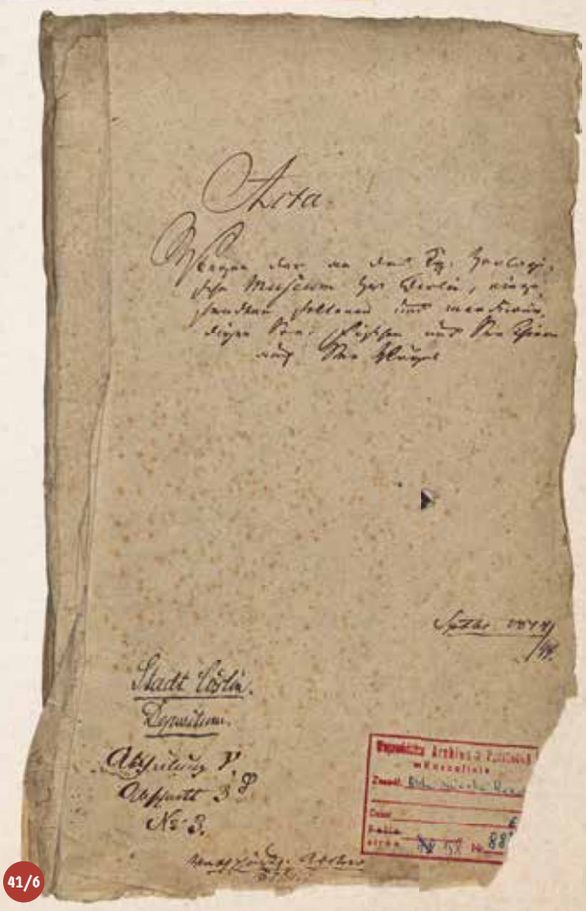

41/6

41/5 **Korespondencja urzędowa z lat 1927-1935 dotycząca rozbudowy ogrodu w obecnym Parku Książąt Pomorskich (Hindenburgplatz) z planem sytuacyjnym z 1928 r. z widoczną posesją szkoły dla chłopców (Knabenschule)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 575

41/6 **Korespondencja urzędowa z lat 1814-1844 dotycząca przekazywania Królewskiemu Ogrodowi Zoologicznemu w Berlinie rzadkich okazów ryb i dzikiego ptactwa**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 886

Nieszczęśliwy wypadek?

Robotnik Emil Kolberg znaleziony został z rozległą raną głowy. Poszkodowany nie był w stanie podać żadnych informacji, a wkrótce zmarł. Uznano, że był to nieszczęśliwy wypadek. Ofiara pozostawiła żonę i siedmioro nieletnich dzieci.

Źródło: Gartzer Zeitung, nr 24, Jg. 40 (1914).

42/1

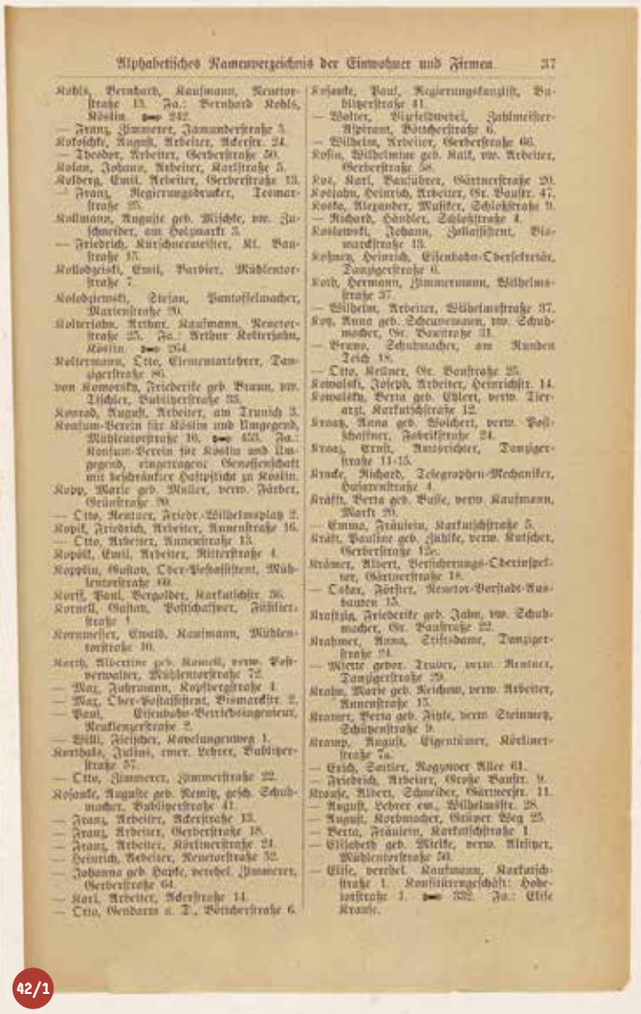
Alphabetisches Namenverzeichnis der Einwohner und Firmen. 37

Kahls, Bernhard, Kaufmann, Neuetorstraße 13. Fa.: Bernhard Kahls, Köslin ☎ 242.
— Franz, Zimmerer, Zimmerstraße 5.
Kakoschke, August, Arbeiter, Ackerstr. 24.
— Theodor, Arbeiter, Gerberstraße 50.
Kalan, Johann, Arbeiter, Karlstraße 5.
Kalberg, Emil, Arbeiter, Gerberstraße 13.
— Franz, Regierungsdrucker, Leonorstraße 25.
Kallmann, Auguste geb. Mischke, vrw. Zuschneider, am Holzmarkt 3.
— Friedrich, Kurschneemeister, Kl. Baustraße 17.
Kallodgeiski, Emil, Barbier, Mühlentorstraße 7.
Kaledgienski, Stefan, Pantoffelmacher, Marienstraße 30.
Kalterjahn, Arthur, Kaufmann, Neuetorstraße 25. Fa.: Arthur Kalterjahn, Köslin ☎ 264.
Kaltermann, Otto, Eisenbahnarbeiter, Danzigerstraße 86.
von Kamenski, Friederike geb. Braun, vrw. Tischler, Baldigerstraße 25.
Kanrad, August, Arbeiter, am Trunich 3.
Konsum-Verein für Köslin und Umgegend, Mühlenstraße 10. ☎ 453. Fa.: Konsum-Verein für Köslin und Umgegend, eingetragene Genossenschaft mit beschränkter Haftpflicht zu Köslin.
Kapp, Marie geb. Müller, vrw. Färber, Grünstraße 20.
— Otto, Rentner, Friedr.-Wilhelmsplatz 2.
Kapik, Friedrich, Arbeiter, Annenstraße 16.
— Otto, Arbeiter, Annenstraße 15.
Kapke, Emil, Arbeiter, Ritterstraße 4.
Kapplin, Gustav, Ober-Postassistent, Mühlenstraße 60.
Karff, Paul, Bergolder, Karlatschstr. 26.
Karnell, Gustav, Postschaffner, Fischerstraße 1.
Karnmeister, Ewald, Kaufmann, Mühlenstraße 10.
Karth, Albertine geb. Karnell, vrw. Postverwalter, Mühlenterstraße 72.
— Max, Zahlmann, Kopfbergstraße 4.
— Max, Ober-Postassistent, Bismarckstr. 2.
— Paul, Eisenbahn-Betriebsingenieur, Neuklingerstraße 2.
— Willi, Fleischer, Kavelungerweg 1.
Karthake, Julius, emer. Lehrer, Baldigerstraße 57.
— Otto, Zimmerer, Zimmerstraße 22.
Kasanke, Auguste geb. Remin, gesch. Schuhmacher, Baldigerstraße 41.
— Franz, Arbeiter, Ackerstraße 13.
— Franz, Arbeiter, Gerberstraße 18.
— Franz, Arbeiter, Karlinerstraße 24.
— Heinrich, Arbeiter, Neuetorstraße 52.
— Johanna geb. Bartz, verehel. Zimmerer, Gerberstraße 64.
— Karl, Arbeiter, Ackerstraße 14.
— Otto, Gendarm a. D., Böttcherstraße 6.
Kasanke, Paul, Regierungskanzlist, Baldigerstraße 41.
— Walter, Vizefeldwebel, Zahlmeisteraspirant, Böttcherstraße 6.
— Wilhelm, Arbeiter, Gerberstraße 66.
Kasin, Wilhelmine geb. Kalk, vrw. Arbeiter, Gerberstraße 58.
Kas, Karl, Bauführer, Gärtnerstraße 29.
Kasjahn, Heinrich, Arbeiter, Gr. Bauer. 47.
Kaske, Alexander, Musiker, Schloßstraße 9.
— Richard, Händler, Schloßstraße 4.
Kaslawski, Johann, Hilfsassistent, Bismarckstraße 13.
Kathan, Heinrich, Eisenbahn-Obersekretär, Danzigerstraße 6.
Kath, Hermann, Zimmermann, Wilhelmsstraße 37.
— Wilhelm, Arbeiter, Wilhelmstraße 37.
Kay, Anna geb. Schumacher, vrw. Schuhmacher, Gr. Baustraße 31.
— Bruno, Schuhmacher, am Runden Teich 18.
— Otto, Kellner, Gr. Baustraße 25.
Kawolski, Joseph, Arbeiter, Heinrichstr. 14.
Kawolsky, Berta geb. Ehlert, verw. Tierarzt, Karlatschstraße 12.
Kraas, Anna geb. Stoichert, verw. Postschaffner, Fabrikstraße 24.
Kraa, Ernst, Amtsrichter, Danzigerstraße 11-15.
Krake, Richard, Telegraphen-Mechaniker, Hufarenstraße 4.
Kräft, Berta geb. Buske, verw. Kaufmann, Markt 20.
— Emma, Fräulein, Karlatschstraße 5.
Kräft, Pauline geb. Jahnke, verw. Kutscher, Gerberstraße 12c.
Krämer, Albert, Versicherungs-Oberinspektor, Gärtnerstraße 18.
— Oskar, Förster, Neuetor-Vorstadt-Kasernen 15.
Kraftzik, Friederike geb. Jahn, vrw. Schuhmacher, Gr. Baustraße 22.
Krahmer, Anna, Stiftsdame, Danzigerstraße 24.
— Minette geber. Trawer, verw. Rentner, Danzigerstraße 29.
Krahn, Marie geb. Reichow, verw. Arbeiter, Annenstraße 15.
Kramer, Berta geb. Fihte, verw. Steinmetz, Schützenstraße 9.
Kramp, August, Eigentümer, Karlinerstraße 7a.
— Erich, Sattler, Nogatower Allee 61.
— Friedrich, Arbeiter, Große Bauer. 9.
Krause, Albert, Schneider, Gärtnerstr. 11.
— August, Lehrer em., Wilhelmsstr. 28.
— August, Korbmacher, Grüner Weg 25.
— Berta, Fräulein, Karlatschstraße 1.
— Elisabeth geb. Wicke, verw. Aktuar, Mühlenterstraße 50.
— Elise, verehel. Kaufmann, Karlatschstraße 1. Konfektionsgeschäft: Hohestraße 1. ☎ 332. Fa.: Elise Krause.

42/1

42/1 Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym robotnika Emila Kolberga, zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse 13
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

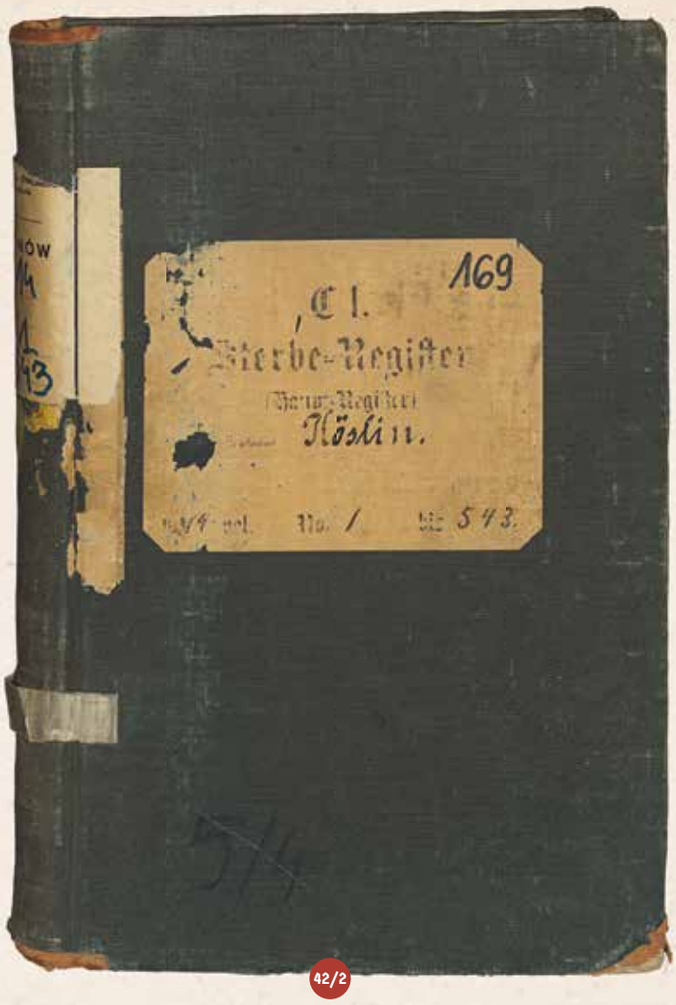

42/2

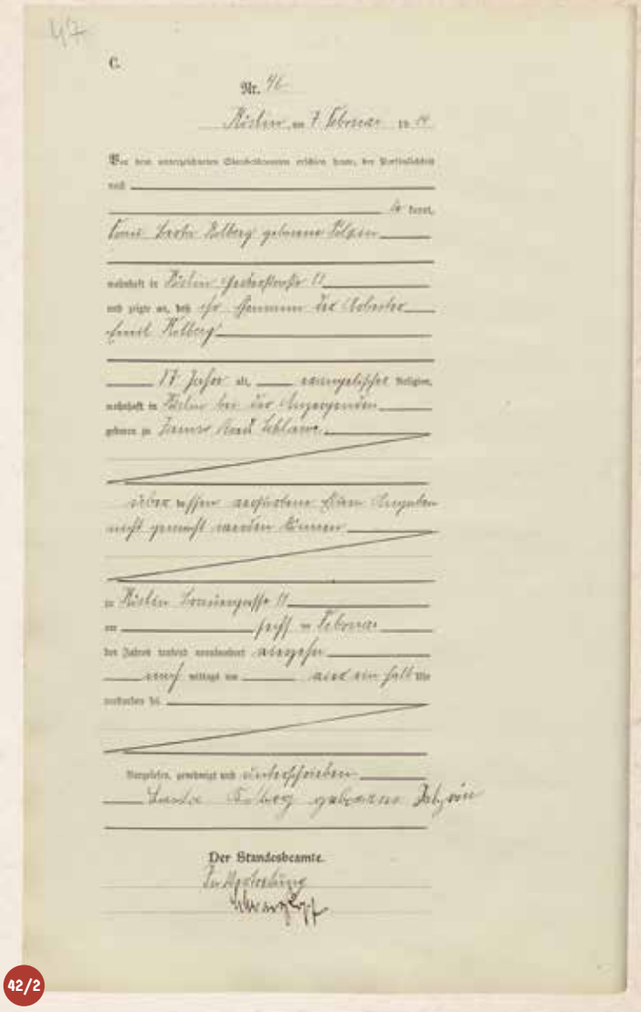

42/2

42/2 Akt zgonu Emila Kolberga z 7 lutego 1914 r. Mężczyzna zmarł w wieku 37 lat. W akcie jako miejsce zgonu podana jest nieistniejąca obecnie ulica prowadząca na teren browaru (Brauergasse 11).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 169

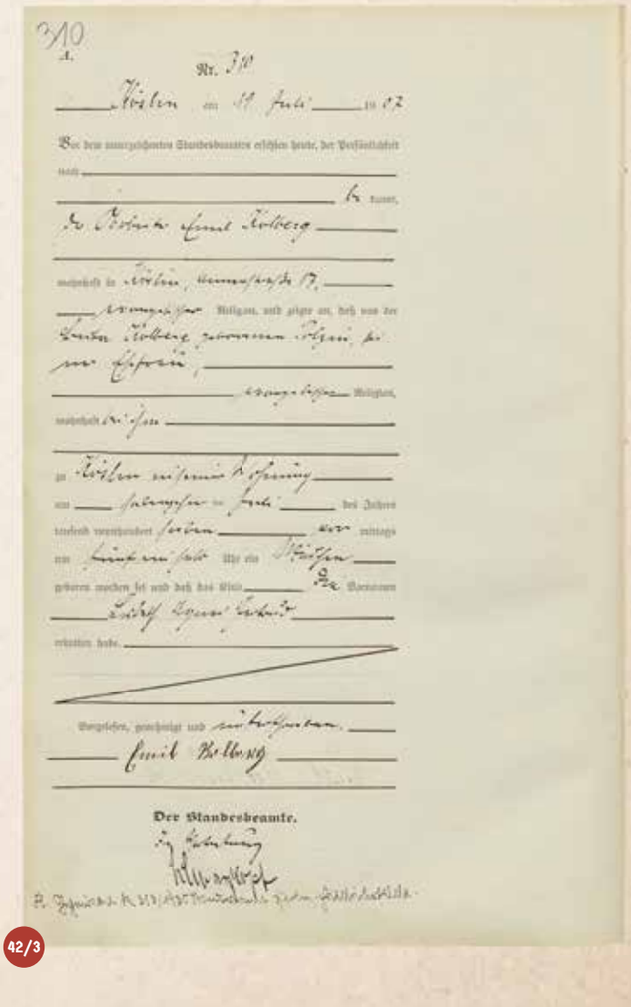

42/3

42/3 Akt urodzenia Lisbeth Agnes Gertrud Kolberg, córki Emila Kolberga i Berty z domu Polzin, z 19 lipca 1907 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 138

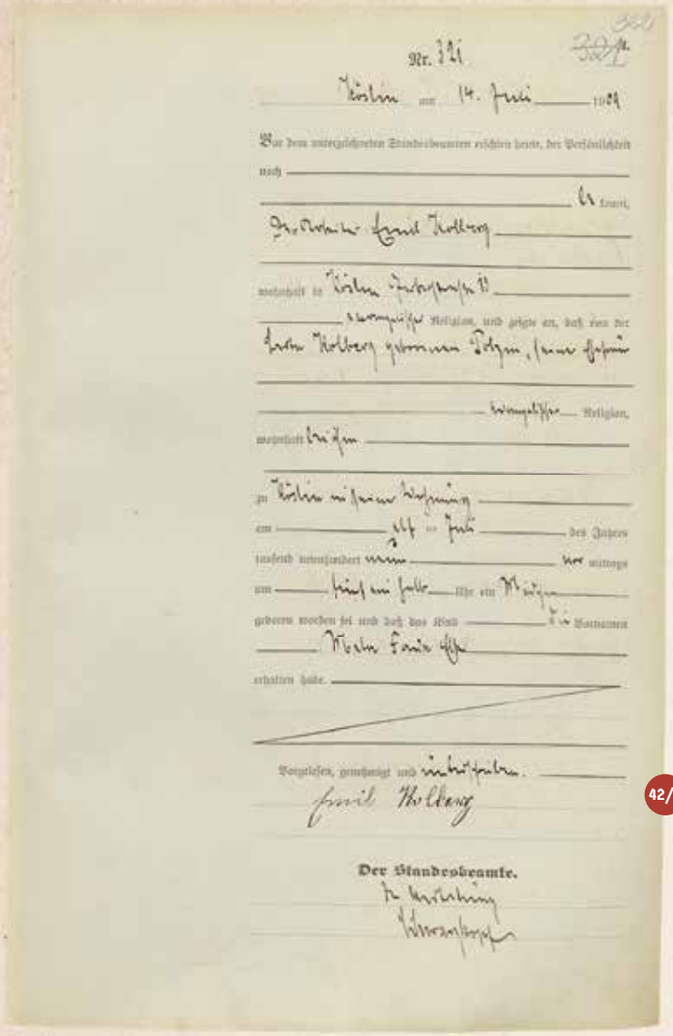

Nr. 321

Köslin am 14. Juli 1909

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach bekannt,

der Arbeiter Emil Kolberg

wohnhaft in Köslin Gerberstraße 13

evangelischer Religion, und zeigte an, daß von der

Berta Kolberg geborenen Polzin, seiner Ehefrau,

evangelischer Religion,

wohnhaft hierselbst

zu Köslin in seiner Wohnung

am vierzehnten Juli des Jahres

tausend neunhundert neun mittags

um zwölf Uhr ein Mädchen

geboren worden sei und daß das Kind die Vornamen

Mety Friedy Else

erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben.

Emil Kolberg

Der Standesbeamte.
In Vertretung
Schwartzkopff

42/4

Akt urodzenia Mety Friedy Else Kolberg, córki Emila Kolberga i Berty z domu Polzin, z 14 lipca 1909 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie,
sygn. 146

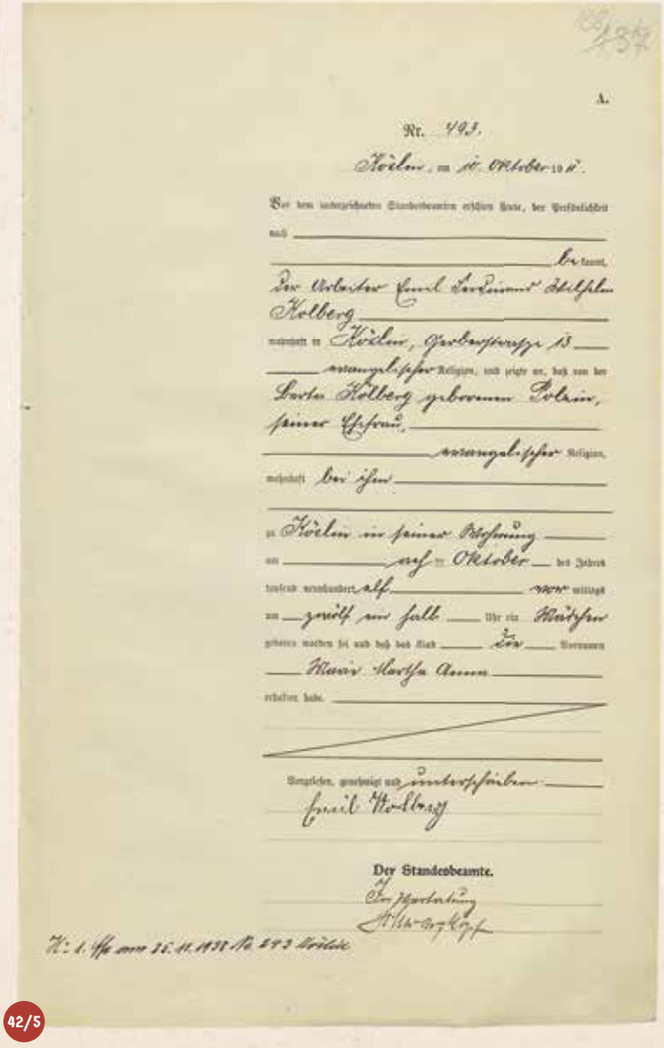

A.

Nr. 493.

Köslin, am 10. Oktober 1911.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach bekannt,

der Arbeiter Emil Ferdinand Adolph Kolberg

wohnhaft in Köslin, Gerberstraße 13

evangelischer Religion, und zeigte an, daß von der

Berta Kolberg geborenen Polzin,

seiner Ehefrau,

evangelischer Religion,

wohnhaft hierselbst

zu Köslin in seiner Wohnung

am zehnten des Oktober des Jahres

tausend neunhundert elf mittags

um zwölf Uhr ein Mädchen

geboren worden sei und daß das Kind die Vornamen

Marie Martha Anna

erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben.

Emil Kolberg

Der Standesbeamte.
In Vertretung
Schwartzkopff

Nr. 1. Ehe am 25.11.1938 in Köslin

42/5

Akt urodzenia Marii Marthy Anny Kolberg, córki Emila Kolberga i Berty z domu Polzin, z 10 października 1911 r. W akcie widnieje adnotacja, że osoba ta zawarła związek małżeński 25 listopada 1938 r. w Koszalinie (Köslin).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie,
sygn. 155

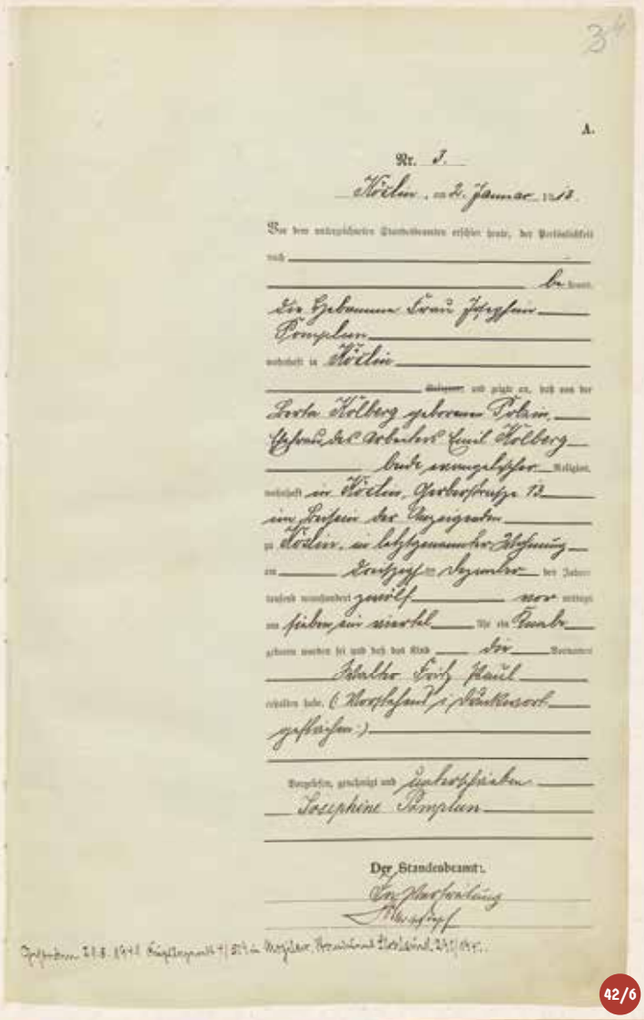

42/6

Akt urodzenia Waltera Fritza Paula Kolberga, syna Emila Kolberga i Berty z domu Polzin, z 2 stycznia 1913 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 162

42/7

Akta budowlane z lat 1924-1926, 1937 dotyczące posesji przy obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse 13) z przekrojami podłużnym i poprzecznym budynku z 1937 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1444

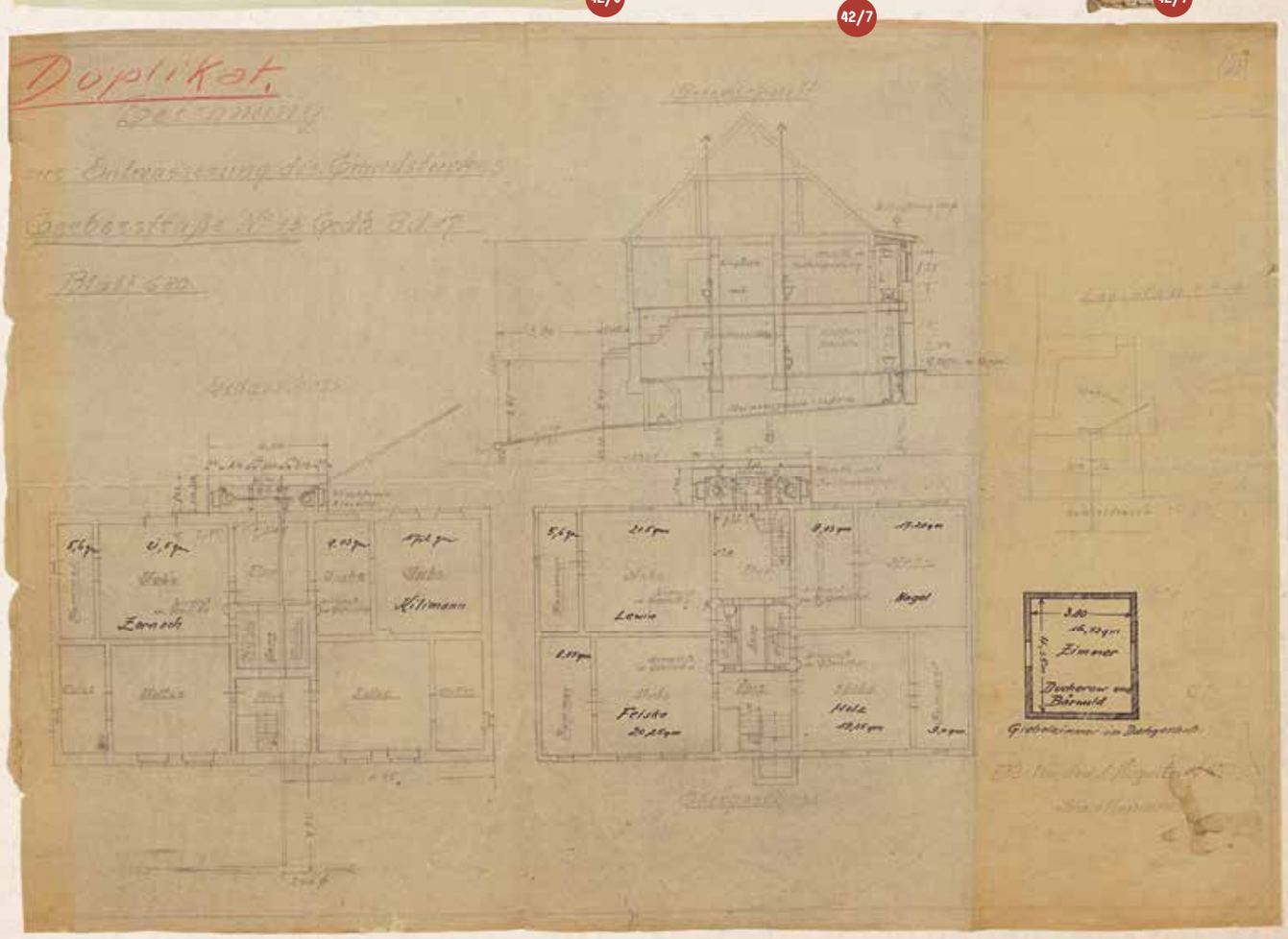

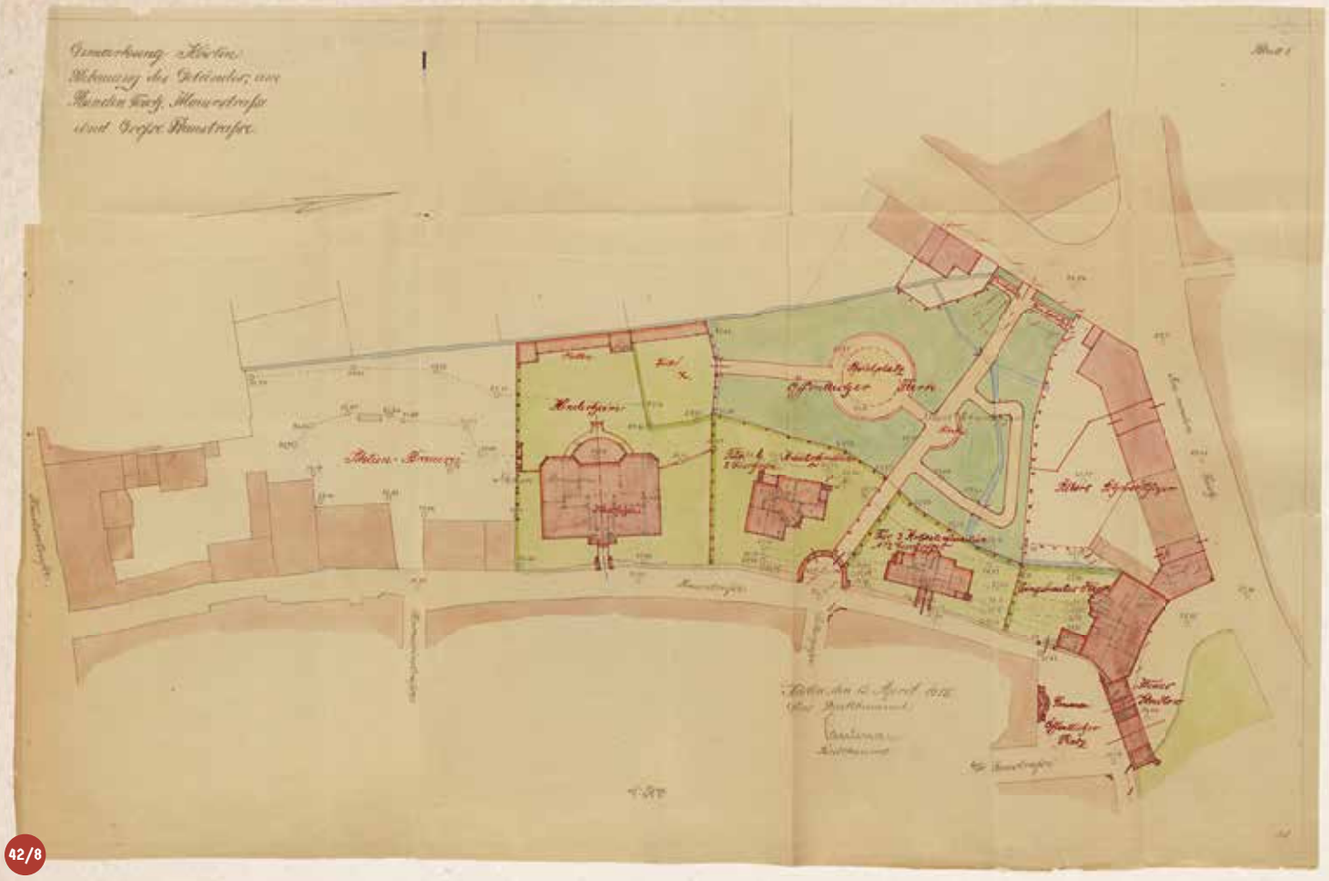

42/8

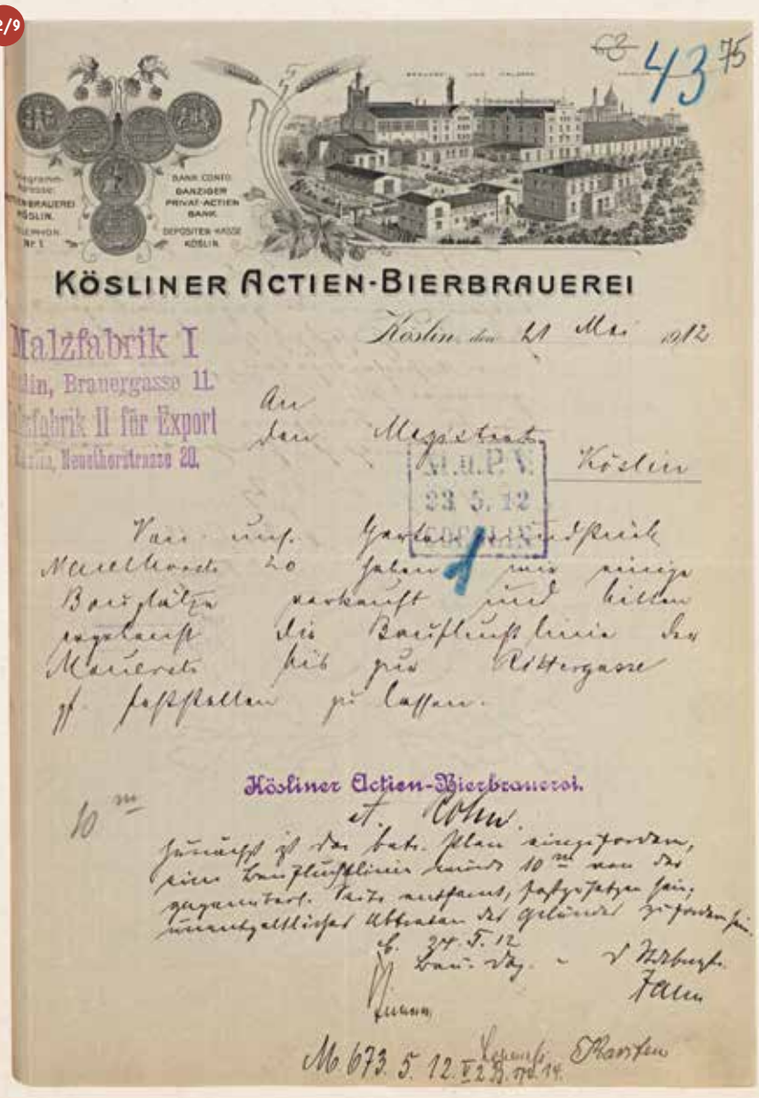

42/9

42/8 Plan zabudowy obszaru pomiędzy obecnymi ulicami Kazimierza Wielkiego (Mauerstrasse) i Bogusława II (Grosse Baustrasse) z widoczną częścią terenu należącego do browaru (Aktien-Brauerei)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 661

42/9 Pismo z nagłówkiem firmowym koszalińskiego browaru z 1912 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 616

Seria włamań

Włamanie do mieszkania radcy Friedericha. Sprawcy wyłamali zamek w biurku, z którego ukradli kasetkę ze stoma markami. Wtargnęli również do mieszkania majora A. Müllera, z którego z kolei zginęły srebrne sztućce. Podejrzanych opisano jako dwóch wysokich mężczyzn w wieku około 23 lat.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 58, Jg. 28 (1914).

43/1

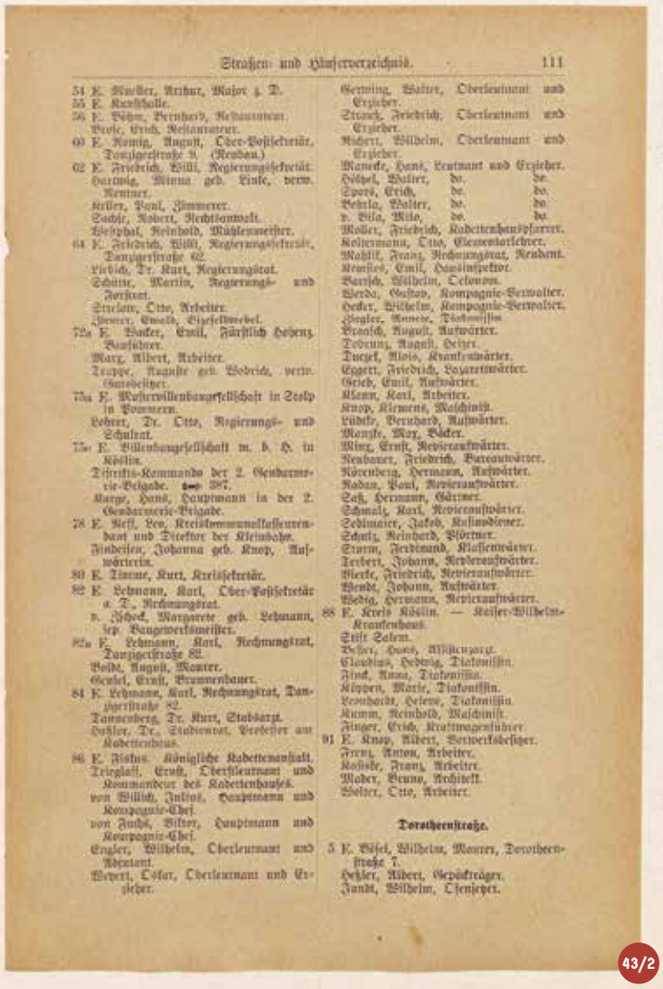

43/2

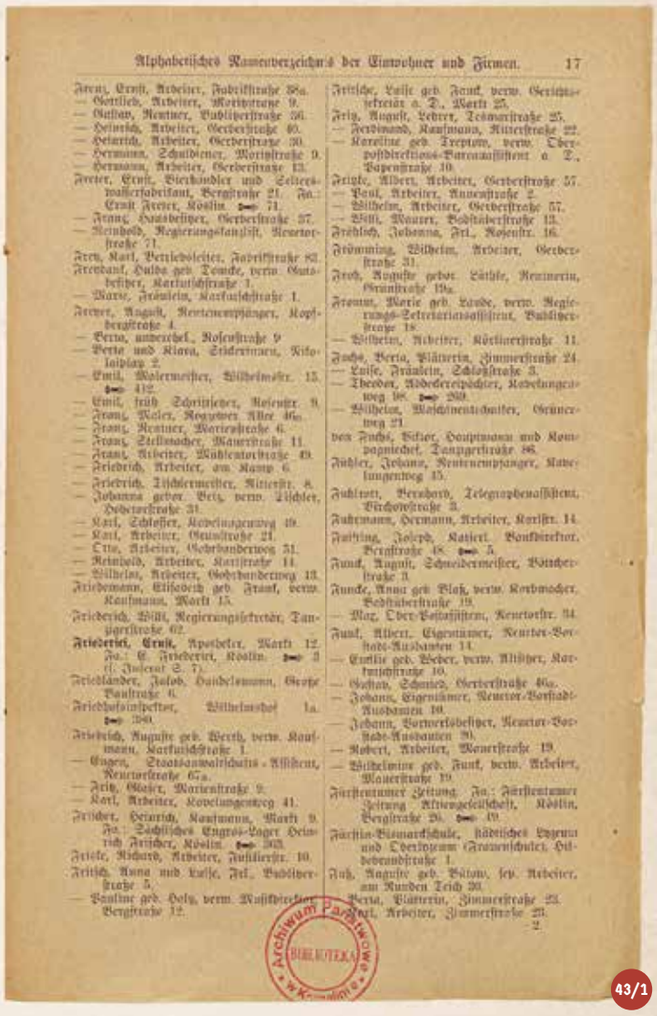

43/1

43/1 **Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym radcy Willego Friedericha, zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 62)**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

43/2 **Wpis w książce adresowej z 1914 r. dotyczący majora Arthura Muellera, zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 54)**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

43/3

43/3 Fragment planu Koszalina (Köslin) z lat 30. XX w. z widoczną zabudową obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 547

43/4

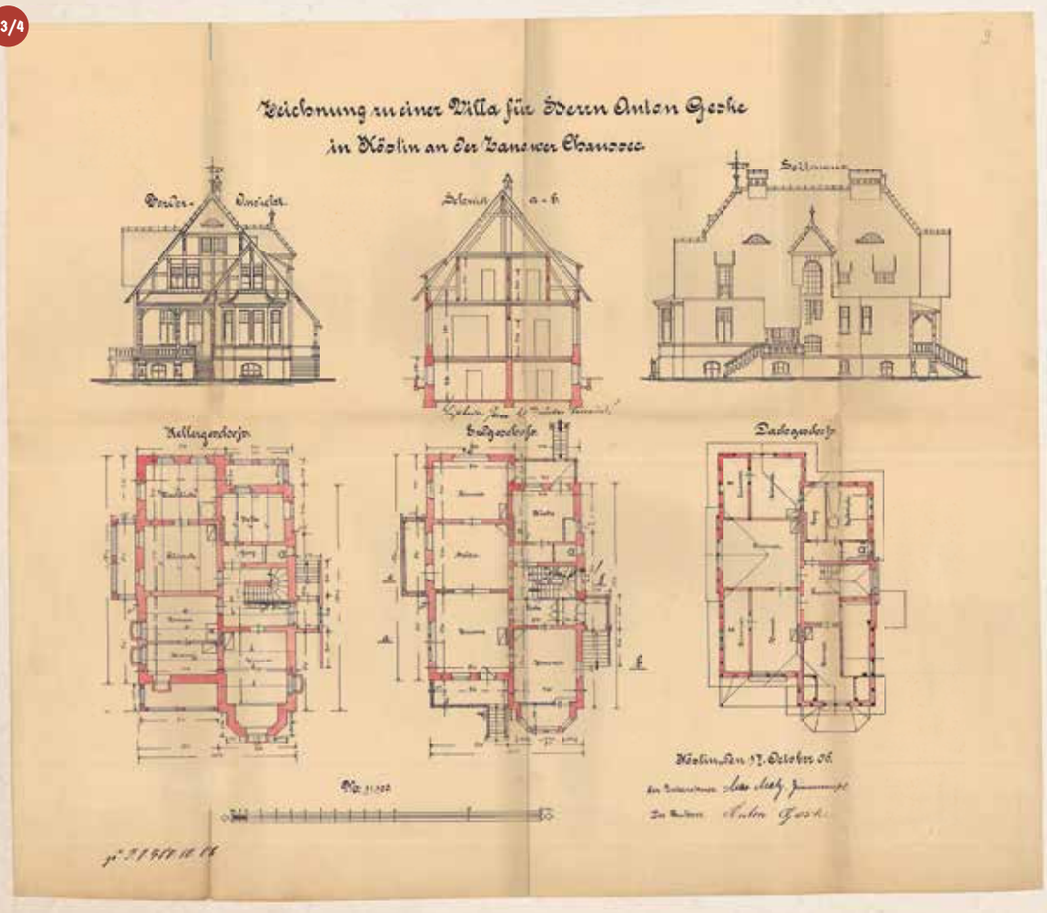

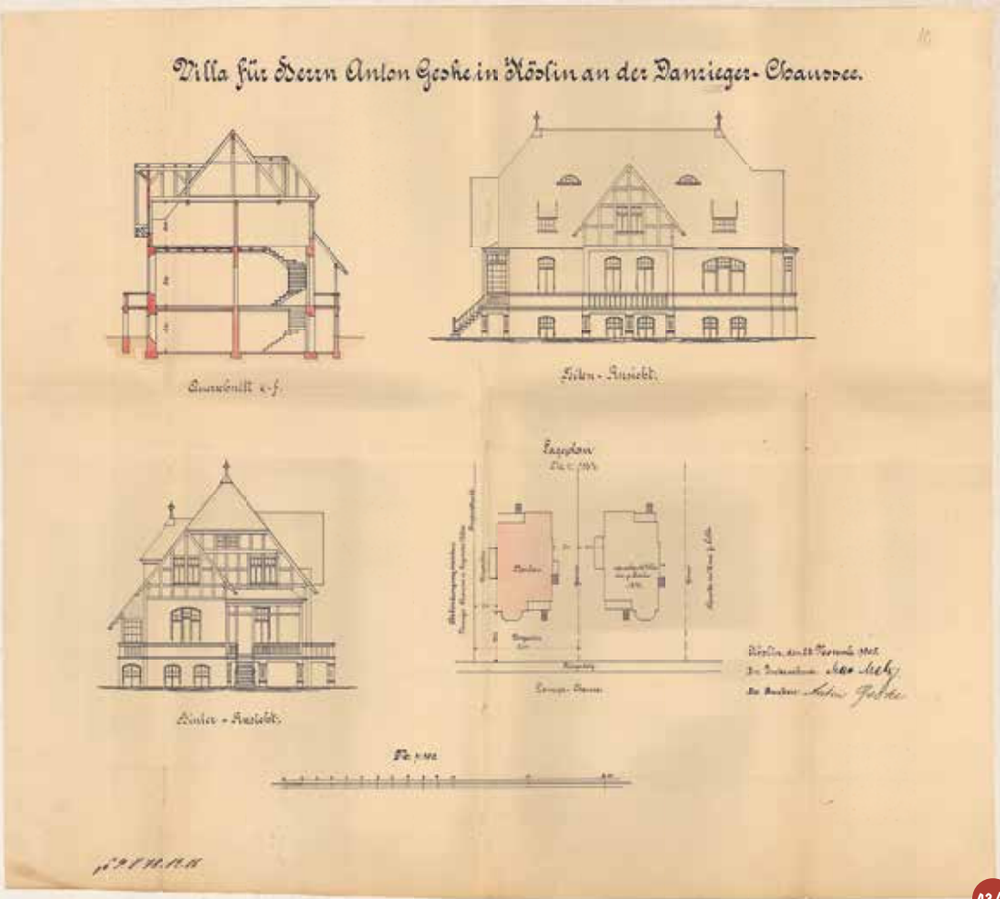

43/4

43/4 Akta budowlane z lat 1906-1907, 1932-1933, 1937 dotyczące posesji przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 54) z projektem fasady, przekrojami budynku z 1906 r. oraz z planem sytuacyjnym z 1932 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1312

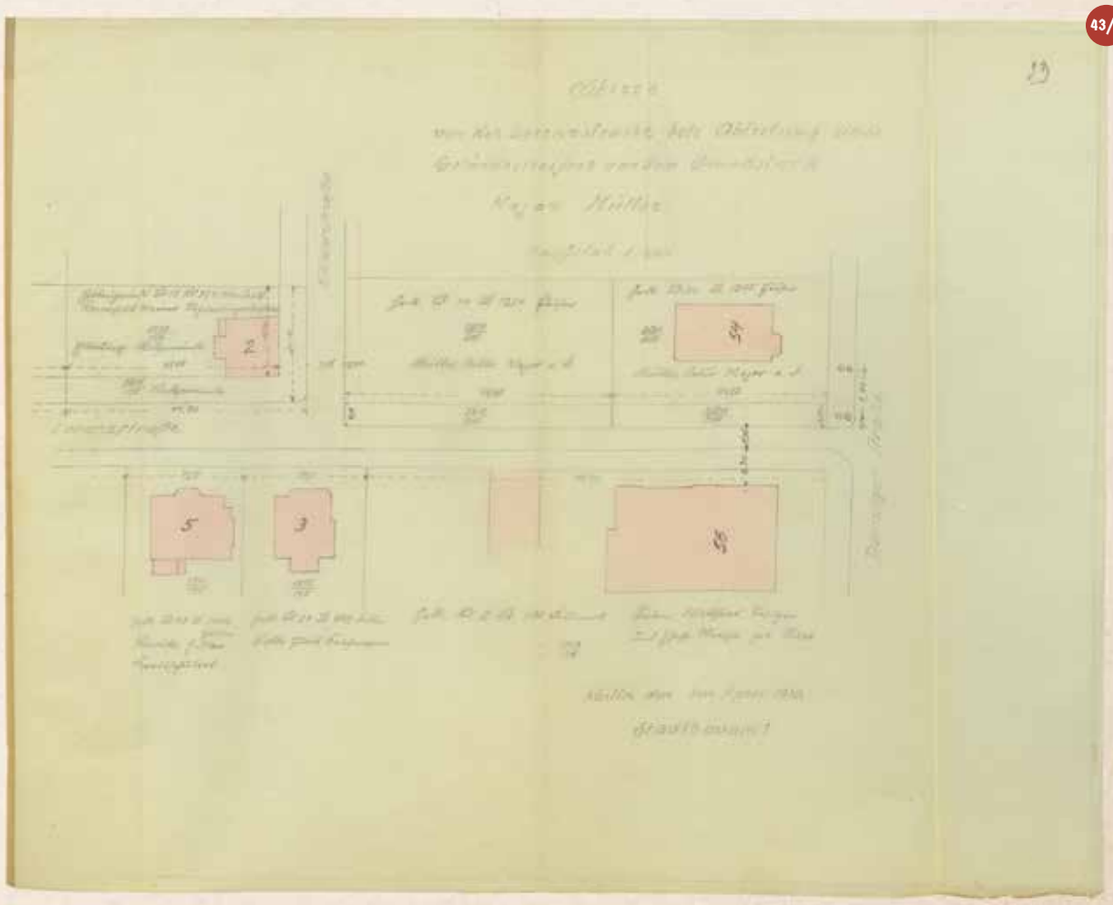

43/4

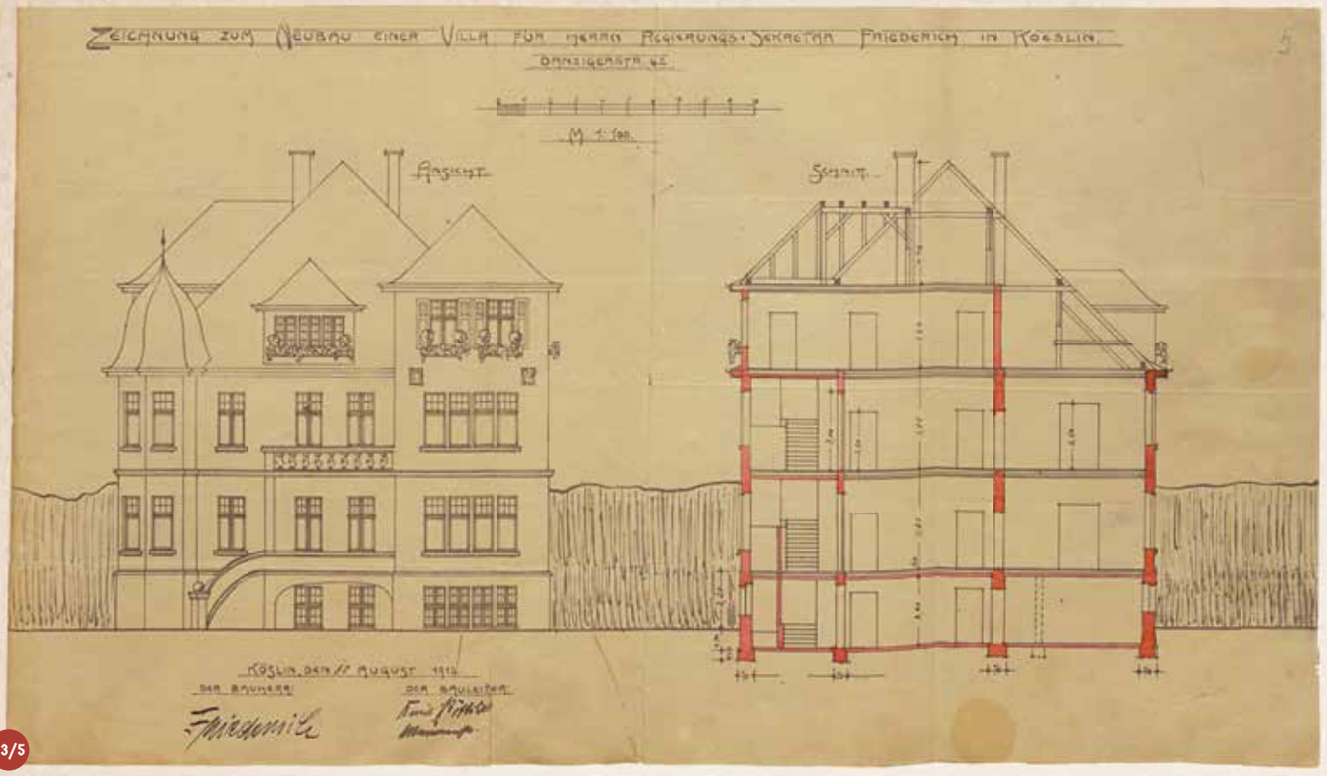

43/5

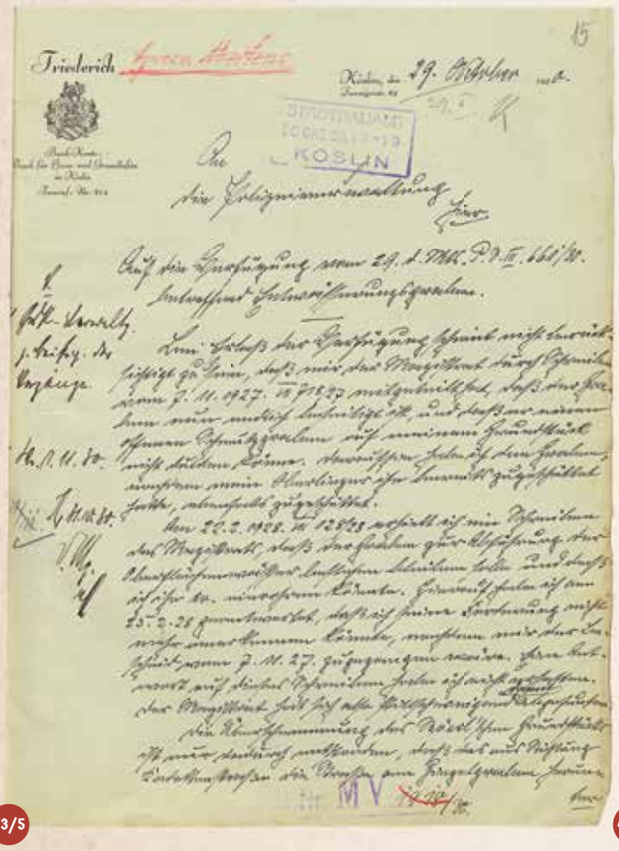

43/5

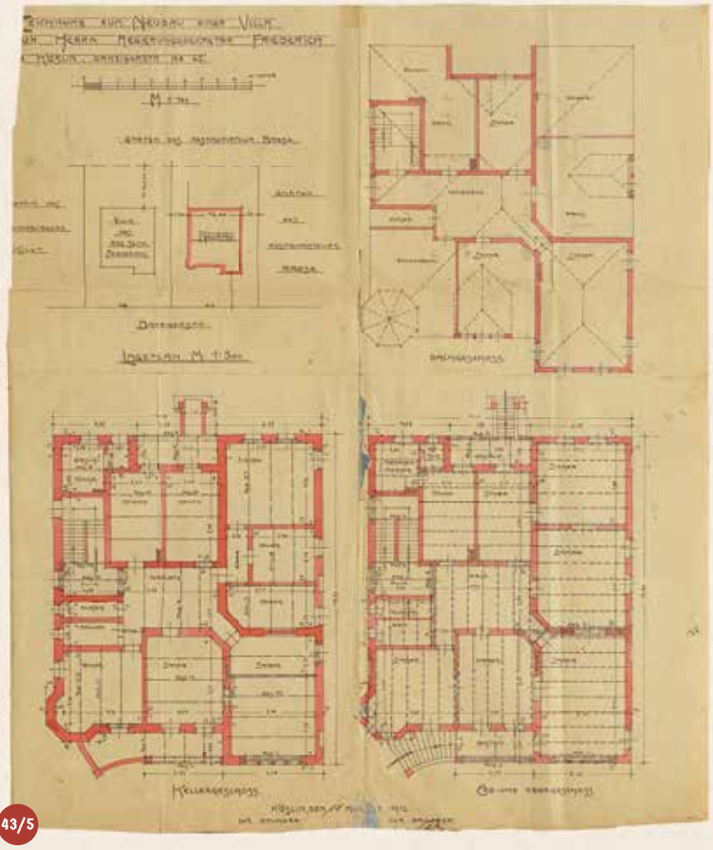

43/5

43/5 Akta budowlane z lat 1912, 1931, 1936 dotyczące posesji przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 62) z projektem fasady, przekrojami budynku oraz z pismem firmowym radcy Friedericha z 1930 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1318

Trzej robotnicy poszkodowani

Katastrofa budowlana przy budowie kina (Lichtspieltheater). W trakcie prac ziemnych zarwały się szalunki wykopu, mającego tu głębokość około 10 metrów, powodując przysypanie robotników pracujących na dole. Franz Abraham zdołał wydostać się o własnych siłach, Leon Waldow miał zmiażdżone obie nogi, a Franz Bolduan miał poważnie stłuczone nogi i klatkę piersiową. Ten ostatni trafił do szpitala, lżej ranni zostali przetransportowani do swoich domów. Akcję ratunkową utrudniała wciąż obsypująca się ziemia.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 69, Jg. 28 (1914).

44/1

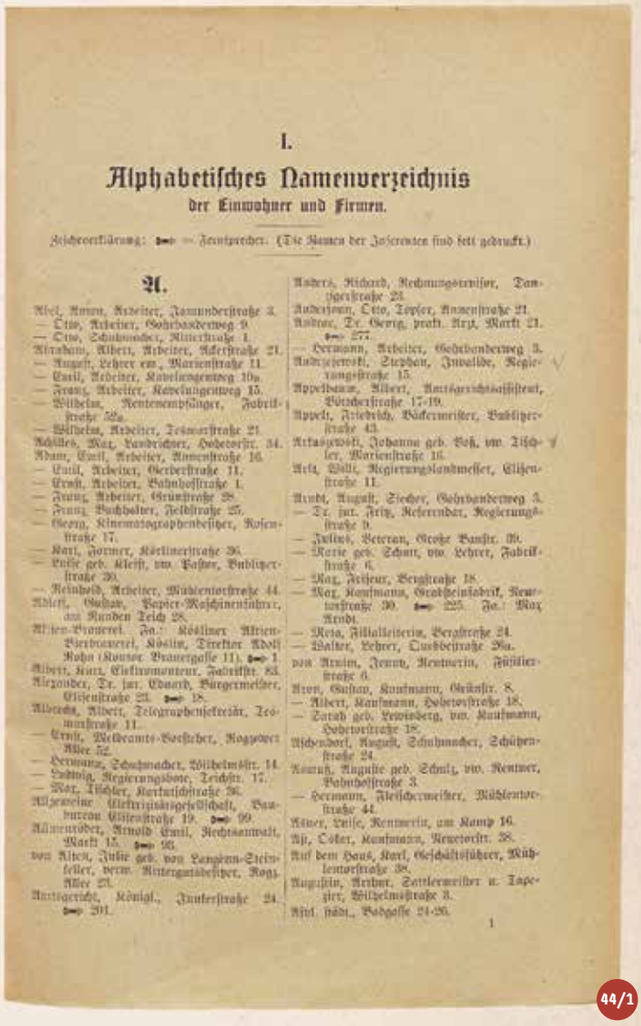

I.

Alphabetisches Namenverzeichnis
der Einwohner und Firmen.

Zeichenerklärung: ⟜ = Fernsprecher. (Die Namen der Inserenten sind fett gedruckt.)

A.

Abel, Anton, Arbeiter, Jamunderstraße 3.
— Otto, Arbeiter, Gohrbandenweg 9.
— Otto, Schuhmacher, Mittelstraße 1.
Abraham, Albert, Arbeiter, Ackerstraße 21.
— August, Lehrer em., Marienstraße 11.
— Emil, Arbeiter, Kavelungenweg 10a.
— Franz, Arbeiter, Kavelungenweg 15.
— Wilhelm, Rentenempfänger, Fabrikstraße 32a.
— Wilhelm, Arbeiter, Teichstraße 21.
Achilles, Max, Landrichter, Hohetorstr. 34.
Adam, Emil, Arbeiter, Annenstraße 16.
— Emil, Arbeiter, Gerberstraße 11.
— Ernst, Arbeiter, Bahnhofstraße 1.
— Franz, Arbeiter, Grünstraße 28.
— Franz, Buchhalter, Feldstraße 25.
— Georg, Kinematographenbesitzer, Rosenstraße 17.
— Karl, Former, Köslinerstraße 26.
— Luise geb. Klieft, vw. Pastor, Bublitzerstraße 20.
— Reinhold, Arbeiter, Mühlentorstraße 44.
Ahlert, Gustav, Papier-Maschinenführer, am Runden Teich 28.
Aktien-Brauerei, Ja.: Köslliner Aktien-Brauerei, Köslin, Direktor Adolf Rohn (Kontor: Brauergasse 11). ⟜ 1.
Albert, Max, Elektromonteur, Fabrikstr. 83.
Alexander, Dr. jur. Eduard, Bürgermeister, Elisenstraße 23. ⟜ 18.
Albrecht, Albert, Telegraphensekretär, Teichstraße 11.
— Ernst, Weichenwärter-Vorsteher, Roggower Allee 52.
— Hermann, Schuhmacher, Wilhelmstr. 14.
— Ludwig, Regierungsbote, Teichstr. 12.
— Max, Tischler, Kurkatschstraße 36.
Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft, Baubureau Elisenstraße 19. ⟜ 99.
Allmendinger, Arnold Emil, Rechtsanwalt, Markt 15. ⟜ 90.
von Alten, Julie geb. von Langern-Steinfeller, verw. Rittergutsbesitzer, Roggower Allee 23.
Amtsgericht, Königl., Junkerstraße 24. ⟜ 201.

Anders, Richard, Rechnungsrevisor, Danzigerstraße 23.
Andersson, Otto, Töpfer, Annenstraße 21.
Andree, Dr. Georg, prakt. Arzt, Markt 21. ⟜ 277.
— Hermann, Arbeiter, Gohrbandenweg 3.
Andrzejewski, Stephan, Invalide, Regierungsstraße 15.
Appelbaum, Albert, Amtsgerichtsassistent, Bürgerstraße 17-19.
Appelt, Friedrich, Bäckermeister, Bublitzerstraße 43.
Arkuszewski, Johanna geb. Boß, vw. Tischler, Marienstraße 18.
Arlt, Willi, Regierungslandmesser, Elisenstraße 11.
Arndt, August, Tischler, Gohrbandenweg 3.
— Dr. jur. Fritz, Referendar, Regierungsstraße 9.
— Julius, Veteran, Große Baustr. 39.
— Marie geb. Schatt, vw. Lehrer, Fabrikstraße 6.
— Max, Friseur, Bergstraße 18.
— Max, Kaufmann, Grabsteinfabrik, Neuetorstraße 30. ⟜ 225. Ja.: Max Arndt.
— Meta, Filialleiterin, Bergstraße 24.
— Walter, Lehrer, Danzigerstraße 36a.
von Arnim, Jenny, Rentnerin, Fürstlerstraße 6.
Aron, Gustav, Kaufmann, Grünstr. 8.
— Albert, Kaufmann, Hohetorstraße 18.
— Sarah geb. Lewinsberg, vw. Kaufmann, Hohetorstraße 18.
Aschendorf, August, Schuhmacher, Schützenstraße 24.
Asmus, Auguste geb. Schulz, vw. Rentner, Bahnhofstraße 3.
— Hermann, Fleischermeister, Mühlentorstraße 44.
Auer, Luise, Rentnerin, am Kamp 16.
Aß, Oskar, Kaufmann, Neuetorstr. 38.
Auf dem Haus, Karl, Geschäftsführer, Mühlentorstraße 38.
Augustin, Arthur, Sattlermeister u. Tapezier, Wilhelmstraße 3.
Ausl. städt., Badegasse 24-26.

1

44/1

44/1 Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym robotnika Franza Abrahama, zamieszkałego przy obecnej ulicy Niepodległości (Kavelungenweg 15)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

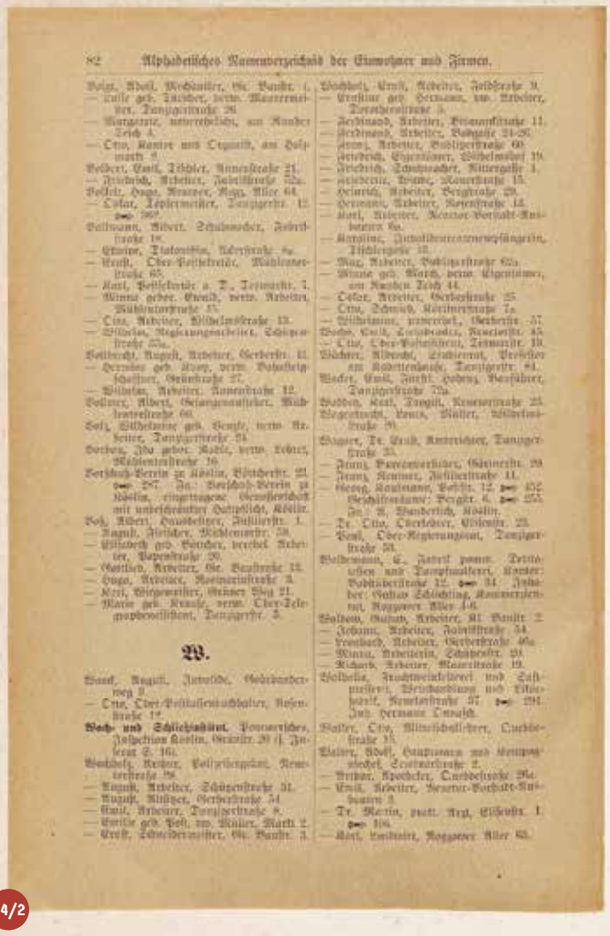

82 Alphabetisches Namenverzeichnis der Einwohner und Firmen.

Voigt, Adolf, Wachtmeister, 6te. Bauhof. 4.
— Emilie geb. Zaschker, verw. Maurermeister, Tangerstraße 26.
— Margarete, unverehelicht, am Kinder Teich 4.
— Otto, Kantor und Organist, am Hospitalhof 6.
Volkert, Emil, Tischler, Annenstraße 21.
— Friedrich, Arbeiter, Fabrikstraße 32a.
Volkit, Hugo, Maurer, Kgg. Alee 64.
— Oskar, Töpfermeister, Tangerstr. 12.
Vollmann, Albert, Schuhmacher, Fabrikstraße 18.
— Minnie, Tischlerin, Adlerstraße 4a.
— Ernst, Ober-Postsekretär, Mühlenstraße 65.
— Karl, Postsekretär a. D., Turmstr. 1.
— Minna geber. Ewald, verw. Arbeiter, Mühlenstraße 15.
— Otto, Arbeiter, Bölkowstraße 13.
— Wilhelm, Regierungsgehilfe, Schützenstraße 52a.
Vollbrecht, August, Arbeiter, Gerberstr. 12.
— Hermine geb. Klatt, verw. Polizeiwachtmeister, Gerberstraße 27.
— Wilhelm, Arbeiter, Annenstraße 12.
Vollmer, Albert, Gesangslehrer, Mühlenstraße 66.
Volz, Wilhelmine geb. Bentz, verw. Arbeiter, Tangerstraße 24.
Vorbeck, Ida geber. Radtke, verw. Lehrer, Mühlenstraße 16.
Vorschuß-Verein zu Köslin, Eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftpflicht, Köslin. Fernsprecher: Amt I Nr. 287. Ja.: Vorschuß-Verein zu Köslin, eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftpflicht, Köslin.
Voß, Albert, Hausdiener, Juliusstr. 1.
— August, Fischer, Bleichmeister, 5te.
— Wilhelm geb. Bütcher, verehel. Arbeiter, Papenstraße 20.
— Gottlieb, Arbeiter, 6te. Bauhofstraße 13.
— Hugo, Arbeiter, Rosenstraße 3.
— Karl, Bürgermeister, Grüner Weg 21.
— Marie geb. Krause, verw. Ober-Telegraphensekretär, Tangerstr. 3.

W.

Wand, August, Invalide, Gebrüderweg 3.
— Otto, Ober-Postassistenten-Aufseher, Rosenstraße 14.
Wach- und Schließgesellschaft, Provinzielles Zweigbüro Köslin, Gerberstr. 20 (s. Inserat S. 16).
Wachholz, Kassier, Polizeisergeant, Neuestraße 28.
— August, Arbeiter, Schützenstraße 31.
— August, Klempner, Gerberstraße 54.
— Emil, Arbeiter, Tangerstraße 8.
— Emilie geb. Poth, verw. Müller, Markt 2.
— Ernst, Schneidermeister, 6te. Bauhof. 3.
— Friedrich, Ernst, Arbeiter, Feldstraße 3.
— Ferdinand geb. Hermann, verw. Arbeiter, Turnhofstraße 5.
— Ferdinand, Arbeiter, Bismarckstraße 11.
— Ferdinand, Arbeiter, Bahnhofstraße 24-26.
— Franz, Arbeiter, Bahnhofstraße 60.
— Friedrich, Eisenbahner, Wallenstraße 19.
— Friedrich, Zimmermeister, Ritterstraße 1.
— Friedrich, Maurer, Mauerstraße 15.
— Heinrich, Arbeiter, Bergstraße 29.
— Hermann, Arbeiter, Neuestraße 12.
— Karl, Arbeiter, Kassier Verband-Angestellter 6a.
— Karoline, Handelsgärtnereibesitzerin, Tischlerstraße 12.
— Max, Arbeiter, Bahnhofstraße 62a.
— Minna geb. Marth, verw. Eigentümer, am Kinder Teich 44.
— Oskar, Arbeiter, Gerberstraße 25.
— Otto, Schmied, Karlstraße 7a.
— Wilhelmine, unverehel., Seehestr. 37.
Wacho, Emil, Lehrbriefträger, Kasernstr. 45.
— Otto, Ober-Postschaffner, Turmstr. 10.
Wächter, Albrecht, Architekt, Professor am Kolberger Gymnasium, Tangerstr. 64.
Wacker, Emil, Inhaber Hoberg, Buchbinder, Tangerstraße 72a.
Waddow, Karl, Tischl., Neuestraße 25.
Wagenknecht, Louis, Maler, Mühlenstraße 70.
Wagner, Dr. Emil, Konrektor, Tangerstraße 25.
— Franz, Bureauvorsteher, Steinstr. 29.
— Franz, Kaufmann, Juliusstraße 11.
— Georg, Kaufmann, Markt 12. Fernsprecher: 252. Geschäftsraum: Bergstr. 6. Fernsprecher: 253. Ja.: A. Wunderlich, Köslin.
— Dr. Otto, Oberlehrer, Ulrichstr. 23.
— Paul, Ober-Regierungsrat, Tangerstraße 50.
Waldemann, E., Zahnt. prakt. Dentisten und Zahnpflegerin, Kunststraße 12. Fernsprecher: 34. Inhaber: Gustav Schlichting, Konzertsänger, Kgg. Alee 4-6.
Waldow, Gustav, Arbeiter, 8te. Bauhof. 2.
— Johann, Arbeiter, Adolfstraße 54.
— Leonhard, Arbeiter, Gerberstraße 46a.
— Minna, Arbeiterin, Schützenstr. 28.
— Richard, Arbeiter, Maurerstraße 19.
Wallbella, Inschriftenzeichnerei und Schriftgießerei, Werkstatteinrichtungen und Utensilien, Neuestraße 37. Fernsprecher: 291. Inh. Hermann Lemcke.
Waller, Otto, Klempnermeister, Cuxhavenstraße 10.
Walter, Adolf, Hauptmann und Kompagniechef, Seestraße 2.
— Arthur, Kaufmann, Cuxhavenstr. 26a.
— Emil, Arbeiter, Kassier-Verband-Angestellter 3.
— Dr. Martin, prakt. Arzt, Elisenstr. 1. Fernsprecher: 106.
— Karl, Landwirt, Kgg. Alee 65.

Alphabetisches Namenverzeichnis der Einwohner und Firmen. 7

Woldt, Hermann, Schuhmacher, Turnhofstraße 36.
— Karl, Eigentümer, Wilhelmshof 13.
— Minna unverehel., Rentnerin, Feldstraße 64.
— Otto, Bahnpolizeiwachtmeister, Mühlenstraße 17.
— Reinhold, Arbeiter, Kietzstraße 28.
— Theodor, Maurer, Wilhelmshof 17.
— Wilhelm, Maurer, Grüner Weg 21.
Wolf, Georg, Lehrer, Teichstraße 17.
Wolfram, Franz, Arbeiter, Kupferstraße 13.
Wollmann, Wilhelm, Maurer, Neuestr. 13.
Wonde, Dr. Emil, Professor, Tangerstraße 22.
Wonck, Bernhard, Viehhändler, Hohenstraße 36.
— Frau, Hebamme, Hohenstraße 36.
Wonin, Emilie, Schneiderin, Kavelengerweg 10c.
— Friederike geb. Teske, verw. Arbeiter, Kavelengerweg 10c.
— Friedr. Eisenbahngehilfe, Eisenbahnstraße 9.
— Otto, Bauunternehmer, Lindenstraße 14.
Wonnek, Berta geb. Gold, verw. Bauerbesitzer, Karlsfelderstraße 40.
Wonow, August, Polizeiwachtmeister a. D., am Kinder Teich 3a.
— Emil, Arbeiter, Industriestraße 36.
— Hermann, Schmiedemeister, Neuestraße 82.
— Karl, Arbeiter, Schützenstraße 33.
— Max, Zahnschneider, Markt 39.
— Paul, Kaufmann, Markt 11. Fernsprecher: 52. Ja.: Paul Wonow, Köslin.
Woschnadt, Minna geb. Klaus, verw. Arb., Mühlenvorstraße 64.
Arthur, Straßenbahnwagenführer, Industriestraße 16.
— Bruno, Polizeiwachtmeister, am Kamp 15.
— Christine geb. Bolle, verw. Hausbesitzer, Grünstraße 28.
— Engel, verw. Tischlermeisterin, Elisenstraße 9.
— Ferdinand, Maurer, Junkerstraße 18.
— Ferdinand, Rentner, Grüner Weg 4.
— Friederike geb. Thiele, verw. Maurer, Karlstraße 15.
— Karl, Glaser, Cuxhavenstraße 14.
— Max, Pastor, Poststraße 14.
— Wilhelm, Arbeiter, Gartenstraße 2.
— Wilhelm, Oberpfarrer em., Bismarckstraße 3.
Wordtert, Ernst, Schlossermeister, Bismarckstraße 6.
Wonk, Albert, Gerichtssekretär a. D., Rechnungsrat, Tangerstraße 26.
— Bernhard, Bahnarbeiter, am Kinder Teich 44.
— Elise geb. Grabosch, verw. Kaufmann, Sophienstraße 4.
— Hermine, Fräulein, Mühlenstraße 62.
— von Borde, Hermann, Generalagent, Markt 16. Fernsprecher: 473. Haus- und Maschinenschlosserei, Bewerbstätigungs- und Adressenbureau.)
Wort, Johanna geb. Schwabler, verw. Eisenbahnschaffner, Grünstraße 39.
— Julius, Ober-Postschaffner, Bismarckstraße 2.
— Karl, Schmied, Gerberstr. 52.
Wortowsky, Berta geb. Beutels, verw. Schuhmacher, Hohenstraße 24.
Wortmann, Karl, Braumeister, Brauergasse 11.
Wosz, August, Postsekretär a. D., Kgg. Alee 36.
— Karl, Hausdiener, Knesebeckweg 10a.
— Wilhelm, Arbeiter, 8te. Bauhof. 17.
Wosnoseff, Marie, Gesellschafterin, Bergstraße 8-10.
Woth, Willi, Kaufmann, Neuestraße 13. Ja.: Otto Gustav Kuhl, Köslin. Fernsprecher: 12.
Wotte, Gustav, Invalide, Mühlenter-Bauhof-Aufseher 3.
Wotzlaff, August, Kaufmann, Tangerstraße 86.
— Bernhard, Kaufmann, Friedrich-Wilhelms-Berbade-Anlagen 5a.
— Erich, Maurer, Gerberstraße 68.
— Friedrich, Ober-Postschaffner, Schulstraße 13.
— Marie geb. Eggert, verw. Arbeiter, Ritterstraße 36.
— Wilhelm, Invalide, a. Kinder Teich 30.
Wozat, Albert, Böttchermeister, Mühlenterstraße 26.
— Marie geb. Klüßer, verw. Ober-Telegraphenassistenten a. D., Gebrüderweg 3.
Wrabe, Anna, Fräulein, Mühlenstraße 74.
— Franz, Regierungssekretär, Rechnungsrat, Elisenstraße 17.
Wrandenburg, Emilie, Fräulein, Bismarckstraße 13.
— Emilie geb. Wende, verw. Arbeiter, Marienstraße 9.
— Franz, Arbeiter, Schloßstraße 7.
— Friedrich, Schlosser, Neuestraßstraße 4.
— Johann, Handelsmann, Bismarckstr. 13.
— Wilhelm, Schulmachermeister, 6te. Bauhof. 25.
Wrandes, Anna geb. Zauer, verw. Reichsangestat, Lindenstraße 14.
von Wrandenstein, Artur, Fritz, Gerichtsreferendar, Tangerstraße 18.
Wrandt, Helene geb. Briesenick, verw. Hausbesitzer, Markt 10. Ja.: Hotel Deutsches Haus, Hermann Wrandt, Köslin. Fernsprecher: 97.
— Minna geb. Moll, verw. Schneider, Gerberstraße 6.
— Karl, Stadtsekretär, Wilhelmstr. 36a.

44/2

Wpis w książce adresowej z 1914 r. dotyczący robotnika Leonharda Waldowa, zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Dąbrowskiego (Gerberstrasse 46a)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

44/3

Wpis w książce adresowej z 1914 r. dotyczący robotnika Franza Bolduana, zamieszkałego przy obecnej ulicy Odrodzenia (Kopfbergstrasse 13)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

44/4

Książka adresowa z 1919 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 24), w tym właściciela kina Georga Adama
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

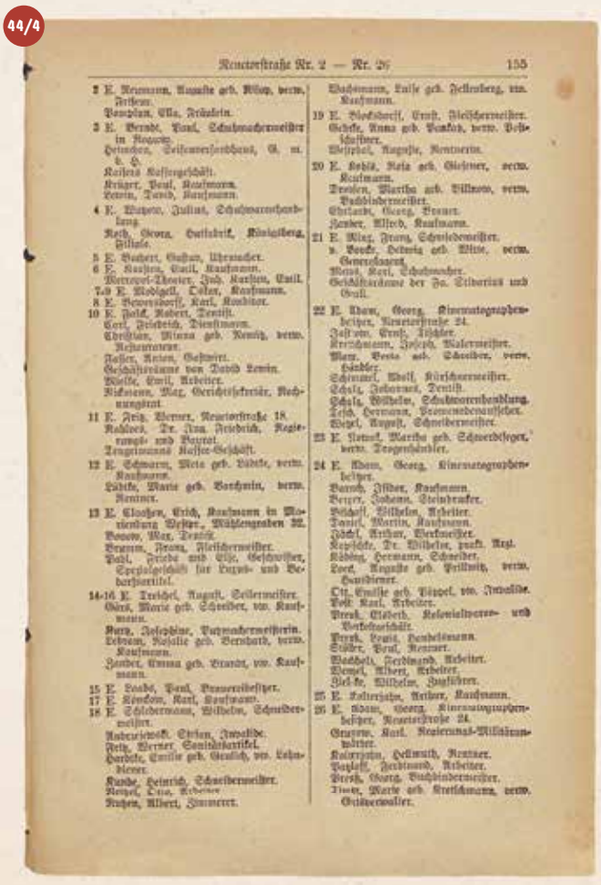

Neuetorstraße Nr. 2 — Nr. 26. 155

2 E. Neumann, Auguste geb. Nitsch, verw. Arbeiter.
Pawelzun, Ella, Fräulein.
3 E. Berndt, Paul, Schuhmachermeister in Neuem.
Heinecken, Seilermeisterehepaar, G. m. b. H.
Kaiserl. Kaffeegehilfe.
Krüger, Paul, Kaufmann.
Lewin, David, Kaufmann.
4 E. Wagner, Julius, Schuhwarenhandlung.
Koch, Georg, Hutfabrik, Königsberg, Filiale.
5 E. Bischer, Gustav, Uhrmacher.
6 E. Kaufen, Emil, Kaufmann.
Metzger-el-Theater, Inh. Kaufen, Emil.
7-9 E. Modgell, Oskar, Kaufmann.
8 E. Bevorsdorff, Karl, Kondukteur.
10 E. Holk, Robert, Dentist.
Cort, Friedrich, Dienstmann.
Christian, Minna geb. Kenitz, verw. Restaurateur.
Kaffee, Arten, Gastwirt.
Geschäftsräume von David Lewin.
Wolff, Emil, Arbeiter.
Nickmann, Max, Gerichtssekretär, Rechnungsrat.
11 E. Frig, Werner, Neuetorstraße 18.
Kahlert, Dr. Ina, Friedrich, Regierungs- und Baurat.
Tangermünde Kaffee-Geschäft.
12 E. Schwarm, Meta geb. Lübke, verw. Kaufmann.
Lübke, Marie geb. Borchmin, verw. Rentner.
13 E. Claußen, Erich, Kaufmann in Firma Claußen, Mühlengraben 32.
Bonow, Max, Tischler.
Bergmann, Franz, Fleischermeister.
Pahl, Friede und Else, Geschwister, Spezialgeschäft für Luxus- und Bedarfsartikel.
14-16 E. Treichel, August, Seilermeister.
Gatz, Marie geb. Schneider, verw. Kaufmann.
Kurz, Josephine, Putzmachermeisterin.
Lehmann, Natalie geb. Bernhardt, verw. Kaufmann.
Zander, Emma geb. Brandt, verw. Kaufmann.
15 E. Loabe, Paul, Brauereibesitzer.
17 E. Kowalow, Karl, Kaufmann.
18 E. Schidermann, Wilhelm, Schneidermeister.
Andreasewsk, Stefan, Invalide.
Reiß, Werner, Samenhandlung.
Barbeck, Emilie geb. Gralich, verw. Lehrerin.
Kunde, Heinrich, Schneidermeister.
Neugel, Otto, Arbeiter.
Rutzen, Albert, Zimmerer.
Bladenmann, Luise geb. Hellenberg, verw. Kaufmann.
19 E. Blockdorff, Ernst, Fleischermeister.
Gehrke, Anna geb. Pankok, verw. Postschaffner.
Wiesprock, Auguste, Rentnerin.
20 E. Bohle, Nela geb. Giesener, verw. Kaufmann.
Dressler, Martha geb. Villmow, verw. Buchdruckermeister.
Ehrlanke, Georg, Brauer.
Hensler, Alfred, Kaufmann.
21 E. Nieg, Franz, Schneidermeister.
v. Bonck, Helwig geb. Mitze, verw. Generalagent.
Mengel, Karl, Schuhmacher.
Geschäftsräume der Fa. Tilbertus und Graß.
22 E. Thom, Georg, Kinematographenbesitzer, Neuetorstraße 24.
Jaffrow, Ernst, Tischler.
Kretschmann, Joseph, Malermeister.
Marx, Berta geb. Schneider, verw. Lehrer.
Schmauel, Adolf, Kürschnermeister.
Schulz, Johannes, Dentist.
Schulz, Wilhelm, Schuhwarenhandlung.
Teich, Hermann, Pianinofabrikant.
Vogel, August, Schneidermeister.
23 E. Nemek, Martha geb. Schwerdtfeger, verw. Zeugschmied.
24 E. Thom, Georg, Kinematographenbesitzer.
Barnick, Isidor, Kaufmann.
Berger, Johann, Steindrucker.
Bischoff, Wilhelm, Arbeiter.
Daniel, Martin, Kaufmann.
Jäckel, Arthur, Werkmeister.
Kopsicke, Dr. Wilhelm, prakt. Arzt.
Kübing, Hermann, Schneider.
Loeck, Auguste geb. Prillwitz, verw. Hausdiener.
Ott, Emilie geb. Pippel, verw. Invalide.
Pelk, Karl, Arbeiter.
Preuk, Elsbeth, Kolonialwaren- und Destillation.
Preuk, Louis, Handelsmann.
Stüber, Paul, Kontrol.
Wachholz, Ferdinand, Arbeiter.
Wengel, Albert, Arbeiter.
Zielke, Wilhelm, Zigarrenfabrikant.
25 E. Kaltenjahn, Arthur, Kaufmann.
26 E. Thom, Georg, Kinematographenbesitzer, Neuetorstraße 24.
Gruszow, Karl, Regierungs-Militärschreiber.
Kaltenjahn, Hellmuth, Kontrol.
Paplaff, Ferdinand, Arbeiter.
Preuk, Georg, Buchbindermeister.
Thiem, Marie geb. Kretschmann, verw. Gastwirtin.

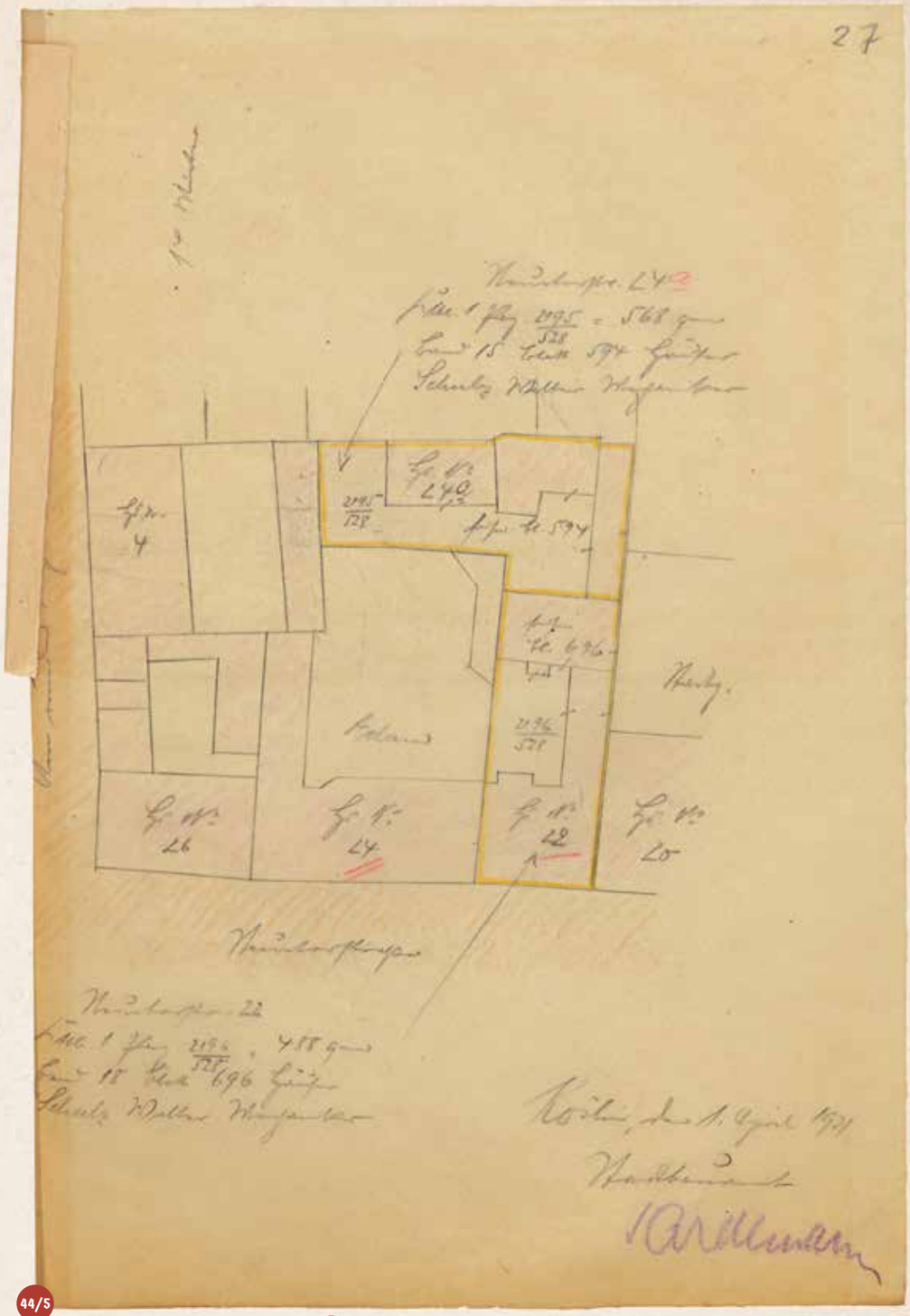

44/5

44/5

Akta budowlane z lat 1924, 1927-1928, 1933 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 22) z planem sytuacyjnym z 1921 r. z widoczną sąsiednią posesją numer 24
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1900

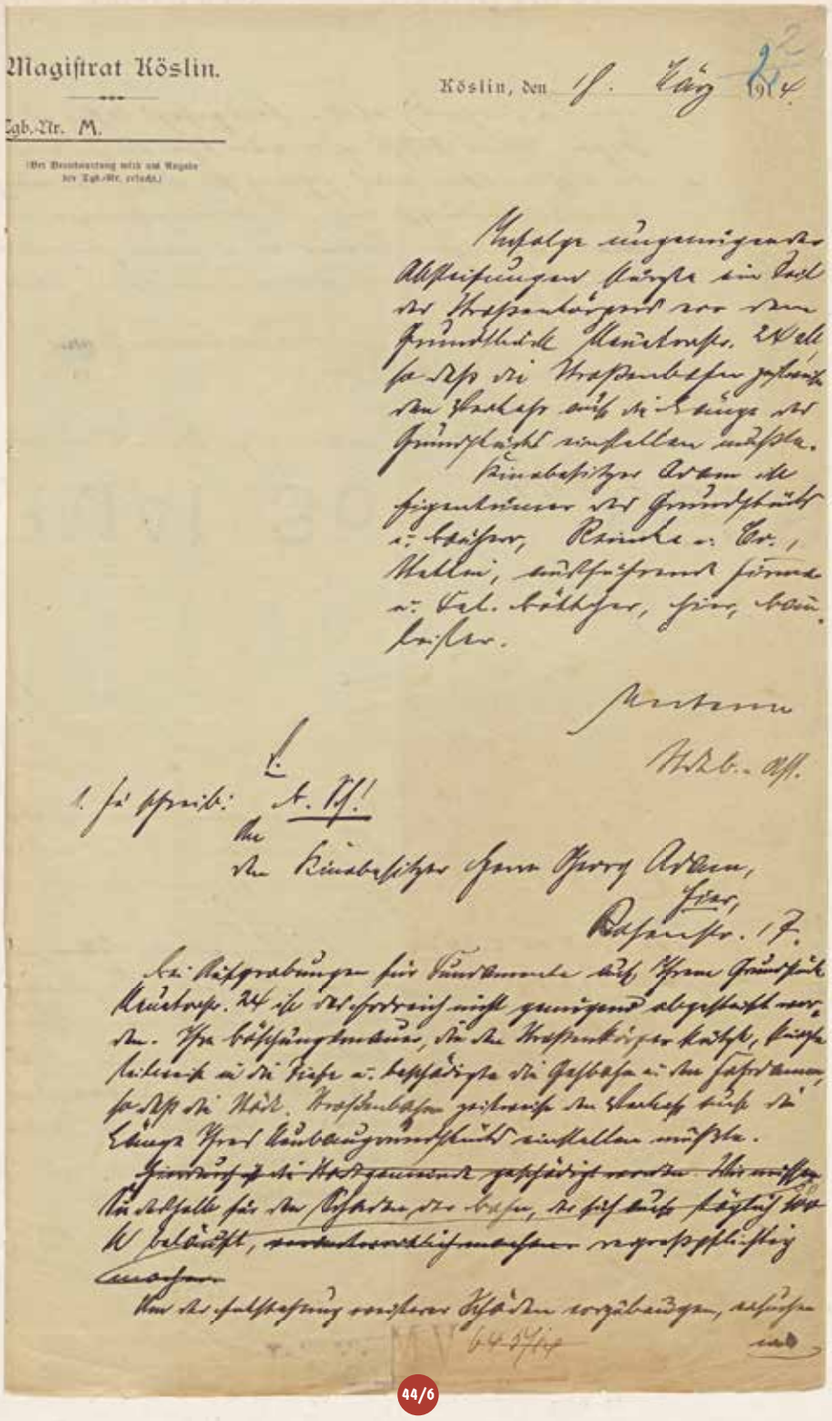

44/6 Akta budowlane z lat 1914-1915, 1926, 1938 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 24) z korespondencją urzędową w sprawie katastrofy budowlanej, planem podłączenia kanałów deszczowych, pismem firmowym Georga Adama z 1926 r. oraz planem sytuacyjnym z 1936 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1902

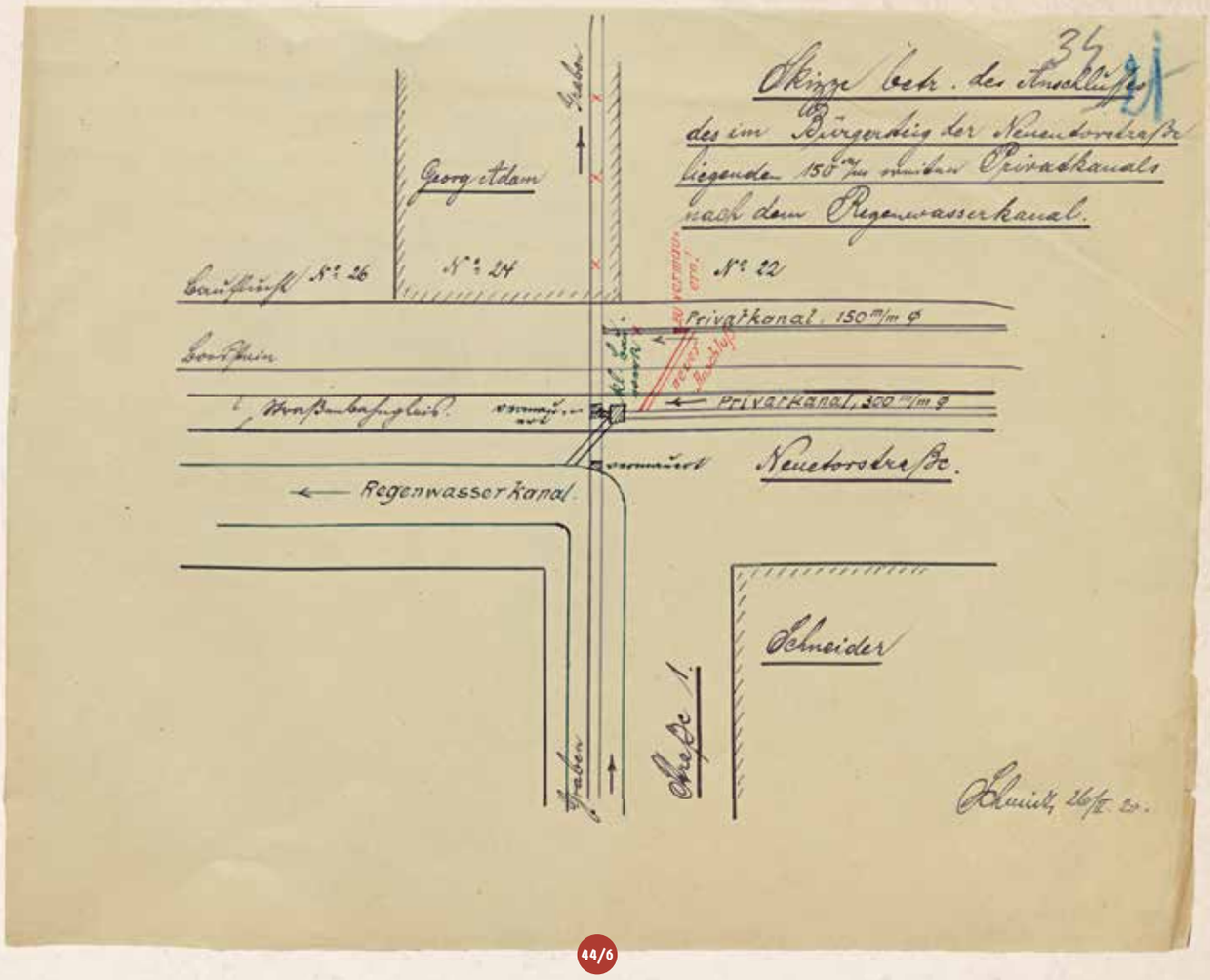

44/6

44/6

Geschäfts- und Wohnhaus
„Vier Jahreszeiten"
Besitzer: Georg Adam
Cöslin

Cöslin, den 28. April 192[illegible]

Magistrat Cöslin
25. [illegible] 1926

An den
Magistrat
Hier.

Abteilung: Bauamt.

STADTBAUAMT
25. 4. 26. 12-1
CÖSLIN

Zur Beleihung meines Grundstücks Neuetorstr. 24, bitte ich um Aufstellung einer Taxe des heutigen Verkehrs-Wertes.

Ergebenst
Georg Adam.

Tgb. Nr. MV 582/26.

44/6

Schätzung

für die

Stadtsparkasse zu Cöslin.

Bauliche Grundstück in Cöslin, Straße Nr. 24.
Grundbuch des Amtsgerichts Cöslin von Cöslin, Band 57,
Blatt Nr. 1147, Kartenblatt, Parzelle Nr.
Eigentümer: Georg Adam, Kaufmann

Gemäß Vereinbarung hat das unterzeichnete Stadtbauamt das oben angegebene Grundstück eingehend besichtigt und über nachstehendes Gutachten über den Wert des Grundstücks ab:

I. Beschreibung des Grundstücks.

1. Lage:

2. Form: (Skizze des Lageplanes mit eingeschriebenen Maßen)

3. Größe: Nach Einsicht der Grundbuch- und Katasterunterlagen hat das vorbezeichnete Grundstück
eine Größe von rd. — ha 15 a 10 qm
ab nach abzutretendes Straßen- und Platzland in Größe von — ha — a — qm
verbleibt zu bewertende Grundfläche ha 15 a 10 qm

Złodzieje smoły

Ponieważ firma Vierkant (Hugo Vierkant, mistrz dekarski) odmówiła kilkukrotnie dekarzowi A. K. sprzedaży smoły na kredyt, ten postanowił ją okraść. Z pomocą innego dekarza A. W. włamał się na teren firmy o czwartej nad ranem. Zaczęli ładować smołę do naczyń i na wózek. Obudzony hałasami właściciel firmy przeszkodził jednak napastnikom, którzy zostali zatrzymani.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 116, Jg. 28 (1914).

45/1

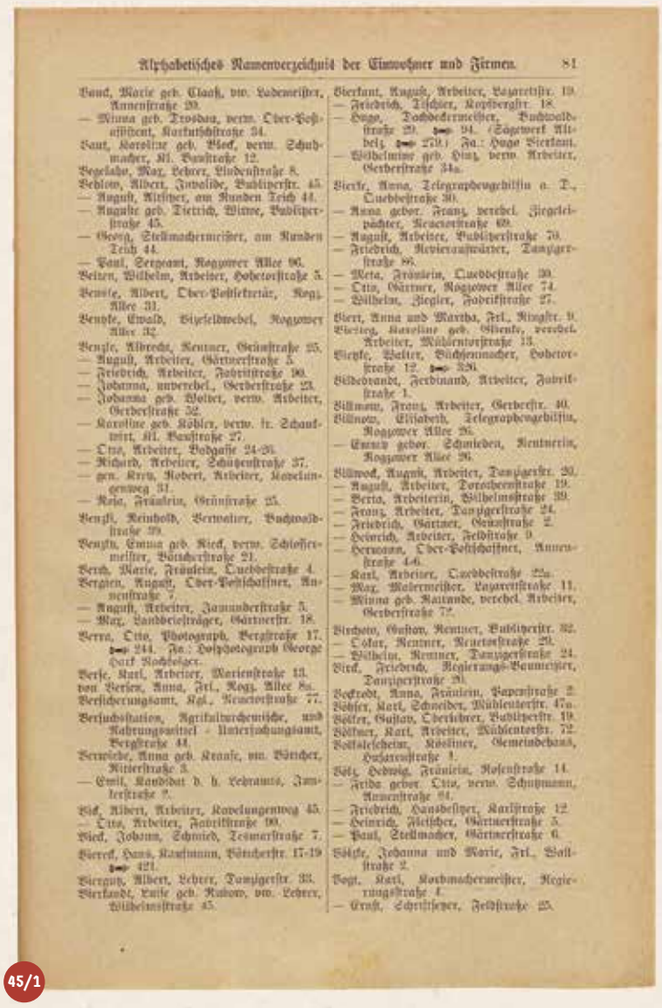

Alphabetisches Namenverzeichnis der Einwohner und Firmen. 81

Baud, Marie geb. Claaß, wo. Ladenbesitzer, Annenstraße 29.
— Minna geb. Trosdau, verw. Ober-Postassistent, Karlsstraße 34.
Baut, Karoline geb. Bleck, verw. Schuhmacher, Kl. Baustraße 12.
Begelahn, Max, Lehrer, Lindenstraße 8.
Behlow, Albert, Invalide, Bahnhofstr. 45.
— August, Arbeiter, am Runden Teich 44.
— Auguste geb. Dietrich, Witwe, Bahnhofstraße 45.
— Georg, Stellmachermeister, am Runden Teich 44.
— Paul, Sergeant, Rogzower Allee 90.
Beiten, Wilhelm, Arbeiter, Hohestorstraße 5.
Benske, Albert, Ober-Postsekretär, Rogz. Allee 31.
Benske, Ewald, Bizefeldwebel, Rogzower Allee 32.
Benzig, Albrecht, Rentner, Grünstraße 25.
— August, Arbeiter, Gärtnerstraße 5.
— Friedrich, Arbeiter, Fabrikstraße 10.
— Johanna, unverehel., Gerberstraße 23.
— Johanna geb. Wolter, verw. Arbeiter, Gerberstraße 32.
— Karoline geb. Köhler, verw. Fr. Schankwirt, Kl. Baustraße 27.
— Otto, Arbeiter, Bodgasse 24-26.
— Richard, Arbeiter, Schützenstraße 37.
— gen. Krey, Robert, Arbeiter, Kavelungenweg 31.
— Reie, Fräulein, Grünstraße 25.
Benzki, Reinhold, Bernsteiner, Buchwaldstraße 29.
Benzin, Emma geb. Rieck, verw. Schlossermeister, Bäckerstraße 21.
Berch, Marie, Fräulein, Cluebestraße 4.
Bergien, August, Ober-Postschaffner, Annenstraße 7.
— August, Arbeiter, Zimmerstraße 5.
— Max, Landbriefträger, Gärtnerstr. 18.
Berra, Otto, Photograph, Bergstraße 17. Tel. 244. Fa.: Hofphotograph George Horst Nachfolger.
Berse, Karl, Arbeiter, Marienstraße 13.
von Bersen, Anna, Frl., Rogz. Allee 8a.
Berlicherungsamt, Kgl., Arnestorstraße 77.
Berlucksstation, Agrikulturchemische, und Nahrungsmittel-Untersuchungsamt, Bergstraße 44.
Berwiche, Anna geb. Krause, wo. Bäcker, Altestraße 3.
— Emil, Kandidat d. h. Lehramts, Jamlerstraße 9.
Bick, Albert, Arbeiter, Kavelungenweg 45.
— Otto, Arbeiter, Fabrikstraße 10.
Bieck, Johann, Schmied, Teichmerstraße 7.
Bierck, Hans, Kaufmann, Bäckerstr. 17-19. Tel. 421.
Biergan, Albert, Lehrer, Danzigerstr. 33.
Bierkodde, Luise geb. Rukow, wo. Lehrer, Bildhauerstraße 45.
Bierkant, August, Arbeiter, Bazarestr. 19.
— Friedrich, Tischler, Kopfbergstr. 18.
— Hugo, Dachdeckermeister, Buchwaldstraße 29. Tel. 94. (Sägewerk Altdeich Tel. 259.) Fa.: Hugo Bierkant.
— Wilhelmine geb. Hinz, verw. Arbeiter, Gerberstraße 34a.
Bierke, Anna, Telegraphengehilfin a. D., Cluebestraße 30.
— Anna geb. Franz, verehel. Ziegeleipächter, Arnestorstraße 69.
— August, Arbeiter, Bahnhofstraße 70.
— Friedrich, Arbeiteraufseher, Danzigerstraße 88.
— Meta, Fräulein, Cluebestraße 30.
— Otto, Gärtner, Rogzower Allee 74.
— Wilhelm, Ziegler, Fabrikstraße 27.
Biert, Anna und Martha, Frl., Ringstr. 9.
Bierweg, Karoline geb. Wienke, verehel. Arbeiter, Mühlenterstraße 13.
Bieske, Walter, Büchsenmacher, Hohestorstraße 12. Tel. 320.
Bildebrandt, Ferdinand, Arbeiter, Fabrikstraße 1.
Billmow, Franz, Arbeiter, Gerberstr. 40.
Billnow, Elisabeth, Telegraphengehilfin, Rogzower Allee 26.
— Emmy geber. Schmieden, Rentnerin, Rogzower Allee 26.
Billnock, August, Arbeiter, Danzigerstr. 20.
— August, Arbeiter, Dorotheenstraße 19.
— Berta, Arbeiterin, Wilhelmstraße 39.
— Franz, Arbeiter, Danzigerstraße 24.
— Friedrich, Gärtner, Grünstraße 2.
— Heinrich, Arbeiter, Feldstraße 9.
— Hermann, Ober-Postschaffner, Annenstraße 4-6.
— Karl, Arbeiter, Cluebestraße 22a.
— Max, Malermeister, Lazarettstraße 11.
— Minna geb. Rautunde, verehel. Arbeiter, Gerberstraße 72.
Birchow, Gustav, Rentner, Bahnhofstr. 82.
— Oskar, Rentner, Arnestorstraße 29.
— Wilhelm, Rentner, Danzigerstraße 24.
Birck, Friedrich, Regierungs-Baumeister, Danzigerstraße 20.
Bockrodt, Anna, Fräulein, Papierstraße 2.
Böhler, Karl, Schneider, Mühlenterstr. 47a.
Böhler, Gustav, Oberlehrer, Bahnhofstr. 19.
Böhner, Karl, Arbeiter, Mühlenterstr. 72.
Bolksleschein, Kösliner, Gemeindehaus, Husarenstraße 1.
Böt, Hedwig, Fräulein, Rosenstraße 14.
— Frida geber. Otto, verw. Schuhmann, Arnestraße 84.
— Friedrich, Hausbesitzer, Karlstraße 12.
— Heinrich, Fleischer, Gärtnerstraße 5.
— Paul, Stellmacher, Gärtnerstraße 6.
Böttke, Johanna und Marie, Frl., Bahnstraße 2.
Bogt, Karl, Korbmachermeister, Regierungsstraße 1.
— Ernst, Schriftsetzer, Feldstraße 25.

45/1

45/1 Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym mistrza dekarskiego Hugo Vierkanta, prowadzącego firmę przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse 29)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

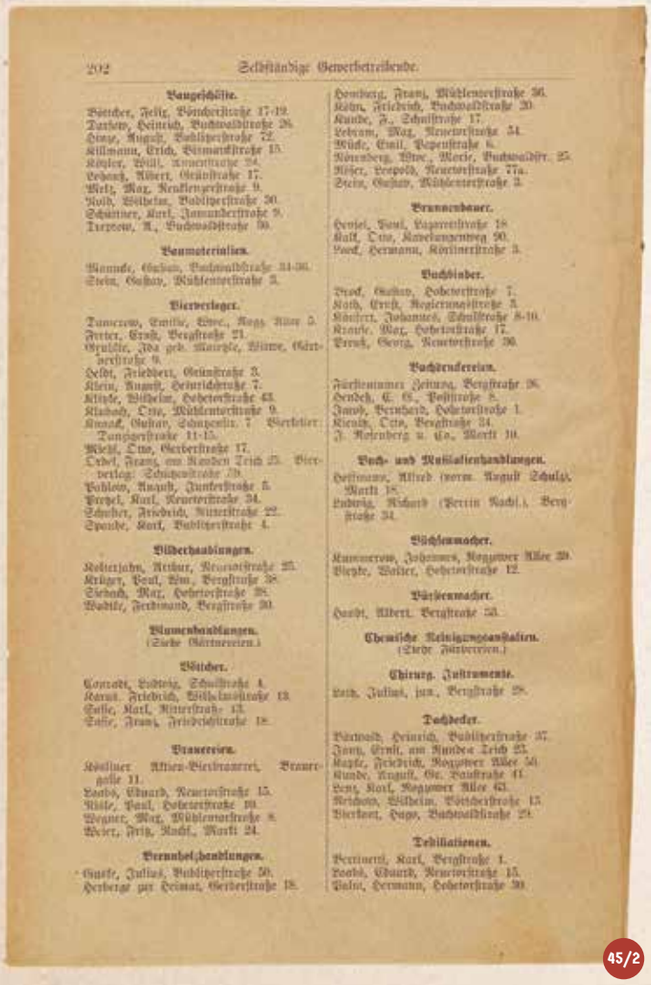

202 Selbständige Gewerbetreibende.

Baugeschäfte.
Bärcher, Felix, Bönhofstraße 17-19.
Tarlow, Heinrich, Buchwaldstraße 26.
Hesse, August, Bahnhofstraße 72.
Hillmann, Erich, Bismarckstraße 15.
Kähler, Will., Arnestraße 24.
Lehnack, Albert, Gräfstraße 17.
Mertz, Max, Maurermeisterstraße 9.
Roth, Wilhelm, Bahnhofstraße 30.
Schartner, Karl, Jamundenstraße 9.
Tarpow, A., Buchwaldstraße 30.

Baumaterialien.
Blumcke, Gustav, Buchwaldstraße 34-36.
Stein, Gustav, Mühlenterstraße 3.

Bierverleger.
Tancrow, Emilie, Witwe, Rogz. Allee 5.
Ferter, Ernst, Bergstraße 21.
Gruhlke, Ida geb. Mauritz, Witwe, Gärtnerstraße 9.
Heist, Friedbert, Steindrstraße 3.
Klein, August, Heinrichstraße 7.
Klitzke, Wilhelm, Hohestorstraße 43.
Klubach, Otto, Mühlenterstraße 9.
Knaack, Gustav, Schützenstr. 7. Bierkeller Danzigerstraße 11-15.
Mietz, Otto, Gerberstraße 17.
Ordel, Franz, am Runden Teich 25. Bierverlag: Schützenstraße 39.
Poblow, August, Junkerstraße 5.
Prezel, Karl, Arnestorstraße 34.
Schieber, Friedrich, Ritterstraße 22.
Spande, Karl, Bahnhofstraße 4.

Bilderhandlungen.
Kolterjahn, Arthur, Arnestraße 25.
Krüger, Paul, Wm., Bergstraße 38.
Liebsch, Max, Hohestorstraße 28.
Wadtke, Ferdinand, Bergstraße 30.

Blumenhandlungen.
(Siehe Gärtnereien.)

Bücher.
Conrads, Ludwig, Schulstraße 4.
Karus, Friedrich, Wilhelmstraße 13.
Lutte, Karl, Ritterstraße 13.
Lutte, Franz, Friedrichstraße 18.

Brauereien.
Kösliner Aktien-Bierbrauerei, Brauergasse 11.
Loabs, Eduard, Arnestorstraße 15.
Rühle, Paul, Hohestorstraße 10.
Wegner, Max, Mühlenmeisterstraße 8.
Weier, Fritz, Rudolf, Markt 24.

Bernsteinhandlungen.
Gutke, Julius, Bahnhofstraße 50.
Herberge zur Heimat, Gerberstraße 18.
Hoenberg, Franz, Mühlenmeisterstraße 36.
Kühn, Friedrich, Buchwaldstraße 30.
Kunde, F., Schulstraße 17.
Lehram, Max, Arnestorstraße 34.
Rücke, Emil, Poststraße 6.
Nürnberg, Witwe, Marie, Buchwaldstr. 25.
Rüser, Leopold, Arnestorstraße 77a.
Stein, Gustav, Mühlenterstraße 3.

Brunnenbauer.
Heniel, Paul, Lazarettstraße 18.
Kalk, Otto, Kavelungenweg 90.
Poeck, Hermann, Körlinerstraße 3.

Buchbinder.
Brack, Gustav, Hohestorstraße 7.
Kloth, Ernst, Regierungsstraße 5.
Küstert, Johannes, Schulstraße 8-10.
Krause, Max, Hohestorstraße 17.
Perusk, Georg, Arnestorstraße 30.

Buchhandlungen.
Fürstenthumer Zeitung, Bergstraße 36.
Gerdes, C. Th., Poststraße 8.
Jacob, Bernhard, Hohestorstraße 1.
Klaibs, Otto, Bergstraße 24.
J. Nolenberg u. Co., Markt 10.

Buch- und Musikalienhandlungen.
Hoffmann, Alfred (verw. August Schulz), Markt 18.
Ludwig, Richard (Pertin Nachf.), Bergstraße 34.

Büchsenmacher.
Kannenberg, Johannes, Rogzower Allee 39.
Biepke, Walter, Hohestorstraße 12.

Bürstenmacher.
Handt, Albert, Bergstraße 20.

Chemische Reinigungsanstalten.
(Siehe Färbereien.)

Chirurg. Instrumente.
Lenk, Julius, jun., Bergstraße 28.

Dachdecker.
Bartwald, Heinrich, Bahnhofstraße 37.
Jany, Ernst, am Runden Teich 23.
Kapke, Friedrich, Rogzower Allee 50.
Klunde, August, Ob.-Baustraße 41.
Lenz, Karl, Rogzower Allee 63.
Richter, Wilhelm, Büttchestraße 15.
Bierkant, Hugo, Buchwaldstraße 29.

Dekorationen.
Bertinetti, Karl, Bergstraße 1.
Loabs, Eduard, Arnestorstraße 15.
Plate, Hermann, Hohestorstraße 30.

45/2

45/2 Wpis w książce adresowej z 1914 r. dotyczący dekarzy (Dachdecker) działających w Koszalinie (Köslin)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

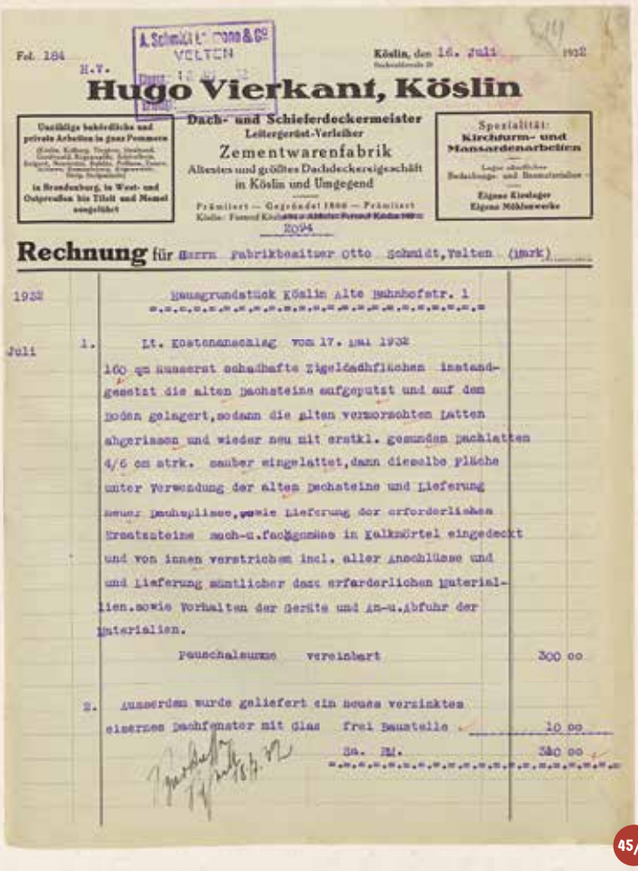

Fol. 184

H.V.

A. Schmidt & Comp. & Co. VELTEN

Köslin, den 16. Juli 1932

Hugo Vierkant, Köslin

Dach- und Schieferdeckermeister
Leitergerüst-Verleiher
Zementwarenfabrik
Ältestes und größtes Dachdeckereigeschäft in Köslin und Umgegend

Unzählige behördliche und private Arbeiten in ganz Pommern

in Brandenburg, in West- und Ostpreußen bis Tilsit und Memel ausgeführt

Spezialität: Kirchturm- und Mansardenarbeiten

Eigene Kiesgrube
Eigene Mühlenwerke

2094

Rechnung für Herrn Fabrikbesitzer Otto Schmidt, Velten (Mark)

1932

Juli

Hausgrundstück Köslin Alte Bahnhofstr. 1

1. Lt. Kostenanschlag vom 17. Mai 1932

100 qm äusserst schadhafte Ziegeldachflächen instandgesetzt die alten Pfannsteine aufgeputzt und auf dem Boden gelagert, sodann die alten vermorschten Latten abgerissen und wieder neu mit erstkl. gesunden Pfannlatten 4/6 cm stark. sauber eingelattet, dann dieselbe Fläche unter Verwendung der alten Pfannsteine und Lieferung neuer Pfannpfannen, sowie Lieferung der erforderlichen Ersatzsteine nach-u.fachgemäss in Kalkmörtel eingedeckt und von innen verstrichen incl. aller Anschlüsse und und Lieferung sämtlicher dazu erforderlichen Materialien. sowie Vorhalten der Gerüste und An-u.Abfuhr der Materialien.

Pauschalsumme vereinbart 300 00

2. Ausserdem wurde geliefert ein neues verzinktes eisernes Dachfenster mit Glas frei Baustelle 10 00

Sa. RM. 310 00

45/3

Abschrift

Schätzung

für die

Stadtsparkasse in Köslin.

Köslin Köslin

Buchwaldstraße

45/4

45/3 Akta budowlane z lat 1897, 1932 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Dworcowej (Neue Bahnhofstrasse) z rachunkiem z 1932 r., wystawionym przez firmę Hugo Vierkanta
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1093

45/4 Akta budowlane z lat 1919, 1926, 1928, 1930, 1932 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse 31a) z planem sytuacyjnym z 1928 r. z widoczną sąsiednią posesją należącą do Hugo Vierkanta
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1240

45/5 Akta budowlane z lat 1889,1892, 1927, 1937 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Harcerskiej (Rosenstrasse 15), należącej do Hugo Vierkanta, z korespondencją urzędową, projektem fasady budynku i jego przekrojami z 1892 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2077

Akten
des
Magistrats Köslin
betreffend
Bausache
Vierkant

Rosenstr.

45/5

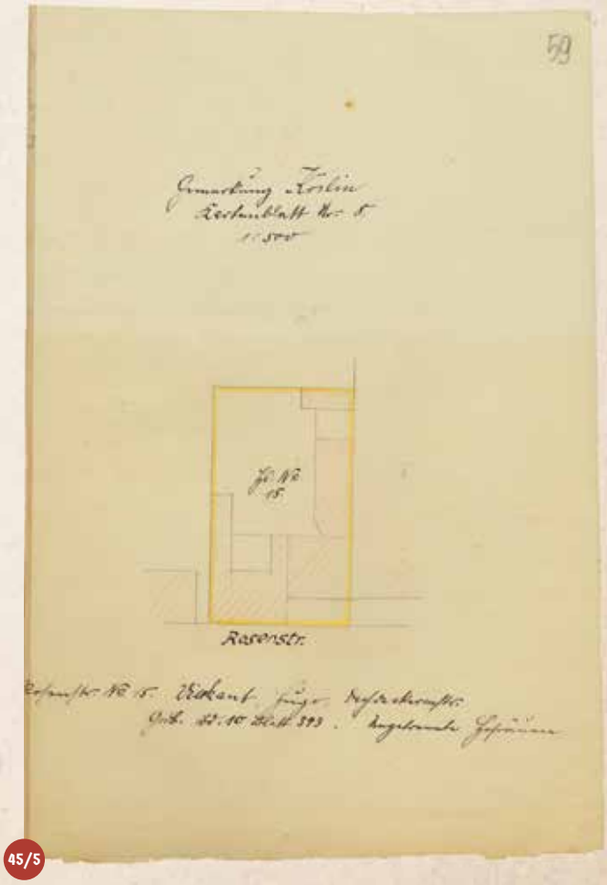

59

Umarbeitung Köslin
Lageblatt No. 5
1:500

Rosenstr.

45/5

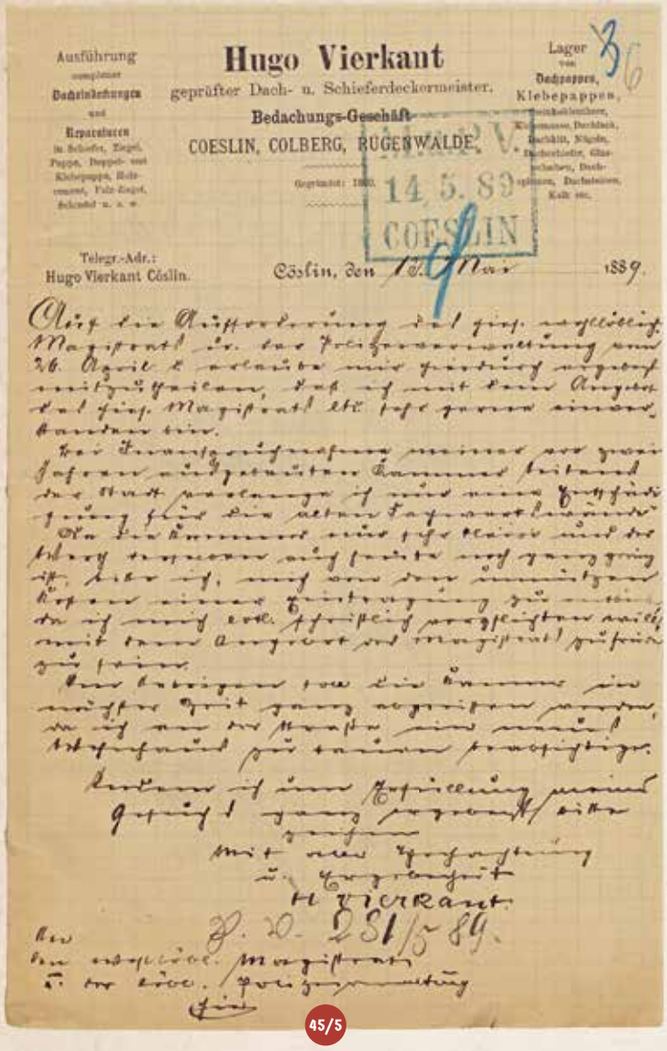

Ausführung
complette
Dachdeckungen
und
Reparaturen
in Schiefer, Ziegel, Pappe, Doppel- und Klebepappe, Holzcement, Falz-Ziegel, Schindel u. s. w.

Hugo Vierkant
geprüfter Dach- u. Schieferdeckermeister.
Bedachungs-Geschäft
COESLIN, COLBERG, RUGENWALDE.

Gegründet: 1860

Lager
von
Dachpappen,
Klebepappen,
Dachkohlenlacke,
Klebemasse, Dachlack,
Dachlack, Nägeln,
Dachschiefer, Glas-
scheiben, Dach-
pfannen, Dachsteinen,
Kalk etc.

14. 5. 89
COESLIN

Telegr.-Adr.:
Hugo Vierkant Cöslin.

Cöslin, den 12. Mai 1889.

Auf die Aufforderung des [illegible] Magistrats v. 26. April c. erlaube mir ergebenst mitzutheilen, daß ich mit dem Anfang des [illegible] Magistrats etc. [illegible] einverstanden bin.

Der Kronenschornstein meines am [illegible] Hause [illegible] ist [illegible] [illegible] [illegible]

45/5

Zeichnung

behufs Anlage eines Kanals zur Entwässerung der Grundstücke des Herrn Vierkant in Wenge in Anschluß mit dem Schöffer'schen Kanal, mündend in den städtischen resp. Quellgraben.

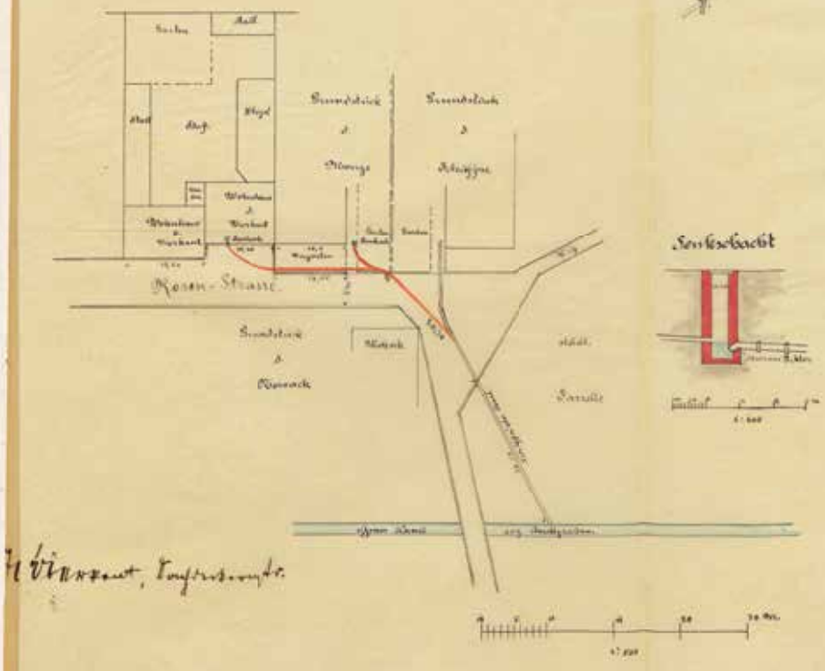

Köslin, den 17 Juni 1893.

Maurer-Meister.

45/5

Schätzung

für die

Stadtsparkasse zu Köslin.

Betrifft Grundstück in Köslin, Rosenstr. Straße Nr. 15-15a

Grundbuch des Amtsgerichts Köslin von Köslin Häuser, Band 11,

Blatt Nr. 393, Kartenblatt 5, Parzelle Nr.

Eigentümer: Hugo Vierkant in Köslin

Gemäß Vereinbarung hat das unterzeichnete Stadtbauamt das oben angegebene Grundstück eingehend besichtigt und gibt nachstehendes Gutachten über den Wert des Grundstücks ab:

I. Beschreibung des Grundstücks.

1. Lage: Das Grundstück liegt an der Rosenstraße in aufgeschlossener Wohngegend und ist an die städtischen Versorgungseinrichtungen angeschlossen.

2. Form: (Skizze des Lageplanes mit eingeschriebenen Maßen)

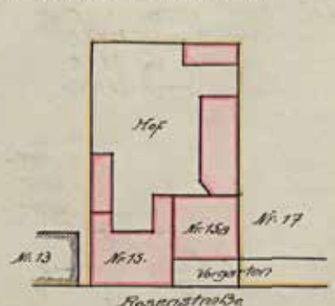

3. Größe: Nach Einsicht der Grundbuch- und Katasterunterlagen hat das vorbezeichnete Grundstück eine

Größe von rd. . . . . ha 0 a 74 qm

ab nach abzutretendes Straßen- und Platzland in Größe von . . ha a qm

verbleibt zu bewertende Grundfläche . . . . . ha 0 a 74 qm

45/5

Hugo Vierkant

Bedachungs- und Baugeschäft, Zementwarenfabrik
Eigene Kieslager - Eigene Mühlenwerke

STADTBAUAMT 13.4.27 V* KÖSLIN

Tgb. V. 41/26

Köslin, den 11. April 1927

Büro PV

An die Polizeiverwaltung Köslin.

Betr. Entwässerungsanlage meines Grundstücks Rosenstr. 15. Habe ich mich mit einigen Interessenten über Ausführung einer Kanalisation in Verbindung gesetzt. Die aufgestellte Zeichnung füge ich gleich mit Ihnen dem Stadtbauamt einzureichen.

Da aber die Anlage gemäß rd. 3000 Mark kosten wird und augenblicklich geht im Frühjahr, wo das Material auf die Hof auf dem Platze liegt, man diese Summe nicht so ohne Weiteres mit dem Geschäft entnehmen kann, bitte ich den Magistrat mir gegen Eintragung einer zweiten Hypothek — die drei Häuser sind im Ganzen nur mit 4375 Mark belastet bei einem Nutzungswert von 34000 Mark — die nachgesuchte Summe zu diesem Zwecke zur Verfügung

Hochachtungsvoll

H. Vierkant

Tgb. Nr. M V 1044/27

Potrącony na torach

Jeden z członków straży dworcowej został potrącony przez nadjeżdżający pociąg. Mężczyzna z ciężkimi obrażeniami został przetransportowany do szpitala.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 227, Jg. 28 (1914).

46/1

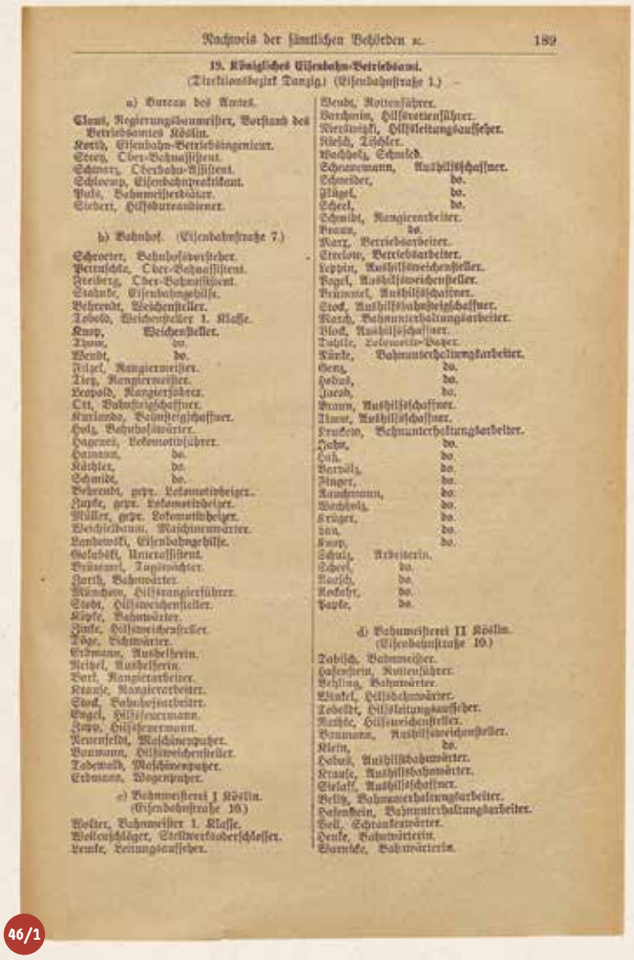
Nachweis der sämtlichen Behörden ꝛc. 189

19. Königliches Eisenbahn-Betriebsamt.
(Direktionsbezirk Danzig.) (Eisenbahnstraße 1.)

a) Bureau des Amtes.

Claus, Regierungsbaumeister, Vorstand des Betriebsamtes Köslin.
Kretz, Eisenbahn-Betriebsingenieur.
Steeg, Ober-Bahnassistent.
Schwarz, Oberbahn-Assistent.
Schlosser, Eisenbahnpraktikant.
Pulz, Bahnmeisterdiätar.
Siebert, Hilfsbureaudiener.

b) Bahnhof. (Eisenbahnstraße 7.)

Scheerter, Bahnhofsvorsteher.
Pernutzka, Ober-Bahnassistent.
Freiberg, Ober-Bahnassistent.
Saalude, Eisenbahngehilfe.
Behrendt, Weichensteller.
Tobold, Weichensteller 1. Klasse.
Kurp, Weichensteller.
Tyron, do.
Wendt, do.
Fritzel, Rangiermeister.
Tietz, Rangiermeister.
Leopold, Rangierarbeiter.
Ott, Bahnsteigschaffner.
Kurlanda, Bahnsteigschaffner.
Hulz, Bahnhofswärter.
Haacken, Lokomotivführer.
Hamann, do.
Köthler, do.
Schmidt, do.
Behrendt, gepr. Lokomotivheizer.
Fiutke, gepr. Lokomotivheizer.
Müller, gepr. Lokomotivheizer.
Weichselbaum, Maschinenwärter.
Landowski, Eisenbahngehilfe.
Gelsdorff, Unterassistent.
Brünnert, Zugspringer.
Zorth, Bahnwärter.
Münchow, Hilfsrangierführer.
Stodt, Hilfsweichensteller.
Köpke, Bahnwärter.
Fintz, Hilfsweichensteller.
Töge, Bahnwärter.
Erdmann, Aushelferin.
Meisel, Aushelferin.
Berl, Rangierarbeiter.
Krause, Rangierarbeiter.
Stock, Bahnhofsarbeiter.
Engel, Hilfsfeuermann.
Zapp, Hilfsfeuermann.
Neuenfeld, Maschinenputzer.
Baumann, Hilfsweichensteller.
Tedewald, Maschinenputzer.
Erdmann, Wagenputzer.

c) Bahnmeisterei I Köslin.
(Eisenbahnstraße 10.)

Wolter, Bahnmeister 1. Klasse.
Wollenschläger, Stellwerkvorschlosser.
Lemke, Bezirksaufseher.
Bendt, Rottenführer.
Borchmin, Hilfsrottenführer.
Nierzwicki, Hilfsleitungsaufseher.
Riesch, Tischler.
Wachholz, Schmied.
Scheuermann, Aushilfsschaffner.
Schneider, do.
Flügel, do.
Scheel, do.
Schmidt, Rangierarbeiter.
Fromm, do.
Marx, Betriebsarbeiter.
Ertelow, Betriebsarbeiter.
Leppin, Aushilfsweichensteller.
Vogel, Aushilfsweichensteller.
Trimmel, Aushilfsschaffner.
Stock, Aushilfsbahnsteigschaffner.
Marth, Bahnunterhaltungsarbeiter.
Block, Aushilfsschaffner.
Zaplik, Lokomotiv-Putzer.
Kärde, Bahnunterhaltungsarbeiter.
Genz, do.
Hebus, do.
Jacob, do.
Braun, Aushilfsschaffner.
Ainse, Aushilfsschaffner.
Frucken, Bahnunterhaltungsarbeiter.
Jahn, do.
Heik, do.
Berndt, do.
Jinger, do.
Rauchmann, do.
Wachholz, do.
Krüger, do.
Jan, do.
Kuny, do.
Schatz, Arbeiterin.
Scherl, do.
Rasch, do.
Rockahr, do.
Papke, do.

d) Bahnmeisterei II Köslin.
(Eisenbahnstraße 10.)

Zabisch, Bahnmeister.
Hasenstein, Rottenführer.
Behling, Bahnwärter.
Blinkel, Hilfsbahnwärter.
Todeldt, Hilfsleitungsaufseher.
Radtke, Hilfsweichensteller.
Brunnarna, Aushilfsweichensteller.
Klein, do.
Hebus, Aushilfsbahnwärter.
Krause, Aushilfsbahnwärter.
Sielaff, Aushilfsschaffner.
Belitz, Bahnunterhaltungsarbeiter.
Halenstein, Bahnunterhaltungsarbeiter.
Bell, Schrankenwärter.
Lenke, Bahnwärterin.
Bantke, Bahnwärterin.

46/1

46/1 Książka adresowa z 1917 r. z wpisem dotyczącym stacji kolejowej w Koszalinie (Königliches Eisenbahn-Betriebsamt Köslin) ze spisem pracowników poszczególnych komórek
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

46/2 Plan koszalińskiej stacji kolejowej z 1896 r. z zaznaczoną lokalizacją dworca
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Naczelna Dyrekcja Poczty, sygn. 158

46/2

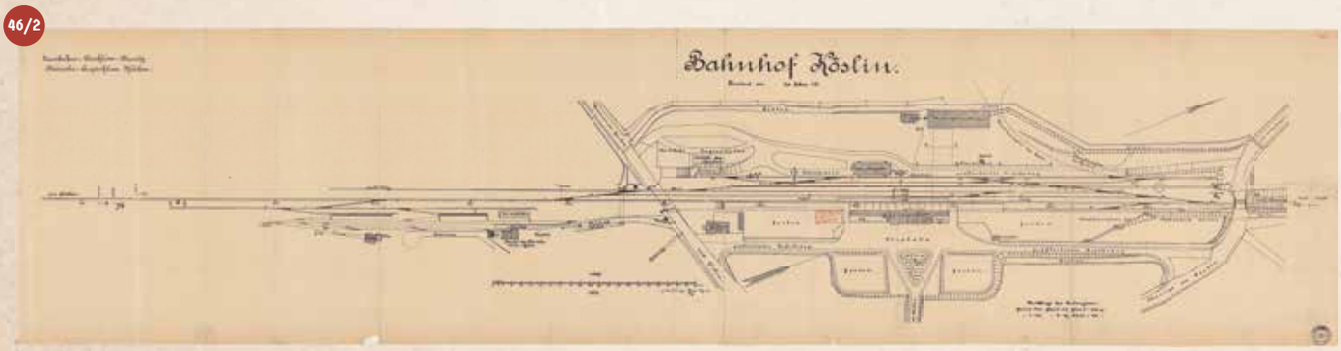

46/3

46/4

46/3 Korespondencja urzędowa z 1913 r. dotycząca spedycji prądu elektrycznego dla dworca kolejowego w Koszalinie
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2189

46/4 Karta pocztowa z lat 30. XX w. z widokiem dworca kolejowego w Koszalinie (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 148

46/5 Litografia z drugiej połowy XIX w. z widokiem dworca kolejowego w Koszalinie (Köslin)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 162

46/5

46/6

Korespondencja urzędowa z lat 1923-1933 dotycząca budowy sieci elektrycznej i stacji zasilania na dworcu w Koszalinie
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 523

46/7

Widok elewacji pierwszego dworca w Koszalinie oraz przekroje budynków z albumu z 1862 r., wydanego przez Dyrekcję Towarzystwa Kolei Berlin – Szczecin (Directorium der Berlin-Stettiner Eisenbahn Gesellschaft)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

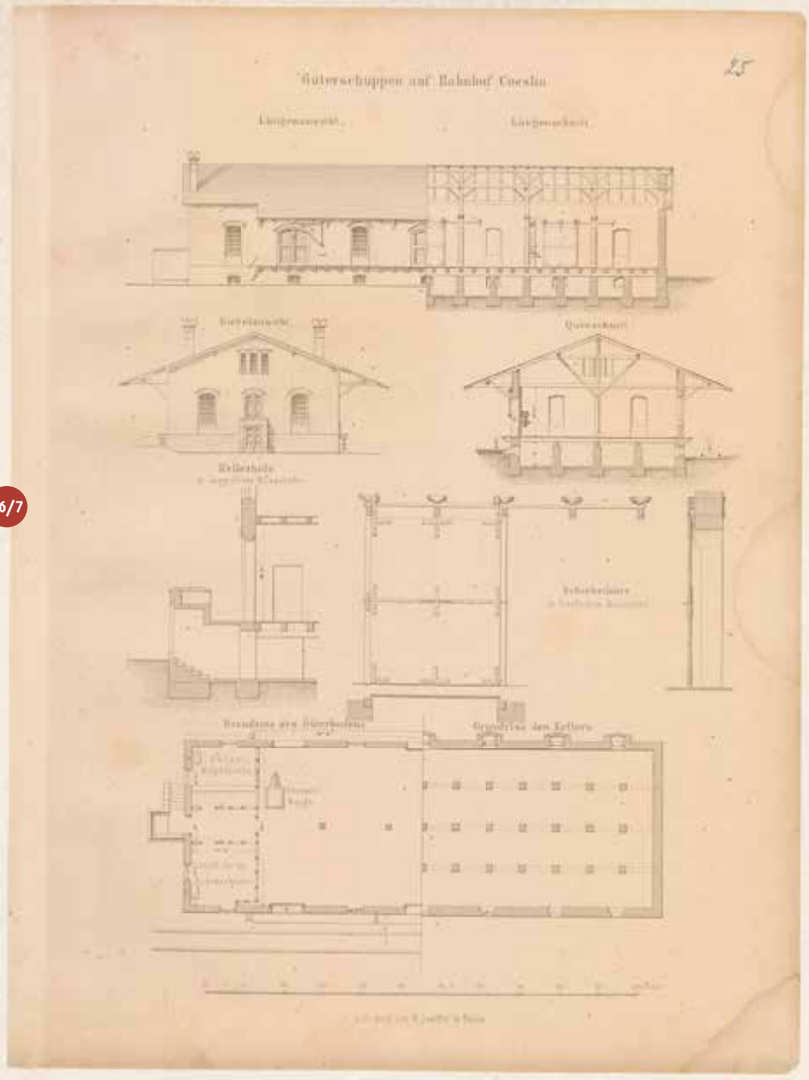

46/7

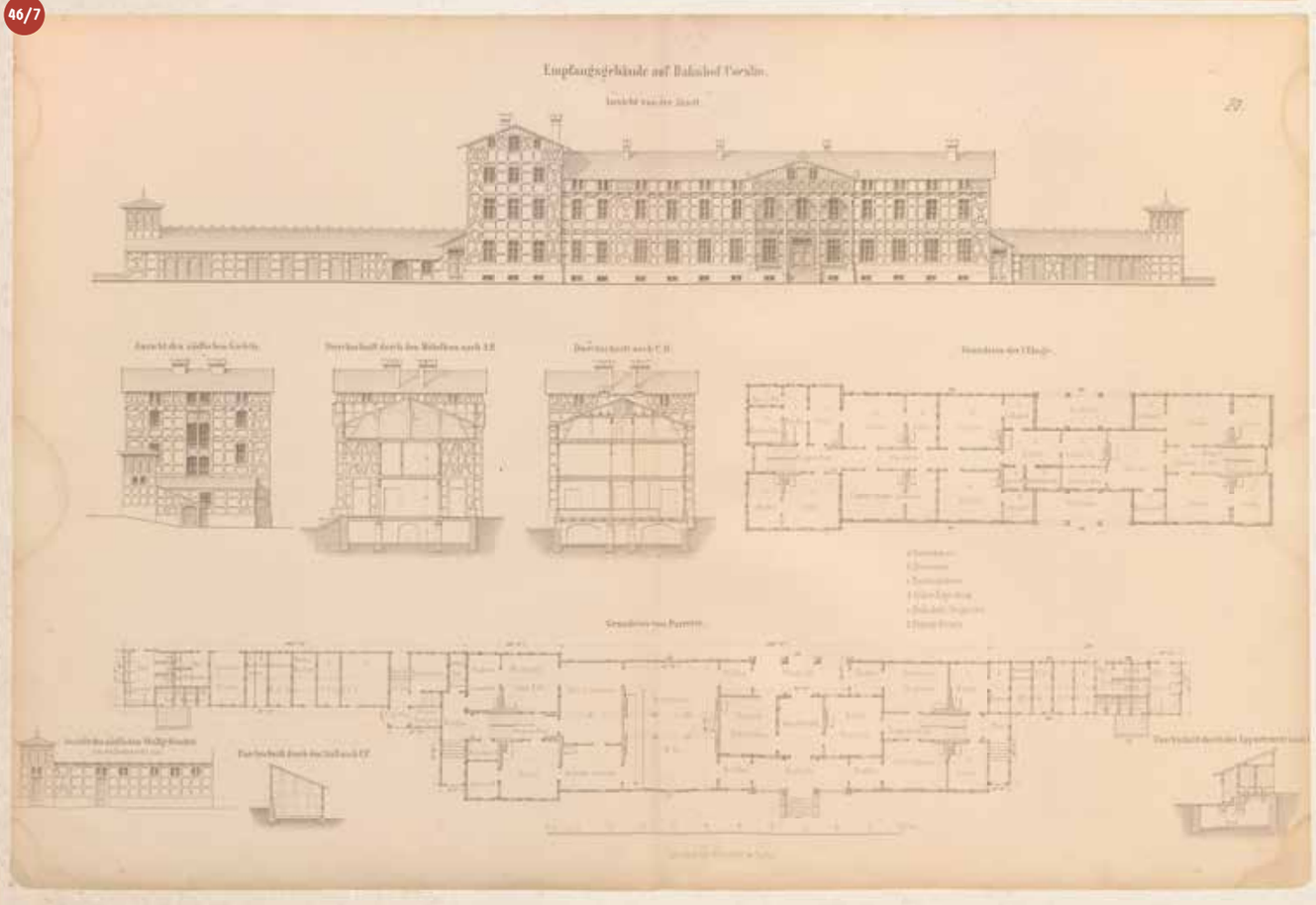

Postrzelony młodzieniec

W wyniku nieostrożnego obchodzenia się z bronią ciężkie obrażenia odniósł 17-letni syn malarza Josepha Kretschmanna. Malarz oglądał rewolwer, który się zaciął. W pewnym momencie uderzył nim o stół, broń się odblokowała, ale równocześnie wystrzeliła, trafiając młodzieńca w pierś. Poszkodowany w ciężkim stanie został natychmiast przewieziony do szpitala.

Źródło: New Ulm Post, Jg. 51, nr 3 (1914).

Z KRONIKI KRYMINALNEJ
Neuetorstrasse 22

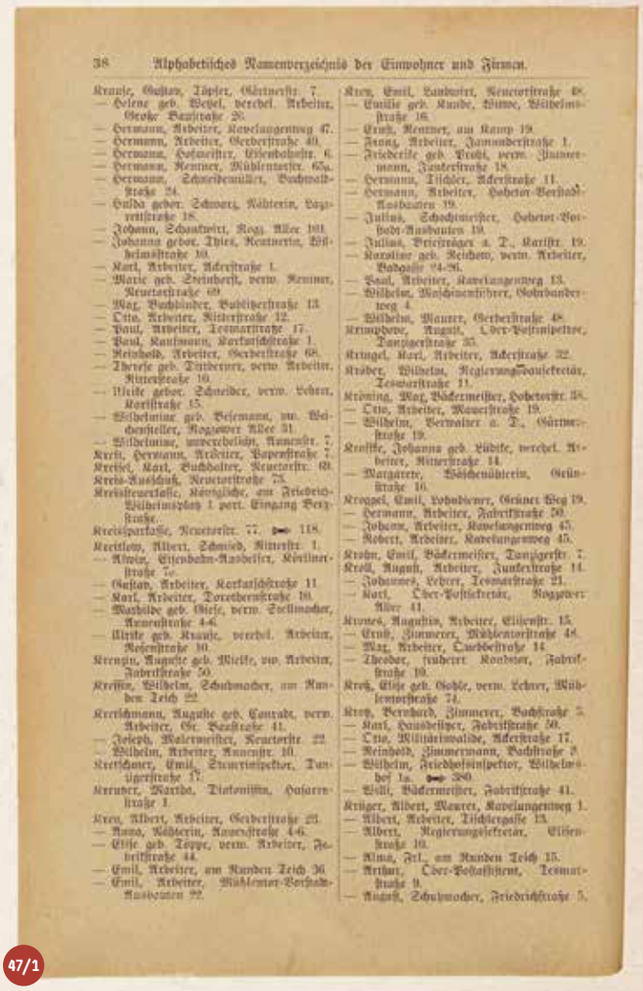

38 Alphabetisches Namenverzeichnis der Einwohner und Firmen.

Krause, Gustav, Töpfer, Gärtnerstr. 7.
— Helene geb. Wetzel, verehel. Arbeiter, Große Baustraße 20.
— Hermann, Arbeiter, Rawelangenweg 47.
— Hermann, Arbeiter, Gerberstraße 40.
— Hermann, Hofmeister, Eisenbahnstr. 6.
— Hermann, Rentner, Mühlenstraße 65a.
— Hermann, Schneidermstr., Buchwaldstraße 24.
— Hulda geber. Schwarz, Näherin, Bazarstraße 18.
— Johann, Schankwirt, Neug. Allee 101.
— Johanna geber. Thies, Rentnerin, Wilhelmstraße 10.
— Karl, Arbeiter, Ackerstraße 1.
— Marie geb. Steinhorst, verw. Rentner, Neuetorstraße 69.
— Max, Bahnbinder, Bahnhofstraße 13.
— Otto, Arbeiter, Ritterstraße 12.
— Paul, Arbeiter, Leomarstraße 17.
— Paul, Kaufmann, Karlaschestraße 1.
— Reinhold, Arbeiter, Gerberstraße 68.
— Therese geb. Tintemeyer, verw. Arbeiter, Ritterstraße 10.
— Ulrike geber. Schneider, verw. Lehrer, Karlstraße 15.
— Wilhelmine geb. Besemann, wo. Weichensteller, Roggower Allee 31.
— Wilhelmine, unverehelicht, Rauestr. 7.
Kraft, Hermann, Arbeiter, Papenstraße 7.
Kreisel, Karl, Buchhalter, Neuetorstr. 69.
Kreis-Ausschuß, Neuetorstraße 75.
Kreissparkasse, Königliche, am Friedrich-Wilhelmsplatz 1 port. Eingang Bergstraße.
Kreissparkasse, Neuetorstr. 77. ➤ 118.
Kreitlow, Albert, Schmied, Ritterstr. 1.
— Alwine, Eisenbahn-Assistent, Berlinerstraße 7c.
— Gustav, Arbeiter, Karlaschestraße 11.
— Karl, Arbeiter, Dorotheenstraße 10.
— Mathilde geb. Giese, verw. Stellmacher, Annenstraße 4-6.
— Ulrike geb. Krause, verehel. Arbeiter, Reisenstraße 30.
Krenzin, Auguste geb. Mielke, wo. Arbeiter, Fabrikstraße 50.
Kreuzer, Wilhelm, Schuhmacher, am Runden Teich 22.
Kretschmann, Auguste geb. Conrade, verw. Arbeiter, Gr. Baustraße 41.
— Joseph, Malermeister, Neuetorstr. 22.
— Wilhelm, Arbeiter, Annenstr. 10.
Kretschmer, Emil, Steuerinspektor, Danzigerstraße 17.
Kreuder, Martha, Diakonissin, Hafenstraße 1.
Kreu, Albert, Arbeiter, Gerberstraße 23.
— Anna, Näherin, Annenstraße 4-6.
— Elise geb. Tappe, verw. Arbeiter, Fabrikstraße 44.
— Emil, Arbeiter, am Runden Teich 36.
— Emil, Arbeiter, Mühlenter-Verstadt-Ausgangen 22.
Kreu, Emil, Landwirt, Neuetorstraße 48.
— Emilie geb. Kunde, Witwe, Wilhelmstraße 16.
— Ernst, Rentner, am Kamp 19.
— Franz, Arbeiter, Jamundestraße 1.
— Friedericke geb. Probst, verw. Zimmermann, Junkerstraße 18.
— Hermann, Tischler, Ackerstraße 11.
— Hermann, Arbeiter, Hafetor-Verstadt-Ausbauten 19.
— Julius, Schachtmeister, Hafetor-Verstadt-Ausbauten 19.
— Julius, Briefträger a. D., Karlstr. 19.
— Karoline geb. Reichen, verw. Arbeiter, Badstraße 24-26.
— Paul, Arbeiter, Rawelangenweg 13.
— Wilhelm, Maschinenführer, Gohrbanderweg 4.
— Wilhelm, Maurer, Gerberstraße 48.
Krimphove, August, Ober-Postinspektor, Danzigerstraße 35.
Kringel, Karl, Arbeiter, Ackerstraße 22.
Kröber, Wilhelm, Regierungs-Sekretär, Leomarstraße 11.
Kröning, Max, Bäckermeister, Hafetorstr. 38.
— Otto, Arbeiter, Mauerstraße 19.
— Wilhelm, Verwalter a. D., Gärtnerstraße 19.
Kroffke, Johanna geb. Lüdtke, verehel. Arbeiter, Ritterstraße 14.
— Margarete, Büchsenmacherin, Gerberstraße 16.
Kroggel, Emil, Lohndiener, Grüner Weg 19.
— Hermann, Arbeiter, Fabrikstraße 50.
— Johann, Arbeiter, Rawelangenweg 45.
— Robert, Arbeiter, Rawelangenweg 45.
Kroh, Emil, Bäckermeister, Danzigerstr. 7.
Kroll, August, Arbeiter, Junkerstraße 14.
— Johannes, Lehrer, Leomarstraße 21.
— Karl, Ober-Postschreiber, Roggower Allee 41.
Kromes, Augustin, Arbeiter, Eisenstr. 15.
— Emil, Zimmerer, Mühlenstraße 48.
— Max, Arbeiter, Quedestraße 14.
— Theodor, früherer Kondeur, Fabrikstraße 19.
Kroß, Elise geb. Godde, verw. Lehrer, Mühlenstraße 74.
Kroy, Bernhard, Zimmerer, Bachstraße 5.
— Karl, Hausdiener, Fabrikstraße 50.
— Otto, Militärinvalide, Ackerstraße 17.
— Reinhold, Zimmermann, Bachstraße 3.
— Wilhelm, Friedhofsinspektor, Wilhelmshof 1a. ➤ 380.
— Willi, Bäckermeister, Fabrikstraße 41.
Krüger, Albert, Maurer, Rawelangenweg 1.
— Albert, Arbeiter, Tischlergasse 13.
— Albert, Regierungssekretär, Eisenstraße 10.
— Alma, Frl., am Runden Teich 35.
— Arthur, Ober-Postassistent, Leomarstraße 9.
— August, Schuhmacher, Friedrichstraße 5.

47/1

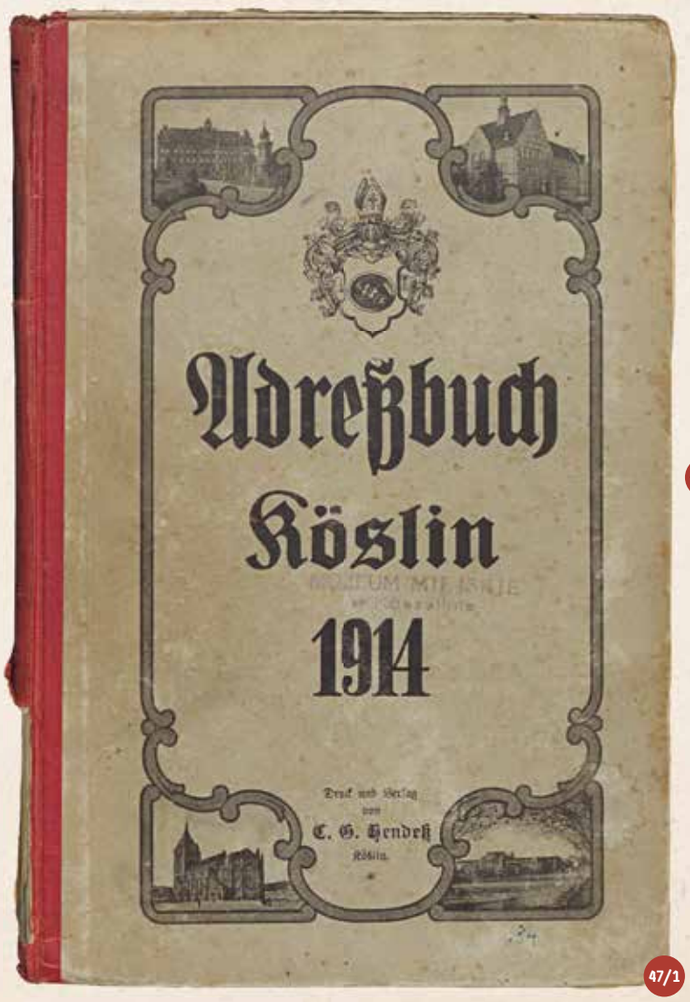

47/1

47/1 Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym mistrza malarskiego Josepha Kretschmanna, zamieszkałego przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 22)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

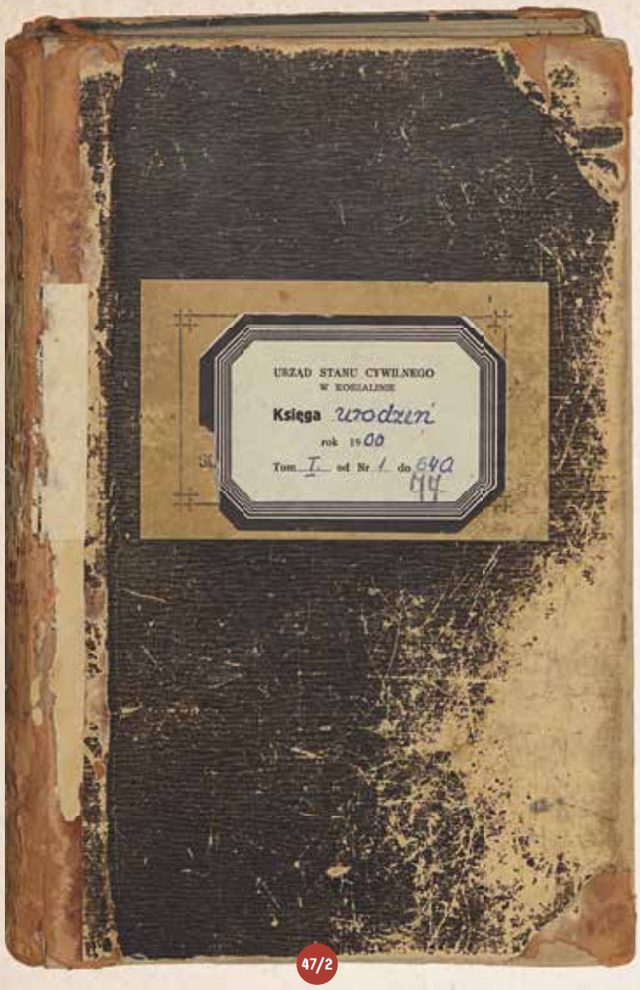

47/2

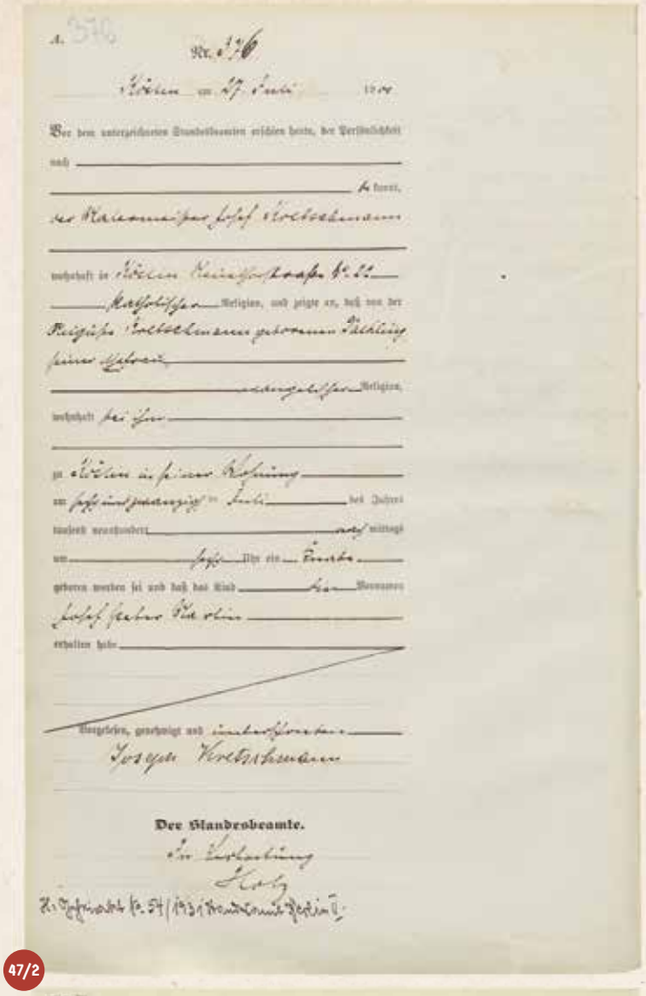

47/2

47/2 Akt urodzenia Josefa Petera Martina Kretschmanna, syna mistrza malarskiego Josefa i Auguste z domu Daehling, z 27 lipca 1900 r. W akcie widnieje adnotacja o zawarciu przez Josefa Petera Martina Kretschmanna związku małżeńskiego w 1931 r. w Berlinie.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 77

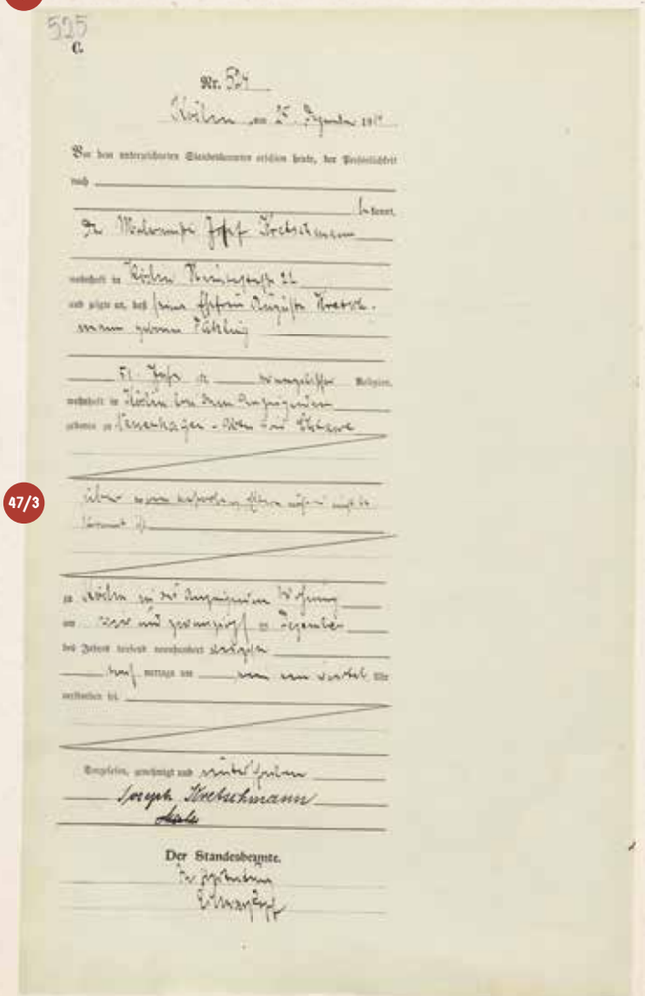

47/3

47/3 Akt zgonu Auguste Kretschmann z domu Dähling z 25 grudnia 1914 r. Zmarła ona w wieku 51 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 169

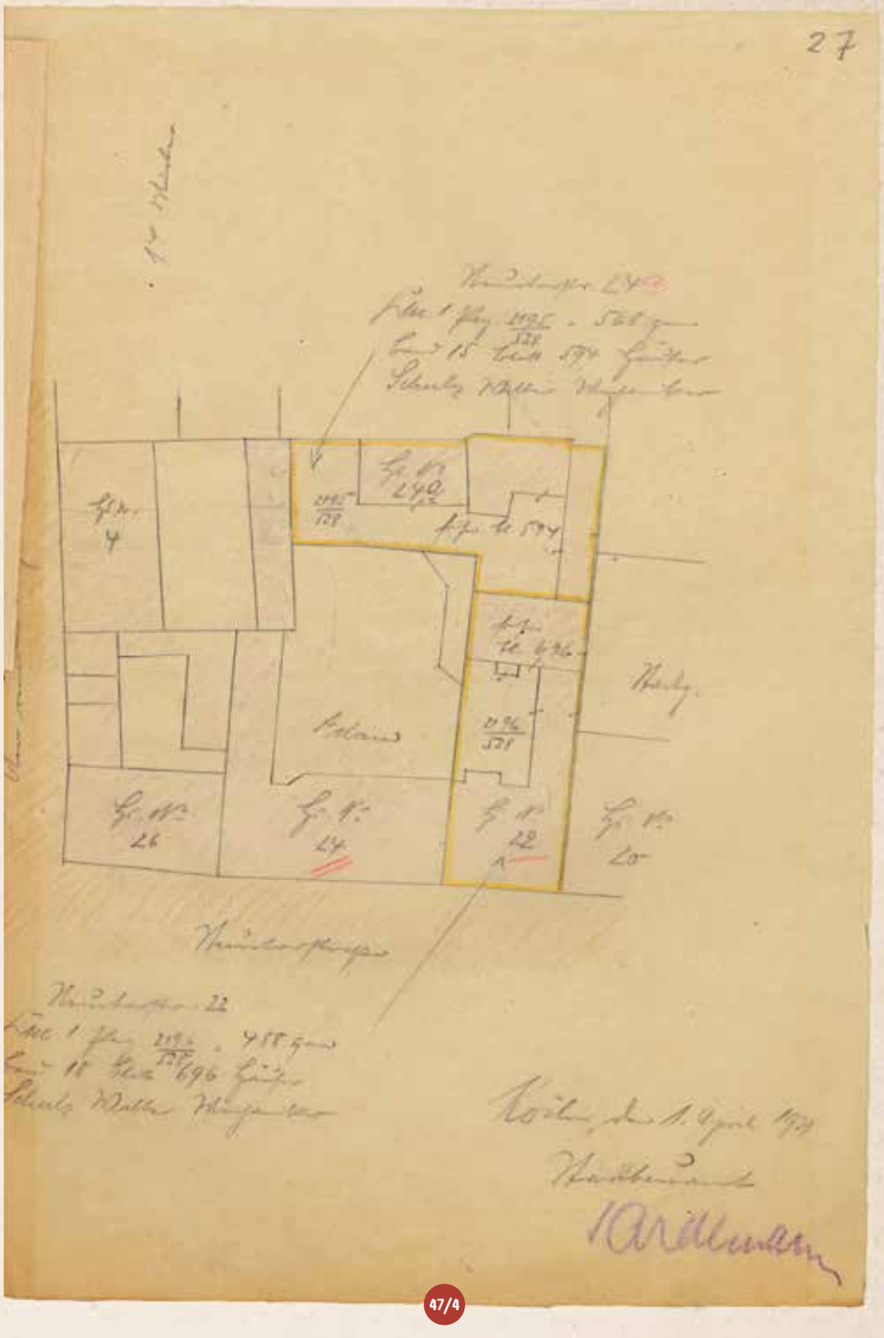

47/4 Akta budowlane z lat 1924, 1927-1928, 1933 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 22, 24a) z planem sytuacyjnym z 1921 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1900

Błąd budowlany?

Kiedy pewien pracownik wszedł do pomieszczenia, w którym składowana była celuloza, nagle ze ściany oderwał się kawałek tynku, który trafił go w głowę. Gdy spojrzał w górę, dostrzegł, że cały strop zaczyna pękać. Natychmiast wybiegł, ostrzegając innych robotników, którzy chcieli wejść do środka. Zdążył nawet ostrzec tych, którzy przebywali na piętrze. Przyczyną wypadku było zbyt duże obciążenie stropu, w którym podtrzymujące szyny wygięły się, wypadając ze ścian. Na szczęście nikomu nic się nie stało. Budynek ten powstał zaledwie rok wcześniej.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 8, Jg. 28 (1914).

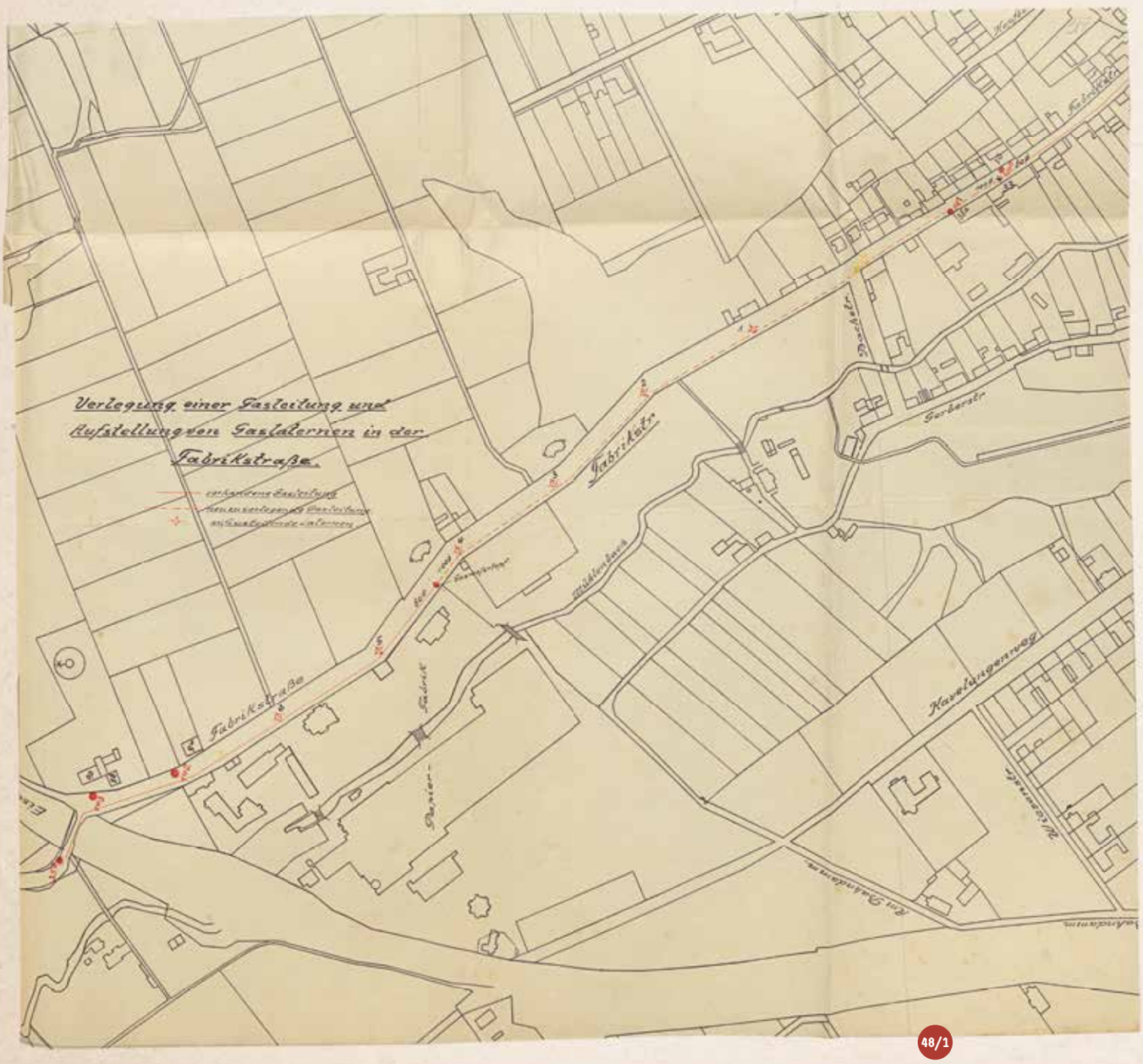

48/1

48/1 Plan przyłącza gazowego i rozmieszczenia latarni na obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) z 1931 r. Na planie widoczny jest teren z zabudowaniami koszalińskiej papierni.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 524

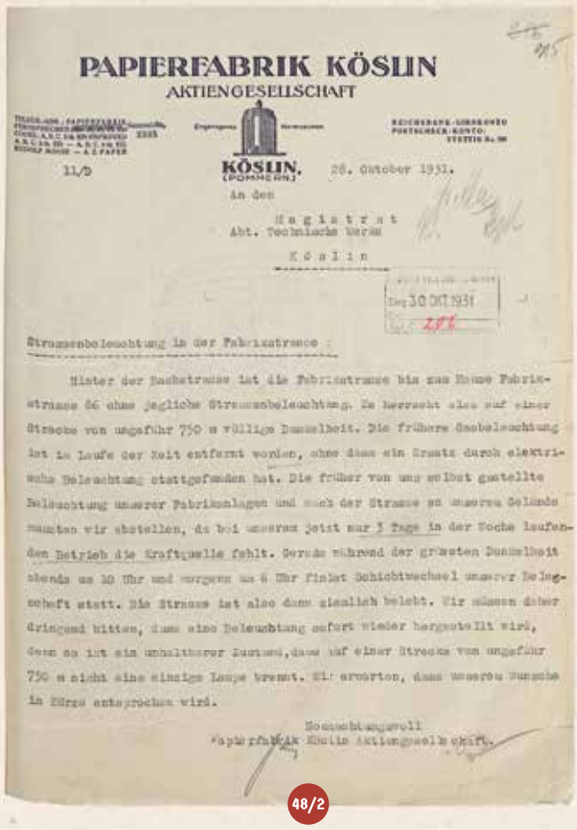

PAPIERFABRIK KÖSLIN
AKTIENGESELLSCHAFT

KÖSLIN. 28. Oktober 1931.

An den
Magistrat
Abt. Technische Werke
K ö s l i n

Strassenbeleuchtung in der Fabrikstrasse.

Hinter der Bachstrasse ist die Fabrikstrasse bis zum Hause Fabrikstrasse 66 ohne jegliche Strassenbeleuchtung. Es herrscht also auf einer Strecke von ungefähr 750 m völlige Dunkelheit. Die frühere Gasbeleuchtung ist im Laufe der Zeit entfernt worden, ohne dass ein Ersatz durch elektrische Beleuchtung stattgefunden hat. Die früher von uns selbst gestellte Beleuchtung unserer Fabrikanlagen und nach der Strasse zu unseres Geländes mussten wir abstellen, da bei unserem jetzt nur 3 Tage in der Woche laufenden Betrieb die Kraftquelle fehlt. Gerade während der grössten Dunkelheit abends um 20 Uhr und morgens um 6 Uhr findet Schichtwechsel unserer Belegschaft statt. Die Strasse ist also dann ziemlich belebt. Wir müssen daher dringend bitten, dass eine Beleuchtung sofort wieder hergestellt wird, denn es ist ein unhaltbarer Zustand, dass auf einer Strecke von ungefähr 750 m nicht eine einzige Lampe brennt. Wir erwarten, dass unserem Wunsche in Kürze entsprochen wird.

Hochachtungsvoll
Papierfabrik Köslin Aktiengesellschaft.

48/2

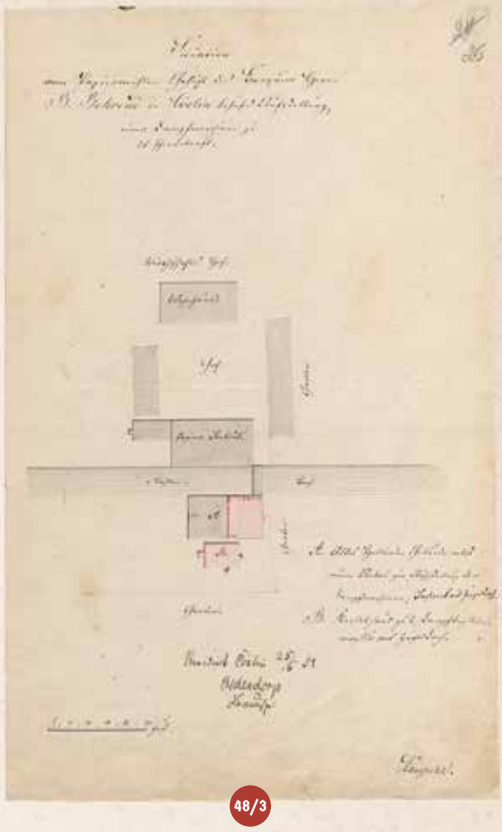

48/3

48/2 Korespondencja urzędowa na papierze firmowym w sprawie oświetlenia obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) w okolicy fabryki papieru z 1931 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 524

48/3 Plan sytuacyjny z 1854 r. z widocznymi zabudowaniami papierni usytuowanymi bezpośrednio przy rzece Dzierżęcince (Mühlenbach)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 793

48/4 Plan sytuacyjny części obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) z 1912 r. z naniesionymi numerami poszczególnych posesji oraz oznaczoną częścią terenu papierni
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2192

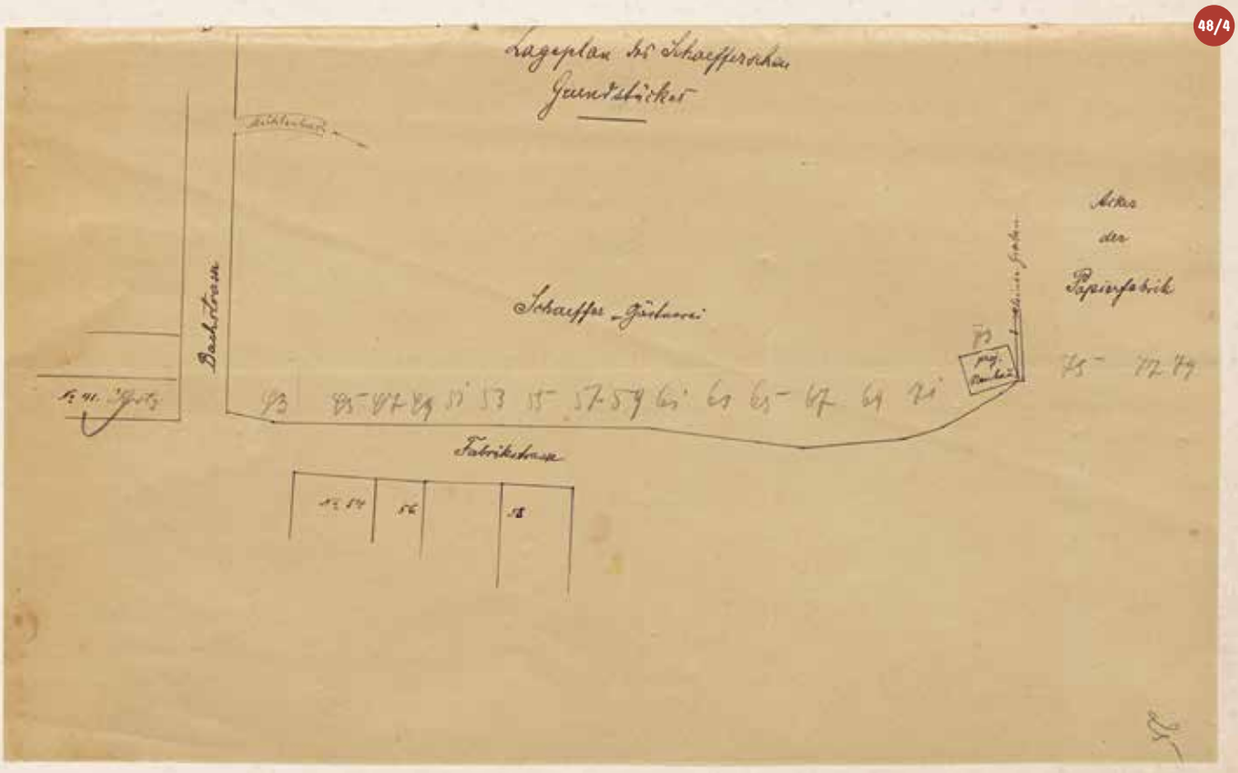

48/4

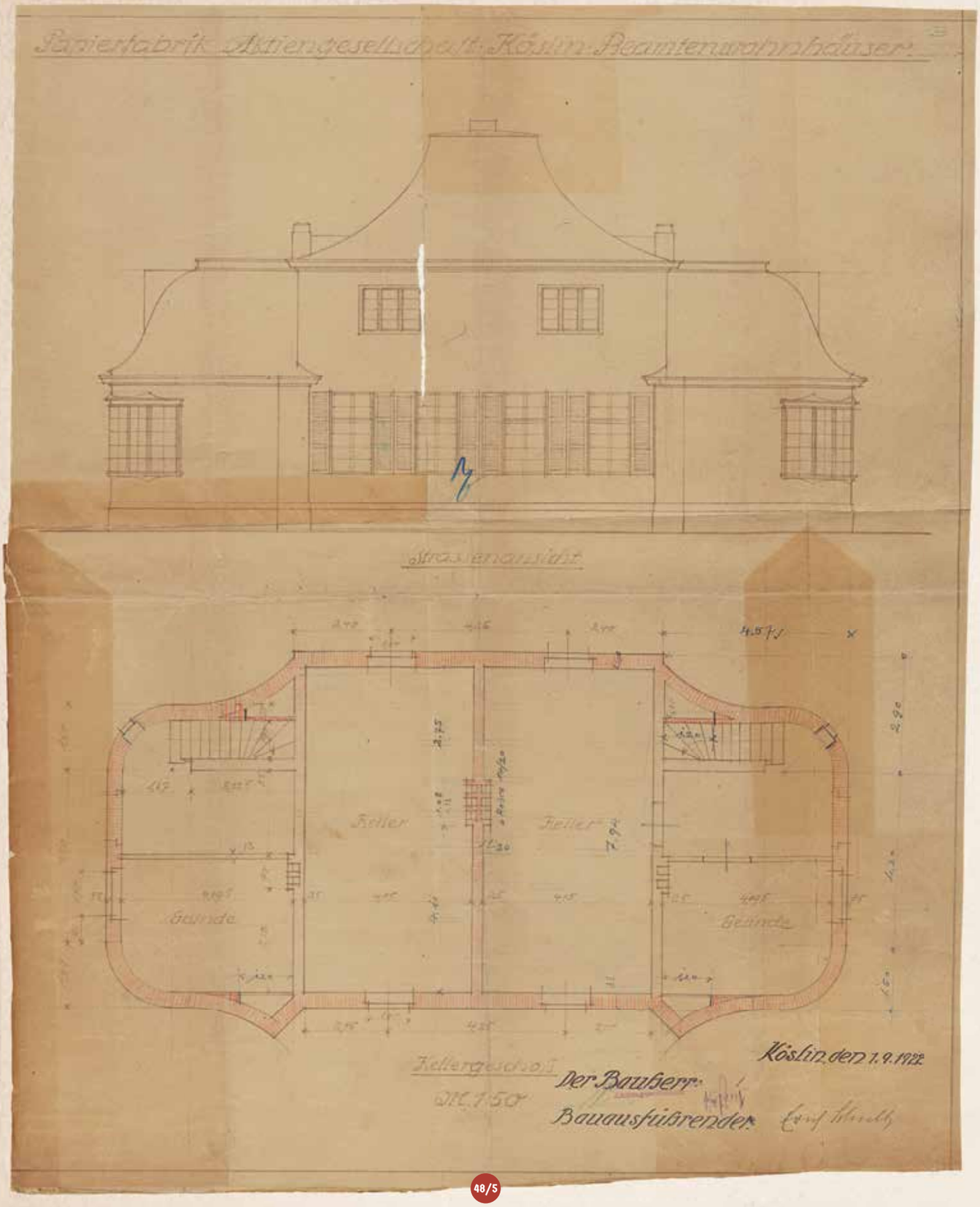

48/5

48/5 **Akta budowlane z lat 1922-1924 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse 62, 74) z projektami domów mieszkalnych dla urzędników pracujących w papierni i z planem sytuacyjnym z 1922 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1376

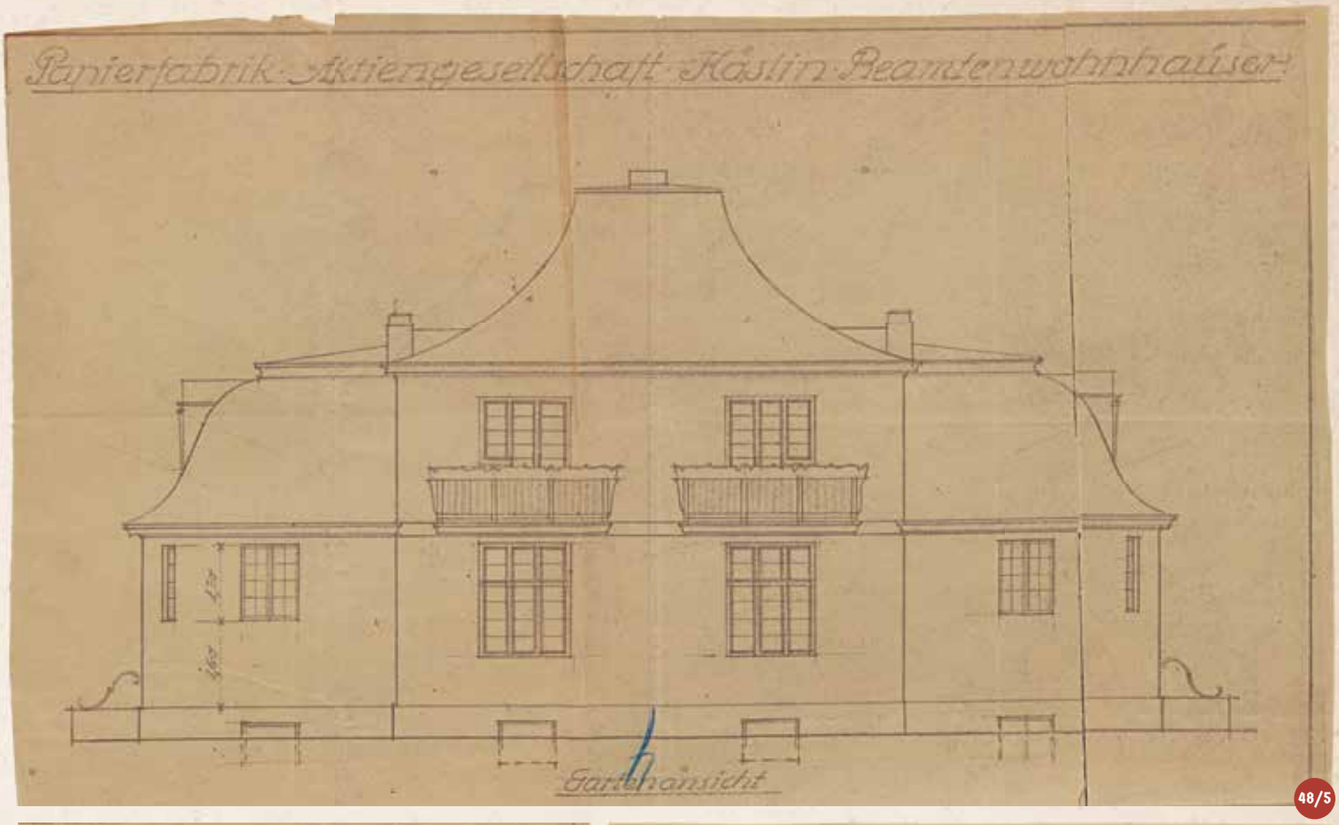

48/5

48/5

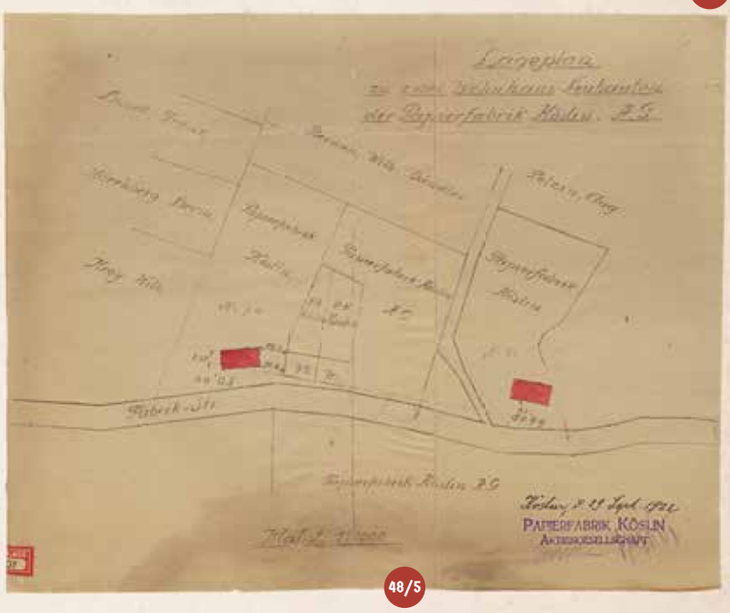

48/5

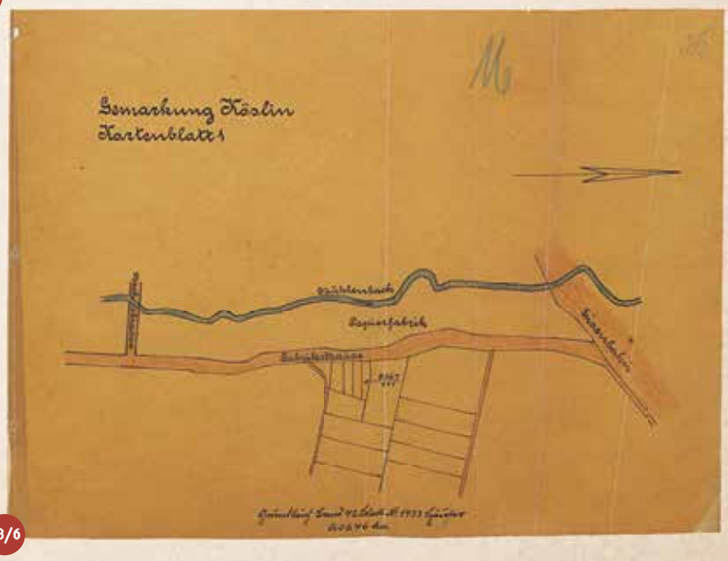

48/6

48/6 Plan sytuacyjny części obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) z 1922 r. z oznaczonym terenem papierni
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1377

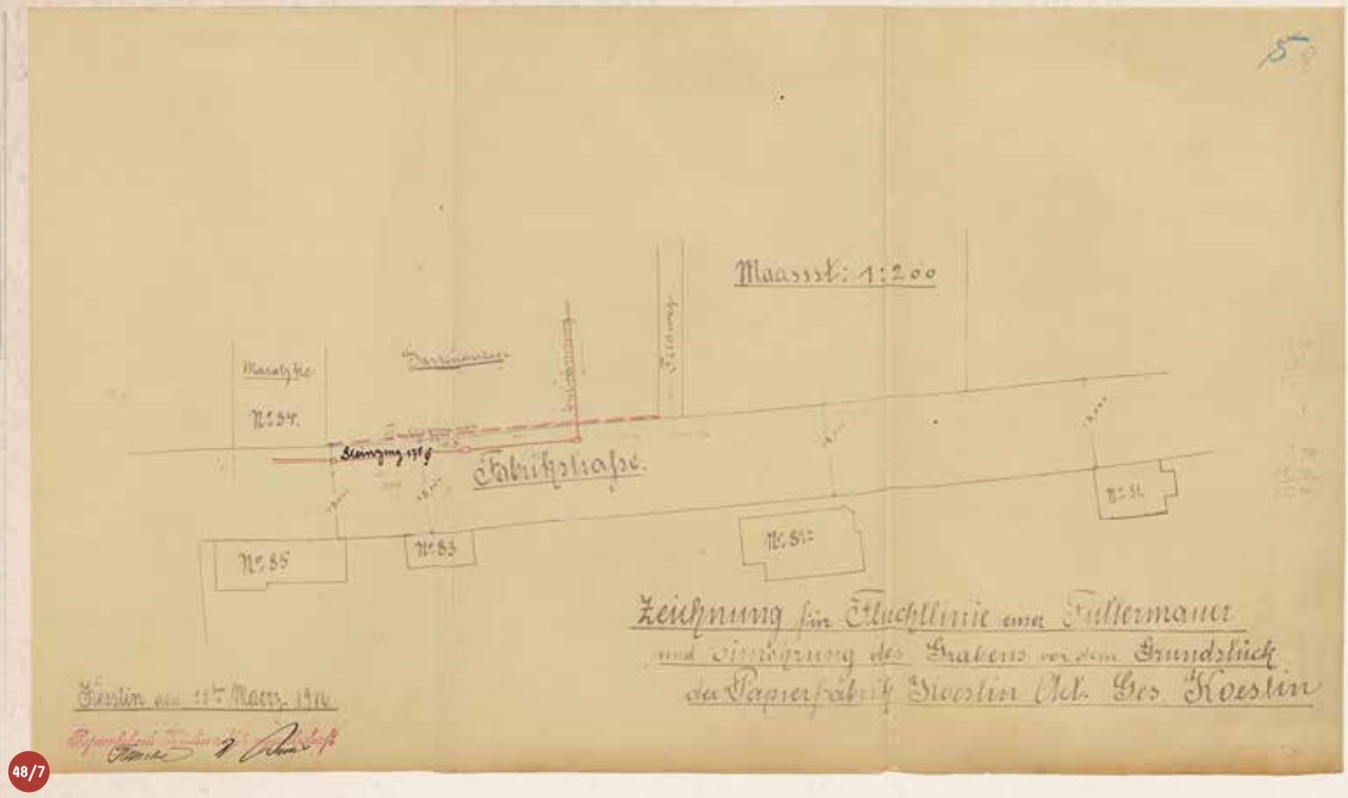

48/7

48/7 **Plan sytuacyjny części obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) z 1916 r. z naniesioną numeracją części posesji papierni**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1379

48/8 **Plan sytuacyjny części obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) z 1921 r. z oznaczonym terenem papierni**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1380

48/8

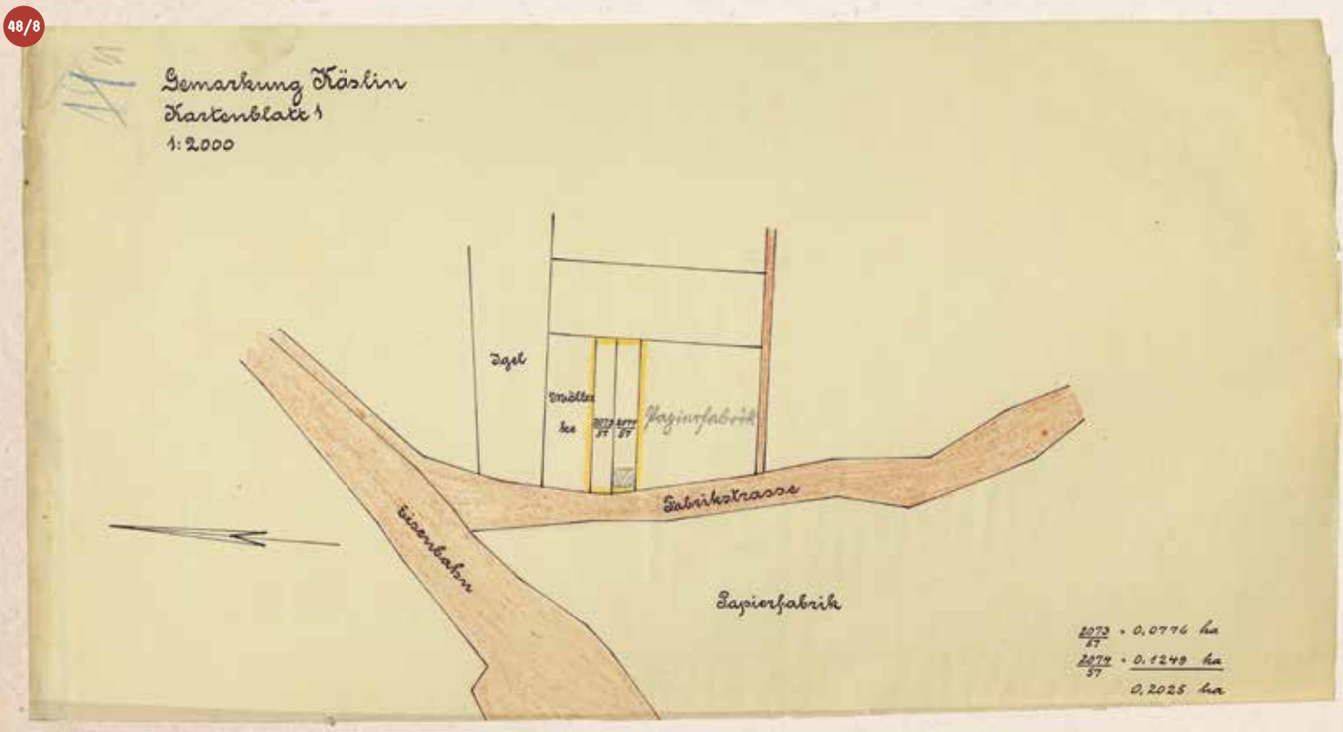

48/9

Korespondencja urzędowa z lat 1922-1940 dotycząca budowy fabryki papieru spółki akcyjnej w Koszalinie (Papierfabrik Aktien-Gesellschaft in Köslin) przy obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse 79/85) z planami sytuacyjnymi terenu z 1925 r. i 1936 r.
Archiwum Państwowe
w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 687

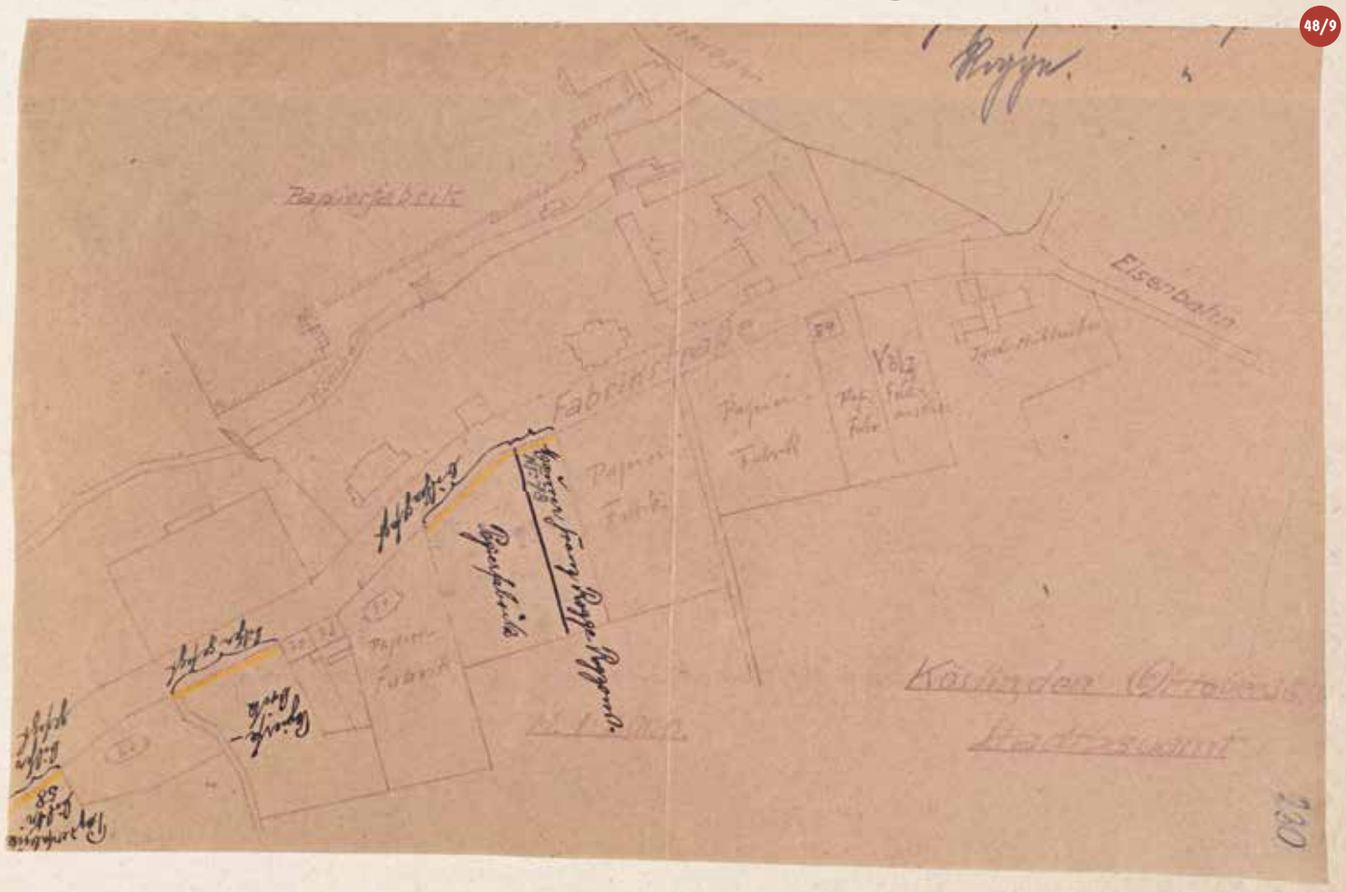

48/9

Pękające ściany

Pewnego dnia w trzypiętrowym budynku, należącym do wdowy Knop, zaczęły pękać ściany. Spowodowane było to budową sąsiedniej kamienicy i zbyt mocnym podkopaniem fundamentów. Właścicielka, przebywająca w Berlinie, została natychmiast powiadomiona.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 94, Jg. 28 (1914).

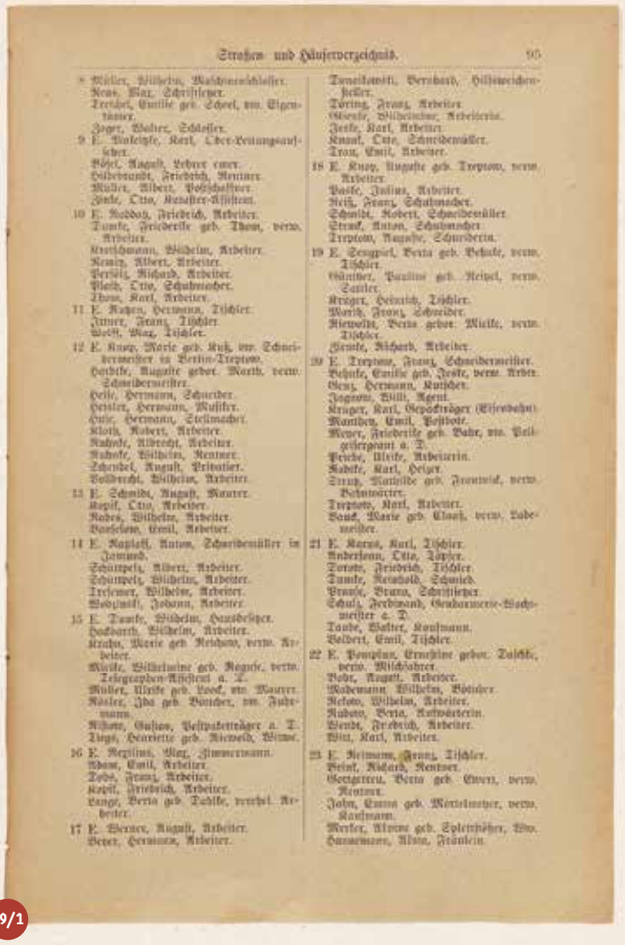

Straßen und Häuserverzeichnis. 95

Müller, Wilhelm, Maschinenschlosser.
Neus, Max, Schriftsetzer.
Trenkel, Emilie geb. Scheel, ww. Eigentümer.
Jäger, Bäcker, Schlosser.
9 E. Malkejke, Karl, Ober-Reinigungsaufseher.
Böhl, August, Lehrer emer.
Heidemann, Friedrich, Rentner.
Müller, Albert, Postschaffner.
Jeske, Otto, Kanzlist-Assistent.
10 E. Noddow, Friedrich, Arbeiter.
Domke, Friederike geb. Thom, verw. Arbeiter.
Krauschmann, Wilhelm, Arbeiter.
Kenitz, Albert, Arbeiter.
Perschil, Richard, Arbeiter.
Plath, Otto, Schuhmacher.
Thom, Karl, Arbeiter.
11 E. Rathen, Hermann, Tischler.
Jenner, Franz, Tischler.
Wolff, Max, Tischler.
12 E. Knop, Marie geb. Ruh, ww. Schneidermeister in Berlin-Treptow.
Herbitz, Auguste geber. Warth, verw. Schneidermeister.
Heile, Hermann, Schneider.
Heisler, Hermann, Musiker.
Hein, Hermann, Stellmacher.
Kloth, Robert, Arbeiter.
Rudolf, Albrecht, Arbeiter.
Rudolf, Wilhelm, Rentner.
Schendel, August, Privatier.
Voldbrecht, Wilhelm, Arbeiter.
13 E. Schmidt, August, Maurer.
Kapil, Otto, Arbeiter.
Rades, Wilhelm, Arbeiter.
Boeslehen, Emil, Arbeiter.
14 E. Kapiski, Anton, Schneidermüller in Jamund.
Schumpelz, Albert, Arbeiter.
Schumpelz, Wilhelm, Arbeiter.
Treisener, Wilhelm, Arbeiter.
Wodzinski, Johann, Arbeiter.
15 E. Domke, Wilhelm, Hausdiener.
Hadbarth, Richelm, Arbeiter.
Krahn, Marie geb. Reinhard, verw. Arbeiter.
Müller, Wilhelmine geb. Regele, verw. Telegraphen-Aufseher a. D.
Müller, Marie geb. Loock, ww. Maurer.
Rösler, Ida geb. Boucher, ww. Fuhrmann.
Rihow, Gustav, Postpaketträger a. D.
Ziegs, Henriette geb. Arenwald, Witwe.
16 E. Regilini, Max, Zimmermann.
Rhow, Emil, Arbeiter.
Todt, Franz, Arbeiter.
Kapil, Friedrich, Arbeiter.
Lange, Berta geb. Dahlke, verehel. Arbeiter.
17 E. Werner, August, Arbeiter.
Werner, Hermann, Arbeiter.
Zuwalkowski, Bernhard, Hilfsweichensteller.
Döring, Franz, Arbeiter.
Gloede, Wilhelmine, Arbeiterin.
Jeske, Karl, Arbeiter.
Knaak, Otto, Schneidemüller.
Trau, Emil, Arbeiter.
18 E. Knop, Auguste geb. Treptow, verw. Arbeiter.
Boske, Julius, Arbeiter.
Reiß, Franz, Schuhmacher.
Schmidt, Robert, Schneidemüller.
Straß, Anton, Schuhmacher.
Treptow, Auguste, Schneiderin.
19 E. Steppel, Berta geb. Behnke, verw. Tischler.
Günther, Pauline geb. Reipel, verw. Sattler.
Krüger, Heinrich, Tischler.
Marek, Franz, Schneider.
Niewelt, Berta geber. Mielke, verw. Tischler.
Zenske, Richard, Arbeiter.
20 E. Treptow, Franz, Schneidermeister.
Behnke, Emilie geb. Jeske, verw. Arbeiter.
Berg, Hermann, Kutscher.
Jagenow, Willi, Agent.
Krüger, Karl, Gepäckträger (Eisenbahn).
Manthey, Emil, Postbote.
Meyer, Friederike geb. Bahr, ww. Polizeisergeant a. D.
Peiche, Ulrike, Arbeiterin.
Radtke, Karl, Heizer.
Strup, Mathilde geb. Jeremicki, verw. Bahnwärter.
Treptow, Karl, Arbeiter.
Wanck, Marie geb. Claus, verw. Badewärter.
21 E. Karau, Karl, Tischler.
Anderlenn, Otto, Töpfer.
Torste, Friedrich, Tischler.
Tunske, Reinhold, Schmied.
Prunke, Bruno, Schriftsetzer.
Schulz, Ferdinand, Gendarmerie-Wachtmeister a. D.
Taube, Walter, Kaufmann.
Voldert, Emil, Tischler.
22 E. Pompino, Ernestine geber. Tuschke, verw. Milchhändler.
Bobe, August, Arbeiter.
Wademann, Wilhelm, Böttcher.
Kekow, Wilhelm, Arbeiter.
Rabow, Berta, Aufwärterin.
Wendt, Friedrich, Arbeiter.
Witt, Karl, Arbeiter.
23 E. Neumann, Franz, Tischler.
Beink, Richard, Rentner.
Goetzgeren, Berta geb. Ewert, verw. Rentner.
John, Emma geb. Mertelmeyer, verw. Kaufmann.
Merker, Alwine geb. Spielmacher, Wwe.
Hannemann, Alma, Fräulein.

49/1

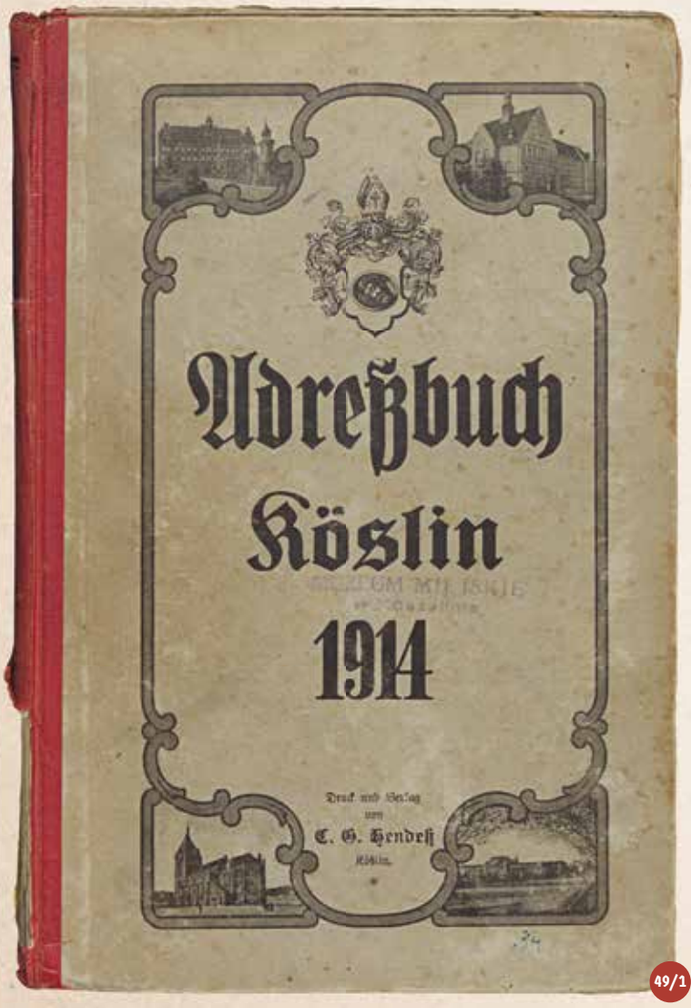

49/1

49/1 Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy W. Wróblewskiego (Annenstrasse 12), w tym Marie Knop, wdowy po mistrzu krawieckim z Berlina-Treptow
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

49/2

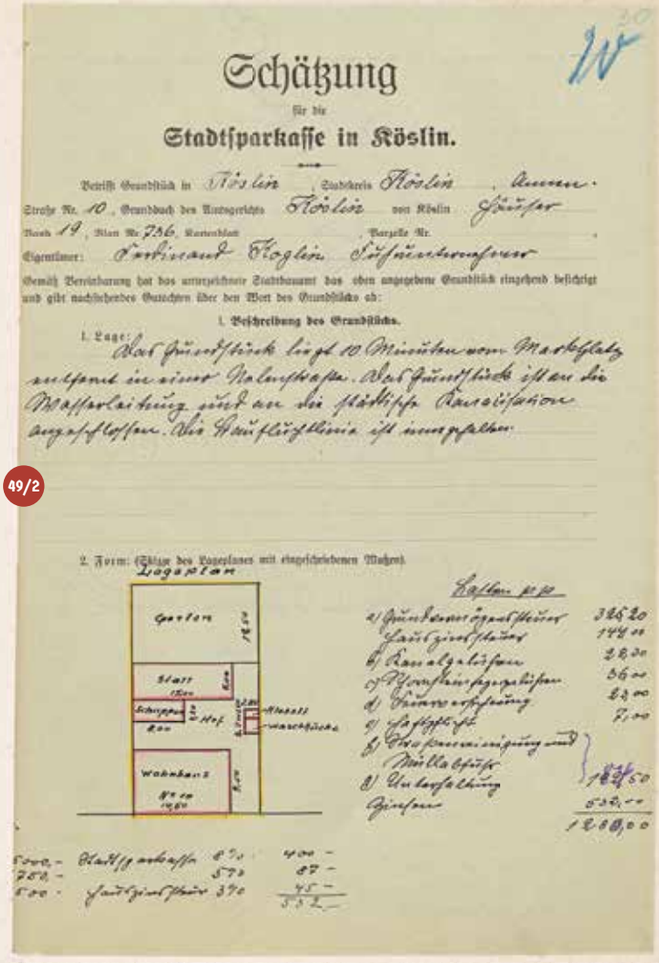

49/2

49/2 Akta budowlane z lat 1926-1929, 1935 dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnej ulicy W. Wróblewskiego (Annenstrasse 10) z planem sytuacyjnym z 1927 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1041

49/3 Akta budowlane z lat 1891, 1914, 1927, 1930 dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnej ulicy W. Wróblewskiego (Annenstrasse 14) z projektem fasady i przekrojami budynku z 1914 r. oraz planem osuszenia budynku z 1926 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1044

49/3

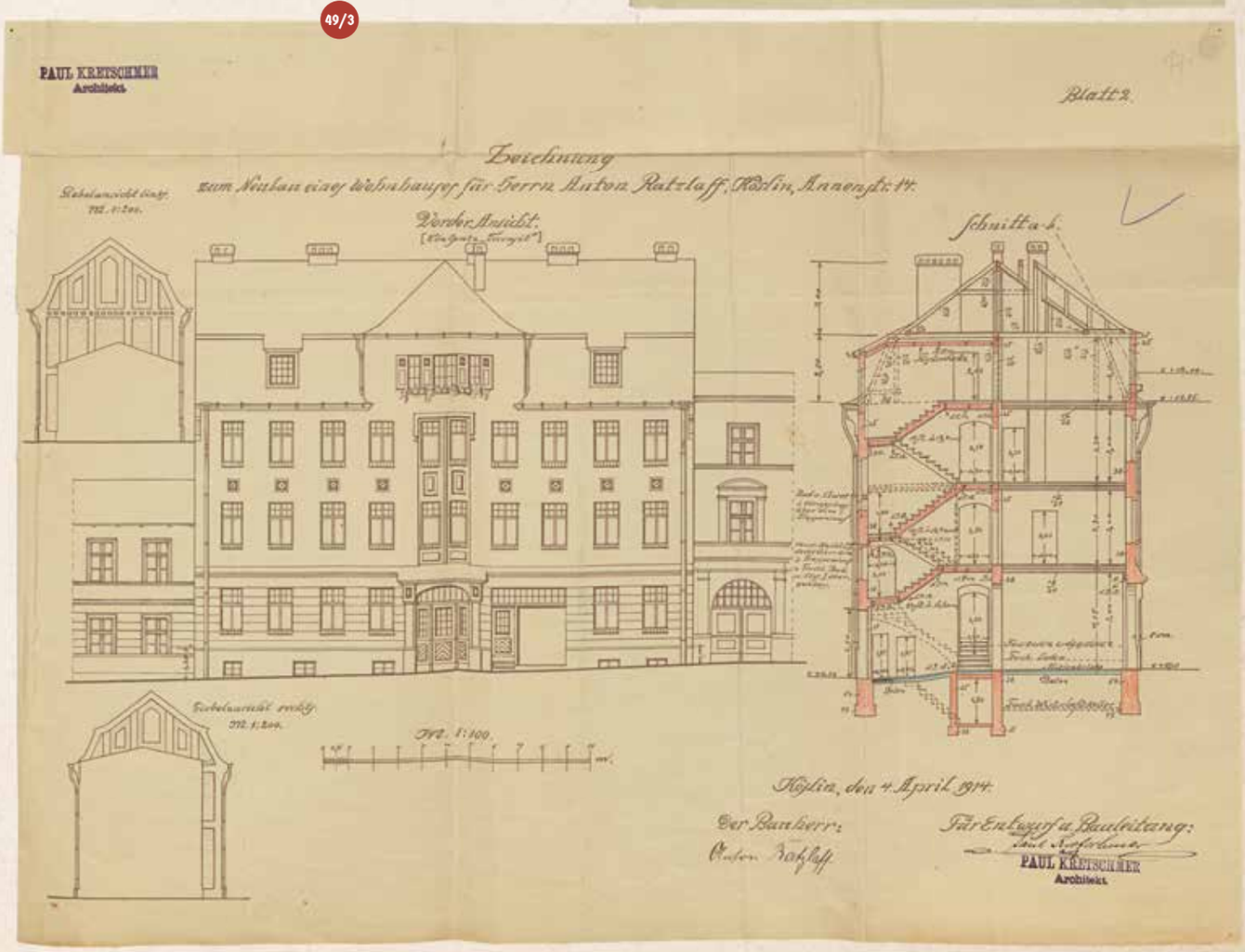

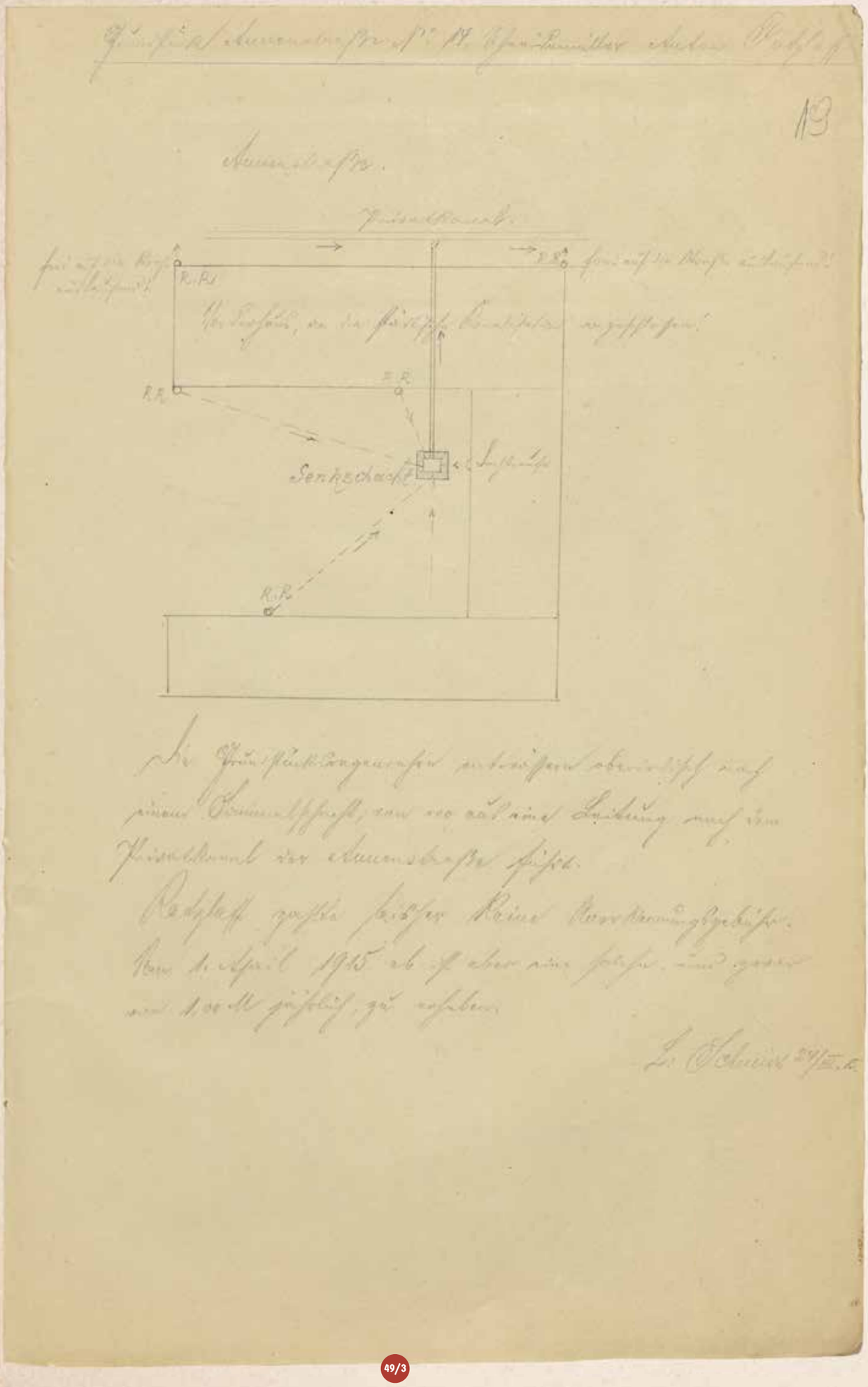
Senkschacht

Schätzung

für die

Stadtsparkasse zu Köslin.

Amtl. Grundbuch in Köslin, Einlage Nr. 14

Grundbuch des Amtsgerichts Köslin von Köslin, Band 22

Blatt Nr. 875 Kartenblatt — Parzelle Nr. —

Eigentümer: Justizrat Radtke

Gemäß Verfügung hat der unterzeichnete Stadtbaurat das oben angegebene Grundstück eingehend besichtigt und gibt nachstehendes Gutachten über den Wert des Grundstücks ab:

I. Beschreibung des Grundstücks.

1. Lage: Nördliche Straßenseite der Annenstraße Nr. 10 Nr. 14 vom Parkplatz am Bahnhof mit Straßenbahn und Bahnhof

2. Form: (Skizze des Lageplanes mit eingeschriebenen Maßen)

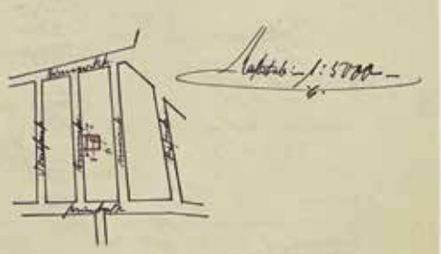

Maßstab 1:5000

3. Größe: Nach Einsicht der Grundbuch- und Katasterunterlagen hat das vorbezeichnete Grundstück eine Größe von rd. — ha — a — qm

ab nach obigenannten Straßen- und Platzland in Größe von — ha — a — qm

verbleibt zu bewertende Grundfläche — ha 4 a 40 qm

49/3

Atelier
für
Polizei Verwaltung

Annen-Str. 14

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KOSZALINIE
Akta miasta Koszalina
w zesp. 21
SYGN. 1044 SYGN. 66

1044

49/3

49/3

Nachtragzeichnung zur Entwässerung des Grundstücks

Annenstraße Nr. 14 Herrn Radtzlaff gehörig.

Maßstab 1:100.

Schnitt A-B.

Schnitt C-D.

Köslin, den 26. XI. 1926.

Der Bauherr

Der Ausführende

Zamordowana wdowa

W swoim mieszkaniu znaleziona została martwa 77-letnia wdowa Aurelie Bohlmann. Jej twarz zalana była krwią, a na szyi widoczne były ślady duszenia. Podejrzenie padło na trzech młodych mężczyzn – robotników Petersa, Otta i Dauterta. Po aresztowaniu przyznali się do winy, zamordowanej skraść mieli 22 marki.

Źródło: Scranton Wochenblatt, Jg. 52, nr 1 (1916).

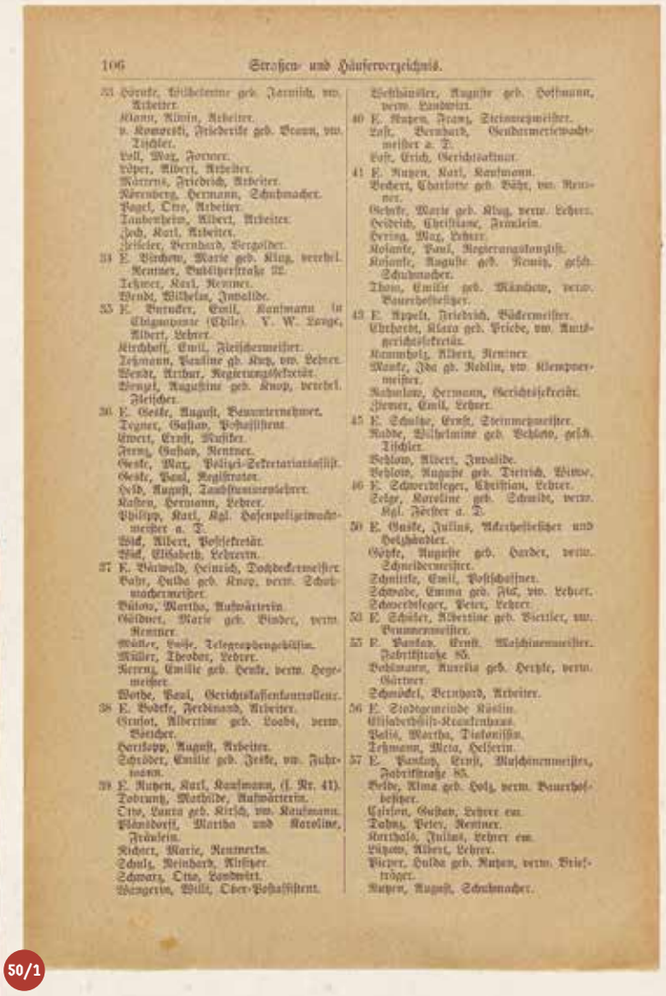

106 Straßen- und Häuserverzeichnis.

53 Hencke, Wilhelmine geb. Jarmisch, ww. Arbeiter.
Mann, Alwin, Arbeiter.
v. Kowarski, Friederike geb. Braun, ww. Tischler.
Lotz, Max, Former.
Löper, Albert, Arbeiter.
Mörterns, Friedrich, Arbeiter.
Nürenberg, Hermann, Schuhmacher.
Pagel, Otto, Arbeiter.
Taubenheim, Albert, Arbeiter.
Zoch, Karl, Arbeiter.
Zeisler, Bernhard, Bergolder.
33 E. Bürchow, Marie geb. Klug, verehel. Rentner, Bublitzerstraße 22.
Tetzner, Karl, Rentner.
Wendt, Wilhelm, Invalide.
55 E. Buraker, Emil, Kaufmann in Chiguayante (Chile). V. W. Lange, Albert, Lehrer.
Kirchhoff, Emil, Fleischermeister.
Tetzmann, Pauline geb. Klug, ww. Lehrer.
Wendt, Arthur, Regierungssekretär.
Wenzel, Augustine geb. Knop, verehel. Fleischer.
36 E. Geske, August, Bauunternehmer.
Tegner, Gustav, Postassistent.
Ewert, Ernst, Maurer.
Ferny, Gustav, Rentner.
Geske, Max, Polizei-Sekretariatsassist.
Geske, Paul, Registrator.
Held, August, Tanzlehrer.
Kaden, Hermann, Lehrer.
Philipp, Karl, Kgl. Hafenpolizeiwachtmeister a. D.
Sick, Albert, Postsekretär.
Sick, Elisabeth, Lehrerin.
37 E. Bärwald, Heinrich, Dachdeckermeister.
Bahr, Hulda geb. Knop, verw. Schuhmachermeister.
Bütow, Martha, Aufwärterin.
Goldner, Marie geb. Binder, verw. Rentner.
Müller, Luise, Telegraphengehilfin.
Müller, Theodor, Lehrer.
Nerreng, Emilie geb. Henke, verw. Hegemeister.
Werde, Paul, Gerichtskassenkontrolleur.
38 E. Bodeke, Ferdinand, Arbeiter.
Grusot, Albertine geb. Loabs, verw. Bäcker.
Harlopp, August, Arbeiter.
Schröder, Emilie geb. Jeske, ww. Fuhrmann.
39 E. Nutzen, Karl, Kaufmann, (I. Nr. 41).
Tobrasny, Mathilde, Aufwärterin.
Otto, Laura geb. Kirsch, ww. Kaufmann.
Plönsdorff, Martha und Karoline, Fräulein.
Richert, Marie, Rentnerin.
Schulz, Reinhard, Klempner.
Schwarz, Otto, Landwirt.
Wengerin, Willi, Ober-Postassistent.
Westhäußler, Auguste geb. Hoffmann, verw. Landwirt.
40 E. Nutzen, Franz, Steinmetzmeister.
Lutz, Bernhard, Gendarmeriewachtmeister a. D.
Lutz, Erich, Gerichtsaktuar.
41 E. Nutzen, Karl, Kaufmann.
Bechert, Charlotte geb. Bähr, ww. Rentner.
Gebrke, Marie geb. Klug, verw. Lehrer.
Heidrich, Christiane, Fräulein.
Hering, Max, Lehrer.
Kolante, Paul, Regierungssekretär.
Kolante, Auguste geb. Nowitz, gesch. Schuhmacher.
Thom, Emilie geb. Mändow, verw. Bauerhofbesitzer.
43 E. Appelt, Friedrich, Bäckermeister.
Ehrhardt, Klara geb. Priebe, ww. Amtsgerichtssekretär.
Kaumhoiz, Albert, Rentner.
Manke, Ida geb. Reblin, ww. Klempnermeister.
Nahnsdorf, Hermann, Gerichtssekretär.
Riemer, Emil, Lehrer.
45 E. Schulze, Ernst, Steinmetzmeister.
Rudde, Wilhelmine geb. Behlcke, gesch. Tischler.
Behlow, Albert, Invalide.
Behlow, Auguste geb. Dietrich, Witwe.
46 E. Schwerdtfeger, Christian, Lehrer.
Selge, Karoline geb. Schmidt, verw. Kgl. Förster a. D.
50 E. Guske, Julius, Akerbesitzer und Holzhändler.
Göpke, Auguste geb. Harder, verw. Schneidermeister.
Schmittke, Emil, Postschaffner.
Schwabe, Emma geb. Alt, ww. Lehrer.
Schwerdtfeger, Peter, Lehrer.
53 E. Schüler, Albertine geb. Bertler, ww. Bummermeister.
57 E. Pankau, Ernst, Maschinenmeister, Fabrikstraße 85.
Bohlmann, Aurelia geb. Herzke, verw. Gärtner.
Schmöckel, Bernhard, Arbeiter.
58 E. Stadtgemeinde Köslin.
Elisabethhilfs-Krankenhaus.
Palis, Martha, Diakonissin.
Tetzmann, Meta, Helferin.
57 E. Pankau, Ernst, Maschinenmeister, Fabrikstraße 85.
Bethe, Alma geb. Holz, verw. Bauerhofbesitzer.
Carsten, Gustav, Lehrer em.
Dahny, Peter, Rentner.
Hertbold, Julius, Lehrer em.
Lüpow, Albert, Lehrer.
Pieper, Hulda geb. Nutzen, verw. Briefträger.
Nutzen, August, Schuhmacher.

50/1

50/1

50/1 Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 55), w tym Aurelii Bohlmann z domu Hertzke, wdowy po ogrodniku
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

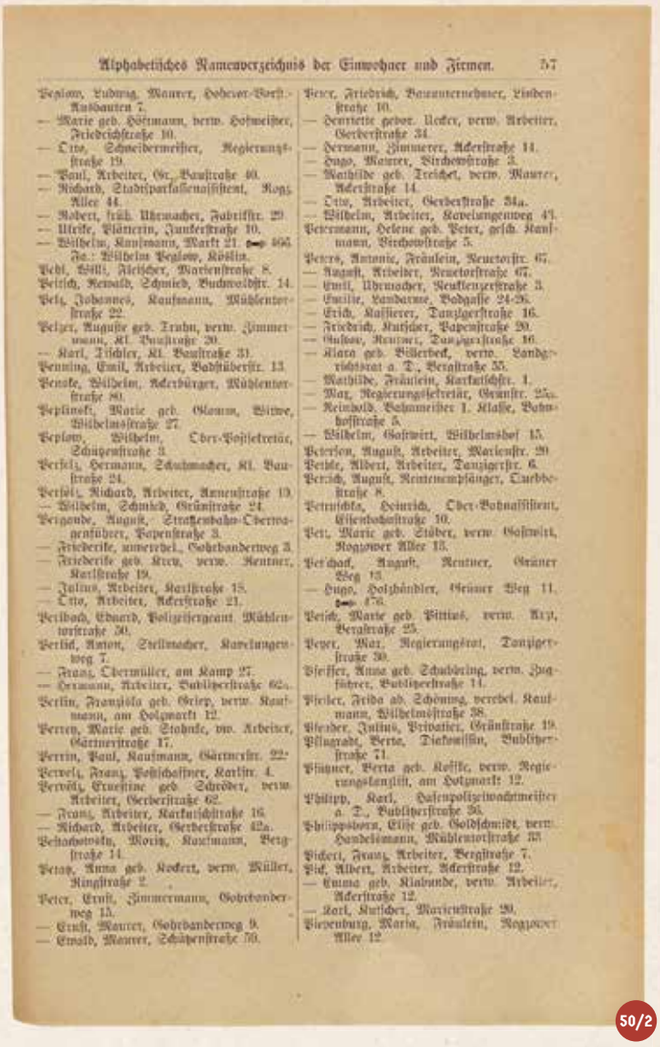

Alphabetisches Namenverzeichnis der Einwohner und Firmen. 57

Peglow, Ludwig, Maurer, Hoheier-Vorst.-Ausbauten 7.
— Marie geb. Hoffmann, verw. Hofmeister, Friedrichstraße 10.
— Otto, Schneidermeister, Regierungsstraße 19.
— Paul, Arbeiter, Gr. Baustraße 40.
— Richard, Stadtsparkassenassistent, Rogg. Allee 44.
— Robert, früh. Uhrmacher, Fabrikstr. 29.
— Ulrike, Plätterin, Junkerstraße 10.
— Wilhelm, Kaufmann, Markt 21. ☎ 605. Fa.: Wilhelm Peglow, Köslin.
Pehl, Willi, Fleischer, Marienstraße 8.
Peisich, Reinald, Schmied, Buchwaldstr. 14.
Pelz, Johannes, Kaufmann, Mühlentorstraße 22.
Pelzer, Auguste geb. Trahn, verw. Zimmermann, Kl. Baustraße 20.
— Karl, Tischler, Kl. Baustraße 31.
Penning, Emil, Arbeiter, Badstüberstr. 13.
Penske, Wilhelm, Ackerbürger, Mühlentorstraße 80.
Peplinski, Marie geb. Glomm, Witwe, Wilhelmsstraße 27.
Peplow, Wilhelm, Ober-Postsekretär, Schützenstraße 3.
Perfeli, Hermann, Schuhmacher, Kl. Baustraße 24.
Perfeli, Richard, Arbeiter, Annenstraße 19.
— Wilhelm, Schmied, Grünstraße 24.
Perigande, August, Straßenbahn-Oberwagenführer, Pepenstraße 3.
— Friederike, unverehel., Gohrbanderweg 3.
— Friederike geb. Krey, verw. Rentner, Karlstraße 19.
— Julius, Arbeiter, Karlstraße 15.
— Otto, Arbeiter, Ackerstraße 21.
Perlbach, Eduard, Polizeisergeant, Mühlentorstraße 30.
Perlick, Anton, Stellmacher, Karolingerweg 7.
— Franz, Obermüller, am Kamp 27.
— Hermann, Arbeiter, Bublitzerstraße 62a.
Perlin, Franziska geb. Grieg, verw. Kaufmann, am Holzmarkt 12.
Perren, Marie geb. Stahnke, ww. Arbeiter, Gärtnereistraße 17.
Perrin, Paul, Kaufmann, Gärtnerstr. 22.
Perrek, Franz, Postschaffner, Karlstr. 4.
Perroll, Ernestine geb. Schröder, verw. Arbeiter, Gerberstraße 62.
— Franz, Arbeiter, Karlutschstraße 16.
— Richard, Arbeiter, Gerberstraße 42a.
Persowotzky, Moritz, Kaufmann, Bergstraße 14.
Perun, Anna geb. Kockert, verw. Müller, Ringstraße 2.
Peter, Ernst, Zimmermann, Gohrbanderweg 13.
— Ernst, Maurer, Gohrbanderweg 9.
— Ewald, Maurer, Schützenstraße 70.
Peter, Friedrich, Bauunternehmer, Lindenstraße 10.
— Henriette geborene Uecker, verw. Arbeiter, Gerberstraße 34.
— Hermann, Zimmerer, Ackerstraße 14.
— Hugo, Maurer, Birchowstraße 3.
— Mathilde geb. Treichel, verw. Maurer, Ackerstraße 14.
— Otto, Arbeiter, Gerberstraße 34a.
— Wilhelm, Arbeiter, Kavelungenweg 43.
Petermann, Helene geb. Peter, gesch. Kaufmann, Birchowstraße 5.
Peters, Antonie, Fräulein, Neuetorstr. 67.
— August, Arbeiter, Neuetorstraße 67.
— Emil, Uhrmacher, Neustettinerstraße 3.
— Emilie, Landarme, Bahnhofstraße 24-26.
— Erich, Kassierer, Danzigerstraße 16.
— Friedrich, Kutscher, Papenstraße 20.
— Gustav, Rentner, Danzigerstraße 16.
— Klara geb. Böttcherbeck, verw. Landgerichtsrat a. D., Bergstraße 55.
— Mathilde, Fräulein, Karlutschstr. 1.
— Mag., Regierungssekretär, Gymnstr. 25a.
— Reinhold, Bahnmeister 1. Klasse, Bahnhofstraße 5.
— Wilhelm, Gastwirt, Wilhelmshof 15.
Petersen, August, Arbeiter, Marienstr. 29.
Petske, Albert, Arbeiter, Danzigerstr. 6.
Petsch, August, Rentenempfänger, Cluebbestraße 8.
Petruschka, Heinrich, Ober-Bahnassistent, Eisenbahnstraße 10.
Petz, Marie geb. Stüber, verw. Gastwirt, Rogzower Allee 13.
Petschack, August, Rentner, Grüner Weg 13.
— Hugo, Holzhändler, Grüner Weg 11. ☎ 476.
Petsch, Marie geb. Pittius, verw. Kirp, Bergstraße 25.
Peyer, Max, Regierungsrat, Danzigerstraße 30.
Pfeiffer, Anna geb. Schuldering, verw. Zugführer, Bublitzerstraße 11.
Pfeiler, Frida ab. Schöning, verehel. Kaufmann, Wilhelmsstraße 38.
Pfender, Julius, Privatier, Grünstraße 19.
Pflugradt, Berta, Dienstmädchen, Bublitzerstraße 71.
Pfützner, Berta geb. Koffke, verw. Regierungssekretär, am Holzmarkt 12.
Philipp, Karl, Hafenpolizeiwachtmeister a. D., Bublitzerstraße 35.
Philippsborn, Elise geb. Goldschmidt, verw. Handelsmann, Mühlentorstraße 33.
Pickert, Franz, Arbeiter, Bergstraße 7.
Pick, Albert, Arbeiter, Ackerstraße 12.
— Emma geb. Kiaburde, verw. Arbeiter, Ackerstraße 12.
— Karl, Kutscher, Marienstraße 20.
Pienenburg, Maria, Fräulein, Rogzower Allee 12.

50/2

50/2 Wpis w książce adresowej z 1914 r. dotyczący robotnika Augusta Petersa, zamieszkałego przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 67)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

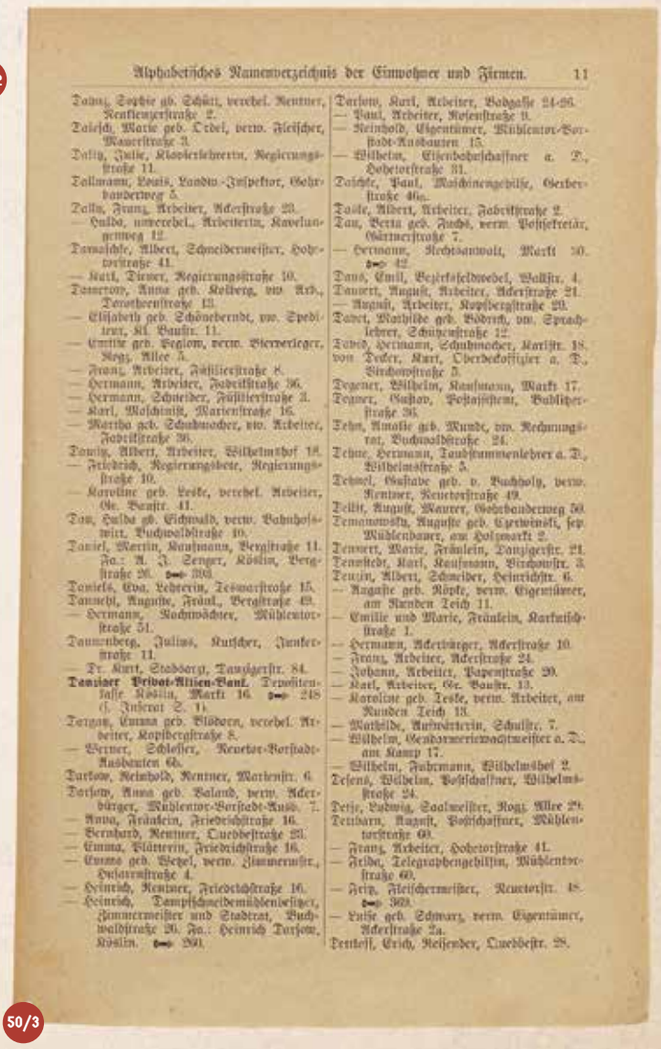

Alphabetisches Namenverzeichnis der Einwohner und Firmen. 11

Talau, Sophie ab. Schütt, verehel. Rentner, Renkenzerstraße 2.
Talesch, Marie geb. Ordel, verw. Fleischer, Maurerstraße 3.
Talig, Julie, Klosterlehrerin, Regierungsstraße 11.
Tallmann, Louis, Landw.-Inspektor, Gohrbanderweg 5.
Talls, Franz, Arbeiter, Ackerstraße 20.
— Hulda, unverehel., Arbeiterin, Kavelungenweg 12.
Tamaschke, Albert, Schneidermeister, Hohenstraße 41.
— Karl, Tischler, Regierungsstraße 10.
Tamerow, Anna geb. Kolberg, ww. Arb., Dorotheenstraße 13.
— Elisabeth geb. Schönebrode, ww. Spediteur, Kl. Baustr. 11.
— Emilie geb. Peglow, verw. Bierverleger, Rogg. Allee 5.
— Franz, Arbeiter, Füsilierstraße 8.
— Hermann, Arbeiter, Fabrikstraße 36.
— Hermann, Schneider, Füsilierstraße 3.
— Karl, Maschinist, Marienstraße 16.
— Martha geb. Schuhmacher, ww. Arbeiter, Fabrikstraße 30.
Tamm, Albert, Arbeiter, Wilhelmshof 18.
— Friedrich, Regierungsbote, Regierungsstraße 10.
— Karoline geb. Leske, verehel. Arbeiter, Gr. Baustr. 41.
Tan, Hulda ab. Eichwald, verw. Bahnhofswirt, Buchwaldstraße 10.
Taniel, Martin, Kaufmann, Bergstraße 11. Fa.: A. J. Zenger, Köslin, Bergstraße 26. ☎ 393.
Daniels, Eva, Lehrerin, Tessmerstraße 15.
Tannebi, Auguste, Frdal., Bergstraße 69.
— Hermann, Buchbinder, Mühlentorstraße 51.
Tannenberg, Julius, Kutscher, Junkerstraße 11.
— Dr. Kurt, Studienrat, Danzigerstr. 84.
Danziger Privat-Aktien-Bank, Depositenkasse Köslin, Markt 16. ☎ 248 (s. Inserat S. 1).
Targan, Emma geb. Blödorn, verehel. Arbeiter, Kopfbergstraße 8.
— Werner, Schlosser, Neuetor-Vorstadt-Ausbauten 6a.
Darlow, Reinhold, Rentner, Marienstr. 6.
Darsow, Anna geb. Baland, verw. Ackerbürger, Mühlentor-Vorstadt-Ausb. 7.
— Anna, Fräulein, Friedrichstraße 16.
— Bernhard, Rentner, Cluebbestraße 23.
— Emma, Plätterin, Friedrichstraße 16.
— Emma geb. Bickel, verw. Zimmermstr., Husarenstraße 4.
— Heinrich, Rentner, Friedrichstraße 16.
— Heinrich, Dampfschneidemühlenbesitzer, Zimmermeister und Stadtrat, Buchwaldstraße 20. Fa.: Heinrich Darsow, Köslin. ☎ 261.
Darsow, Karl, Arbeiter, Badgasse 24-26.
— Paul, Arbeiter, Rosenstraße 9.
— Reinhold, Eigentümer, Mühlentor-Vorstadt-Ausbauten 15.
— Wilhelm, Eisenbahnschaffner a. D., Hohetorstraße 31.
Daschke, Paul, Maschinengehilfe, Gerberstraße 46a.
Daske, Albert, Arbeiter, Fabrikstraße 2.
Dau, Berta geb. Fischer, verw. Postsekretär, Gärtnerstraße 7.
— Hermann, Rechtsanwalt, Markt 50. ☎ 42.
Daus, Emil, Bezirksfeldwebel, Wallstr. 4.
Dauert, August, Arbeiter, Ackerstraße 21.
— August, Arbeiter, Koppelbergstraße 29.
Dauer, Mathilde geb. Bödrich, ww. Sprachlehrer, Schützenstraße 12.
David, Hermann, Schuhmacher, Karlstr. 18.
von Decker, Kurt, Oberdeckoffizier a. D., Birchowstraße 5.
Degener, Wilhelm, Kaufmann, Markt 17.
Degner, Gustav, Postassistent, Bublitzerstraße 36.
Dehn, Amalie geb. Munde, ww. Rechnungsrat, Buchwaldstraße 24.
Dehne, Hermann, Taubstummenlehrer a. D., Wilhelmsstraße 5.
Deimel, Gustave geb. v. Buchholy, verw. Rentner, Neuetorstraße 49.
Deitz, August, Maurer, Gohrbanderweg 50.
Demanowsky, Auguste geb. Lyczewinski, ser. Mühlenbauer, am Holzmarkt 2.
Demmert, Marie, Fräulein, Danzigerstr. 24.
Demstedt, Karl, Kaufmann, Birchowstr. 3.
Denzin, Albert, Schneider, Heinrichstr. 6.
— Auguste geb. Köpke, verw. Eigentümer, am Runden Teich 11.
— Emilie und Marie, Fräulein, Karlutschstraße 1.
— Hermann, Ackerbürger, Ackerstraße 10.
— Franz, Arbeiter, Ackerstraße 24.
— Johann, Arbeiter, Papenstraße 20.
— Karl, Arbeiter, Gr. Baustr. 13.
— Karoline geb. Teske, verw. Arbeiter, am Runden Teich 18.
— Mathilde, Aufwärterin, Schulstr. 7.
— Wilhelm, Gendarmeriewachtmeister a. D., am Kamp 17.
— Wilhelm, Fuhrmann, Wilhelmshof 2.
Desens, Wilhelm, Postschaffner, Wilhelmsstraße 24.
Desje, Ludwig, Saalmeister, Rogg. Allee 2a.
Dentharn, August, Postschaffner, Mühlentorstraße 69.
— Franz, Arbeiter, Hohetorstraße 41.
— Felde, Telegraphengehilfin, Mühlentorstraße 60.
— Fritz, Fleischermeister, Neuetorstr. 48. ☎ 369.
— Luise geb. Schwarz, verw. Eigentümer, Ackerstraße 2a.
Dentseß, Erich, Reisender, Cluebestr. 28.

50/3

50/3 Wpisy w książce adresowej z 1914 r. dotyczące dwóch osób o tym samym imieniu i nazwisku: robotnika Augusta Dauterta, zamieszkałego przy obecnej ulicy Podgórnej (Ackerstrasse 21) oraz robotnika Augusta Dauterta, zamieszkałego przy obecnej ulicy Odrodzenia (Kopfbergstrasse 29)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

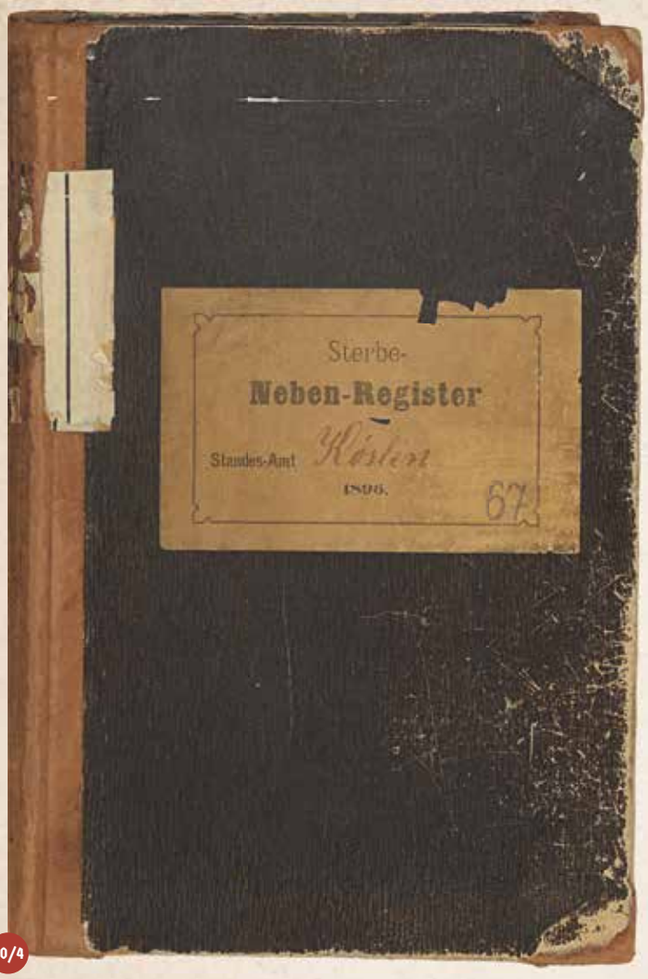

50/4

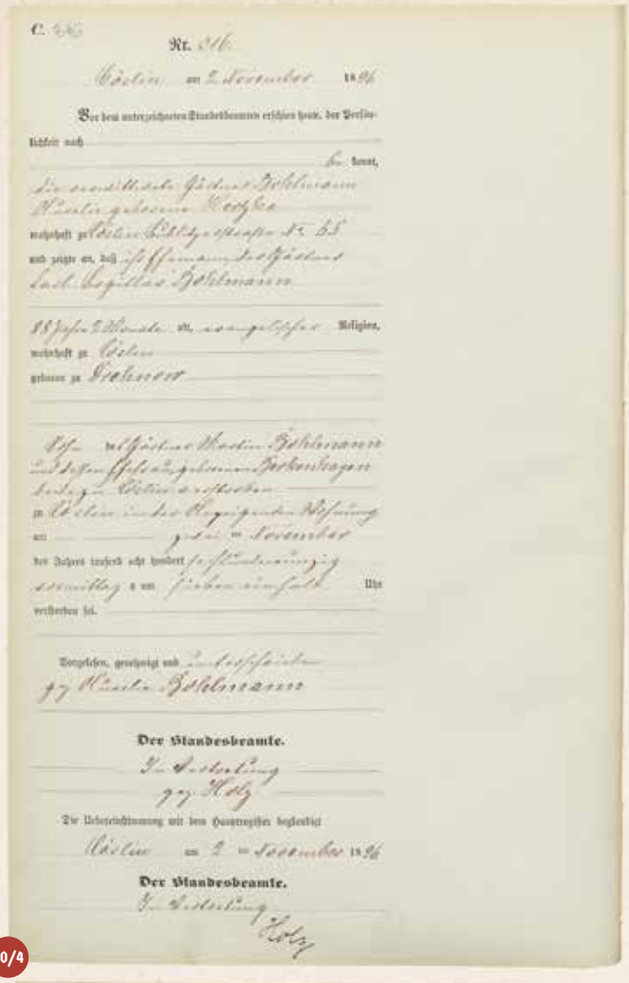

50/4

50/4 Akt zgonu ogrodnika Carla Bogislawa Bohlmanna z 2 listopada 1896 r. podpisany przez zgłaszającą go żonę Aurelie Bohlmann z domu Hertzke
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 67

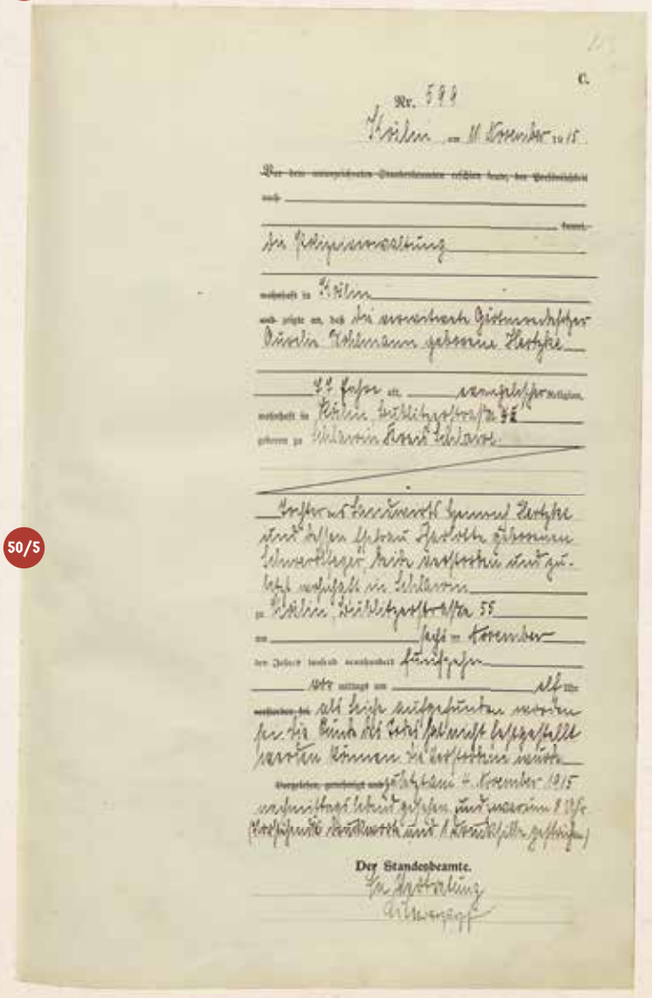

50/5

50/5 Akt zgonu wdowy po ogrodniku Aurelie Bohlmann z domu Hertzke z 10 listopada 1915 r. Zwłoki zostały odnalezione 6 listopada. W akcie widnieje wzmianka, że ostatni raz widziano Aurelie Bohlmann żywą 4 listopada po południu.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 174

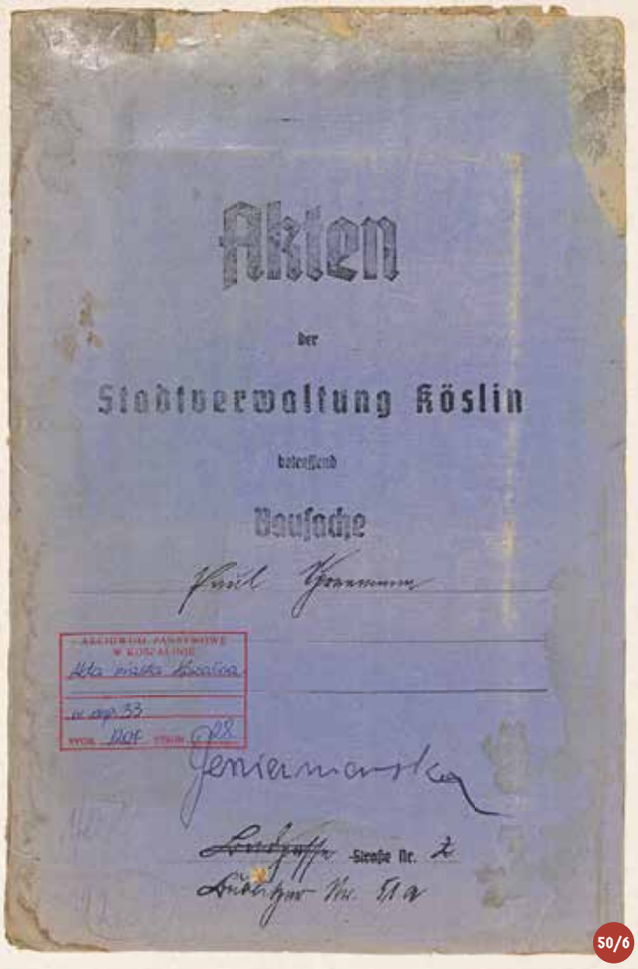

50/6

Akta budowlane z lat 1939-1940 dotyczące zabudowy sąsiednich posesji przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 51a) z projektem budynku i planem sytuacyjnym z 1930 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1207

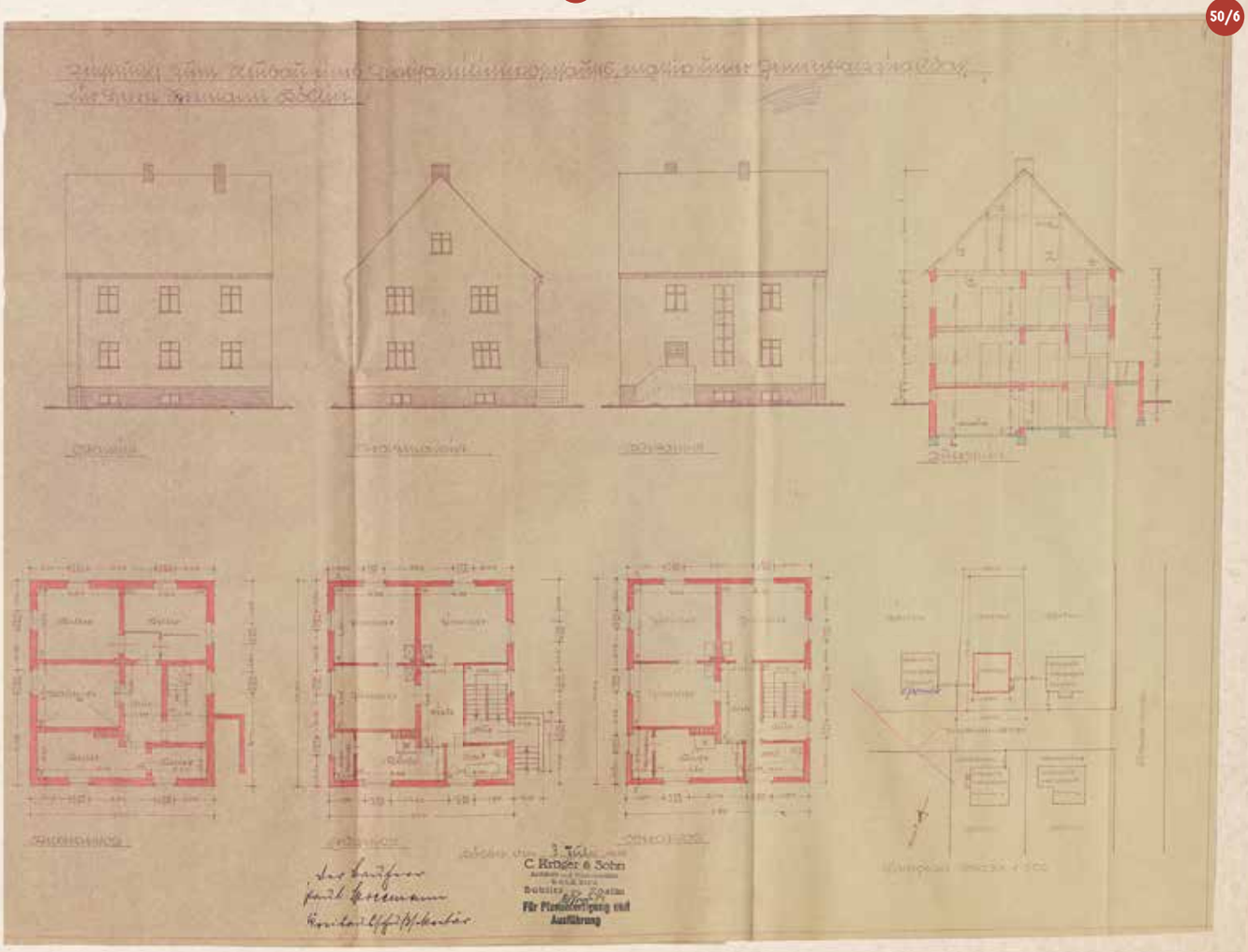

50/6

Proces rzeźników

W Koszalinie rozpoczął się proces miejscowych rzeźników, w którym zostanie oskarżonych około dziesięciu osób, a główne zarzuty skierowane zostały przeciwko rzeźnikowi Mewsowi. Wczoraj sądzono cztery inne osoby. Gustava Fischera z Regierungstrasse 9 skazano na 1000 marek lub 100 dni aresztu. Sprawa pana Trappa została odroczona z uwagi na konieczność powołania kolejnych świadków. Sprawy zaś Karla Hörnke i Alberta Schulza przekazano władzom wojskowym z uwagi na to, że obaj zostali powołani wcześniej do armii.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 163, Jg. 30 (1916).

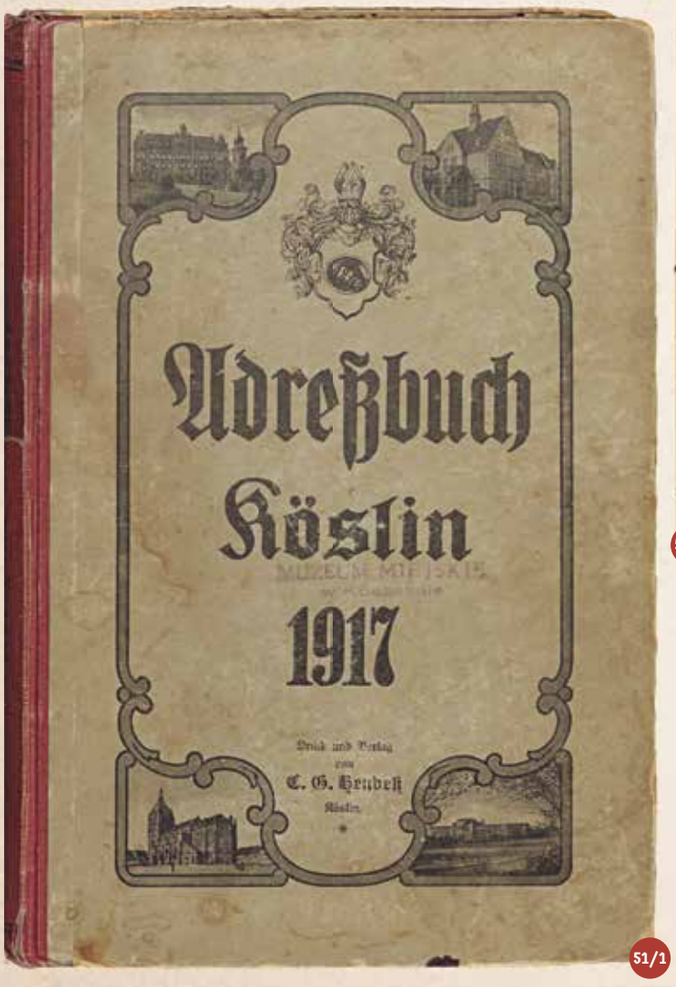

51/1

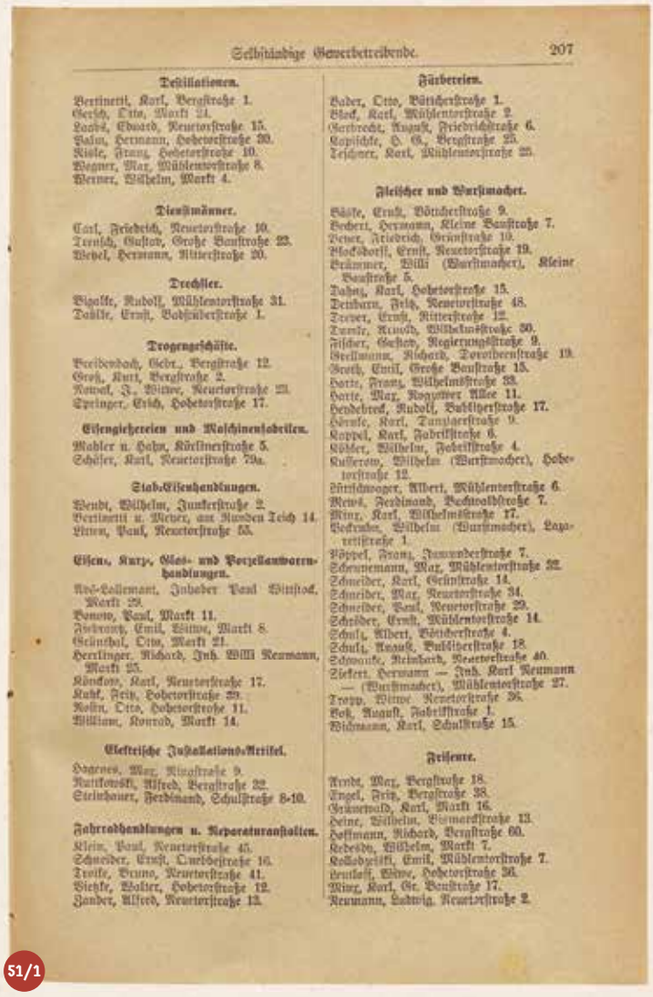
Selbständige Gewerbetreibende. 207

Destillateuren.
Bertinetti, Karl, Bergstraße 1.
Gersch, Otto, Markt 24.
Laabs, Eduard, Neuetorstraße 15.
Palm, Hermann, Hohestraße 30.
Riele, Franz, Hohestraße 10.
Wegner, Max, Mühlenstraße 8.
Werner, Wilhelm, Markt 4.

Dienstmänner.
Carl, Friedrich, Neuetorstraße 10.
Tornich, Gustav, Große Baustraße 23.
Wendel, Hermann, Ritterstraße 20.

Drechsler.
Bigalke, Rudolf, Mühlentorstraße 31.
Dahlke, Ernst, Bahnhofstraße 1.

Drogengeschäfte.
Breidenbach, Gebr., Bergstraße 12.
Groß, Kurt, Bergstraße 2.
Renwal, J., Witwe, Neuetorstraße 23.
Springer, Erich, Hohestraße 17.

Eisengießereien und Maschinenfabriken.
Mahler u. Hahn, Küstinerstraße 5.
Schäfer, Karl, Neuetorstraße 79a.

Stab-Eisenhandlungen.
Bendt, Wilhelm, Junkerstraße 2.
Bertinetti u. Meyer, am Runden Teich 14.
Litzau, Paul, Neuetorstraße 55.

Eisen-, Kurz-, Glas- und Porzellanwarenhandlungen.
Abel-Lallemant, Inhaber Paul Wittstock, Markt 29.
Bonow, Paul, Markt 11.
Fiebranz, Emil, Bütow, Markt 8.
Grünthal, Otto, Markt 21.
Herklinger, Richard, Inh. Willi Neumann, Markt 25.
Könckow, Karl, Neuetorstraße 17.
Kuhl, Fritz, Hohestraße 39.
Rosin, Otto, Hohestraße 11.
Williams, Konrad, Markt 14.

Elektrische Installations-Artikel.
Hagenes, Max, Ringstraße 9.
Rutkowski, Alfred, Bergstraße 32.
Steinbauer, Ferdinand, Schulstraße 8-10.

Fahrradhandlungen u. Reparaturanstalten.
Klein, Paul, Neuetorstraße 45.
Schneider, Ernst, Charlottenstraße 16.
Troike, Bruno, Neuetorstraße 41.
Wiehle, Walter, Hohestraße 12.
Zander, Alfred, Neuetorstraße 13.

Färbereien.
Bader, Otto, Böttcherstraße 1.
Block, Karl, Mühlentorstraße 2.
Gertrecht, August, Friedrichstraße 6.
Lopischke, B. G., Bergstraße 25.
Teschner, Karl, Mühlenstraße 25.

Fleischer und Wurstmacher.
Bäske, Ernst, Böttcherstraße 9.
Beckert, Hermann, Kleine Baustraße 7.
Beier, Friedrich, Grünstraße 10.
Blockdorff, Ernst, Neuetorstraße 19.
Brämmer, Willi (Wurstmacher), Kleine Baustraße 5.
Dahne, Karl, Hohestraße 15.
Deinborn, Fritz, Neuetorstraße 48.
Dreyer, Ernst, Ritterstraße 12.
Dumke, Arnold, Wilhelmstraße 30.
Fischer, Gustav, Regierungsstraße 9.
Greßmann, Richard, Dorotheenstraße 19.
Groth, Emil, Große Baustraße 15.
Hartz, Franz, Wilhelmstraße 33.
Hartz, Max, Roggener Allee 11.
Hendebreck, Rudolf, Bahnhofstraße 17.
Hömke, Karl, Tunzlerstraße 9.
Koppel, Karl, Fabrikstraße 6.
Köther, Wilhelm, Fabrikstraße 4.
Kulterow, Wilhelm (Wurstmacher), Hohestraße 12.
Lüttschwager, Albert, Mühlenstraße 6.
Metzel, Ferdinand, Bahnhofstraße 7.
Mintz, Karl, Wilhelmstraße 17.
Pechrohr, Wilhelm (Wurstmacher), Lazarettstraße 1.
Pöppel, Franz, Inowroclawer Straße 7.
Scheunemann, Max, Mühlenstraße 32.
Schneider, Karl, Grünstraße 14.
Schneider, Max, Neuetorstraße 34.
Schneider, Paul, Neuetorstraße 29.
Schröder, Ernst, Mühlentorstraße 14.
Schulz, Albert, Böttcherstraße 4.
Schulz, August, Bahnhofstraße 18.
Schwanke, Reinhard, Neuetorstraße 40.
Siefert, Hermann — Inh. Karl Neumann — (Wurstmacher), Mühlentorstraße 27.
Trotzy, Witwe, Neuetorstraße 38.
Wek, August, Fabrikstraße 1.
Wichmann, Karl, Schulstraße 15.

Friseure.
Arndt, Max, Bergstraße 18.
Engel, Fritz, Bergstraße 38.
Grünewald, Karl, Markt 16.
Heine, Wilhelm, Bismarckstraße 13.
Hoffmann, Richard, Bergstraße 60.
Kebedde, Wilhelm, Markt 7.
Kolodziejski, Emil, Mühlentorstraße 7.
Leutloff, Witwe, Hohestraße 36.
Mintz, Karl, Gr. Baustraße 17.
Neumann, Ludwig, Neuetorstraße 2.

51/1

51/1 Książka adresowa z 1917 r. z wpisem dotyczącym koszalińskich rzeźników i wytwórców wędlin, w tym Ferdinanda Mewsa, zamieszkałego przy obecnej ulicy Jana z Kolna (Buchwaldstrasse 7)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

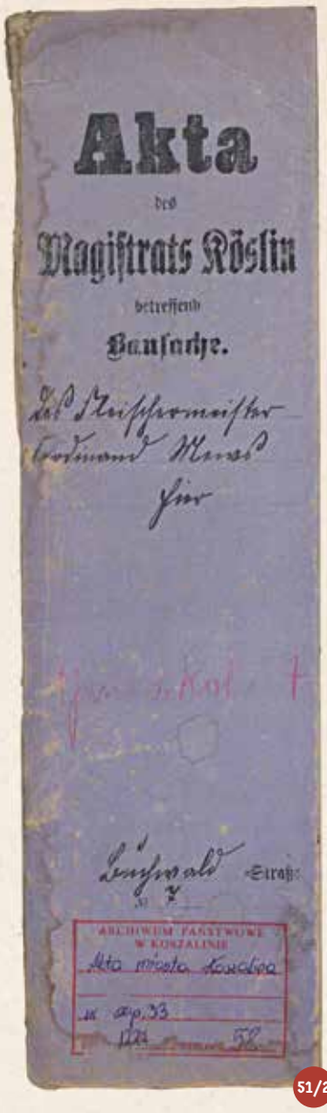

51/2

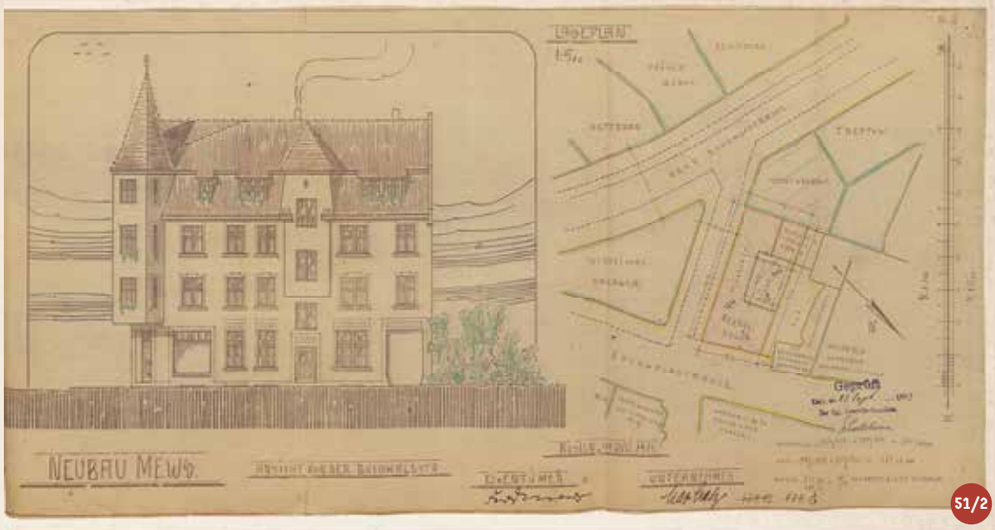

51/2

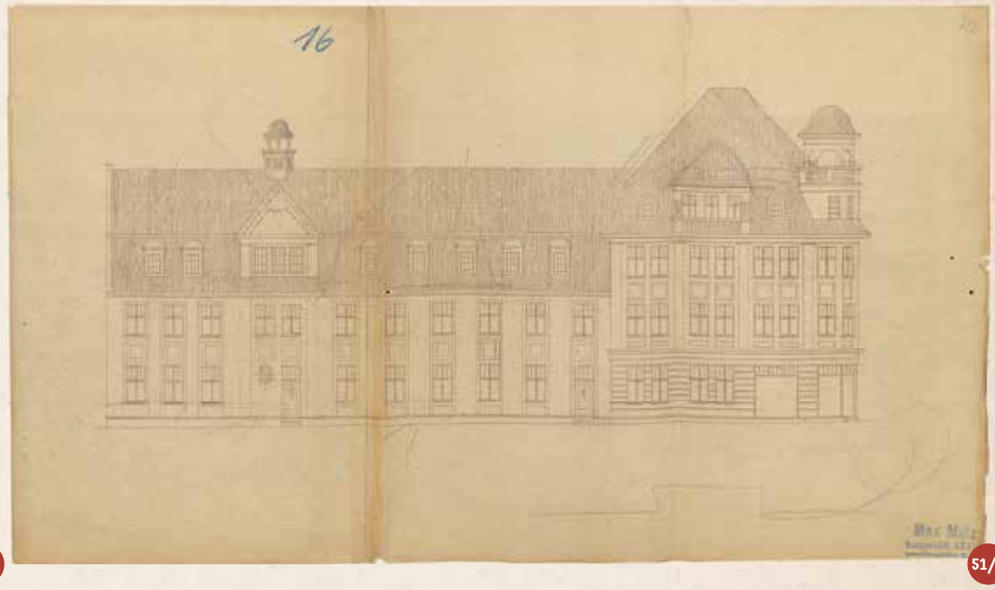

51/2

51/2 Akta budowlane z lat 1913-1914, 1929 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Jana z Kolna (Buchwaldstrasse 7), należącej do mistrza rzeźnickiego Ferdinana Mewsa, z projektami fasad i planem sytuacyjnym z 1913 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1227

51/2

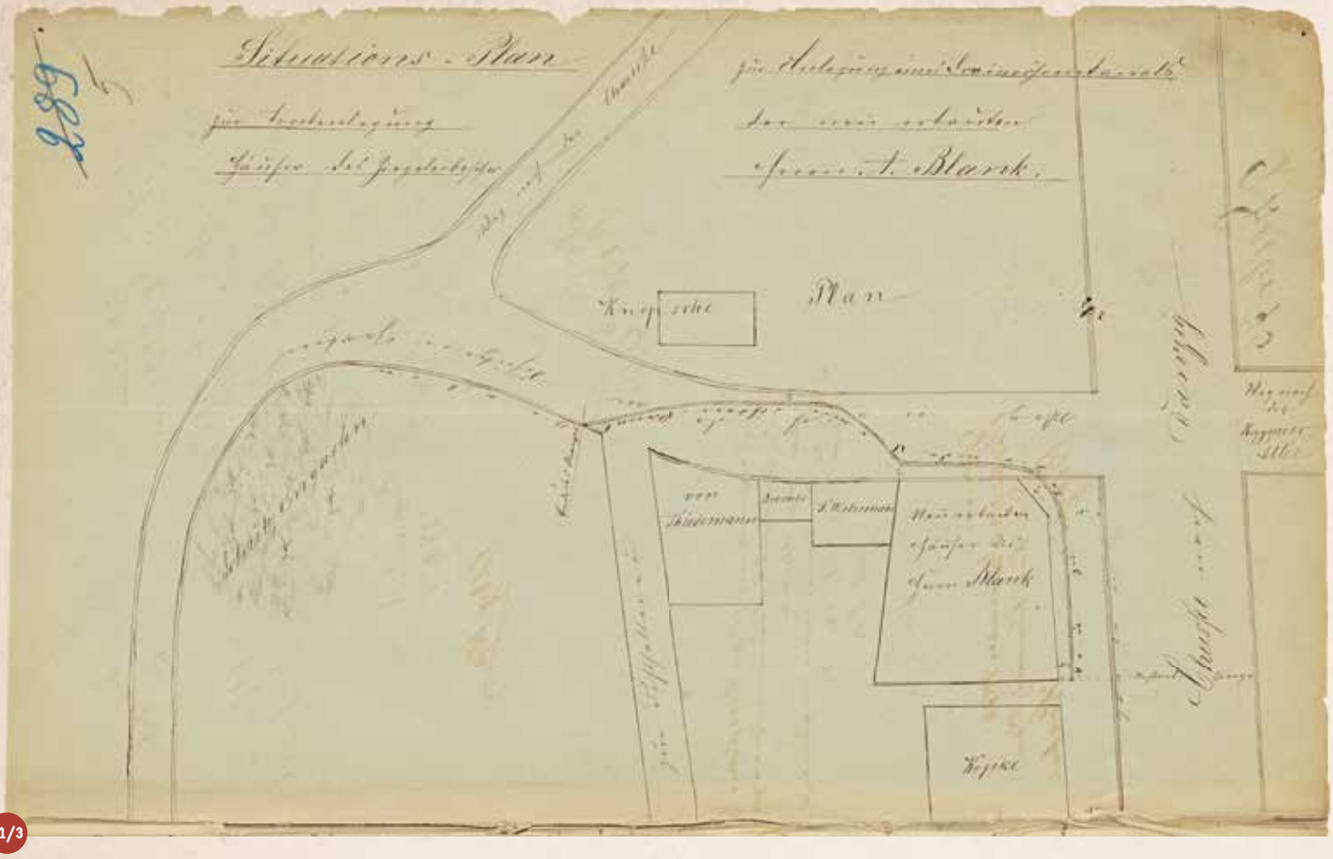

51/3

51/3 Akta budowlane z lat 1915-1916 dotyczące posesji przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 7, 9), należących do mistrza rzeźnickiego Karla Hörnke, z planami sytuacyjnymi z widoczną posesją nr 9 z 1875 r. i z 1916 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1286

51/3

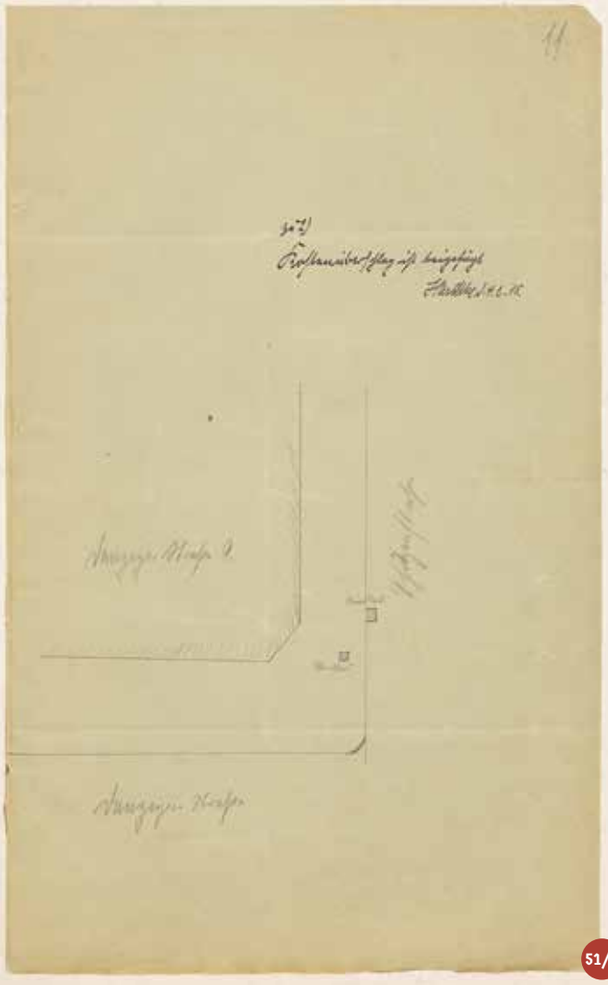

51/3

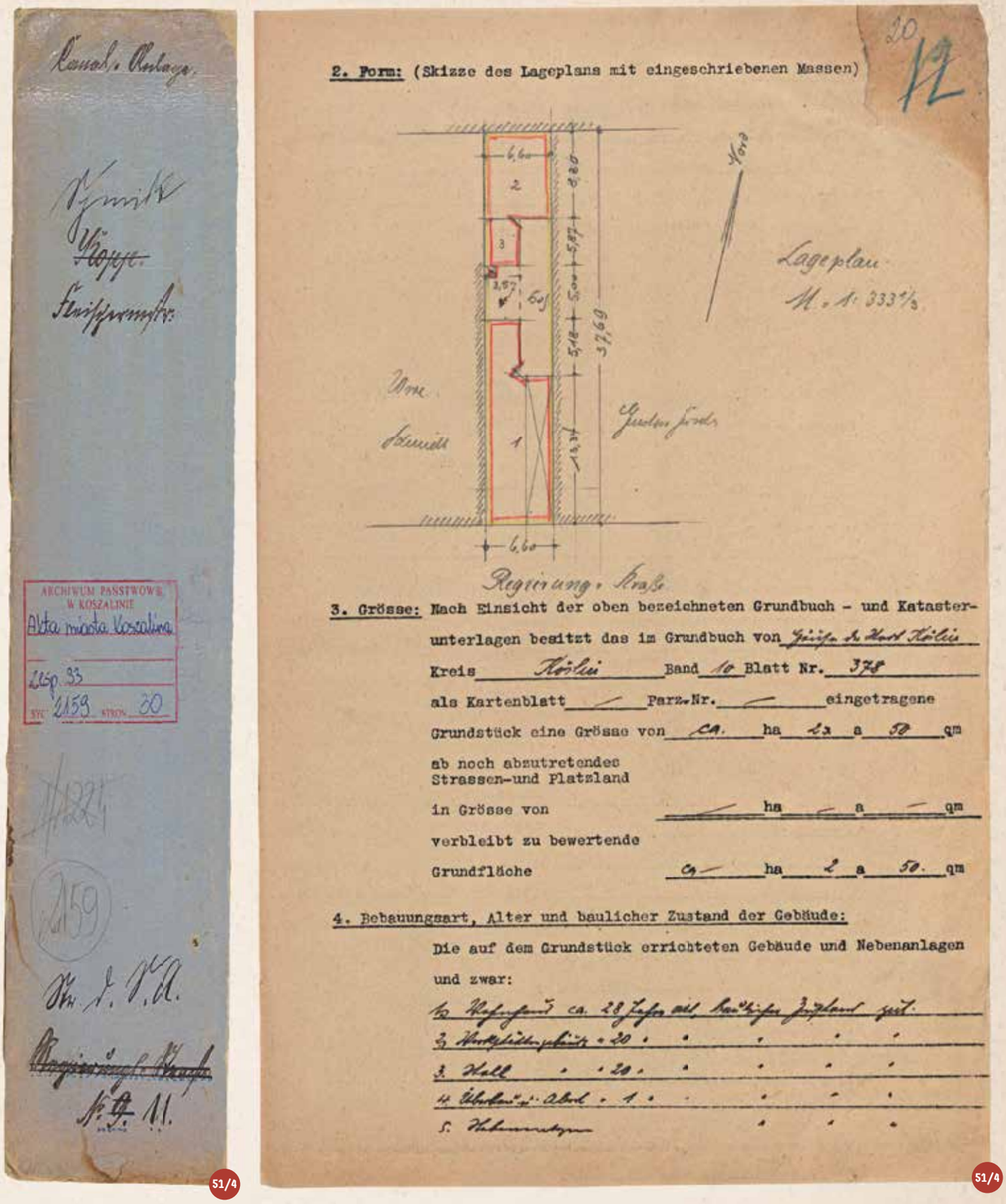

51/4 **Akta budowlane z lat 1895, 1925 dotyczące posesji przy obecnej ulicy gen. W. Andersa (Regierungstrasse 9), należącej do mistrza rzeźnickiego Gustava Fischera, z planem sytuacyjnym z 1925 r. Na okładce akt naniesiono numer posesji 11, korespondencja urzędowa dotyczy jednak posesji nr 9.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2159

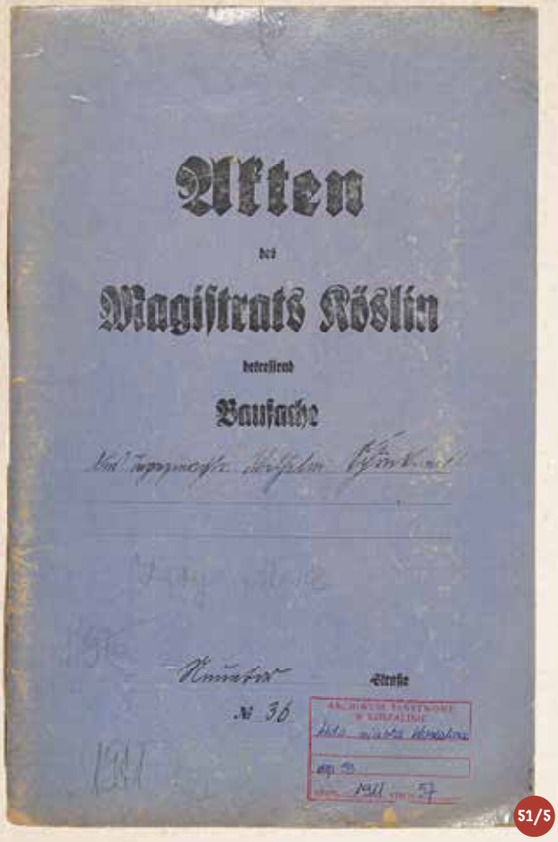

51/5

Akta budowlane z lat 1924, 1928, 1932 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 36), należącej wcześniej do mistrza rzeźnickiego Alberta Trappa, z projektem fasady, przekrojami budynku oraz planem sytuacyjnym z 1911 r. i z 1927 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1911

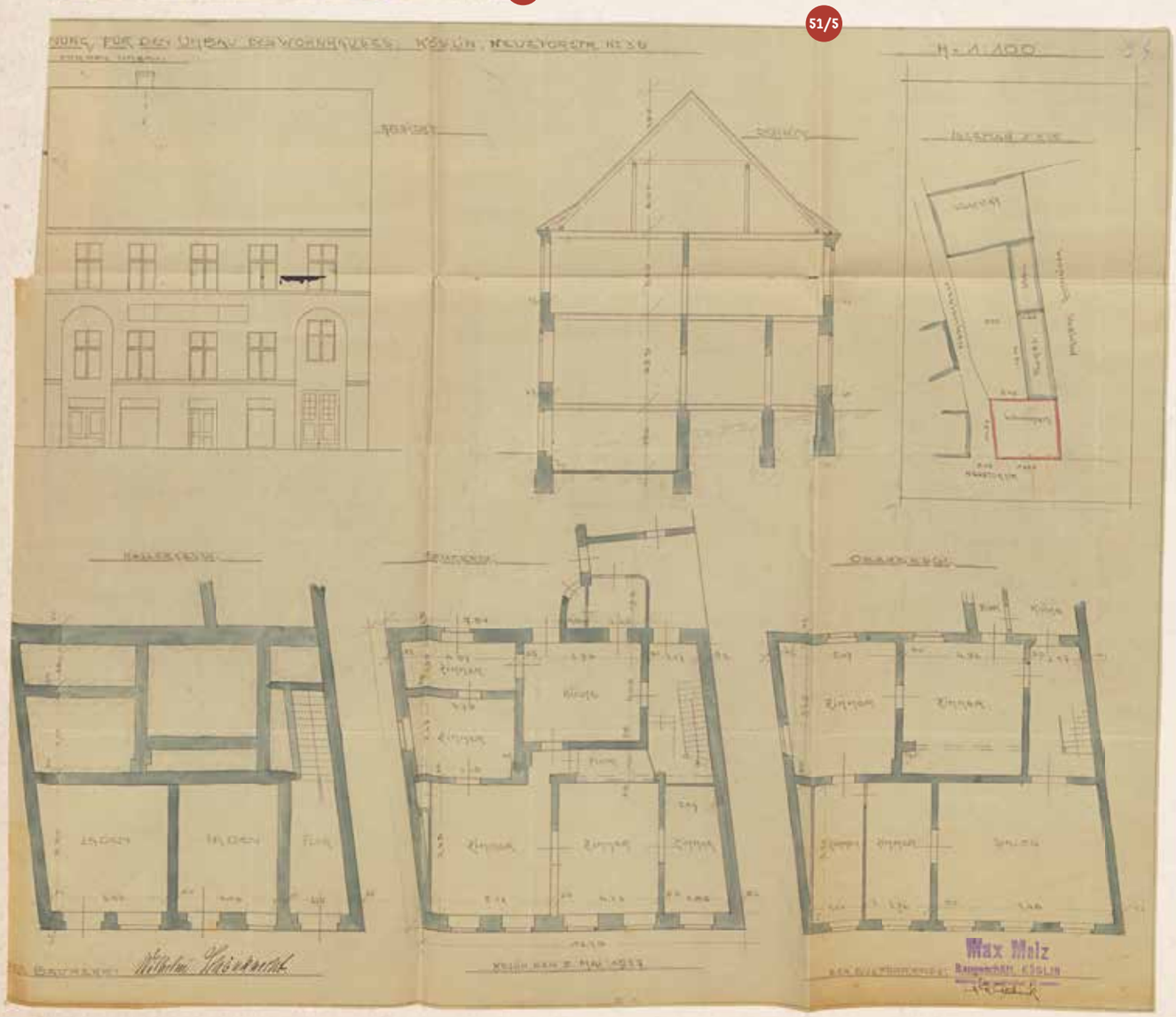

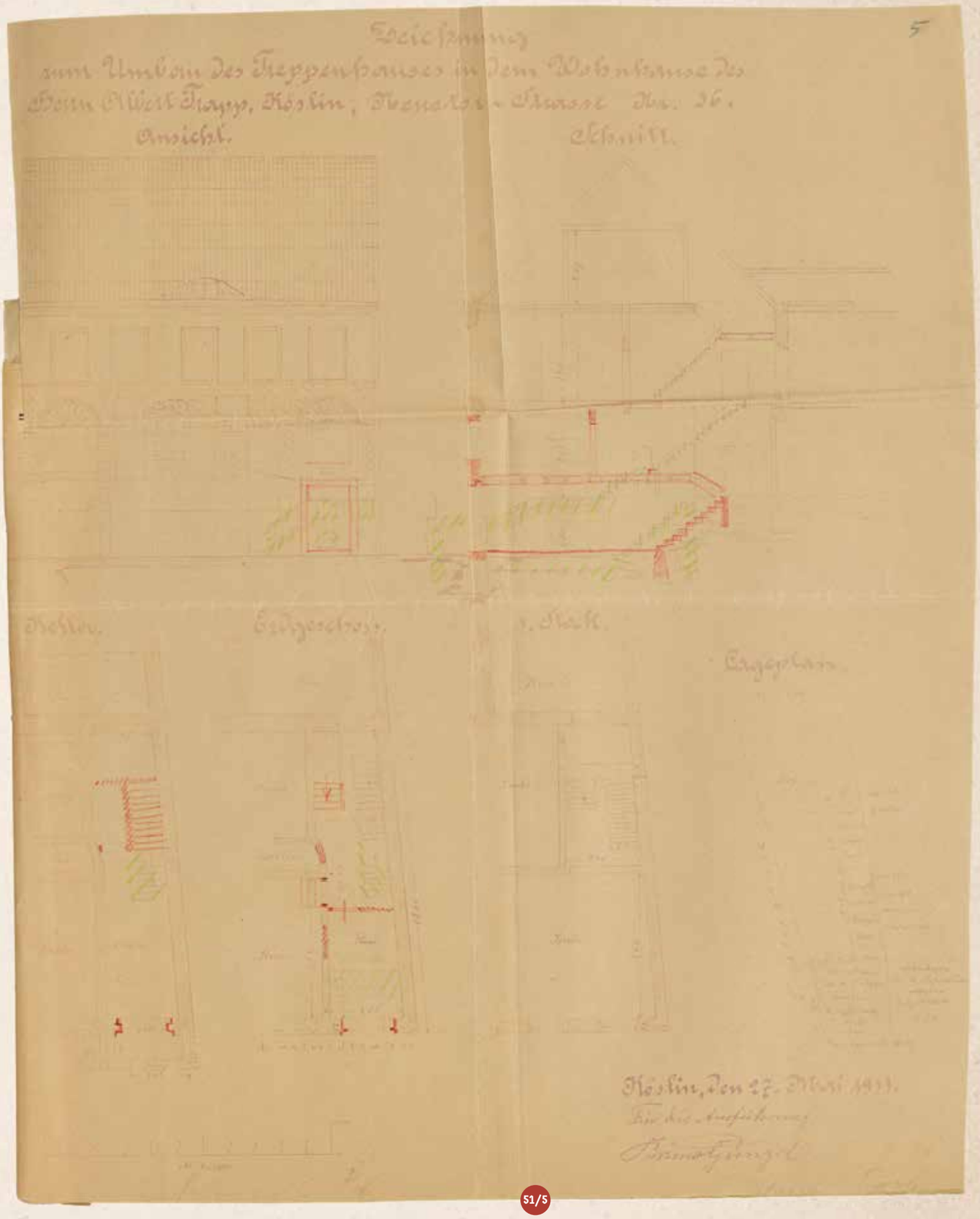

Zeichnung
zum Umbau des Treppenhauses in dem Wohnhause des
Herrn Albert Trapp, Köslin, Prinzessin-Louise No. 26.
Ansicht. Schnitt.
5
Keller. Erdgeschoss. 1. Stock.
Lageplan.
Köslin, den 27. Mai 1911.
Für die Aufführung
Baumeister.
51/5

Die Brücke über ägyptische Strömen. Hassenner
Volksfunk
10 Pf.
Grauer Star
Die Frau
Haenel-Luftgewehre
C.G. Haenel, SUHL 101

Runęły drzewa

Z uwagi na dwa drzewa, które runęły na tramwajową linię trakcyjną, zawieszono kursowanie wszystkich tramwajów w całym mieście. Prace naprawcze miały zostać zakończone kolejnego dnia po południu.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 292, Jg. 30 (1916).

52/1

52/1 Korespondencja urzędowa z lat 1913-1938 dotycząca koszalińskiej elektrowni i tramwajów z planem rozbudowy zajezdni tramwajowej z 1920 r., przekrojami wagonu tramwajowego oraz planami sytuacyjnymi zajezdni przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse) z 1920 r. i z 1921 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 520

52/1

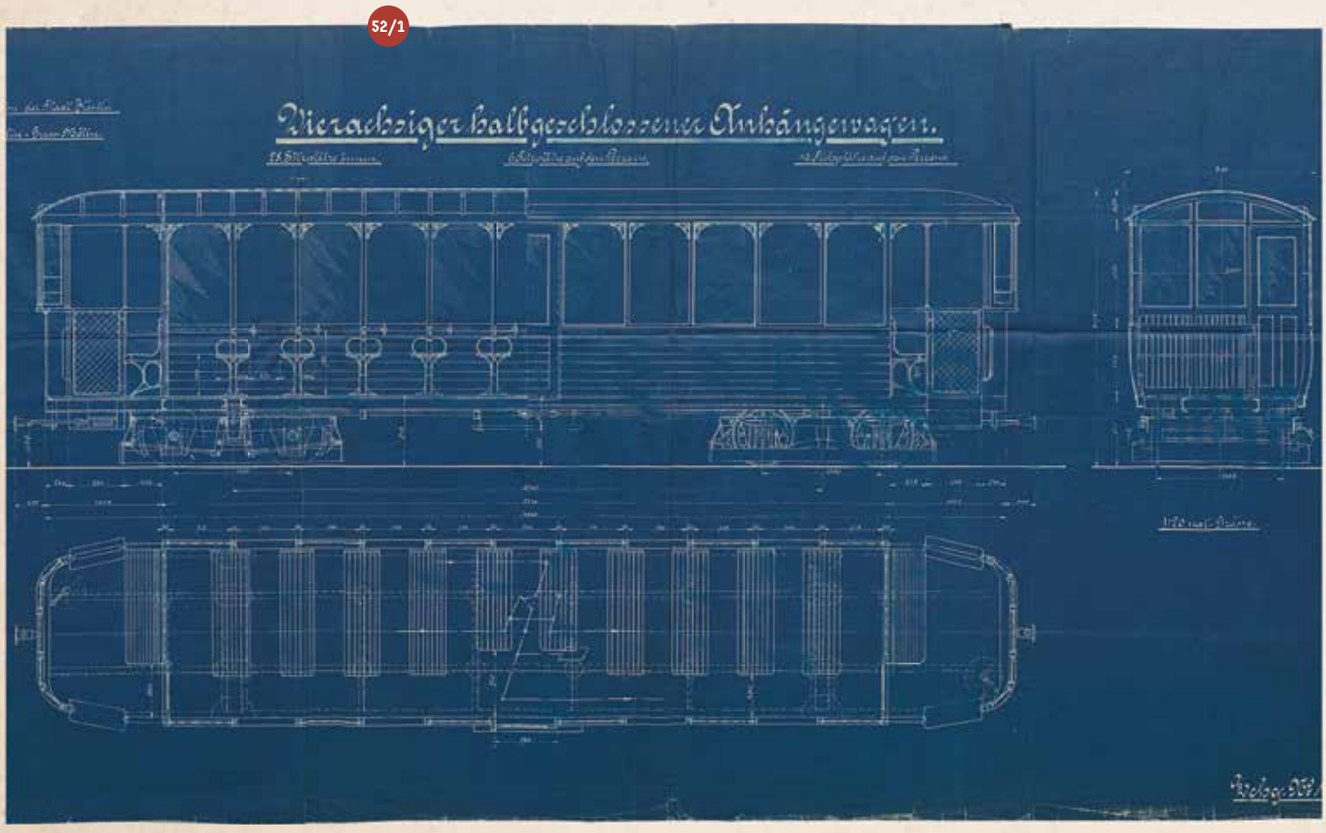

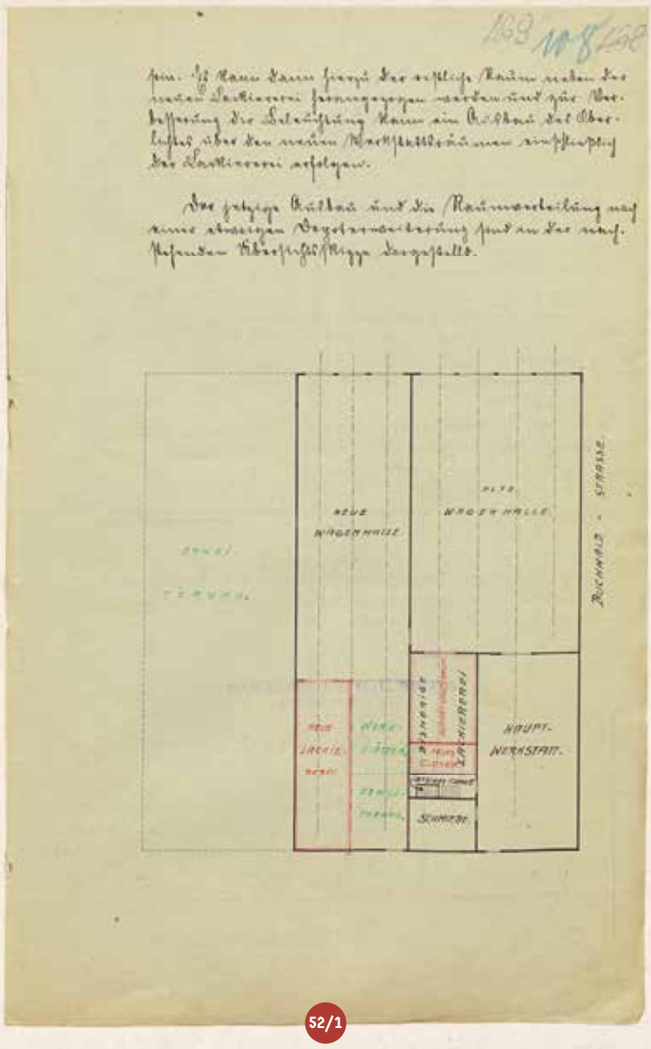

52/1

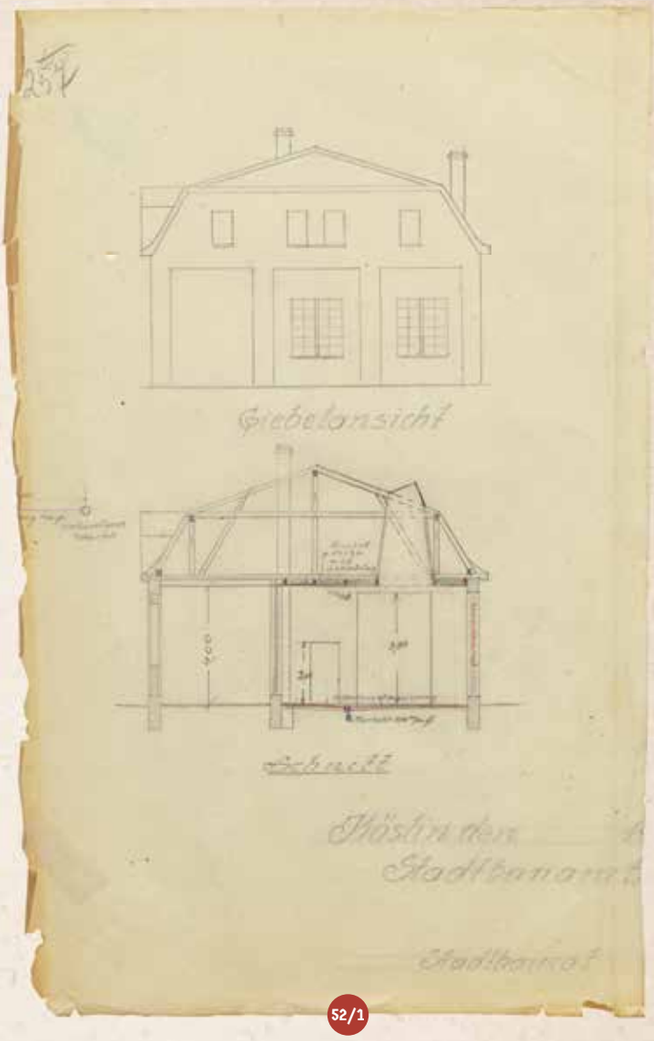

52/1

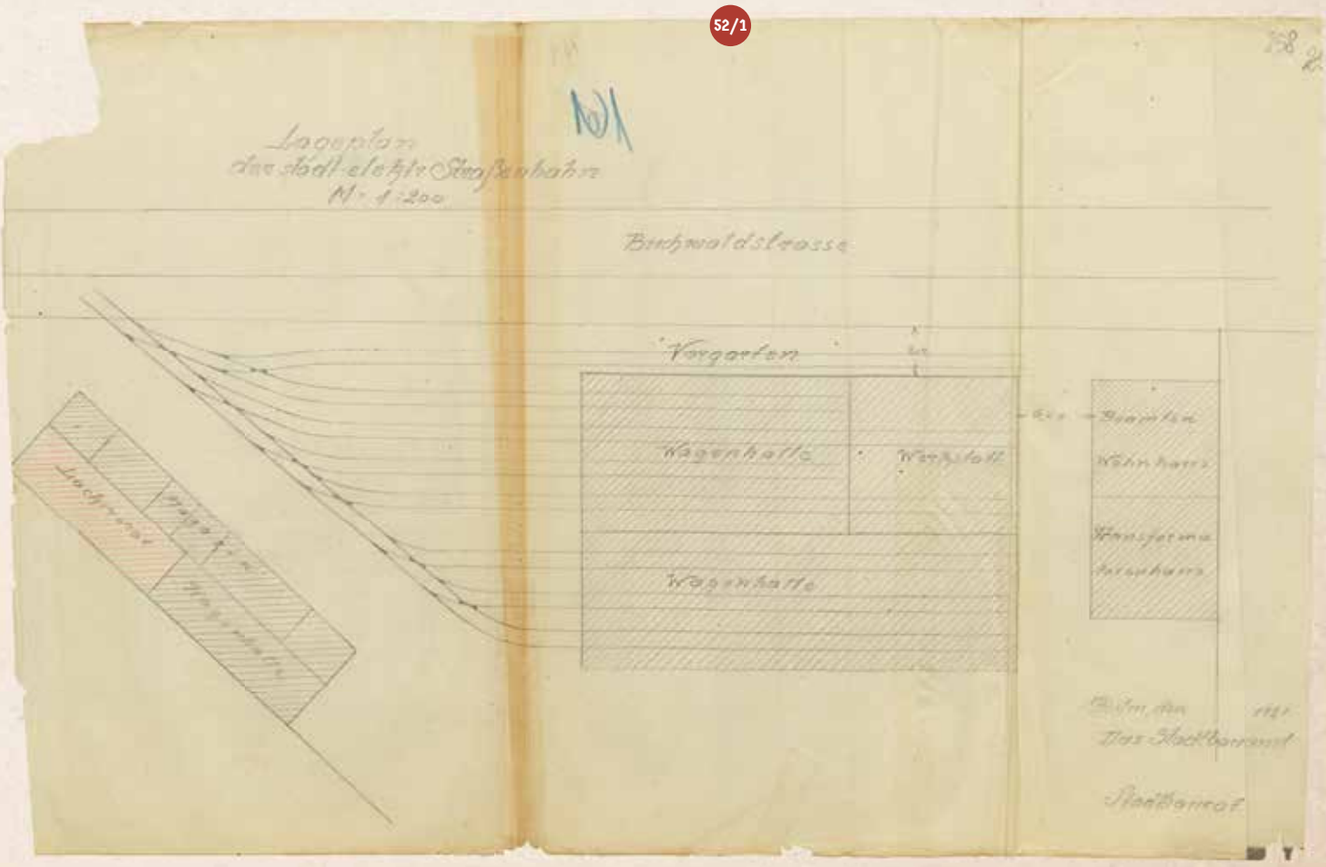

52/1

Nicht-Raucher

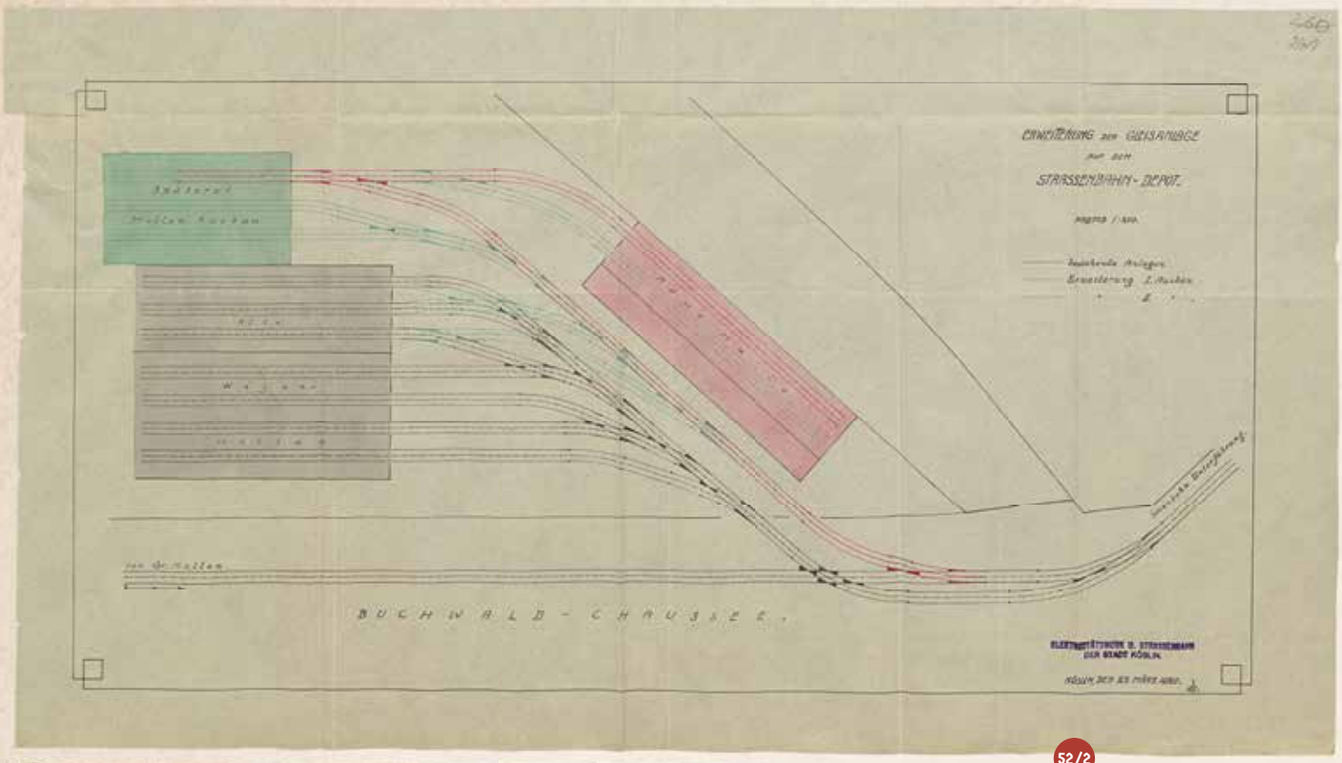

52/2

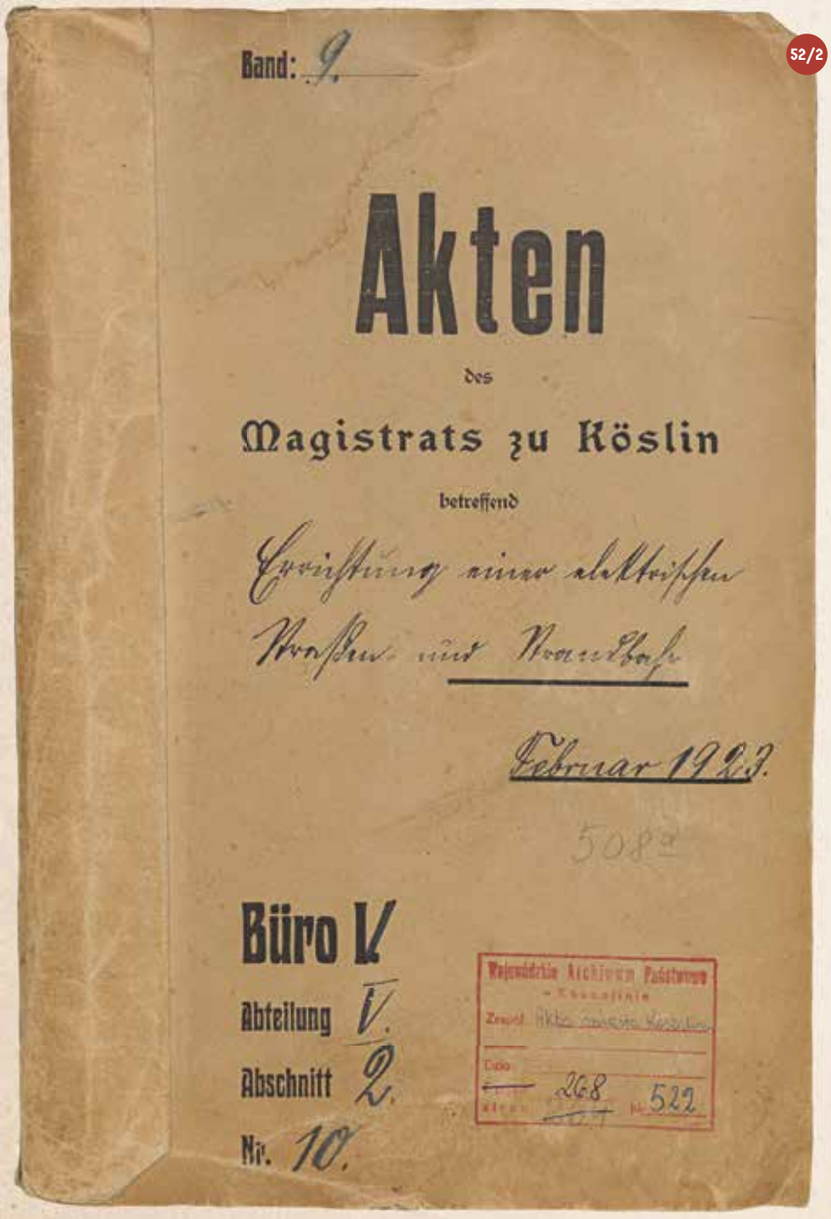

52/2

52/2 **Korespondencja urzędowa z lat 1923-1933 dotycząca założenia linii elektrycznych w tramwajach miejskich i w tzw. tramwaju plażowym**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 522

52/3

52/3 Karta pocztowa z pierwszej połowy XX w. z widocznym tramwajem jadącym obecną ulicą Zwycięstwa (Bergstrasse) w stronę Góry Chełmskiej (Gollenwald)
Ze zbiorów prywatnych André Brauna

52/4 Plan Koszalina (Köslin) z 1938 r. z zaznaczonym przebiegiem linii tramwajowych istniejących w mieście oraz linii będących w fazie projektu
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1832

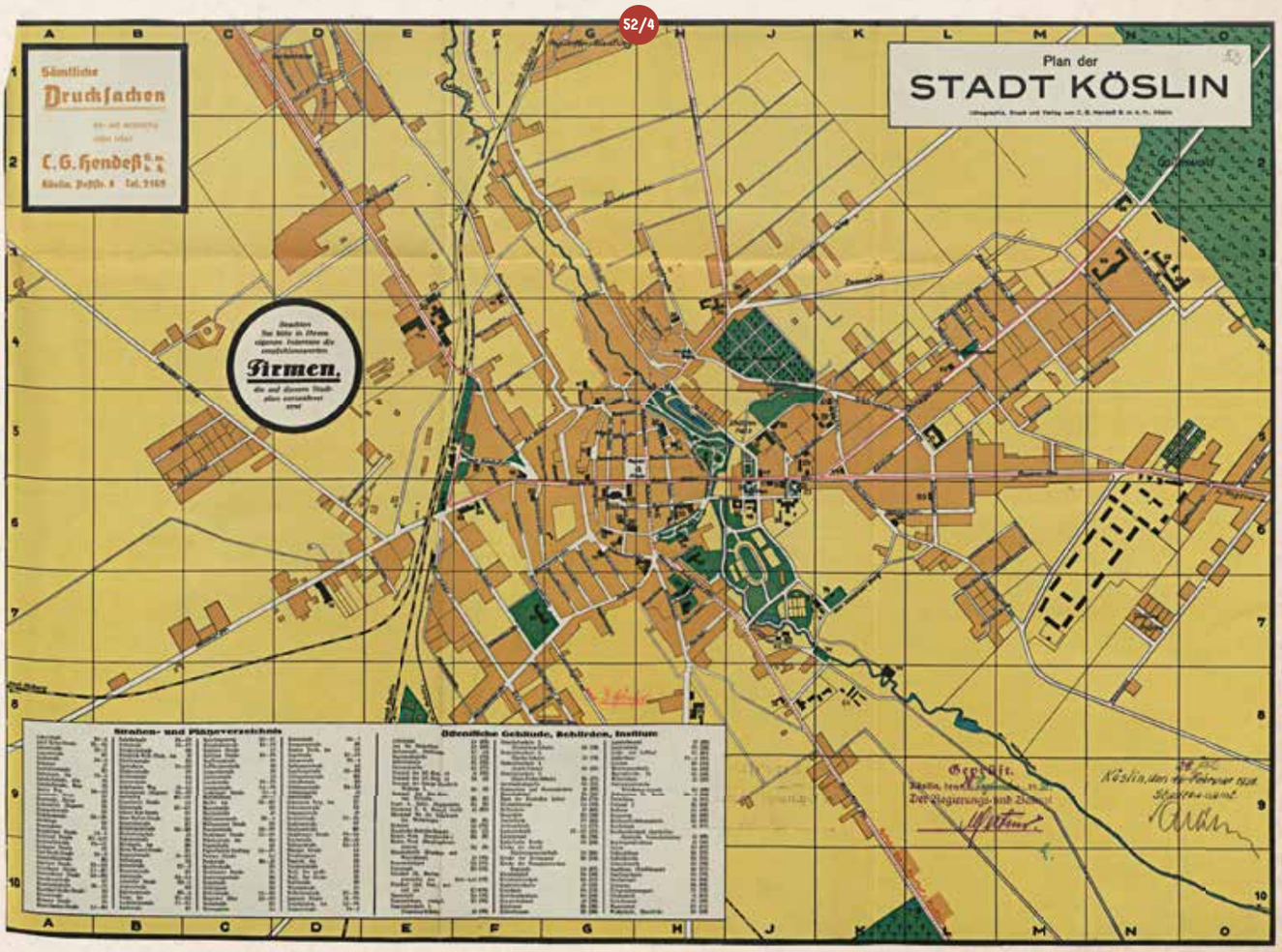

52/4

Odnaleziony martwy

Jako że właściciel domu wyszedł z domu 2 marca i do tej pory nie wrócił, został uznany za zaginionego. Ostatnio widziany był ubrany w szare spodnie w paski, szarą kurtkę, czarny filcowy kapelusz i czarną koszulę.

Po ośmiu dniach od zaginięcia został on odnaleziony martwy na bagnach koło wsi Cieszyn. Zgon nastąpić miał z powodu zawału serca.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 214, Jg. 30 (1916).

53/1

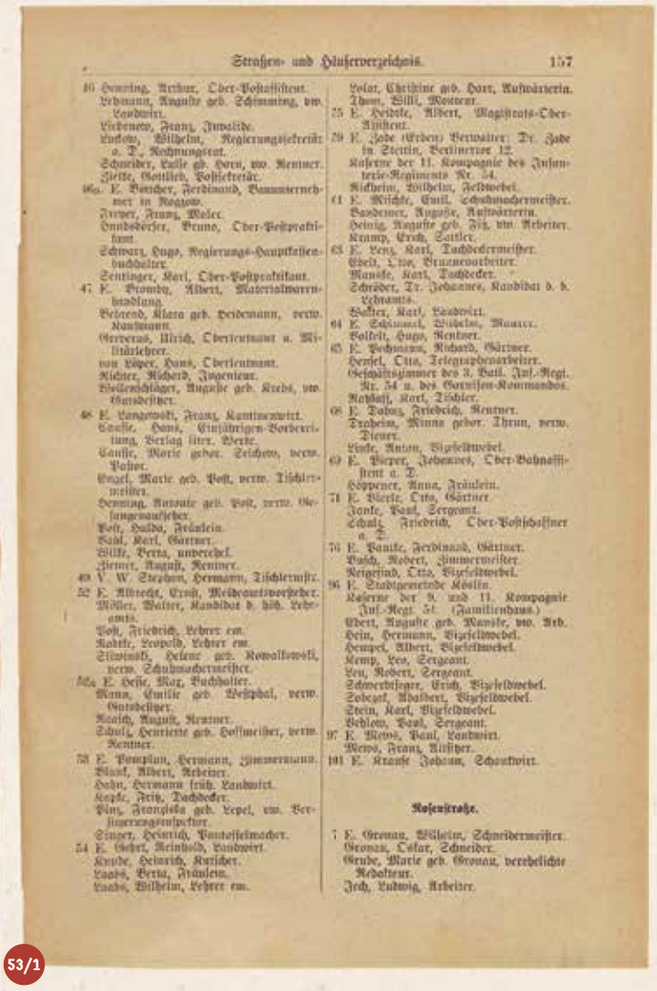
Straßen- und Häuserverzeichnis. 157

40 Hoering, Arthur, Ober-Postassistent.
Lehmann, Auguste geb. Schimming, ww. Landwirt.
Liebernetz, Franz, Invalide.
Lucksow, Wilhelm, Regierungssekretär a. D., Rechnungsrat.
Schneider, Lulie geb. Horn, ww. Rentner.
Ziette, Gottlieb, Postsekretär.
46a. E. Boetcher, Ferdinand, Bauunternehmer in Kaseow.
Kerwer, Franz, Maler.
Lindbeerker, Bruno, Ober-Postpraktikant.
Schwarz, Hugo, Regierungs-Hauptkassenbuchhalter.
Sentinger, Karl, Ober-Postpraktikant.
47 E. Brombe, Albert, Materialwarenhandlung.
Behrend, Klara geb. Heidemann, verw. Kaufmann.
Gerverau, Ulrich, Oberleutnant a. Mitglied.
von Löper, Hans, Oberleutnant.
Richter, Richard, Ingenieur.
Wellenschläger, Auguste geb. Krebs, ww. Gutsbesitzer.
48 E. Langowski, Franz, Kantinenwirt.
Lauffe, Hans, Einjährigen-Verbereitung, Verlag liter. Werke.
Lauffe, Marie geber. Teichow, verw. Polier.
Engel, Marie geb. Post, verw. Tischlermeister.
Hemming, Auguste geb. Post, verw. Gesangsaufseher.
Post, Halda, Fräulein.
Bahl, Karl, Gärtner.
Wilke, Berta, unverehel.
Ziemer, August, Rentner.
49 V. W. Strahnen, Hermann, Tischlermstr.
52 E. Albrecht, Ernst, Weichenwärterverbeder.
Müller, Walter, Kandidat d. höh. Lehramts.
Post, Friedrich, Lehrer em.
Rabkte, Leopold, Lehrer em.
Sliwinski, Helene geb. Kowalkowski, verw. Schuhmachermeister.
52a E. Hesse, Max, Buchhalter.
Mann, Emilie geb. Bespthal, verw. Gutsbesitzer.
Kasich, August, Rentner.
Schulz, Henriette geb. Hoffmeister, verw. Rentner.
53 F. Pomplun, Hermann, Zimmermann.
Bünk, Albert, Arbeiter.
Hahn, Hermann früh. Landwirt.
Kegke, Fritz, Dachdecker.
Pinz, Franziska geb. Lepel, ww. Versicherungsinspektor.
Singer, Heinrich, Pantoffelmacher.
54 E. Gebert, Reinhold, Landwirt.
Krude, Heinrich, Kutscher.
Laabs, Berta, Fräulein.
Laabs, Wilhelm, Lehrer em.
Lolar, Christine geb. Hort, Aufwärterin.
Thun, Willi, Monteur.
75 E. Heidele, Albert, Magistrats-Obersekretär.
78 E. Jode (Erben) Verwalter Dr. Jode in Stettin, Berlinerstr. 12.
Kaserne der 11. Kompagnie des Infanterie-Regiments Nr. 54.
Kiekheim, Wilhelm, Feldwebel.
61 E. Mrichte, Emil, Schuhmachermeister.
Boedmer, Auguste, Aufwärterin.
Heinig, Auguste geb. Fix, ww. Arbeiter.
Kramp, Erich, Sattler.
63 E. Lenz, Karl, Tischlermeister.
Ebell, Lina, Büroangestellte.
Mauske, Karl, Tischler.
Schröder, Dr. Johannes, Kandidat d. h. Lehramts.
Walter, Karl, Landwirt.
64 E. Schimmel, Wladislaw, Maurer.
Bolbel, Hugo, Rentner.
65 E. Pechmann, Richard, Gärtner.
Hensel, Otto, Telegraphenarbeiter.
Geschäftszimmer des 3. Bats. Inf.-Regt. Nr. 54 u. des Garnison-Kommandos.
Rathaji, Karl, Tischler.
66 E. Tabus, Friedrich, Rentner.
Trebein, Minna geber. Thrun, verw. Pfarrer.
Lisse, Anton, Vizefeldwebel.
69 E. Pierer, Johannes, Ober-Bahnassistent a. D.
Hoppener, Anna, Fräulein.
71 E. Bierle, Otto, Gärtner.
Janke, Paul, Sergeant.
Schulz, Friedrich, Ober-Postschaffner a. D.
74 E. Pauke, Ferdinand, Gärtner.
Busch, Robert, Zimmermeister.
Reigelnd, Otto, Vizefeldwebel.
96 E. Stadtgemeinde Köslin.
Kaserne der 9. und 11. Kompagnie Inf.-Regt. 54. (Familienhaus.)
Ebert, Auguste geb. Mauske, ww. Arb.
Hein, Hermann, Vizefeldwebel.
Hempel, Albert, Vizefeldwebel.
Kemp, Leo, Sergeant.
Leu, Robert, Sergeant.
Schwerdtfeger, Erich, Vizefeldwebel.
Sobczyk, Adalbert, Vizefeldwebel.
Stein, Karl, Vizefeldwebel.
Beblow, Paul, Sergeant.
97 E. Mewes, Paul, Landwirt.
Mewes, Franz, Rittner.
101 E. Krause Johann, Schankwirt.

Rosenstraße.

7 E. Gronau, Wilhelm, Schneidermeister.
Gronau, Oskar, Schneider.
Grube, Marie geb. Gronau, verehelichte Arbeiter.
Jech, Ludwig, Arbeiter.

53/1

53/1 Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Rogzower Allee 53), w tym cieśli Hermanna Pompluna
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

53/2

53/2 Akt zgonu cieśli i właściciela kamienicy Hermanna Pompluna z 13 września 1916 r. W akcie widnieje wzmianka, że zwłoki odnalezione zostały 11 września na terenie bagiennym obok wsi Cieszyn (Tessin).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Cieszynie, sygn. 89

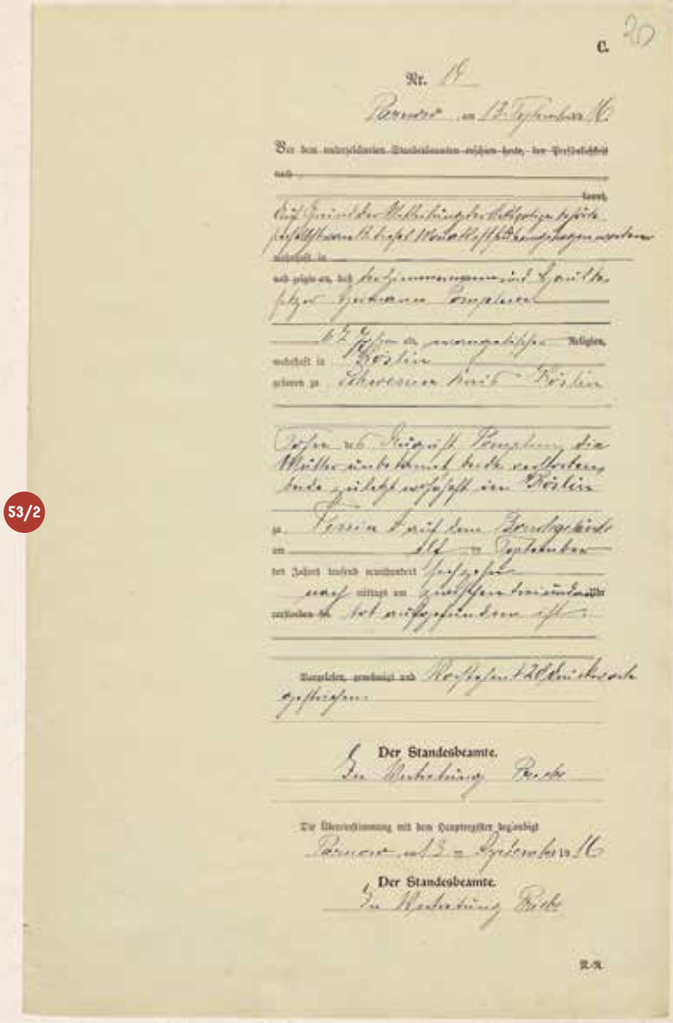

53/2

53/3 Akta budowlane z lat 1924, 1938 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Rogzower Allee 53) z korespondencją urzędową z 1938 r. skierowaną do późniejszego właściciela, szewca Franza Pompluna
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 2047

53/3

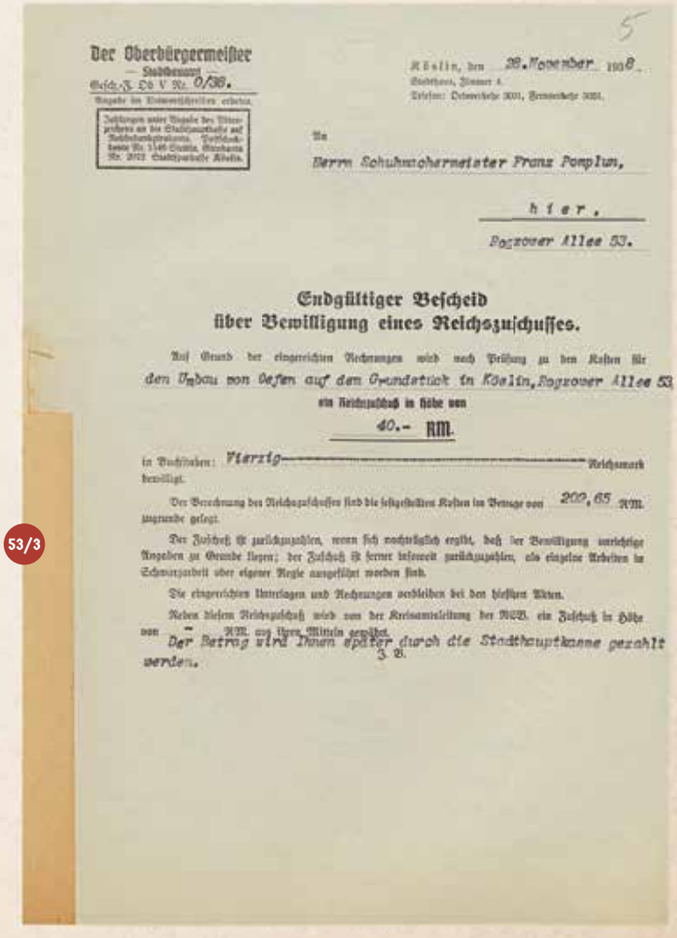

53/3

Wjechał w witrynę

Pewnego dnia wieczorem kierujący stracił nagle panowanie nad samochodem. Z impetem wjechał w jedną z witryn sklepowych, która pękła na tysiące fragmentów. Kierowca na szczęście doznał tylko nielicznych ran.

Do wypadku doszło na wysokości kamienicy nr 29, należącej do rzeźnika Paula Schneidera.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 58, Jg. 32 (1918).

54/1

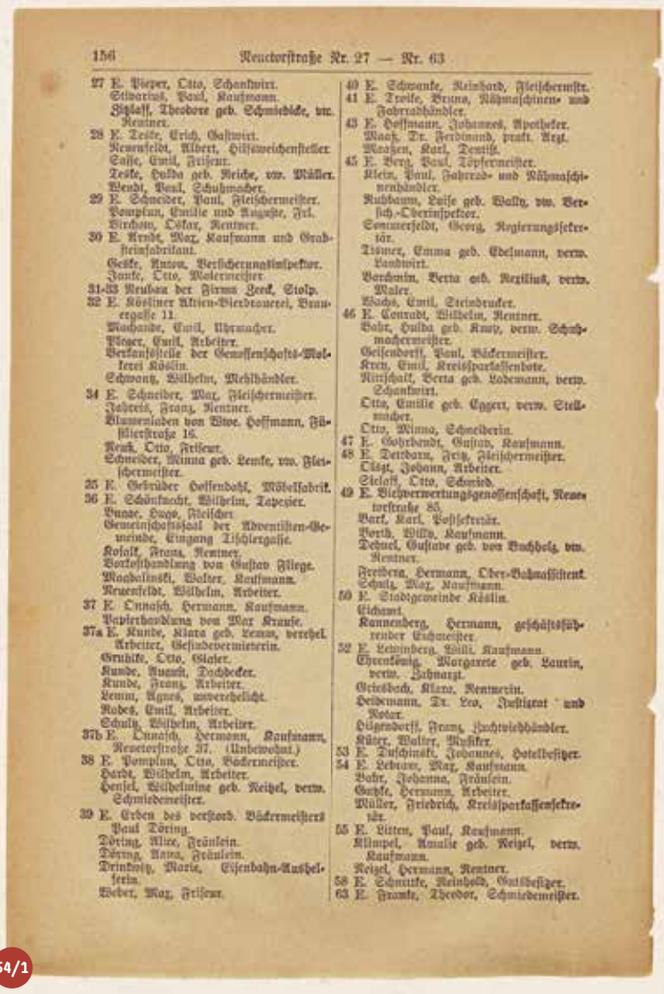
156 Neuetorstraße Nr. 27 — Nr. 63

27 E. Pieper, Otto, Schankwirt.
Stiwarius, Paul, Kaufmann.
Jäklaff, Theodore geb. Schmiedicke, vw. Rentner.
28 E. Teste, Erich, Gastwirt.
Neuenfeldt, Albert, Hilfsweichensteller.
Saße, Emil, Friseur.
Teste, Hulda geb. Reiche, vw. Müller.
Wendt, Paul, Schuhmacher.
29 E. Schneider, Paul, Fleischermeister.
Pompsun, Emilie und Auguste, Frl.
Birchow, Oskar, Rentner.
30 E. Arndt, Max, Kaufmann und Grabsteinfabrikant.
Geiße, Anton, Versicherungsinspektor.
Janke, Otto, Malermeister.
31-33 Neubau der Firma Zerck, Stolp.
32 E. Köslliner Aktien-Bierbrauerei, Brauereigasse 11.
Wachendo, Emil, Uhrmacher.
Pieper, Emil, Arbeiter.
Verkaufsstelle der Genossenschafts-Molkerei Köslin.
Schwanz, Wilhelm, Mehlhändler.
34 E. Schneider, Max, Fleischermeister.
Jahrens, Franz, Rentner.
Blumenladen von Wwe. Hoffmann, Fillerstraße 16.
Renk, Otto, Friseur.
Schneider, Minna geb. Lemke, vw. Fleischermeister.
35 E. Gebrüder Hoffendahl, Möbelfabrik.
36 E. Schünknecht, Wilhelm, Tapezier.
Bunde, Hugo, Fleischer.
Gemeinschaftslokal der Adventisten-Gemeinde, Eingang Tischlergasse.
Kokolk, Franz, Rentner.
Bockfesthandlung von Gustav Fliege.
Machalinski, Walter, Kaufmann.
Neuenfeldt, Wilhelm, Arbeiter.
37 E. Unnasch, Hermann, Kaufmann.
Papierhandlung von Max Krause.
37a E. Kunde, Klara geb. Lemm, verehel. Arbeiter, Gesindevermieterin.
Grubitz, Otto, Glaser.
Kunde, August, Dachdecker.
Kunde, Franz, Arbeiter.
Lemm, Agnes, unverehelichte.
Rodes, Emil, Arbeiter.
Schulz, Wilhelm, Arbeiter.
37b E. Unnasch, Hermann, Kaufmann, Neuetorstraße 37. (Unbewohnt.)
38 E. Pompsun, Otto, Bäckermeister.
Hardt, Wilhelm, Arbeiter.
Hensel, Wilhelmine geb. Reitzel, verw. Schmiedemeister.
39 E. Erben des verstorb. Bäckermeisters Paul Döring.
Döring, Alice, Fräulein.
Döring, Anna, Fräulein.
Drinkwitz, Marie, Eisenbahn-Assistentin.
Weber, Max, Friseur.
40 E. Schwanke, Reinhard, Fleischermstr.
41 E. Twiste, Bruno, Nähmaschinen- und Fahrradhändler.
43 E. Hoffmann, Johannes, Apotheker.
Mauk, Dr. Ferdinand, prakt. Arzt.
Mauken, Karl, Dentist.
45 E. Berg, Paul, Töpfermeister.
Klein, Paul, Fahrrad- und Nähmaschinenhändler.
Rühmann, Luise geb. Wally, vw. Bezirksch.-Oberinspektor.
Sommerfeldt, Georg, Regierungssekretär.
Tiemer, Emma geb. Edelmann, verw. Landwirt.
Borchmin, Berta geb. Rexilius, verw. Maler.
Bachs, Emil, Steindrucker.
46 E. Conrudt, Wilhelm, Rentner.
Bahr, Hulda geb. Knop, verw. Schuhmachermeister.
Geisendorff, Paul, Bäckermeister.
Kretz, Emil, Kreissparkassenbote.
Rittschalk, Berta geb. Lodemann, verw. Schankwirt.
Otto, Emilie geb. Eggert, verw. Stellmacher.
Otto, Minna, Schneiderin.
47 E. Gehrendt, Gustav, Kaufmann.
48 E. Deterdorn, Fritz, Fleischermeister.
Tötzt, Johann, Arbeiter.
Stelaff, Otto, Schmied.
49 E. Viehpervertungsgenossenschaft, Neuetorstraße 85.
Bark, Karl, Postschreiber.
Porth, Willy, Kaufmann.
Dehnel, Gustave geb. von Buchholz, vw. Rentner.
Freiberg, Hermann, Ober-Bahnassistent.
Schulz, Max, Kaufmann.
50 E. Stadtgemeinde Köslin.
Eichamt.
Kannenberg, Hermann, geschäftsführender Eichmeister.
52 E. Lewinberg, Willi, Kaufmann.
Threnkönig, Margarete geb. Laurin, verw. Zahnarzt.
Griesbach, Klara, Rentnerin.
Heidemann, Dr. Leo, Justizrat und Notar.
Hilgendorff, Franz, Fahrradhändler.
Kützer, Walter, Optiker.
53 E. Tuschinski, Johannes, Hotelbesitzer.
54 E. Lebrow, Max, Kaufmann.
Bahr, Johanna, Fräulein.
Gutzke, Hermann, Arbeiter.
Müller, Friedrich, Kreissparkassensekretär.
55 E. Litten, Paul, Kaufmann.
Klimpel, Amalie geb. Reitzel, verw. Kaufmann.
Reitzel, Hermann, Rentner.
58 E. Schwanke, Reinhold, Gutsbesitzer.
63 E. Franke, Theodor, Schmiedemeister.

54/1

54/1 Książka adresowa z 1919 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 29), w tym mistrza rzeźnickiego i właściciela kamienicy Paula Schneidera
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

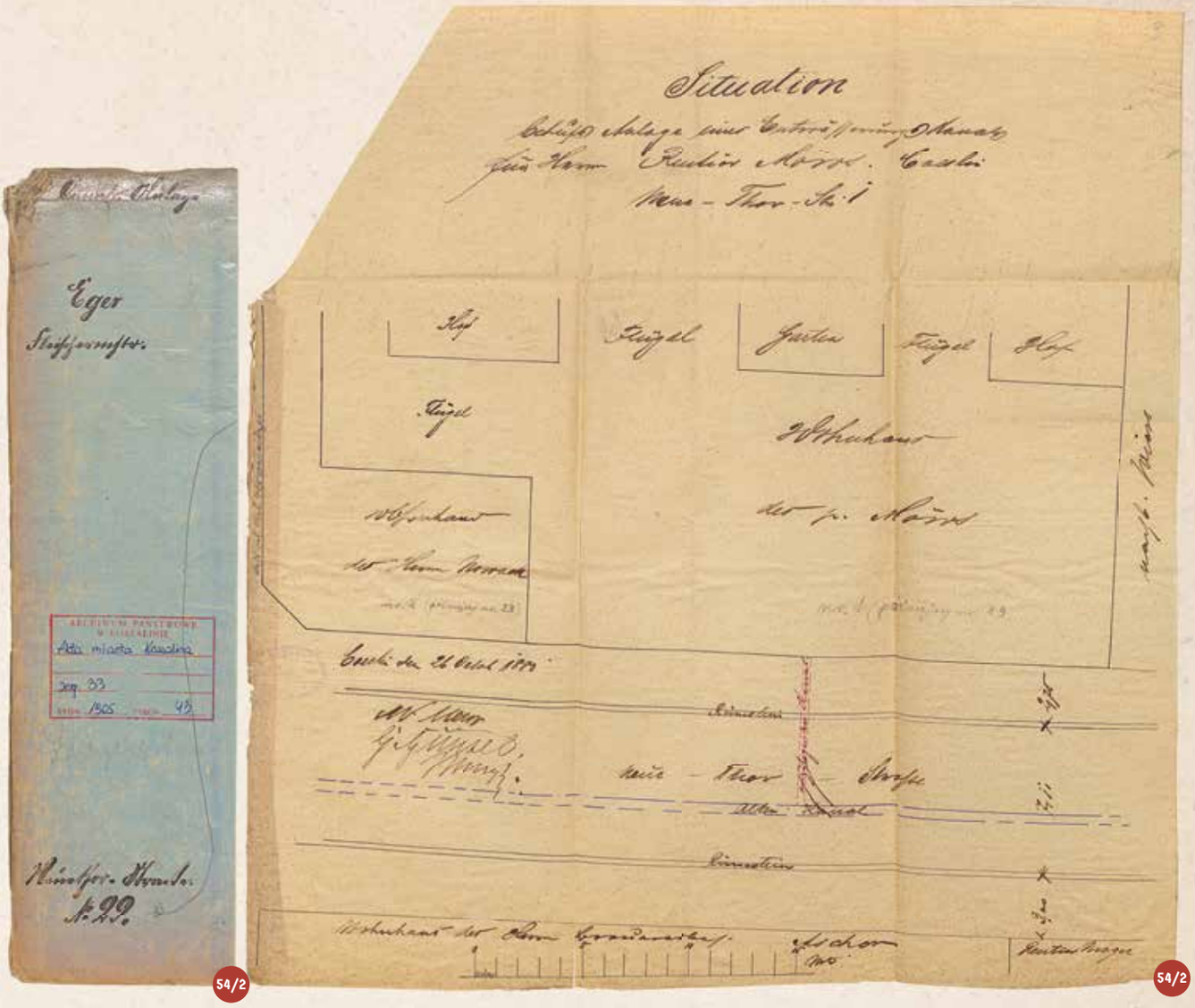

54/2 **Akta budowlane z lat 1881, 1925, 1928 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 29) z planami sytuacyjnymi z 1880 r. i z 1925 r. oraz z projektem fasady i przekrojami budynku z 1938 r., sporządzonymi w związku z jego przebudową**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn.1905

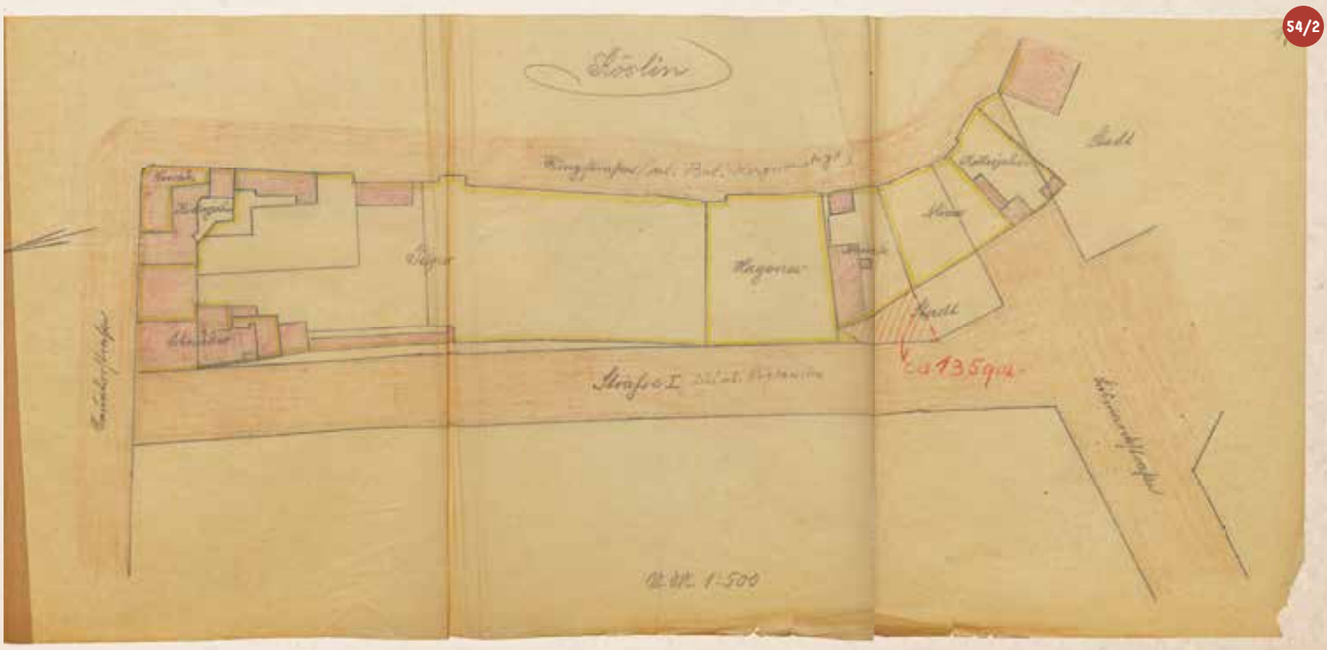

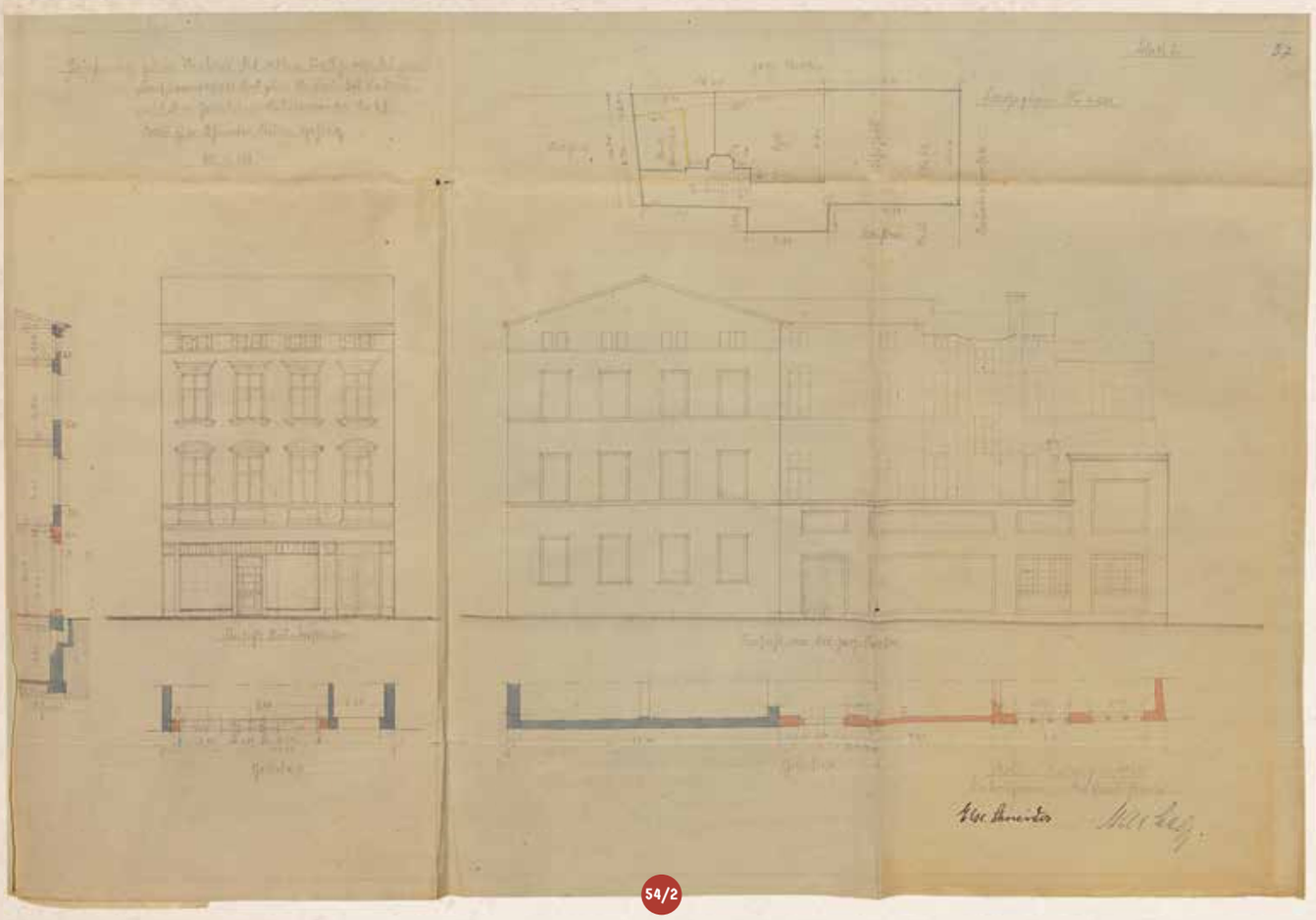

54/2

54/2

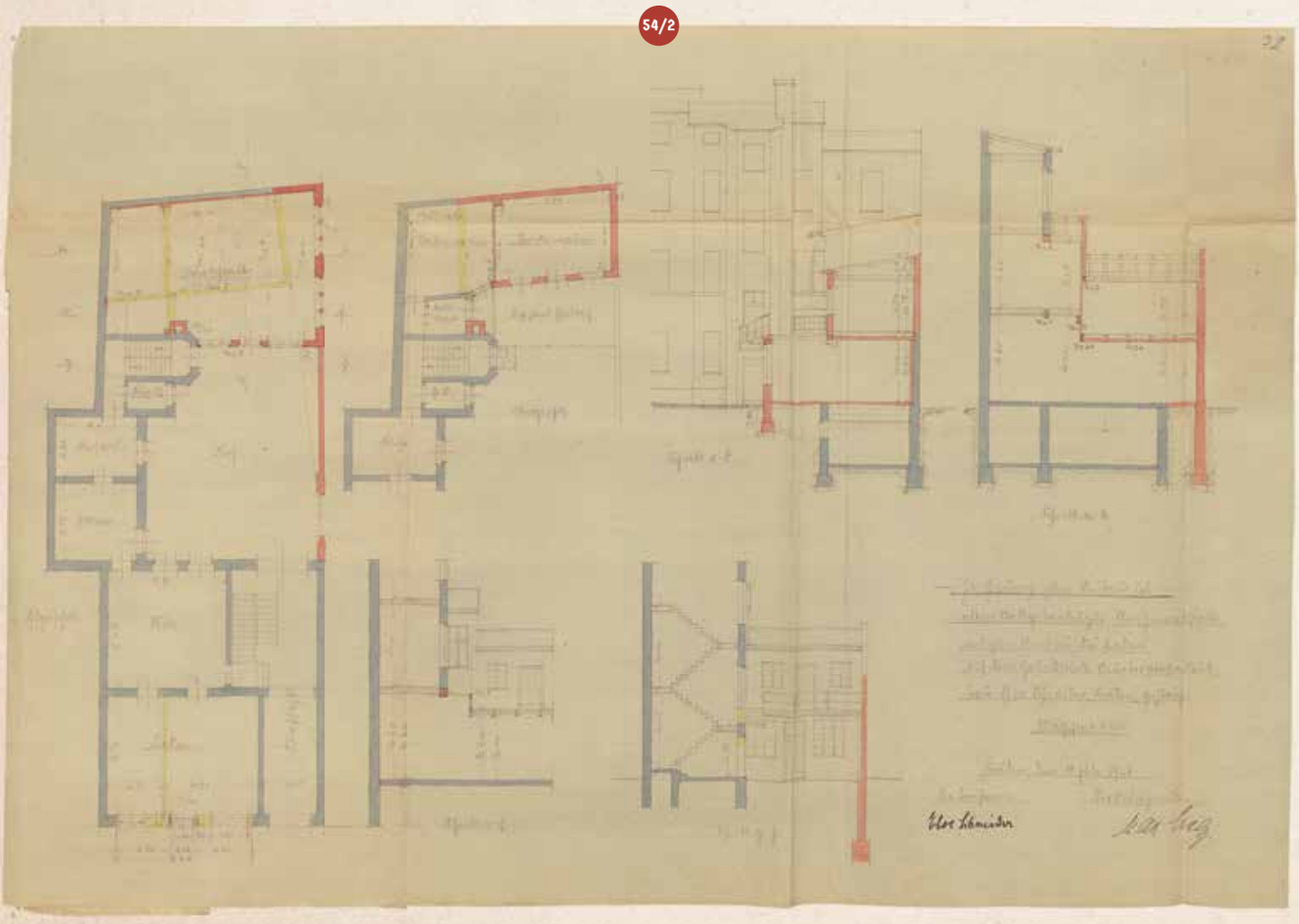

Okradziony ogrodnik

Kiedy na polach pojawiły się młode ziemniaki, od razu zaczęto notować ich kradzieże. Jednym z takich wydarzeń było okradzenie pola należącego do ogrodnika Hoppego. Na miejsce zdarzenia przybył oficer żandarmerii z psem, który natychmiast podjął trop i doprowadził do położonego niedaleko domu. Łup odzyskano, a złodziejowi postawiono zarzuty.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 166, Jg. 32 (1918).

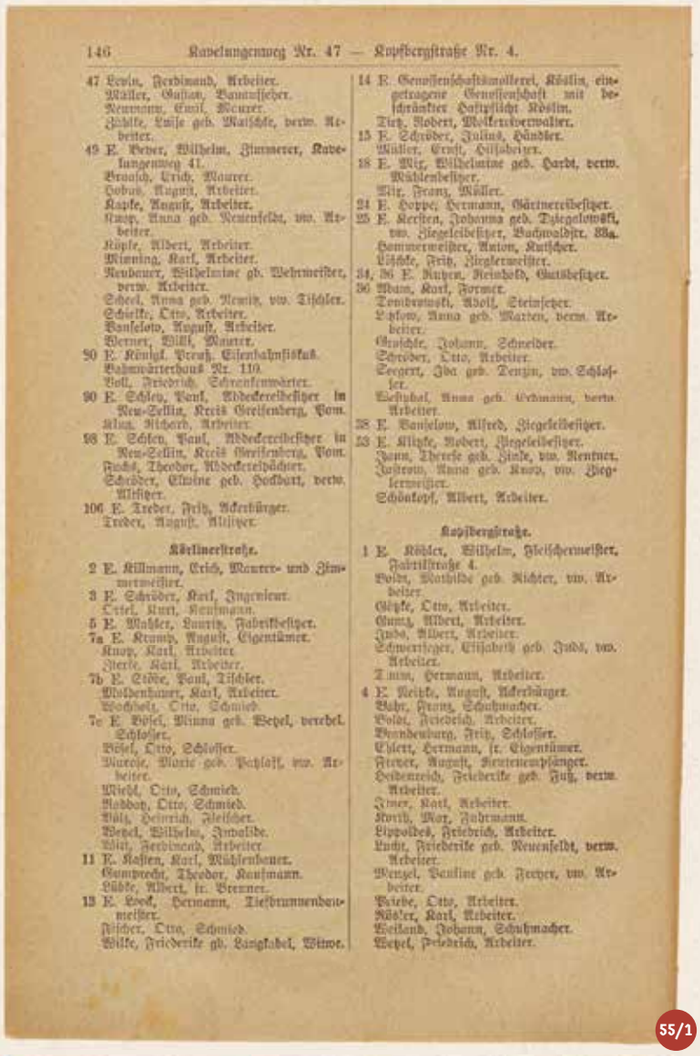

146 Kavelungenweg Nr. 47 — Kupfbergstraße Nr. 4.

47 Lewin, Ferdinand, Arbeiter.
Müller, Gustav, Bauaufseher.
Newmann, Emil, Maurer.
Pöhlke, Luise geb. Maischke, verw. Arbeiter.
49 E. Beyer, Wilhelm, Zimmerer, Kavelungenweg 41.
Braasch, Erich, Maurer.
Hobus, August, Arbeiter.
Kapke, August, Arbeiter.
Knop, Anna geb. Neuenfeldt, ww. Arbeiter.
Küpke, Albert, Arbeiter.
Mimming, Karl, Arbeiter.
Neubauer, Wilhelmine geb. Wehrmeister, verw. Arbeiter.
Scheel, Anna geb. Newitz, ww. Tischler.
Schielke, Otto, Arbeiter.
Sonsoloto, August, Arbeiter.
Werner, Willi, Maurer.
50 E. Königl. Preuß. Eisenbahnfiskus. Bahnwärterhaus Nr. 110.
Voll, Friedrich, Schrankenwärter.
90 E. Schley, Paul, Abdeckereibesitzer in Neu-Zellin, Kreis Greifenberg, Pom.
Klug, Richard, Arbeiter.
98 E. Schten, Paul, Abdeckereibesitzer in Neu-Zellin, Kreis Greifenberg, Pom.
Fuchs, Theodor, Abdeckereipächter.
Schröder, Elwine geb. Hackbart, verw. Aufseher.
106 E. Treder, Fritz, Ackerbürger.
Treder, August, Aufseher.

Körlinerstraße.

2 E. Killmann, Erich, Maurer- und Zimmermeister.
3 E. Schröder, Karl, Ingenieur.
Ortel, Kurt, Kaufmann.
5 E. Maßler, Laurin, Fabrikbesitzer.
7a E. Krumm, August, Eigentümer.
Knop, Karl, Arbeiter.
Zierke, Karl, Arbeiter.
7b E. Stöve, Paul, Tischler.
Moldenhauer, Karl, Arbeiter.
Wochholz, Otto, Schmied.
7c E. Bösel, Minna geb. Wetzel, verehel. Schlosser.
Bösel, Otto, Schlosser.
Mureje, Marie geb. Pechloff, ww. Arbeiter.
Wiehl, Otto, Schmied.
Roddey, Otto, Schmied.
Bölz, Heinrich, Fleischer.
Wenzel, Wilhelm, Invalide.
Wist, Ferdinand, Arbeiter.
11 E. Kasten, Karl, Mühlenbesitzer.
Gumprecht, Theodor, Kaufmann.
Lübke, Albert, jr. Brennes.
13 E. Loock, Hermann, Tiefbrunnenbaumeister.
Fischer, Otto, Schmied.
Wilke, Friederike geb. Langkabel, Witwe.
14 E. Genossenschaftsmolkerei, Köslin, eingetragene Genossenschaft mit beschränkter Haftpflicht Köslin.
Tietz, Robert, Molkereiverwalter.
15 E. Schröder, Julius, Händler.
Müller, Ernst, Hilfsarbeiter.
18 E. Mitz, Wilhelmine geb. Hardt, verw. Mühlenbesitzer.
Mitz, Franz, Müller.
24 E. Hoppe, Hermann, Gärtnereibesitzer.
25 E. Kersten, Johanna geb. Dziegelowski, ww. Ziegeleibesitzer, Buchwaldstr. 33a.
Hammerweister, Anton, Kutscher.
Lüschke, Fritz, Ziegelmeister.
34, 36 E. Ruyen, Reinhold, Gutsbesitzer.
36 Adam, Karl, Former.
Dombrowski, Adolf, Steinsetzer.
Lefow, Anna geb. Marten, verw. Arbeiter.
Gryschke, Johann, Schneider.
Schröder, Otto, Arbeiter.
Seegert, Ida geb. Denzin, ww. Schlosser.
Bastubal, Anna geb. Ordmann, verw. Arbeiter.
38 E. Banselow, Alfred, Ziegeleibesitzer.
53 E. Klitzke, Robert, Ziegeleibesitzer.
Jann, Therese geb. Finke, ww. Rentner.
Justrow, Anna geb. Knop, ww. Ziegelmeister.
Schönkopf, Albert, Arbeiter.

Kupfbergstraße.

1 E. Köhler, Wilhelm, Fleischermeister, Fabrikstraße 4.
Boldt, Mathilde geb. Richter, ww. Arbeiter.
Göpke, Otto, Arbeiter.
Gunz, Albert, Arbeiter.
Jnda, Albert, Arbeiter.
Schwartzeger, Elisabeth geb. Judd, ww. Arbeiter.
Timm, Hermann, Arbeiter.
4 E. Reipke, August, Ackerbürger.
Bahr, Franz, Schuhmacher.
Bolat, Friedrich, Arbeiter.
Brandenburg, Fritz, Schlosser.
Eylert, Hermann, jr. Eigentümer.
Fierzer, August, Rentenempfänger.
Heidenreich, Friederike geb. Fuß, verw. Arbeiter.
Jmer, Karl, Arbeiter.
Korth, Max, Fuhrmann.
Lippoldes, Friedrich, Arbeiter.
Lucht, Friederike geb. Neuenfeldt, verw. Arbeiter.
Wenzel, Pauline geb. Freyer, ww. Arbeiter.
Wiebe, Otto, Arbeiter.
Rösler, Karl, Arbeiter.
Weiland, Johann, Schuhmacher.
Wetzel, Friedrich, Arbeiter.

55/1

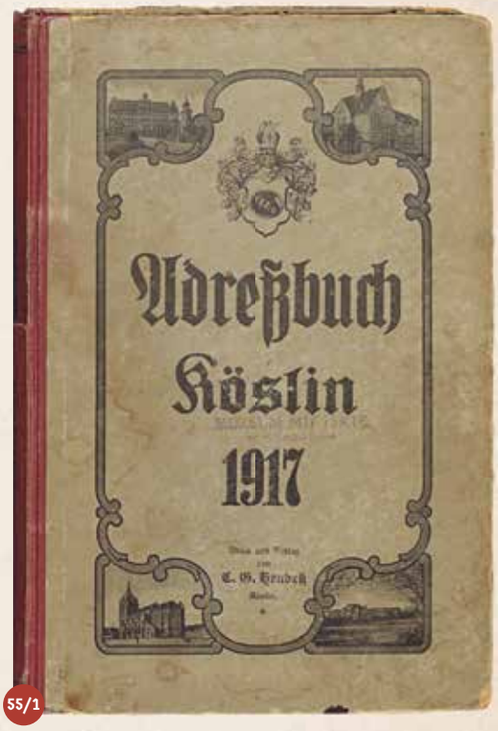

55/1

Książka adresowa z 1917 r. z wpisem dotyczącym posesji przy obecnej ulicy Szczecińskiej (Körlinerstrasse 24), na której znajdowało się ogrodnictwo należące do Hermanna Hoppe
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

55/2

55/2

Reklama działalności ogrodniczej i handlowej firmy Hermanna Hoppe, w tym ogrodnictwa przy obecnej ulicy Szczecińskiej (Körlinerstrasse 24), pawilonu z kwiatami przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Bergstrasse 40) i kwiaciarni przy obecnym Rynku Staromiejskim (Markt 28). Reklama zamieszczona została w książce adresowej miasta Koszalina z 1910 r.
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

200 Schlächtige Gewerbetreibende.

Bäck, Otto, Neuestraße 24.
Lot, Max, Hohenstraße 16.
Bäckermann, Erich, Markt 20.
Bayer, Friedrich, Bäcker, Hohenstr. 32a.
Bader, Emil, Neuestraße 28.
Bley, Hermann, Mühlenstraße 47.
Baden, Karl, Neuestraße 30.

Fahrgeschäfte.

Dzierski, Franz (Automobil), Wilhelmstraße 21.
Gronki, Walter (Automobil), Bismarckstraße 14.
Gnadke, Paul, Automobil, Gärtnerstr. 9.
Kiesler, Hermann, Joh. Leopold Kühn, Neuestraße 77a.
Kurz, Wilhelm, Wilhelmstraße 14.
Lüdemann, Hermann, Lindenstraße 4.
Schulz, Franz (Möbeltransport), Neuestraße 2a.

Galanterie-, Korb- und Bürstenwaren.

Gröschel, Otto, Markt 21.
Ludwig, J. H., Schmiedestraße 22.

Gärtnereien.

Bartz, Karl, Friedrich-Wilhelm-Promenade 6a.
Hahn, Max, Bergmühler Allee 75.
Heine, Wilhelm, Bahnhofstraße 36a.
Herold, Kurt, Friedrich-Wilhelm-Promenade 5.
Hoffmann, Ulrike, Dölitzerstraße 16.
Jerzyk, Hermann, Körlinerstraße 24.
Klatt, Albert, Baldrianstraße 39.
Mendlik, August, Friedrich-Wilhelm-Promenade 6.
Mewaldt, Cäcilie geb. Behm, Wilhelmstraße 2.
Nitsche, Max, am Neuen Teich 17.
Pechmann, Richard, Bergmühler Allee 61.
Stockmann, Emil, Bäckerstraße 27.
Schaffer, Marie geb. Heidl, Neuestraße 78.
Zinck, Johanna, Witwe, Wilhelmstraße 42a.
Zinck, Reinhold, Wilhelmstraße 81.
Zinck, Otto, Bergmühler Allee 74.
Zinck, Bernhard, Bäckermeister 19.

Gasthöfe.

Brandt, Ida, Inhaber Hotel Markt 13.
Dettmann, Emil, Pommerscher Hof, Bismarckstraße 62.
Dahlkowski, Johannes, Hotel Schumacher, Neuestraße 35.
Erb, Hermann, Hotel Erb, Bürgerstr. 12.
Leistikow, Franz, Bergstraße 20.
Lenk, Erich, Zum Neuen, Neuestraße 28.

Hotel Kronprinz, H. v. d. H., Markt 6.
Wagner, Wilhelm, Gasthaus, Hohenstraße 28.

Gerbereien.

Neitzke, Max, Gerberstraße 12a.
Zedick, Hermann, Zedickstraße 5.

Gesteinsmetzereien.

Bedrich, Wilhelmine, Bürgerstraße 13.
Kühl, Carl, Poststraße 4.
Nitsche, Max, Neuestraße 81a.
Zedick, Emilie, am Neuen Teich 14.

Getreidehandlungen.

Borchardt, L., Mühlenmeister, Neuestr. 35.
Dreistadt, Moritz, Neuestraße 52.
Schröter, Paul, Mühlenstraße 17.

Glaser.

Gollnischer, Arthur, Neuestraße 23.
Kliem, Otto, Neuestraße 2.
Krüger, Paul, Witwe, Bergstraße 24.
Schmidt, Max, Karlstraße 24.
Thiemann, Paul, Kl. Buchstraße 3.
Wachtel, Ferdinand, Markt 3.

Gladwaren.

(Siehe Eisen- und Metallwarenhandlungen.)

Goldschmiede.

Barnick, Karl, Juchstraße 10.
Klocken, Martin, Witwe, Markt 4.
Kramarek, Franz, Bergstraße 74.
Marx, Hermann, Kl. Buchstraße 9.

Grobeisenhandlungen und Eisenwaren.

Bindt, Max, Neuestraße 30.
Bubert, Franz, Bahnhofstraße 40.
Schulze, Paul, Bahnhofstraße 45.
Zeich, Emil, Wilhelmstraße 24.

Handelsmühlenbetrieb.

C. H. Hesse u. Co., Mühlenmeisterstraße 24.

Handelsmühlen.
(Dampfbetriebsbetr.)

Bindt, Richard, Schloßstraße 4.
Pianka, Bruno, Gr. Buchstraße 36.

Hausschlossereien.

Kettner, Max, Bergstraße 9.

Haus- und Küchengeräte.
(Siehe Eisen- und Metallwaren.)

Hebammen.

Frau Pauline Bing, Gr. Buchstraße 17.
Frau Auguste Bunck, Hohenstraße 36.

55/3

55/3 Wpis w książce adresowej z 1917 r. dotyczący ogrodnictw (Gärtnereien) znajdujących się na terenie Koszalina (Köslin)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

55/4 Projekty pawilonu z kwiatami i pijalnią przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Bergstrasse 40) z 1882 r. i z 1889 r. Obiekt ten przejął później Hermann Hoppe.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 682

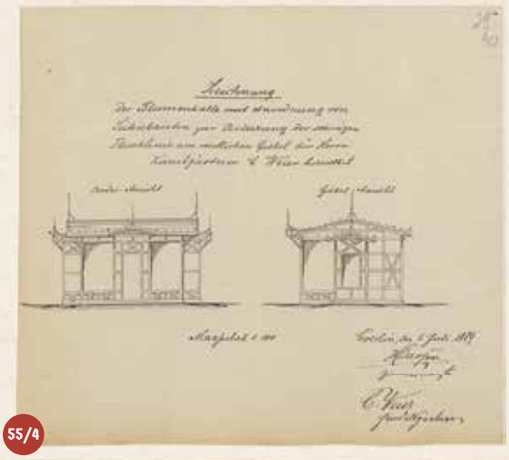

55/4

55/4

Nicht-Raucher
Kaffee
Edel-5
Contax
„Bezze"
PHOTO-
PHOTO GÜNTER

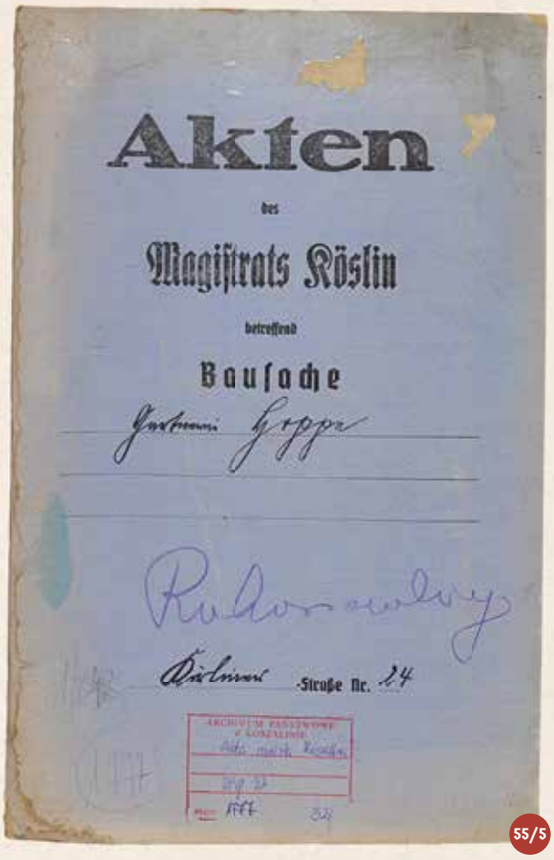

55/5

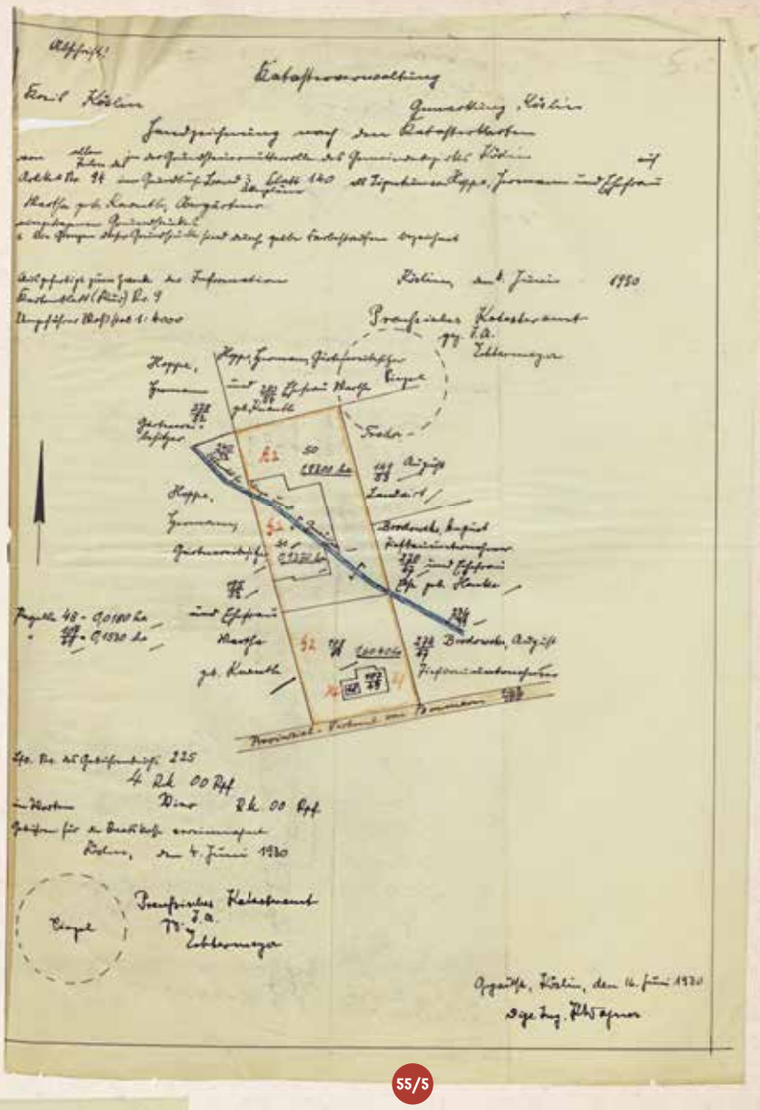

55/5

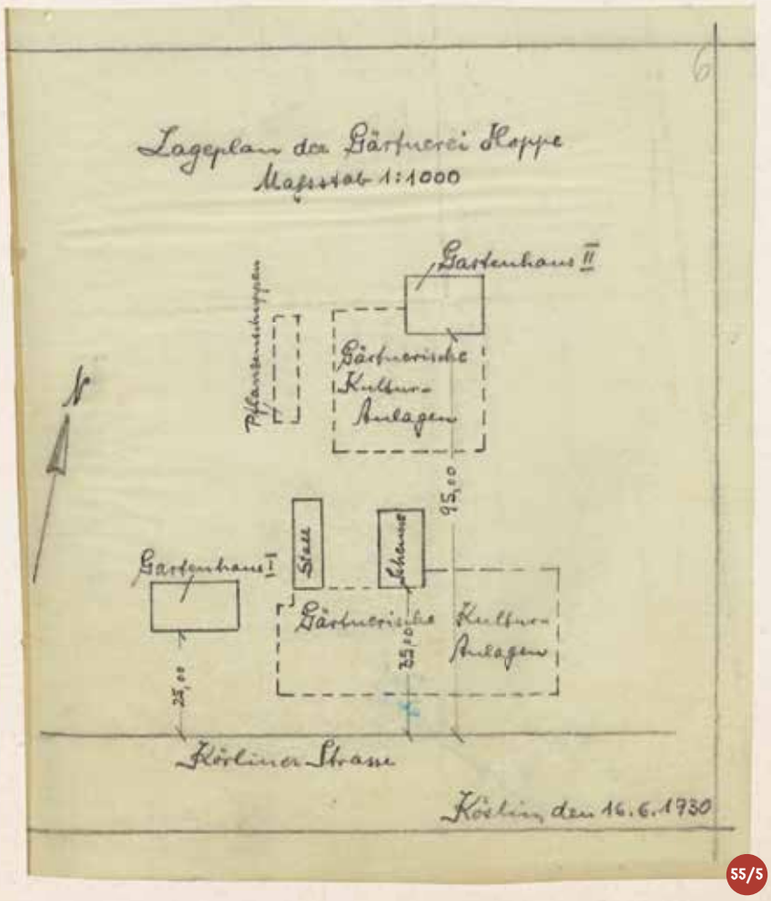

55/5

55/5 Akta budowlane z lat 1929-1930, 1934 dotyczące ogrodnictwa przy obecnej ulicy Szczecińskiej (Körlinerstrasse 24) z planami sytuacyjnymi posesji z 1930 r. oraz z pismem firmowym z 1914 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn.1777

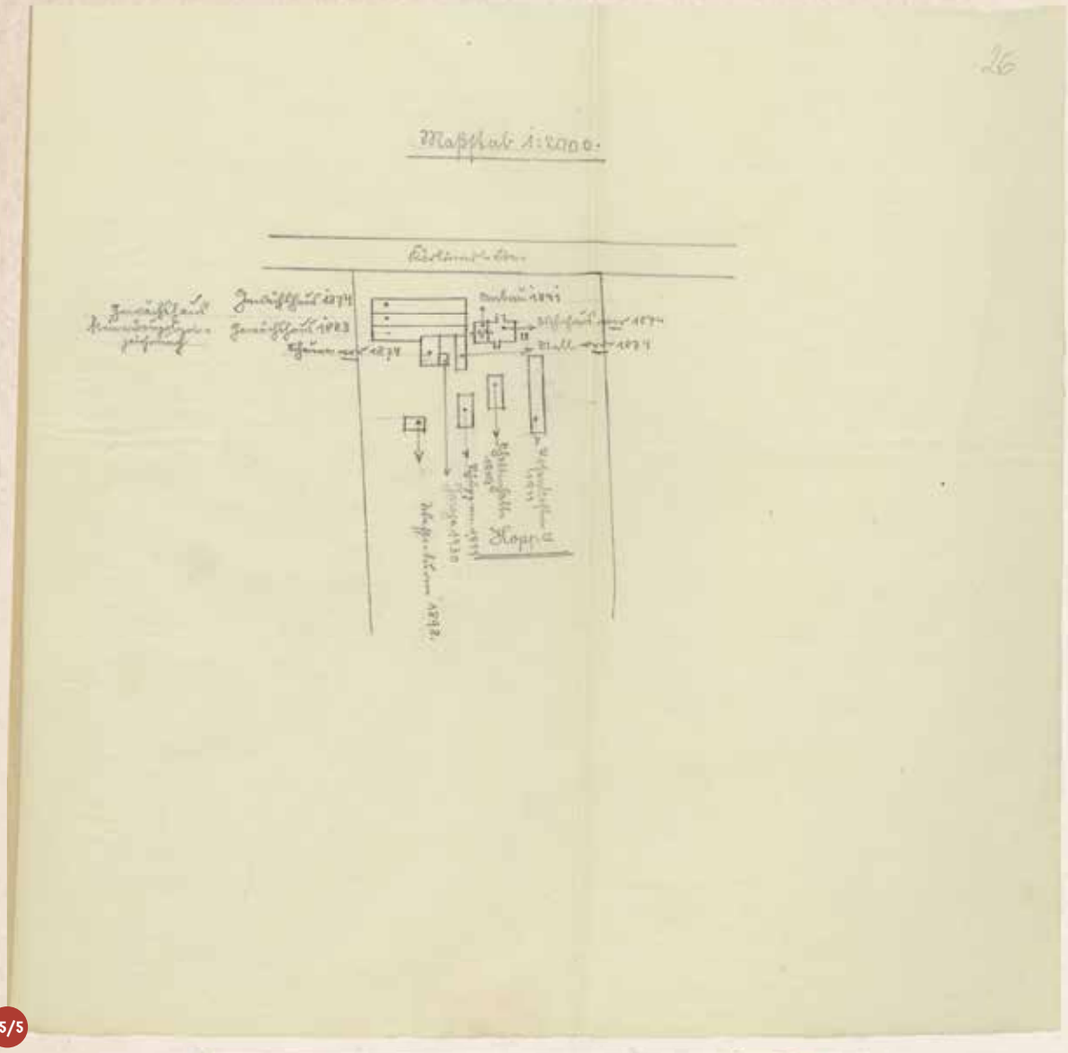
Maßstab 1:1000.

55/5

HERMANN HOPPE
BAUM- UND ROSENSCHULEN
Ausführungen von
Park- u. Garten-Anlagen.
Strassen-Pflanzungen
Anfertigungen
von Garten-Plänen und
Kostenanschlägen.
Telephon 73
KÖSLIN, den
Magistrat
Köslin
Tgb: Nr. M V

55/5

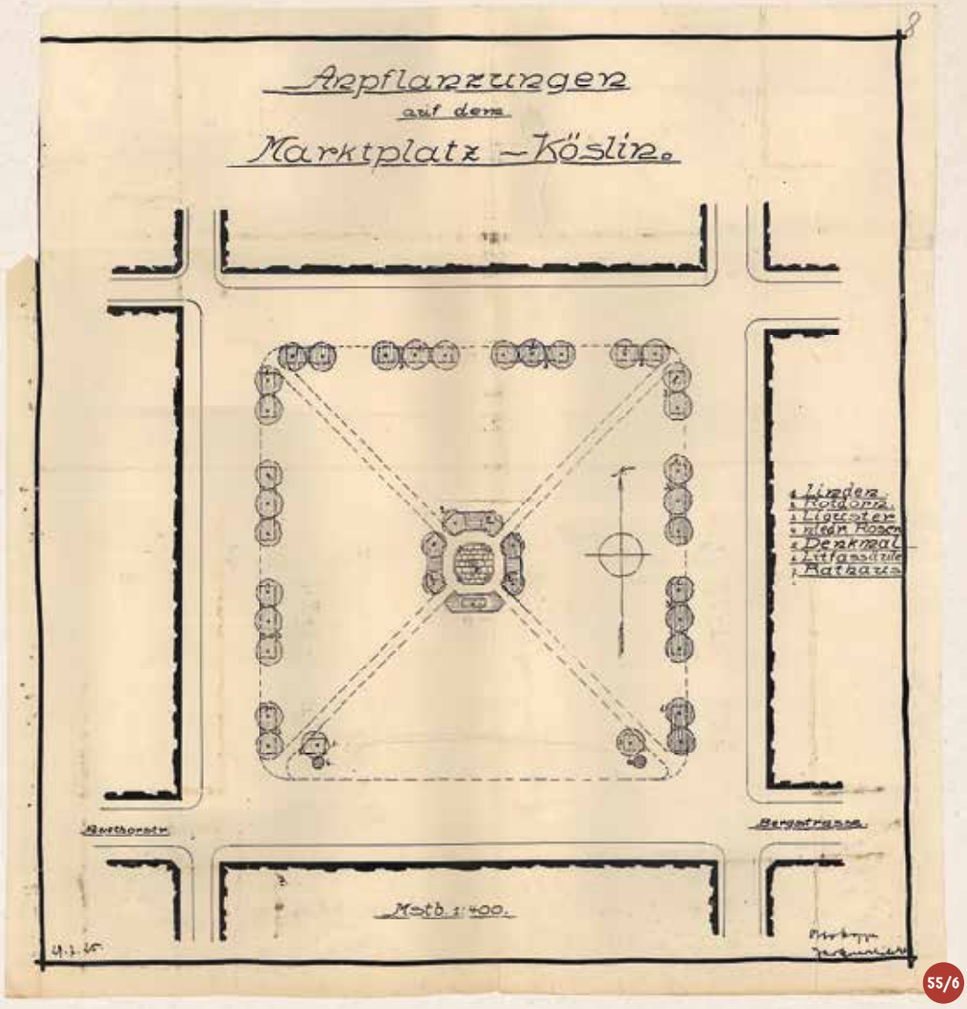

55/6

55/6 Propozycje rozmieszczenia nasadzeń na obecnym Rynku Staromiejskim (Am Markt) złożone przez firmę Hermanna Hoppe w związku z konkursem rozpisanym w 1925 r. przez koszaliński magistrat
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina,
sygn. 571

55/6

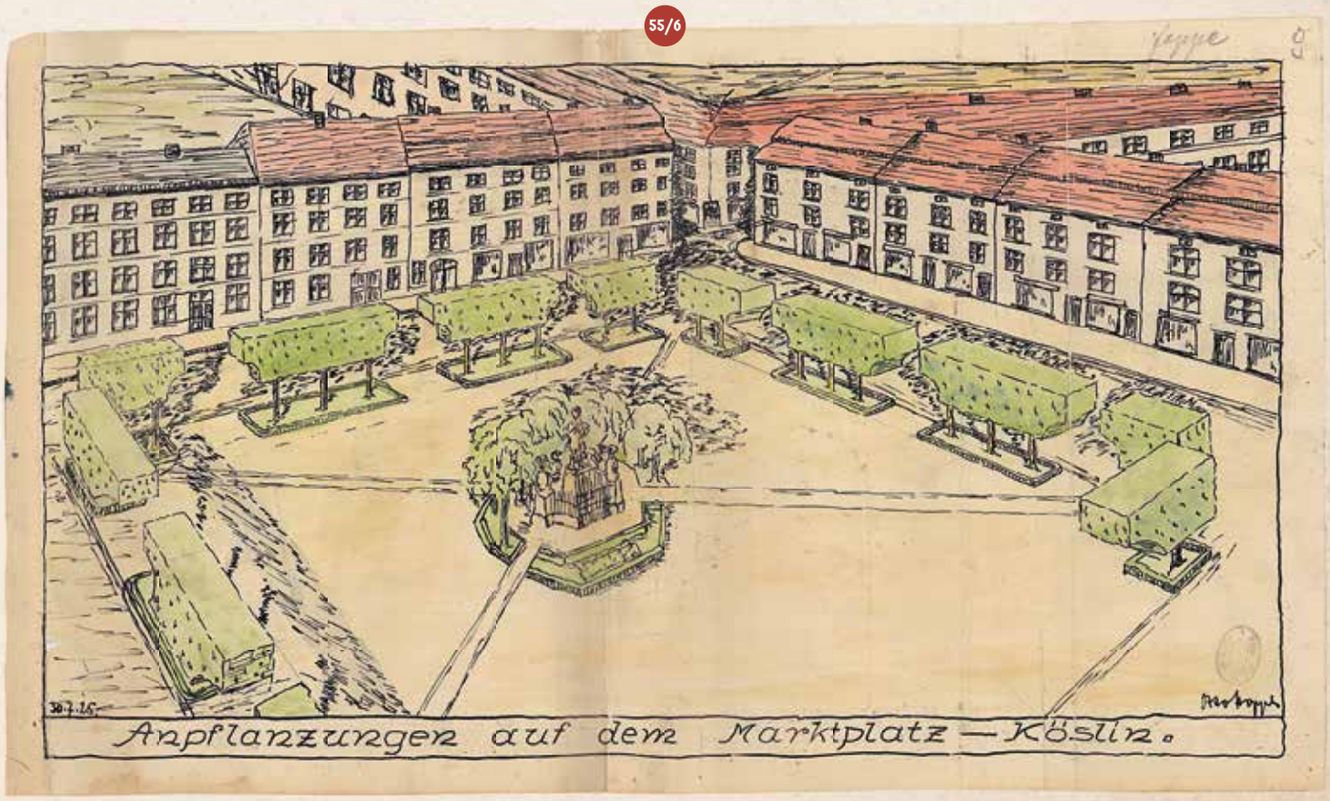

Kupiec odnaleziony

Kupiec Albert Bromby, który zaginął 21 czerwca, odnaleziony został martwy przez pewną kobietę, która szukała w lesie pożywienia dla swoich kóz. Ciało znajdowało się nieda-

leko leśniczówki. Zmarły miał ślady po dwóch postrzałach – pierwszy w prawe oko, drugi w usta. Świadczy to o samobójstwie nieszczęśnika.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 154, Jg. 32 (1918).

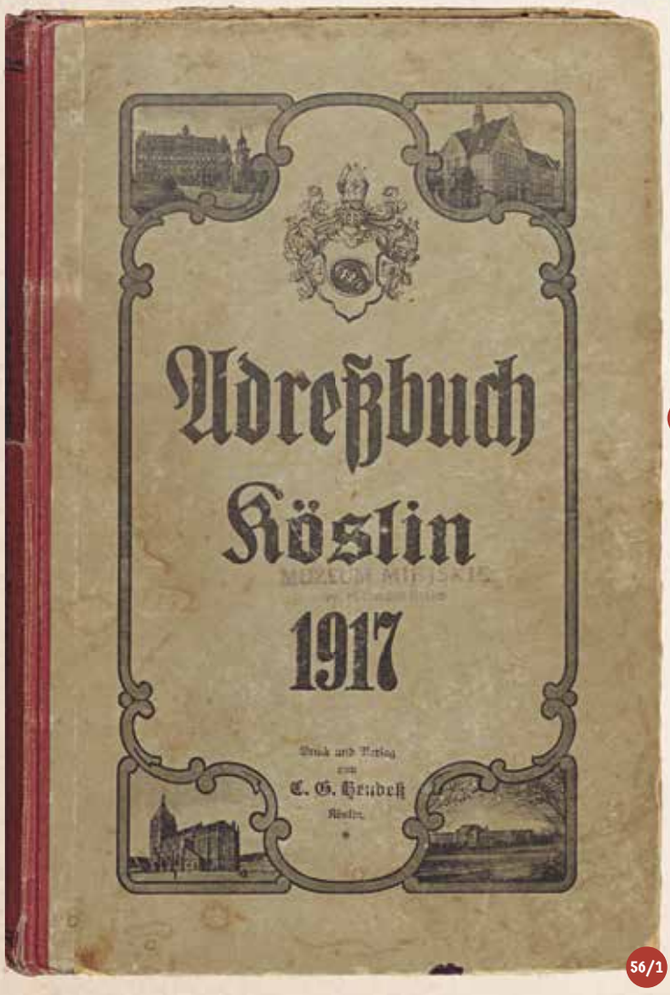

56/1

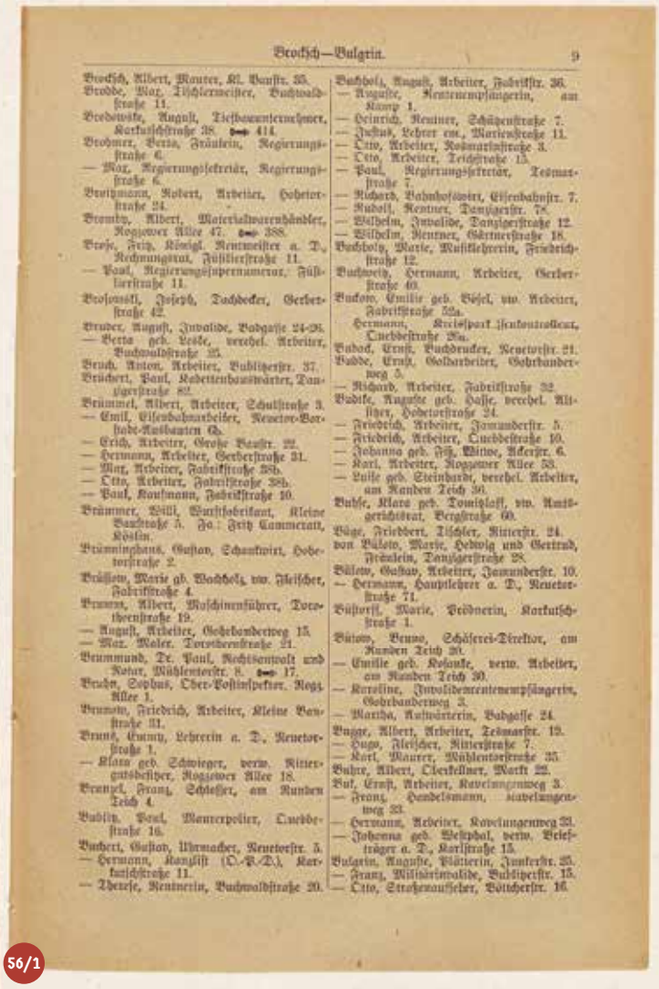
Brockich—Bulgrin. 9

Brockich, Albert, Maurer, Kl. Baustr. 35.
Brodde, Max, Tischlermeister, Buchwaldstraße 11.
Brodowski, August, Tiefbauunternehmer, Karkuschstraße 38. Tel. 414.
Brohmer, Berta, Fräulein, Regierungsstraße 6.
— Max, Regierungssekretär, Regierungsstraße 6.
Brumann, Robert, Arbeiter, Hohetorstraße 24.
Bromby, Albert, Materialwarenhändler, Rogzower Allee 47. Tel. 388.
Brose, Fritz, Königl. Rentmeister a. D., Rechnungsrat, Jüstlerstraße 11.
— Paul, Regierungssupernumerar, Jüstlerstraße 11.
Brosowski, Joseph, Dachdecker, Gerberstraße 42.
Bruder, August, Invalide, Bahnhofstraße 24-26.
— Berta geb. Leske, verehel. Arbeiter, Buchwaldstraße 25.
Bruck, Anton, Arbeiter, Bublitzerstr. 37.
Brüchert, Paul, Kabettenhauswärter, Danzigerstraße 82.
Brümmel, Albert, Arbeiter, Schulstraße 3.
— Emil, Eisenbahnarbeiter, Neuetor-Bahnhof-Ausbauten 6b.
— Erich, Arbeiter, Große Baustr. 22.
— Hermann, Arbeiter, Gerberstraße 31.
— Max, Arbeiter, Fabrikstraße 36b.
— Otto, Arbeiter, Fabrikstraße 36b.
— Paul, Kaufmann, Fabrikstraße 10.
Brümmer, Willi, Wurstfabrikant, Kleine Bauchstraße 5. Fa.: Fritz Cammerath, Köslin.
Brüninghaus, Gustav, Schankwirt, Hohetorstraße 2.
Brüssow, Marie gb. Wodtke, vw. Fleischer, Fabrikstraße 4.
Brunow, Albert, Maschinenführer, Dorotheenstraße 19.
— August, Arbeiter, Gerberbanderweg 15.
— Max, Maler, Torstückenstraße 21.
Brummund, Dr. Paul, Rechtsanwalt und Notar, Mühlentorstr. 8. Tel. 17.
Brudo, Sophus, Ober-Postinspektor, Rogz. Allee 1.
Brunow, Friedrich, Arbeiter, Kleine Baustraße 31.
Bruns, Emmy, Lehrerin a. D., Neuetorstraße 1.
— Klara geb. Schwieger, verw. Rittergutsbesitzer, Rogzower Allee 18.
Brunzel, Franz, Schlosser, am Runden Teich 4.
Bublitz, Paul, Maurerpolier, Quebdestraße 16.
Buchert, Gustav, Uhrmacher, Neuetorstr. 5.
— Hermann, Kanzlist (O.-P.-D.), Karkuschstraße 11.
— Therese, Rentnerin, Buchwaldstraße 20.
Buchholz, August, Arbeiter, Fabrikstr. 36.
— Auguste, Rentenempfängerin, am Kamp 1.
— Heinrich, Rentner, Schützenstraße 7.
— Justus, Lehrer em., Marienstraße 11.
— Otto, Arbeiter, Rosmarinstraße 3.
— Otto, Arbeiter, Teichstraße 15.
— Paul, Regierungssekretär, Tessnerstraße 7.
— Richard, Bahnhofswirt, Eisenbahnstr. 7.
— Rudolf, Rentner, Danzigerstr. 74.
— Wilhelm, Invalide, Danzigerstraße 12.
— Wilhelm, Rentner, Gärtnerstraße 18.
Buchholz, Marie, Musiklehrerin, Friedrichstraße 12.
Buchweitz, Hermann, Arbeiter, Gerberstraße 40.
Buckow, Emilie geb. Bösel, vw. Arbeiter, Fabrikstraße 35a.
Hermann, Kreisbaupark-Assistenzsekretär, Quebdestraße 35a.
Budack, Ernst, Buchdrucker, Neuetorstr. 21.
Budde, Ernst, Goldarbeiter, Gerberbanderweg 5.
— Richard, Arbeiter, Fabrikstraße 32.
Budde, Auguste geb. Hasse, verehel. Altsitzer, Hohetorstraße 24.
— Friedrich, Arbeiter, Jonasanderstr. 5.
— Friedrich, Arbeiter, Quebdestraße 10.
— Johanna geb. Fiß, Witwe, Ackerstr. 6.
— Karl, Arbeiter, Rogzower Allee 53.
— Luise geb. Steinbarde, verehel. Arbeiter, am Runden Teich 30.
Bulse, Klara geb. Tomiglaff, vw. Amtsgerichtsrat, Bergstraße 60.
Büge, Friedbert, Tischler, Ritterstr. 24.
von Bülow, Marie, Hedwig und Gertrud, Fräulein, Danzigerstraße 28.
Bülow, Gustav, Arbeiter, Jonasanderstr. 10.
— Hermann, Hauptlehrer a. D., Neuetorstraße 71.
Büttner, Marie, Private, Karkuschstraße 1.
Bütow, Bruno, Schäferei-Direktor, am Runden Teich 30.
— Emilie geb. Kosanke, verw. Arbeiter, am Runden Teich 30.
— Karoline, Invalidenrentenempfängerin, Gerberbanderweg 3.
— Martha, Aufwärterin, Bahngasse 24.
Bugge, Albert, Arbeiter, Tessnerstr. 12.
— Hugo, Fleischer, Ritterstraße 7.
— Karl, Maurer, Mühlentorstraße 35.
Bulze, Albert, Oberkellner, Markt 22.
Buf, Ernst, Arbeiter, Kavelingenweg 3.
— Franz, Handelsmann, Kavelingenweg 33.
— Hermann, Arbeiter, Kavelingenweg 33.
— Johanna geb. Westphal, verw. Briefträger a. D., Karlstraße 15.
Bulgrin, Auguste, Plätterin, Junkerstr. 25.
— Franz, Militärinvalide, Bublitzerstr. 15.
— Otto, Straßenaufseher, Böttcherstr. 16.

56/1

56/1 Książka adresowa z 1917 r. z wpisem dotyczącym kupca Alberta Bromby, zamieszkałego przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Rogzower Allee 47)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

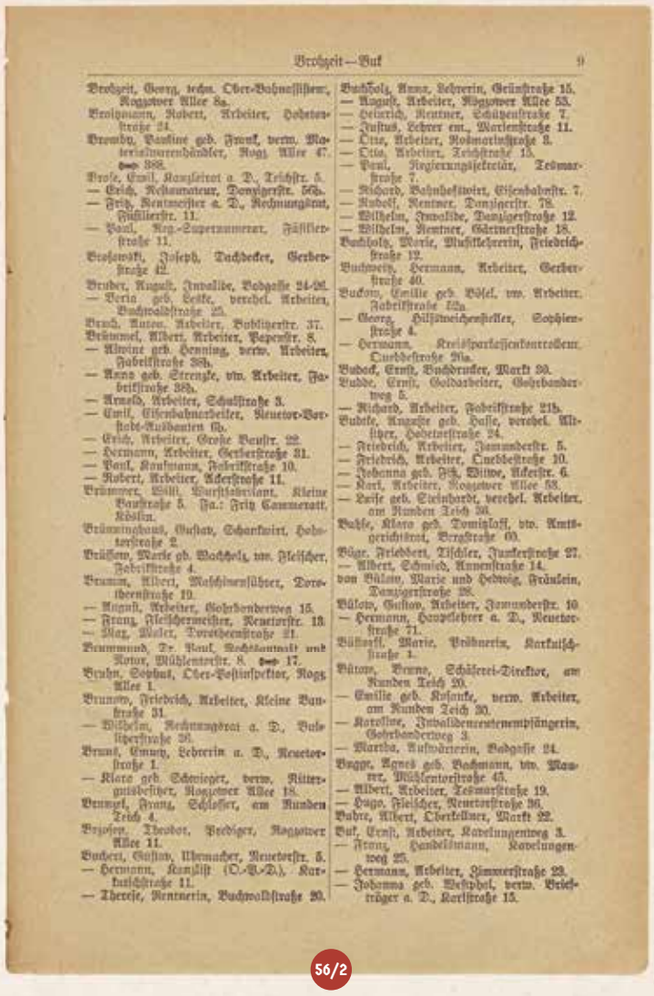

Brohzeit—Buk 9

Brohzeit, Georg, techn. Ober-Bahnassistent, Rogzower Allee 8a.
Broizmann, Robert, Arbeiter, Hohenstraße 24.
Bromby, Pauline geb. Frank, verw. Materialwarenhändler, Rogz. Allee 47. ☎ 368.
Brose, Emil, Kanzleirat a. D., Teichstr. 5.
— Erich, Rechnungsrat, Danzigerstr. 56b.
— Fritz, Rentmeister a. D., Rechnungsrat, Füsilierstr. 11.
— Paul, Reg.-Supernumerar, Füsilierstraße 11.
Broszowski, Joseph, Dachdecker, Gerberstraße 42.
Bruder, August, Invalide, Badgasse 24-26.
— Maria geb. Leske, verehel. Arbeiter, Buchwaldstraße 25.
Brunß, Anton, Arbeiter, Bublitzerstr. 37.
Brümmel, Albert, Arbeiter, Paperstr. 8.
— Alwine geb. Henning, verw. Arbeiter, Fabrikstraße 36b.
— Anna geb. Strenzke, vw. Arbeiter, Fabrikstraße 36b.
— Arnold, Arbeiter, Schulstraße 3.
— Emil, Eisenbahnarbeiter, Neutor-Vorstadt-Anlagen 6b.
— Erich, Arbeiter, Große Beerstr. 22.
— Hermann, Arbeiter, Gerberstraße 31.
— Paul, Kaufmann, Fabrikstraße 10.
— Robert, Arbeiter, Ackerstraße 11.
Brümmer, Willi, Wurstfabrikant, Kleine Bauhofstraße 5. Fa.: Fritz Caemmerstr. Köslin.
Brümmerhaus, Gustav, Schankwirt, Hohenstraße 2.
Brüssow, Marie geb. Wachholz, vw. Fleischer, Fabrikstraße 4.
Brumm, Albert, Maschinenführer, Dorotheenstraße 19.
— August, Arbeiter, Gerberdamerweg 15.
— Franz, Fleischermeister, Neuestr. 13.
— Max, Maler, Dorotheenstraße 21.
Brummund, Dr. Paul, Rechtsanwalt und Notar, Mühlenstraße 8. ☎ 17.
Brunn, Sophie, Ober-Postinspektor, Rogz. Allee 1.
Brunow, Friedrich, Arbeiter, Kleine Bauhofstraße 31.
— Wilhelm, Rechnungsrat a. D., Bahnhofstraße 26.
Bruns, Emmy, Lehrerin a. D., Neutorstraße 1.
— Klara geb. Schwieger, verw. Rittergutsbesitzer, Rogzower Allee 18.
Brunzel, Franz, Schlosser, am Runden Teich 4.
Brzoska, Theodor, Prediger, Rogzower Allee 11.
Buchert, Gustav, Uhrmacher, Neuestr. 5.
— Hermann, Kanzlist (O.-P.-D.), Karlsstraße 11.
— Therese, Rentnerin, Buchwaldstraße 20.
Buchholz, Anna, Lehrerin, Grünstraße 15.
— August, Arbeiter, Rogzower Allee 53.
— Heinrich, Rentner, Schützenstraße 7.
— Justus, Lehrer em., Marienstraße 11.
— Otto, Arbeiter, Rosmarinstraße 3.
— Otto, Arbeiter, Teichstraße 15.
— Paul, Regierungssekretär, Tessmarstraße 7.
— Richard, Bahnbeamter, Eisenbahnstr. 7.
— Rudolf, Rentner, Danzigerstr. 78.
— Wilhelm, Invalide, Danzigerstraße 12.
— Wilhelm, Rentner, Gärtnerstraße 18.
Buchholz, Marie, Musiklehrerin, Friedrichstraße 12.
Buchwetz, Hermann, Arbeiter, Gerberstraße 40.
Buckow, Emilie geb. Bösel, vw. Arbeiter, Fabrikstraße 12a.
— Georg, Hilfsweichensteller, Sophienstraße 4.
— Hermann, Kreissparkassenkontrolleur, Quedstraße 31a.
Budack, Ernst, Buchdrucker, Markt 30.
Budde, Ernst, Goldarbeiter, Gerberdamerweg 5.
— Richard, Arbeiter, Fabrikstraße 21b.
Budde, Auguste geb. Hase, verehel. Altsitzer, Hedetnestraße 24.
— Friedrich, Arbeiter, Danzigerstr. 5.
— Friedrich, Arbeiter, Quedstraße 10.
— Johanna geb. Fick, Witwe, Ackerstr. 6.
— Karl, Arbeiter, Rogzower Allee 53.
— Luise geb. Steinhardt, verehel. Arbeiter, am Runden Teich 30.
Bubke, Klara geb. Dominikoff, vw. Amtsgerichtsrat, Bergstraße 60.
Büge, Friedbert, Tischler, Junkerstraße 27.
— Albert, Schmied, Annenstraße 14.
von Bülow, Marie und Hedwig, Fräulein, Danzigerstraße 28.
Bülow, Gustav, Arbeiter, Jahnsdorfstr. 10.
— Hermann, Hauptlehrer a. D., Neutorstraße 71.
Büttnerfl, Marie, Pröbnerin, Karlsstraße 1.
Bütow, Bruno, Schäferei-Direktor, am Runden Teich 20.
— Emilie geb. Kusanke, verw. Arbeiter, am Runden Teich 30.
— Karoline, Invalidenrentenempfängerin, Gerberdamerweg 3.
— Martha, Aufwärterin, Badgasse 24.
Bugge, Agnes geb. Bachmann, vw. Maurer, Mühlenstraße 45.
— Albert, Arbeiter, Tessmarstraße 19.
— Hugo, Fleischer, Neuestraße 36.
Bubre, Albert, Oberkellner, Markt 22.
Buk, Ernst, Arbeiter, Kavelungenweg 3.
— Franz, Handelsmann, Kavelungenweg 25.
— Hermann, Arbeiter, Zimmerstraße 22.
— Johanna geb. Westphal, verw. Briefträger a. D., Karlstraße 15.

56/2

56/2

Książka adresowa z 1919 r. z wpisem dotyczącym Pauline Bromby z domu Frank, wdowy po kupcu Albercie Bromby, zamieszkałej przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Rogzower Allee 47)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

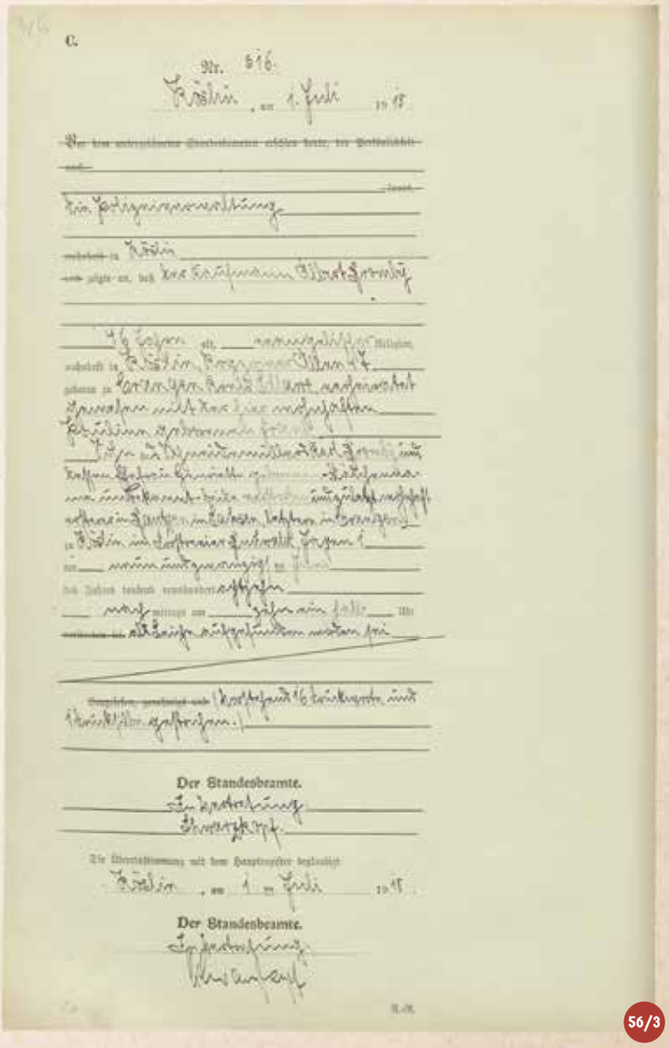

C.

Nr. 516.

Köslin, am 1. Juli 19 18

Der Standesbeamte.

Der Standesbeamte.

56/3

Akt zgonu kupca Alberta Bromby z 1 lipca 1918 r. W akcie widnieje wzmianka, że zwłoki odnalezione zostały 29 czerwca na terenie leśnym (Buchwald) pomiędzy Koszalinem (Köslin) a Mścicami (Güdenhagen).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 180

56/3

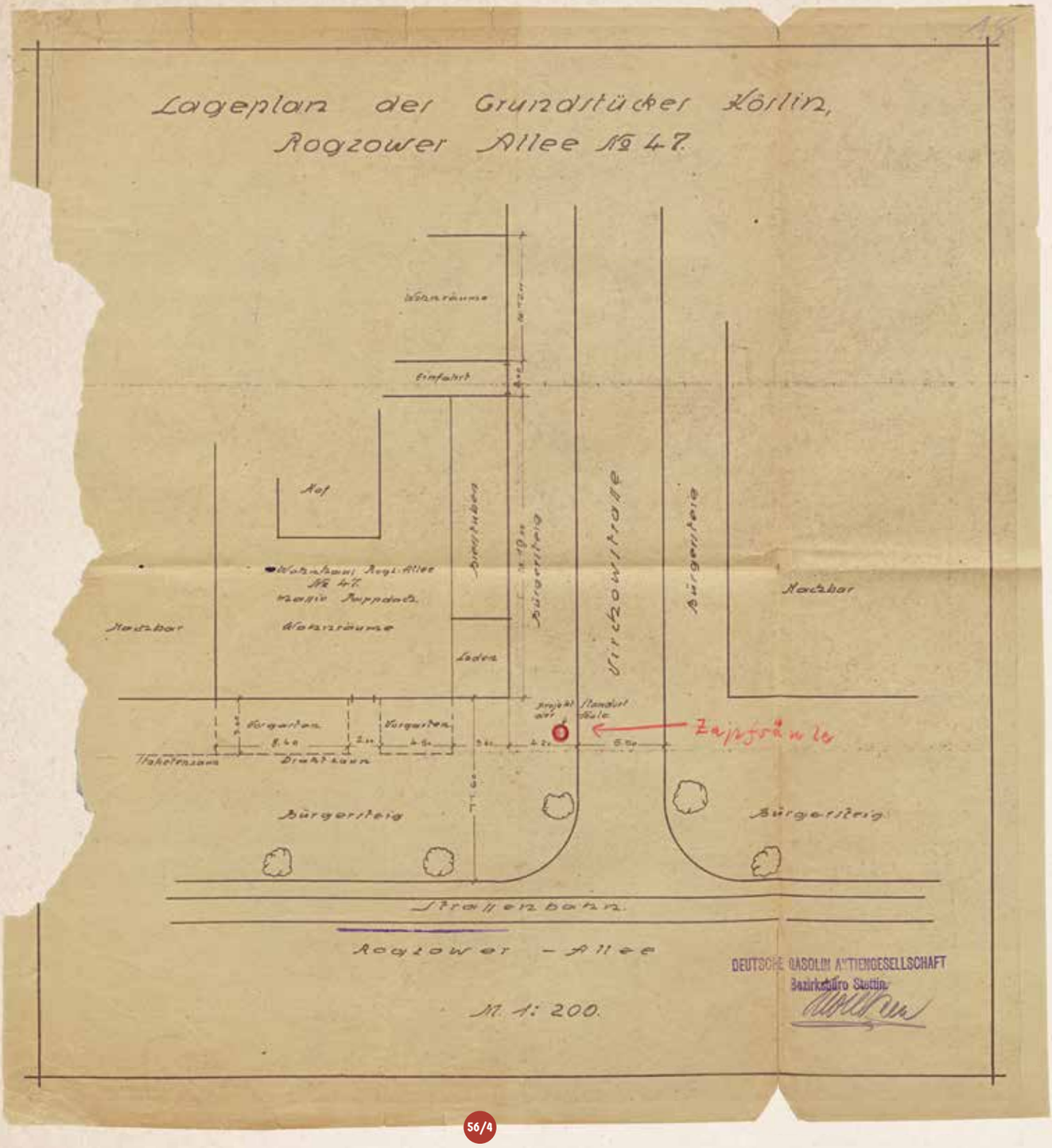

56/4

56/4 Akta budowlane z lat 1897-1898, 1918, 1929 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Rogzower Allee 47) z planem sytuacyjnym, projektem fasady i przekrojami z 1897 r. oraz z wpisem sądowym z 1913 r. o nabyciu prawa własności kamienicy przez małżonków Bromby
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2042

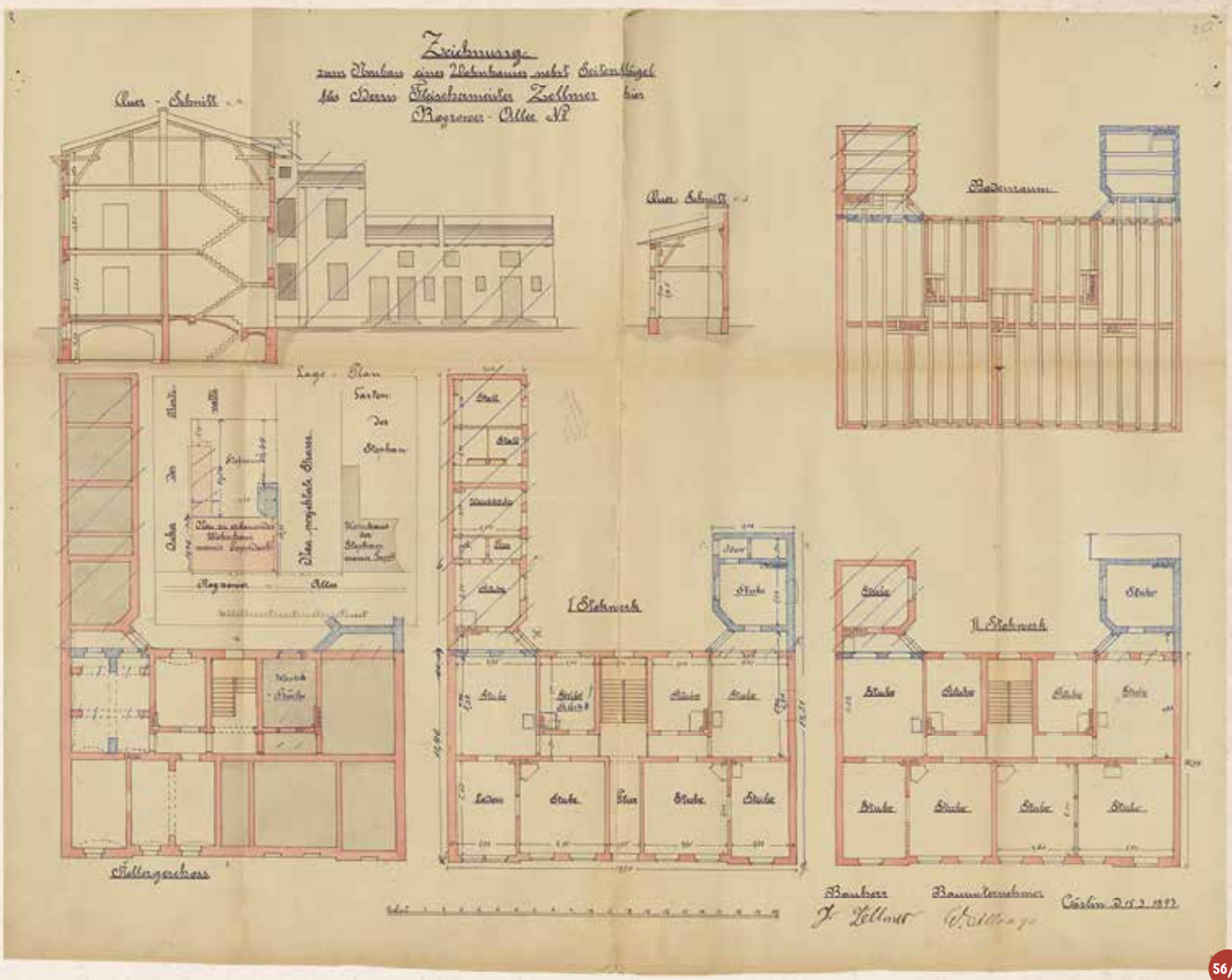
Zeichnung
Querschnitt
Lage-Plan
I. Stockwerk
II. Stockwerk
Kellergeschoss

56/4

56/4

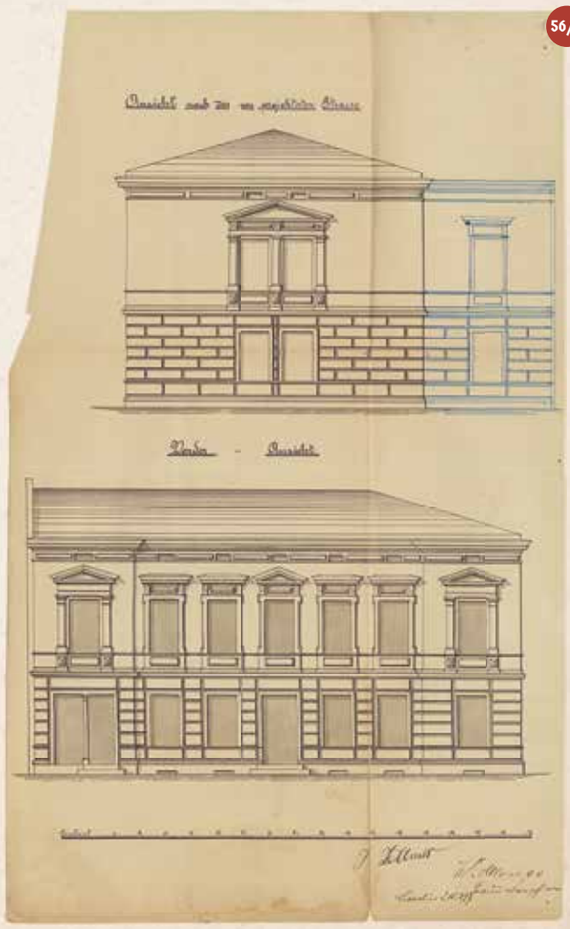
Ansicht nach der neuen Straße
Garten - Ansicht

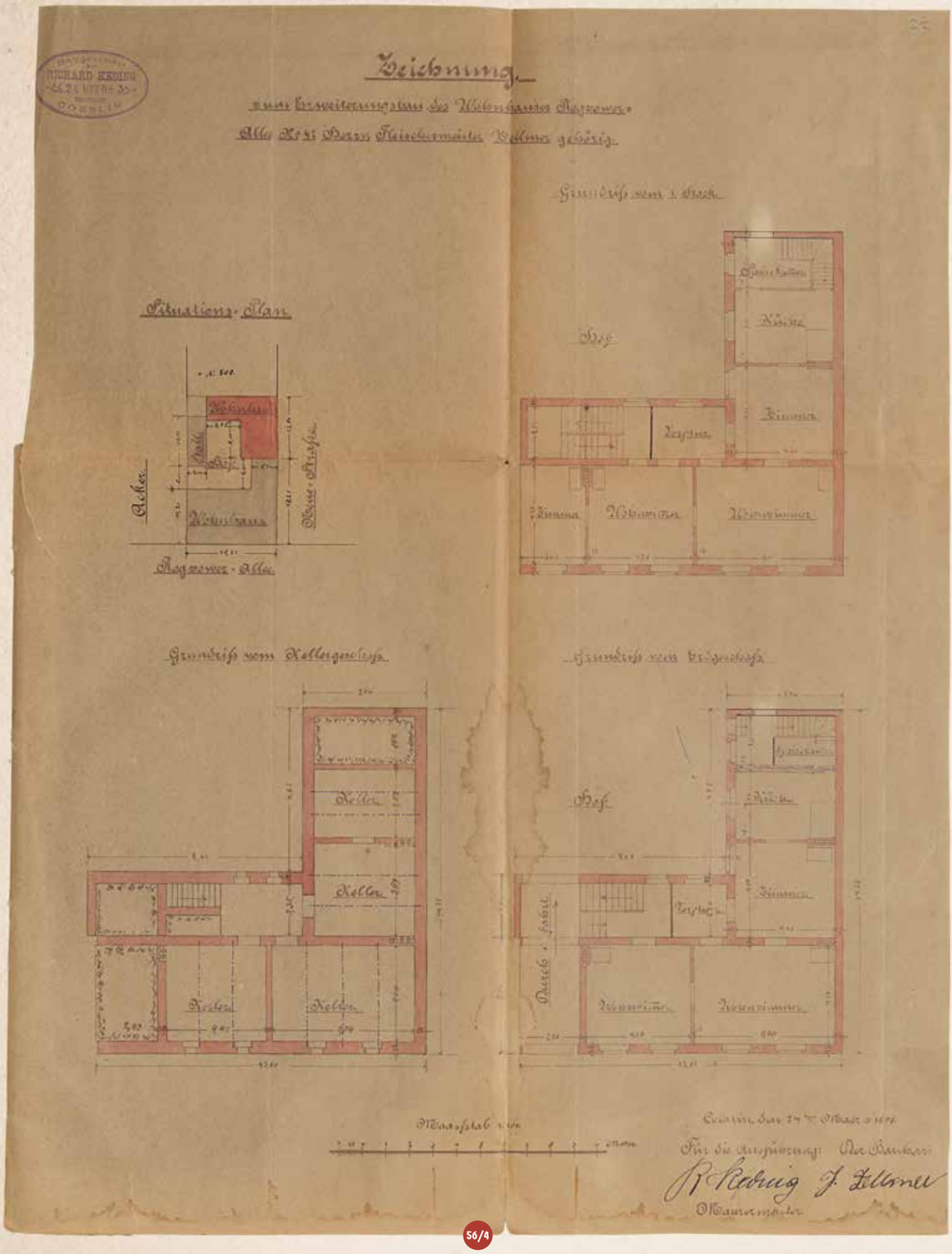
Zeichnung
zum Erweiterungsbau des Wohnhauses Rogzower
Allee Nr 47 Herrn Maurermeister Zillmer gehörig.
Situations-Plan
Rogzower-Allee
Grundriss vom 1 Stock
Hof
Küche
Zimmer
Vorplatz
Grundriss vom Kellergeschoss
Keller
Grundriss vom Erdgeschoss
Hof
Küche
Zimmer
Vorplatz
Durch-fahrt
Maassstab
Für die Ausführung: Der Bauherr:
Maurermeister

Zeichnung.

zum Erweiterungsbau des Wohnhauses Rogzower Allee No 47.

Herrn Fleischermeister Zellmer gehörig.

Vorder-Ansicht. Querschnitt a. b.

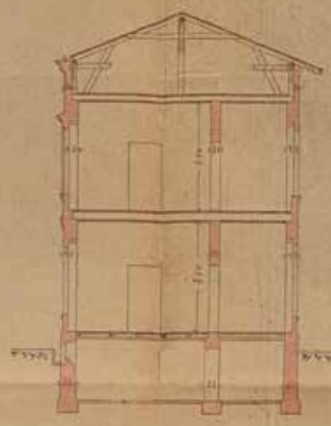

Maßstab 1:100

Cöslin, den 27. März 1918.

Für die Ausführung: Der Bauherr: R. Zellmer

Der Maurermeister: H. Zellmer

56/4

Das Amtsgericht.

Magistrat Köslin Eingegangen: 26. SEP. 1913 Bureau: E

Geschäftsnummer: Cöslin Band Blatt 1835.

13.

(Es wird ersucht, bei Schreiben obige Geschäftsnummer anzugeben.)

Cöslin, den 15ten September 1913

An den 15ten September 1913 — um — Uhr — hat Maurer Albert Brandt und seine Frau Pauline geborene Franke in Cöslin

auf Grund der Auflassung vom 15ten September 1913

als Miteigentümer zweier offener Handelsgesellschaft

die 1 in Cöslin

belegenen, im Grundbuche von Cöslin Jamitzow

Band 26 Blatt Nr. 1835

bisher auf den Namen des Maurermeisters Hermann Zellmer zu Cöslin

eingetragenen Grundstück 1 in das Grundbuch eingetragen worden.

Die Bekanntmachung ergeht mit Rücksicht auf das auf dasselbe vorbezeichnete Grundbuchblatt

in der III. Abteilung

unter Nr. 2 und 4

für die Stadtgemeinde Cöslin

eingetragene Lasten 403,56 Mark und 218,50 Mark.

Der Preis — der Kostenberechnung zu Grunde gelegte Wert — des Grundstücks — nebst Zubehör — beträgt 5675 Mark — Pf., davon Preis des Zubehörs — Mark — Pf.

An die Stadtgemeinde Cöslin z. Hd. des Magistrats. Cöslin.

Tgb: Nr. MV 13877/13

U. S. Nr. 8. Bekanntmachung an eine behufs Vorlage bei dem Übergange des Eigentums an Grundstücken eines Grundbuchblatts (§ 55 G.B.O.)

56/4

Włamanie do kupca

Włamanie do domu kupca A. Gergsa. Sprawcy dostali się do sejfu, z którego zniknęło 800 marek i złoty zegarek. Ponadto ukradziono towary ze sklepu.

Źródło: Schlawer Zeitung, nr 137, Jg. 32 (1918).

57/1

Książka adresowa z 1914 r. z wpisem dotyczącym właścicieli sklepów z towarami kolonialnymi (Kolonialwarenhandlungen), w tym Alberta Gergsa, zamieszkałego przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 48)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

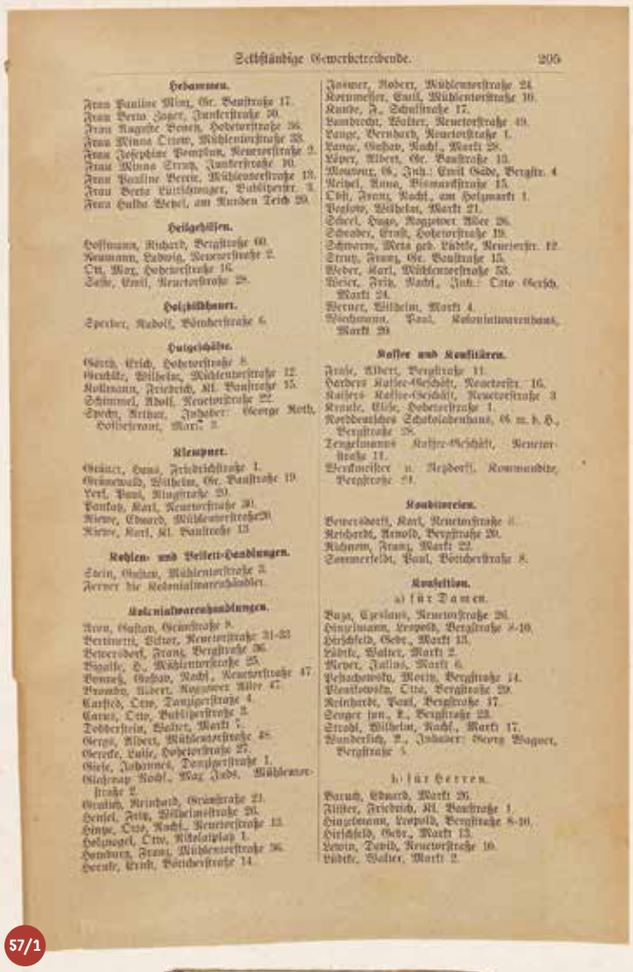
Selbständige Gewerbetreibende. 205
Hebammen.
Heilgehilfen.
Holzbildhauer.
Hutgeschäfte.
Klempner.
Kohlen- und Petrolet-Handlungen.
Kolonialwarenhandlungen.
Konfektion.
a) für Damen.
b) für Herren.
Korsetts.
Kosmetiker.
Kostüme.
Kraftwagen-Betriebe.
Kunststeinfabriken.
Kunststopfanstalten.
Kupferschmiede.
Kürschner.
Lackierer.
Lampen.
Landwirte.
Lederhandlungen.
Leihhäuser.
Lichtspieltheater.
Maler.
Maschinenfabriken.
Maurermeister.
Metallwarenfabriken.
Milchhandlungen.
Modistinnen.
Molkereien.
Möbelhandlungen.
Musikinstrumente.
Nähmaschinen.
Obstgroßhandlungen.
Optiker.
Papierhandlungen.
Photographen.
Pianofortefabriken.
Plätterinnen.
Porzellanmalereien.
Rechtsanwälte.
Rechtsbeistände.
Rechtsbeistände.
Rechtsbeistände

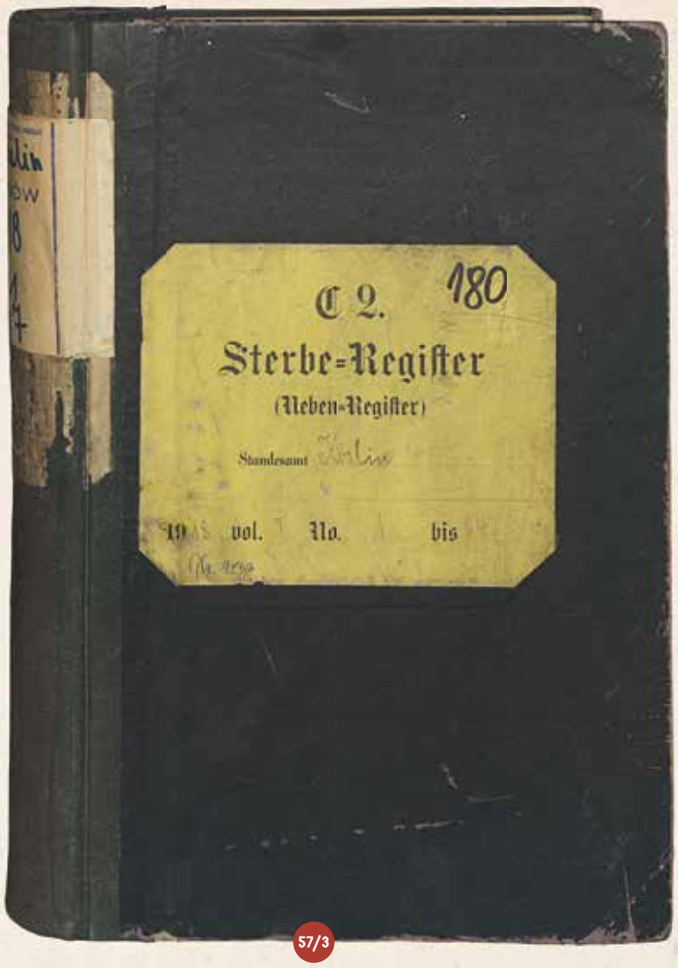

57/3

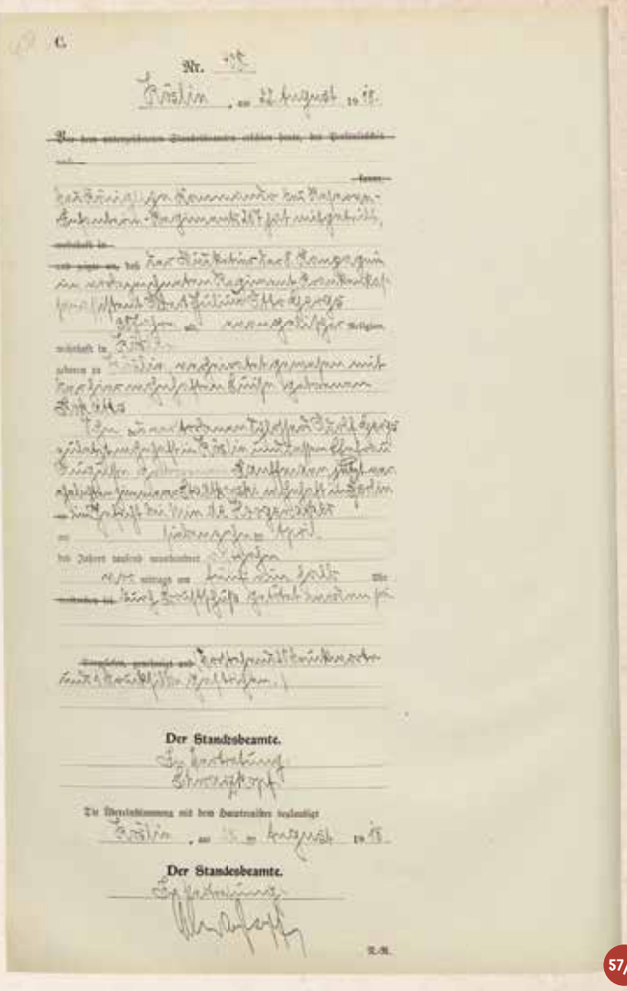

57/3

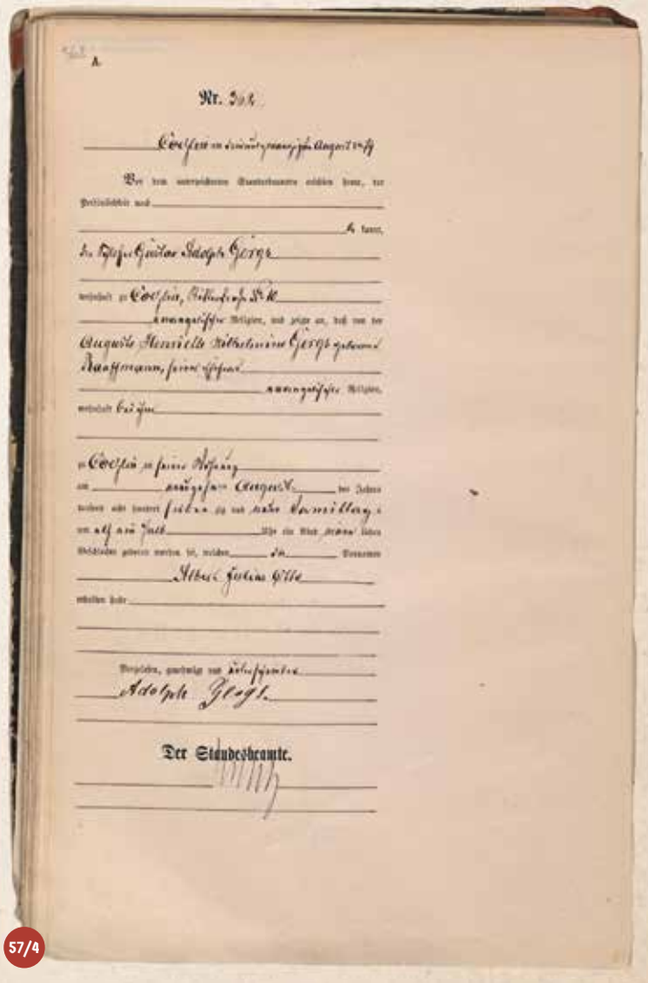

57/4

57/3 Akt zgonu kupca Alberta Juliusa Otto Gergsa z 22 sierpnia 1918 r. W akcie widnieje wzmianka, że zginął on na skutek postrzału w pierś w bitwie 17 kwietnia 1918 r., prawdopodobnie na terenie Holandii.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 180

57/4 Akt urodzenia Alberta Juliusa Otto Gergsa, syna ślusarza Gustava Adolpha Gergsa i Auguste Henriette Wilhelmine z domu Rauffmann z 23 sierpnia 1879 r. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnej ulicy Zawiszy Czarnego (Ritterstrasse 10).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 16

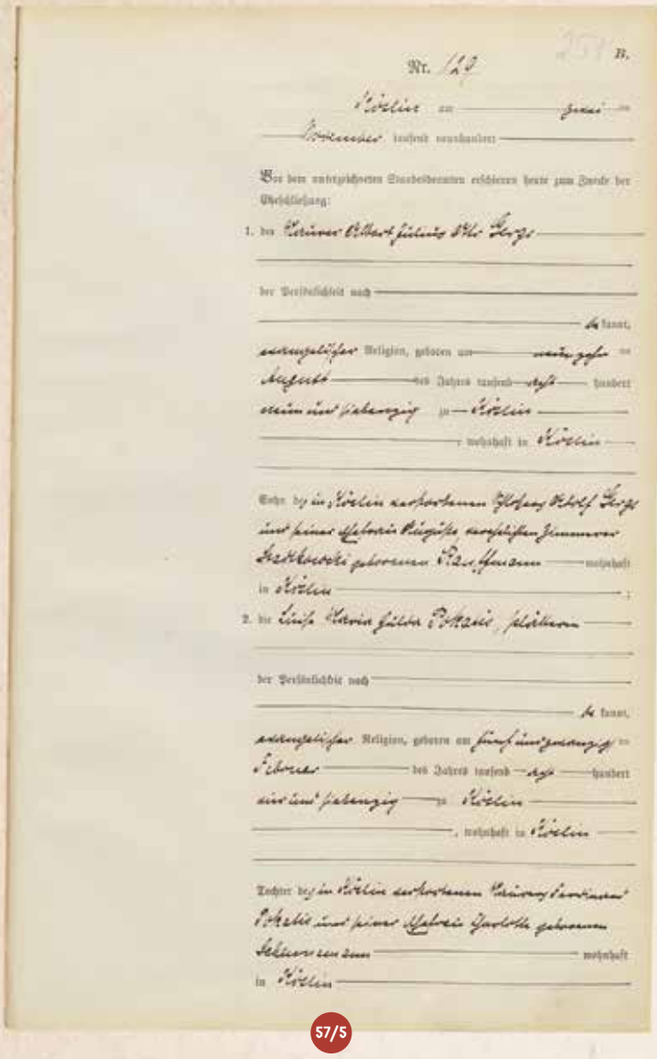

57/5

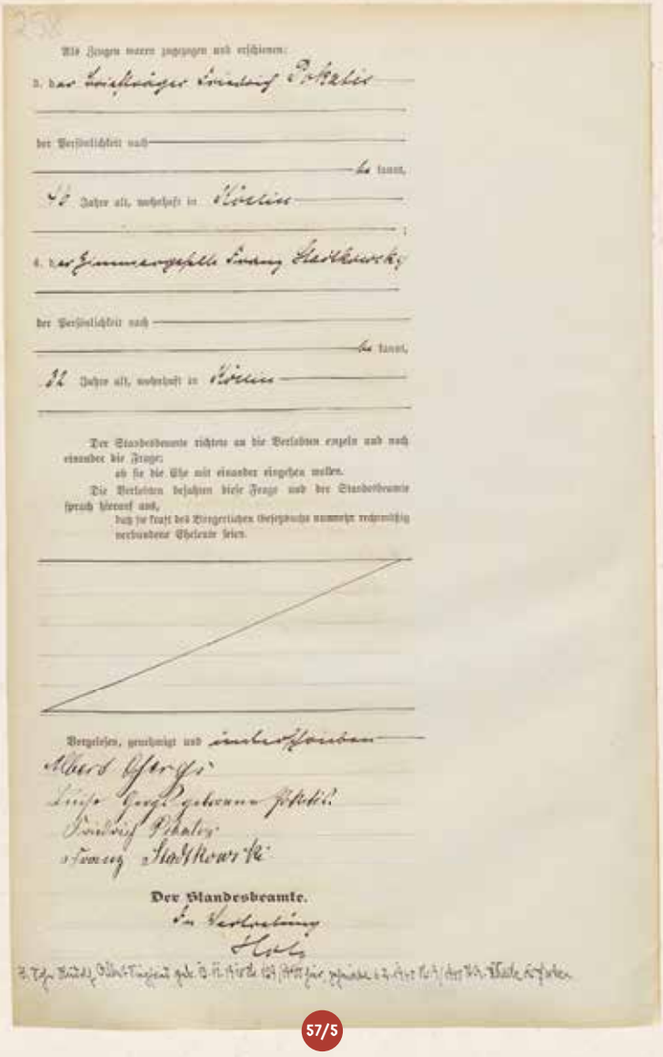

57/5

57/5 Akt małżeństwa Alberta Juliusa Otto Gergsa i Luise Marii Huldy Pokatis z 2 listopada 1900 r. W akcie widnieje adnotacja o synu małżeństwa Rudolfie Albercie Siegfriedzie, urodzonym 13 listopada 1915 r. w Koszalinie, a także o zawarciu przez niego związku małżeńskiego w 1940 r. w miejscowości Rhede w Niemczech.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 78

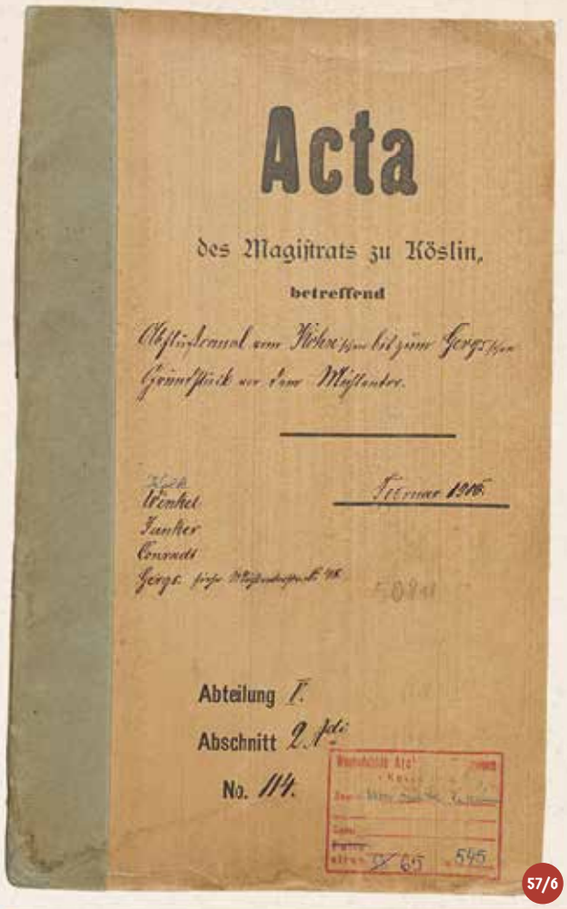

S7/6

S7/6 Korespondencja urzędowa z lat 1906-1907 dotycząca wykonania kanału odpływowego z sąsiedniej działki do posesji Gergsa przed Bramą Młyńską z planem sytuacyjnym z 1905 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 545

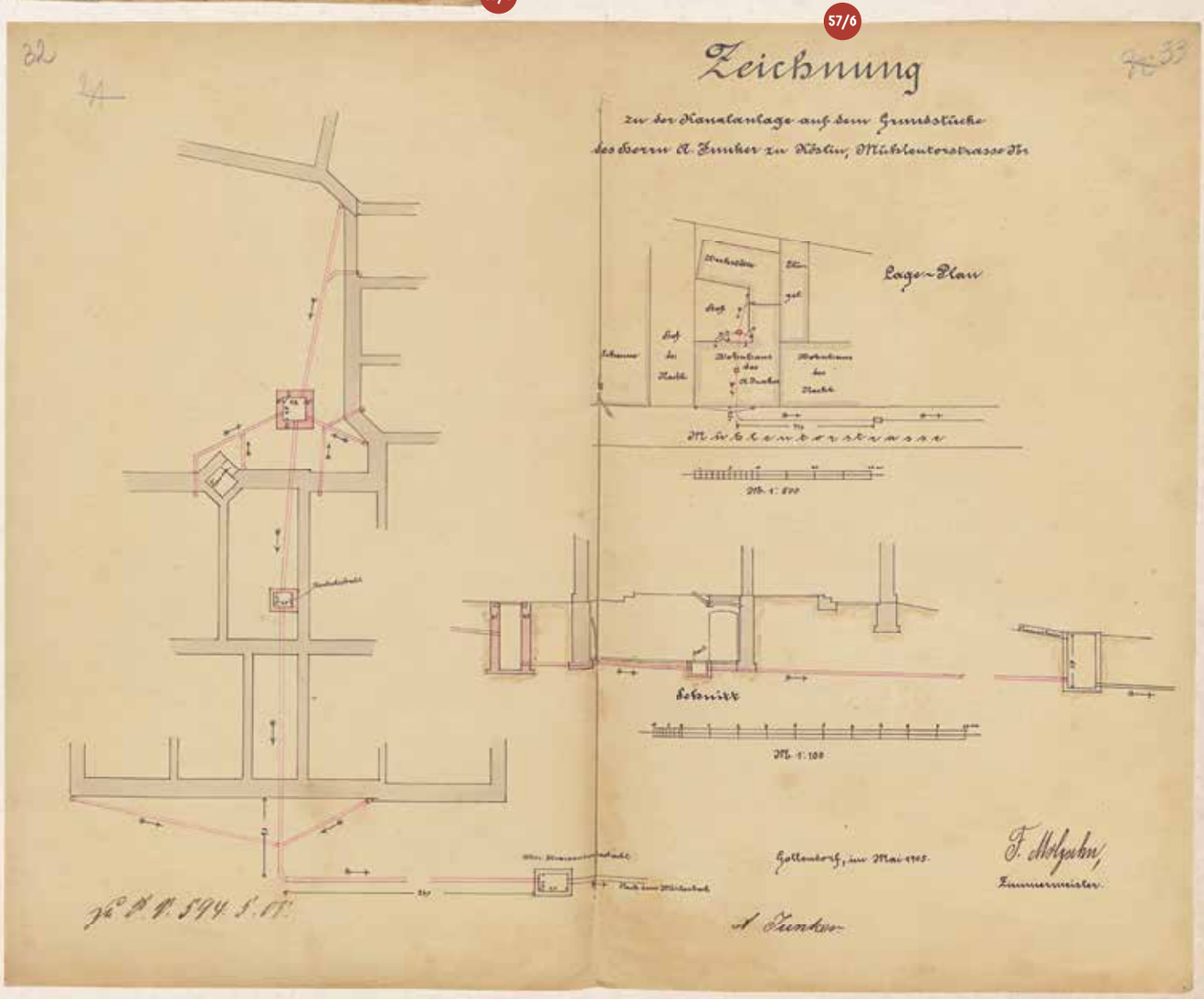

Tajemnicze skrzynie

Policja zarekwirowała w wiejskiej posiadłości majora Viktora von Fuchsa, zamieszkałego przy Danzigerstrasse 82, skrzynię zawierającą dokumentację lotniczą, wartą wiele milionów marek. Ponadto wiele innych skrzyń zawierało elementy samolotów oraz lotniczy sprzęt fotograficzny.

Źródło: Auer Tageblatt und Anzeiger fr das Erzgebirge, Jg. 15, nr 302.

58/1

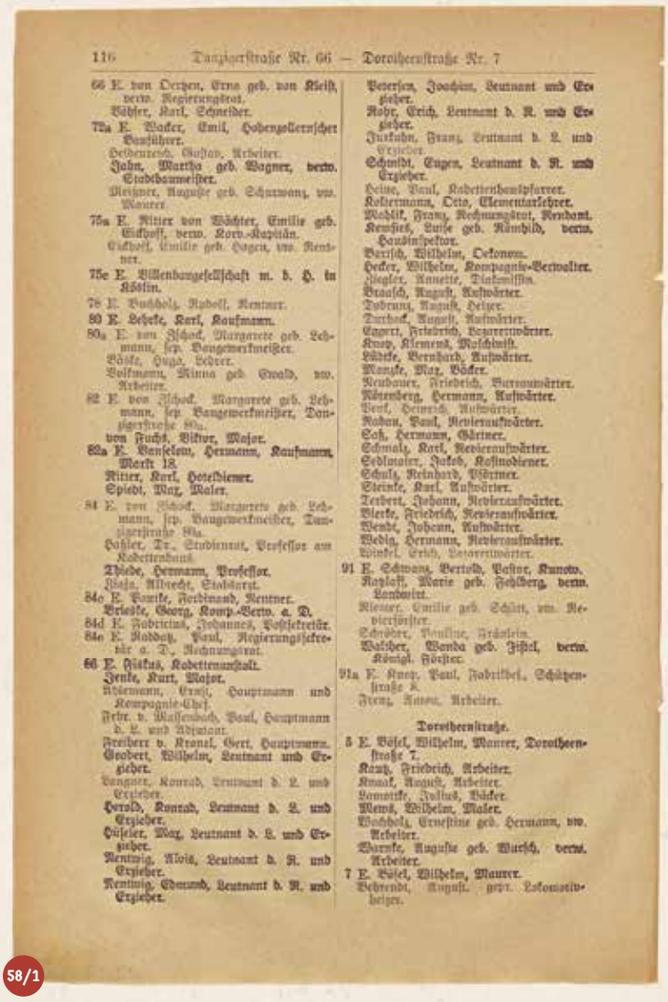

58/1

58/1 Książka adresowa z 1919 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 82), w tym majora Viktora von Fuchsa
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

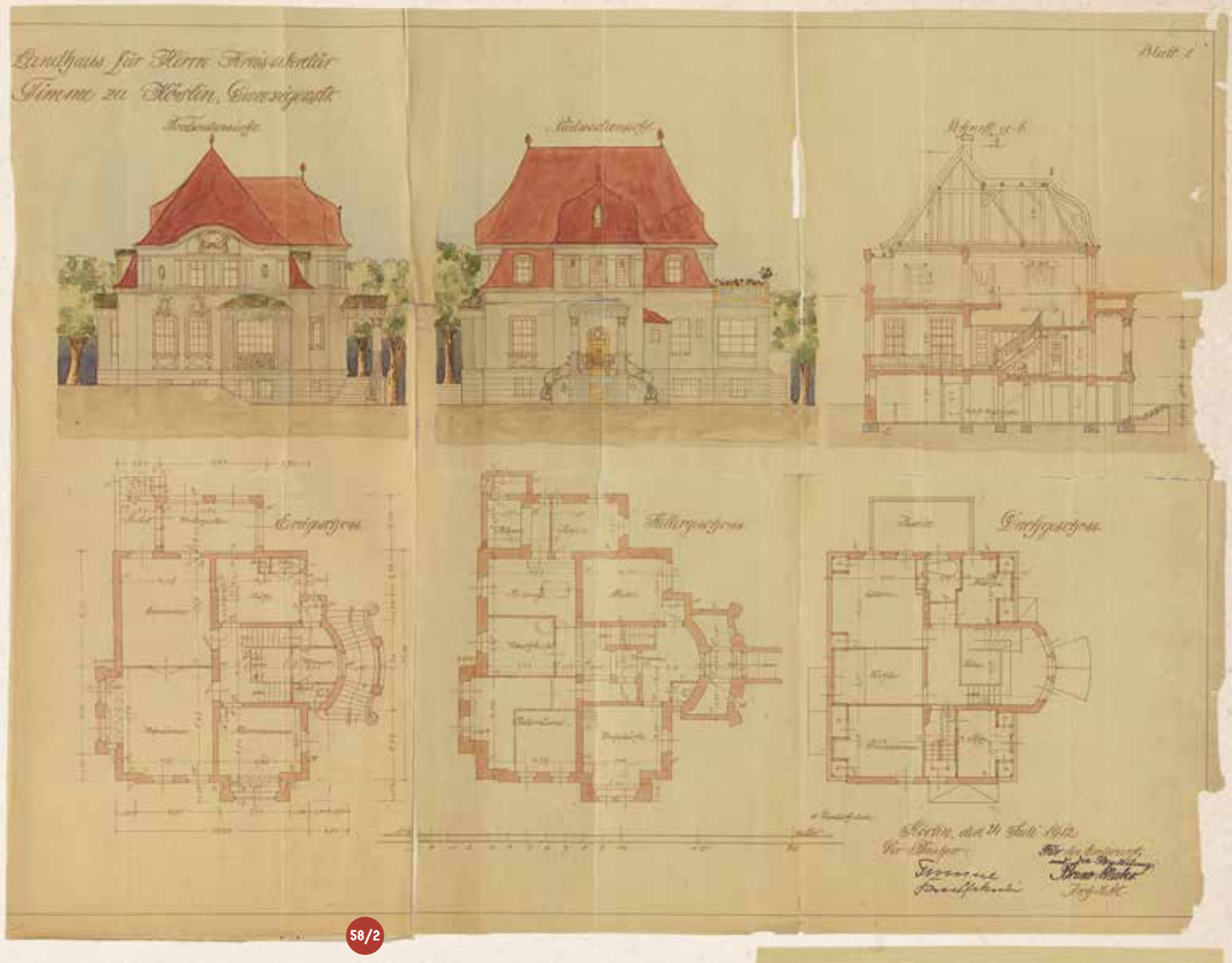

58/2

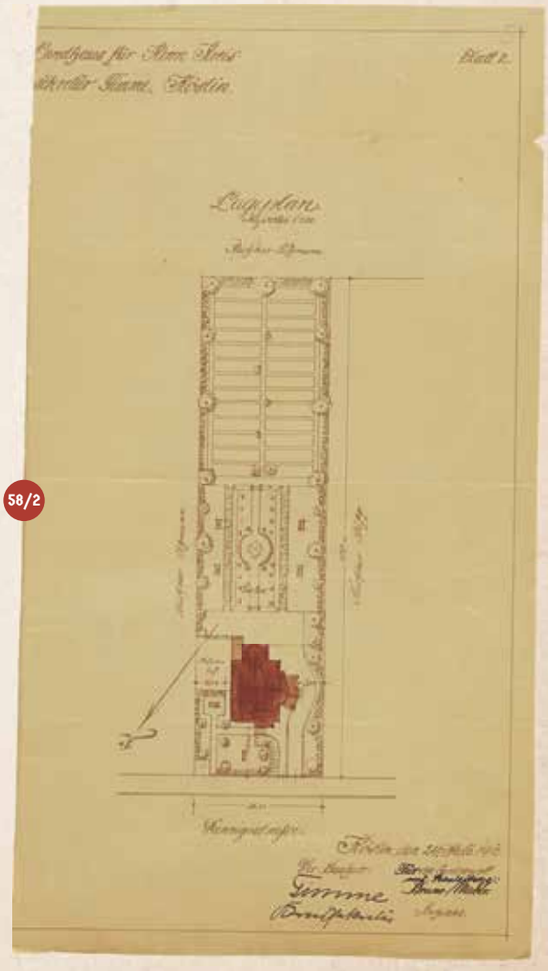

58/2

58/2 Akta budowlane z lat 1927, 1932, 1935 dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnej ulicy J. Piłsudskiego (Danzigerstrasse 80) z projektem fasady budynku, jego przekrojami i planem sytuacyjnym z 1912 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1328

58/3

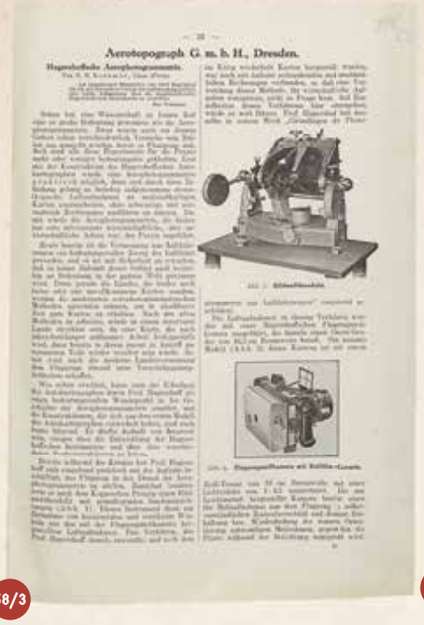

58/3

58/3

58/3 Korespondencja urzędowa z lat 1927-1934 dotycząca ogólnych przepisów regulujących wykonywanie zdjęć lotniczych, zawierająca także reklamy i materiały poglądowe
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 606

58/4 Mapa topograficzna Koszalina z 1934 r. z oznaczonym terenem lotniska pomiędzy obecnymi ulicami Mieszka I (Baster Weg) i Morską (Buchwaldstrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 624

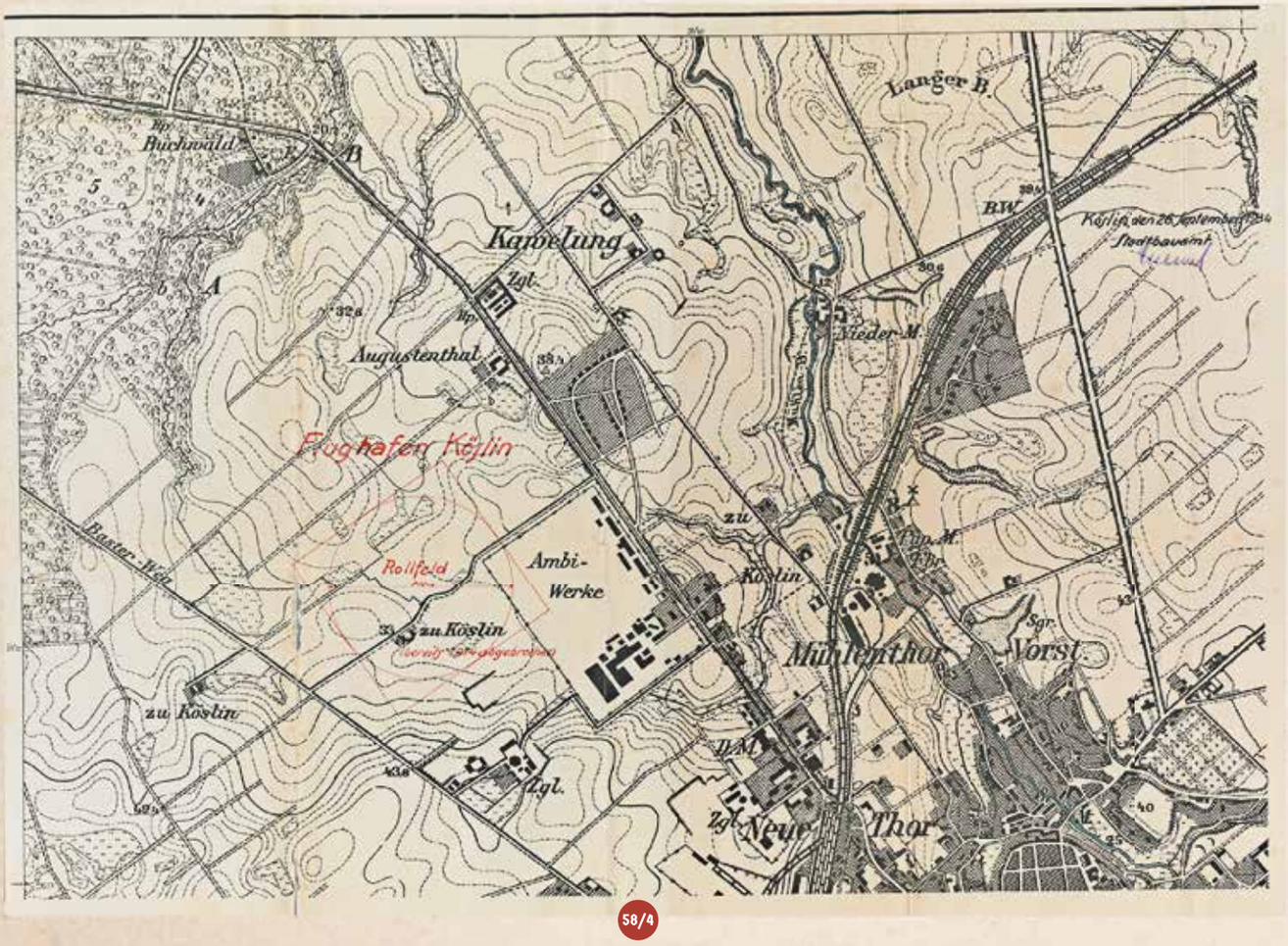

58/4

Okrucieństwo w lesie

Pewnego dnia zaginęła żona robotnika Hermanna Kaupe, zamieszkałego przy Fabrikstrasse 1. Po jakimś czasie jej zmasakrowane ciało zostało odnalezione w lesie na Górze Chełmskiej. Głowa 39-letniej kobiety została rozbita, a ciało pocięte. Wygląda na to, że sprawca udusił swoją ofiarę, aby potem poddać ją dalszym okrucieństwom.

Źródło: Annener Zeitung, Jg. 86, nr 81 (1920).

59/1

59/1 Książka adresowa z 1919 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse 1), w tym robotnika Hermanna Kaupe
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

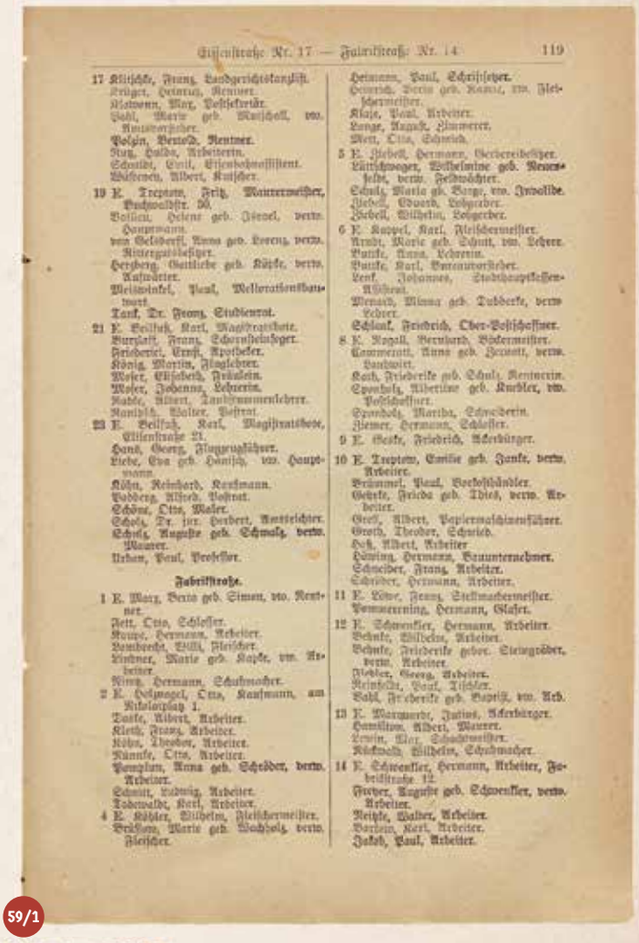
Eisenstraße Nr. 17 — Fabrikstraße Nr. 1 119

17 Klitzke, Franz, Landgerichtssekretär.
Krüger, Heinrich, Rentner.
Matzwenn, Max, Postsekretär.
Pahl, Marie geb. Muschall, verw. Rentenempfänger.
Polgin, Berthold, Rentner.
Rug, Hulda, Arbeiterin.
Schmidt, Emil, Eisenbahnassistent.
Wächtern, Albert, Kutscher.
19 E. Treptow, Fritz, Maurermeister, Buchwaldstr. 20.
Bollien, Helene geb. Hensel, verw. Hauptmann.
von Gelsdorff, Anna geb. Lorenz, verw. Rittergutsbesitzer.
Herzberg, Gottliebe geb. Kütze, verw. Kaufmann.
Meisenkahl, Paul, Meliorationsbauwart.
Tank, Dr. Franz, Studienrat.
21 E. Beilfuß, Karl, Magistratsbote.
Burghardt, Franz, Schornsteinfeger.
Friederici, Ernst, Apotheker.
König, Martin, Ziegelmeister.
Moser, Elisabeth, Privatlehrerin.
Moser, Johanna, Lehrerin.
Nahke, Albert, Landwirtschaftslehrer.
Nandisch, Walter, Postrat.
23 E. Beilfuß, Karl, Magistratsbote, Elisenstraße 21.
Hans, Georg, Flugzeugführer.
Liebe, Eva geb. Hanisch, verw. Hauptmann.
Köhn, Reinhard, Kaufmann.
Podberg, Alfred, Postrat.
Schöne, Otto, Maler.
Schulz, Dr. jur. Herbert, Amtsrichter.
Schulz, Auguste geb. Schmalz, verw. Maurer.
Urban, Paul, Professor.

Fabrikstraße.

1 E. Marx, Berta geb. Simon, verw. Rentner.
Pett, Otto, Schlosser.
Krupe, Hermann, Arbeiter.
Lambrecht, Willi, Fleischer.
Lindner, Marie geb. Kapke, verw. Arbeiter.
Nimz, Hermann, Schuhmacher.
2 E. Hofmagel, Otto, Kaufmann, am Nikolaiplatz 1.
Taute, Albert, Arbeiter.
Kleth, Franz, Arbeiter.
Röhn, Theodor, Arbeiter.
Rumke, Otto, Arbeiter.
Pomplun, Anna geb. Schröder, verw. Arbeiter.
Schmidt, Ludwig, Arbeiter.
Todewaldt, Karl, Arbeiter.
4 E. Köhler, Wilhelm, Fleischermeister.
Brickwa, Marie geb. Wachholz, verw. Fleischer.
Heimann, Paul, Schriftsetzer.
Heinrich, Berta geb. Kanzi, verw. Fleischermeister.
Klaje, Paul, Arbeiter.
Lange, August, Zimmerer.
Mert, Otto, Schneid.
5 E. Hebell, Hermann, Gerichtsvollzieher.
Lüttschwager, Wilhelmine geb. Neuenfeldt, verw. Postschaffner.
Schulz, Marie geb. Berge, verw. Invalide.
Hebell, Eduard, Lohgerber.
Hebell, Wilhelm, Lohgerber.
6 E. Kappel, Karl, Fleischermeister.
Arndt, Marie geb. Schutt, verw. Lehrer.
Bartke, Anna, Lehrerin.
Bartke, Karl, Bureauvorsteher.
Benk, Johannes, Stadthauptkassen-Assistent.
Menack, Minna geb. Dubberke, verw. Lehrer.
Schlank, Friedrich, Ober-Postschaffner.
8 E. Nagall, Bernhard, Bäckermeister.
Lemmerath, Anna geb. Bennett, verw. Landwirt.
Koch, Friederike geb. Schulz, Rentnerin.
Sywalski, Albertine geb. Kuebler, verw. Postschaffner.
Sywalski, Martha, Schneiderin.
Ziemer, Hermann, Schlosser.
9 E. Gehle, Friedrich, Ackerbürger.
10 E. Treptow, Emilie geb. Janke, verw. Arbeiter.
Brümmel, Paul, Viehhändler.
Gehrke, Frieda geb. Thies, verw. Arbeiter.
Greß, Albert, Papiermaschinenführer.
Grieth, Theodor, Schmied.
Heß, Albert, Arbeiter
Hensing, Hermann, Bauunternehmer.
Schneider, Franz, Arbeiter.
Schröder, Hermann, Arbeiter.
11 E. Löwe, Franz, Stellmachermeister.
Pommerening, Hermann, Glaser.
12 E. Schwenkler, Hermann, Arbeiter.
Behnke, Wilhelm, Arbeiter.
Behnke, Friederike geber. Steingröber, verw. Arbeiter.
Fiedler, Georg, Arbeiter.
Reinfeldt, Paul, Tischler.
Wahl, Friederike geb. Baptist, verw. Arb.
13 E. Marquardt, Julius, Ackerbürger.
Hamilton, Albert, Maurer.
Lewin, Max, Schuhmeister.
Rickwald, Wilhelm, Schuhmacher.
14 E. Schwenkler, Hermann, Arbeiter, Fabrikstraße 12.
Fischer, Auguste geb. Schwenkler, verw. Arbeiter.
Reigle, Walter, Arbeiter.
Borkow, Karl, Arbeiter.
Jakob, Paul, Arbeiter.

59/1

59/2

59/2 Karta pocztowa z początku XX w. z widoczną wieżą widokową i restauracją na Górze Chełmskiej (Gollenberg)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 4/4

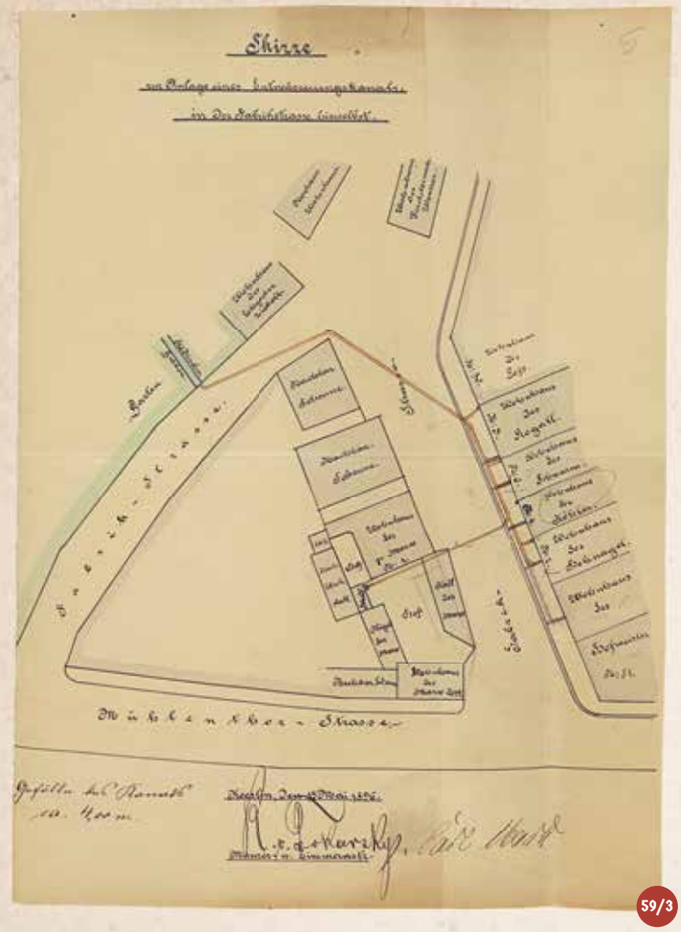

59/3

59/3

59/3 Akta budowlane z lat 1896, 1921-1922 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse 1), z planem sytuacyjnym początkowej części ulicy z 1896 r. z widoczną posesją nr 1
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1355

59/4 Mapa topograficzna terenów leśnych na Górze Chełmskiej (Gollenberg) z końca XIX w.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Mapy topograficzne, plany i szkice katastralne z terenu województwa koszalińskiego, sygn. I/108

59/4

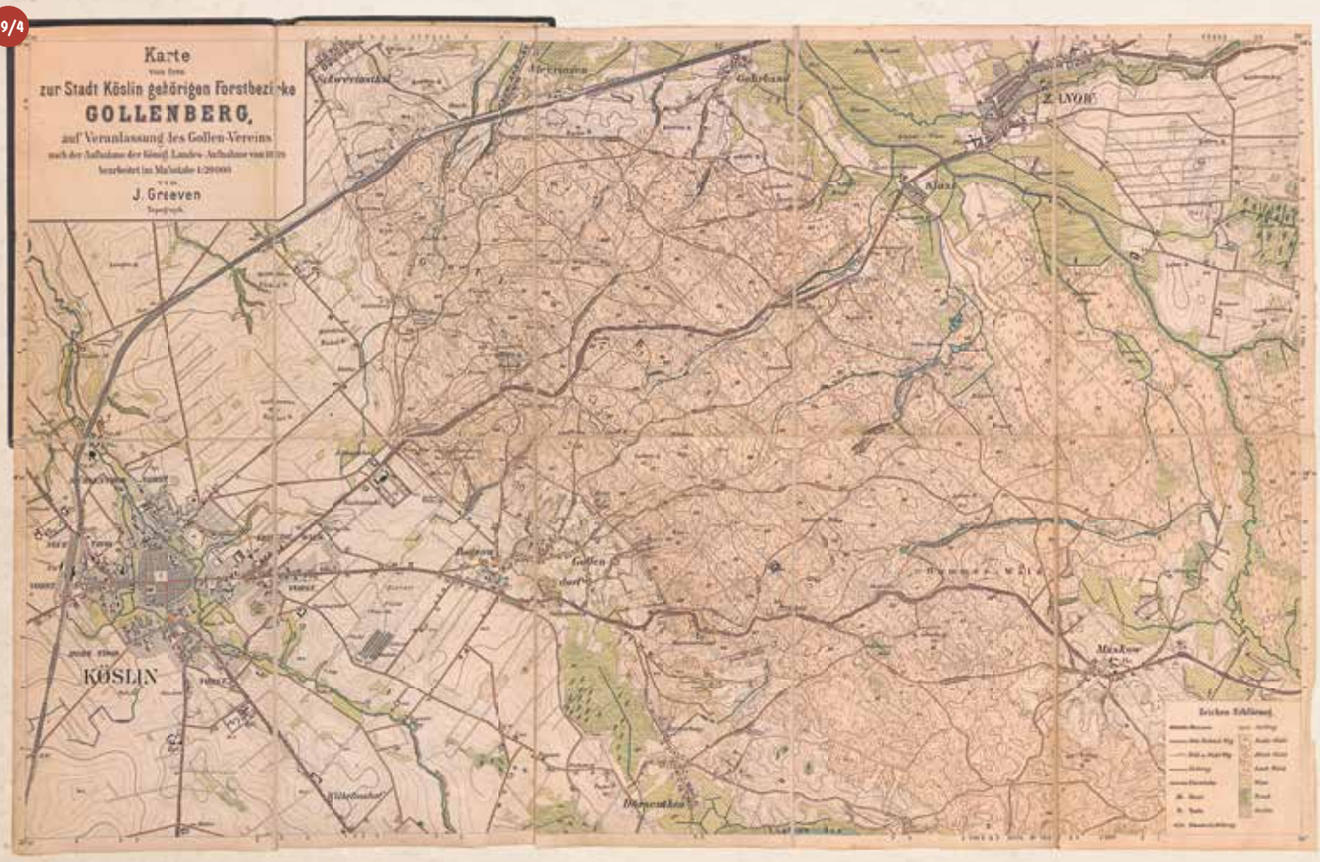

59/5 **Korespondencja urzędowa z lat 1923-1938 dotycząca oświetlenia ulic w porze nocnej z planami sytuacyjnymi obecnej ulicy Batalionów Chłopskich (Fabrikstrasse) z 1931 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 524

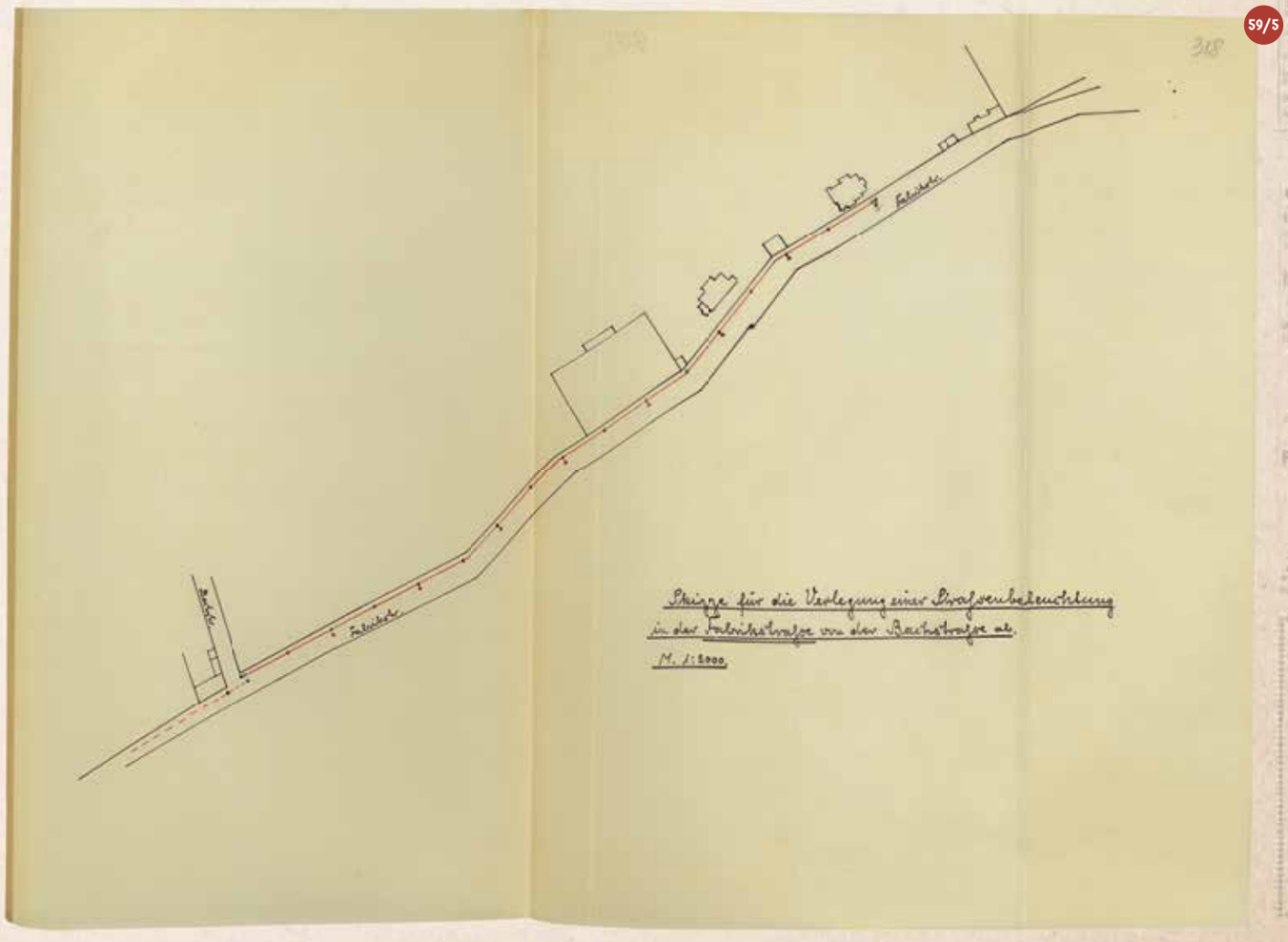

Cyjanowodór i nóż w serce

24-letnia Erika Wothe popełniła samobójstwo, pijąc butelkę cynajowodoru i wbijając nóż w serce. Powodem samobójstwa był brak funduszy na kontynuowanie wymarzonych przez nią studiów medycznych.

Źródło: Leipziger Tageblatt und Anzeiger, Jg. 118, nr 131 (1924).

Adreßbuch
der Stadt Köslin
Allgemeiner Wohnungsanzeiger
und Geschäftshandbuch
für das Jahr
1922
42. Jahrgang.
Nach amtlichem Material
zusammengestellt vom Polizeisekretär Paul Küther, Köslin
Nachdruck verboten.
Druck und Verlag
von C. G. Hendeß G. m. b. H., Buchdruckerei u. Lithogr. Anstalt
Köslin.

60/1

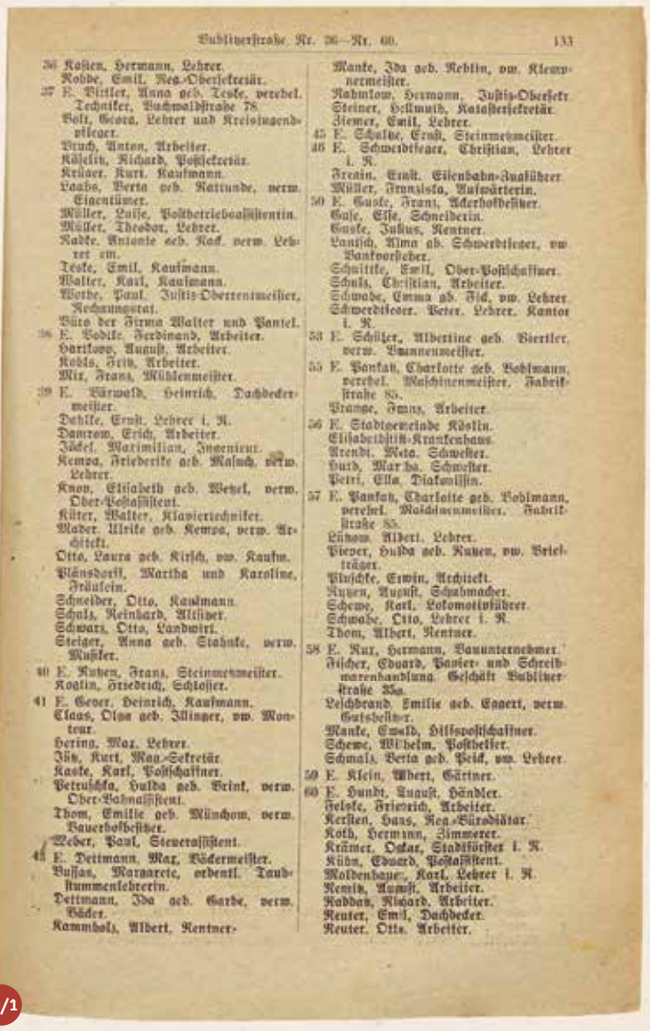
Bublitzerstraße Nr. 36—Nr. 60. 133

60/1

60/1 Książka adresowa z 1922 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse 37), w tym urzędnika sądowego Paula Wothe
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

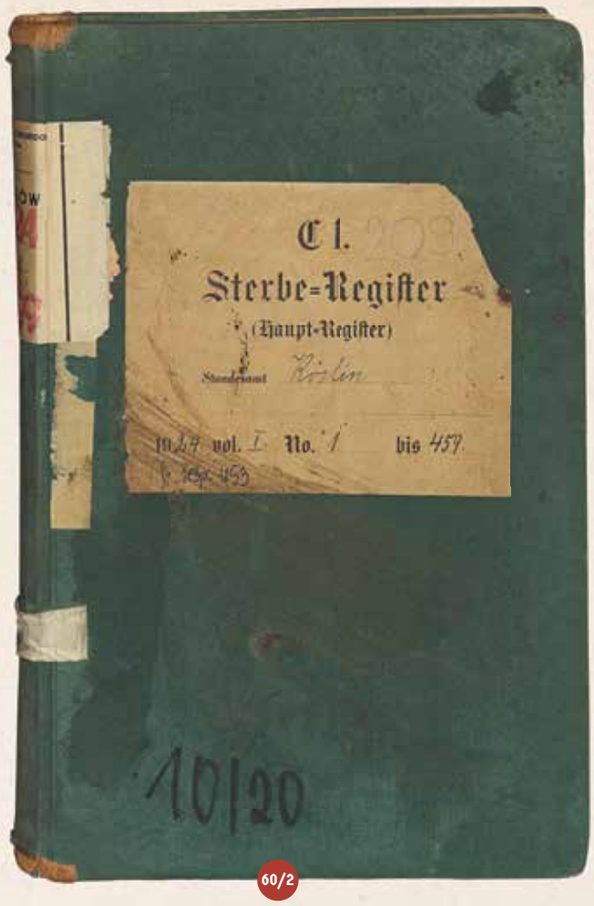

60/2

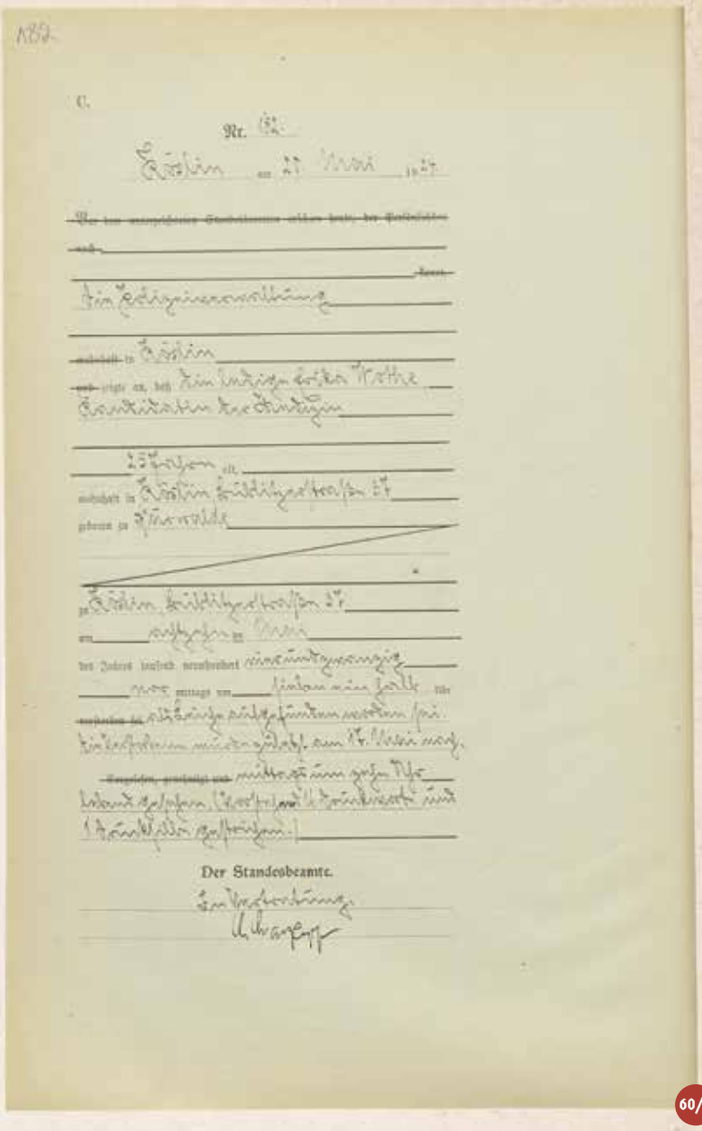

60/2

60/2 Akt zgonu niezamężnej kandydatki na studia medyczne Eriki Wothe z 20 maja 1924 r. W akcie widnieje wzmianka, że zwłoki odnalezione zostały w mieszkaniu 18 maja przed południem. Ostatni raz Erika Wothe widziana była żywa 17 maja wieczorem.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie,
sygn. 209

60/3 Plan sytuacyjny części obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse) i obecnej ulicy Rzecznej (Badgasse) z 1910 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 556

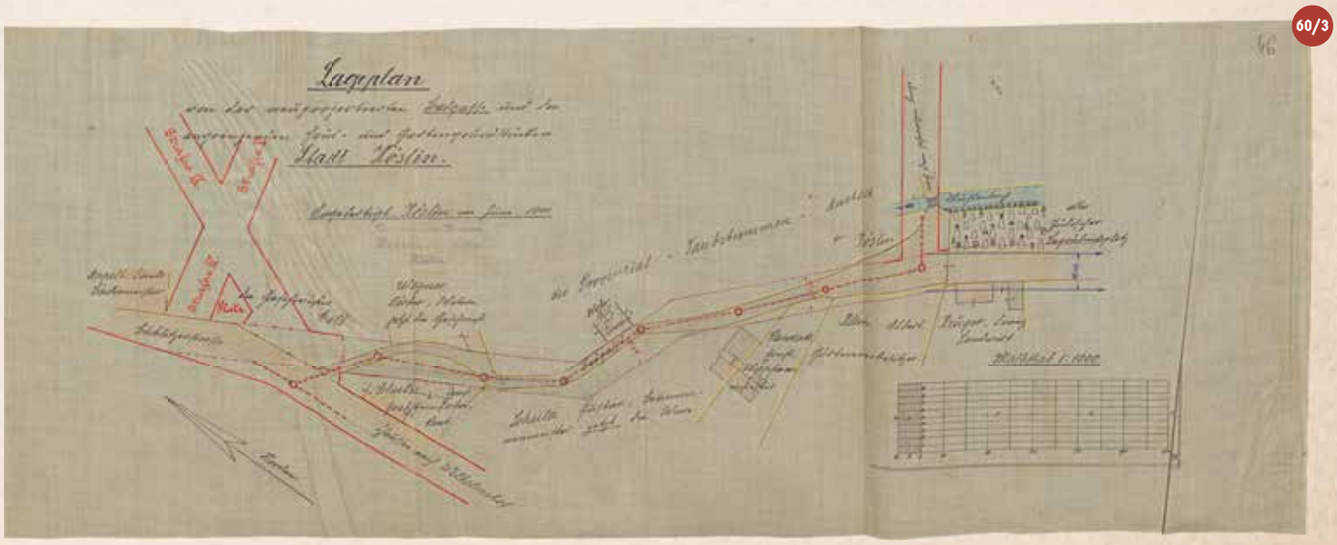

60/3

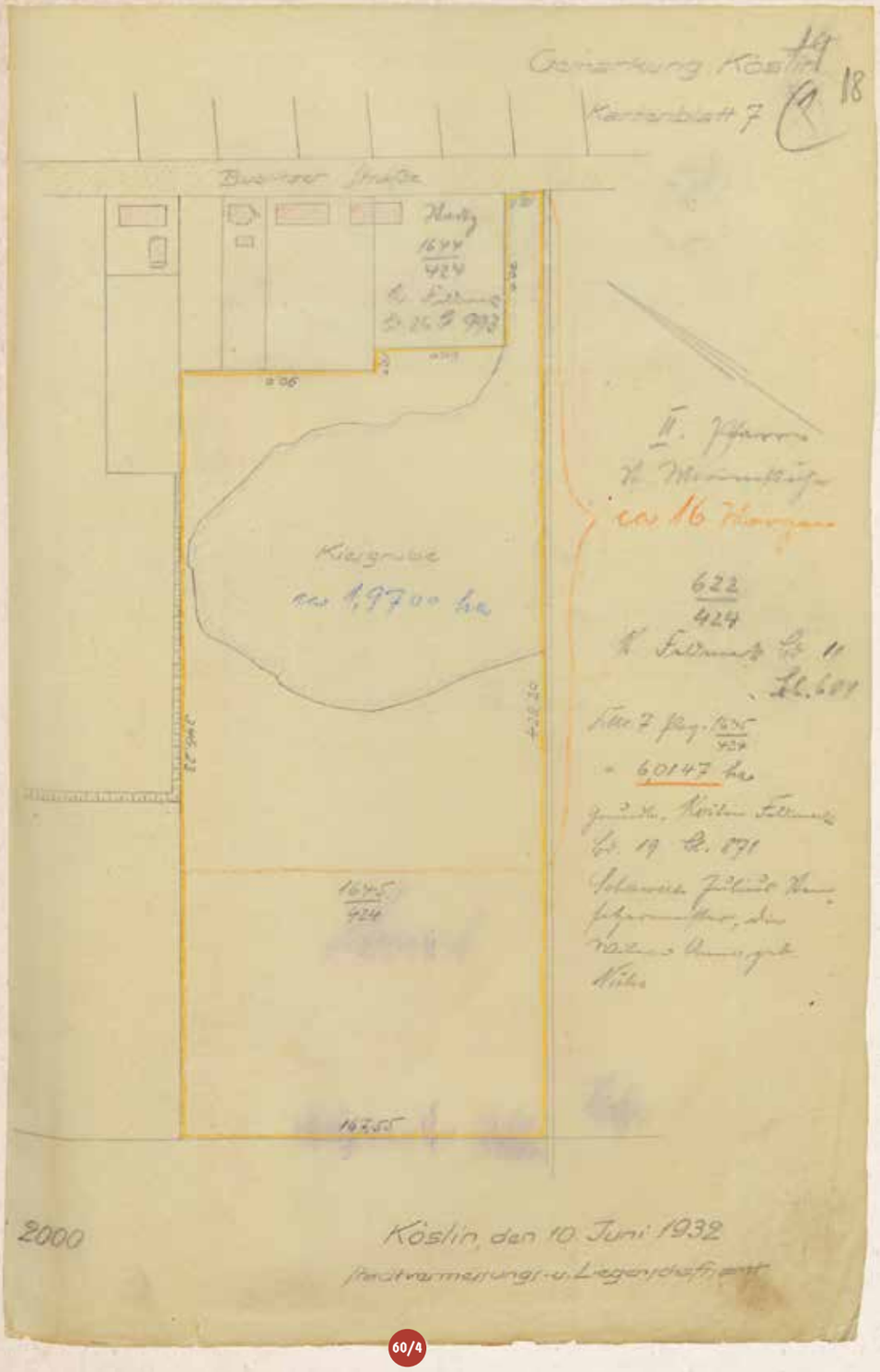

60/4

60/4

60/4 Korespondencja urzędowa z lat 1933-1943 dotycząca nabycia i utrzymania żwirowni przy obecnej ulicy H. Modrzejewskiej (Bublitzerstrasse) z planem sytuacyjnym z 1932 r. z widoczną częścią ulicy
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 730

Śmierć stulatki

Tragiczna śmierć najstarszej mieszkanki Koszalina. Tuż po obchodzonych 8 czerwca setnych urodzinach Auguste Schmidt doznała wypadku, w wyniku którego złamała kostkę. Rana okazała się na tyle poważna, że musiano amputować nogę. W pewnym momencie staruszka zdjęła opatrunek, co spowodowało krwotok i śmierć pacjentki.

Źródło: Sächsische Volkszeitung, 23 Jg., nr 194 (1924).

61/1

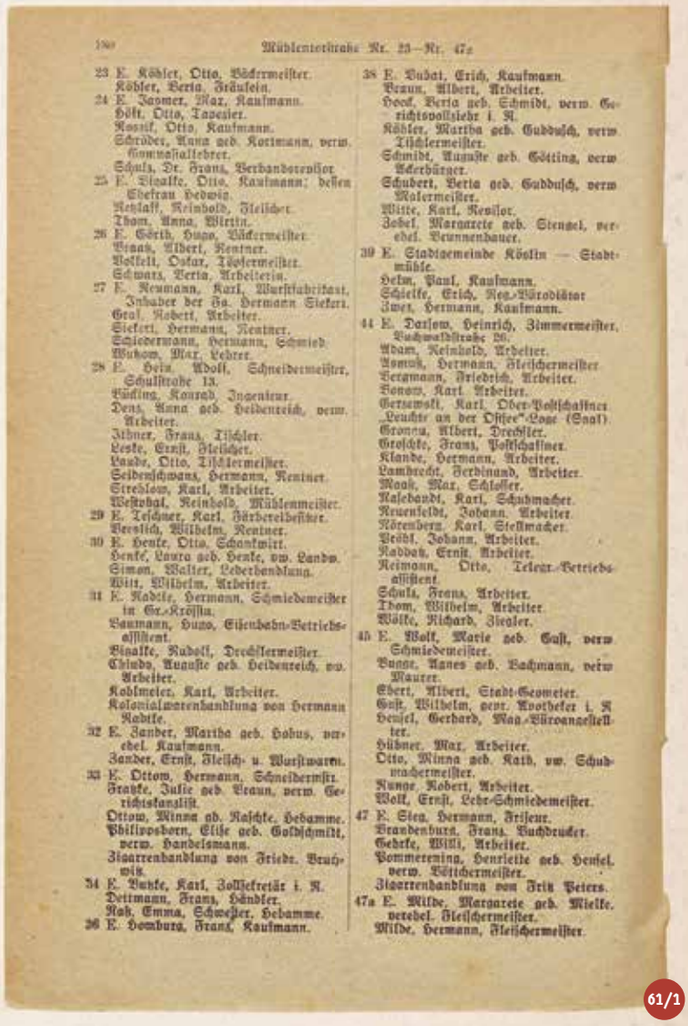

61/1

61/1 Książka adresowa z 1922 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 38), w tym wdowy Auguste Schmidt z domu Götting
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

61/2

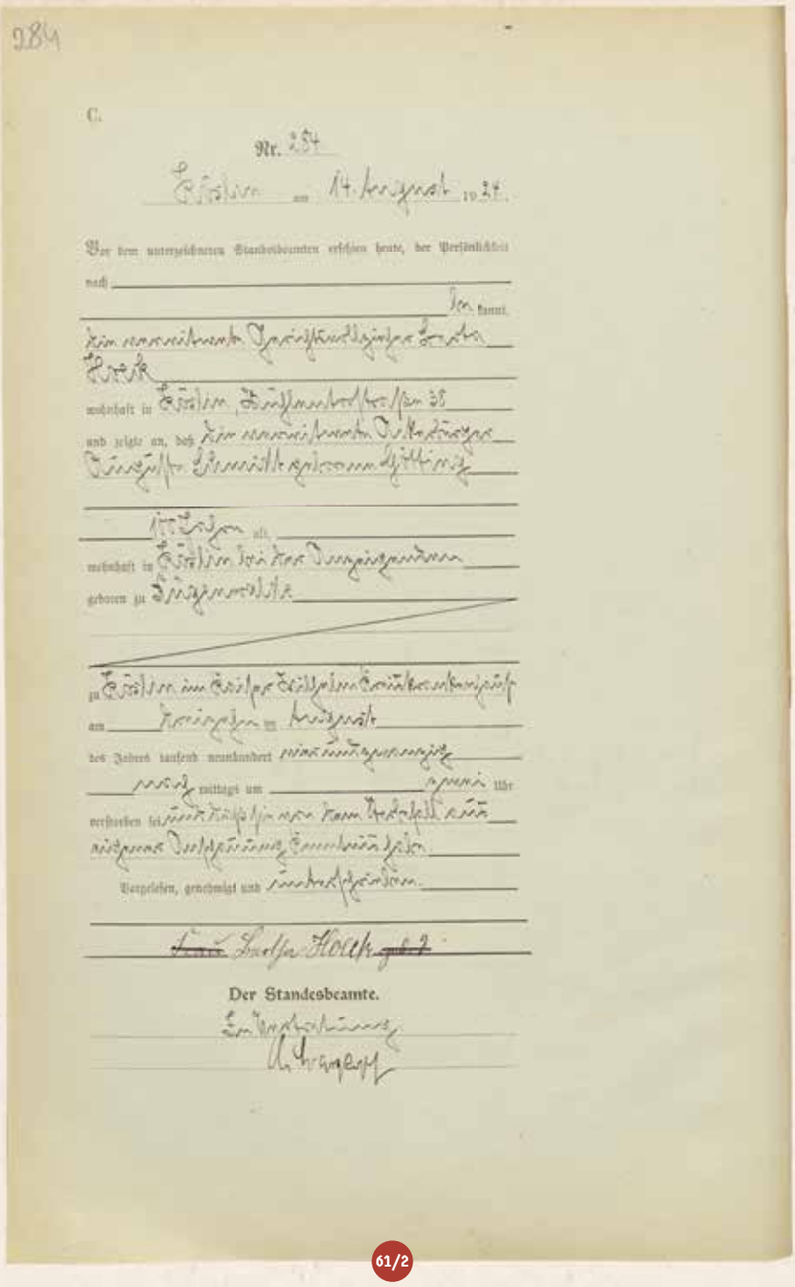

61/2

61/2 Akt zgonu wdowy po rolniku Auguste Schmidt z domu Götting z 14 sierpnia 1924 r. Zmarła ona w wieku 100 lat w koszalińskim szpitalu.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 209

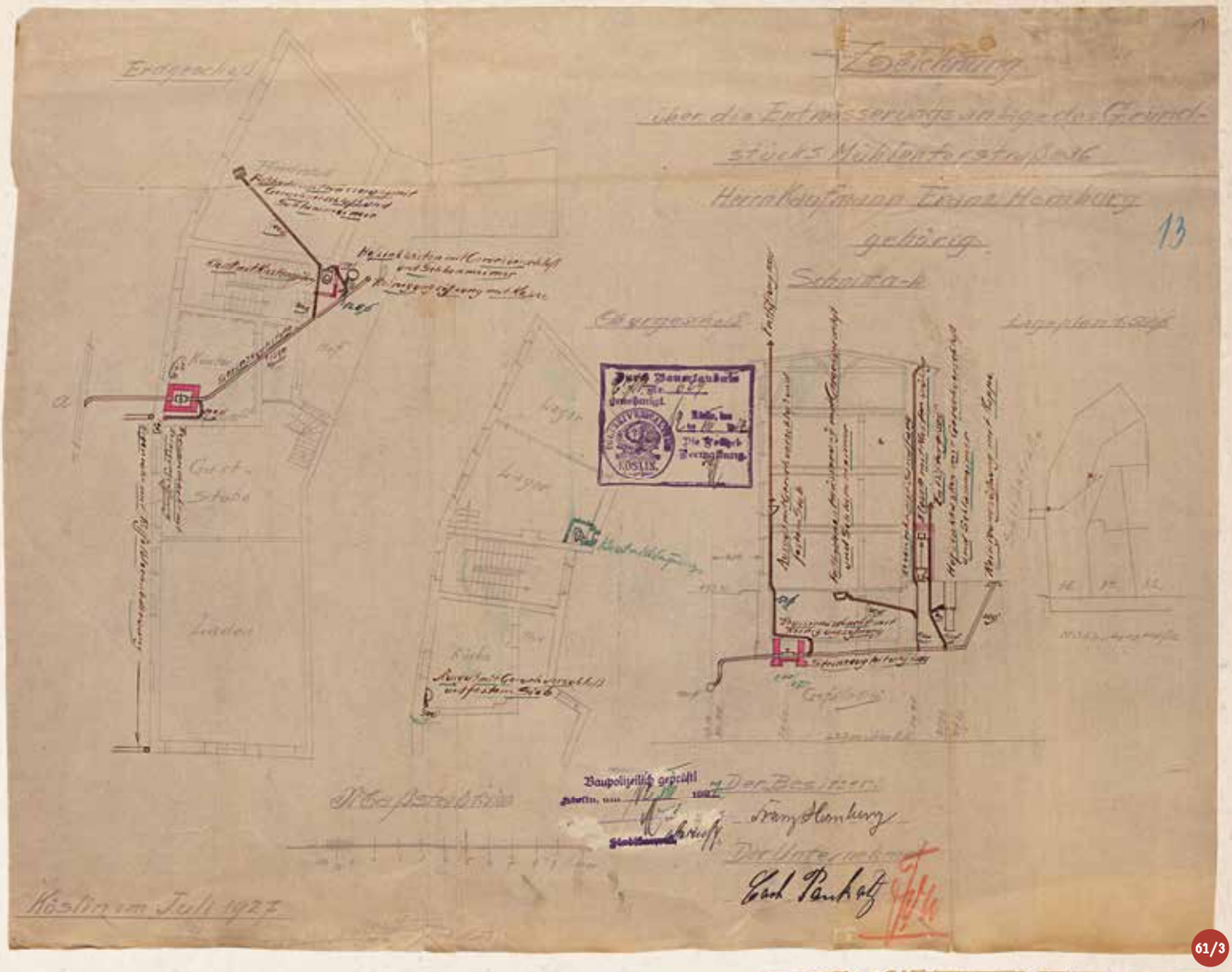

61/3

61/3

Akta budowlane z lat 1895, 1915, 1928 dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse 36) z planami sytuacyjnymi z 1927 r. i z 1896 r. z widoczną częścią ulicy
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1877

61/3

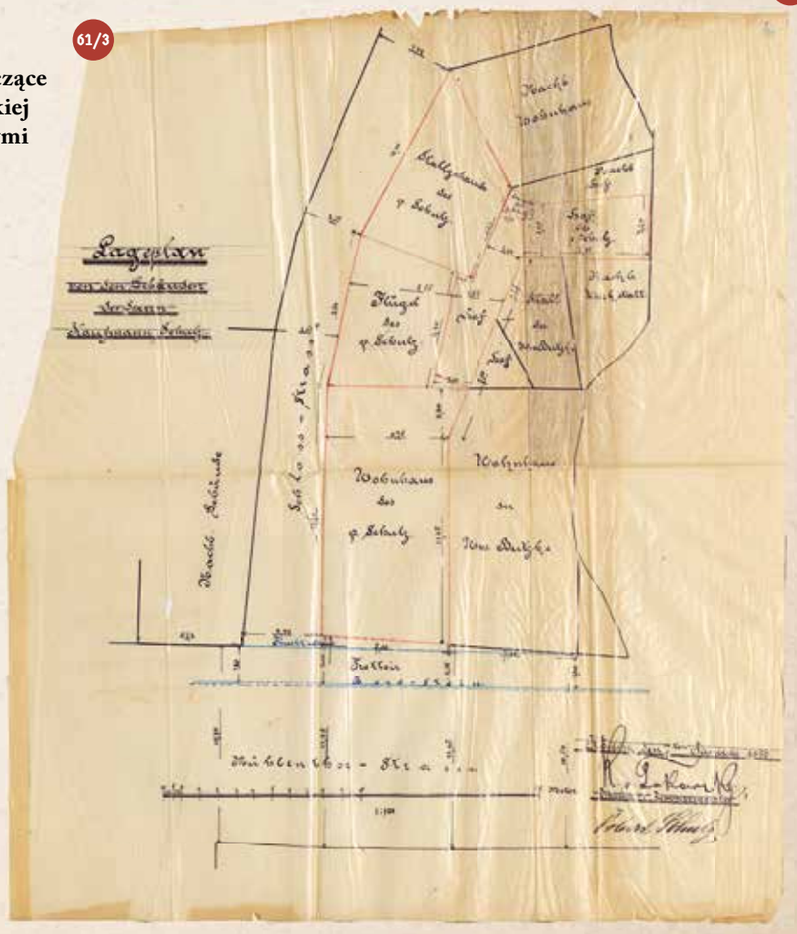

61/3

Eksplozja

W miejscowym zakładzie wodociągowym doszło do poważnego pożaru, w wyniku którego nastąpiła silna eksplozja. Zginęło czterech mężczyzn, a jeden odniósł obrażenia. Do wypadku doszło w trakcie wiercenia nowej studni. Z żywiołem walczono do późnych godzin popołudniowych.

Źródło: Sächsische Volkszeitung, Jg. 22, nr 74 (1925).

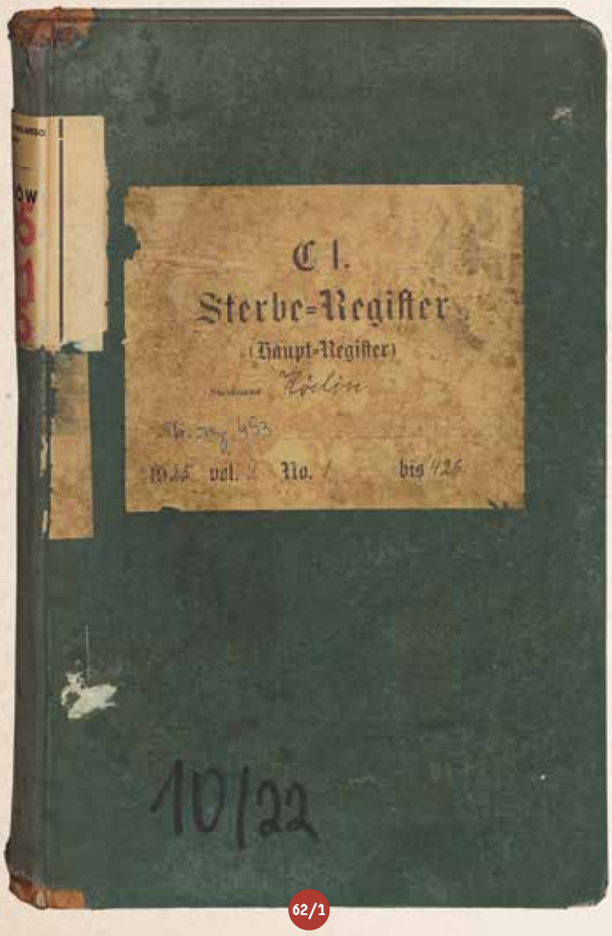

62/1

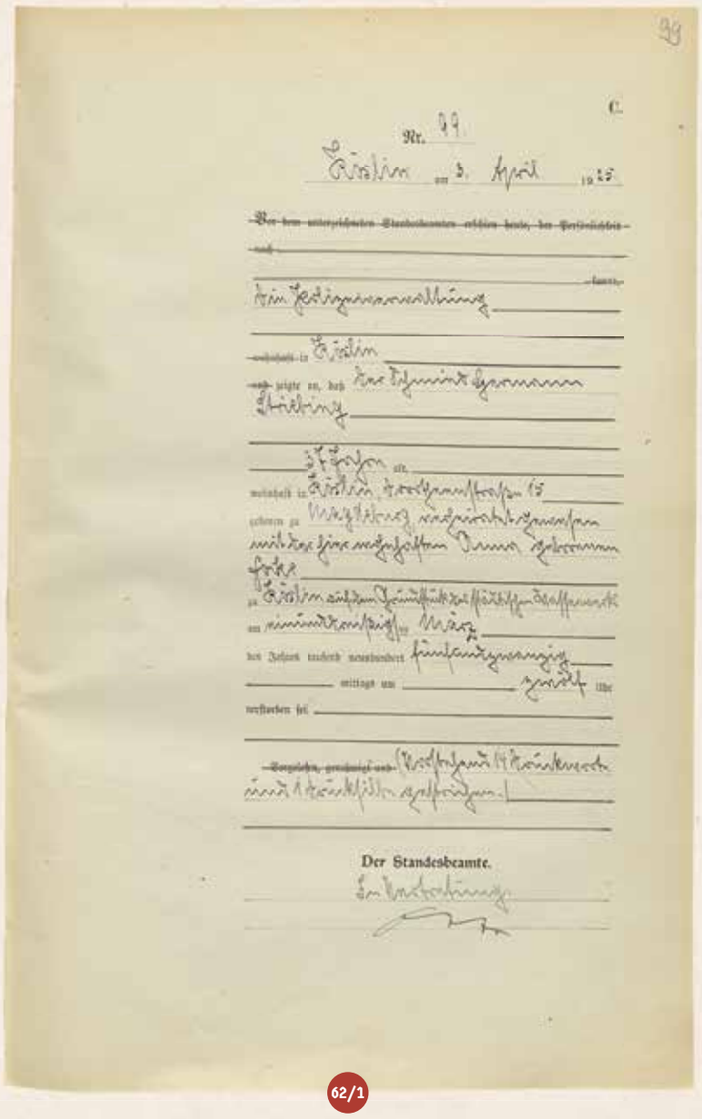

62/1

62/1 Akt zgonu kowala Hermanna Striebinga z 3 kwietnia 1925 r. Zmarł on w wieku 37 lat. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnej ulicy N. Barlickiego (Dorotheenstrasse 15) oraz miejsce zgonu na terenie miejskiego zakładu wodociągowego.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 209

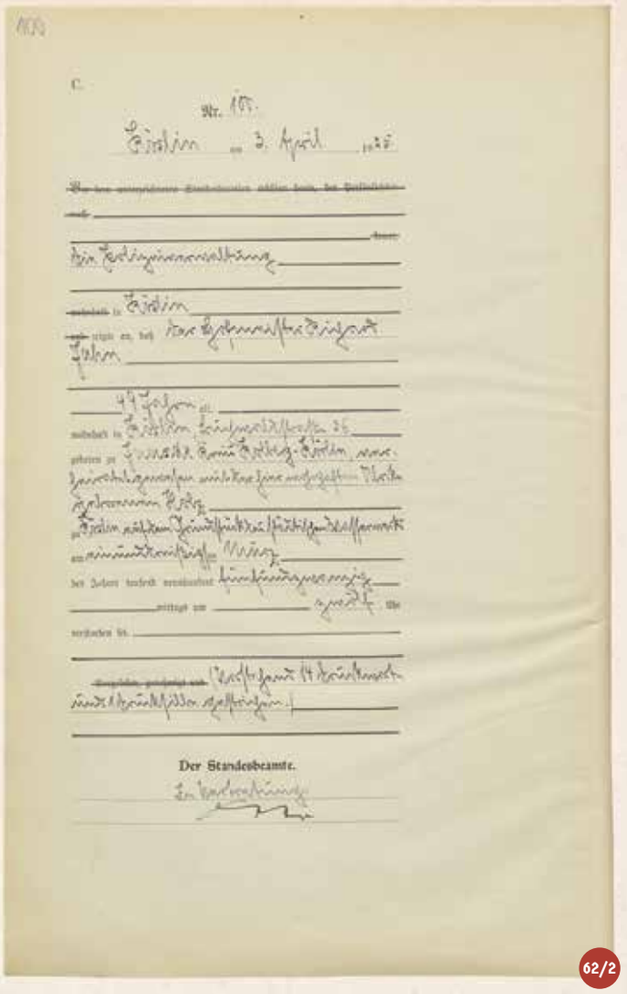

62/2

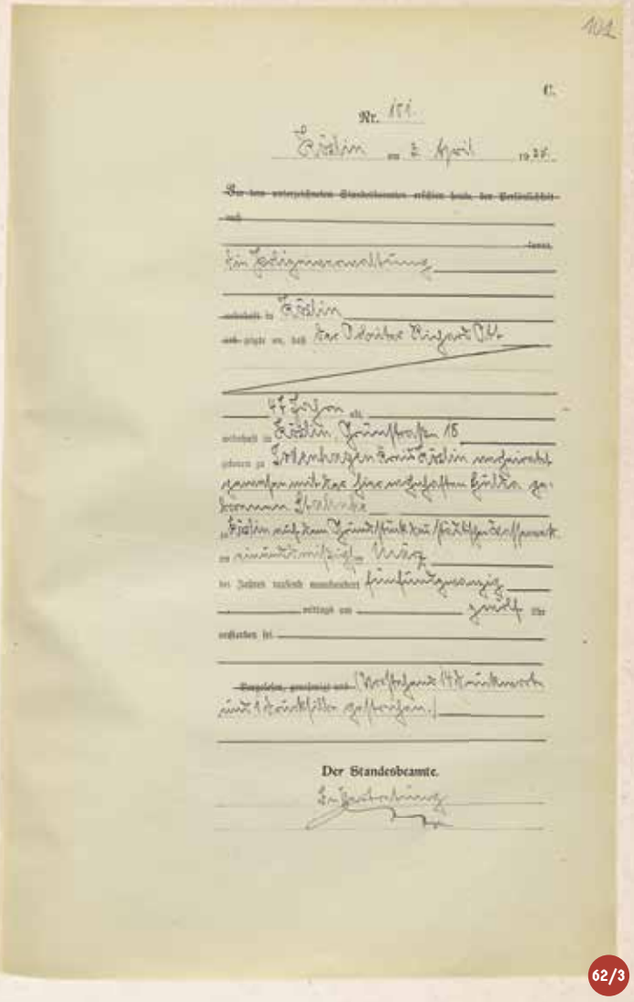

62/3

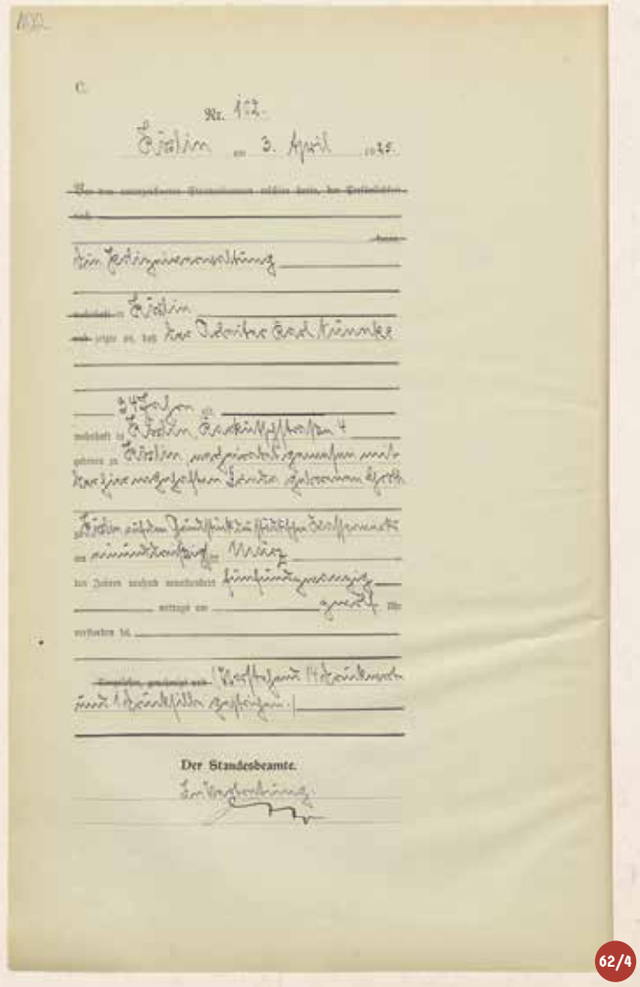

62/4

62/2 Akt zgonu Richarda Jahna z 3 kwietnia 1925 r. Zmarł on w wieku 49 lat. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse 36) oraz miejsce zgonu na terenie miejskiego zakładu wodociągowego.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 209

62/3 Akt zgonu robotnika Richarda Otta z 3 kwietnia 1925 r. Zmarł on w wieku 47 lat. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnej ulicy Konstytucji 3 Maja (Grünstrasse 18) oraz miejsce zgonu na terenie miejskiego zakładu wodociągowego.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 209

62/4 Akt zgonu robotnika Karla Nunnke z 3 kwietnia 1925 r. Zmarł on w wieku 34 lat. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnej ulicy Krakusa i Wandy (Karkutschstrasse 4) oraz miejsce zgonu na terenie miejskiego zakładu wodociągowego.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 209

62/5

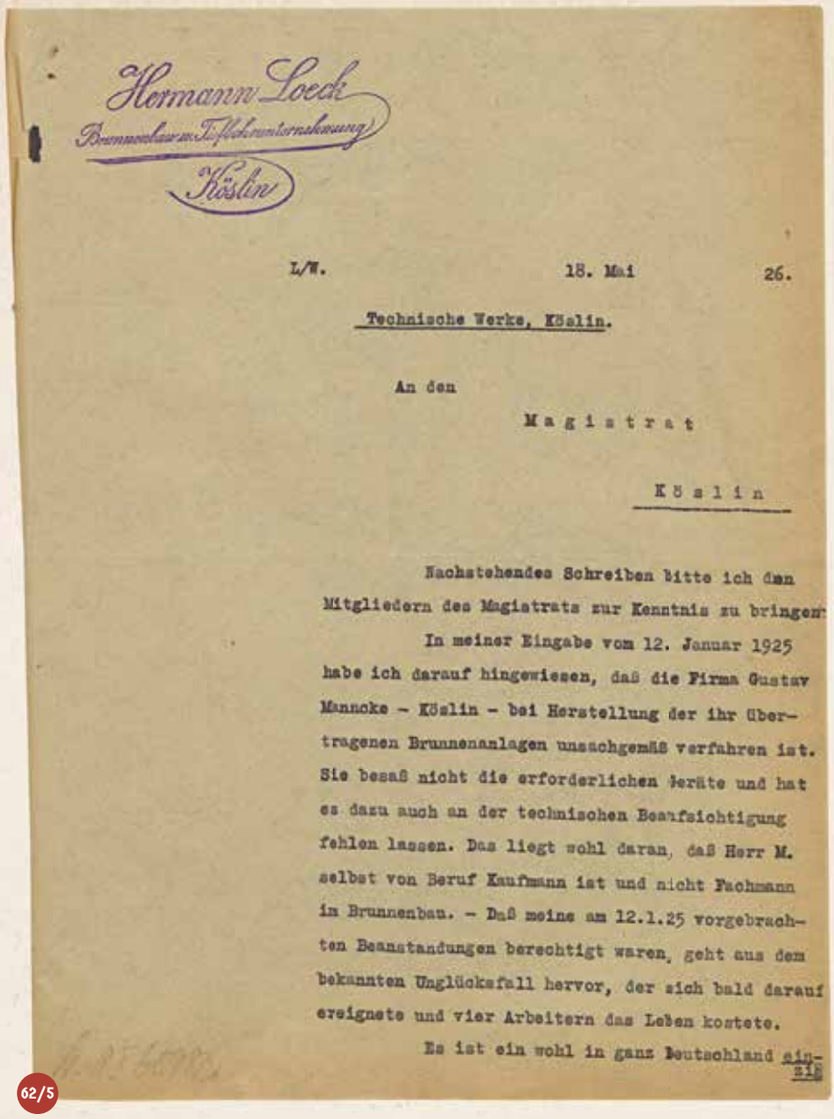

62/5

62/5 **Korespondencja urzędowa z lat 1914-1934 dotycząca spraw różnych (wycinki z lokalnej prasy dotyczące posiedzeń rady miejskiej w Koszalinie, skargi wnoszone do prezydenta rejencji przeciwko magistratowi w Koszalinie oraz podległym i nadzorowanym instytucjom i zakładom miejskim) z fragmentem pisma z 1926 r., w którym wspomniany jest wypadek na terenie miejskiego zakładu wodociągowego z czterema ofiarami**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 4178

62/5

62/6

62/6

62/6 **Fragmenty projektu kanalizacji miasta Koszalina (Köslin) z 1905 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Plany urządzeń technicznych, sygn. 1/76

62/6

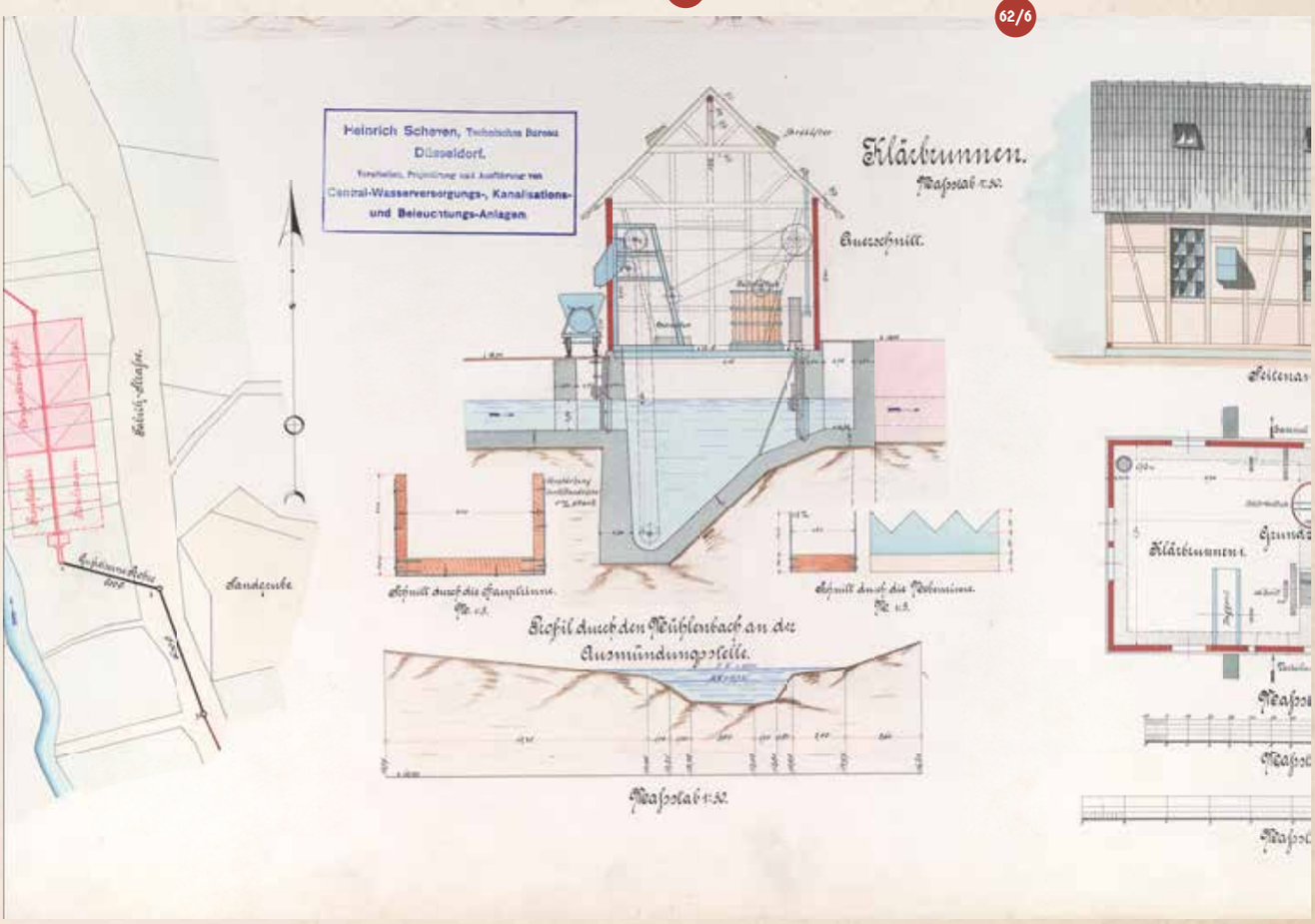

Kobieta w płomieniach

Straszny wypadek 49-letniej Huldy Hass. Kobieta myła okna przy pomocy spirytusu. W pewnym momencie odstawiła otwartą butelkę na kuchenny stół. W tym czasie jej córka smażyła smalec na kuchence, w pewnej chwili żarząca się cząstka wpadła do butelki, która natychmiast eksplodowała. Kobieta stanęła cała w płomieniach i pomimo szybko udzielonej pomocy medycznej zmarła.

Źródło: Die bunte Truhe, nr 248 (1925).

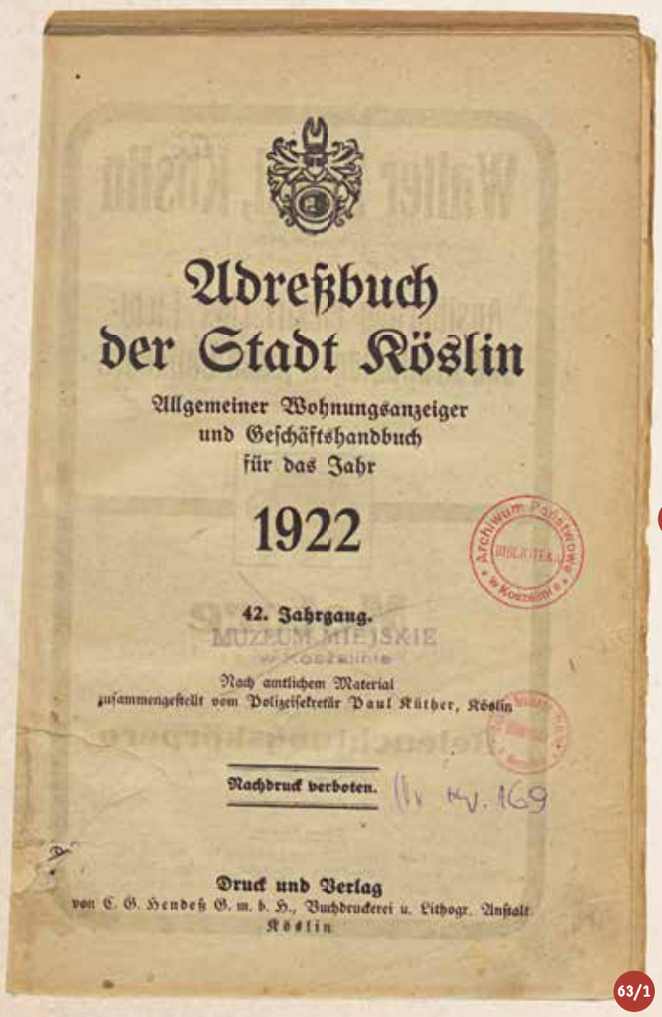

63/1

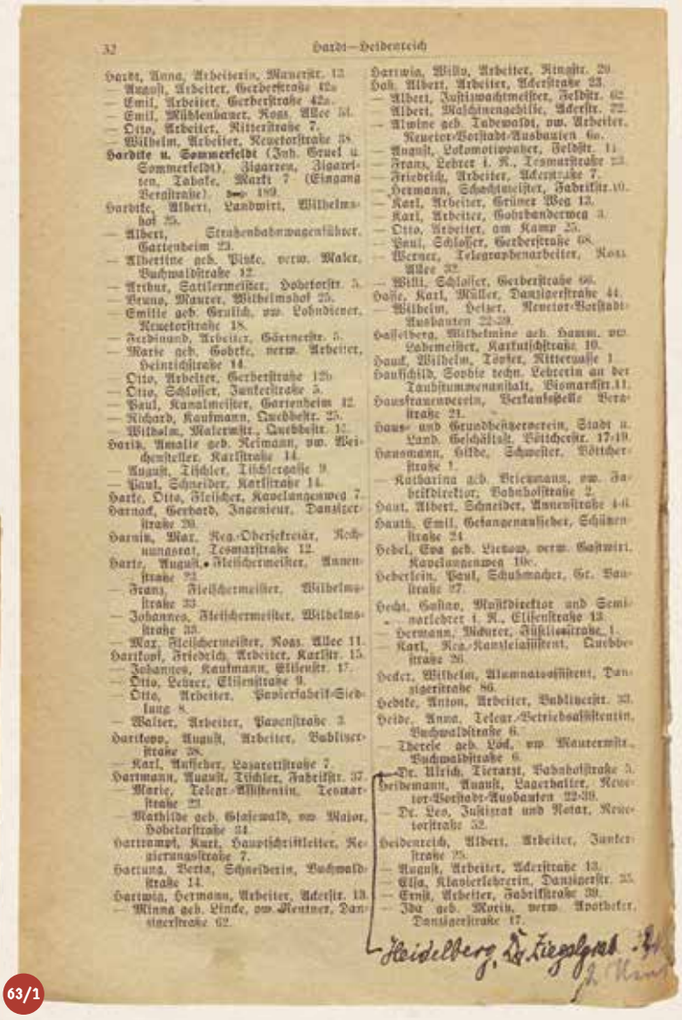

63/1

63/1 Książka adresowa z 1922 r. z wpisem dotyczącym robotnika Alberta Hassa, zamieszkałego przy obecnej ulicy Podgórnej (Ackerstrasse 23)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

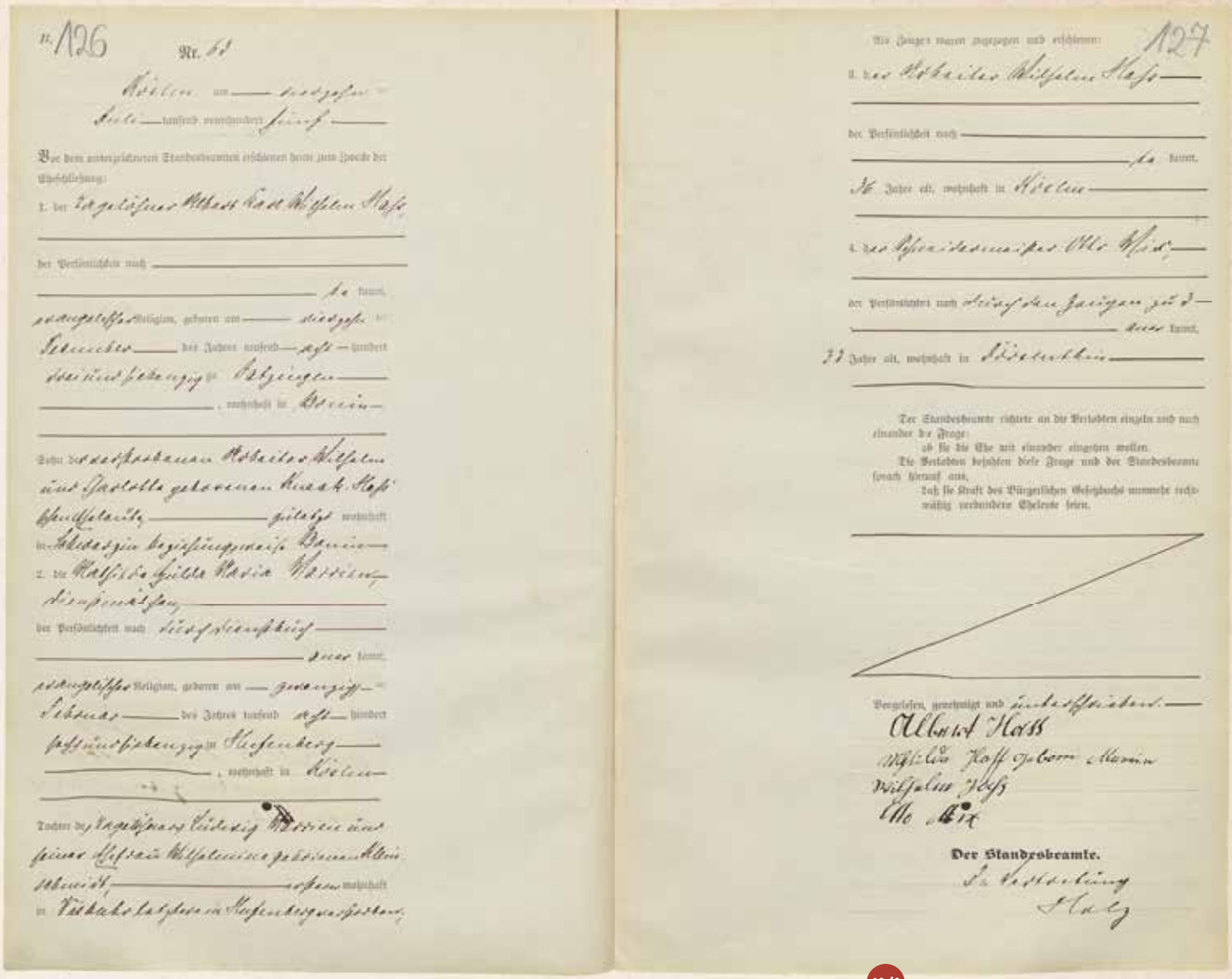

63/2

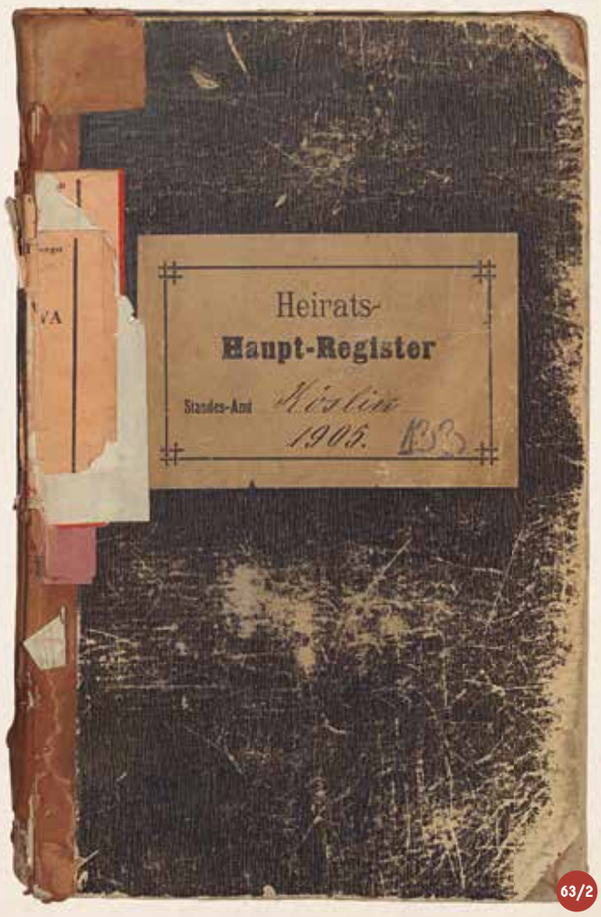

63/2

Akt małżeństwa Alberta Karla Wilhelma Hassa i Mathildy Huldy Marii Marrien z 14 lipca 1905 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 133

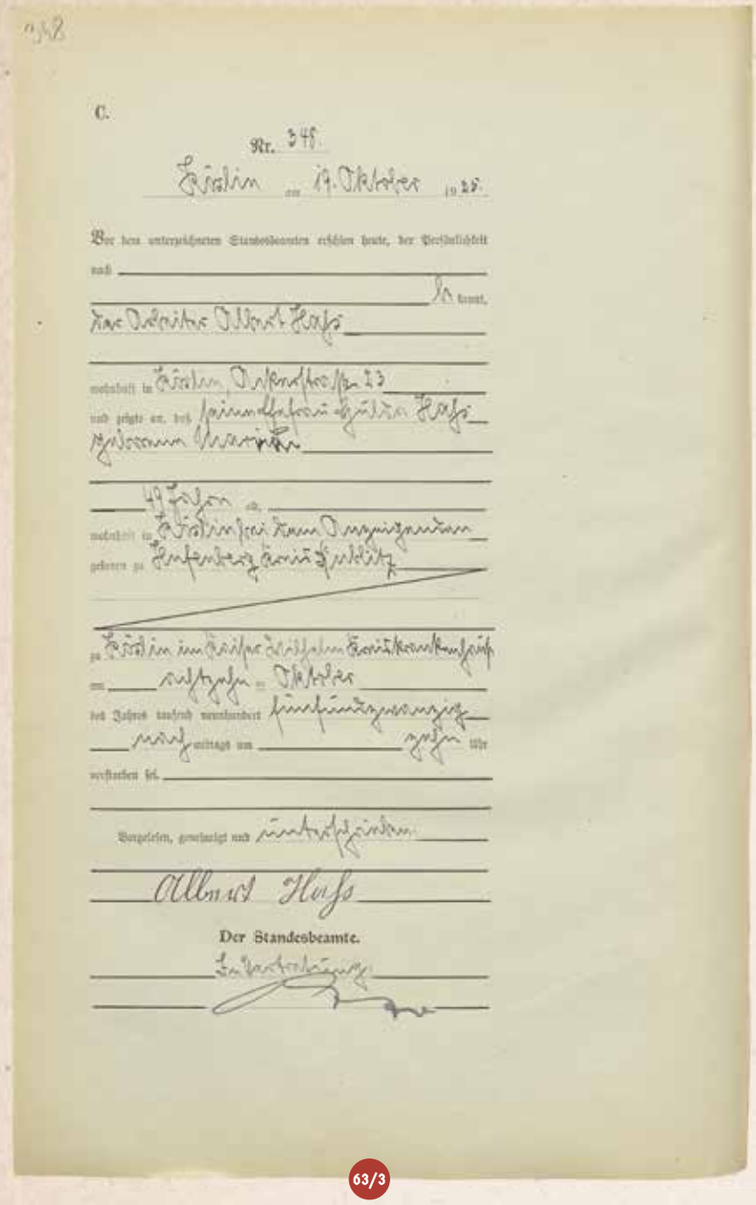

C.

Nr. 345

Gördin am 19. Oktober 1925.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach bekannt,

der Arbeiter Albert Hass

wohnhaft in Gördin, Arbeiterstr. 23

und zeigte an, daß seine Ehefrau Hulda Hass,

geborene Marrien,

49 Jahre alt,

wohnhaft in Gördin, ohne Beruf,

geboren zu Gördin,

in Gördin im Kaiser Wilhelm Krankenhaus

am neunzehnten Oktober

des Jahres tausend neunhundert fünfundzwanzig

mittags um 12 Uhr

verstorben sei.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben.

Albert Hass

Der Standesbeamte.

In Vertretung

63/3

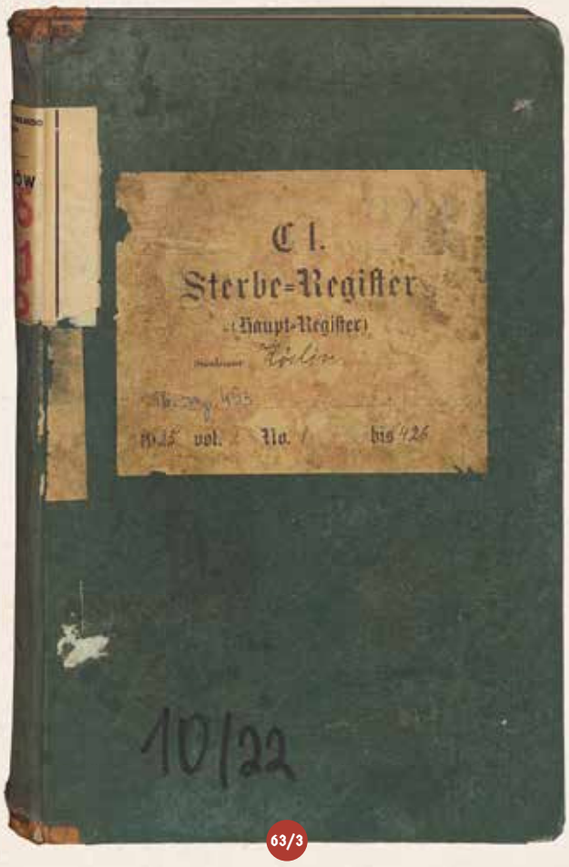

63/3

63/3 Akt zgonu Huldy Hass z domu Marrien z 19 października 1925 r.
W akcie widnieje wzmianka, że Hulda Hass zmarła w miejscowym szpitalu w wieku 49 lat.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 211

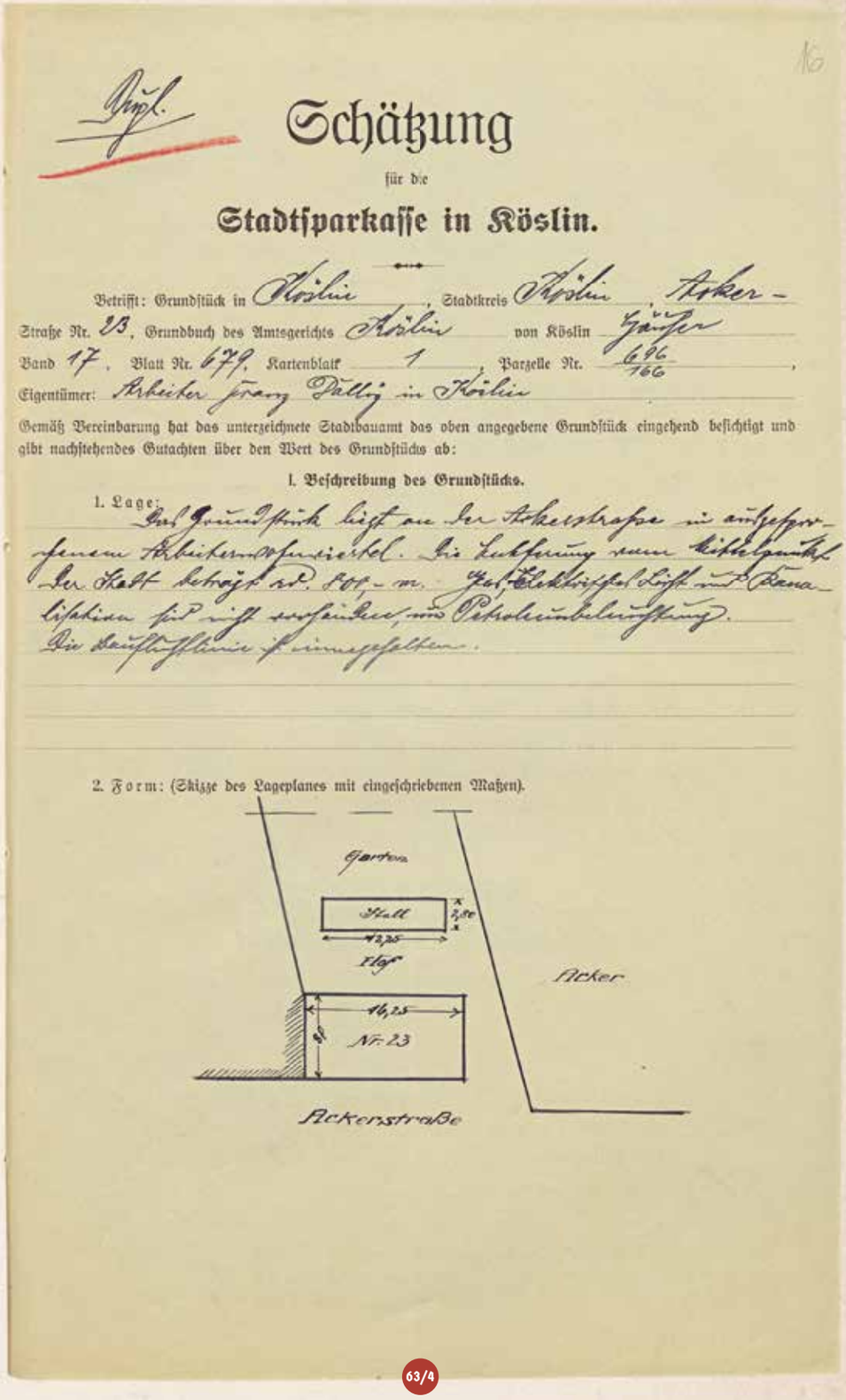

63/4 Akta budowlane z lat 1927-1928 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Podgórnej (Ackerstrasse 23) z planem sytuacyjnym z 1927 r. z widoczną zabudową działki
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 949

Utrata majątku

Siostry Emma i Klara Joost, z których młodsza była niepełnosprawna i od dłuższego czasu cierpiała na chorobę płuc, popełniły samobójstwo po tym, jak z powodu inflacji straciły cały swój majątek, co zmusiło je do żebractwa.

Źródło: Voralberger Tagblatt, Jg. 9, nr 176 (1926).

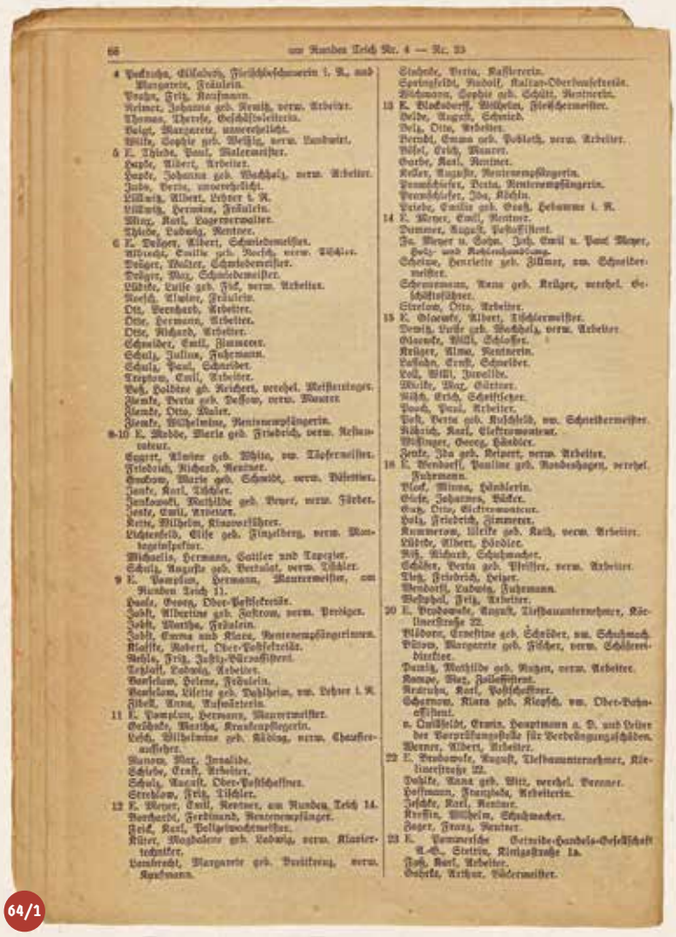

64/1

64/1

64/1 **Książka adresowa z 1926 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Grunwaldzkiej (Am Runden Teich 9), w tym Emmy i Klary Jobst. Nazwisko ich zostało wpisane błędnie, w aktach stanu cywilnego podane jest nazwisko Joost.**
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

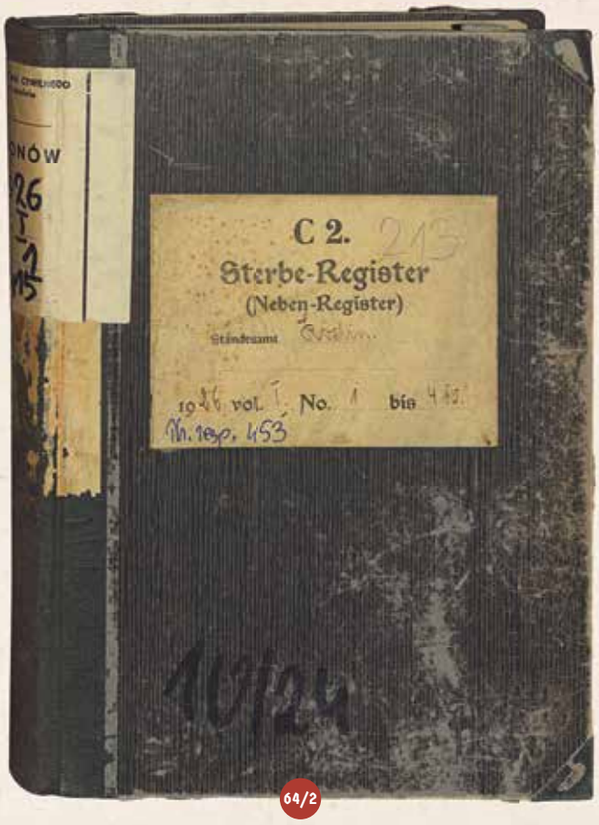

64/2

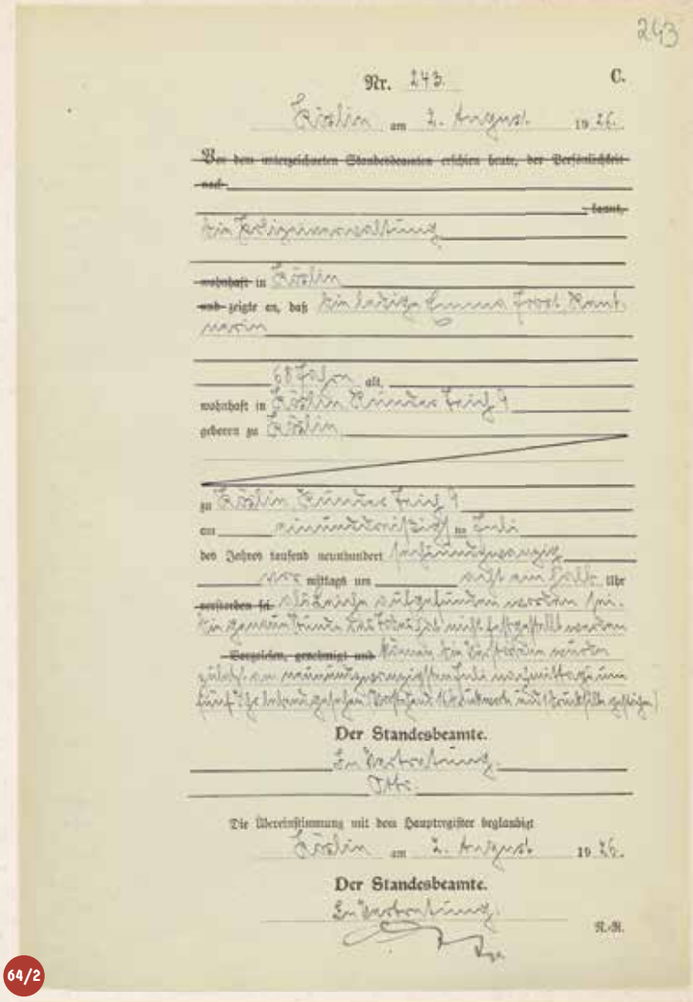

64/2

Akt zgonu niezamężnej rentierki Emmy Joost z 2 sierpnia 1926 r. Zmarła w wieku 68 lat. W akcie widnieje wzmianka, że ostatni raz widziana była żywa 29 lipca po południu.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 213

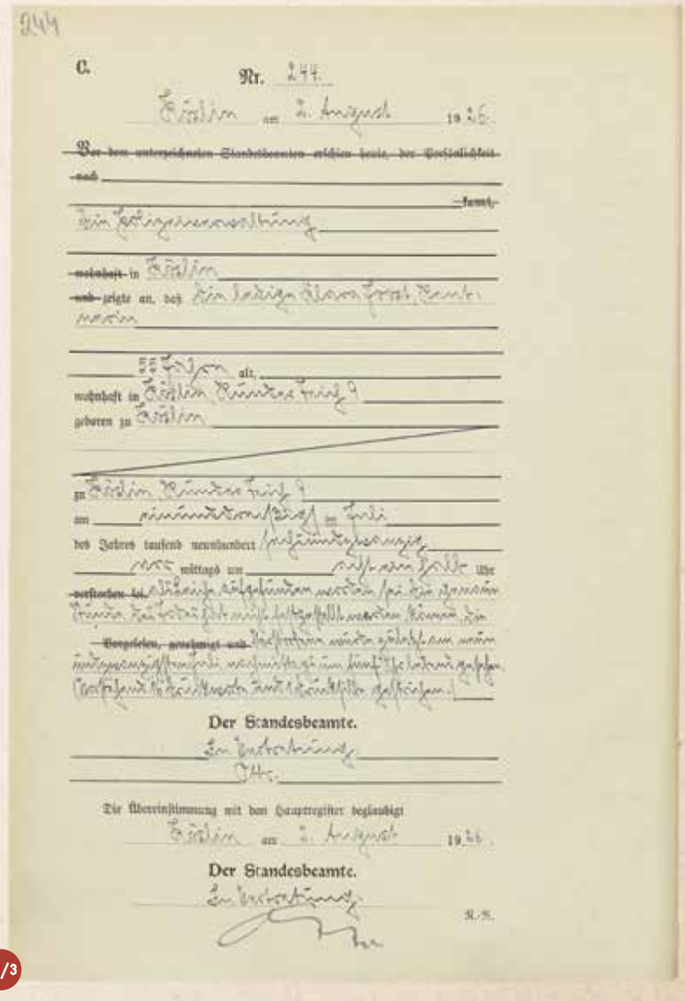

64/3

Akt zgonu niezamężnej rentierki Klary Joost z 2 sierpnia 1926 r. Zmarła w wieku 55 lat. W akcie widnieje wzmianka, że ostatni raz widziana była żywa 29 lipca po południu.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 213

64/4

Akta budowlane z lat 1899-1903 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Grunwaldzkiej (Am Runden Teich 9) z planem sytuacyjnym z 1903 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1020

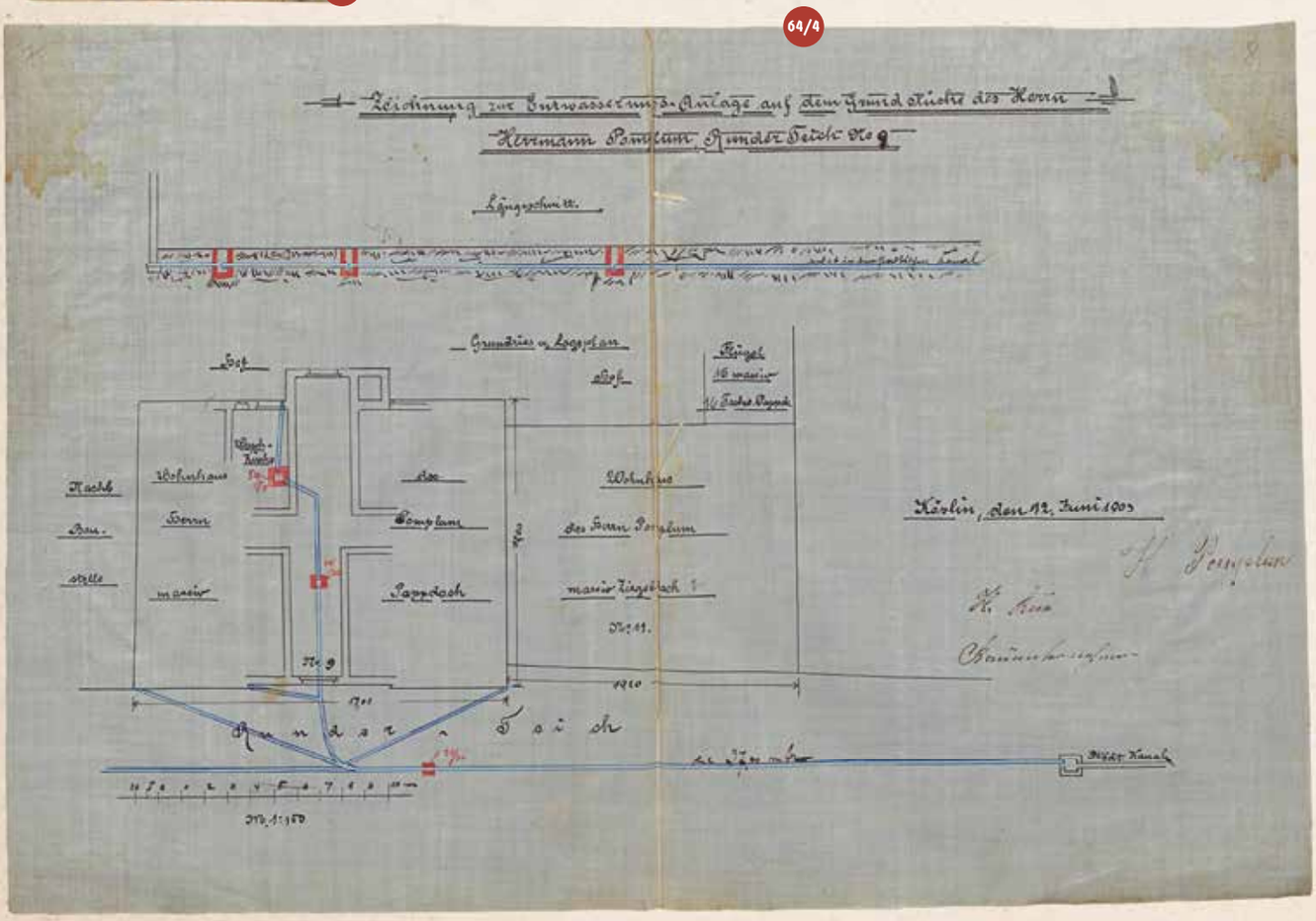

64/4

List gończy

Policja koszalińska wydała list gończy za zbiegłym z miejscowego więzienia marynarzem Michaelem Skolskim. Jego cechami rozpoznawczymi miały być liczne tatuaże: na lewym ramieniu głowa kobiety, róża wiatrów, grób marynarza, gwiazda, żaglówka, słońce. Na prawym ramieniu sztylet z wężem, głowa marynarza, róża i wąż. Na lewym udzie róża, głowa kobiety, głowa mężczyzny, dębowa trumna z głową kobiety, kwiat na stopie. Na prawym udzie głowa kobiety, poniżej księżyc, kwiat, niedźwiedź na pniu drzewa, wąż morski z koroną, głowa mężczyzny w kapeluszu i postać kobiety, na dużym palcu czaszka.

Źródło: Inssbrucker Nachrichten, Jg. 76, nr 78.

65/1

Korespondencja urzędowa z lat 1755-1769 dotycząca budowy i napraw dokonywanych w porcie w Darłowie (Rügenwalde) z załączonym planem sytuacyjnym z 1759 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 14987

65/1

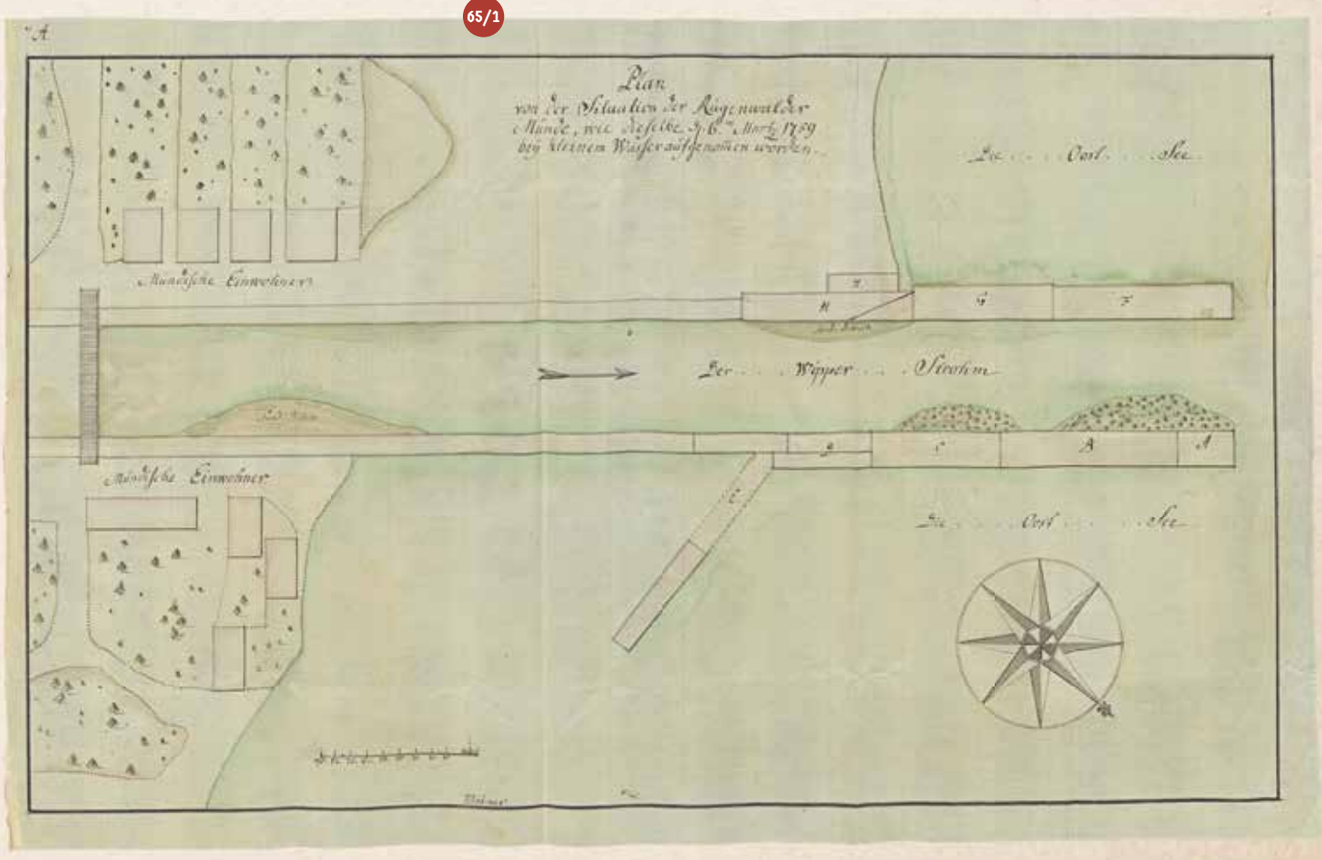

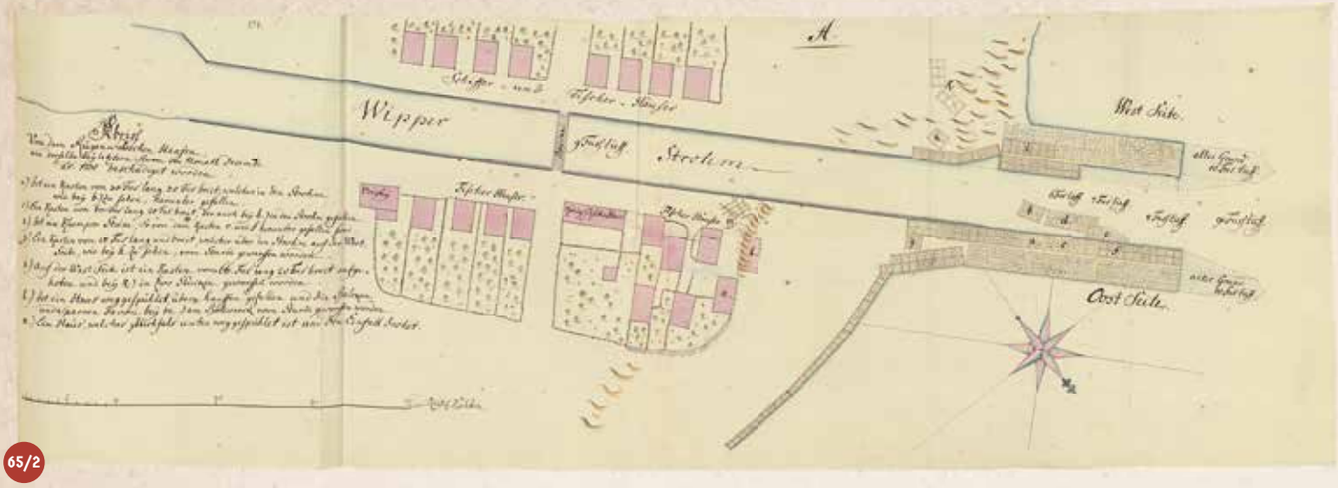

65/2

65/2 **Plan sytuacyjny portu w Darłowie (Rügenwalde) z 1731 r. z zaznaczonymi i opisanymi uszkodzeniami wzmocnień wejścia do portu. Szkody powstały podczas sztormu w grudniu 1730 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 14985

65/3 **Plan sytuacyjny portu w Darłowie (Rügenwalde) z 1811 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 2152

65/3

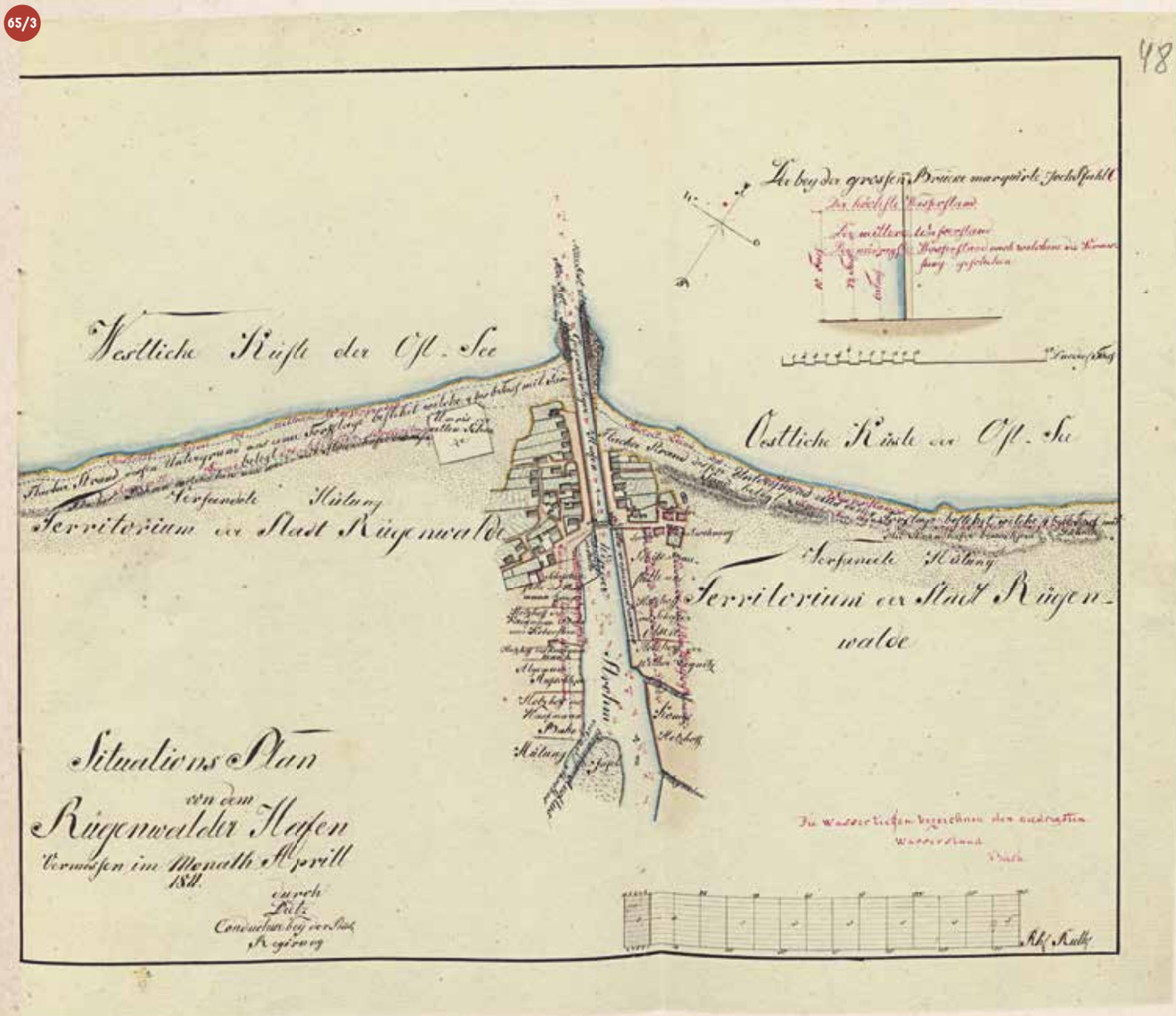

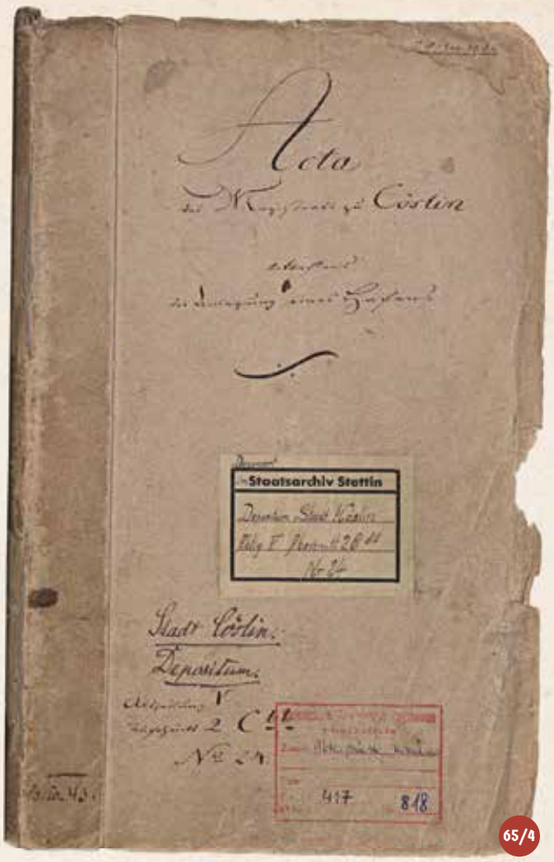

65/4 **Korespondencja urzędowa z lat 1832-1863 dotycząca projektu budowy portu w Koszalinie (Köslin) z przykładowym planem sytuacyjnym portu w Kołobrzegu (Kolberg) z 1832 r.**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 818

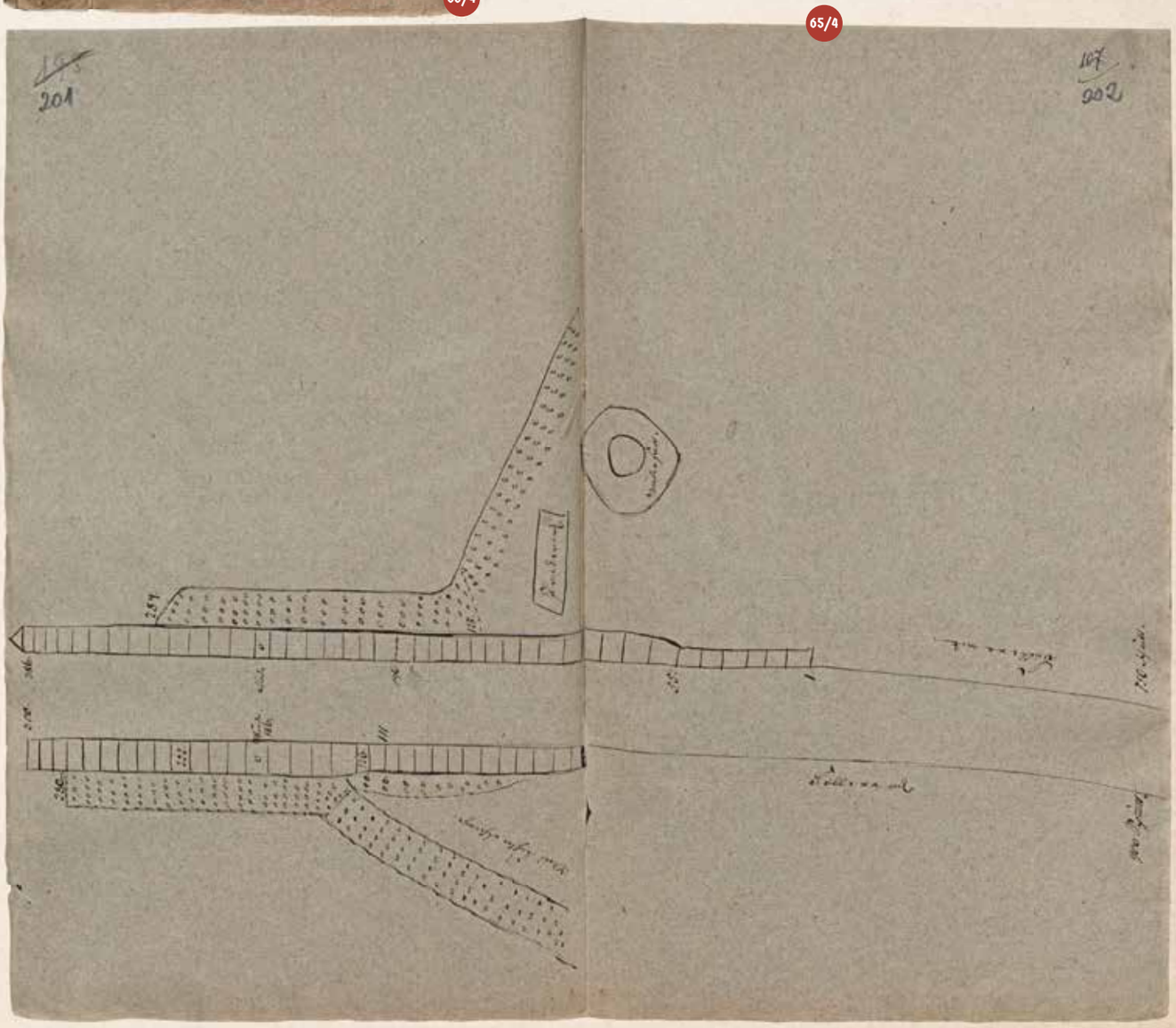

65/5

Karta pocztowa z początku XX w. z widokiem portu w Kołobrzegu (Kolberg)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 4/73

65/6

65/6

Karty pocztowe z lat 30. XX w. z widokiem portu w Kołobrzegu (Kolberg)
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 4/92, 4/74

Gang włamywaczy

Wydziałowi kryminalnemu koszalińskiej policji udało się rozwiązać sprawę licznych kradzieży, które ostatnimi czasy miały miejsce w mieście. Gang składający się z czterech mężczyzn (uczeń ślusarski Georg Schwesig, robotnik Karl Grünewald, uczeń garncarski Willi Thom i robotnik Gerhard Weiland) dokonał łącznie 36 włamań kradnąc cztery motocykle, kajak, dwa zegarki oraz wszelakiego rodzaju broń i amunicję. Część łupów zdołano odzyskać.

Źródło: Stralsunder Tageblatt, Jg. 33, nr 277 (1930).

66/1

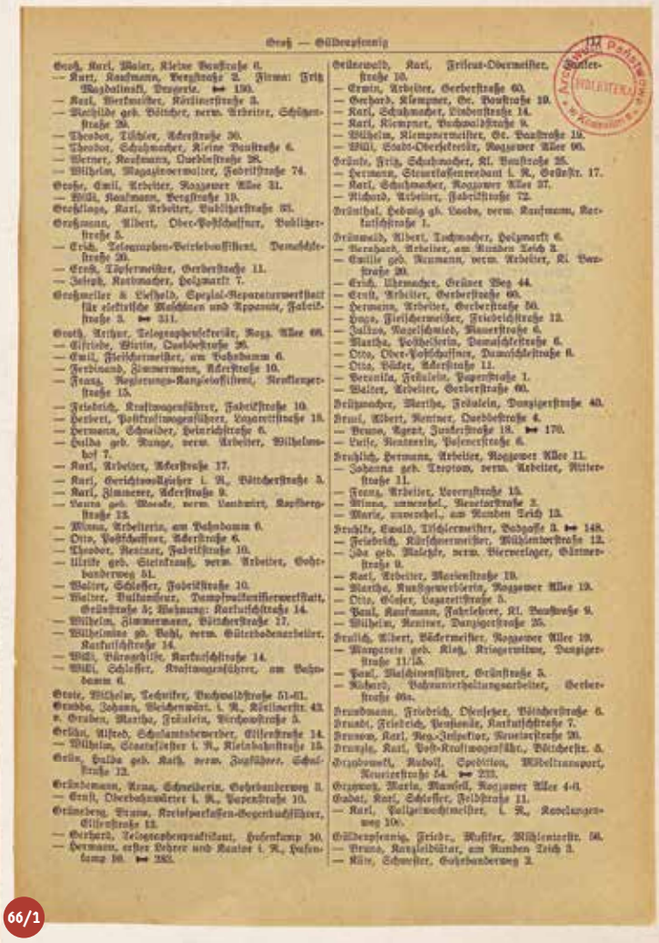

66/1

Książka adresowa z 1930 r. z wpisem dotyczącym blacharza Karla Grünewalda, zamieszkałego przy obecnej ulicy Jana z Kolna (Buchwaldstrasse 9)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

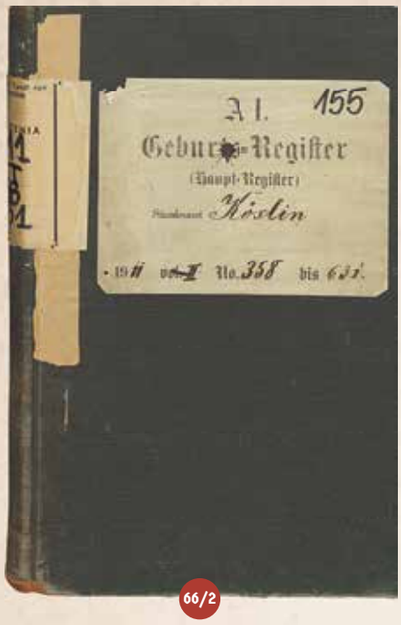

66/2

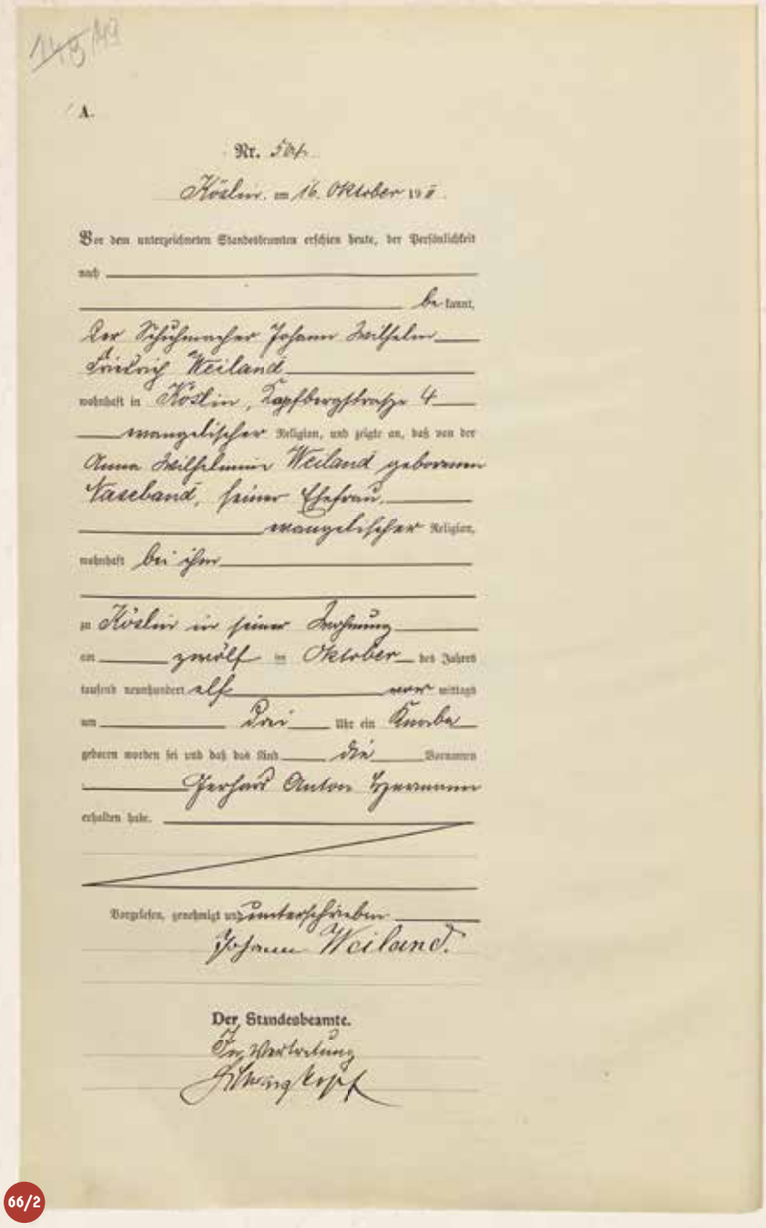
A.

Nr. 384

Köslin, am 16. Oktober 1911

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach ____ bekannt, der Schlossergeselle Johann Wilhelm Ludwig Weiland, wohnhaft in Köslin, Kopfbergstraße 4, mosaischer Religion, und zeigte an, daß von der Anna Wilhelmine Weiland geborenen Naseband, seiner Ehefrau, mosaischer Religion, wohnhaft bei ihm, zu Köslin in seiner Wohnung, am zwölften Oktober des Jahres tausend neunhundert elf mittags um Drei Uhr ein Knabe geboren worden sei und daß dieses Kind die Vornamen Gerhard Anton Hermann erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben
Johann Weiland.

Der Standesbeamte.
In Vertretung
Weing
Kopf

66/2

66/2 Akt urodzenia Gerharda Antona Hermanna Weilanda, syna szewca Johanna Wilhelma Friedricha Weilanda i Anny Wilhelminy z domu Naseband z 16 października 1911 r. W akcie podany jest adres zamieszkania przy obecnej ulicy Odrodzenia (Kopfbergstrasse 4).
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 155

Band: 1

Akten

des

Magistrats zu Köslin

betreffend

Feuerlöschwesen

Januar 1927

1927-1928

727 25

Büro II

Abteilung V

Abschnitt 9

Nr. 135

675

66/3

66/3 Korespondencja urzędowa z lat 1927-1928 dotycząca budowy i utrzymania wartowni policyjnej
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 675

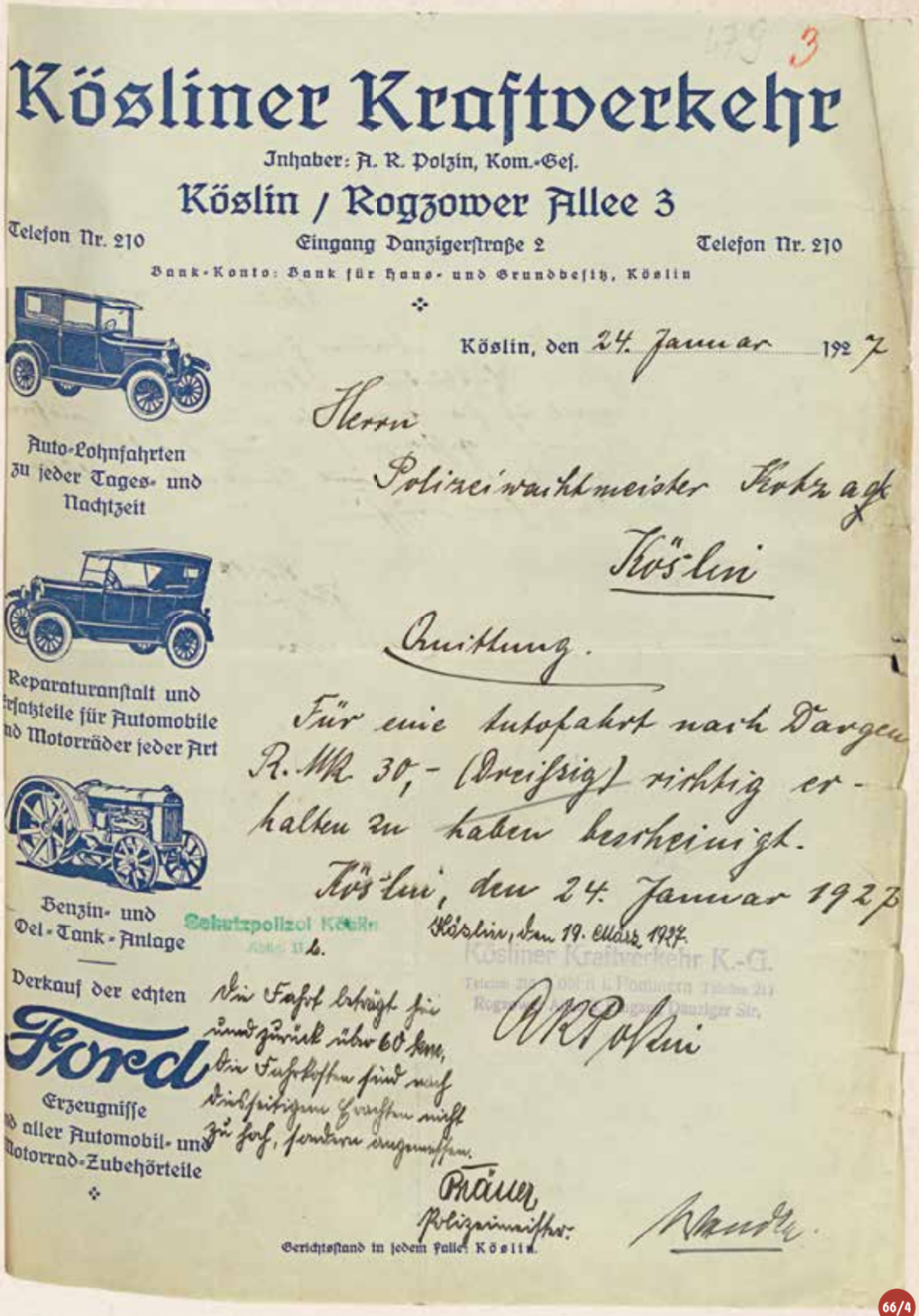

Kösliner Kraftverkehr

Inhaber: A. R. Polzin, Kom.-Ges.

Köslin / Rogzower Allee 3

Telefon Nr. 210 — Eingang Danzigerstraße 2 — Telefon Nr. 210

Bank-Konto: Bank für Haus- und Grundbesitz, Köslin

Auto-Lohnfahrten zu jeder Tages- und Nachtzeit

Reparaturanstalt und Ersatzteile für Automobile und Motorräder jeder Art

Benzin- und Oel-Tank-Anlage

Verkauf der echten Ford Erzeugnisse und aller Automobil- und Motorrad-Zubehörteile

Köslin, den 24. Januar 1927

Herrn Polizeiwachtmeister Kirstgatt Köslin

Quittung.

Für eine Autofahrt nach Dargen R.-Mk. 30,- (Dreißig) richtig erhalten zu haben bescheinigt.

Köslin, den 24. Januar 1927

Köslin, den 19. Januar 1927.

Die Fahrt beträgt hin und zurück über 60 km, die Fußsteige sind nach dieser Richtung hin zu hoch, sondern ungenügend.

Gerichtsstand in jedem Falle: Köslin.

66/4

66/4

66/4 Korespondencja urzędowa z lat 1926-1927 dotycząca wsparcia i pomocy w nagłych przypadkach losowych dla funkcjonariuszy policji w Koszalinie (Köslin) z pokwitowaniem wystawionym przez wypożyczalnię samochodów z 1927 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 4465

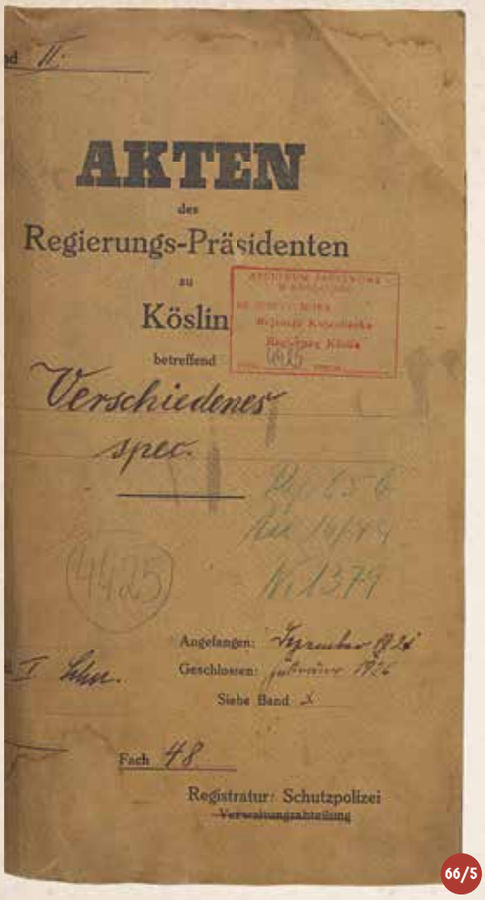

66/5

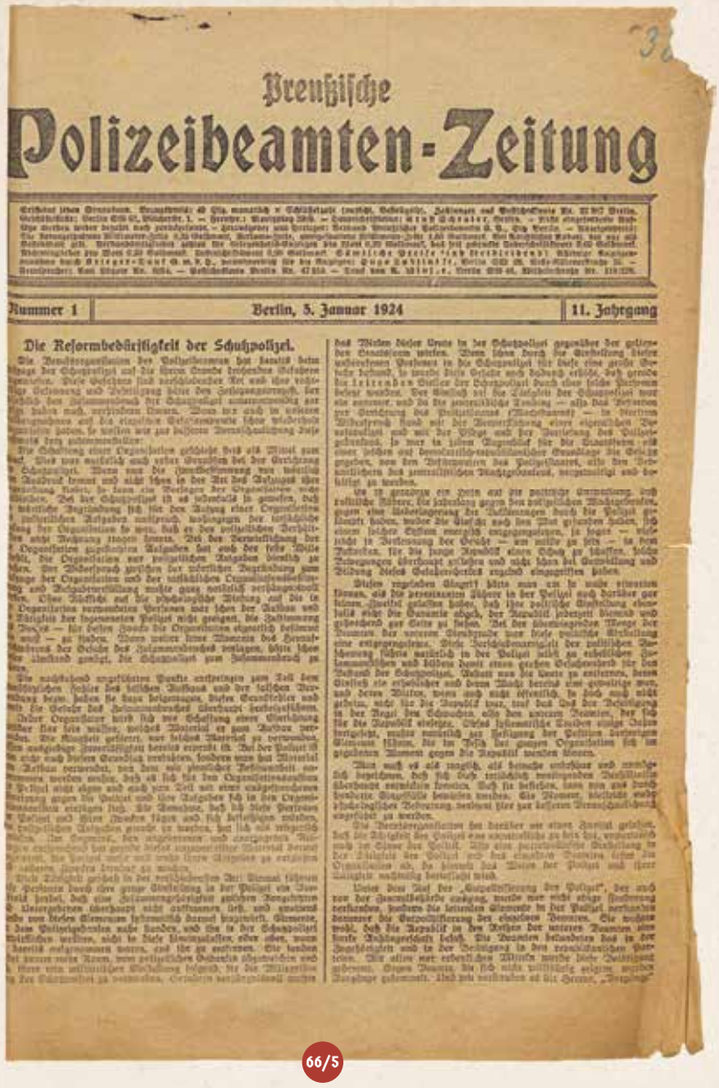

66/5

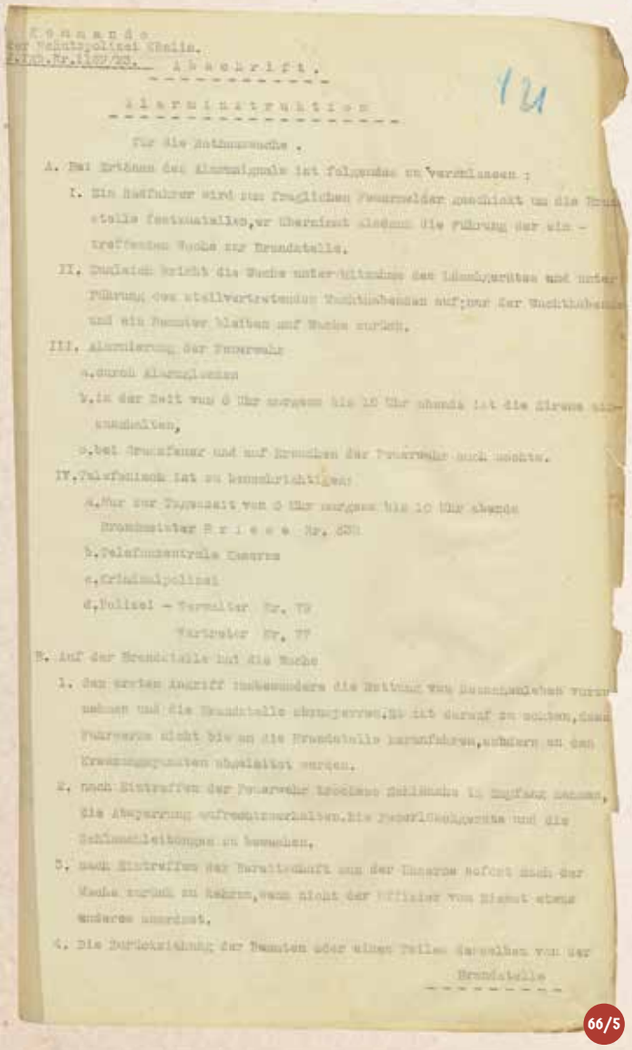

66/5

66/5 Korespondencja urzędowa z lat 1921-1926 zawierająca wykazy osobowe urzędników policyjnych i dotycząca obsady personalnej placówek policji z fragmentem gazety branżowej ze stycznia 1924 r. oraz z instrukcją postępowania w razie alarmu z 1923 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 4425

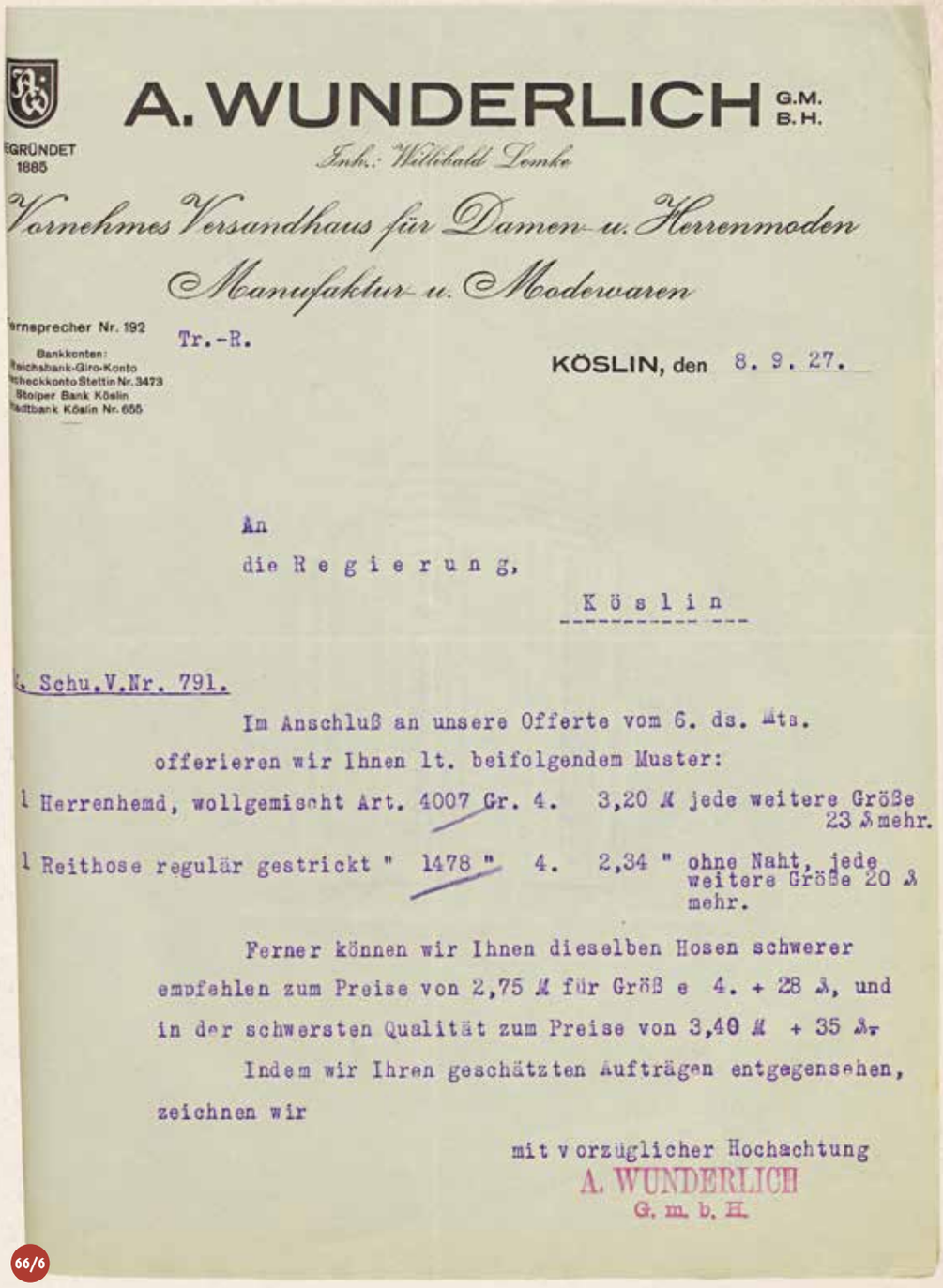

A. WUNDERLICH G.M.B.H.

EGRÜNDET 1885

Inh.: Willibald Lemke

Vornehmes Versandhaus für Damen- u. Herrenmoden

Manufaktur- u. Modewaren

Fernsprecher Nr. 192

Bankkonten:
Reichsbank-Giro-Konto
Scheckkonto Stettin Nr. 3473
Stolper Bank Köslin
Stadtbank Köslin Nr. 655

Tr.-R.

KÖSLIN, den 8. 9. 27.

An
die R e g i e r u n g,
K ö s l i n

I. Schu.V.Nr. 791.

Im Anschluß an unsere Offerte vom 6. ds. Mts. offerieren wir Ihnen lt. beifolgendem Muster:

1 Herrenhemd, wollgemischt Art. 4007 Gr. 4. 3,20 ℳ jede weitere Größe 23 ₰ mehr.

1 Reithose regulär gestrickt " 1478 " 4. 2,34 " ohne Naht, jede weitere Größe 20 ₰ mehr.

Ferner können wir Ihnen dieselben Hosen schwerer empfehlen zum Preise von 2,75 ℳ für Größ e 4. + 28 ₰, und in der schwersten Qualität zum Preise von 3,40 ℳ + 35 ₰.

Indem wir Ihren geschätzten Aufträgen entgegensehen, zeichnen wir

mit vorzüglicher Hochachtung
A. WUNDERLICH
G. m. b. H.

66/6

66/6

66/6 Korespondencja urzędowa z lat 1927-1930 dotycząca zakupu ubiorów i wyposażenia dla miejscowej policji z ofertami koszalińskich dostawców, katalogiem umundurowania i reklamą berlińskiej fabryki produkującej służbowe kamasze z 1930 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Rejencja Koszalińska, sygn. 4506

66/6

TEXTIL-EXPORT & IMPORT-HANDELSGESELLSCHAFT M. B. H.

Fernsprecher: Zentrum 3243, 9616, 8617, 13902 — ABTEILUNG GAWADI BERLIN W 56, JÄGERSTR. 25 — Telegramm-Adresse: VOLOKNO BERLIN

Fig. 1
Beamten-Dienstjacke „Hermes" einreihig

Fig. 2
Beamten-Dienstjacke „Hermes" (Pyjack) zweireihig

	Gawadi I		Gawadi II	
	ℳ	₰	ℳ	₰
Beamten-Dienstjacke „Hermes", einreihig, Fig. 1 je nach Wunsch mit oder ohne Rückengurt	30	—	36	—
Dieselbe mit verdeckter Knopfreihe	31	50	37	50
Beamten-Dienstjacke „Hermes", zweireihig, Fig. 2 je nach Wunsch mit oder ohne Rückengurt	33	50	40	—
Hose „Herkules", Fig. 1 normale Ausführung, 2 Seitentaschen	17	—	20	—
Stiefelhose, Fig. 2 normale Ausführung, zwei Seitentaschen, unten mit Steg	17	—	20	—

Falls Ausstattung der Jacken mit Tuchkragen gewünscht, Aufpreis M 2.50 per Stück

Preise mit 10% Aufschlag!

66/6

TEXTIL-EXPORT & IMPORT-HANDELSGESELLSCHAFT M. B. H.

Fernsprecher: Zentrum 3243, 9616, 8617, 13902 — ABTEILUNG GAWADI BERLIN W 56, JÄGERSTR. 25 — Telegramm-Adresse: VOLOKNO BERLIN

Fig. 7
Uniform-Mantel „Hermandad" einreihig

Fig. 8
Uniform-Mantel „Hermandad" zweireihig

	Gawadi I		Gawadi II	
	ℳ	₰	ℳ	₰
Uniformmantel „Hermandad", einreihig, Fig. 7 mit Rückenfalte, breiten Innentaschen und Innenkoller, je nach Wunsch mit oder ohne Patten am Rückengurt, Knöpfe nach Vorschrift, ca. 120 cm lang	56	—	66	50
Derselbe, zweireihig, Fig. 8 sonst Ausführung wie vorstehend	61	—	71	50
Derselbe, zweireihig, für Reichswehr, Fig. 8 sonst Ausführung wie vorstehend, feldgrau	61	—	—	

Für je 10 cm gewünschter Mehrlänge: Aufpreis M 2.— per Stück
Für Ausführung mit Tuchkragen: Aufpreis M 2.50 per Stück

Preise mit 10% Aufschlag!

66/6

TEXTIL-EXPORT & IMPORT-HANDELSGESELLSCHAFT M. B. H.

Fernsprecher: Zentrum 3243, 9616, 8617, 13902 — ABTEILUNG GAWADI BERLIN W 56, JÄGERSTR. 25 — Telegramm-Adresse: VOLOKNO BERLIN

Fig. 13
Uniform-Umhang „Mentor"

Fig. 14
Uniform-Umhang „Pharus"

	Gawadi I		Gawadi II	
	ℳ	₰	ℳ	₰
Uniform-Umhang „Mentor", Fig. 13 mit langen Ausdurchgriffen an den Seiten und darin beweglichen Raglanärmeln; besonders weit geschnitten, mit großen Innentaschen und verdeckter Knopfleiste	51	—	61	—
Uniform-Umhang „Pharus", Fig. 14 Ausführung wie vorstehend, aber noch mit besonderem Innenschutz (rückenloser Blusenvorderstück zum Knöpfen), der mit 2 vorderen Durchgriffen und Rückenschnallgurt versehen ist und die Innenkleidung auch beim Oeffnen des Umhangs schützt. Auf Wunsch und für Reitzwecke Verlängerung des Innenschutzes auf Umhangsaum. Vollkommenster Wetterschutz	68	—	81	50

Bei Ausführung mit anknöpfbarer Kapuze . . Aufpreis M 4.50 per Stück
Bei Ausführung mit Beltschlitz . . . . . Aufpreis M 1.50 per Stück
Bei Ausführung mit Tuchkragen . . . . . Aufpreis M 2.50 per Stück

Preise mit 10% Aufschlag!

Gummistiefel

unentbehrlich für Kanal- und Säurearbeiter, Sport- und Berufsfischer, Bahnschaffner, Polizisten, Grenzjäger usw.

Modell: Schupo
Aus schwarzem Gummi, Schafthöhe 40 cm
Mk. 24.50 das Paar

Modell: Wallenstein
aus schwarzem Gummi, Schafthöhe 50 cm
Mk. 32.— das Paar

Modell: Fischer
bis zum Knie aus schwarzem Gummi, die oberen Schäfte aus imprägniertem braunen Canvas, speziell für Kanalarbeiter und Bahnschaffner
Schafthöhe, innen gemessen 75 cm
Schafthöhe, außen gemessen 91 cm
Mk. 40.— das Paar

Modell: Wassertrotz
wie oben, jedoch ganz aus schwarzem Gummi
Mk. 34.— das Paar

Die Größen-Nummern sind folgende:

Größe	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
	270	277	284	291	298	305	313	319	325	cm innere Schlauchlänge

Die Größen sind so bemessen, daß der Gummistiefel direkt über dem Fuß, nicht über dem Lederstiefel getragen wird, weil ohne Absatzvertiefung

„Narwal"
der Gummischuh für Automobilfahrer, Bahnschaffner, Polizisten, Grenzjäger usw.
Mk. 23.— das Paar

warm gefüttert
über dem Lederschuh zu tragen.
Schafthöhe ca. 36 cm, mit 4 Schnallen
Dieser Gummischuh wird über Lederschuhwerk getragen und, da Automobilfahrer ein messerscharfes breites Fußzeug und vielfach Ledergamaschen tragen, empfiehlt es sich, ihn stets eine bis zwei Nummern größer zu wählen als das Lederschuhwerk

Obige freibleibende Preise gelten für Lieferung ab Fabrik, ausschließlich Verpackung, Nettokasse gegen Nachnahme oder bei Aufgabe ausreichender Referenzen Ziel 30 Tage, Erfüllungsort Hannover.

Norddeutsche Gummiwaren-Fabrik Hannover G. m. b. H.
Fernsprecher: Amt Nord 6096
Hannover-Döhren
Drahtanschrift: Isoliergummi Hannoverdöhren

Lieferung sämtlicher Gummiwaren für technische und chemische Zwecke.

66/6

66/6

JGNAZ SCHÜBEL
GAMASCHEN-FABRIK

BANKKONTO: COMMERZ- & PRIVAT-BANK, KASSE A-B
POSTSCHECK: BERLIN 1877

TEL: F 5 BERGMANN 5538
BERLIN SW 48
WILHELMSTR. 133, den ... 19 30.

Rechnung für Firma Regierungspräsident Köslin

Preuss. Regierung 1930 - 8. Okt. KÖSLIN

Bestellung vom: 21.1. Aktenz. I. 5041.

Stck.	Paar	BENOTE BEIDEN AUF IHRE WERTE REDUZIERUNG U. GUTSCHR. P. POST I. HANDT.	à Paar	Mark	Pfg.
Modell I	1	schwarze Spaltgamaschen Einsteckverschluss Spaltfutter 257761 Leder beigelegt.		7.	50
Modell II	1	schwarze Kernspaltgamaschen Einsteckverschluss Chromsamtlederfutter 257753 Leder beigelegt		8.	05
		Dieselben Gamaschen wie Modell II kosten mit Spaltfutter Mk. 8.50			
Modell III	1	schwarze Kernspaltgamaschen Patentverschluss 257761 Chromsamtlederfutter Leder beigelegt.		9.	45
		Mk.		24.	50

Die Preise verstehen sich franko Köslin gegen sofortige rein netto Kasse nach Erhalt der Ware.

Sämtliche bemusterten Polizeigamaschen können auf Wunsch oben mit Ledereinfass oder oben Leder beigelegt geliefert werden. Das Berliner Polizeipräsidium wünschte bereits eine Lieferung der Gamaschen nur oben Leder beigelegt und Futter abgetrennt.

66/6

Albert Senkpiel

Manufakturwaren

Elegante fertige Damen-Kleidung

Bankkonten
Rhein. Spar- und Darlehnskasse Köslin
Stadtbank Köslin
Postscheckkonto Berlin NW. 14324
Fernsprecher 209

Köslin, den 21 September 1927
Hohestraße 30

Preuss. Regierung -8. OKT. 1927 KÖSLIN

An die
Regierung,
Köslin

Betr. Schu.V.Nr. 791.

7 P. Beamtenschuhe,
21 P. Socken,
5 Jacken,
10 Hemden und
4 P. Hosen
zurückerhalten zu haben, bescheinigt

Albert Senkpiel

Szalony śledczy

Pewnego dnia Jendrewski, były śledczy kryminalny, człowiek niespełna rozumu, próbował aresztować prezydenta rejencji koszalińskiej Cronaua. Podając się za wiceprezydenta rejencji wdarł się do pokoju Cronaua w jego prywatnym mieszkaniu. Zastał go siedzącego przy stoliku i pijącego kawę. Oznajmił, że otrzymał rozkaz aresztowania urzędnika. Kiedy zorientował się, że napadnięty w międzyczasie wezwał pomoc, usiłował zbiec, ale został ujęty. Napastnik był wcześniej śledczym w Koszalinie, a potem na Śląsku, został jednak zwolniony ze służby za stwierdzone nieprawidłowości.

Źródło: Riesaer Tageblatt und Anzeiger, Jg. 85, nr 270 (1932).

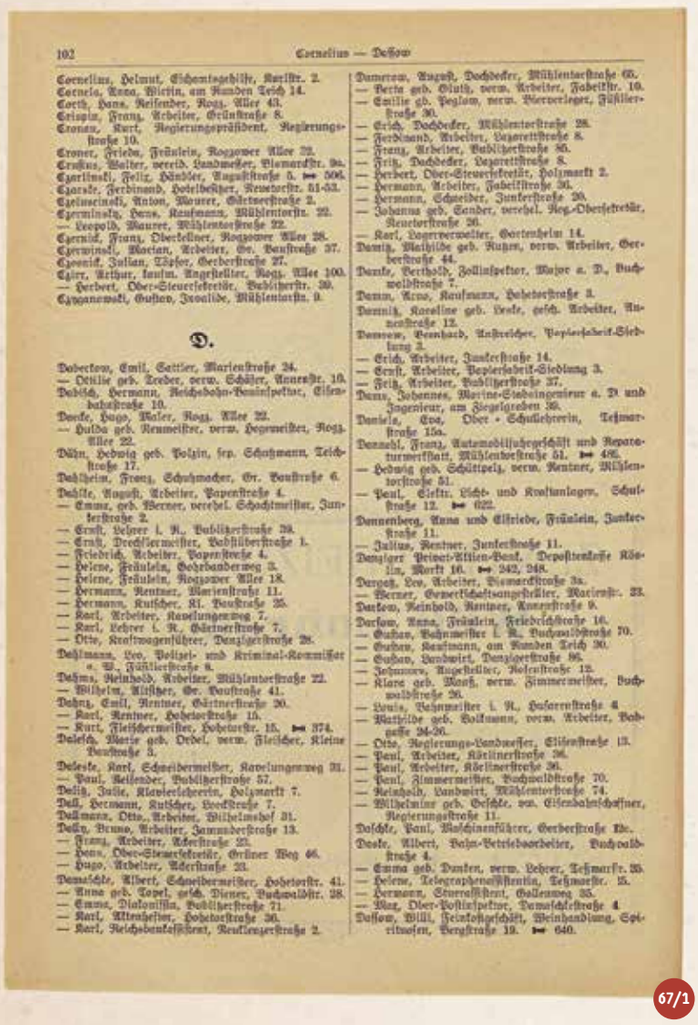
102 Cornelius — Dossow

Cornelius, Helmut, Eichenjagdhilfe, Kurstr. 2.
Cornelo, Anna, Wietin, am Runden Teich 14.
Corth, Hans, Reisender, Rogg. Allee 43.
Crispin, Franz, Arbeiter, Grünstraße 8.
Cronau, Kurt, Regierungspräsident, Regierungsstraße 10.
Cronau, Frieda, Fräulein, Roggower Allee 32.
Cruckus, Walter, verehl. Landwirt, Bismarckstr. 9a.
Czerlinski, Felix, Händler, Auguststraße 5. ☎ 506.
Czarske, Ferdinand, Hotelbesitzer, Neuestr. 51-53.
Czelincinski, Anton, Maurer, Gärtnerstraße 2.
Czerminsky, Hans, Kaufmann, Mühlentorstr. 22.
— Leopold, Maurer, Mühlentorstraße 22.
Czernik, Franz, Oberkellner, Roggower Allee 28.
Czerwinski, Marian, Arbeiter, Gr. Baustraße 37.
Czesnik, Julian, Töpfer, Gerberstraße 27.
Czier, Arthur, kaufm. Angestellter, Rogg. Allee 100.
— Herbert, Ober-Steuersekretär, Bahnhofstr. 30.
Czyganowski, Gustav, Invalide, Mühlenstraße 9.

D.

Dabectow, Emil, Sattler, Marienstraße 24.
— Ottilie geb. Treber, verw. Schäfer, Annenstr. 10.
Dabisch, Hermann, Reichsbahn-Bauinspektor, Eisenbahnstraße 10.
Dacke, Hugo, Maler, Rogg. Allee 22.
— Hulda geb. Neumeister, verw. Hegemeister, Rogg. Allee 22.
Dähn, Hedwig geb. Polzin, ksp. Schuhmann, Teichstraße 17.
Dahlheim, Franz, Schuhmacher, Gr. Baustraße 6.
Dahlke, August, Arbeiter, Papenstraße 4.
— Emma, geb. Werner, verehel. Schachtmeister, Junkerstraße 2.
— Ernst, Lehrer i. R., Bahnhofstraße 39.
— Ernst, Drechslermeister, Bahnhofstraße 1.
— Friedrich, Arbeiter, Papenstraße 4.
— Helene, Fräulein, Gerberdamerweg 3.
— Helene, Fräulein, Roggower Allee 18.
— Hermann, Rentner, Marienstraße 11.
— Hermann, Kutscher, Kl. Baustraße 35.
— Karl, Arbeiter, Kavelungerweg 7.
— Karl, Lehrer i. R., Gärtnerstraße 7.
— Otto, Kraftwagenführer, Danzigerstraße 28.
Dahlmann, Leo, Polizei- und Kriminal-Kommissar a. D., Füllerstraße 8.
Dahms, Reinhold, Arbeiter, Mühlentorstraße 22.
— Wilhelm, Alisser, Gr. Baustraße 41.
Dahne, Emil, Rentner, Gärtnerstraße 30.
— Karl, Rentner, Hohestraße 15.
— Kurt, Fleischermeister, Hohestr. 15. ☎ 374.
Daiseh, Marie geb. Dedel, verw. Fleischer, Kleine Baustraße 3.
Daleste, Karl, Schneidermeister, Kavelungerweg 31.
— Paul, Reisender, Bahnhofstraße 57.
Dalik, Julie, Klavierlehrerin, Holzmarkt 7.
Dall, Hermann, Kutscher, Breckstraße 7.
Dallmann, Otto, Arbeiter, Wilhelmshof 31.
Dalm, Bruno, Arbeiter, Jannunderstraße 13.
— Franz, Arbeiter, Ackerstraße 23.
— Hans, Ober-Steuersekretär, Grüner Weg 46.
— Hugo, Arbeiter, Ackerstraße 23.
Damaschke, Albert, Schneidermeister, Hohestr. 41.
— Anna geb. Tapel, gesch. Diener, Buchwaldstr. 28.
— Emma, Diakonissin, Bahnhofstraße 71.
— Karl, Altenpfleger, Hohestraße 36.
— Karl, Reichsbankrechnet, Neuklenzerstraße 2.
Damerow, August, Dachdecker, Mühlentorstraße 65.
— Berta geb. Gluth, verw. Arbeiter, Fabrikstr. 10.
— Emilie geb. Peglow, verw. Bierverleger, Füllerstraße 30.
— Erich, Dachdecker, Mühlentorstraße 28.
— Ferdinand, Arbeiter, Lagerstraße 8.
— Franz, Arbeiter, Bahnhofstraße 30.
— Fritz, Dachdecker, Lagerstraße 8.
— Herbert, Ober-Steuersekretär, Holzmarkt 2.
— Hermann, Arbeiter, Fabrikstraße 30.
— Hermann, Schneider, Junkerstraße 20.
— Johanna geb. Sender, verehel. Reg.-Obersekretär, Neuestraße 30.
— Karl, Lagerverwalter, Gartenheim 14.
Damitz, Mathilde geb. Ruzen, verw. Arbeiter, Gerberstraße 44.
Damke, Berthold, Zollinspektor, Major a. D., Buchwaldstraße 7.
Damm, Arno, Kaufmann, Hohestraße 3.
Dammik, Karoline geb. Leske, gesch. Arbeiter, Annenstraße 12.
Damrow, Bernhard, Anstreicher, Papierfabrik-Siedlung 3.
— Erich, Arbeiter, Junkerstraße 14.
— Ernst, Arbeiter, Papierfabrik-Siedlung 3.
— Fritz, Arbeiter, Bahnhofstraße 37.
Danz, Johannes, Marine-Stabsingenieur a. D. und Ingenieur, am Ziegelgraben 39.
Daniels, Eva, Ober-Schulhelferin, Tessmarstraße 15a.
Dannehl, Franz, Automobilzubehörgeschäft und Reparaturwerkstatt, Mühlentorstraße 51. ☎ 486.
— Hedwig geb. Schüttpelz, verw. Rentner, Mühlentorstraße 51.
— Paul, Elektr. Licht- und Kraftanlagen, Schulstraße 12. ☎ 622.
Dannenberg, Anna und Elfriede, Fräulein, Junkerstraße 11.
— Julius, Rentner, Junkerstraße 11.
Danziger Privat-Aktien-Bank, Depositenkasse Köslin, Markt 16. ☎ 342, 348.
Danzig, Leo, Arbeiter, Bismarckstraße 3a.
— Werner, Gewerkschaftssekretär, Marienstr. 23.
Darkow, Reinhold, Rentner, Annenstraße 9.
Darsow, Anna, Fräulein, Friedrichstraße 16.
— Gustav, Bahnmeister i. R., Buchwaldstraße 70.
— Gustav, Kaufmann, am Runden Teich 30.
— Gustav, Landwirt, Danzigerstraße 98.
— Johannes, Angestellter, Adolfstraße 13.
— Klara geb. Maaß, verw. Zimmermeister, Buchwaldstraße 26.
— Louis, Bahnmeister i. R., Hafenstraße 4.
— Mathilde geb. Hoffmann, verw. Arbeiter, Badgasse 24-26.
— Otto, Regierungs-Landwesser, Elisenstraße 13.
— Paul, Arbeiter, Köslinerstraße 26.
— Paul, Arbeiter, Köslinerstraße 26.
— Paul, Zimmermeister, Buchwaldstraße 70.
— Reinhold, Landwirt, Mühlentorstraße 74.
— Wilhelmine geb. Geschke, wo. Eisenbahnschaffner, Regierungsstraße 11.
Daschke, Paul, Bürstenmacher, Gerberstraße 12c.
Daske, Albert, Bahn-Betriebsarbeiter, Buchwaldstraße 4.
— Emma geb. Danken, verw. Lehrer, Tessmarstr. 35.
— Helene, Telegraphenassistentin, Tessmarstr. 15.
— Hermann, Güterschaffner, Gallenweg 35.
— Max, Ober-Postinspektor, Damaschkestraße 4.
Dassow, Willi, Feinkostgeschäft, Weinhandlung, Spiritusfen, Bergstraße 19. ☎ 640.

67/1

67/1

67/1 Książka adresowa z 1928 r. z wpisem dotyczącym prezydenta Rejencji Koszalińskiej (Regierungspräsident), zamieszkałego przy obecnej ulicy gen. W. Andersa (Regierungsstrasse 10)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

67/2

67/2 Korespondencja urzędowa z lat 1935-1939 dotycząca budowy gmachu rejencji
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 634

67/3

Akta budowlane z lat 1929, 1938 dotyczące posesji przy obecnej ulicy gen. W. Andersa (Regierungsstrasse 10) z planem sytuacyjnym z 1929 r. z naniesioną numeracją budynków
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 2158

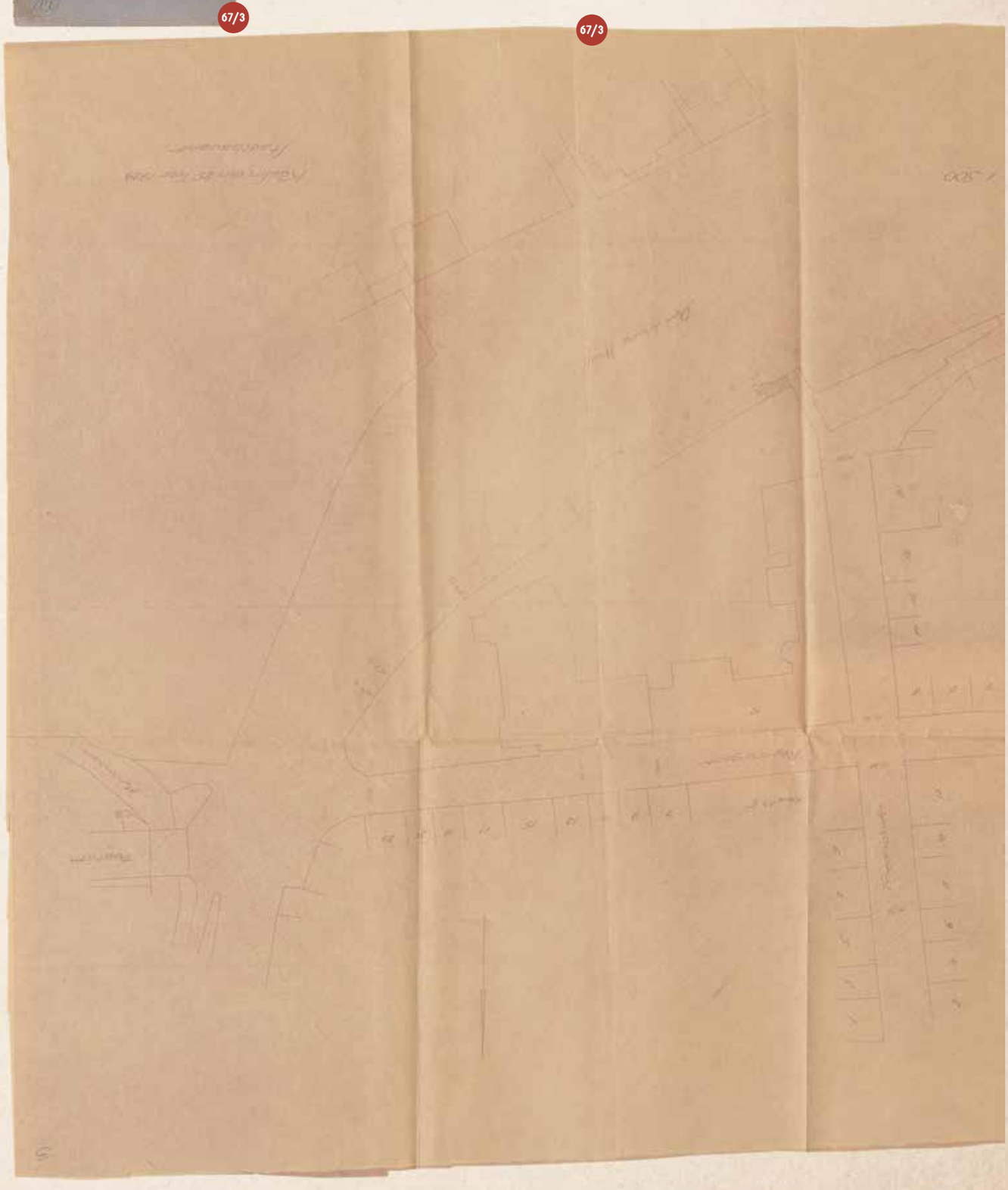

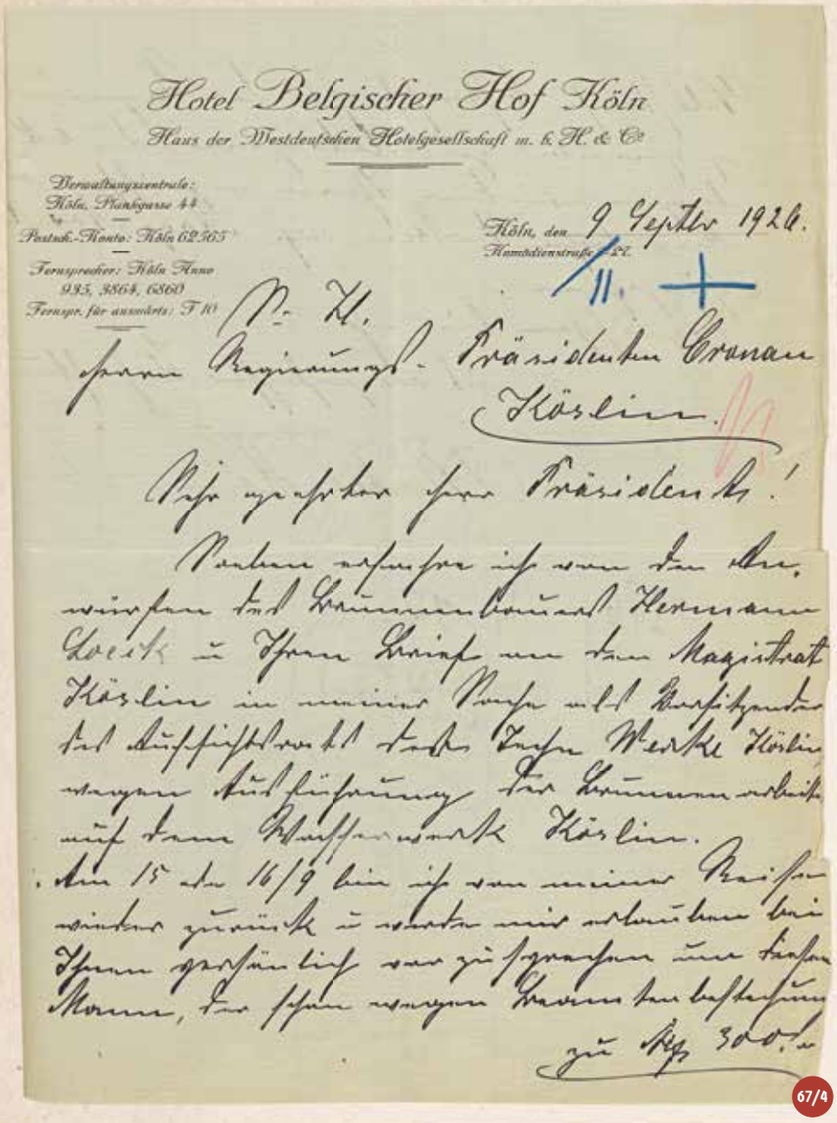

Hotel Belgischer Hof Köln

Haus der Westdeutschen Hotelgesellschaft m. b. H. & Co

Verwaltungszentrale:
Köln, Hansaring 44

Postsch.-Konto: Köln 62365

Fernsprecher: Köln Amt
935, 3864, 6860
Fernspr. für auswärts: F 10

Köln, den 9 Septbr 1926.
Hansadienststraße 27.

II. +

P. P.

Köslin.

Bitte ergebenst Ihren Präsidenten

Darf ich ergebenst anfragen, ob Sie uns die Ehre, wieder bei Ihnen bauernd Herrenzimmer Logis u. Diner mit dem Magistrat Köslin in meiner Person mit Hauptsache die Aufsichtsrat die Direktion Werke Köslin wegen Aufführung der Gebäude mit dem Maschinenwerk Köslin.

Am 15 ds 16/9 bin ich von meiner Reise wieder zurück u. würde mir erlauben bei Ihnen persönlich vorzusprechen um Ihnen Morne, Ihnen wegen Zimmer Bestellung zu Mk 300.–

67/4

67/4 Pismo z 9 września 1926 r. skierowane do prezydenta rejencji Cronaua w sprawie rozstrzygnięcia sporu pomiędzy koszalińskimi firmami
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 4178

67/5

67/5 Karta pocztowa z początku XX w. z widocznym budynkiem tzw. starej rejencji
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 117

67/6

67/6 Karta pocztowa z lat 30. XX w. z widocznym budynkiem tzw. starej rejencji
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 184

67/7 Karta pocztowa z początku lat 40. XX w. z widocznym budynkiem tzw. nowej rejencji
Ze zbiorów prywatnych Ryszarda Munzera

67/7

Zentralblatt der Bauverwaltung

vereinigt mit »Zeitschrift für Bauwesen«

Mit Nachrichten der Reichs- und Staatsbehörden · Herausgegeben im Preußischen Finanzministerium

Schriftwalter: Dr.-Ing. Nonn und Dr.-Ing. e. h. Gustav Meyer

Berlin den 8. Mai 1940

Alle Rechte vorbehalten
60. Jahrgang / Heft 19/20

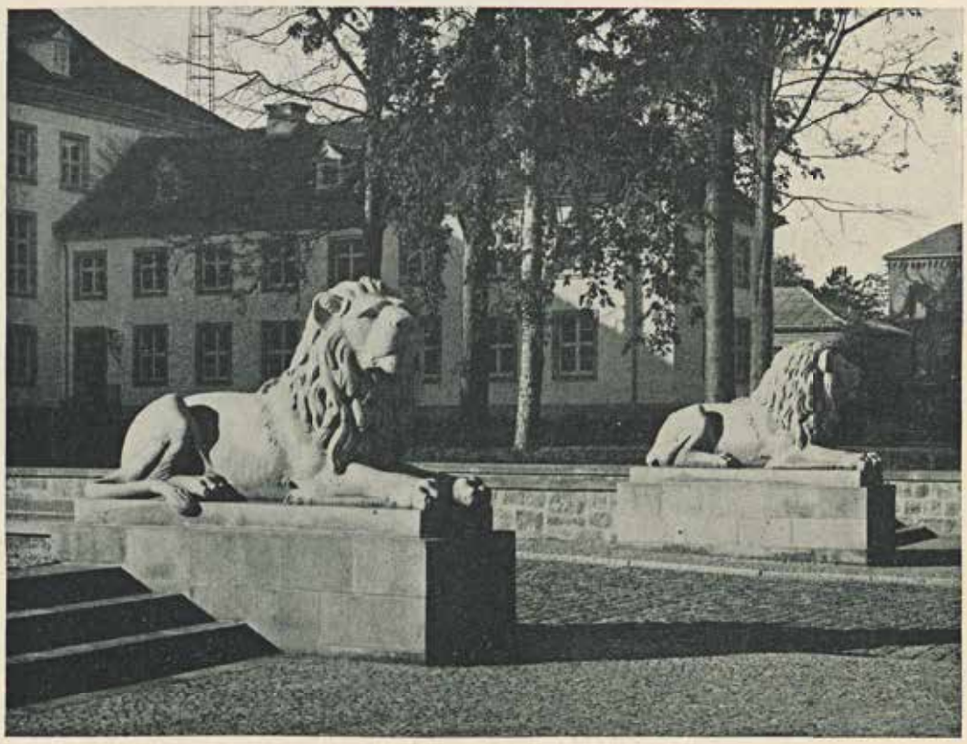

Neue preußische Regierungsgebäude

Preußische Staatshochbauverwaltung.

67/8

67/8

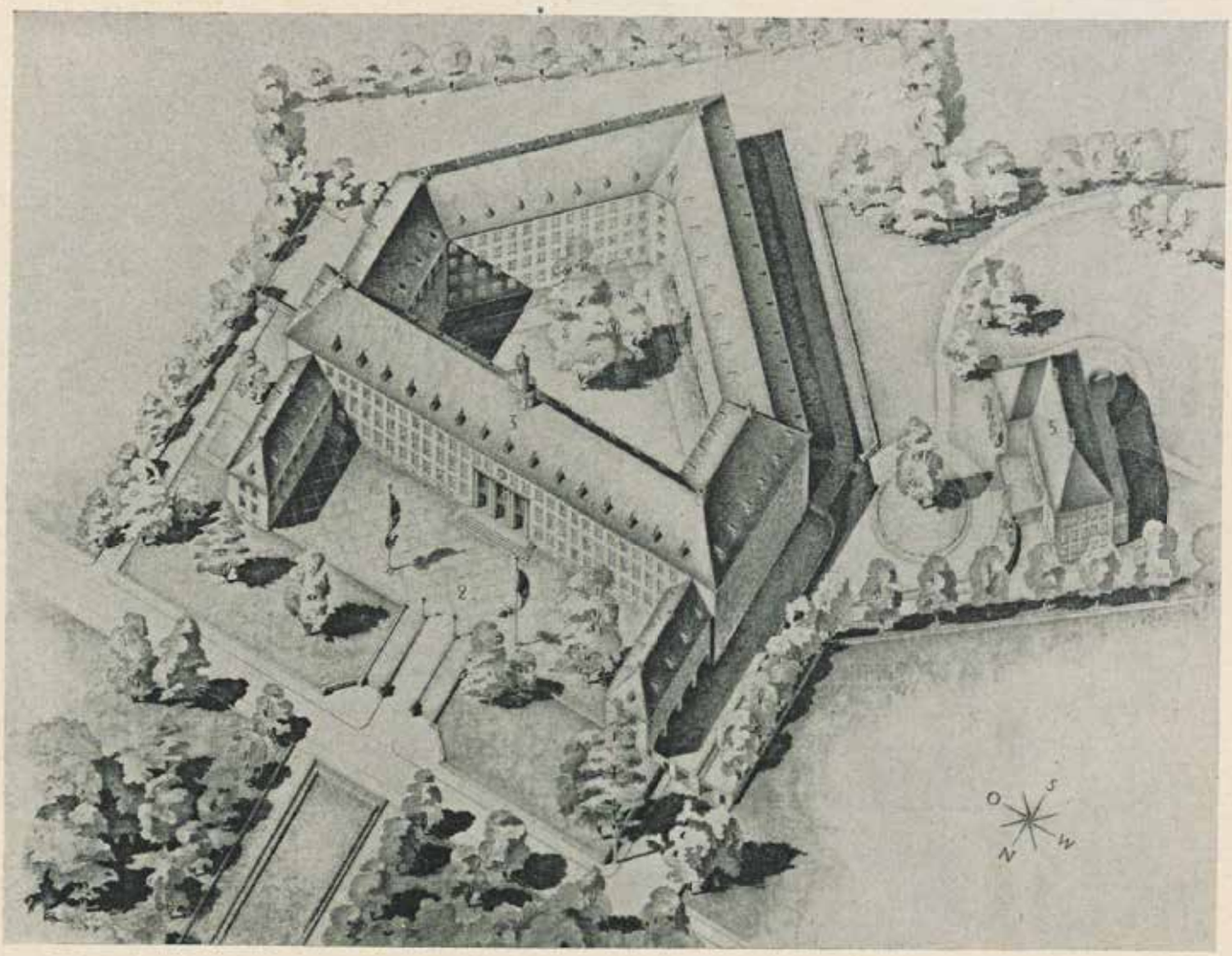

2 Ehrenhof, 3 Regierungsgebäude, 4 Innenhof, 5 Dienstwohngebäude des Regierungspräsidenten.

67/8

67/8 Budynek tzw. nowej rejencji na fotografiach zamieszczonych w periodyku skierowanym do branży budowlanej (Zentralblatt der Bauverwaltung) z maja 1940 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Zbiór Zbigniewa Wojtkiewicza

67/8

Das Dienstwohngebäude des Regierungspräsidenten, südwestlich des Hauptgebäudes gelegen.
Unten: Der Haupteingang von der Straßenseite.

Aresztowanie szpiegów

W czasie podróży przez polskie Pomorze zostaje zatrzymana para Niemców – Wilhelm Scheil oraz Anna Herrmann. Kobieta była żoną koszalińskiego wachmistrza policji Johannesa Herrmanna (Elisenstrasse 25). Zostali oni aresztowani w Wejherowie za fotografowanie placu ćwiczeń miejscowej jednostki wojskowej. Mężczyznę skazano na dwa lata, kobietę zaś uniewinniono i od razu wypuszczono.

Źródło: Kurier Poznański, r. 27, nr 428 (1932).

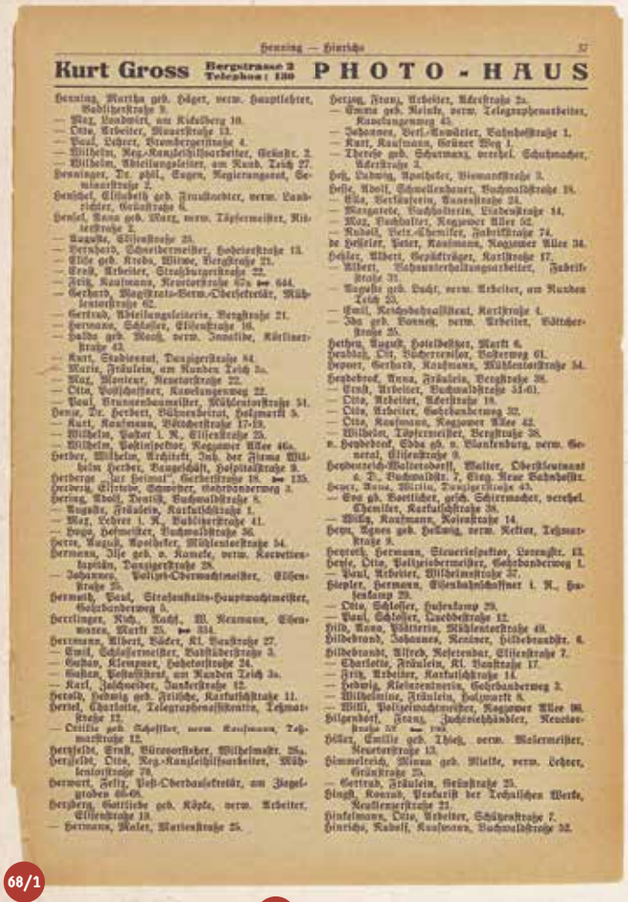
Henning — Hinrichs 57

Kurt Gross Bergstrasse 2 Telephon: 1350 **PHOTO-HAUS**

Henning, Martha geb. Jäger, verw. Hauptlehrer, Bahlhofstraße 9.
— Max, Landwirt, am Radelberg 10.
— Otto, Arbeiter, Mauerstraße 13.
— Paul, Lehrer, Bromberger Straße 4.
— Wilhelm, Reg.-Kanzleihilfsarbeiter, Gerichtstr. 3.
— Wilhelm, Abteilungsleiter, am Rund. Teich 27.
Hennig, Dr. phil., Eugen, Regierungsrat, Seminarstraße 2.
Henniel, Elisabeth geb. Frankwerder, verw. Landrichter, Gerichtstraße 6.
Henkel, Anna geb. Marx, verw. Töpfermeister, Ritterstraße 2.
— Auguste, Ellenstraße 28.
— Bernhard, Schornsteinfegermeister, Hohenstraße 13.
— Elise geb. Krebs, Witwe, Bergstraße 21.
— Ernst, Arbeiter, Straßburgerstraße 22.
— Fritz, Kaufmann, Kreuzstraße 47a per 644.
— Gerhard, Magistrats-Bau.-Obersekretär, Mühlenstraße 62.
— Gertrud, Abteilungsleiterin, Bergstraße 21.
— Hermann, Schlosser, Ellenstraße 16.
— Hulda geb. Mosch, verw. Invalide, Küstriner Straße 42.
— Kurt, Studienrat, Danzigerstraße 84.
— Marie, Fräulein, am Runden Teich 3a.
— Max, Monteur, Kreutzstraße 22.
— Otto, Postschaffner, Kanalisationsweg 22.
— Paul, Brunnenbaumeister, Mühlenstraße 34.
Henze, Dr. Herbert, Bürovorsteher, Holzmarkt 9.
— Kurt, Kaufmann, Bäckerstraße 17-19.
— Wilhelm, Pastor i. R., Ellenstraße 25.
— Wilhelm, Postinspektor, Kolberger Allee 46a.
Herber, Wilhelm, Architekt, Inh. der Firma Wilhelm Herber, Baugeschäft, Hospitalstraße 9.
Herberge „zur Heimat", Gerberstraße 18. per 135.
Herberg, Elisabeth, Schneider, Gerberdamm 3.
Hering, Adolf, Dentist, Buchwaldstraße 8.
— Auguste, Fräulein, Karlstädterstraße 1.
— Max, Lehrer i. R., Bahlinerstraße 41.
— Hugo, Hofmeister, Buchwaldstraße 36.
Herre, August, Apotheker, Mühlenstraße 54.
Hermann, Alie geb. v. Kamcke, verw. Kreuzritterstraße 28, Danzigerstraße 23.
— Johannes, Polizei-Oberwachtmeister, Ellenstraße 25.
Hermann, Paul, Straßenhalts-Hauptwachtmeister, Gerberdamm 5.
Herrlinger, Rich., Kaufm., W. Neumann, Ellenwarenhaus, Markt 25. per 334.
Herrmann, Albert, Bäcker, Kl. Baustraße 27.
— Emil, Schlossermeister, Bahlinerstraße 3.
— Gustav, Klempner, Hohestraße 24.
— Gustav, Postassistent, am Runden Teich 3a.
— Karl, Zeichenlehrer, Junkerstraße 12.
Herold, Hedwig geb. Frische, Karlstädterstraße 11.
Hertel, Charlotte, Telegraphensekretär, Telegraphenstraße 12.
— Cäcilie geb. Schaffner, verw. Kaufmann, Tafelmarkstraße 12.
Hertzfeldt, Ernst, Bürovorsteher, Wilhelmstr. 24a.
Hertzfeldt, Otto, Reg.-Kanzleihilfsarbeiter, Mühlenstraße 78.
Herwart, Felix, Post-Oberbausekretär, am Ziegelgraben 66-68.
Herzberg, Gottliebe geb. Köpke, verw. Arbeiter, Ellenstraße 13.
— Hermann, Maler, Martenstraße 25.
Herzog, Franz, Arbeiter, Ackerstraße 2a.
— Emma geb. Nolacke, verw. Telegraphenarbeiter, Kanalisationsweg 45.
— Johannes, Berl.-Kraftfahrer, Bahnhofstraße 1.
— Kurt, Kaufmann, Grüner Weg 1.
— Therese geb. Schermann, verwitwet, Schuhmacher, Ackerstraße 2.
Heß, Ludwig, Apotheker, Bismarckstraße 3.
Hesse, Adolf, Schmiedemeister, Buchwaldstraße 18.
— Elsa, Verkäuferin, Bahnhofstraße 24.
— Margarete, Buchhalterin, Elisabethstraße 14.
— Max, Fischhändler, Kolberger Allee 52.
— Rudolf, Petr.-Chemiker, Fabrikstraße 74.
de Hessler, Peter, Kaufmann, Kolberger Allee 34.
Hessler, Albert, Gepäckträger, Karlstraße 17.
— Albert, Bahnunterhaltungsarbeiter, Fabrikstraße 31.
— Auguste geb. Dacht, verw. Arbeiter, am Runden Teich 23.
— Emil, Reichsbahnobersekretär, Karlstraße 4.
— Ida geb. Bonnet, verw. Arbeiter, Böttcherstraße 25.
Hethey, August, Hotelbesitzer, Markt 6.
Heublein, Dir., Bücherrevisor, Bahnweg 61.
Heyner, Gerhard, Kaufmann, Mühlenstraße 54.
Heydebreck, Anna, Fräulein, Bergstraße 38.
— Ernst, Arbeiter, Buchwaldstraße 31-61.
— Otto, Arbeiter, Ackerstraße 18.
— Otto, Arbeiter, Gerberdamm 32.
— Otto, Kaufmann, Kolberger Allee 42.
— Wilhelm, Töpfermeister, Bergstraße 38.
v. Heydebreck Edda geb. v. Blankenburg, verw. General, Ellenstraße 9.
Heydenreich-Waldeyerdorff, Walter, Oberstleutnant a. D., Buchwaldstr. 7, Eing. Neue Bahnhofstr.
Heyer, Anna, Witwe, Danzigerstraße 43.
— Erna geb. Buettcher, geb. Schirrmacher, verehel. Chemiker, Karlstädterstraße 28.
— Willy, Kaufmann, Kolonistraße 14.
Heyn, Agnes geb. Hellwig, verw. Kellner, Tafelmarkstraße 9.
Heyrich, Hermann, Steuerinspektor, Lutzowstr. 43.
Heyse, Otto, Polizeiobermeister, Gerberdamm 1.
— Paul, Arbeiter, Wilhelmstraße 37.
Hiepler, Hermann, Eisenbahnschaffner i. R., Hafenkamp 29.
— Otto, Schlosser, Hafenkamp 29.
— Paul, Schlosser, Laedestraße 12.
Hild, Anna, Plätterin, Mühlenstraße 49.
Hildebrand, Johannes, Rentner, Hildebrandstr. 6.
Hildebrandt, Alfred, Referendar, Elisenstraße 7.
— Charlotte, Fräulein, Kl. Baustraße 17.
— Fritz, Arbeiter, Karlstädterstraße 14.
— Hedwig, Kleiderarbeiterin, Gerberdamm 3.
— Wilhelmine, Fräulein, Holzmarkt 8.
— Willi, Polizeiwachtmeister, Kolberger Allee 98.
Hilgendorf, Franz, Zuckerwarenhändler, Kreuzstraße 57 per 788.
Hiller, Emilie geb. Thieß, verw. Malermeister, Neustraße 12.
Himmelreich, Minna geb. Mielke, verw. Lehrer, Grünstraße 25.
— Gertrud, Fräulein, Grünstraße 25.
Hingst, Konrad, Prokurist der Tschalschen Werke, Kreuzerstraße 22.
Hinkelmann, Otto, Arbeiter, Schützenstraße 7.
Hinrichs, Rudolf, Kaufmann, Buchwaldstraße 32.

68/1

68/1

Książka adresowa z 1930 r. z wpisem dotyczącym wachmistrza policji Johannesa Hermanna, zamieszkałego przy obecnej ulicy J. Matejki (Elisenstrasse 25)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

68/2

Akten
betreffend
Magistrats Köslin
betreffend
Bausache

68/2

Akta budowlane z lat 1928-1930, 1932 dotyczące posesji przy obecnej ulicy J. Matejki (Elisenstrasse 25) z planem sytuacyjnym, projektem fasady oraz przekrojami budynku z 1929 r.
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Akta miasta Koszalina, sygn. 1349

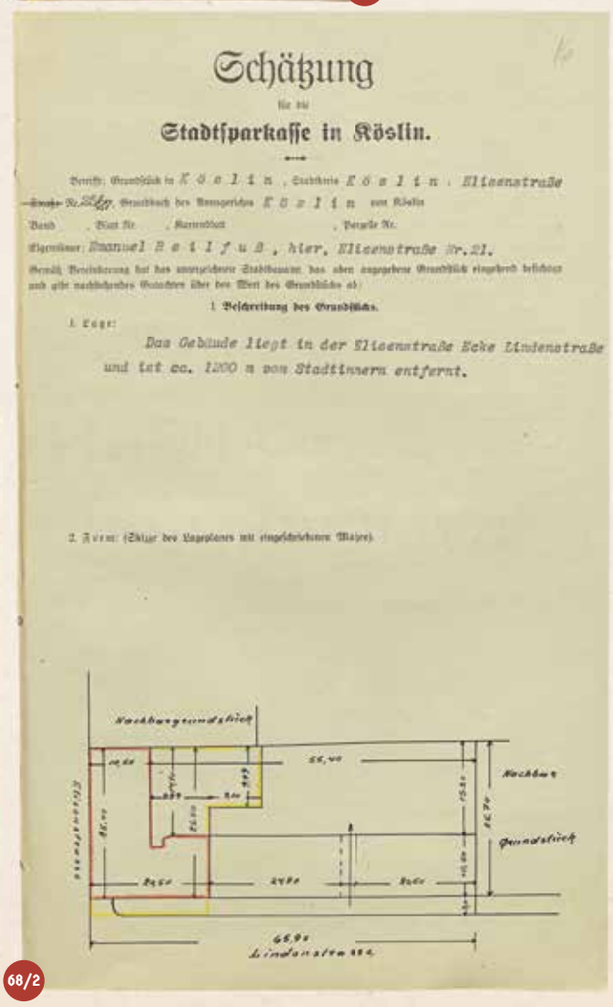
Schätzung
für die
Stadtsparkasse in Köslin.

Bericht: Grundbuch von Köslin, Stadtkreis Köslin, Elisenstraße
Nr. 21, Grundbuch des Amtsgerichts Köslin von Köslin
Band Blatt Nr., Kartenblatt, Parzelle Nr.
Eigentümer Emanuel Seltsus, hier, Elisenstraße Nr. 21.

1. Beschreibung des Grundstücks.

I. Lage:

Das Gebäude liegt in der Elisenstraße Ecke Lindenstraße und ist ca. 1200 m vom Stadtinnern entfernt.

2. Form: (Skizze des Lageplanes mit eingeschriebenen Maßen)

68/2

Zeichnung

zum Neubau eines Wohnhauses für Herrn Emanuel Beiffuß

hier – Elisenstraße - Ecke - Lindenstraße.

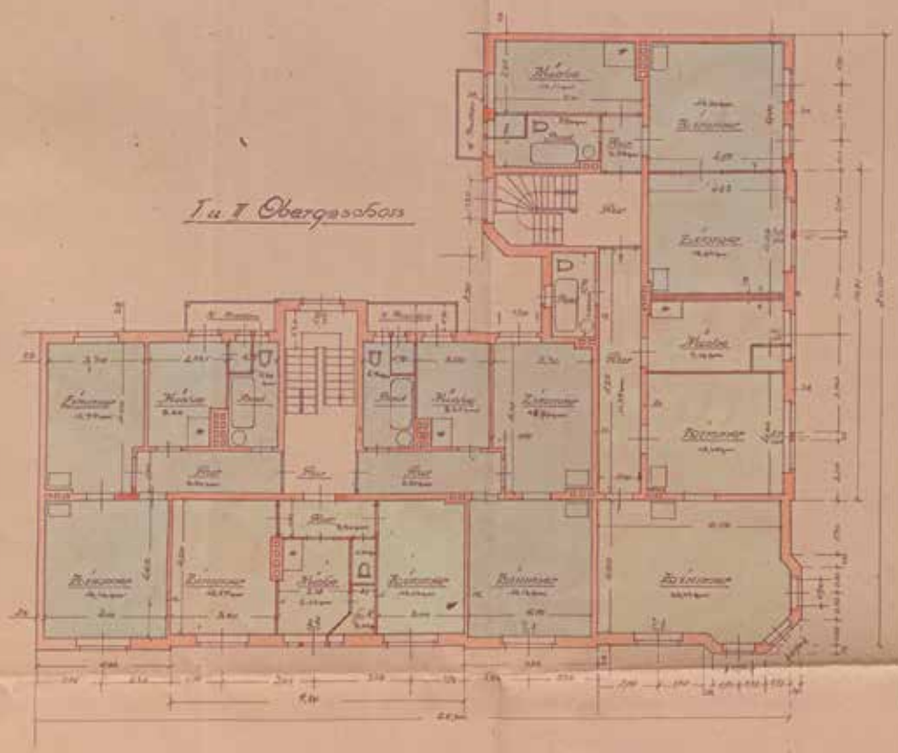

I u. II. Obergeschoss

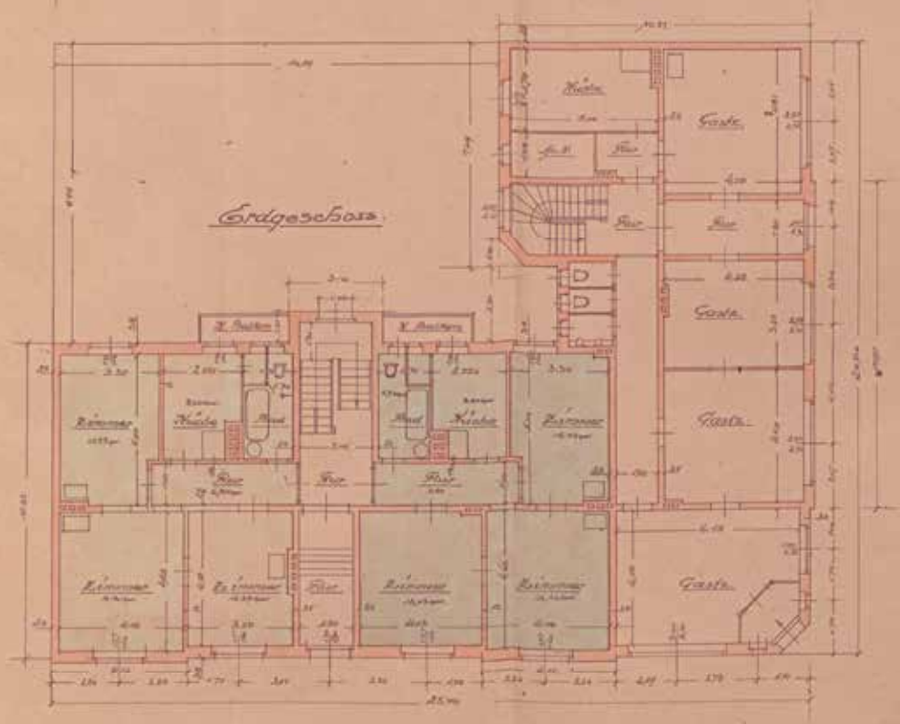

Erdgeschoss

Maßstab 1:100.

Köslin, den 28. November 1932

Der Bauherr: Für Zeichnung u. Ausführung:

Emanuel Beiffuß. Fritz Taylor.

Zimmermeister u. Bauunternehmer

Schuner Dachpappe
„Das Dach" Hüttenbrei
Haare
Stollern
Ludwig Röger

19

Zeichnung

zum Neubau eines Wohnhauses für Herrn Emanuel Beispiel

-hier- Elisenstraße - Ecke - Lindenstraße.

Dachgeschoss

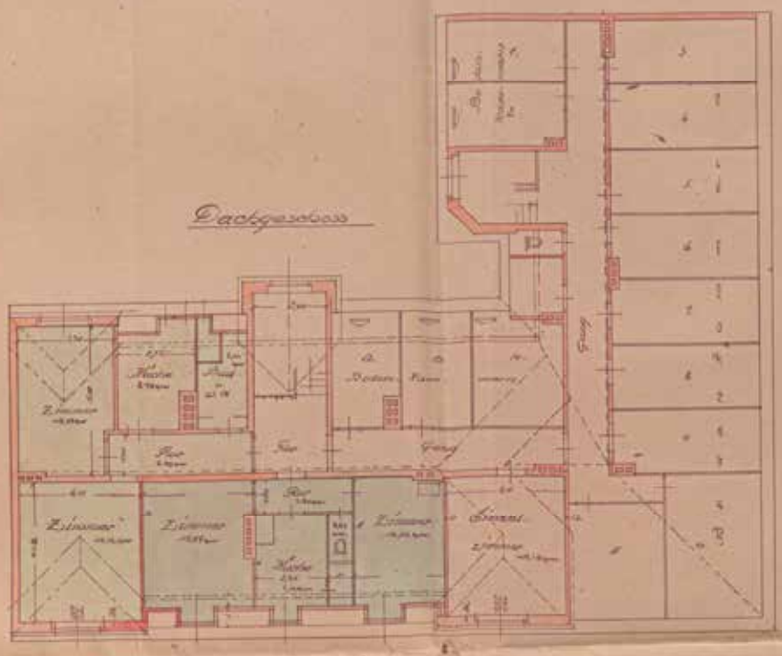

Kellergeschoss

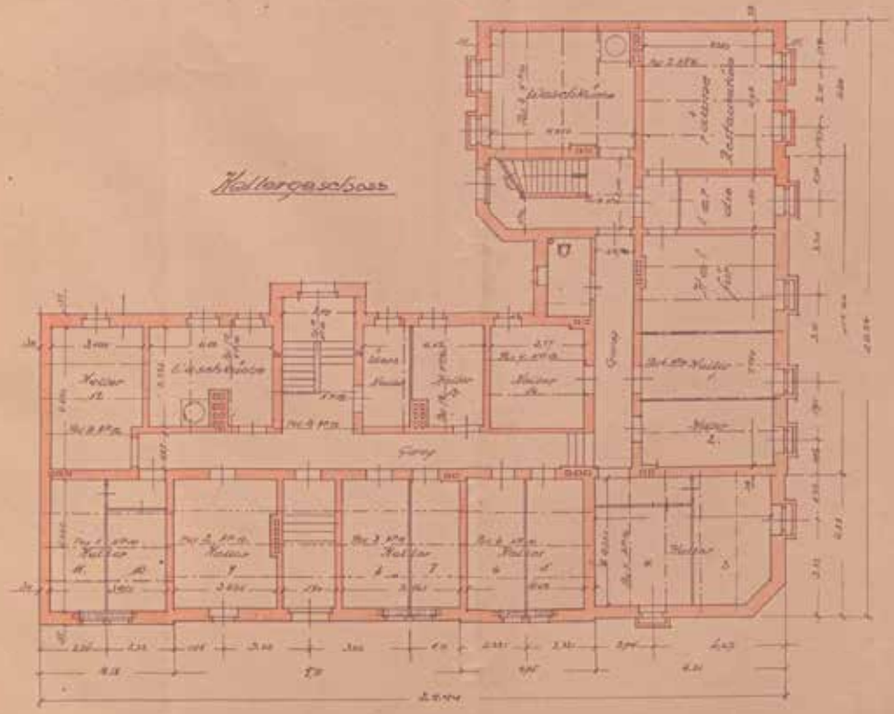

Köslin den 30. November 1931

Der Bauherr: Emanuel Beispiel

für Zeichnung u. Aufnahme: Fritz Tiefer

Maßstab 1:100

68/2

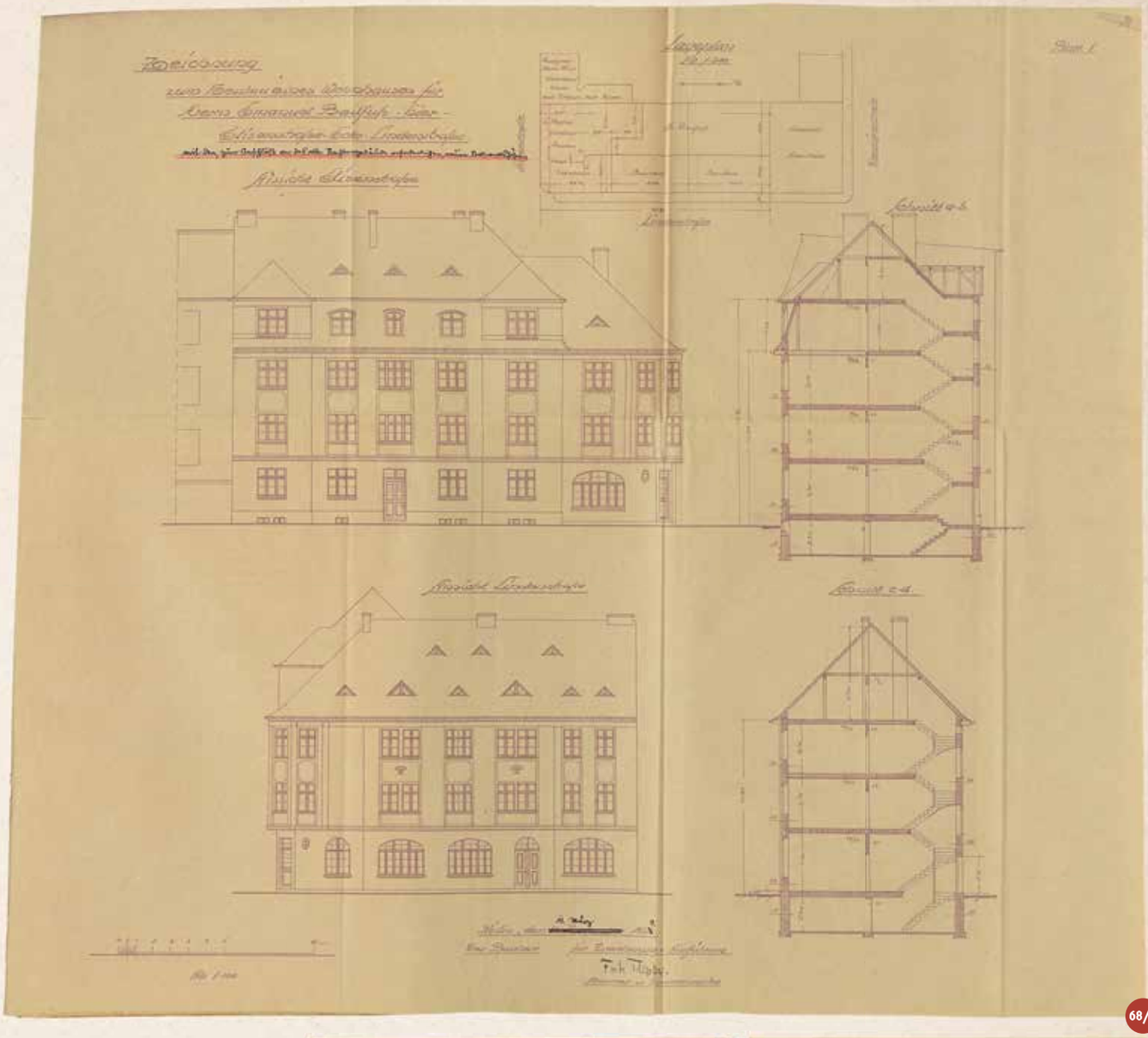

68/2

68/3

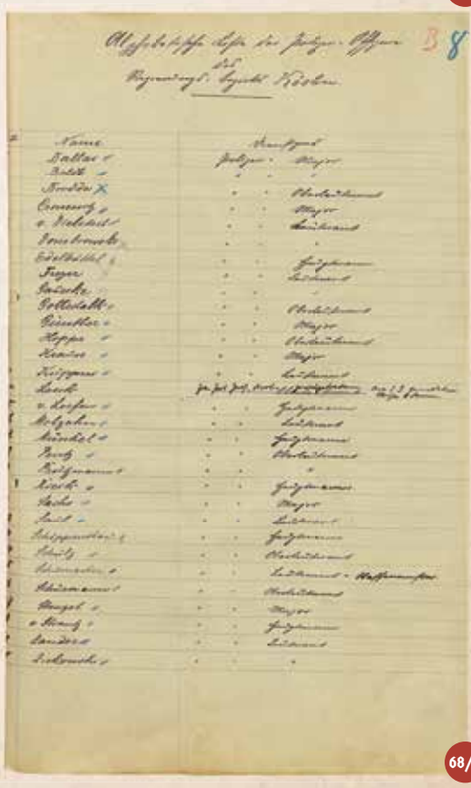

68/3

68/3 Korespondencja urzędowa z lat 1921-1924 zawierająca karty osobowe urzędników policyjnych obwodu rejencyjnego w randze oficera z wyszczególnieniem daty urodzenia, stopnia, miejsca pracy i zajmowanego stanowiska
Archiwum Państwowe w Koszalinie, Rejencja Koszalińska, sygn. 4391

Tragiczni kochankowie

34-letni mistrz rzeźnicki wraz z 23-letnią sprzedawczynią Helene Marx wsiadają do samochodu i udają się do Sławna, gdzie wynajmują pokój w jednym z hoteli. Następnego dnia rano zostają znalezieni martwi. Para popełniła samobójstwo, wieszając się na słupkach łóżka.

Źródło: Sächsische Volkszeitung, Jg. 33, nr 34 (1934).

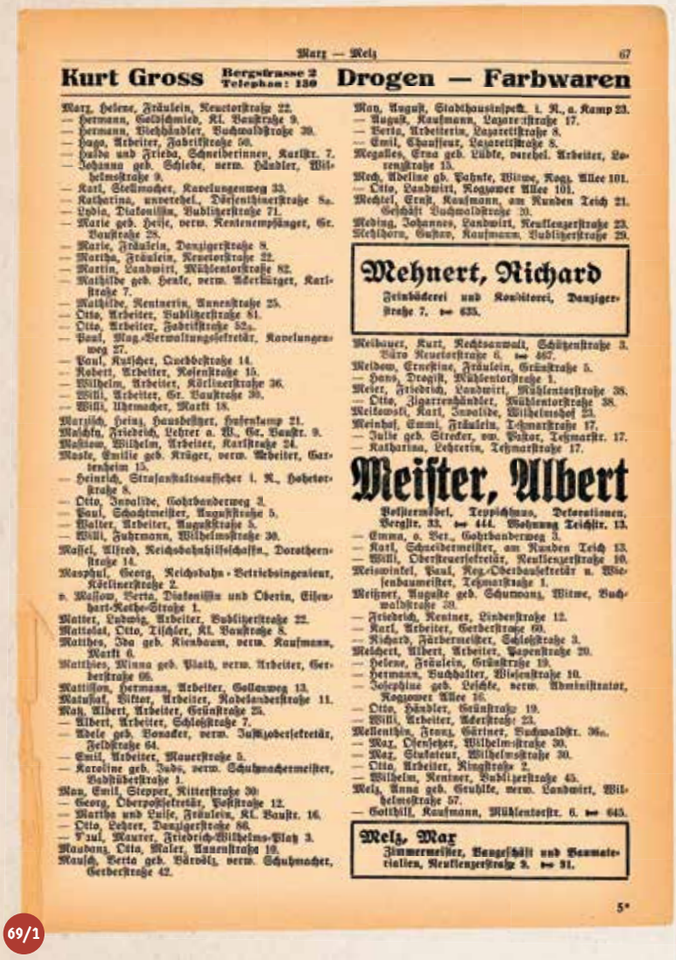

Marx — Metz 67

Kurt Gross Bergstrasse 2 Telephon: 139 **Drogen — Farbwaren**

Marx, Helene, Fräulein, Neuetorstraße 22.
— Hermann, Goldschmied, Kl. Baustraße 9.
— Hermann, Viehhändler, Buchwaldstraße 30.
— Hugo, Arbeiter, Fabrikstraße 50.
— Hulda und Frieda, Schneiderinnen, Karlstr. 7.
— Johanna geb. Schiebe, verw. Händler, Wilhelmstraße 9.
— Karl, Stellmacher, Kavelungenweg 33.
— Katharina, unverehel., Dörfenthinerstraße 8a.
— Lydia, Diakonissin, Bublitzerstraße 71.
— Marie geb. Heise, verw. Rentenempfänger, Gr. Baustraße 28.
— Marie, Fräulein, Danzigerstraße 8.
— Martha, Fräulein, Neuetorstraße 22.
— Martin, Landwirt, Mühlentorstraße 82.
— Mathilde geb. Heafe, verw. Böttcherger, Karlstraße 7.
— Mathilde, Rentnerin, Annenstraße 25.
— Otto, Arbeiter, Bublitzerstraße 81.
— Otto, Arbeiter, Fabrikstraße 52a.
— Paul, Mag.-Verwaltungssekretär, Kavelungenweg 27.
— Paul, Kutscher, Quadbeckstraße 14.
— Robert, Arbeiter, Rosenstraße 15.
— Wilhelm, Arbeiter, Körlinerstraße 36.
— Willi, Arbeiter, Gr. Baustraße 30.
— Willi, Uhrmacher, Markt 18.
Marzisch, Heinz, Hausbesitzer, Hafenkamp 21.
Maschke, Friedrich, Lehrer a. D., Gr. Baustr. 9.
Maßow, Wilhelm, Arbeiter, Karlstraße 24.
Maste, Emilie geb. Krüger, verw. Arbeiter, Gartenheim 15.
— Heinrich, Strafanstaltsaufseher i. R., Hohenstraße 8.
— Otto, Invalide, Gohrbenderweg 3.
— Paul, Schachtmeister, Auguststraße 5.
— Walter, Arbeiter, Auguststraße 5.
— Willi, Fuhrmann, Wilhelmstraße 30.
Maßel, Alfred, Reichsbahnhilfssekretär, Dorotheenstraße 14.
Maspul, Georg, Reichsbahn-Betriebsingenieur, Körlinerstraße 2.
v. Maßow, Berta, Diakonissin und Oberin, Eisenhart-Rothe-Straße 1.
Matter, Ludwig, Arbeiter, Bublitzerstraße 22.
Matteikat, Otto, Tischler, Kl. Baustraße 8.
Matthes, Ida geb. Nienbaum, verw. Kaufmann, Markt 6.
Matthes, Minna geb. Plath, verw. Arbeiter, Gerberstraße 66.
Mattiston, Hermann, Arbeiter, Gollenweg 13.
Matuschat, Viktor, Arbeiter, Adelsdendorfstraße 11.
Mah, Albert, Arbeiter, Grünstraße 25.
— Albert, Arbeiter, Schloßstraße 7.
— Adele geb. Lonacker, verw. Justizobersekretär, Feldstraße 64.
— Emil, Arbeiter, Mauerstraße 5.
— Karoline geb. Jude, verw. Schuhmachermeister, Bahnhofstraße 1.
Max, Emil, Stepper, Ritterstraße 30.
— Georg, Obersekretär, Poststraße 12.
— Martha und Luise, Fräulein, Kl. Baustr. 16.
— Otto, Lehrer, Danzigerstraße 66.
— Paul, Maurer, Friedrich-Wilhelms-Platz 3.
Maudous, Otto, Maler, Annenstraße 10.
Mausch, Berta geb. Barwolz, verw. Schuhmacher, Gerberstraße 42.
Max, August, Stadthausinspekt. i. R., a. Kamp 23.
— August, Kaufmann, Lazarettstraße 17.
— Berta, Arbeiterin, Lazarettstraße 8.
— Emil, Chauffeur, Lazarettstraße 8.
Megalles, Erna geb. Lübke, verehel. Arbeiter, Lorenzstraße 15.
Mech, Adeline geb. Pahnke, Witwe, Kreuz. Allee 101.
— Otto, Landwirt, Kreuzower Allee 101.
Mechtel, Ernst, Kaufmann, am Runden Teich 21. Geschäft Buchwaldstraße 20.
Meding, Johannes, Landwirt, Neuklenzerstraße 23.
Medthorn, Gustav, Kaufmann, Bublitzerstraße 29.

Mehnert, Richard
Zeitungsdruckerei und Konditorei, Danzigerstraße 7. ☎ 635.

Meibauer, Kurt, Rechtsanwalt, Schützenstraße 3. Büro Neuetorstraße 6. ☎ 467.
Meidow, Ernestine, Fräulein, Grünstraße 5.
— Hans, Drogist, Mühlentorstraße 1.
Meier, Friedrich, Landwirt, Mühlentorstraße 38.
— Otto, Zigarrenhändler, Mühlentorstraße 38.
Meikowski, Karl, Invalide, Wilhelmshof 23.
Meinhof, Ernst, Fräulein, Tessmarstraße 17.
— Julie geb. Strecker, verw. Pastor, Tessmarstr. 17.
— Katharina, Lehrerin, Tessmarstraße 17.

Meister, Albert
Polstermöbel, Teppichhaus, Dekorationen, Bergstr. 33. ☎ 444. Wohnung Teichstr. 13.

— Emma, geb. Bet., Gohrbenderweg 3.
— Karl, Schneidermeister, am Runden Teich 13.
— Willi, Oberfeuerwehrsekretär, Neuklenzerstraße 10.
Meiswinkel, Paul, Reg.-Oberbausekretär u. Wiesenbaumeister, Tessmarstraße 1.
Meißner, Auguste geb. Schumann, Witwe, Buchwaldstraße 20.
— Friedrich, Rentner, Lindenstraße 12.
— Karl, Arbeiter, Gerberstraße 60.
— Richard, Färbermeister, Schloßstraße 3.
Melchert, Albert, Arbeiter, Papenstraße 20.
— Helene, Fräulein, Grünstraße 19.
— Hermann, Buchhalter, Wiesenstraße 10.
— Josephine geb. Leschke, verw. Administrator, Kreuzower Allee 16.
— Otto, Händler, Grünstraße 19.
— Willi, Arbeiter, Akerstraße 23.
Mellenthin, Franz, Gärtner, Buchwaldstr. 36a.
— Max, Obersetzer, Wilhelm-Straße 30.
— Max, Stukateur, Wilhelmstraße 30.
— Otto, Arbeiter, Ringstraße 2.
— Wilhelm, Rentner, Bublitzerstraße 45.
Melz, Anna geb. Gehlke, verw. Landwirt, Wilhelmstraße 57.
— Gotthilf, Kaufmann, Mühlentorstr. 6. ☎ 645.

Melz, Max
Zimmermeister, Baugeschäft und Baumaterialien, Neuklenzerstraße 9. ☎ 31.

5*

69/1

69/1

Książka adresowa z 1930 r. z wpisem dotyczącym Helene Marx, zamieszkałej przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 22)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

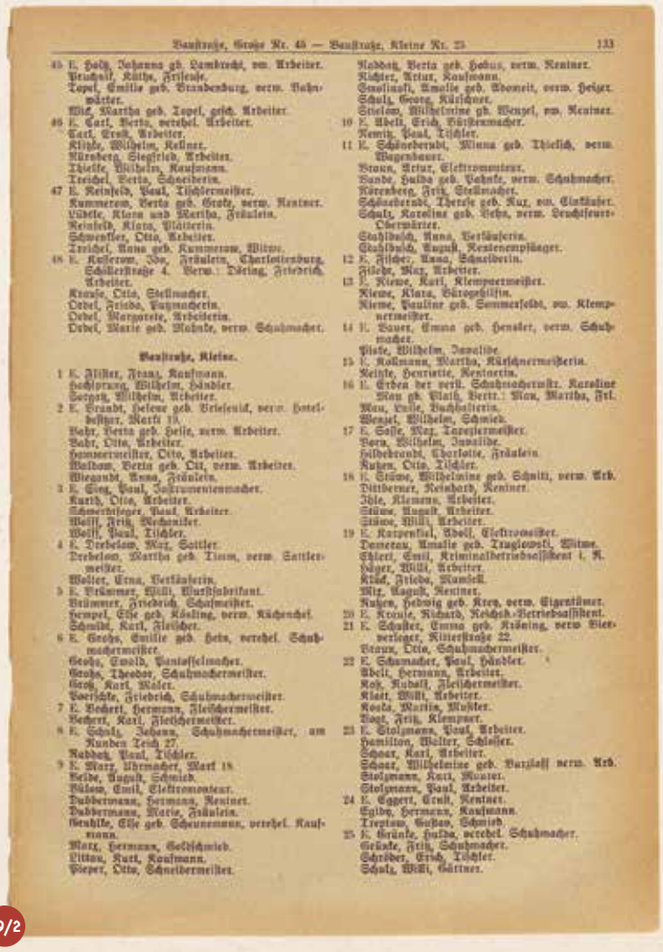

69/2

Książka adresowa z 1930 r. z wpisem dotyczącym mistrzów rzeźnickich Hermanna i Karla Bechert, mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Księżnej Anastazji (Kleine Baustrasse 7)
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

69/3 **Akt urodzenia Carla Friedricha Franza Becherta, syna mistrza rzeźnickiego Hermanna Becherta i Helene z domu Kurp z 11 stycznia 1900 r. W akcie widnieje adnotacja, że Carl zmarł w 1934 r., akt zgonu wydany został przez Urząd Stanu Cywilnego w Sławnie (Standesamt Schlawe).**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 77

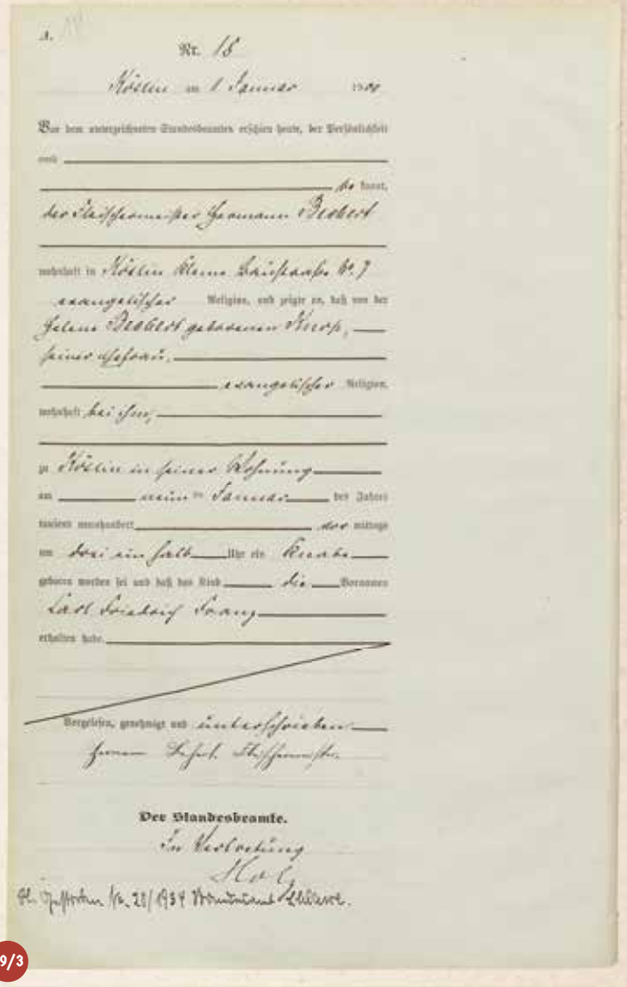

Der Standesbeamte.

69/4 **Akt urodzenia Helene Ottilie Marthy Marx, córki robotnika Alberta Hermanna Friedricha Marxa i Minny z domu Bahr z 4 grudnia 1908 r. W akcie widnieje adres zamieszkania przy obecnej ulicy Niepodległości (Kavelungenweg 13).**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Urząd Stanu Cywilnego w Koszalinie, sygn. 143

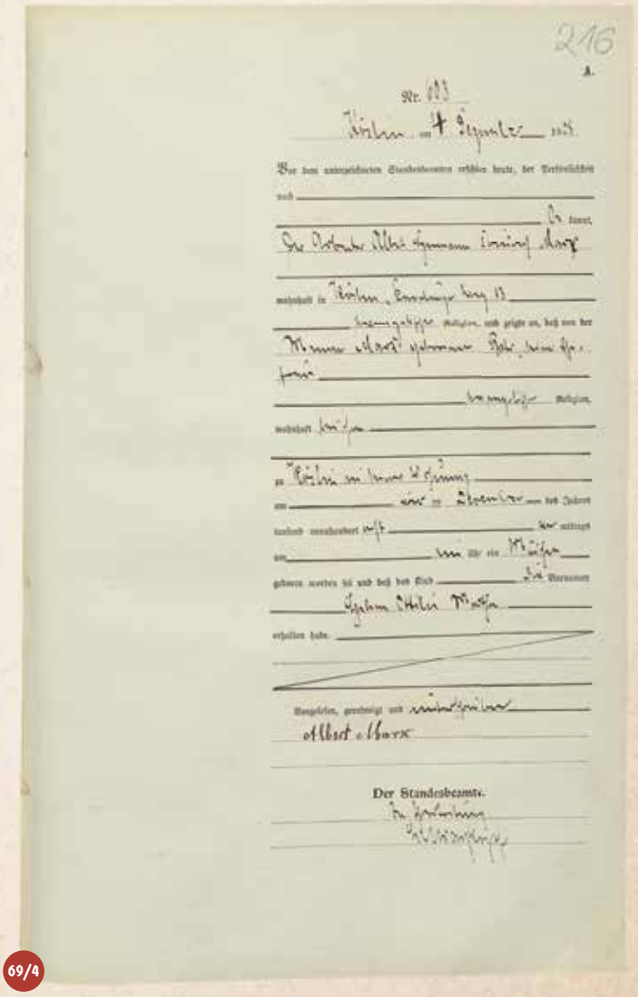

Der Standesbeamte.

69/5 **Akta budowlane z lat 1924, 1927-1928, 1933 dotyczące posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 22) z planem sytuacyjnym z 1931 r. z widocznym numerem 22 (adres zamieszkania Helene Marx)**
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1900

69/5

69/5

69/6

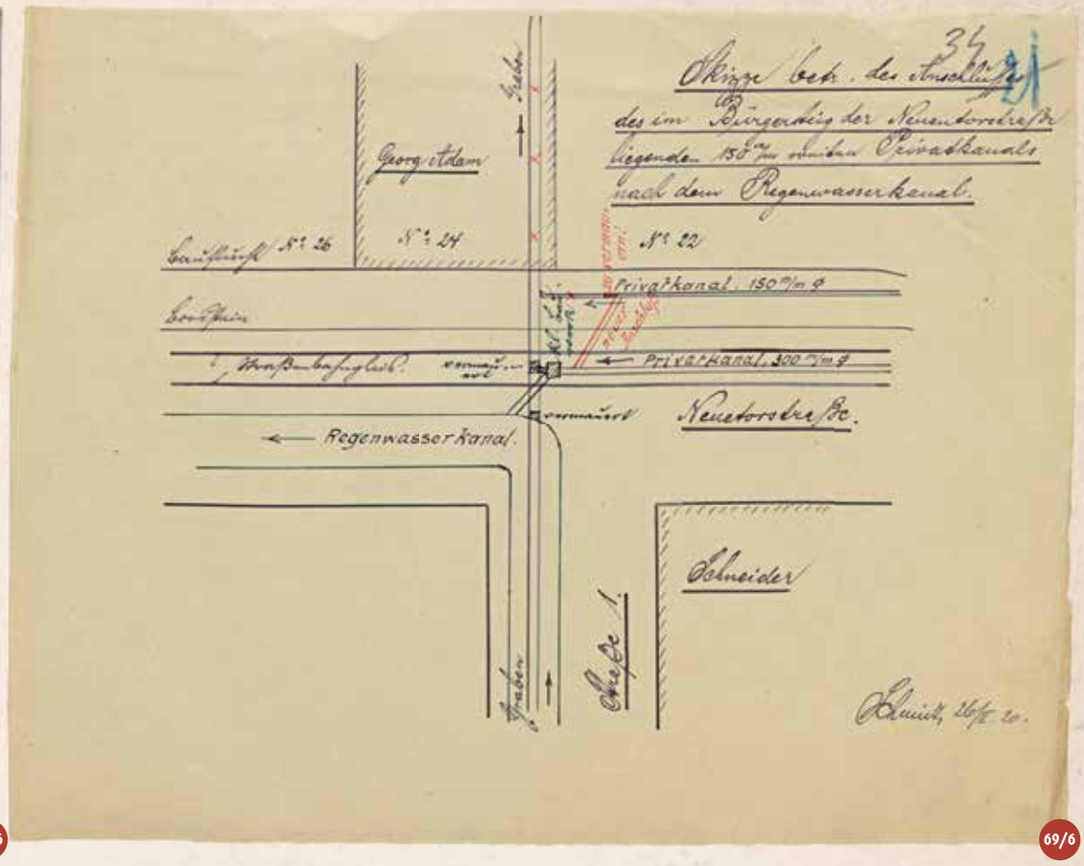

69/6

69/6 Akta budowlane z lat 1914-1915, 1926, 1938 dotyczące sąsiedniej posesji przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse 24) z planem odprowadzenia wody deszczowej z 1920 r. z widocznym numerem 22 (adres zamieszkania Helene Marx)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1902

69/7 Karta pocztowa z lat 40. XX w. z widoczną zachodnią pierzeją koszalińskiego rynku (Markt) i początkowym odcinkiem obecnej ulicy Księżnej Anastazji (Kleine Baustrasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Zbiór kart pocztowych i fotografii z Pomorza Zachodniego, sygn. 147

69/7

Motocyklowy poślizg

Paul Rettke, mieszkający przy Buchwaldstrasse 45, jadący motocyklem, na którym znajdowała się również jego żona, wpadł w poślizg i wywrócił się. Przyczyną kolizji był brak działających w tym miejscu latarni ulicznych. Oboje odnieśli niegroźne rany, a mężczyzna wystąpił z żądaniem wypłacenia odszkodowania.

Źródło: Wypadki osób prywatnych, t. I (Akta miasta Koszalina, sygn. 898), s. 11-14.

70/1

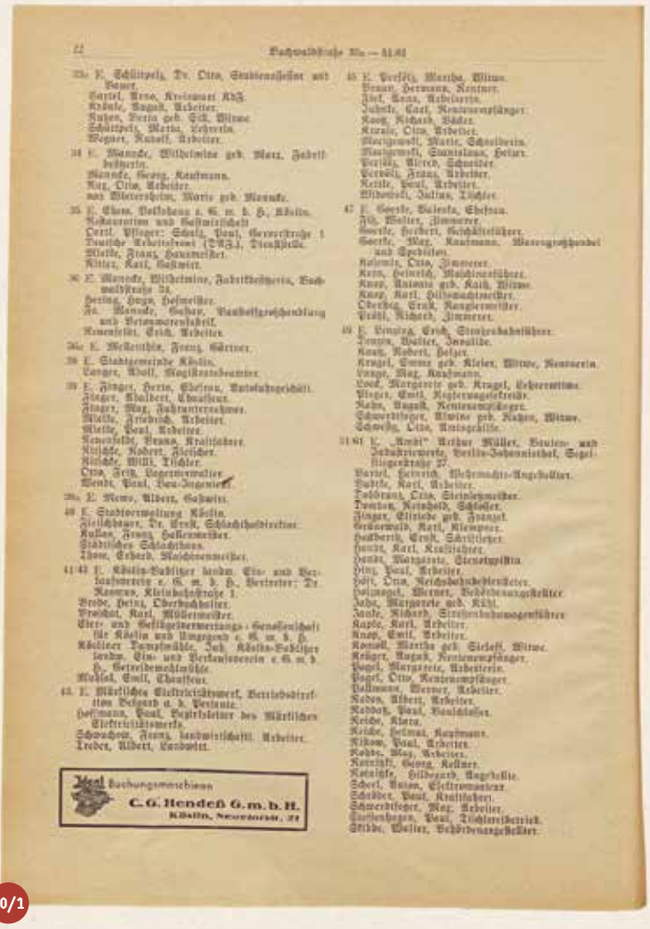

70/1

70/1 Książka adresowa z 1937 r. z wpisem dotyczącym mieszkańców kamienicy przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse 45), w tym robotnika Paula Rettke
Zbiór Biblioteki Archiwum Państwowego w Koszalinie

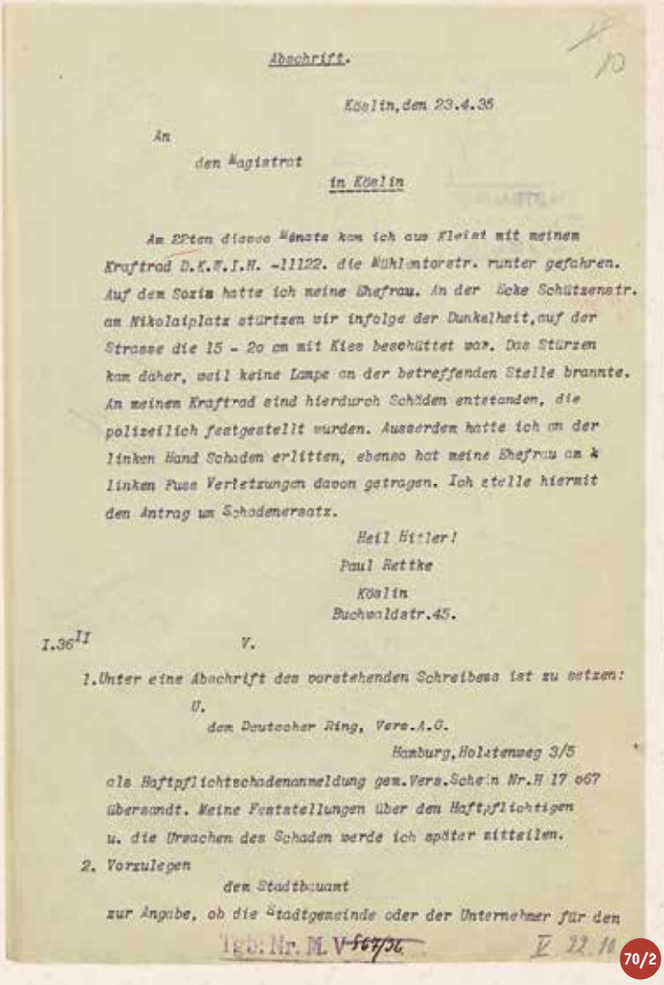

Abschrift.

Köslin, dem 23.4.35

An
den Magistrat
in Köslin

Am 22ten dieses Monats kam ich aus Kleist mit meinem Kraftrad D.K.W.I.N. -11122. die Mühlentorstr. runter gefahren. Auf dem Sozia hatte ich meine Ehefrau. An der Ecke Schützenstr. am Nikolaiplatz stürzten wir infolge der Dunkelheit, auf der Strasse die 15 - 20 cm mit Kies beschüttet war. Das Stürzen kam daher, weil keine Lampe an der betreffenden Stelle brannte. An meinem Kraftrad sind hierdurch Schäden entstanden, die polizeilich festgestellt wurden. Ausserdem hatte ich an der linken Hand Schaden erlitten, ebenso hat meine Ehefrau am k linken Fuss Verletzungen davon getragen. Ich stelle hiermit den Antrag um Schadenersatz.

Heil Hitler!
Paul Rettke
Köslin
Buchenldstr.45.

I.36II V.

1. Unter eine Abschrift des vorstehenden Schreibens ist zu setzen:
U.
dem Deutscher Ring, Vers.A.G.
Hamburg, Holstenwall 3/5
als Haftpflichtschadenanmeldung gem. Vers.Schein Nr.H 17 067 übersandt. Meine Feststellungen über den Haftpflichtigen u. die Ursachen des Schaden werde ich später mitteilen.
2. Vorzulegen
dem Stadtbauamt
zur Angabe, ob die Stadtgemeinde oder der Unternehmer für den

Tgb. Nr. M. V 567/36. V 22.10

70/2

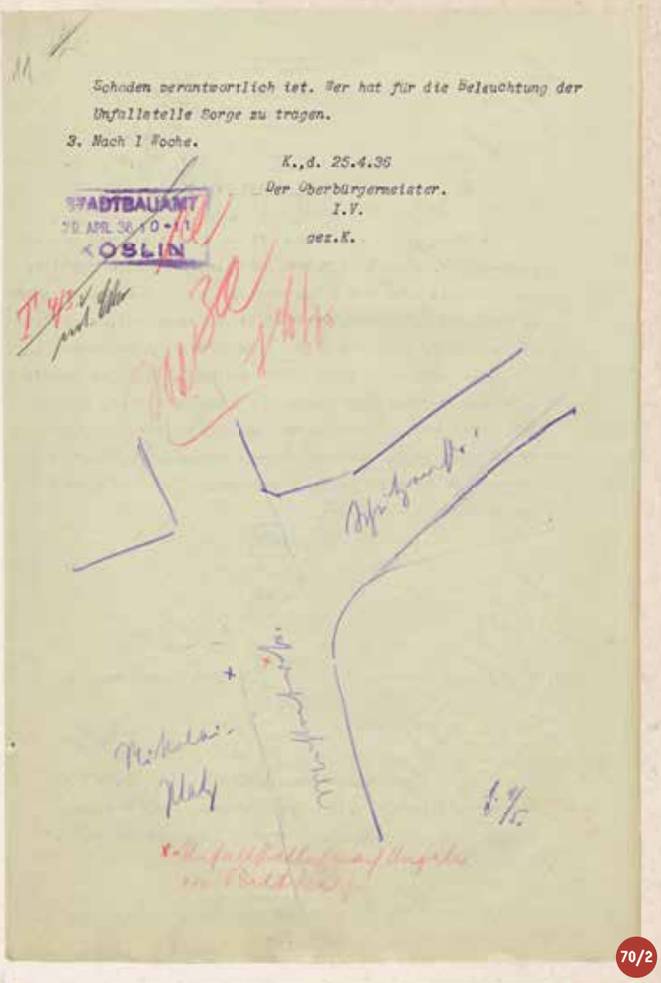

Schaden verantwortlich ist. Der hat für die Beleuchtung der Unfallstelle Sorge zu tragen.
3. Nach 1 Woche.

K., d. 25.4.36
Der Oberbürgermeister.
I.V.
gez.K.

STADTBAUAMT
28. APR. 36
KÖSLIN

70/2

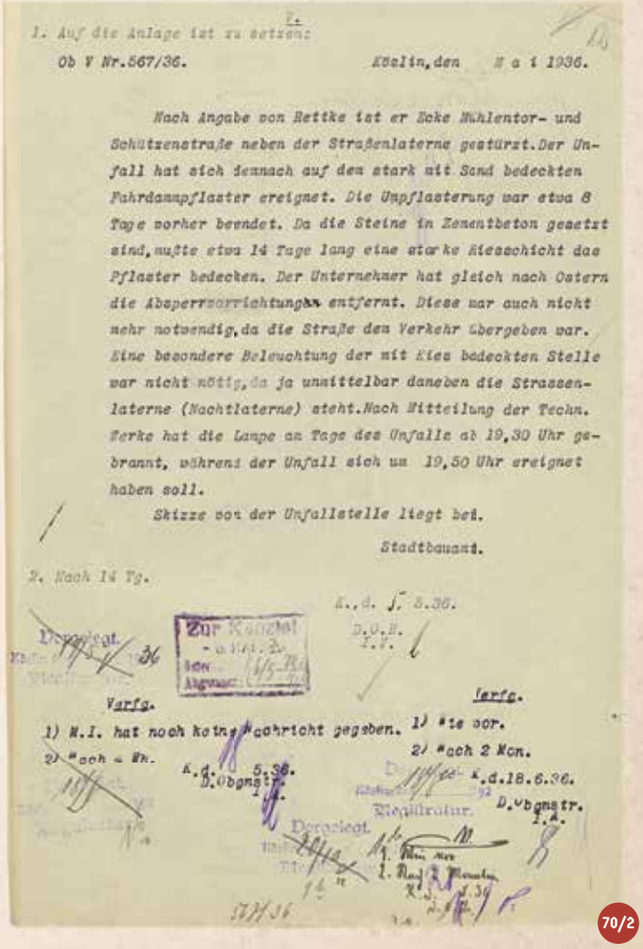

1. Auf die Anlage ist zu setzen:
Ob V Nr.567/36. Köslin, den 4 a i 1936.

Nach Angabe von Rettke ist er Ecke Mühlentor- und Schützenstraße neben der Straßenlaterne gestürzt. Der Unfall hat sich demnach auf dem stark mit Sand bedeckten Fahrdammpflaster ereignet. Die Umpflasterung war etwa 8 Tage vorher beendet. Da die Steine in Zementbeton gesetzt sind, mußte etwa 14 Tage lang eine starke Kiesschicht das Pflaster bedecken. Der Unternehmer hat gleich nach Ostern die Absperrvorrichtungen entfernt. Diese war auch nicht mehr notwendig, da die Straße dem Verkehr übergeben war. Eine besondere Beleuchtung der mit Kies bedeckten Stelle war nicht nötig, da ja unmittelbar daneben die Strassenlaterne (Nachtlaterne) steht. Nach Mitteilung der Techn. Werke hat die Lampe an Tage des Unfalls ab 19,30 Uhr gebrannt, während der Unfall sich um 19,50 Uhr ereignet haben soll.
Skizze von der Unfallstelle liegt bei.

Stadtbauamt.

2. Nach 14 Tg.

K., d. 5.36.
D.V.B.
I.V.

Verfg.
1) N.I. hat noch keine Nachricht gegeben.
2) Nach 4 Wo.

K.d. 5.36.
D.Vbgnstr.

Verfg.
1) Wie vor.
2) Nach 2 Mon.

K.d.18.6.36.
D.Vbgnstr.
I.A.

70/2

70/2 Korespondencja urzędowa z lat 1935-1941 dotycząca wypadków, w których uczestniczyły osoby prywatne. W załączonym piśmie z 23 kwietnia 1935 r. Paul Rettke opisuje wypadek oraz obrażenia, jakich doznał on i jego żona, oraz domaga się w związku z tym odszkodowania. Jako przyczynę wypadku wskazuje brak odpowiedniego oświetlenia. W piśmie z maja 1936 r. Wydział Budowlany odmawia uznania roszczenia, udowadniając, że narożnik obecnej ulicy T. Kościuszki (Schützenstrasse) i obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse) na wysokości obecnego placu Kilińskiego (Nikolaiplatz) był odpowiednio oświetlony (w załączeniu szkic).
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 898

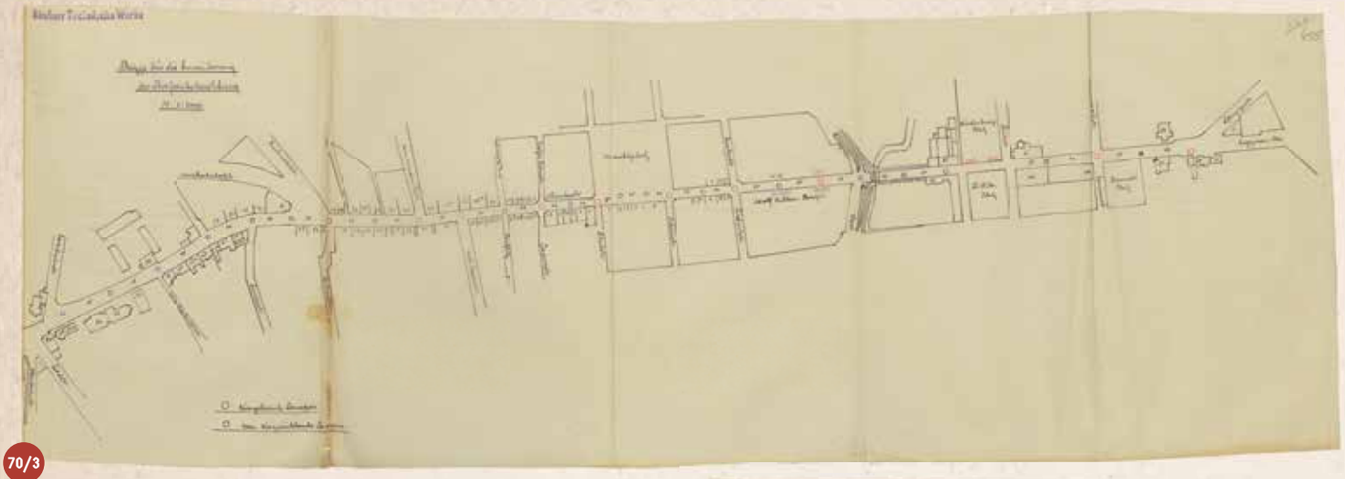

70/3

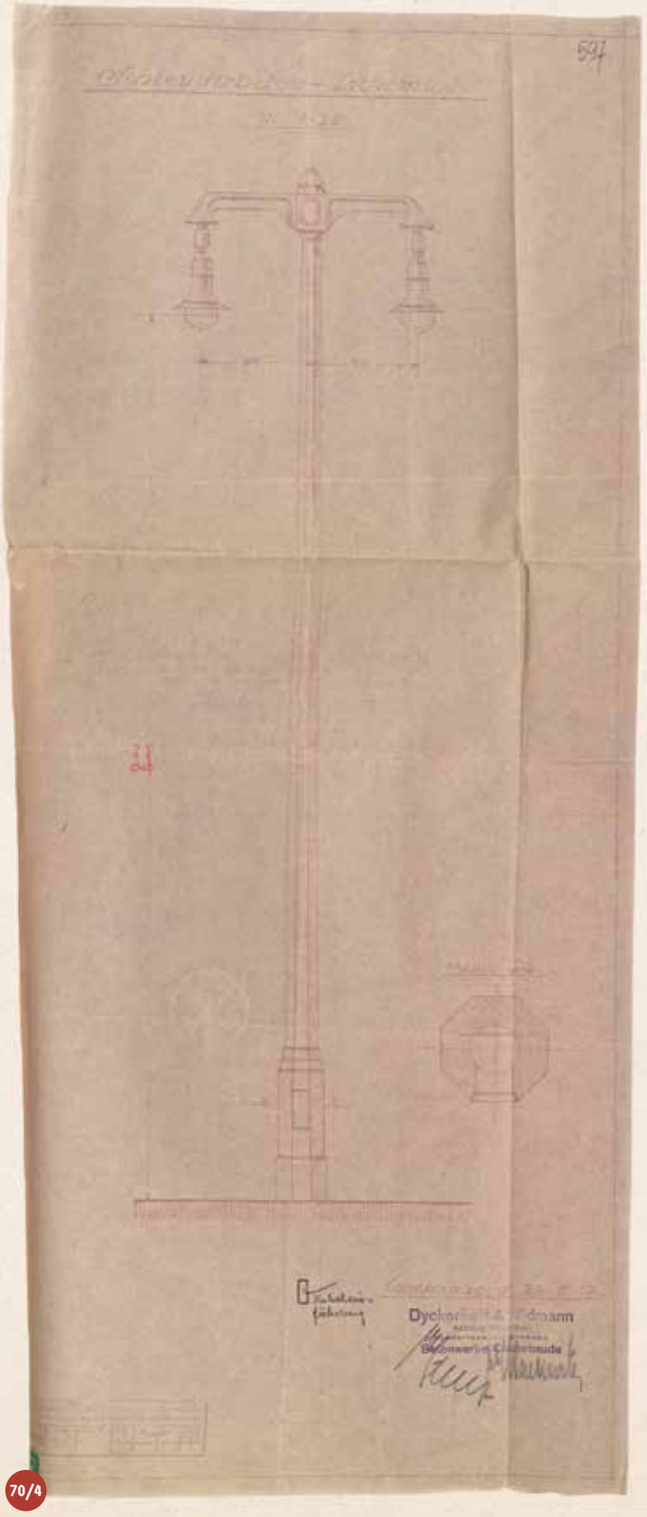

70/4

70/3 Plan z 1937 r. przedstawiający rozmieszczenie istniejących i planowanych latarni przy obecnej ulicy Zwycięstwa (Neuetorstrasse, Adolf Hitler Strasse)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 524

70/4 Projekt latarni gazowej z 1927 r. wykorzystany przy rozbudowie ogrodu w obecnym Parku Książąt Pomorskich (Hindenburgplatz)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 575

Z KRONIKI KRYMINALNEJ
Nicolai Platz

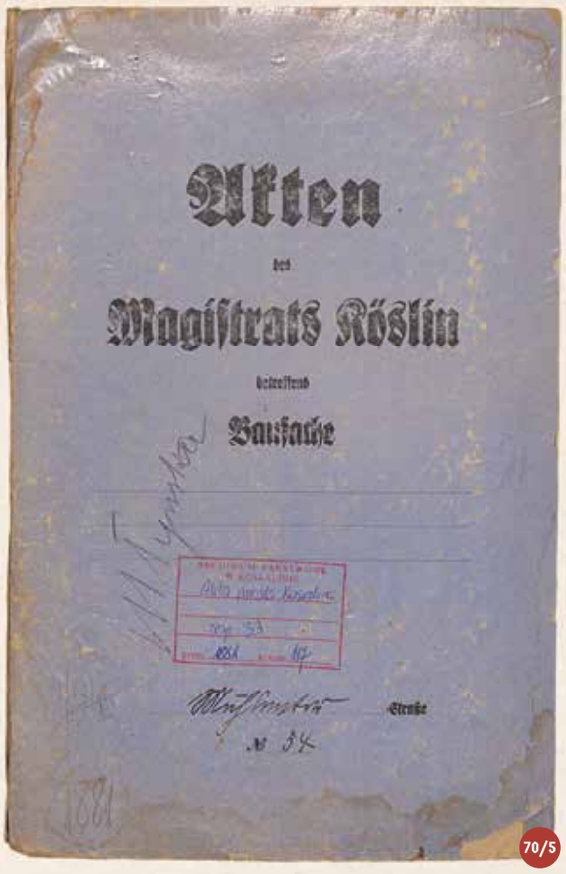

70/5

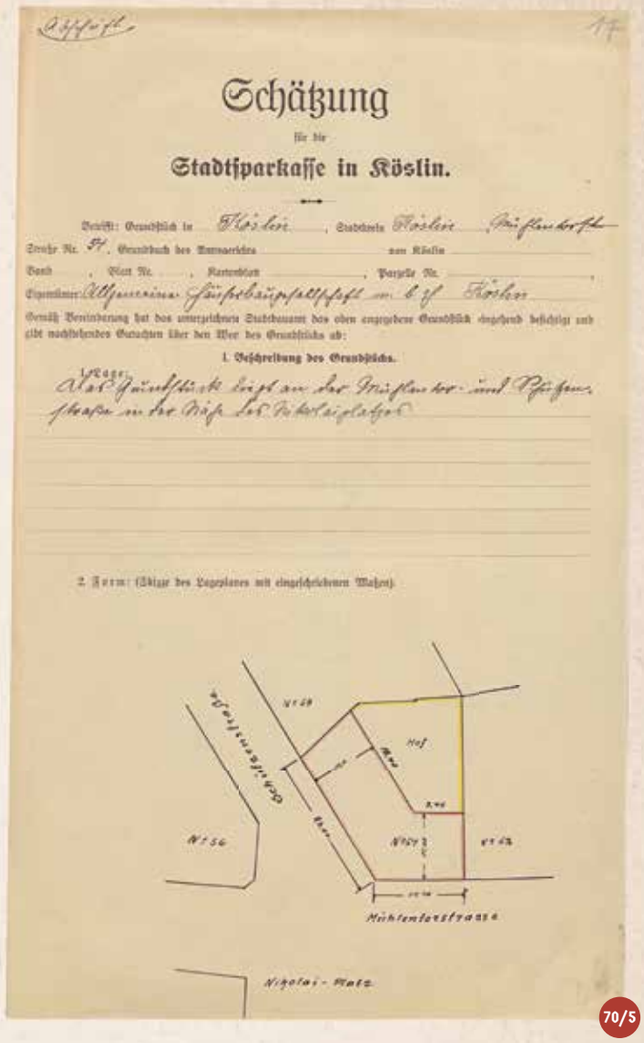

70/5

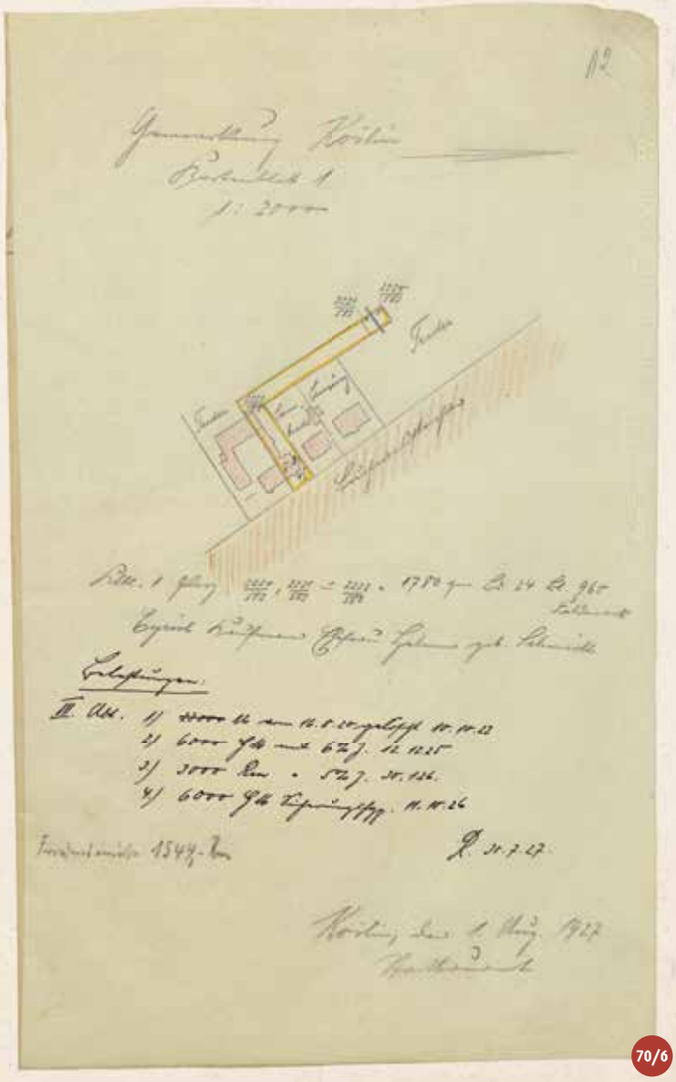

70/6

70/5 Akta budowlane z lat 1927, 1932, 1935 z planem sytuacyjnym z 1928 r. z widocznym narożnikiem obecnej ulicy T. Kościuszki (Schützenstrasse) i obecnej ulicy Młyńskiej (Mühlentorstrasse) na wysokości obecnego placu Kilińskiego (Nikolaiplatz)
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1881

70/6 Plan sytuacyjny z 1927 r. z widoczną posesją przy obecnej ulicy Morskiej (Buchwaldstrasse 45), miejscem zamieszkania Paula Rettke
Archiwum Państwowe w Koszalinie,
Akta miasta Koszalina, sygn. 1248

Jak czytać akty urodzenia, ślubu, zgonu

Akt urodzenia

A.

Nr. ...
Nr. ...
Nr ... (aktu)

..... am ....
..... am ....
(miejscowość)....., dnia ……r.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute,
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute,
Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawił/a się dzisiaj

der Person nach.....
der Person nach .....
co do osoby .....

.....kannt[1]
.....kannt
..... znany/a (lub inna adnotacja)

.....
.....
(imię, nazwisko i zawód osoby zgłaszającej zdarzenie).....

wohnhaft zu .....
wohnhaft zu .....
zamieszkały/a w .....

..... Religion[2]
..... Religion
..... wyznania

und zeigte an, daß von der .....
und zeigte an, daß von der .....
i zgłosił/a, że z (imię i nazwisko (także rodowe) matki dziecka) [3].....

..... Religion[4]
..... Religion
..... wyznania

wohnhaft .....[5]
wohnhaft .....
zamieszkałej .....

zu .....
zu .....
w (miejscowość, powiat).....

am ..... ten .....
am ..... ten.....
dzień....., miesiąc.....

des Jahres tausend acht /neun hundert .....
des Jahres tausend acht /neun hundert .....
tysiąc osiemset / dziewięćset …..... r.

.....s[6] um ..... Uhr
..... um ..... Uhr
..... o godz.. .....

ein Kind .....lichen[7] Geschlechts geboren worden sei, welches
ein Kind .....lichen Geschlechts geboren worden sei, welches
urodziło się dziecko płci ....., które

.....[8] Vornamen .....
..... Vornamen .....
..... imię/imiona .....

erhalten habe.
erhalten habe.
otrzymało.

Vorgelesen, genehmigt und ...
Vorgelesen, genehmigt und ...
Przeczytano, zatwierdzono i ...

Der Standesbeamte
Der Standesbeamte
Urzędnik Stanu Cywilnego

1 miejsce na adnotację o sposobie ustalenia tożsamości osoby zgłaszającej; (bekannt = znany/a)

2 katholischer = „katolickiego“ ; evangelischer = „ewangelickiego“

3 geb. lub geborene = z domu; seiner = jego ; Gattin = żony/a

4 katholischer = „katolickiego“ ; evangelischer = „ewangelickiego“

5 bei ihm = u niego; bei ihrem Gemahl = u swojego męża; in seiner Wohnung = w jego mieszkaniu

6 przed przyimkiem „um“ (tłum. „o“) urzędnik wpisywał najczęściej porę dnia: Vormittags = przed południem; Nachmittags = po południu; Abends = wieczorem; Morgens = rano

7 männlichen = męskiej ; weiblichen = żeńskiej

8 miejsce na niem. rodzajnik w l. poj. lub mn. , który informuje o tym, czy dziecko otrzymało jedno lub więcej imion: den (den) = „to“, „jedno imię“; die (die) = „te“, „ imiona“

Akt ślubu

B.

Nr. …
Nr. ...
Nr ... (aktu)

…… am …… ten
…… am …… ten
……(miejscowość)……, dnia ……

…… tausend acht /neun hundert ……
…… tausend acht /neun hundert ……
……(miesiąc)……tysiąc osiemset / dziewięćset …… r.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschienen heute zum Zwecke der Eheschließung:
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschienen heute zum Zwecke der Eheschließung:
Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawili się dzisiaj
w celu zawarcia związku małżeńskiego:

1. der ……
1. der ……
1. ……(zawód oraz imię i nazwisko narzeczonego)……

der Persönlichkeit nach……
der Persönlichkeit nach ……
co do osoby ……

……kannt [1]
……kannt
…… znany (lub inna adnotacja)

……Religion[2], geboren am ……ten
…… Religion, geboren am …… ten
……wyznania, urodzony ……(dzień)……

……des Jahres tausend …… hundert
…… des Jahres tausend…… hundert
……(miesiąc)……tysiac ……(rok)……

…… zu ……
…… zu ……
……w ……(miejscowość)……

..... wohnhaft in .....
.....wohnhaft in .....
.....zamieszkały w .....(miejscowość).....

Sohn de .....
Sohn de .....
syn .....(imiona, nazwiska oraz zawody rodziców).....

.....[3]wohnhaft
..... wohnhaft
..... zamieszkałych/ego/ej

in .....(miejscowość).....
in .....(miejscowość).....
w .....(miejscowość).....

2. die .....
2. die .....
2. .....(zawód oraz imię i nazwisko narzeczonej).....

der Persönlichkeit nach.....
der Persönlichkeit nach .....
co do osoby .....

.....kannt[4]
.....kannt
..... znana (lub inna adnotacja)

.....Religion[5], geboren am .....ten
..... Religion, geboren am ..... ten
.....wyznania, urodzona .....(dzień).....

.....des Jahres tausend ..... hundert
..... des Jahres tausend..... hundert
.....(miesiąc).....tysiac .....(rok).....

..... zu .....
..... zu .....
.....w .....(miejscowość).....

..... wohnhaft in .....
.....wohnhaft in .....
.....zamieszkała w .....(miejscowość).....

Tochter de .....
Tochter de .....
córka .....(imiona, nazwiska oraz zawody rodziców).....

.....[6]wohnhaft
..... wohnhaft
..... zamieszkałych/ego/ej

in .....(miejscowość).....
in .....(miejscowość).....
w .....(miejscowość).....

Als Zeugen waren zugezogen und erschienen:
Als Zeugen waren zugezogen und erschienen:
Jako świadkowie zostali obrani i stawili się:

3. d .....
3. d .....
3. .....(zawód oraz imię i nazwisko świadka).....

der Persönlichkeit nach.....
der Persönlichkeit nach .....
co do osoby .....

.....kannt[7]
.....kannt
..... znany/a (lub inna adnotacja)

..... Jahre alt, wohnhaft in .....
.....Jahre alt, wohnhaft in .....
.....lat, zamieszkały/a w .....

4. d .....
4. d .....
4. .....(zawód oraz imię i nazwisko świadka).....

der Persönlichkeit nach.....
der Persönlichkeit nach .....
co do osoby .....

.....kannt[8]
.....kannt
..... znany/a (lub inna adnotacja)

..... Jahre alt, wohnhaft in .....
.....Jahre alt, wohnhaft in .....
.....lat, zamieszkały/a w .....

Der Standesbeamte richtete an die Verlobten einzeln und nach einander die Frage, ob sie die Ehe miteinander eingehen wollen. Die Verlobten bejahten diese Frage und der Standesbeamte sprach hierauf aus,
daß sie kraft des Bürgerlichen Gesetzbuches nunmehr rechtmäßig verbundene Eheleute seien.

Der Standesbeamte richtete an die Verlobten einzeln und nach einander die Frage, ob sie die Ehe miteinander eingehen wollen. Die Verlobten bejahten diese Frage und der Standesbeamte sprach hierauf aus,
daß sie kraft des Bürgerlichen Gesetzbuches nunmehr rechtmäßig verbundene Eheleute seien.

Urzędnik Stanu Cywilnego skierował do narzeczonych w obecności świadków każdemu z osobna i po kolei następujące pytanie: czy oświadczają, że chcą zawrzeć związek małżeński. Narzeczeni odpowiedzieli twierdząco, po czym nastąpiło stwierdzenie urzędnika, iż ogłasza ich jako prawomocnie zaślubionych małżonków.

Vorgelesen, genehmigt und ...
Vorgelesen, genehmigt und ...
Przeczytano, zatwierdzono i ...

Der Standesbeamte
Der Standesbeamte
Urzędnik Stanu Cywilnego

---

[1] miejsce na adnotację o sposobie ustalenia tożsamości osoby zgłaszającej; (bekannt = znany/a)

[2] katholischer = „katolickiego“ ; evangelischer = „ewangelickiego“

[3] często w tym miejscu urzędnik dopisywał jeszcze przysłówek zuletzt (zuletzt) = „ostatnio“

[4] miejsce na adnotację o sposobie ustalenia tożsamości osoby zgłaszającej; (bekannt = znany/a)

[5] katholischer = „katolickiego“ ; evangelischer = „ewangelickiego“

[6] często w tym miejscu urzędnik dopisywał jeszcze przysłówek zuletzt (zuletzt) = „ostatnio“

[7] miejsce na adnotację o sposobie ustalenia tożsamości osoby zgłaszającej; (bekannt = znany/a)

[8] miejsce na adnotację o sposobie ustalenia tożsamości osoby zgłaszającej; (bekannt = znany/a)

Akt zgonu

C.

Nr. ...
Nr. ...
Nr ... (aktu)

..... am ....
..... am ....
(miejscowość)....., dnia ……r.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute,
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute,
Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawił/a się dzisiaj

der Person nach.....
der Person nach .....
co do osoby .....

.....kannt[1]
.....kannt
..... znany/a (lub inna adnotacja)

.....
.....
(imię, nazwisko i zawód osoby zgłaszającej zdarzenie).....

wohnhaft zu .....
wohnhaft zu .....
zamieszkały/a w .....

und zeigte an, daß ....
und zeigte an, daß .....
i zgłosił/a, że .....(imię i nazwisko) [3].....

.....alt..... Religion[4]
.....alt..... Religion
..... wiek..... wyznania

wohnhaft zu .....
wohnhaft zu .....
zamieszkały/a w .....

geboren zu .....verheiratet
geboren zu .....verheiratet
urodzony/a w .....(miejscowość).....żonaty/zamężna[5]

.....[6] de .....[7]
..... de .....
adnotacja o tym, czyim synem, czyją żoną itd. była zmarła osoba

zu .....
zu .....
w .....

am ..... ten .....
am ..... ten.....
dzień....., miesiąc.....

des Jahres tausend acht /neun hundert .....
des Jahres tausend acht /neun hundert .....
tysiąc osiemset / dziewięćset …..... r.

.....s[8] um ..... Uhr
..... um ..... Uhr
..... o godz.. .....

verstorben sei .....
verstorben sei .....
zmarł/a .....

Vorgelesen, genehmigt und ...
Vorgelesen, genehmigt und ...
Przeczytano, zatwierdzono i ...

Der Standesbeamte
Der Standesbeamte
Urzędnik Stanu Cywilnego

1 miejsce na adnotację o sposobie ustalenia tożsamości osoby zgłaszającej; (bekannt = znany/a)

3 geb. lub geborene = z domu;

4 katholischer = „katolickiego“ ; evangelischer = „ewangelickiego“

5 verheiratet = żonaty/zamężna; unverheiratet = nieżonaty/niezamężna

6 Sohn (Sohn) = syn; Ehemann (Ehemann) = mąż; Bruder (Bruder) = brat;
Tochter (Tochter) = córka; Ehefrau (Ehefrau) = żona; Schwester (Schwester) = siostra:
Schwiegermutter (Schwiegermutter) = teściowa; Schwiegervater (Schwiegervater) = teść;
Schwiegersohn (Schwiegersohn) = zięć; Schwiegertochter (Schwiegertochter) = synowa
Mutter (Mutter) = matka; Vater (Vater) = ojciec

7 miejsce na imię i nazwisko

8 przed przyimkiem „um“ (tłum. „o“) urzędnik wpisywał najczęściej porę dnia: Vormittags = przed południem; Nachmittags = po południu; Abends = wieczorem; Morgens = rano

Wykaz niemieckich i polskich nazw ulic Koszalina

Ackerstrasse | ul. Podgórna
Adolf Hitler Strasse (Bergstrasse) | ul. Zwycięstwa
Am Birkenmoor | ul. Brzozowa
Am Holzmarkt | Plac Gwiaździsty
Am Kamp | ul. Spółdzielcza
Am Kickelberg | ul. Jana Pawła II
Am Markt | Rynek Staromiejski
Am Nikolaiplatz | Plac Kilińskiego
Am Runden Teich | ul. Grunwaldzka, ul. Podgrodzie
Am Trunich
Am Ziegelgraben | ul. K. Szymanowskiego
Annenstrasse | ul. W. Wróblewskiego
Artilleriestrasse | ul. Wojska Polskiego
Bachstrasse | ul. Strumykowa
Badgasse | ul. Rzeczna
Badstüberstrasse | ul. A. Asnyka
Bahnhofstrasse | ul. S. Okrzei
Neue Bahnhofstrasse | ul. Dworcowa
Baster Weg | ul. Mieszka I
Baustrasse Grosse | ul. Bogusława II
Baustrasse Kleine | ul. Księżnej Anastazji
Bergstrasse | ul. Zwycięstwa
Bismarckstrasse | ul. M. Drzymały
Birkenallee | ul. F. Ruszczyca, ul. Obrońców Westerplatte
Bornriege | ul. Energetyków
Böttcherstrasse | ul. Kardynała S. Wyszyńskiego
Braun Platz | Skwer Generała M. Bezruczki
Brombergerstrasse | ul. T. Rejtana
Bublitzerstrasse | ul. H. Modrzejewskiej, ul. Gnieźnieńska
Buchwaldstrasse | ul. Jana z Kolna, ul. Morska
Bürgemeister-Braun- Strasse | ul. R. Traugutta
Colmarerstrasse | ul. Radogoszczańska
Curt Kreth Strasse | ul. Rybacka
Damaschkestrasse | ul. S. Żeromskiego
Danzigerstrasse | ul. Marszałka J. Piłsudskiego
Dirschauerstrasse | ul. M. Konopnickiej
Dörsenthinerstrasse | ul. Wojska Polskiego
Dorotheenstrasse | ul. N. Barlickiego
Eisenbahnstrasse | ul. Armii Krajowej
Eisenhart-Rothe-Strasse | ul. T. Chałubińskiego
Elisenstrasse | ul. J. Matejki
Elsässerstrasse | ul. P. Skargi
Ernst-Sachse-Strasse | ul. Orląt Lwowskich
Fabrikstrasse | ul. Batalionów Chłopskich
Feldstrasse | ul. Powstańców Wielkopolskich
Friedrichstrasse | ul. Słowackiego

Friedrich-Wilhelm-Platz | Plac Wolności
Füsilierstrasse | ul. Wojska Polskiego
Gärtnerstrasse | ul. Kaszubska
General-Litzmann-Strasse | ul. 4. Marca
Gerberstrasse | ul. J. Dąbrowskiego
Gerverstrasse | ul. J. Chełmońskiego
Gohrbander We | ul. J. Fałata
Gollenweg | ul. F. Chopina
Graudenzerstrasse | ul. J. Mireckiego
Grüner Weg | ul. Łużycka
Grünstrasse | ul. Konstytucji 3. Maja
Günther-Ross-Strasse | ul. Spokojna
Hangstrasse | ul. Racławicka
Hans-Mallon-Strasse | ul. Dokerów
Hans-Schemm-Strasse | ul. Szeroka
Heinrichstrasse | ul. Płowce
Hildebrandstrasse | ul. Komisji Edukacji Narodowej
Hohetorstrasse | ul. 1. Maja
Holzmarkt | Plac Gwiaździsty
Horst-Wessel-Strasse | ul. H. Sienkiewicza
Hospitalstrasse | ul. B. Głowackiego
Hufenkamp | ul. Miła
Hufenstrasse | ul. Jasna
Husarenstrasse | ul. M. Skłodowskiej-Curie
Jahnstrasse | ul. Ogrodowa
Jamunderstrasse | ul. Władysława IV
Junkerstrasse | ul. A. Mickiewicza
Kadettenstrasse | ul. M. Karłowicza
Kampstrasse | ul. Spółdzielcza
Karkutschstrasse | ul. Krakusa i Wandy
Karlstrasse | ul. Legnicka
Kawelungenweg | ul. Niepodległości, ul. Franciszkańska
Kleinbahnstrasse | ul. Kolejowa
Körlinerstrasse | ul. Szczecińska
Konitzerstrasse | ul. T. Boya-Żeleńskiego
Kopfbergstrasse | ul. Odrodzenia
Kulmerstrasse | ul. J. Kasprowicza
Kurt-Kreth-Strasse | ul. Rybacka
Kyffhäserstrasse | ul. Generała J. Bema
Lazarettstrasse | ul. Szpitalna
Lindenstrasse | ul. S. Waryńskiego
Loeckstrasse | ul. Żwirki i Wigury
Lorenzstrasse | ul. S. Moniuszki
Lothringerstrasse | ul. Lutyków
Marienstrasse | ul. Mariańska
Mauerstrasse | ul. Kazimierza Wielkiego
Moritzstrasse | ul. Jedności
Mühlentorstrasse | ul. Młyńska
Mühlhausenerstrasse | ul. Obotrytów
Neuetorstrasse | ul. Zwycięstwa
Neuklenzerstrasse | ul. Lechicka
Nikolaiplatz | Plac J. Kilińskiego
Papenstrasse | ul. Bolesława Chrobrego
Posenerstrasse | ul. Sportowa
Poststrasse | ul. Generała W. Andersa
Quebbestrasse | ul. Dzieci Wrzesińskich

Radelanderstrasse | **ul. Batalionów Chłopskich**
Regierungstrasse | **ul. Generała W. Andersa**
Ringstrasse | **ul. Bolesława Krzywoustego**
Rittergasse | **ul. Zawiszy Czarnego**
Ritterstrasse | **ul. Zawiszy Czarnego**
Rogzower Allee | **ul. Zwycięstwa**
Roonstrasse | **ul. Rotmistrza W. Pileckiego**
Rosenstrasse | **ul. Harcerska**
Rosmarinstrasse | **ul. Dąbrówki**
Saarstrasse | **ul. Łużycka**
Salemstrasse | **ul. Leśna**
Saltzmannstrasse | **ul. A. Grottgera**
Sandbergstrasse | **ul. E. Gierczak**
Schlageterstrasse | **ul. S. Żeromskiego**
Schlossstrasse | **ul. Grodzka**
Schützenstrasse | **ul. T. Kościuszki**
Schulstrasse | **ul. Biskupa Cz. Domina**
Schwarzer Berg | **ul. Targowa**
Schwederstrasse | **ul. Partyzantów**
Seminarstrasse | **ul. R. Clausiusa**
Siedlerstrasse | **ul. Zacisze**
Sophienstrasse | **ul. Zakole**
Stephanstrasse | **ul. W. Reymonta**
Strassburgerstrasse | **ul. Obotrytów**
Strasse der SA | **ul. Generała W. Andersa**
Teichstrasse | **ul. Piastowska**
Tessmarstrasse | **ul. S. Wyspiańskiego**
Thornerstrasse | **ul. J. Wybickiego**
Tischlergasse | **nieistniejąca (Browarna?)**
Trifl Strasse | **ul. Kosynierów**
Virchowstrasse | **ul. Hołdu Pruskiego**
Wallstrasse | **nieistniejąca**
Wiesenstrasse | **Aleja Armii Krajowej**
Wilhelmshof | **ul. Gnieźnieńska**
Wilhelmstrasse | **ul. Połczyńska**
Zanowerstrasse | **ul. M. Kopernika**
Ziegelgraben | **ul. K. Szymanowskiego**
Zimmerstrasse | **ul. Rzemieślnicza**
Zum Friedhof | **ul. Gnieźnieńska**

Spis treści

9 „Tajemnica”
21 „Pudło na kapelusze”
33 „Diabeł i trumna”
45 „Portret z igłą”
55 „Pestki”

67 „Kronika kryminalna na podstawie wycinków z przedwojennej prasy”

Andrzej Kuczkowski
z wykształcenia archeolog, specjalizujący się w średniowiecznych dziejach Pomorza.
Przez 19 lat związany z muzealnictwem.
Od 2025 roku pracownik Archiwum Państwowego w Koszalinie. Autor ponad 100 publikacji naukowych i popularnonaukowych.
Odkrywca ponad 150 średniowiecznych siedzib rycerskich oraz zanikłego miasta w Sławoborzu.

Dorota Cywińska
długoletni pracownik Archiwum Państwowego w Koszalinie, obecnie Kierownik Oddziału popularyzacji zasobu archiwalnego.
Uczestniczyła w pracach zespołów redakcyjnych między innymi publikacji
„200 twarzy Koszalina",
„Nieznane twarze Koszalina",
„Mapy i plany Koszalina do 1945 roku",
„Mapy i plany Koszalina po 1945 roku".
W 2025 roku otrzymała nagrodę Prezydenta Koszalina za osiągnięcia w dziedzinie kultury.

ARCHIWA PAŃSTWOWE
ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KOSZALINIE